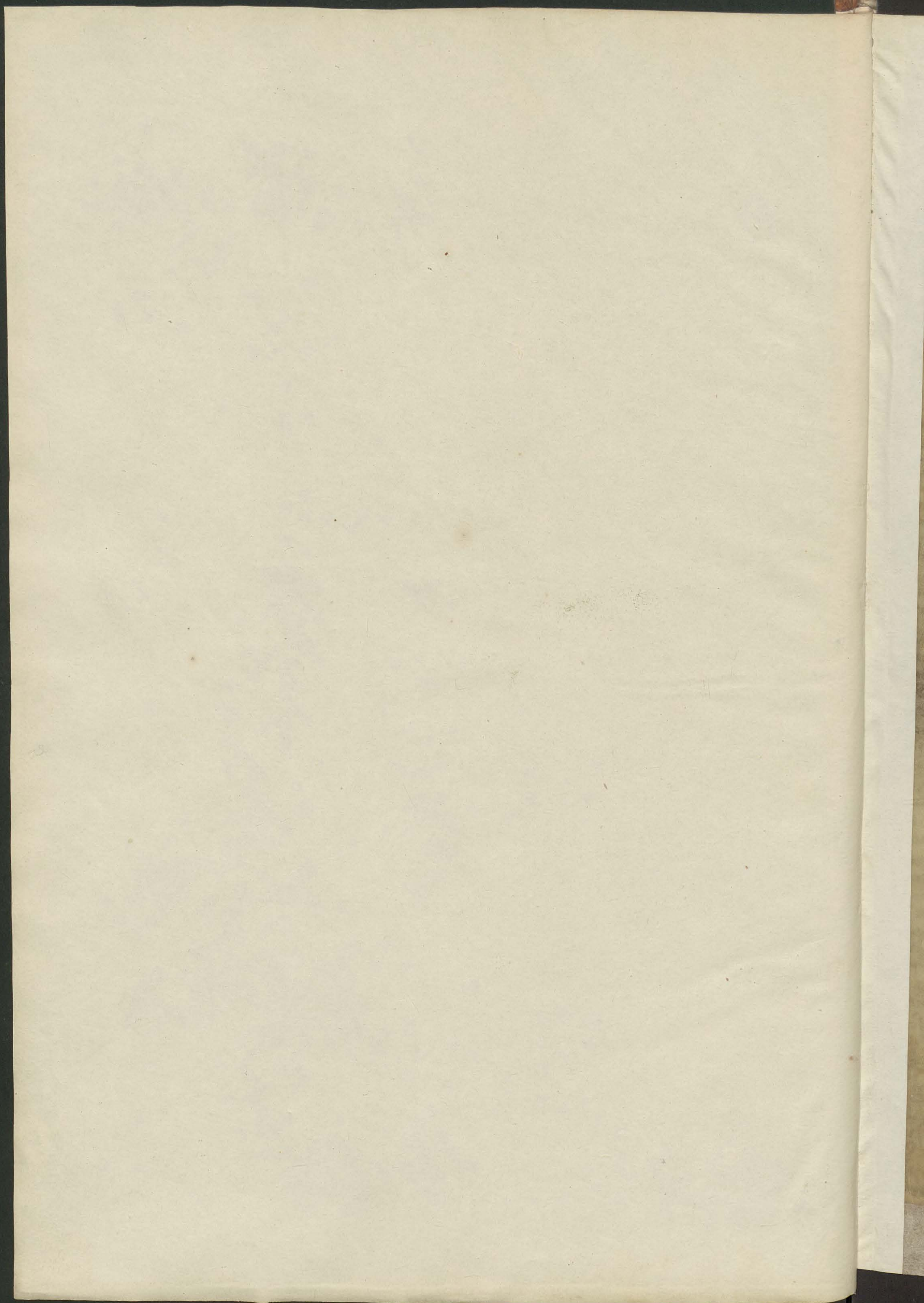

Rest. Jan Wyżga 1933. Nowe wyklejki. Dodana brakująca część drewnianej tylnej okładki. Rest. grzbietu. K. D.

N. Inw. 1509.

II

Pateat quibus expedit vniversis presentibus et futuris presentium noticiam h[illegible]
infrascripta deputaty Coram Notario publico infrascripto et testibus subscriptis litteras
duos litteris privilegii [illegible] auditis [illegible] cancellatis [illegible] cum debita m[illegible]
Cuiusquidem litterarum privilegii Auctentici tenor de verbo ad verbum sequitur e[illegible]
nus de Viterbio Sacri Lateranensis Palacii et Imperialis Aule Comes [illegible]
diuturnitate temporum ea que inter contrahentes agerent oblivionis de[illegible]
servarentur et memoriam sapienter adinvenit Ut talibus personis quibus litteras Sacr[illegible]
Hinc est quod Nos Paulus donna Comes antedictus habentes plenam ab Illustrissimo [illegible]
potestatem licenciam et auctoritatem quomodolibet concedendi et conferendi personis ydonei[illegible]
autenticos eadem auctoritate creandi ordinandi et deputandi prout in litteris patentibus [illegible]
tenor inferius est insertus plenius continetur Considerantes autem abilitatem et y[illegible]
duos ex legitimo matrimonio procreatus non coniugatus nec in Sacris ordinibus constitut[illegible]
prosequi graciose die date presencium eundem Nicolaum Coram nobis et Notario ac test[illegible]
scripta omnibus melioribus modo via iure Causa et forma quibus melius potuimus et p[illegible]
sius privilegiis honoribus et comoditatibus et libertatibus auctoritate supradicta Et[illegible]
et nominandas infra sub partibus diligenti examinacione premissa receptoris [illegible] ab eis d[illegible]
suum committimus et concedimus presentes premissis per pennam Calamarium annulum a[illegible]
eidem Nicolao auctoritate nostra predicta plenam auctoritatem et licenciam per totum Romanum [illegible]
et auctenticas interponendi in quibuscumque contractibus requirentibus illas seu illis ac cetera alia f[illegible]
Nicolaum tamquam ad Notarium publicum et personam autenticam publice facta Creandis q[illegible]
stet firmiter credatur ac plenaria fides adhibeatur Postquam omnia et singula sic per nos gesta
Iuramentum videlicet Ego Nicolaus Wenrich olim Mathei de Frevenstat Clericus Wrat[illegible]
Illustrissimo et Serenissimo principi et domino domino karolo Quarto Romanorum semper Augusto
quecumque Iudiciorum acta et omnia et singula que michi ex debito dicti Thabellionatus [illegible]
scribam legam et faciam Scripturas quas debebo in publicam formam redigere in membran[illegible]
secreto fideliter retinebo ac omnia alia et singula faciam que ad dictum Thabellionatus officium p[illegible]
Que sunt tibi feliciter amen Karolus Quartus divina favente clemencia Romanorum Imp[illegible]
terbio Sacri Lateranensis palacii Comiti suo Imperii Sacri fideli Gratiam Cesaream et o[illegible]
iestatis titulus possit attolli Thezaurum tunc eius pepone illud apponit per quod personis [illegible]
habundancius largitur Sane de tue fidei et circumspectionis industria plenam habentes fiduci[illegible]
ordinamus decernentes et hoc Imperiali statuentes edicto quod omnibus iuribus privilegiis honoribus [illegible]
et eodem tibi et heredibus tuis supradictis auctoritate et plenariam potestatem Thabellionatus
in adeptionem et execucionem eiusdem officii abiles eos inveneritis Super quo tuam et heredum
et Iudicibus ordinandis tempore creacionis et constitucionis eorum infrascripta iuramenta re[illegible]
Quarto divina favente clemencia Romanorum Imperatori semper Augusto et Bohemie Reg[illegible]
ero in Consilio ubi periculum eorum tractabitur Bonum et salutem eorum promovebo dapn[illegible]
sed sed in membrana munda et nova testamenta Codicillos et quascumque ultimas volunt[illegible]
exigentur iusticia publicabo Causas miserabilium personarum necnon pontes hospitalia [illegible]
Sicut me deus adiuvet et Sancta dei ewangelia Iuramentum vero iudicibus ordinandis erit inher[illegible]
ivina favente clemencia Romanorum Imperatori semper augusto et Bohemie Regi Illustri do[illegible]
sibi ubi periculum eorum tractabitur Bonum et salutem eorum promovebo dapna eorum pro[illegible]
deus adiuvet et Sancta dei ewangelia decernentes et hoc Imperiali statuentes edicto q[illegible]
officia sua valeat ubique locorum absque impedimento quolibet exercere et operaciones eorum [illegible]
ac largimur tibi et heredibus tuis Comitibus ut omnes masculini que legitimare possit Bastard[illegible]
in vita sed in morte [illegible] ipsorum et eorum quolibet ad legitima Iura reducere et omnem [illegible]
singulos publicos et privatos admitti ad instar aliorum qui sunt de legitimo matrimonio d[illegible]
legitimacionibus huiusmodi intestamento et abintestato ad equales succedant cum legitimis portion[illegible]
si in quantum possint nostre largicioni adversari censent per omnia derogamus Et si d[illegible]
nostre creacionis facionis ordinacionis decreti Statuti concessionis largicionis [illegible]
aut contrarium attemptare presumpserit indignacionem nostram gravissimam et penam [illegible]
irremissibiliter incursurum Cuius medietatem Imperiali nostro fisco seu erario Re[illegible]
et domini domini Karoli Quarti Romanorum Imperatoris Invictissimi et gloriosissimi Bohe[illegible]
de Cancellarius. Gwilhelmus Lucan Lampertus Spiren et Petrus Montisfabr[illegible]
Montisferrati et Iohannes Morave Marchiones Iohannes de Asperg et Fra[illegible]
Andreas de Duba Thymo de Coldicz nostre Imperialis camere Magister Borsco de M[illegible]
et Imperii Sacri fideles presencium sub Bulla Aurea Typario nostre maiestatis impress[illegible]
gesimooctavo Indiccione septima kalendis Decembris Regnorum nostrorum Anno vi[illegible]
Aureo impendenti filiis de Serico nigri et crocei coloris prefati domini Impera[illegible]
toris sedentis in quodam sedili habentis in [illegible] in capite tenens [illegible] sceptrum in manu dext[illegible]
quedam Aquila sculpta in quodam clipeo et ab alia parte videlicet sinistra erat arma ip[illegible]
quartus divina favente clemencia Romanorum semper augustus et Bohemie Rex Ab a[illegible]

Sebastianus Petricius Philosophiæ et Medicinæ Doctor hunc librum inter scruta vilia inventum Bibliotecæ Cracꝰ Academiæ obtulit Anno Dn̄i 1610 Octobris 18.

Libri 4 de virtutibus et vitiis; Miracula de veritate Corporis Christi; Dialogi Gregorii

Ad honorem domini nostri Iesu Christi et laudem gloriose virginis Marie eius matris et ad corroborandum in fide nostra credencium capitula huius operis volumus ponere in hunc modum. Et primo capitula primi libri

Tituli primi libri

Tituli secundi libri

Tituli libri tercii

Tituli quarti libri

Quoniam plus exempla quam verba
movent secundum Gregorium et facilius
intellectu capiuntur et altius in
memorie infiguntur et a mul-
tis libentius audiuntur secundum quod
delectationem quandam plures attrahunt ad
sermones expedit viris officio predica-
tionis [illegible] deditos in huiusmodi habun-
dare exemplis quibus utantur nunc in sermonibus nunc
in collacionibus ad personas deum timentes
nunc in familiaribus locutionibus ad omne genus
hominum ad edificationem eorum et salutem. Sa-
ne non est contempnendus huiusmodi docendi modus
cuius auctoritas habetur manifesta non solum lege
Moysi que quasi tota tradita est in figuris
vel prophetarum qui pleni spiritu sancto inspirati omnia que-
cumque locuti sunt de spiritualibus tradiderunt
nobis exemplariter quasi sub quibusdam similitudinibus
sed etiam verbis Salvatoris qui per similitudines plurimas
et exempla fere omnia loquebatur. Unde et
Gregorius in omni sermone suo exempla huiusmodi
inmiscebat ut in Omeliis. Sic pre in-
terris dominicus beatus primus institutor or-
dinis predicatorum in via exemplis talibus abun-
dabat nec mirum quia per modum huiusmodi fecerat
quasi fructuosum multum in talibus repperitur. Re-
fert enim Beda in hystoria anglorum quod quidam
episcopus literatus et subtilis valde missus
est de Scotia ab aliis episcopis ad conversionem
anglorum qui utens subtilitate verborum in
suis sermonibus nil proficiens reversus est
aliusque mittitur literatus qui in suis sermo-
nibus utens similitudinibus et exemplis fere totam
angliam convertit. Cupiens igitur ordinarie
materias edificationis utiles salutem animarum
quod in hoc opere intendo et propono secundum septem
dona septiformis spiritus a quo est omnis edifica-
cio et animarum edificatio a timore domini qui
est initium secundum prophetam tanquam a fundamento in-
cipiendum decrevi. Primus ergo liber habet viii
titulos diversos per capitula in hunc modum.
Primus de speciebus vii timoris. Secundus de
diversis effectibus eius. Tertius de eius sup-
plicio timendo et meditando. Quartus de
hiis que pertinent ad preparationem timendi
et flagicius mortuorum. Quintus de hiis
que sunt perdicanda circa metuendum futurum
generale iudicium. Sextus de hiis que sunt
timenda et attendenda circa penam pe[ccati]
secundumque que sunt adutenda circa mul-
tiplex periculum previs in ipso seniorum

Primus ergo titulus est de timore et speciebus eius quod sunt timor mundanus humanus
seruilis naturalis initialis filialis siue castus et reuerentie. Mundanus timor
est quando homo timore amittendi quod habet uel assequendi que non habet cupit temporalia
peccat mortaliter primo modo peccauit pharao opprimens filios israel exodi primo
sic occidens pueros volens occidere christum mathei ii sic et iudei johannis xi ne for-
te veniant romani etc. Non sic Thobias qui potius voluit amittere temporalia quam prin-
cipes ea propter christum amittere non timuerunt sed in primo dominus dedit dominus abstulit
etc. Item gregorius in dyalogorum libro iii c. xx dum quidam maliciose incendisset
omnia bona Stephani viri dei quod quidam plangens dixit dixit ve tibi quod contigit
ille nichil se amisisse reputans rudit immo mihi contigit plangas cum quod fecit petrum uel
reputans dampnum suum sed se potius esse consolandum Item seneca Stephon philosophus
cum in ciuitate sua obsessa omnia bona amisisset adductus coram rege qui ciuitatem ceperat
videbat Et cum quereret quid videret respondit quod nichil amiserat quia scientiam suam et bona animi adhuc
adhuc integre habebat Et cum diceret etiam uxorem et filios et hominum dixit non
tamen quod fortuna fecit tua sunt illa cum cedunt fortune non mea. Secundo peccauit villicus
qui incendium accendi fecerat defraudat dominum suum in quinquagintis cadis olei et xx
choris tritici luce xvi sic Theophilus propter officium promittens diabolo se deum
et mariam christum negauit ut habetur in legenda beate virginis Similiter dicitur quod cum sacerdoti confiteri vellet
non dixit tua se esse narra ad salutem sed plene confiteri penitendo dole et restitue per
possessionem Qui primo dixit libere faciam Item nos quod nichil in rebus meis remanet Cui
sacerdos sine hoc non potes saluari Secundo septimanas et secundo ait Ille perdebo mihi si omnia
dicam libere restitue et sic infelix mortuus est Non sic Thobias Thobie iiii xx
dixit Noli timere fili mi quia pauperem vitam gerimus habebimus enim multa bona si timuerimus
deum Non sic et apostoli Nos decimus in v pa Item cum finisset magnus in curia
imperiali adeo pauper factus est ut elemosinas mendicaret gratias in deo dixit gra-
tias ago tibi domine quod elemosinas pro te nunc quesiui

Sciendum est autem quod deus timentibus se est thezaurus omnium bonorum indeficiens
Unde refert Johannes Elemosinarius patriarcha Alexandrinus duos sutores
compatres unus bonus operarius sed modicum habuit familiam et propter paupertatem aliunde
minus bonus in arte timens deum propter abundans cum familia multa proueniebat de
arte sua quod pauper videns dixit habundas simpliciter et cum fuerit cum ego ac-
artifex sum quare tu est propter ergo et tu propter abundas. Cui ille benigne ridens se-
te dixit Crastine stabis me inuenisse locum thezauri quod si mansurus secretum dimitta
te mecum ad locum et fecit sic Mane igitur cum die cum surgerent ad ecclesiam dixit
diues pauperi inueniemus ecclesiam et oremus deum ne faciamus aliquid in malum et
videbis et fecit sic Audita itaque missa et officio tota dies est festa et ait di-
ues Ecce iam dies est redeamus domum ipsis itaque sic et pluribus per ea
sic factis tandem cognoscens pauper ait Noli inuenire alium locum thezauri nisi ecclesiam et
confido in deo quod si eam mecum frequentamus habundabis quod ille sic fatis abundauit ut

Secunda species est timor humanus et est quando quis plus debito [illegible] alter
timet penas corporis et mortem huius quod malum est licet timor quod primo de
excusabilis eum est quando timet dampnum corporis quam spiritualem habet magnas
habere columpnas ecclesie dum dicitur Item de petro et aliis ait xxvi c. omnia
et luc xxii Item propter hunc timorem negato christo fugierunt Contra quos ait Ecce Nolite timere eos qui occidunt corpus mathei x etc

Nota quod pluribus hominibus non sunt timidi pene uel mortis corporis propter deum
Et iam primo propter diuinam voluntatem ad Om de ysaac Gen xxii Cum secundum
patrem christi audiens quod deus precepit eum immolari libere voluit ligari
et esse immolandus Item propter dei liberalitatem et fidelitatem ad mathabeorum vii de tercio
fratre qui posuit ad supplicium membra sua opponens ait ista possideo et propter
quia aut tradendi eum est propter euangelium spirituale quod fecit cum ipse primo et illa
Item Beda in gestis anglorum de quodam qui restitutus est vite autem diu decem vi
terribiles penas quas viderat fugiit ad heremum et fecit cellam iuxta flumen
congelatum et vestitus se balneabat et egrediens siccabat eius cruciatus ad terram

Peca illa balneu calidissimu intrat et hec successiue sustineb' quamdiu poterat usque
ad morte Et q̄ de hijs arguetur a videtibus dicebat Si vidissetis q̄ vidi eciam mecum vel
amplioa facere refferat itaque q̄ in exitu suo a corpore viri lumbos ferrum duxit eum
cont' solis ortum ad valle maxima una lata plenum erat flammis ad gelu et eo
passus vidit diabolos ignium afferentes de balneo et ignitos homines sese madentes ad
mo familias et sensit inde exalante fetorem et audit flecte et vlulatum horribilem
et demones feterimos cum fustimulis et hamis volentes eum capere et percutere in ipsa fornace
Tunc qui eum duxit apparuit ei in tenebris q̄ stella nihilominus demoniis
ne eum tangerent quia nondum perpetrat eum redire ad corpus vt si vellet penitenciam agat
Sic q̄ postquam duxit eum ad locum refecti reduxit eum ad corpus Item Gregorius dyalogorum
li. xxxv refert de quodam petro heremita Item propter penetentiam et negligentiam mo
dicam ducationem Refert petrus alphunsi de cum quidam rex conmaret inde philosophus dixit
O rex propter potestatem tuam non oportet me timere vel presta q̄ non est vel privatur q̄ momentanea est
nec futuram q̄ nondum est et dubium est an erit Secundum Johannem xix non haberes in me
potestatem ullam et c. Legitur etiam de beato hilario pictavensi episcopo qui leonem ipse rome in con
cilio germanie Sibi qui stabat pro fide et dixit Tu es ille qui sedens in ecclesia superbia tua perdit
Et si non venies quis redibit ptc/ qui sedens ad latrina a tenuata cum sedentes Item
propter penitus inuestitate Corporum id quod in penitus momentaneum est et leue et Ben li. xliii
Ysachar vir videns michi vident requiem et vnde legitur in vi pa q̄ cum quidam mona
chus peragrasset maiorem heremi invenit parvum tugurium et intra hominem nudum orantem
qui perplura verba dixit ei q̄ fuerat quondam et tempore persecucionis timore mortis sacrificauit
ydolis et pro timore tormentorum fugierat ad solitudinem illam in qua fuerat solus lxx annis
vivens de fructibus palme cuius decem ferebant fructus pro singulos menses et de aqua fontis
bibens et cum perseverasset ibi in toto tempore in penitencia et oratione non receperat consolatorem sine
salutem nisi anno illo vltimo quo orante facies eius fuit ut ignis Monachus igitur cum si
mul consolata est ab eo ipse rogat ut eum sepeliret quo mortuo et sepulto tugurium
cadit semper desinit et palma arruit

Tertia species est timor similis cum quis scilicet non timore iusticiae sed timore gehenne
castitatis pene timet a malo et facit bonum Iste timor non est in caritate vt dicitur
Johannes in epistola caritas foris mittit timorem Qui liberat a penis infirm
Refert quidam cantor philippus de quodam scolari parisius versus mori valde penitens
et contritus postea apparuit magistro suo habens cappam consertam diuersis sophismatibus Et cum
quereret magister quid ei esset respondit q̄ cappa plus ponderabat q̄ aliqua turris in mundo et
q̄ sub ea supramodum vreret Et cum quereret quid est hoc cum ita contritus mori visus esset ait
q̄ lacrime ille plus ex timore mortis et gehenne processerunt quam de amore dei vel eius amicicia
Et cum diceret magister q̄ non videretur sibi pena Extende inquit manum Et precat super
eam Et tum dixit magister q̄ non videtur sibi pena Extende inquit manum Et precat sup
manum magistri guttam sudoris sui que statim perforata est et ille disparuit Tunc
dixit magister linquo coax ranis cra corvis vanaque vanis et venit ad logica pergo q̄
mortis non timet ergo a tempus mortis hic in clara valle habitu religionis sumens ac
ta penitencia se affligit Item aut timor adversitatis a peccato tamen sunt similes pre
tis x predonibus in mari qui timentes q̄ timentes timentes tempestate vouent vel
tes scilicet festa singularitate redde non curant sed redeunt item ad liudes Nota quam de
Brittone qui dum duceret vaccam et vitulum ad montem michael causa vendendi Dolebat
fluctus maris refluere et timens mori vouit vitulum beato michaeli et vaccam si
vendet Item cum evasisset ait michael nec vitulum nec vaccam habebit quam cum se esse
crederet in tuto loco subito fluctus maris ipsum et vitulum cum vacca involuit

Quarta species est timor naturalis quo quis naturaliter refugit necesse sine nocumenti
Et iste timor malus ex se non est si quis fit cum peccato et quis sit peccato
Hunc xpus et sancti habuerunt Math. xxvi cepit Ihesus pauere et tede
re et mestus esse et c. Item de paulo legitur q̄ dum duceretur ad decolandum peruit
maxilla qua tegebat capud inde sibi ligans oculos ne videret gladium eum
decolacturum anima enim naturaliter timet a corpore separari Unde dicitur in vi pa de
eo quodam qui optabat portare vide quid anima iusti de corpore exibat sufficit proquodam

Villam vidit peregrinum quendam in platea iacentem et cum in extremis laborantem
Cum gabriel et michael assisterent unus ad dextram et alius ad sinistram rogabat animam
ex precepto dei egredi de corpore que timens nolebat corpus relinquere Et dixit
michael ad gabrielem sume hanc animam ut egrediatur Induit tunc se sumens a deo
ut sine dolore et violencia exiatur Et cum hec fierent ad dominum misit cytharedam
dam cum cantoribus quorum cantum audiens anima inter manus angelorum exiuit cum gau-
dio deducta in celum

Quinta species est timor inicialis qui propter bonum est quantum cum caritate qua quis timet
penam sed plus dei offensam timor pene ne forte thaysim meretricem
a malis retraxit pudor culpe commisse ei veniam promeruit amor iusticie
eam ad superna transuexit Hec dicte sunt tres puelle que in se sunt facte in celo sedem
eius elegit in vita patrum de ea quod erat in tantum speciossima meretrix propter quam multi
sese occidebat multi se depauperabant Audiens abbas paphnucius multa que fiebant
sumpto habitu seculari ad eam veniebat et dato ei solido pro sorti precio petiit
locum obscurum ubi non posset videri et sine verecundia cum ea coire Et cum duceret
eam per plura loca et ille semper diceret quod timeret videri tandem duxit eum ad obscu-
rum locum dicens quod nec deus nec demon posset eum videre de quo verbo et facto
ei sermone compuncta quomodo debet aspectum dei formidare contrivit eam quod quocatis aliis ama-
toribus suis fecit omnia que lucrata fuerat ab eis comburi in medio urbis que
valebant libras quadraginta auri dicens quod magis valebat hec comburi quam in fu-
turo secum comburi ab eis postea in deserto duxit eam paphnucius per fenestra par-
vula ei ministrabat aqua et panem cumque non audet nomen domini vocare nec manus
ad celum levare nec oculos ad celum levare quasi polluta versa ad orientem dicebat Qui plasmasti
me miserere mei post annos tres compassus ei dictus abbas consuluit a beato an-
thonio si adhuc possit remitti et esset ei peccatum suum dimissum cum fecit pro hac
orare Et cum paulus maior discipulus anthonii esset in extasi vidit sedem precio-
sissimam in celo atque propositis puellis servata et cum quereret si esset anthonii
responsum est ei non sed thaysis meretricis Cumque esset exclusa dixit quod in dicto tri-
ennio semper habuit peccata sua ante se quemadmodum sarcina fetens super eam largiter
Et dixerunt patres quod non propter penitentiam quam sustinuit sed propter peccatorum memoriam
et confusionem fuerunt ei hec dimissa Transactis autem post hec sedecim diebus

Sexta species est timor filialis de quo Johannes quirent in pace
Sunt in uno accepistis spiritum filiorum etc Iste timor est sponsorum qui timent
ne sponsus nimis differret venire ad eorum consolacionem Et cum venerit
ne cicius vel cito discedat Retulit dominus philippus de vitria miles qui
plures abbacias monialium fundavit in francia quod cum quedam mulier deo devo-
ta sponsi spiritualis sponso tarum esset afflicta et languida timore et desiderio
dixit fidei tacta precepta sua ut ad sponsum iret et cum adiuvando quod per cari-
ta sponsa per suos articulos ut et urgendo formidine orationibus et confundente gra-
tibus compelleret Sponsi autem et cum gaudio susciperet et ad infundendas mellifluas
dulcedinis delicias cordis avido penitus suspiriis eum attraxit Rogabat vero ut susceptum
caperet et captum vinculis amoris ligaret et affectum retineret quod et fecit
ita ut inestimabilem eius sentiret consolacionem Item hic timor timuerit scilicet ne in
aliquo patri celesti displiceret Job ix verebar omnia opera mea etc Legitur in hyst
tripartita li vi mos solebat esse Romanorum quod in magnis festis imperatores faciebant
ante se poni pro honore imperiali imagines et thus Et dabatur apponentibus au-
rum Itaque Julianus apostata volens quosdam xrianos ydolatras fieri occultans
ydolis miniret xrianis thus igni apponere quod et fecerunt pro honore imperiali non
advertentes ydola et aurum Cum autem in conviviis xpm benedicerent dixerunt
ydolatre quomodo invocatis quem paulo ante negastis Tunc dolum advertentes aurum
proiecerunt imperatori exclamantes dextras sibi amputari quibus thus in igne po-
suerunt et aurum receperunt licet non honore ydolorum hoc fecissent sed ignorantes tamen
esset veri xriani Item quando boni filii magis voluerunt decapitari quam in modico //

Septima species est timor reverencie quo quis [?] patrem offendere
Considerat divine magnitudinis in sua replent puritate Exemplum danielis in mo

In quo ipsa visione non remansit fortitudo Item de Johanne ewangelista apostolo qui
quia viso filio dei cecidit ad pedes eius quasi mortuus hunc timorem habuit beatus
Dyonisius de quo legitur in vi pa / quod cum instaret obitus eius ceperunt mutari preces et
fecta et facies eius quasi quodam fulgore irradiata / et dixit Complacuit
fratres Ecce Abraham venit ad nos et post cito chorus prophetarum et post sancti angeli
et apostoli Deinde loqui videbatur et querebatur quid diceret fratres venerunt angeli
tollere animam meam quibus supplico ut paululum per primam agendam sustine-
ant dico vobis quod nondum principium penitentie me fecisse memini Et [illegible]
cognoverunt quod perfectus esset in timore domini respiciens in suam puritatem dicunt autem
quidam quod iste timor idem est cum filiali et eius ipsius solum habetur in prima parte
illud psalmi Timor domini sanctus permanet in seculum seculi

Secundus titulus est de effectibus timoris in corde domini et est unus effectus eius similis
quod convertit et mutat Exemplum de beato Paulo actuum ix Item de Niniuitis
Jone iii° Item in dyalogo libro iiii° c xl legitur de Theophane quod
in religiosa vita compulsus fratrem suum secutus fuerat / quod autem habitu reli-
gionis sumpsit cum dissolute viveret infirmitate arripitur et in extremis labo-
rans fratribus psalmis et orationibus recedere ceperunt / quia draconem deditus sit
ad devorandum qui tamen me dimisit absorbere sed impeditur orationibus vestris Exemplum in
magis orabant Clamat deo gratias quia recedit orationibus liberatus est et ex tunc
vitam emendavit Item timiditate desiccat luxuriam xxi Arsenius Ex terroribus horribus
compunctio Unde in vi pa legitur Ex quibusdam quibusdam a Macario abbate
timore Unde ... ... [illegible] ... Sic ligum quod
se quasi esset siccum cum accederet ... [illegible] ... tenet mentem suam in timore
dei et ... semper ... ab igne ita ... timeo deum dili-
dei ipse timor ... Item illuminat Exemplum ... timeo deum dili-
... et illuminabit corda vestra Unde in x pa dixit Jacob abbas Sic
lucerna absconsa cubiculum illuminat Ita timor domini si venit in cor hominis illud il-
luminat docens virtutes omnes et mandata dei Unde excitat negligentia et agere
omnino ... timet negligentia ... ingressus non est
... negligit ... timet ... xl Item
negligentia et lectionem ut famulus circa sermonem domini que timet Exemplum xl Item
domum suam paradysi sed quem profert anima bona Item ... certum ...
timet dominum Unde in vi pa legitur Exemplum abbas Arsenius ... semper
... dixerunt senes quod convenerant / pro vitate ... in timore ... in vitate time-
... sed iste timor quod non ... et ... et timeo valde et hic dicto
... quod ... abbas Arsenius ... abbas Arsenius quod nisi
... quod cum audisset abbas Pemenius ait beatus es abbas Arseni ...
te seculo plangere meruisti quia ... hic se non planxerit in ... ...
hos effectus timoris que in summa de virtutibus et aliis ponitur infra

Tercius titulus est de pena inferni et hic sex talia sunt quorum primo dicta
de aggravatibus ... quorum primum est ... loci generalis et ... que
designatur ex diversis nominibus ... tam in libris sacre scripture quam in li-
bris doctorum Non ego quod in tanto sacro ... ... pro sua profunditate ...
xxi vita mea erat appropinquans in inferno deorsum Exemplum legitur in vi pa
Abbas Macharius ambulans per heremum invenit caput hominis quod cum tetigisset
virga interrogavit quid fuerat sacerdos gentilium qui remanserat in loco illo et quan-
tum distabat celum a terra tantum habebat de igne infernali super caput suum et super
pedibus suis Et quod tamen sub eo erant ... qui cum ... ... in dyalo-
go Gregorii c xxxvi refert de quodam viro magno qui cum pervenit ad ecclesiam
sancti Laurencii ad Tiburtinum presbiterum qui recedebat viri carnalibus ...
et dicebat se vidisse ubi fuerat ... igne pari et dictum presbiterum in eo
... ... videbatur a terra usque ad
celum ... eius ... ... Et hic dicto statim ...
abyssi ... mortuum invenit Item de abyssi per profunditatem
... basse a fundamento videtur dampnatus Unde legitur in quodam libro
... de miraculis ... quidam ... singulis annis magnum festum faciebat in
die sancti Bartholomei ... ... celebrando ... ...
... apparuit ei ... in ... ... et ... ...

Item in ea oculis inicctis fetido simon ea invitat et dum esset ad insulam et intraret
ea illa ingenti allectus ad amicum dominus Bartholomeus stans in porta sub
specie peregrini rogavit ut amore sancti Bartholomei intromitteret et illa dissuadente
patris ei mittit quem reviventem cum rogat ut in ea saltem ei primum ruri
dicat quid est maxime ipsius hominis agere vonare. Illa dixit immo petrus
cum quo gerit nascitur et venit ait Bartholomeus iterum dixit si mihi [illegible]
ad secundam questionem quomodo scilicet locus unus pedis esset ubi deus fecisset plura mira
terra aut dixit locus ubi porta erat crux christi qui operatus est salutem in medio terre
dixit immo caput hominis ubi est minor mundus et approbat Bartholomeus dum similiter
ad terciam questionem quantum distaret summum celum ab infimo inferni ait Ecclesiastes dicit
si nescis dixit dicta iniquus dicto quia peior et ego homo quia de alto
ad yma descendi et ostendit quod tibi iniquus ostendam. Tunc dyabolus cum magno ulu-
latu se precipitat in abyssum et cum quererent peregrinum ipsum non invenerunt. Item
dicit ignenus ait xxv continent eum in carmine [illegible] in dialogo libro iiii c.
xxx legitur et quidam solitarius dixit quibusdam hominibus navigantibus ad insu-
las in qua erat anima Theoderici regis pessimi quem vidit distractum et discal-
ciatum vinctis manibus peniti in olla vulcani a Johanne papa quem in carcere
affligendo occiderat et Symmacho patricio quem in carcere [illegible] affligendo tra-
diderat. Dicitur in Kronica reginensis Othonis archiepiscopi et quidam monachus
vidit unam navem velocissimo cursu sine remis volantem per aquam et cum
quereret quid esset dicitur quod essent demones ducentes Ebroinum maiorem ante
regem francorum ad ollam vulcani ibi torquendum qui notat horam et diem
invenit eum tunc obiisse hunc Ebroinum dictum monachum excecaverat et sancti
Leodegarii Edwensis episcopi oculos terebraverat et occidit. Idem legitur de Kar-
olo Martello rege francie qui decimas ecclesie militibus dedit. Item de
Averno quasi sine vivantia ipsa quod ibi est equalitatum inequalitates
et ideo nulla tempestas iob xxiiii ab aquis nivium transibunt ad calorem
nimium et usque ad inferos peccatum illius nec mirum si est ibi intemperies
cum beatus Augustinus libro de civitate dei dicat fontem esse in ethiopia tam frigidum
de die quod non bibatur de nocte ita calidum ut non tangatur. Item Solo-
mon dicit de mirabilibus mundi fontem esse de die bullientem de nocte gla-
ciem emittere super flumen fontem reparat congelatus medium eius bulliens.
Item locus horridus unde dicit eterius quasi ab horrore pavendi. Unde dicit tropo-
logice gehenna pavore ardens. Nota de divite epulone Luce xvi et festis
unde dicit sentina locus in qua omnia stercora confluunt. Unde in dialogo
libro iiii c. xxxiii dicit de quodam milite [illegible] qui eductus a corpore et cito reductus
dixit se vidisse pontem arcum et altum sub quo currebat flumen nigerrimum et ca-
liginosum nebula fetoris exalans ultra quem vidit virencia prata et fle-
xibilia suavissime odoris quo saciebantur et reficiebantur deambulantes illic et
habitantes ibi diversi eciam loci pleni erant mansionibus ibi quedam mire edi-
ficabantur auream lateribus et iuxta ripam fluminis cadit aliquis quem tegebatur
a nebula fetoris aliqua de hoc ponte iniusti iactabantur in flumen et
iusti transiebant cum vidit petrum maiorem ecclesie familie qui plus cru-
delitate despiceret quam obediencia et correctione plagas inferebat vidit etiam
quemdam peregrinum sacerdotem cum tanta auctoritate cum quanta sinceritate vixerat per pontem
transeuntem vidit etiam ibi Stephanum de quo in dyalogo iiii per [illegible] cum vel-
let transire lapsus est et a teterrimis viris ex flumine surgentibus ex media
parte corporis a ponte eiectus per coxas inferius trahebatur ab aliis vero candidissimis
superius per brachia trahebatur [illegible] quid de eo plenius actum sit reversus ad corpus
ignoravit. Item dicit tartarus a strepitu quia asper et tumultuosus. Unde
in libro de miraculis ordinis Cisterciensis quod quidam novicius de exitu tentato
apparuit servicio feci vir et inter multa tristis quesivit causam exitus desidera-
dentes dum non tamen vellet exire apparens ei [illegible] multum tristis unus quod
sunt causa exitus qui cum diceret quod non possit sustinere austeritatem ordinis

questiunt nunc quid possit sustinere austeritatem inferni aut eius minimum tormentum.
Et tu ipse dices quod tante dulcedinis infirmus esse possis contra hec ordo eius vigi-
lie contrarium quasi pretiosum fuit plenum amoris legitur ferreis tibiis in pedibus
intelliges modicum tormentum inferni aut ~~eius minimum tormentum~~ Et tu dices
michi volo experiri modicum tormentum inferni Audivit autem [illegible] tam
nimium frigidum quod nullum tormentum posset ei comparari et videt quod celum cadet
super caput eius et pre timore clamat Confortant eum nunc et cessant sentit
ille Item nunc adeo vis audire nunc gaudium paradisi et dixit volo Et sta-
tim audivit voces dulces et suaves que superabant omnes dulcedines mundi
Tunc hic adeo Si vis evadere tormenta inferni et adipisci gaudia paradisi
persevera in incepto quod ille implevit Item de Acheronte ab a quod est
sine et cheron salus quasi sine salute Et cochitus id est feminarum luctus impliciti
Unde in vitas patrum legitur fratres rogantes abbatem Arsenium ut diceret verbum
edificationis Flevit dicens vos quidem dum potueritis oculi vestri lacrimas ut abluerant corda
vestra ne absumerent in inferno Item ibidem Arsenius senex migraturus post redi-
ens cum flens inconsolabiliter dixit se audisse voces inimicas dicentes [illegible]
re michi hoc non re [illegible] quod non flevi Item de baratro quasi latitudo acta quia
latus eius est ingressus sed artus est egressus Item de [illegible] Unde
cum quidam rusticus diceret fratri predicatori de penis inferni quod maledictus esset qui
crederet ei tu ipse non fuisti ibi Respondit frater O frater rustice si aliquem inde egredi
cerneres vivens cum tibi enarraret penas inferni unquam de ceteris timeres nec a
malo cessares semper inde egredi videbis ut ille [illegible] Item stagnum a sta-
do et multis aliis nominibus que longum scribere esset

Quartus titulus de qualitate pene inferni [illegible] primum [illegible]
est pene eternitas quod probat Augustinus de Civitate Dei per [illegible]
Sicilie adhuc et vulcani qui flammis continue usque hodie estuant
et integri perseverant Item exemplo Salamandre qui vivit in igne et
lapidis abeston qui succensus numquam extinguitur [illegible] xxi de Civitate Dei in simili-
tudine etiam [illegible] aut [illegible] fulcimen [illegible] Silen [illegible] est [illegible]
[illegible] inde [illegible] semel cogitat de perpetuitate pene
inferni et dixit in corde suo Si proponetur sibi semper in lecto molli et delica-
to iacere ista ut nulla inde occasione recederes non posses sustinere hec quomodo ergo
potes sustinere in eternum iacere in illa pena inferni intolerabili [illegible]
illuc [illegible] [illegible] relinquit omnia Et factus est monachus
Cisterciensis Et postea [illegible] et est vir maxime sanctitatis Item
secunda pene acerbitas [illegible] sulphureis e [illegible] et ardent
[illegible] de Civitate Dei in historiis Romanorum legitur
usque ad infernum [illegible] ita est
[illegible] ante bellum Pompeii et Cesaris montis Ethna igne [illegible] [illegible] unde
[illegible] quod saxa [illegible] et naves [illegible] pace ab eis [illegible] [illegible]
in legenda sancti Sebastiani ait Policarpus Si [illegible] dolores [illegible]
non sufficit [illegible] dolores [illegible] Nulla dat [illegible]
[illegible] Nam isti dolores [illegible] imagines portat et quantum distat inter veri
et pictum tantum distat inter dolores istos et illos [illegible] Tanta est
vehementia doloris quod alter non potest [illegible] Refert Petrus [illegible]
quod hic suspirare non potuit [illegible]
[illegible] in pago [illegible] quidam sacerdos [illegible]
[illegible] montis sepe [illegible] sua
[illegible] egrotans [illegible]
[illegible] promisit hic [illegible] se [illegible] et subito [illegible] volebat sed differebat Et
[illegible] post quam mortuus ab eo [illegible] venit ad devorandum me [illegible]
[illegible] clamabat pater ora pro me quia [illegible] adhuc Et tunc
ad orationem [illegible] liberatus est Et item mortua [illegible] et petens orari
subito clamat fortiter Ecce ignis occupat me ad devorandum et [illegible]
[illegible] se opposuit igni Et tunc item [illegible] Ecce du-
[illegible] raptus est ad iudicium redijt refert [illegible] et audita et ait Ecce
a demonibus afferunt sartagine magna ut frigerer in eternum in ea Et [illegible]
[illegible] prioris [illegible] non insano sed [illegible] quod [illegible] est [illegible]

vrā ita vīu est quod dico / quod cū diceret vna gutta cadit sup manum eius que deuorat eā usqȝ ad ossa Et ait tunc salua credite Ecce demones ra-ciunt me in sartagine Et sic dns expiravit Item pene dicuntur erit in infer-no frigus insupabile ignis inextinguibile vermis immortalis / fetor intollerabilis te-nebre palpabiles flagella cedencium horrida visio demonum confusio peccatorum de-speracio omn bonorum Quorum sic illis quibus pat dolor vinum ardor ignium sitis in extinguibilis stridor dencium lacrime exteriores tenebre exteriores sine lu-ce pena interminabilis vbi nullus ordo sed continuus dolor vbi mors appetitur et non dabitur vbi non est honor seniorum et regum nec dns sup servum vbi mater non amat filium nec filius honorat patrem Ubi omne malum Et omnis indi-gnacio fetor et amaritudo et sempiternus horror inhabitat Item pene corrident culpe conformitas Sapie xi p que quis peccat ... legitur quod in cronica ...
... ... volentem opere de ordine Cistercien apparuit dyabolus in spe-cie ... verberans eum usqȝ ad mortem Et cum laboret in extremis ... ut visum est ei multas mansiones clericorum ... et supplicia penarum ... vidit portare unum magnum principem ardentem in cathedra sedentem ... in me-dio ... quem formose stantes faces igneas per ora eius ... usqȝ ... et ... cedere flagellis non cessabat hic fuerat luxuriosus Post vidit alium co-ronatum et ... et super ... ignea ... hic fuerat crudelis subiectorum oppressor et raptor Postea vidit alium ... equum igneum por-tantem cappam quam crudeliter vidue abstulerat Et in fine infirmitatis ... non voluit ... mortem suscepat Alios eciam plures vidit ... penas ... qui ... et hos demones ... cedebant usqȝ ad ... vidit eciam rotam igneam in inferno ... in qua ... volvebatur Item pene vtilitas ... pena valet ad ... ad peccatorum purgacionem ad pene ... et cumulacionem et ad ... purgatorium ... ad ... scilicet inferni pena ad nil penitus valet Unde dixit magister Johannes de Albisorka Episcopus cardinalis / quod quidam senator moriens a presbitero suo ad penitentiam ... diceret postea se facturum quod ... erat de tempore Cum ... esset ... idem dicit presbitero ... mor-tuus ... et ... ad ... instaret ut penitet clamat O pena vbi es ... penitere non valeo et iusto iudicio quod nolui quando potui et hec dns mortuus est

Quarto sciendum de qualitate tortorum scilicet visio demonum circa quos scie-ndum primo quod sunt horribiles Job xx vadent et venient sup eum horribiles omnes tenebre ... in ... ait quidam sanctus Si ... viderent demones in illa deformitate in qua videntur cum dampnati non possent vive-re Unde in passione beati Bartholomei legitur Et angelus volens ostendere dyabolum ... quibus beatus Bartholomeus predicaverat precepit eis in ... fieri ... Et tunc ... ei ... maiorem nigriorem fuligine facie acuta barba plexa crinibus usqȝ ad pedes ... de oculis igneas scintillas emittentem ex ore et naribus sulfur ... vinctis retro manibus Item in dyalogo ... c xlviij legitur ... Crescencius ... vidit mul-titudinem demonum horribilium et cum clamaret usqȝ mane ... ad ... ne videt illos in illo tempore mortuus est Item sunt crudeles Jerem vi Crudelis est et non miserebitur ... Crudelis est ... crudelior sunt crudelissimi ... De primo ... in Johanne et in Anthonio quod ... sive ... usqȝ ad mortem De ... Jerem xxij de Nabuchodonosor in persona dyaboli dicitur Comedit devoravit me ... me sicut draco Item in dyalogo ... li iiij c iiij dicitur de Theodoro monacho ... qui videbatur multum religiosus et abstinens Cum in occulto comederet infirmatus in fine cepit clamare dicens Ecce dyabolus absorbet ... ut draco et ... pedes eius et ... et non absorbebat ... in ore suo et ... dicens mortuus est Item ... et ... ... et tenebit ... et amplexabitur ... legitur de beato martino quod ... cum ... suis ... stagnum et vidit mergulos pisces capientes ait hec for-

demonum impediatur intrantes et rapiunt raptos devorat et saciari nequiens
devorans. Item videtur in dyalogo iiij Gregorii. Cum stephanus presbiter di-
xit mancipio suo veni dyabole discalcia me statim affuit. Item sunt studi-
osi ad nocendum variis et fugaces. Unde in dyalogo iiij de Datius medio-
lanensis episcopus corinthum adveniens intravit domum quandam quam multis annis
demones inhabitantes inhabitabilem reddiderunt. Et cum vellet ibi de nocte quiesce-
re cepit antiquus hostis magnis clamoribus rugitus leonum balatus pecorum sibila serpen-
tium et huiusmodi. Tunc episcopus ait bene tibi contigit miser. Tu es qui dixisti ascendam
super astra celi et exaltabo solium meum et sedebo in monte testamenti ut ysaie
xiiij. Ecce pro superbia tua bestiis similis factus es. Tunc dyabolus erubescens
discessit. Item ponderosi et fallaces. Unde in dyalogo c. ix dicitur quod multi vale-
tes sancti benedicti non valuerunt unum lapidem in edificium non potuerunt eis dya-
bolo impediente. Sed facta benedictione a beato benedicto lapis quasi nullum pondus
habens celeriter levatus est. Multas autem alias condiciones habent ut patet in sacra
scriptura quas propter brevitatem nunc dimitto

Capitulum tercium de augmentacionibus pene inferni ex consideracione ire dei et
videbitur ira dei quando summa dampnatorum pena quia tamquam excommunicatos
a se et a suis abiciet. Apoc. xxiiij discedite a me etc. Item quia pro
eis obliviat [illegible] in [illegible] prudencia sua etc. Item quia eos in conspectu
suo puniet. Vere in igne eterno. Item quia cum demonibus cruciatos adim-
at. Gregorius habebunt tortores de peccatis in penis quos habuerunt incitatores
in culpis. Item ad eorum penam augendam corpus eis restituet post iudicium
sicut displacide [illegible] sua. Item nec parcet ut precio dimittet. Prov. vj zelus
et furor viri non parcet in die vindicte nec acquiescet cuiusquam precibus
nec suscipiet pro redempcione dona plurima. Ultimo quia visione sancte sue glo-
rie privabit. Ysaie xxvj tollatur impius ne videat gloriam dei et porta regni
sui eis eternaliter claudet. Apoc. xxvj nescio vos et clausa est ianua

Capitulum tercium de consideracione bonorum amissorum vel que boni possunt [illegible]
quo carebunt est beatorum eternum. Unde in vi pa [illegible] Cum quidam senex
intravit quandam civitatem causa vendendi vasa sua et sedens an-
te ianuam cuiusdam divitis morientis vidit equos et in eis sessores horribiles
habentes baculos igneos in manibus qui equos suos ante ianuam colloca[v]erunt
quos cum vidisset eger clamavit adiuva me domine. At illi dixerunt recordaris
eum divites nunc tibi esse in corde qui sol absconditus est qui cum lucet oblitus
es eius. Nunc cum non est tibi porta aperta aut consolacionis. Et hoc dicto ra-
puerunt animam eius. Secundum est suffragium angelorum et sanctorum. Unde nec angeli
nec sancti pro hominibus intercedent qui sunt in inferno. Et nota per culpa que videtur
eis modica [illegible] ad inferna. Unde retulit quedam nobilis domina dicta
Theutonica rapta in spiritu antequam cuiusdam comitisse sibi familiaris vidit
a demonibus rapi et cum ad infernum traheretur eiulando plangebat heu
me miseram. Quantum dolorem passa sum quia satis erat casta abstinens et misericors
et solum pro dilecto superfluo scilicet pro croco et huiusmodi pro quo correcta fuit tra-
hor ad tanta dampnatorum et pejor tanta gloria redditur. Cum rapta dicta
domina cum lacrimis hoc retulit. Et inventum est quod dicta comitissa in remo-
tis partibus obierat. Prefata autem domina relinquens mundum accepit habitum regula-
rem. Que cum esset virgo deo devota et beate virginis gloria ita tenerrima et
ferventer sustulit ponitur quod putes eius sustinere non poterant. Cum in
hunc die pasche sola relicta fuisset in domo quam febrit quia ad ecclesiam
ire non poterat et quando cum ceteris precipua Cum in beata virgo apparens ea
confortavit et tactu suo ulnerum sibi servavit et recedens maximam odo-
rem relinquens ita quod adimanti sunt [illegible] Et [illegible] ut de incl-
inatis habuit consolaciones raptus et visiones. Tercium est utilitas suf-
fragiorum que fiunt in presenti [illegible] non enim valebat eis ad minus quantum
ad pene eterne liberacionem. Si aut apponatur de Traiano Troyano quem
beatus Gregorius suis precibus a pena eterna liberavit. Videtur quod Traiano

non fuit ibi per sinnam diffinitiva sed sit revocanda ad vitam ut beati
Gregorii sanctitas ostenderet. Unde cum quidam sacerdos affligeret se pro matre
sua mortua et pro ea missas celebraret et lacrimas funderet volens scire
de statu eius vidit eam iuxta altare a duobus demonibus ligatam de
cuius capite tamquam capilli videbantur pendere serpentes eius collum circum-
gentes de capite et manibus flamma exibat et dictum fuit ei quod pro ea
orans et multum oraret quia impenitens mortua fuit quia adulterium
et ornatum lascivum capitis et manuum anulis et gaudialibus que
male acceperat et [illegible] curialibus dedita erat. Job xv Ignis devorabit
devorabit tabernacula eorum qui libenter munera accipiunt. Cum igitur
non prosunt dampnatis suffragia ut ostensum est nec prodest eis quod eorum
corpora in sacris locis sepeliantur. Unde Gregorius in dyalogo Quos gravia
peccata deprimunt non ad absolucionem sed ad maiorem dampnacionem eorum corpora
in ecclesiis ponuntur et addit probandum Gregorius de muliere casta sed lingwosa
et procaci et stultiloqua quod videbat eam custos ante sacrum altare de nocte ad-
duci et media parte comburi ignem et alia parte intactam relinqui et in ma-
ne in marmoribus ubi arsisset visa est apparuit ac si esset igne corporeo
cremata. Item in dyalogo libro iiij c. lv dicit quod beatus Faustinus mansionarius dixit
custodi ~~[illegible]~~ ecclesie in qua tempus de nocte Valerius sepulturam dederat ante
presbitero suo quod diceret eius episcopo quod inde eiceret carnes fetidas fuerat enim Va-
lerius lubricus usque ad decrepitum. Quod nisi faceret etiam dixit moreretur quod custos
bis amonitus timuit episcopo dicere. Sepulto die tercia incolumis ad lo-
cum rediens subito mortuus est. Item nota de Valentino mediolanensi
subito mortuo et sepulto apud Ianuam in ecclesia sancti Sixti quem custodes
ecclesie viderunt eicii de ecclesia a duobus teterrimis spiritibus ligatum pedes in
manus vociferantem mane extra sepulturam sic ligatum repererunt. Pro quo dicit Gregorius
xxvi c. libri quos peccata gravia deprimunt si in loco sacro se sepeliri faciunt
restat ut de sua presumpcione iudicentur. Retulit magister Burkardus archiepiscopus
Bisuntinus doctor in theologia de quodam feneratore qui instancia amicorum
et spe commodi temporalis monachi in claustro sepelierunt. Nocte egrediens
de sepulcro et vagando domum discoopriebat monachos volvens perturbabat et
mirabiliter inquietabat et in mane extra cimiterium est repertus et iterum
in sepulcro repositus. Quique plures hoc fecisset adiuratus a quodam bono viro
ut diceret quid monachi pace et quiete habere non possent dixit de me ego
demoribus quiescere non possum sic die ac nocte vagando usque non geram
Si autem velitis quiescere a loco sepulture me proiciatis. Quo facto nullus pgera
eum audiunt. Augustinus est bonum tempus a quo dampnati affliguntur quod sibi
multa reddiderunt. Augustinus non solum impios et infideles divites in-
ferni supplicia cruciant sed ipsarum diviciarum suarum pristinarum memo-
ria quibus facile potuissent suas redemisse nequicias. Dicitur quod quidam [illegible]
[illegible] discipulum qui multum pmittebat se daturum eum facere divites
magister valens hic experiri essent apparuit per alterum sua quod esset electus in impera-
torem Constantinopolitanum et receptus quos hic multe vanitatis ~~[illegible]~~ ei in-
cideret magister reducebat eum ad memoriam ut esset memor promissi dando ei aliquas
[illegible] de illis. Quique videret quod nescivit quis esset magister ego sum cui dedi
dona que habes et mox cecidit a[illegible] et consolata incantacione intellexit
sit de omnibus sed parum fuit sic tempus. Sic tempus malis divitibus. Sapiencie
vi Quid nobis profuit superbia aut diviciarum iactancia que pretereunt velud umbra
aut anima de Deo est tempus amissum a patre x[illegible] angelis quod tempus
amplius non erit. Sic ad iudicium. Unde retulit quidam senex Clarevallensis
monachus de quodam religioso amicum audivit vocem horrendam eiulantis
et flentis. Rogavit deum quid hoc esset. Respondit vox. Ego sum anima cuiusdam presbiteri
non deplorans meam dampnacionem sed inter alia quod maxime me movet
et alios dampnatos est recordacio gracie salvatoris nobis exhibite et contempte
et maxime dolemus quod tempus nobis ad benefaciendum et ad penitenciam concessum
amisimus in breui hora tanta penitencia fecisse potuissemus quod numquam in eternum
dampnati fuissemus

Capitulum sextum est de pena infernali et de meditacione ipsius. Et hec habet
multos effectus. Primo enim facit contra dyabolum viriliter pugnare. Quis enim
considerans quod si victus fuerit ab eo ducet eum ad illa tormenta non
pugnat viriliter ne vincatur. Refert Egesippus de cladibus Iudeorum. Et in gestis
de factis Alexandri quod [illegible] magno [illegible] et cum se [illegible] immobile
spacium et sine fine [illegible] de confortacione [illegible] in quodam solario dixit
Prandeamus hic quia hodie cenaturi sumus apud inferos. Quo dicto ita
animati sunt ad pugnandum tenendo illud quod singuli pro vno fugerint de pluribus. Et
valde pugnaverunt quod victoriam habuerunt. Secundo quod narrat Athanasius de Anthonio
quod cum dyabolus temptaret eum de peccato ipse memoriam eternam penarum pro peccato debitarum
rememorans eum opponebat in ipse penali. Ethiops apparuit ei ad pedes
procidens se victum ab eo confessus est. Item quod tollit voluptatem desiderii. Vnde
cum frequens meditacio pene infernalis carnis est afflictio. Vnde in vitas patrum legitur
quod duo fratres temptati ad scelus quia carnalia concupierunt peccata. Vos prima dimi
serunt et recessit in cellis separatim in [illegible] est eis ad genua referitur
[illegible] fuit [illegible] apparuit vnus pingwis
secundum [illegible] In fine vero anni [illegible] apparuit vnus pingwis
et [illegible] alter vero vultu macilentus et deformis et compunctus est quod hic
vero erat quia primus tempus recogitaverat diuina dei et delectabatur. Alter de pe
nis inferni cogitans macerabat corpus suum et [illegible] cogitabat com
pungam apud deum. Item a peccato [illegible] et dyabolum superat. Legitur in Barlaam quod
[illegible] voluit [illegible] Iosaphath per [illegible] et puellarum. Cum
[illegible] regis [illegible] ut ei [illegible] propter eum [illegible]
[illegible] ad [illegible] et orationem [illegible] quod fleret [illegible]
[illegible] ad [illegible] amaritudinem ab ipse
[illegible] cogitaret quod hoc facere [illegible]
aut [illegible] aliquamdiu [illegible] se [illegible] quasi
pro diuina deo [illegible] sed [illegible] inestimabilem odorem et ad
[illegible] vidit [illegible] et audiuit voce dicente sibi hic est
locus [illegible] deletabilia Et audiuit voce dicente sibi hic est
[illegible] plenum et de
[illegible] tremendum [illegible]
cum [illegible] peccatorum [illegible] ad [illegible] demoniis autem [illegible]
[illegible] et aliorum fetorum [illegible]
[illegible] Item nota [illegible] pungim dimitt [illegible] quod ha
[illegible] Item
[illegible] de inferno [illegible] Et post domine [illegible] illuc. Item
[illegible] solo
audit a peccato et recessit. Vnde [illegible] in [illegible]
[illegible] et in [illegible] in villa [illegible]
[illegible] et igne [illegible]
[illegible] ligna [illegible] mediam [illegible]
[illegible] ligna [illegible] et [illegible] tarde [illegible]
[illegible] dum [illegible] igne [illegible]
[illegible] et [illegible] cum [illegible]
[illegible] de pena inferni dixit [illegible] quod ipse similis erat [illegible]
[illegible] ad deum [illegible] in inferno
[illegible] igne [illegible] peccata [illegible]
[illegible] ardet [illegible] et [illegible] ad [illegible] par
[illegible] est [illegible] de fontibus nepos
[illegible] Item [illegible] quidam scolaris [illegible] delicatus [illegible]
[illegible] vellet audire de deo ut ad ingressum
[illegible] statim [illegible] ne [illegible] ne aliquis vellet audire de deo ut ad ingressum
religionis [illegible] ut quidam predicator ordinis qui fuerat eius [illegible]
[illegible] et familiaris semel eum visitaret in domo sua [illegible] ipse
[illegible] ne vellet ei [illegible] dixit [illegible] de deo nolo [illegible] de re
[illegible] ne vellet ei [illegible] petita licencia [illegible]
[illegible] alijs [illegible] Et [illegible] ut hac nocte [illegible]
de deo et [illegible] locum suum aut [illegible] ut hac nocte [illegible]
[illegible] ita delicatus est cogitare de lecto quem [illegible] sui in inferno [illegible]
[illegible] sed [illegible] pena [illegible] [illegible]
nolens [illegible] Et [illegible] pena [illegible]
[illegible] ad [illegible] sub te [illegible]
tunica et [illegible] quod [illegible] eius co
[illegible] in [illegible] ut in lecto volens dormire ne [illegible]
[illegible] quod retulit frater Hubertus qui [illegible]
[illegible] ordine predicatorum intrare quod retulit frater [illegible] quidam
fuit. Item ad fletum mouet. Vnde abbas [illegible] in vitas patrum [illegible]

Ubinam salutis dixit memorare novissima et eorum que in inferno sunt quorum
anima plena sunt ibi anime miserorum pessimo gemitu in spirituali et corporali metu in
quarto etiam in equali expectatione in peccato dolore sine mitigatione et lacrimas
infinitis funduntur. Hugo Sancti Victoris temporalem penam quasi lutum putat quod preter
etiam evadere non formidat iste hominem ad [illegible] suum et [illegible] mentat.
Unde de beato Johanne Elemosinario legitur cum quidam ad eius predicationem amor
aurum et gemmas vendidisset et precium pauperibus dedisset videntes se pauperes
et abiectos et servos suos magnos effectos penituerunt. Quod beatus Johannes
[illegible] de vestes et [illegible] gemmis centum aureos restituit cum autem [illegible]
quidam a beato Johanne suscitatus referret eis penas quas cum [illegible] pro eo [illegible]
supplicia quod ad penitentiam redisset [illegible] bonorum aurorum et gaudium ma
[illegible] de sua gemma redditis gemmis et auro [illegible] et [illegible] per diem [illegible]
[illegible] Item cum magister Jordanus quendam filium comitis speciosum valde non pos
set movere ad ingressum ordinis [illegible] rogavit eum ut respiceret membra sua
et cogitaret magnum dampnum esse tam pulcra membra esse pabulum
ignis eterni quod ipse fecit et se tradidit ad ordinis ingressum [illegible] mun
[illegible] Item in libro [illegible] fratrum libro [illegible] parte quod quedam puella [illegible]
[illegible] mutabatur cum dolore mortuus [illegible] et [illegible] inhonesta et [illegible] pa
[illegible] potuit sepeliri [illegible] vero mortua [illegible] facta est [illegible] quod [illegible]
ei videbantur clementia et cum multo honore sepulta est et cum cogitaret pu
ella cuius vita magis eligeret et videret ei quod [illegible] que ita [illegible] vo
rat rapta in extasim vidit se duci ad loca tormentorum ubi [illegible]
torquebatur [illegible] vero ducta est ad locum clarissimum ubi [illegible]
exultabat quod rogavit petebat ibi posse [illegible] sed non potest modo
sed si dixerit vita mea [illegible] tam [illegible] veniet et [illegible] tu [illegible]
[illegible] imitari volumus [illegible] cum ea [illegible] vero [illegible] in bona vi
ta [illegible] precium imitata est [illegible] multis annis vixit [illegible] et in
[illegible] libris [illegible] debet tenebrosi [illegible] et dicam [illegible] quod cum
venerit [illegible] arguentur [illegible]

Circa de penitentibus ad inferos [illegible] in [illegible] titulo [illegible] est de purgatorio
circa quod notandum quod fuerunt et sunt quidam heretici et presertim
Waldenses negantes purgatorium dicentes quod cum deus remittit culpam et
remittit et penam. Exemplum de latrone cum utroque dimisso ita dictum est hodie
mecum eris in paradiso [illegible] remittit et ponit [illegible] deducunt exem
plum [illegible] qui mortuus est et sepultus est in inferno. Sed contra istos est
[illegible] quod dixit [illegible] non remittetur ei neque in
hoc seculo neque in alio [illegible] in futuro aliqua remittentur non in paradiso constat
nec in inferno ergo [illegible] ista loca [illegible] est aliud locus in quo et per quem
peccatum remittitur et hoc purgatorium dicimus. Et hoc est probatum [illegible] in
dyalogis libro iiii capitulo xl. Possit autem hoc ostendi multipliciter per auctoritates
et per rationes quas [illegible] brevitate dimitto. Et ad hoc sufficit quod [illegible] de
purgatorio beati Patricii ubi dicit quod cum beatus Patricius [illegible] instaret iber
[illegible] [illegible] dixit [illegible] ne [illegible] credentes
[illegible] apparuit [illegible] in [illegible] rotunda [illegible] et quod intraret
una die et nocte et purgaretur [illegible] ibi [illegible] et [illegible]
[illegible] abbacia [illegible] loci multi penitentes ingressi [illegible] purga
[illegible] peccata sua [illegible] et que alii [illegible] Post hoc in legenda [illegible]
[illegible] et [illegible] aliis [illegible] de [illegible] autem ibi
homines [illegible] et [illegible] non satisfecerunt [illegible] de
[illegible] esse [illegible] ignis purgatorius [illegible] per
[illegible] est in igne purgatorio [illegible] de [illegible]
[illegible] Petri [illegible] ubi dicit quod quidam [illegible] in oratione
in die Veneris raptus est usque ad diem Pasche [illegible] dixit quod videret
quendam religiosum mane [illegible] in potu in quo
solebat [illegible] ad [illegible] beato Nicolao cum devotione
[illegible] penis in purgatorio. Item dixit quod videret [illegible]

militem qui fuerat castus homines hospitalis et bone vite sed ludos armorum
nimis dilexit ut sibi visum erat peccatum de aliis propter huiusmodi ludum
habebat enim maxime eius corrodere et huiusmodi affligere et hic quo
ad primum Iste dixit quod videt quendam militem qui propter eo quod accepit sedecim
libras per potestatem [illegible] ad quandam civitatem quod erat de sua provincia
[illegible] sibi licet penituisset et restituisset eundem tamen adhuc huiusmodi torqueba-
tur et coactus a demonibus singulis diebus illos denarios ardentes ut ignem
accipere et reddere et hic quo ad secundum

Secundus titulus de pena purgatorii quare sit timenda Circa quod no-
tandum Et timor surgit ex apprehensione terribilis nihil quod non
videt nec cognoscitur [illegible] eius terribiles in scripturis non timet
Unde cum quidam religiosi super hoc loquentes de purgatorio coram quodam la-
yco antiquo viro dixit Mirum est quod vos quod vos tam clerici et magni
ultra timoris si sciretis [illegible] qui nullam penitentiam agunt quod sic timendum esset
Respondit tunc unus dixit Verum quidam habuit puerum [illegible] ad quan-
dam [illegible] terribile quod non poterat transire nisi ad ponticulum strictum [illegible] et [illegible]
ne quod videns puer stetit non ausus transire [illegible] autem rediit ut trans-
iret audacter rediit ubi non erat ausus puer videns periculum transire Sic
homines qui non vident penas debitas in scripturis [illegible] Unde dicitur
in libro [illegible] quidam miles ad [illegible] intravit illud purga-
torium et rediens cum tanto timore [illegible] que vidit quod omnibus
diebus vite sue dure se afflixit Alii vero qui credunt purgatorium esse tam
quia non sunt experti minus timent [illegible] in vi pa Et quidam [illegible] rector
veniens ad virum dei in deserto petiit ab eo penitentiam sed dixit quod non posset
longam facere nec de ea recordari Ille quod non possit ipsum ad aliquid inducere
dixit famulo suo vade ad vallem illam vicinam et [illegible] cum illi quod
invenero ut det ei penitentiam brevem sed recede quod cum famulus fecisset [illegible]
gatus audivit clamorem [illegible] quasi [illegible] durissime [illegible] autem ille
reductus est ad virum dei que cum [illegible] dixit quod penitentiam [illegible] noluit recede-
re sed [illegible] vixit in timore [illegible] permanet et ultra modum in pena se affli-
gens [illegible] autem sibi ut [illegible] recordatus est illius [illegible]
in comparatione nihil reputans dicebat maiora vidi maiora vidi Est igitur
purgatorium timendum [illegible] secundum [illegible] de pena Et si ibi ignis [illegible]
non sit tamen [illegible] omnem penam quam aliquis in vita ista passus sit
Unde retulit quidam frater [illegible] Johannes nomine Et quidam frater [illegible]
um timebat ut homines [illegible] infirmitate [illegible] dominum roga-
bat ut tolleret eum de hoc unde cum [illegible] frequenter fecisset de lecto non surge-
bat ut [illegible] gratia dei [illegible] in-
[illegible] angelus ei
[illegible] ut [illegible] usque ad du-
os annos in quibus plene purgatus evolaret [illegible] optabat mori
[illegible] angelus [illegible] duorum annorum infinitatem [illegible] autem
[illegible] dierum in purgatorio eligere dies Ad purgatorium rapitur media autem
die non completa [illegible] dicebat se ibi per infinitos dies
mansisse et [illegible] autem angelum esse mendacem et [illegible]
Sed [illegible] dicit angelus quod modico tempore ibi fuisset [illegible] ad priorem statum reducit
[illegible] passus erat sustinere [illegible] per dies [illegible] perpetuo su-
stinendum qui rediret per angelum per duos annos pacienter sustinuit et
[illegible] evolavit Item retulit frater Stephanus quod quidam abbas monaste-
rii [illegible] a monachis quare eis [illegible] in abbatem [illegible]
[illegible] quod nepos suus qui [illegible] abbas [illegible] ad fontem [illegible]
[illegible] audivit [illegible] ut ei
[illegible] inestimabilis ibi [illegible]
[illegible] esse [illegible] abbas quod [illegible]
[illegible] candelabrum [illegible] quod erat [illegible]
posset [illegible] in fonte rogavit ut candelabrum [illegible] quod [illegible] est [illegible] abbas
proiecit in fonte quo facto in aqua more cere liquefactum est

Abbatiā resignat ut eū ultra audiunt Item timendū ē ppr penar[um] diut-
tatē vnd beda de gestis anglor[um] c[apitulo] ... refert q[uod] ipo pueritie tpe cu-
ra nō modica lectionibus sacris simul et monasticis exhibet disciplinis pre-
dicte tpe manens in monasterio in quo occupatus qui infirmitate correptus p[er] cor-
pore a vespere usq[ue] ad primum gallicantum audiuit angelorum melodias ca[n]ta[n]-
tium sanctorum et vidit in visione videns dederunt in syon Et post reductus ad
corpus et iterum die tercia eductus vidit bonorum et malorum spirituum agmina de
eo innumera certamina malignis crebris accusationibus cum impeditibus et libros sc-
ptos de cogitationibus eius cum inferentibus bonas eorum accusationes et libros p[ro]
meritis reputantes cum contra defenderent Cum igitur in altum eleuaret vidit subtus
quasi valle tenebrosa et quatuor ignes non grandi spacio ab inuicem dista-
tes et interrogans qualis ignes essent audiuit hos ignes esse mendacii, cupidi-
tatis vnum scilicet mendacii quia in mediatione non reuimur diabolo et pompis eius
promissum et non plene sermonis alterius cupiditatis cum mundi diuicias amore
celestium preponimus tercium dissensionis cum animas proximorum offendere ne
formidamus quartum impietatis cum infirmos spoliare et eis fraudem face-
re pro nichilo ducimus Crescentes vero paulatim ignes ad inuicem adunati sunt Cum
autem appropinquassent pertimescens ille dixit angelo domine ignis iste m-
ne accedit cui ait angelus quod non incendisti non ardebit in te Nam
etsi terribilis et grandis ignis est tamen iuxta merita operatorum singulos examinat quia
uniuscuiusque cupiditas in hoc igne ardebit Sicut enim ardet quis in cor-
pore per illicitam voluntatem ita et corpore solutus ardebit per debitam penam
Deinde vidit vnum de angelis qui sibi in totis visionibus ductores affuerat p-
cedere et ignis flammas diuidere et duos alios ab vtroque latere circumuolantes
ab ignis periculo eum defendere vidit et demones per ignem volantes in-
cendia bellorum contra iustos struere sed eius aduersum accusatores malignorum
responsiones bonorum celestium angelorum vidit sed et viros de sua na-
tione quosdam olim sanctos quorum iam ipse verbis et exemplis fama iam compererat
a quibus non pauca que vel ipsi vel omnibus qui audire vellent multum salubria essent audi-
uit et cum angeli ad celum redeuntes remanserunt cum beato Furseo de quibus
diximus quos eum ad corpus reduxerunt. Cumque prefato igni magno appropinquaret
diuisit se prius angelus flammas ignis verum ait dei usque ad patefactam
inter flammas ianuam peruenit Arripientes autem immundi spiritus vnum de eis quos
in ignibus torrebant iactauerunt eum in ignem et contingentes humerum et ma-
xillam eius incenderunt Cognouit quoque hominem et quia vestimentum eius mori-
entis acceperat ad memoriam reduxit Quem angelus sanctus statim apprehendens in ignem
reiecit Dixit autem hostis malignus nolite repellere quem antea recepistis Nam sicut pe-
na sed propter salutem eius animam suscepit cessat quoque ignis et cuius
nunc particeps esse deberet Respondens autem angelus non iniquitatem ppr auari-
ciam sed propter salutem eius animam suscepit / cessat quoque ignis / et quis
ad eum angelus quod incendisti incendit quod ardebit in te. Si enim huius viri i peccatis
mortui pecuniam non accepisses nec pene eius in te arderent Deinde igitur
salutis verbum quod in morte penitens sit agendum salubri sermone edocuit
Qui postmodum in corpore restitutus omni vite sue tempore signum incendii
quod in anima pertulit visibile in humero maxillaque portauit mirum quidem
quod caro in corpore palam portauit non ... nec desistebat
et predicare sermonibus ... et exemplis vnde
in conpunctionem interrogabat quam volebat confessionem ... et dimittentem
et dimittentes. De quibus qui fructum in exemplo de pena inferni dictum est
sufficiat vnum quod refert bone memorie frater Thomas de Aquino Cum quidam
... in quodam vidit ... vbi dixit esse locum purgatorii
... coram domino suo et ... ut
... corpore frater sui ... vsque ad aulam domini sui et ...

iussit quod iret usque ad aulam domini sui quem nil redderet nec diceret ad minus
aut portitor ut diceret ei quid ageret, ianitor ait Cave ne comedas de
aliquo nec bibas quod offertur tibi. Tunc visum est ei quod videret per magnas cum [illegible]
tot homines quod sunt homines in omni [illegible] in mundo et artifices et [illegible] per multas
tas aulas intravit vidit in qua videt principem sine [illegible] offe
runt ei multa fercula noluit gustare audiunt quasi [illegible] quod unus est
pater pro domino suo tres alios pro [illegible] fecerat Dixit ei princeps
quod [illegible] diem peremptorium cuius domino assignabat et [illegible] aliis [illegible]
venerit [illegible] dedit ei cyphum aureum [illegible] amico [illegible] [illegible]
ne appareret sed in [illegible] poneret domino suo et bibat cyphus reddit red
ut ille impleret ipsum cyphus apparet flamma [illegible] in [illegible] petit et
inflammat [illegible] quasi [illegible] [illegible] die assignata super quatuor [illegible]
[illegible] rapitur [illegible] quod in illo monte singulis [illegible]
videtur quasi castrum edificatur et quasi completum Sabbato autem to
destruitur. Nota etiam hic de oleo [illegible] in vita beati Nicolai
Item [illegible] subveniendum parate [illegible] mortuorum obliviscitur [illegible]
[illegible] pharaonis qui dum in prosperis esset oblitus est [illegible] sui Ioseph
Gen xl Iob xix [illegible] [illegible] in [illegible] Heu heu [illegible]
[illegible] heu amici [illegible] et [illegible] in tempore [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] quidam tenet [illegible] in manum in [illegible] amicus [illegible]
[illegible] sedentis in mensa [illegible] maribus [illegible] cognoscit eum [illegible]
[illegible] Item quidam philosophus appareret [illegible] [illegible] [illegible] Item quidam
ait Iste heu habuit multos amicos et hodie [illegible] amicum [illegible] [illegible]
rex habuit filias tres [illegible] quereret a duabus [illegible] cum amarent [illegible]
quod super omnia quasi [illegible] regnum suum dimidiet cum [illegible] [illegible]
filie [illegible] pater [illegible] [illegible] valeas et ego [illegible] te diligo [illegible]
[illegible] nil dedit ei sed [illegible] [illegible] et sapientiam eius filia [illegible] regis
[illegible] in [illegible] [illegible] recepit Accidit ut rex pater [illegible] filiarum
[illegible] in [illegible] [illegible] in carcerem [illegible] et [illegible] [illegible]
captus in bello [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] velle [illegible] offendere ut [illegible]
filie ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] filia [illegible] [illegible] autem
a [illegible] aliquid [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] vidit [illegible] [illegible] due fi
[illegible] [illegible] potuit [illegible] [illegible] redemptorem et eum liberavit [illegible] due fi
[illegible] sunt [illegible] et amor donorum [illegible] ut [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
refert petrus [illegible] [illegible] quidam princeps mortuus apparuit [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] et fallacia [illegible] suorum [illegible] [illegible] [illegible]
super equum [illegible] in [illegible] [illegible] de ore et naribus flamma [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] fumo [illegible] [illegible] [illegible] et erat [illegible] ut [illegible] ad [illegible]
princeps armatus galea [illegible] lorica et ense et [illegible] [illegible] [illegible] posset
[illegible] [illegible] [illegible] donatione [illegible] [illegible] solius [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] per [illegible] [illegible] sella ardens [illegible] igneis [illegible] eius [illegible]
[illegible] [illegible] de visceribus eius effodiebat [illegible] [illegible] quod [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et redemptor [illegible] sanguine [illegible] et [illegible]
thori violator et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] per [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] Idem refert quod [illegible] videns in penis [illegible] [illegible] [illegible]
filii [illegible] [illegible] clamabat Maledicta [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] es recordatus mei [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de
inferno ubi [illegible] [illegible]

Capitulum [illegible] que [illegible] [illegible] in purgatorio [illegible] quod [illegible]
dum quod dicitur quidam [illegible] quod misse orationes elemosine et [illegible]
suffragia nil [illegible] defunctis sed [illegible] [illegible] [illegible] ad pe
[illegible] [illegible] [illegible] a simplicibus [illegible] quos est [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] Et Machabeorum xii [illegible] fortissimus Iudas colla
tione facta [illegible] xii milia dragmas auri [illegible] offerri [illegible] pro delictis

mortuorum Secunda quod et salubris est cogitacio etc. Dicitur quod est quia multum prosun-
cis Ecclesie suffragia Augustinus in Enchiridion Non est ambigendum defuncto-
rum animas pietate suorum viventium relevari cum pro eis offertur sacrificium salua-
toris vel Gregorius in dialogo li 4 cum due sanctimoniales famulo dei qui sibi
ministrabat nobilitate presumentes multis contumeliis afficerent beatus Benedictus
mandat eis dicens Corrigite linguam vestram alias excommunicabo vos quam
sentenciam non proferendo misit sed temptando Illis autem defunctis nec correctis cum
dyaconus clamaret qui non communicat det locum etc. nutrix earum vidit eas
de sepulcris suis exire etc. et hoc patet per fratrem suum quibus recepisse Item
petrus Cluniacensis quendam sacerdotem qui singulis diebus pro mortuis missam
sine celebrabat coram episcopo suo accusatus est quem suspendit ab officio
Cum autem episcopus in quadam solemnitate iret ad ecclesiam per matutinis
inferens cimiterium mortui insurgeret ut in eum dicentes Iste est episcopus qui
nullus nobis dat sacerdotem nostrum absolvit et tunc nisi emen-
dauit morietur quem et sacerdote absolvit et postea libencius pro mortuis celebrat
Item in dialogo xxiiii c. quendam parvus monachus qui parentes sine li-
cencia semel visitasset et benediccione non defunctus est quem referentes parentes
pro defuncti eum sepelierunt Altero sequenti die cum ventum quod postea [illegible] iussu eius super pectus
eius sicut autem fuerat plures invenerunt Item refert Beda in gestis Anglorum
li 4 de quibusdam regibus Anglie ad invicem pugnantibus quendam de familia
alterius regis graviter vulneratum iacuit inter occisos cuius quasi de gravi
sompno surrexisset captus ab hostibus traditur cuidam comiti qui cum interrogatus
dixit se rusticum esse causa federis omnem se abiectum esse ut [illegible]
Qui autem eum advertisset esse nobilem carceri eum mancipavit cuius vincula
sepe circa horam primam solvebantur Comite quia non [illegible]
detentus resistunt quod esset causa solucionis sue dixit se de curia regis et
quod celebrat vel faciebat celebrari pro eo quasi pro mortuo quodam abbate fratre
suo illa hora ut credebat liberabatur Cum autem alii comiti esset venditus
et semper solueretur dimissus est ab eo data fide quod precium redempcionis ei mitteret
quod et fecit Sic autem credebat se et invenit quod cum ut mortuus
quereretur inventus est aliud sibi simile quod abbas receperunt et pro illo
singulis diebus celebrabat et hoc hoc factum postea [illegible] quo cognito
multi facti sunt devoti ad sacrificium salutare Item in [illegible] beate Agnetis
legitur Cum Rome essent fratres duo unus archidiaconus Petrus nomine et quod a [illegible]
[illegible] alter iudex et malus nomine Stephanus hic aliquas domos abs-
tulerat beati Laurencii et unum ortum Ecclesie sancte Agnetis Hic mortuus
Stephanus trahitur ad iudicium beatus Laurencius impedit ei pro eo quod fece-
rat stringens eum per brachium et beata Agnes
quod vitatur sepe vendiderat et ideo debebat habere porcionem cum Iuda Erant
vero fuerat elemosinarius hic ierunt pauperes ad beatum Petrum cuius festum
singulis annis celebrabat honorifice et pauperes in eo pascebat Ipsum rogat
beatum Laurencium et beatam Agnetem ut iram dei mitigaret et sua inter-
cessione pacem Deinde ivit ad beatam virginem gloriosam matrem ihesu ma-
riam que eius merita precibus obtinuit a filio ut ad vitam rediret et xxx
dierum spacium ad penitendum et restitucionem haberet Item dixit beata virgo ut
singulis diebus psalmum diceret Beati immaculati in via qui ambulant in lege
domini Qui cum rediret vidit petrum fratrem suum in purgatorio contritum
afflictum pro tenacitate sua et dixit ei quod sperabat omnino liberari si papa et
Cardinales missas celebrarent Et rediens Stephanus ad corpus hec nar-
ravit pape et cardinalibus per xxx vero dies restitutus omnibus in testi-
monium veritatis migravit ad dominum Item in dialogo dicit Gregorius
felix presbiter cum plures ad balnea venisset semper inveniret hominem igno-
tum qui eum discalciabat vestes servabat et sibi ministrabat Semel duas
corbas panis ei detulit quas cum balneatus ei offerret dixit hoc ille ei illo

se non indigere qui fuerat dominus loci illius ubi pro culpis suis graviter
torqueretur rogavitque ut pro eo offerret in altari omnipotenti deo faciet se ex-
auditum per rediens eum non inveniret et hoc dicto disparuit deinde at
presbyter per unam septimanam se affligens et singulis diebus sacrificium offerens
pro eo tandem veniens ad balnea eum non invenit Item narrat frater
petrus damiani [illegible] episcopus [illegible] quidam frater valde religiosus
martinus nomine apparuit cuidam fratri dicens se fuisse detentum in purga-
torio per quadraginta dies pro [illegible] negligentia qua in [illegible] et ea que debebat in
solvendis diebus [illegible] cito debere ut solveret Item in dyalogo libro quarto
[illegible] fuit in monasterio beati gregorii monachus iustus nomine qui infirmus tres
aureos quos absconderat dedit fratri suo carnali cum moriente iubente gregorio
nullus fratrum assistit tamquam fratre suo indurato valde pro commisso doluit
et in ipso dolore mortuus quem frater [illegible] in sterquilinio cum tribus suis
aureis sepelivit dicens pecunia tua tecum sit in perditionem Et triginta diebus
pro eo continue sacrificium offerri iussit die tricesimo apparuit defunctus fratri
dicens quod [illegible] usque modo male mihi fuit sed modo bene mihi est
hodie receptus sum ad communionem sanctorum quod retulit frater ignorans
quid egisset et computatis diebus invenerunt tricesimum diem in quo ob-
latio pro eo fuerat immolata Item valent etiam elemosine et ora-
tiones fidelium unde legitur de iohanne elemosinario quod haberet in curia
[illegible] et claudebat eius oculos et intercederet coram [illegible]
[illegible] modicum cor ut mortis recordaretur monebat autem pro eis fieri
collectas quod [illegible] eis possent Quidam captus a persis et in
carcerem detrusus [illegible] oblivione vocavit quidam autem inde veni-
entes venerunt cum et dixerunt se eum sepelivisse qui [illegible] erat aliquis
simul [illegible] hic audivisset parentes eius pro eo faciebat memoria
per quattuor annos facientes se collectas in certa festa Epiphania
pascha et penthecostes [illegible] autem [illegible] captivus veniens ad suos [illegible]
quid egisset pro eo parentes predictis temporibus [illegible] quidam eadem
et coniunctis [illegible] vincula solvebat ammonens cum de custodia et [illegible]
die ambulabat a nemine [illegible] sequenti die vincta fuerat vincula
portans [illegible] quo pendent [illegible] dormientes [illegible] Strabo
[illegible] Item petrus cluniacensis in villa [illegible] nomine
[illegible] dicit [illegible] quidam fodiebat aurum oppressus est a mole montis uxor
autem eius singulis diebus usque ad finem anni excepta una die pro v[illegible]
[illegible] pane et candelam obtulit In fine anni homines extraxerunt
in dicta fossa eum incolumem invenerunt qui reficiebat [illegible] singulis die
bus anni excepta panis vini et candela adeo magna quod [illegible]
comederet ipsi prestabat lumine cognovit [illegible] uxor quod eo die quo offerre de-
sineret [illegible] fuit et dolatum Item legitur in miraculis beati iacobi [illegible]
dum [illegible] dum lugdunensis iverit ad sanctum iacobum [illegible] ve-
[illegible] in itinere rogavit eos ut amore sancti iacobi [illegible] facerent
quorum unus [illegible] aliis [illegible] per xv dies portavit qui cum
[illegible] ab aliis [illegible] sua delicta cogitans [illegible] impo-
[illegible] ambulans pedes deduxit eum usque ad [illegible]
[illegible] et hospitalitatem [illegible] fuit Et cum moveret a [illegible] et [illegible]
ut [illegible] et disponeret de rebus audiens illos loqui non poterat ille
[illegible] morte eius [illegible] suspirant gratias agens deo et
beato iacobo qui de [illegible] ut ut loqui nec suspirare pote-
rat [illegible] et [illegible] ut [illegible] a se expelleret
et loquelam ei [illegible] se [illegible] mortuus et dum [illegible]
satis dampnatum nisi se corrigeret et mala morte moriturus que sic eve-
nerit [illegible] lancea [illegible] subito mortuus est et
ipsa [illegible] confessione rebus [illegible] disposuit migravit ad dominum Item valet
oratio [illegible] eius unde retulit magnus cantor [illegible] quidam miles
[illegible] oratio pro mortuis [illegible] de equo

descendit pro eis oratura ut [illegible] Cumque fugaret ab hostibus et
vellet cimiterium intrare milites occisuri ipsum fuit mortem de monumentis que-
re exeuntes armati sub illo se armant se quo inserte vixerant quo viso
tes hostes fugerunt et milites dimiserunt Item in dyalogo c xxiii lib°
iiii pascasius vir mire sanctitatis cultor pauperum sui contemptor sum-
dyaconus apostolice sedis qui in dissensione electionis facte inter laurenci-
um et symachum tenuit omnes fauens laurencio [illegible] volunt quo eius mortuo
ad tactum dalmatice eius demoniacus est liberatus Cum autem germanus episcopus Ca-
puanus de consilio medicorum pro salute corporis in vigiliis se balnearet inve-
nit dictum pascasium sibi obsequentem quo viso germanus timescens que-
sivit quid ibi faceret Cui inquit pro nulla alia causa dampnatus sum in hoc
penali loco nisi quia laurencii parti favi nec de hoc vere penitui sed
ora pro me et si rediens hic me non inveneris scito te exauditum quod
fecit et rediens eum non invenit Item valet peregrinatio facta pro eis iuxta
illud ad Gal vi alter alterius onera portate etc Unde retulit Cesarius
Bisuntinensis Erant duo socii fideles cum alter [illegible]
ab alio iuraverunt ambo Romam Cumque fuissent ibi invicem [illegible]
tria regna perambulaverunt in [illegible] subitam [illegible] in qua [illegible] dierum
[illegible] socius [illegible] cum eo [illegible] inchoata Roma [illegible] ad mor-
[illegible] post mortem [illegible] de statu suo [illegible] in fine [illegible] apparuit ei [illegible]
[illegible] candidiorem et duabus partibus nigrioris [illegible] in parte alba
[illegible] et in reliquis duabus partibus [illegible] et in [illegible]
apparuit ei in duabus partibus albus [illegible] et gratias agens in fine [illegible]
[illegible] apparuit totus candidus et albus gratias agens de sua liberatione Item
valent eis indulgentie Ecclesie Unde retulit magister [illegible]
[illegible] Cum [illegible] in terra albigensium et quidam miles [illegible]
[illegible] et terra remaneret [illegible] nec vellet ibi remanere [illegible]
quo stipendio dixit [illegible] legatus [illegible] dei et pape et Ecclesie [illegible]
debat [illegible] suo [illegible] ut ipse pro alia [illegible] sustineret labores ibi
[illegible] quod fecit miles [illegible] et completa [illegible] apparuit ei [illegible] luce
clarior gratias ei agens pro sua liberatione Item valet eis devocio
[illegible] et cum [illegible] eis assumpta et maxime ultra mare Unde
retulit abbas de [illegible] coram episcopo Treverensi quod [illegible] in terra sua
[illegible] ultra marina [illegible] quidam [illegible] obviaverunt [illegible]
[illegible] nigris [illegible]
afflicto [illegible] civitate et [illegible] a [illegible] homine [illegible] equitantes
simul sibi fuisse obvios [illegible] se vidisse tres equites nigros [illegible]
civitate et dixit se fore [illegible]
[illegible] tres socios [illegible] tres [illegible] in ipsa [illegible]
[illegible] vidisti [illegible] se per crucem transmarinam ab [illegible] eorum
[illegible] liberavi me [illegible] et infelix sum [illegible] non
[illegible] per me [illegible] simile [illegible] illo [illegible] liberaret [illegible] pro
eo crucem [illegible] habeo in [illegible]
[illegible] Ille autem [illegible] in [illegible]
[illegible] accepta cruce a sacerdote pro eo [illegible] transmarinam [illegible] ut deum
[illegible] liberaret ille autem statim disparuit ab eo et gratias egit ei [illegible]
[illegible] stridentibus dentibus [illegible] in loco quo [illegible]
ossa [illegible] a sacerdote [illegible] crucem
accepit et [illegible] duxit ad locum et ossa [illegible]
mortui ibi [illegible] sepelivit Item legitur [illegible] Severini Coloniensis archiepi-
scopi quod apparuit archidiacono suo indutus pontificalibus et [illegible] se [illegible]
[illegible] et [illegible] pater quare patet
[illegible] quod [illegible] horas neglegenter dictas [illegible] sunt
inter horas et [illegible] et [illegible] horas [illegible]

sine male dicebat et cum quereret que esset illa pena ingens et magna osten-
dit unam guttam super brachium eius glutinantem totam carnem usque ad ossa
que cum [illegible] pre vehementi doloris ait socius Noli timere nunc videbis
quanta possum apud deum et facto signo crucis statim curavit eum Item valerius
velox solutus carne que per se [illegible] et aliorum que alii sese tenebat
Unde refert Turpinus in hist. Karoli magni de quodam milite [illegible]
nomine qui moriens precepit vendi caballum suum equum scilicet vendi et ero-
gari quem miles ignotus statim infra xxxix dies Item quidam scolaris mo-
riturus parisius ordinat de cappa sua lego ut pro anima mea [illegible]
sunt dare pauperibus qui cum retinuisset et desuper iaceret vidit socium af-
flictum valde iacere in lecto super [illegible] qui [illegible] penam esset ma-
nifeste vendidit statim erogavit pro eo orare fecit qui postea apparuit ei
super [illegible] valde [illegible] Item quidam [illegible] dicebat [illegible]
Burgundie [illegible] moriens in tali etate ix annorum [illegible]
[illegible] a familia [illegible] dum vivit [illegible] et apparens matri
[illegible] se [illegible] affectum qui [illegible] omnia [illegible]
puer apparens dixit se ab omni pena liberatum Item quidam miles
valde devotus cum [illegible] in ecclesia oraret apparuit quidam [illegible]
[illegible] dixit se per septem annos sustinuisse [illegible] penam quia
[illegible] quam aliena que [illegible] non restituisset et [illegible]
pascitur quid esset illa rogavit quod ea faceret solvi et dimitti [illegible]
[illegible] Item refert frater Hubertus quidam magister ordinis predicatorum quod
duo iuvenes ordinem intraverunt in quo devote se habuerunt Cum autem
alter illorum laboraret in extremis et alter [illegible] se [illegible] remanere
in [illegible] dixit Et si deo placet [illegible] cum post mortem [illegible] eum
de statu suo Et sic mortuus est Socio igitur in ordine [illegible] apparuit
valde tristis et afflictus [illegible] causam tristitie quereret [illegible] quod solum [illegible]
bat [illegible] contra regulam [illegible] et [illegible] ad pe-
des lecti sui [illegible] rogans ut eos inde accipiens restitueret
rogaret quod prelatum ut eum absolveret in capitulo et orare faceret pro eo quod et
fecit postea apparuit ei [illegible] ut cum eo [illegible] qui
[illegible] se [illegible] fulgens [illegible] valde pul-
[illegible] in celum ascenderat Et ecce statim alios [illegible] ab
eo [illegible] pulcriores et maiores qui etiam in celo recepti
sunt [illegible] angelus [illegible]
[illegible] et [illegible] in celum ascenderunt
[illegible] a socio [illegible] qui in se
[illegible] ordinem intraverunt [illegible] qui in adolescentia
[illegible] et [illegible] et
et cum [illegible] et [illegible] angelo dei et [illegible] portate

Sequitur de quarto titulo qui est de futuro iudicio Et autem quale iudi-
cium sit venturum ostenditur multiplici testimonio scripture Job xix [illegible]
[illegible] et [illegible] hec [illegible] in sim-
bolo apostolorum Item ostenditur multipliciter [illegible] et summe bonum summe
[illegible] et summe iustum Est enim deus secundum anselmum quo melius excogi-
tari non potest [illegible] deus creator et gubernator mundi non
[illegible] quod videat
deberet esse [illegible] ut que fiunt non videat aut intelligat ut malum quod videat
[illegible] curet aut negligat aut impotens ut si vellet
[illegible] non valeat aut iniustus ut nec bonis bona nec malis mala tribuat
[illegible] multa iniustitie et eos qui
[illegible] in hac vita [illegible] qui deo serviunt adversa multa [illegible] ad eos
male [illegible] videamus [illegible] sunt [illegible]
[illegible] et [illegible] in futuro oportet in [illegible]
[illegible] erit autem iudicium in
[illegible] et hec est vera [illegible] Item [illegible] Consurgat
valle Josaphat [illegible] secundum illud Joel iii Consurgant
et ascendant omnes gentes in vallem Josaphat quia ibi sedebo ut iu-
dicem omnes gentes Et de tempore autem quo fiat non est certum secundum id Actus

prie Non est mirum nesse tpa de vii pont angz de patrefamilias qui relictis
libris sermonis abiit mech redditus qui redierit mirum eius multa questio de hoc
dixit Lucas quod uno alius quod tarde venerit quod nesciebat et hic melius dixit
Sic in primo canticorum Ecce iste venit Cum dixerint pax et securitas tunc subito hec
veniet dicit Estote ergo parati quia qua hora non putatis dominus venturus est
Secundo videndum est circa venturum iudicium de signis que sunt merentia timoris
primo monitiones timoris terribilia signa precedentia iudicium que cuique
in fine huius operis Unde in vi psalmo dicit Lucas quando per magnum terre
et scelerat i. et audient infirmitas vocis flentium et dicentium ve nobis qui
flevimus Unde dicebat sic pyle esse quod homines videant aduersa indices relos
sensus deum wam et ea que precedant iudicium toto mundo mundum sunt inans
voluit tunicas Erit tuba gentium et pompe omnium etatum Unde quidam Ca
monachus lugdunensis theodicus nomine ait de quodam socio suo magistro in
theologia quod plerumque audiebat aliquid deum potius ad iudicium quod per
extasim sinteresis et sic desistebat dormire videbatur et quod statim dicebat
veniet ad iudicium de voce vocata ad iudicium dicit Crisostomus super illud psalmi
Ecce dabit voci sue vocem virtutis Ecce vox ista tam abscondit
omnia elementa que petras scindit inferos aperit et omnes mortuos sin
gulos facit et ad iudicium venire compellit Nota exemplum de rege sedente in circum
itu eo de psalmodia xxiiii et Item de hac voce dicit Ieronimus ad Eliodorum
veniet ipse illa dies quando corruptibile hoc induat incorruptionem et non
post mortale immortalitatem Tunc ad vocem tube pavebit terra cum populis Tunc luge
bit coram mundi iungat libris ad tribunal feriat pectora et potentia rege
quondam reges nudo late palpitabunt exhibebitur cum prole sua ve igitur
impius adducetur cum suis vel stultus plebs cum christi Aptius nil argumenta
poterunt tunc in partem nisi stante sententia et dicetur Ecce crucifixus deus
meus et mater meus qui involutus est panis in presepio hic est ille fabri
et questuarii filius hic mater gestavit sinu hic deus fugit in egy
ptum hic vestitus coccino hic spinis coronatus hic magus demonium habens
et samaritanus cerne manus pedes quos fixeras cerne latus romane quod
foderas Unde Cyprianus unctam quod nescit Christus hec eis dicebat
Voce autem ad vocem tube resurrectio fiet corporum futura non solum te
stimoniis sacrie Job xix Scio quod redemptor noster vivit et in novissimo
die surrecturus sum et ad epistulam Tessalonicenses iii mor
tui qui in Christo sunt resurgent primum et ad cor testimonio et eo
a omnibus post unum Cum eum cave audiunt quando indicet ipse et post et
terra hic duo reges cum pastoribus credentes in eum Item tempore theodosii
imperatoris ut dicitur in hist. tripartita Cum quidam presbiteri et multi hereti et
heretici dogmatis sicut resurrectionem corporum non esse venturam nec futuram
et hanc asserentes grauem et vim dubitarunt Theodosio quod esse teneret
et cum vero apud Constantinopolim foderetur profunditate lapides inventum
est sepulcrum septem iuuenum quidam phi in quo scribit scilicet ad sensum fidei et sic fili
um dei credebat quippe et in firmiter et per quod credebat et sperabat se re
surrecturum Christum unum ... iudicium uinia ossa versa sub tempore Imperatoris Theo
dosii pendere ad solem et sic fides est affirmata Item omnibus hoc enim re
surgent ... ut corpus in quo vivit anima resurgat et puniatur Item
quidam corpus nobilitas Est enim nobilitas omnibus sensibus que plus mori
untur et post vivificantur in hoc corpo induetur Corinthios xv Item nota quod
virtutis beatitudinis fit et ex membris et ... fratrum ... in Romano cronographia
Item de fonte que ... ex fonte procedens fluit Item exemplum de septem dor
mientibus de quibus dicitur in legenda cum Decius Cesar venisset Ephesum
et precepisset omnes ydolis immolare ante intraverit ubi septem viri seni in palla
tio hoc facere contempserunt et cum dedisset eis tempus cogitandi usque ad redditum
suum ... consilio omnibus suis ... pauperibus erogaverunt Cum

aut latitaverunt in spelunca in monte Celion unus eorum malchus nomine o
mit ademendum victualia et cum audisset quod inquirerent a decio reversus retulit quod
audivit Et cum sumpto pane dormierunt usque ad tempus Theodosii Decius autem audi
ens quod in spelunca latitarent et quod omnia vendiderant eos in spelunca fecit claudi
lapidibus ut ibi deficerent Cum autem ipse Theodosius multum asseruit non esse resur
rectionem corporum et ebionitas fecit Theodosius accidit quod quidam volens edificare
in monte Celion stabulum iumentis suis et extraheret lapides de spelunca
et sic extracti sunt Et credentes se dormivisse per spacium unius noctis quesierunt
de malcho quid de eis tractaret Decius assereret quod inquirerentur immolaturi Assurgens
autem malchus ad urbem pro victualibus emendis invenit lapides ad os spe
lunce signum crucis super portas urbis et audivit de christo loquentes homines vi
dens quod mutacionem hominum et edificiorum et cum quereret audivit civitatem esse Ephe
sum credebat se dementem et cum emeret panes videntes venditores monetam cum
ymagine decii dixerunt quod inveniret eis thezaurum antiquorum imperatorum et cela
rent eum Et cum negaret vinctum fune duxerunt eum ad Episcopum Malchum nomine
et antipatrem qui erat consul imperatoris Tunc Malchus credebat se trahi ad
decium civitatis Cum autem iudex quesivisset ab eo unde thezauros acciperet et cuius
esset et qui essent parentes eius et dixit nomen et locum parentum suorum et quesivit de de
cio ubi esset quem precedenti die dimiserat in urbe Ille autem audiens ita me
moriam decium non esse manifestat eis predicta et duxit eos ad socios suos cum
vidit maxima miracula quod in spelunca invenerunt cum roseo colore eadem testantes
et clara suorum gestorum unitate singulis augerent Cum autem Theodosius iuisset ad san
ctos facies eorum sicut sol fulgebat cum videret et eos amplexatus flebat super
singulos qui dixerunt se a deo suscitatos sine dolore et sepulturam subinferentes quod nullo
de resurrectione corporum de cetero dubitaret quo dicto flectendo genua super terram tradi
vel ordo derunt spiritus Ipse imperator corpora eorum fecit de spelunca extrahi precipiens locu
los aureos fieri in sepulcra ubi collocarentur Et nocte apparentes sancti dixerunt
ei ut quiescere in spelunca dimitteret eos usque ad resurrectionem generalem quod
et fecit ornari hostium spelunce lapidibus dealbatis Tercium novissimum timoris est
iudicis iudicis condicio scilicet qualitas cuius potencia insuperabilis scientia ineffabi
lis ira implacabilis Unde petrus damascenus Cum quidam scolaris adolescens
quadam et rediens de scolis solicitaretur ab ea dixit ea ad scolam dicens hic pa
ce ut agam quid vis et illa non hic sed in domo hac homines videntur nec
ergo ait ipse potius hic quod a deo et angelis eius videri Item de barbitosore cui
dicit apparent habet oculos in capite occiput que de quo statim xi c
Item de thansi meretrice Supra de timore iudicis Quartum novissimum timoris
d ministrorum crudelitas de quo supra dictum est satis Nullum est accusacionem publi
citatis legitur in vi pa Cum quidam vellet intrare religionem et impediretur
a matre vellet salvare animam suam non acquiescit mater negligere
ter egit mortua autem matre sua cum exortaret raptus ad iudicium vidit et matrem
suam cum iudicandos duceret sibi Cum fili venisti hic nobiscum iudicandus qui
hospitis abiuntur ubi est quod dicebas volo salvare animam meam qui confu
sus est et abiuntur audivit quod voce dicentem quod dicebat reducatur et alius de
est et abiuntur
suo cenobio moriatur quod et factum est qui perpendens talia sunt cogitans de visi
cione assidue flebat annos suos negligebat amissos Et cum multi dis
suaderent eum flectu ne lederetur non acquiescens eis dicens si nunquam
mea ferre ut potui quid fore potest conspectu xpi et angelorum et eius sanctorum
Item abbas quidam talem debet homo facere cogitacionem suam quale latrones
qui sunt in carcere iudicandi qui querunt frequenter ubi est iudex unde veniet
quia malorum suorum confusi flebant sic dixit animo sua semper
et dixit ve mihi quod astabo coram tribunali christi Et quomodo potero reddere ra
cionem malorum meorum Si homo se meditatus fuerit potest salvus fieri Accusa
bit autem non solum deus sed conscientia Unde petrus alphonsus
dicebat in oracione frequenter O anima mea fuge et agnoscat quod operaturus
dum placet est in manu tua cuius memorans de loco tuo antequam venias ad
locum ubi est iusticia et ad portam iudicii ubi leges omnia que fecisti in co
ram ubi est iusticia et dedicabis a sinistris confusum tunc de manda
bit eum ante deum veniat iudicium tuum in una libra

bonum tuum et in alta orbe malis ubi omnes fient et anima deserent te rede-
ptorem nullam sibi inveniat oblivioni te tradent memento quod nunc dominus pro his
creaturis tui hoc sepe recolens fremebat tremebat et flebat a [illegible]
gentes sancti et angeli. Refert etiam Gregorius quod in [illegible] quidam Burgus archi-
diaconus episcopatum insidiabatur episcopo vellet eum occidere et cum ipse more solito intrans
per quandam portam alios preveniens venit ad matutinas salutaturus beatam virginem
extrahebatur a lapide supposito ab archidiacono Quo mortuo archidiaconus cum
multo labore episcopatum obtinuit Cumque infirmatus pro gaudio [illegible] quin
cum [illegible] precepit ei [illegible] flexis genibus [illegible] capitur [illegible] xpi et
videt beatam virginem cum multitudine sanctorum et angelorum qui ducebant episcopum portan-
tem cerebrum in manibus et dixit fili adhuc recens sanguine et cerebro et vulneribus
famuli mei militis et fidelis proditor et homicida gaudes te obtinuisse pon-
tificale dignitatem Et videte [illegible] multa [illegible] et [illegible]
ait virgo Cave hic [illegible] precepit ei domina et sub pena mortis cito dum
sum [illegible] coram eo [illegible] statim redeuntes [illegible]
intrant et inveniunt cultellum quo [illegible] causa [illegible] tenebat [illegible]
amarissime flens rogatus est ab omnibus et [illegible] retulit refert [illegible]
que audita episcopus coram omnibus expiravit Item refert Gregorius Turonensis in
gestis francorum quod duo [illegible] presbiteri cum sancto Sidonio [illegible]
episcopum alter illorum [illegible] et [illegible] cum sancto Sidonio co-
ram [illegible] iudice vincitur et in ymo carceris detruditur. Alio autem mortuo beato
Sidonio [illegible] obtinuit episcopatum et [illegible] pontificatus a su-
mo pontifice statim expiravit videte de morum talium Item legitur in vitis patrum
Eulogius heremita veniens ab heremo ad civitatem ut venderet sportulas quas
fecerat non inveniens hospitium mansit in quodam angulo iuxta viam orans No-
cte autem quidam advenit ad eum cum lanterna querens quid faceret Et accepto re-
sponso duxit eum ad hospitium et [illegible] lavit et [illegible] ministrabat ei quod ad-
mirans [illegible] hominis largitatem adiuravit eum ut referret suam vitam qui dixit
se latomum esse et quod [illegible] lucri sui in usus suos et familie ex-
pendebat Reliquum autem in orationes et elemosinas [illegible] ad hospitalitatem virorum
religiosorum reservabat Cum autem Eulogius ad cellam redisset cogitavit quod
homines [illegible] hospes suus [illegible] fore [illegible]
qua dispensare [illegible] et [illegible] a domino ut [illegible]
petens [illegible] ab angelo [illegible]
[illegible] angelo [illegible] fidelibus [illegible] dare
bonis fidelibus pro hospite Cum autem latomus quendam murum dividens
invenisset [illegible] fugit cum auro Constantinopolim et [illegible]
ta gratia imperatoris fit [illegible] et quasi dux [illegible] et pauperes opprimebat
capitur Eulogius ad iudicium et audivit angelos [illegible] de la-
tomo et [illegible] cum autem dixisset iudex ut fide-
iussor [illegible]
a nullo audiat [illegible]
et timore dei audivit angelos clamantes [illegible] venit sancta virgo maria
et ipsa [illegible] se ad pedes eius obtinuit ut mitteret ad [illegible] latomum
[illegible] Constantinopolim non potuit ei loqui Et rediens ad cellam [illegible]
[illegible] se affligit rogans genitricem dei [illegible] contra se [illegible] et
[illegible] accusationes [illegible] virgo [illegible] impetravit a iudice ut
liberaretur a fideiussione Cumque alius substitutus imperator esset et vellet dictum
capere [illegible] in [illegible] pauper redit ad ipsam et [illegible] egit officium suum
[illegible] et [illegible] opera pietatis Cum autem Eulogius quodam tempore cum quodam
suo discipulo intrasset civitatem et in angulo more solito orasset venit latomus
et duxit eos ad hospitium qui valde gaudens retulit omnia discipulo suo
[illegible] et [illegible] suum [illegible] Item refert Gregorius quod in civitate [illegible] quidam
[illegible] ad matutinas et [illegible] hora [illegible] invenit
portas ecclesie apertas Et cum intrasset vidit [illegible]

Et angelos portantes tronum lucidum et mediante Christum sedentem in eo. Cum angeli
astabant. Tunc beatus Martinus, deinde alii sancti accusaverunt archiepiscopum illum
dicentes quod indigne occupabat kathedram sancti Martini propter multa flagicia que
commissa sunt pontificalibus indutus et sedentibus in kathedra. Dominus ergo illum accusatum
a predictis et nesciens respondere pede illum percussit et sedem eius cum illo [illegible]
disparuit. Ille autem qui hec viderat ad domum archiepiscopi currens et familiam
excitans rogavit quod videret quid esset domini agerent et mortuum eum subito
invenerunt. Item accusabitur a demonibus. Unde Beda in gestis anglorum refert
Odardus rex habuit quendam militem probum in armis sed vita reprobum et frequenter
admonitus se corrigere contempnebat. Incubuit autem infirmitate magna, rex eum
monuit ut penitens confiteretur. Qui monita sprevit dicens quod hec facere videretur
ex cordis timore et quod salus haberet de ipsa. Cum autem invaluisset infirmitas
intravit in periculo mortis esse. Iterum rex monuit eum ad confessionem. Primam dicens
dixit: Domine mi rex, nimis tarde est, cum sim iudicatus et dampnatus penitere
non possum. Cum medici [illegible] ingrederentur intraverunt domum
illam viri duo clarissimi et speciosissimi quorum unus sedit ad pedes lecti
mei et alter ad caput et dixerunt: Iste adiudicatus est morti. Videamus si
aliquod ius habeamus in eo. Et unus ostendit librum speciosissimum de sinu
suo et valde parvum aureis et fulgentibus litteris scriptum in quo que ante
feceram nesciebam. Legi omnia et vidi conscripta aliqua bona licet modica
que feci in iuventute mea. Amicis meis me putavi peccasse sed cum [illegible]
ultimo in [illegible]. Ecce duo magni et teterrimi demones intraverunt
quorum unus portavit librum magnum ad modum voluminis scriptum teterrimis litteris in
quo vidi scripta omnia peccata mea et flagicia. Et dixerunt angelis qui asta-
bant: Quid hic facitis cum in eo nichil iuris habetis, quod in libris patet. Non ex
multis annis nil boni fecit. Tunc angeli dixerunt: Verum dicunt et sibi adiudicatum
dimittamus. Quo facto duo demones gladio mortis me ferierunt unus
a parte capitis et alius a parte pedis et amisi pedes. Iam veniunt super
oculos et pedes amisi et visum et sic ascendent superius. Subito eum
occiderunt animam quam rapuerunt et ad infernum portaverunt ubi fletus et
stridor dencium. Item cum quidam frater predicaret et quidam clerici sermoni eius [illegible]
[illegible] affuerunt demoniaci [illegible] demon in eo ait: Frater nichil dicet
in [illegible] coram [illegible] predicatores [illegible] et quod nullus sedet
[illegible] retulit [illegible] et [illegible]. Et quo dicta in mundo
[illegible] predicatores et minores
pro salute mundi et addidit ne dubitet deus de confessoribus nomine me
esse dyabolum qui [illegible] ut deus in die iudicii habeat
[illegible] demon vos videt [illegible] accusare.
Et ut [illegible] dyabolum sciatis esse egredior cum magno fetore magnam
partem domus mecum deferens. Item retulit Gregorius [illegible] episcopo [illegible]
[illegible] apparuit dyabolus dicens quod [illegible] a summo papa assignatum
esset diem in qua oporteret reddere racionem de administratione sua. Cum visum est
in eadem die quod traheretur in curiam coram ipso et quod dyabolus peteret racionem
[illegible] de administrationibus suis quas ministraverat [illegible] et cum reddere
[illegible] deficeret peciit alia die sibi assignari [illegible] premeditatus [illegible]
[illegible] in qua debebat iudex
procedere ad finalem diffinitivam. [illegible] ad hoc [illegible]
[illegible] apparuit ei dya-
[illegible]
[illegible]
astantibus surrexit de lecto volens dyabolum effugere. Cum autem fugeret [illegible]
[illegible] in columpna [illegible] capite expiravit [illegible]
[illegible] ut legitur in vita patrum dixit senex
[illegible] coram celo et terra reddituri sumus racionem tocius vite nostre [illegible]
[illegible] dicit sive comedam sive bibam sive quicquid aliud faciam semper videtur

insonare

Infernalibus auribus inerit illa vox tube terribilis Surgite mortui venite ad iu-
dicium Item aliud est maxime timendum exactio racionis victorum Luce xi Qui
cta que sunt adducet deus ad iudicium et quantum potest timere mali divites
qui male expendunt et consumunt bona sua Unde retulit Johannes Ele-
mosinarius quod in quadam civitate pauperes stantes ad solem dicebant quis bo-
nus esset elemosinarius et quis non et tunc quidam petrus dives nunquam ulli elemosinam
dabat unde eorum facta facta sponsione et recepta quod aliquid ab eo extor-
queret quidam vadens ad hostium eius tam sepe et improbe importunus quod
ille tedio affectus iecit sibi panem fragmentum sumptum de cetis quidam de furno
portabat quem pauper gaudens recepit et retulit sociis quod sibi prius fecerat
Deinde dictus dives rapitur ad iudicium in quo facta eius omnia ponderabantur
in statera demonibus ... cum et sibi imprecantibus quibusdam angelis et dolentibus
quod nihil in alia statera poni posset portavit quidam fragmentum panis quod
pauperi dederat quo posito malum ponderavit instateram Tunc dictum est ei ut
rediens addet ad fragmentum illud alioquin non euadet Dum ergo tunc factus ab-
stinens et misericors iret ad theolonium quidam naufrago nudo occurrit petens veste
tabulam quam ille vendidit non audet propter preciositatem eam portare fecerunt quod pe-
trus indignum se credens quod pauper vestem suam portaret In nocte igitur apparuit
ei deus veste illa indutus gratias agens de una fecerat Post hec anhelans ad paup-
tatem pauperes credens ... vendidit omnia bona que pauperibus distribuerit
solo servo suo accepto a quo munimentum accepit quod eius obediret precepto precepit quo-
que ut in vinculum venderet eum scilicet dominum suum et precium suum daret pauperibus et hoc
liber esset quod si renueret eum barbaris venderet compulsus autem servus duxit eum in Ie-
rusalem et vendidit eum cuidam argentario qui fuerat in coquina inter amicos et pro
illatis sibi iniuriis a servis suis gratias egit deo insistens Dominus autem videns
eius pacienciam et devocionem dixit ei quod abiret liber sed noluit Dum autem
semel affligeretur a servis suis cognitus est a quibusdam aurifabris Constantinopoli
et videns se non posse latere venit ad quendam hostiarium petens ut ei porta do-
mus aperiret et intraret quod ita factum est ipse autem non est inventus Et cogni-
to miraculo penituit omnes de iniuriis sibi illatis

Notandum autem ultimo quod revelaciones in iudicio provocant nos ad fletum
et ad compassionem nos inducunt Unde abbas silvanus ut dicitur in vi pa. ra-
ptus ad iudicium vidit multos monachos ad supplicium ire et multos se-
culares ire ad regnum celorum et rediens amarissime flevit Item quidam conversus
de ordine Cisterciensi multum contemplativus et orans vidit deum iudicem et an-
gelos accusantes facta cuiusdam Comitis et aliorum qui fuerunt magni prelati dicto-
rum servientes ... eorum mala et ... gravissimis penis iubente affligi quidam
... ad ... distulit similiter mortis et dampnacione eterne ... cuius
iudicavit que prius ignorabat Abbas autem ... a quibusdam magnis
visione divulgata comes vitam correxit penitenciam egit silicet carne domans
ingrat ad xpm ... precepit plenius et spiritus ... prelatus autem monachus
pervenit ad ... anhelans et ... et ...
intravit ... in ... mortuus ...

Sexto de titulo agendum est de condicione mortis Et sciendum quod una
eius condicio timoris maxima est quantitas ... est quod mors nulli ...
parcit honori nobilitati et fortitudini ... ad ... mortis unde figuratur
per ... animal fortissimum a cuius ferocitate nullum animal est securum unde
et terret leonem secundum Isidorum Legitur in barlaam et Josaphath ... quod
quidam qui fuit leprosus et ... Et cum quereret quid hoc esset dictum est ei quod hec

Ex inequalitate horarum que non omnibus inherant sed inesse poterat per videre
senem decrepitum cruciatum et quesiuit quare tales essent responsum est ei quod ad hec de
bent omnes venire quo audito cepit de morte cogitare carnis delicias in[illegible]
dimittat et honores horrescere desiderans scire si esset alia vita Item quod quam
mors est subita [illegible] Luce xij de diuite epulone cui dictum est Stulte hac
nocte animam tuam etc Item Gregorius quarto dyalogorum de quodam qui sperabat
longam vitam congregauit longas diuicias ut eo commodosius et diucius viueret
qui subito moriens eas intactas relinquere compulsus est Item maxencius persecutor
qui subito moriens eas intactas relinquens [illegible] Item maxencius pres
lata morte beate katherine fugiens gestarum ad insulam suam subito per ponte sub
ito submersus est et mortuus Item Leo papa per duas quinquennium fetens
beato hilario in latrina viscera fudit Item in dyalogo li primo Bonifacio e
pro comedente in domo cuiusdam diuitis cum iam a vir cum symea assistit et cimba
lis percussit tunc clamauit heu heu mortuus ille miser date ei comedere et
cum cibo sumpto ianuam egredi vellet ingens saxum subito de tecto cadens ei in
capite venit et feminam leuiter die altera vita finiuit Item apud treuiros
item cum quidam usurarius desponsaret quandam ante portam beate virginis ymaginem
quandam usurarij lapideam sculptam cum bursa plena denariorum sculptam aut bursa
ipsam lapideam proiecit super caput eius qui statim expirauit et vera cum uxore
deleta amisit ideo alij usurarij alias ymagines que ibi erant destrui fecerunt
Item Holmanda ypocras sciens per grandio quosdam posse mori [illegible] subito cum redderet
de scolis matri inlud desiderans significat adhuc per intern[illegible] [illegible]
diceret alleluia infirmum ne per grandio moretur Item in treuerensi diocesi dum ma
[illegible] andreet [illegible] tres pueri in uno loco videbat quorum medius se erexit
et orauit quem socij ridentes et arguentes [illegible] cum timidi et begini
et orauit quem socij ridentes et arguentes viventes cum tumidi et begini
qui statim a fulgure sunt rapti et puer orans illesus permansit Item quod incerta
qui statim a fulgure sunt rapti et puer orans illesus permansit Item quod incerta
ut xxiiij vigilate itaque quia nescitis etc Eccl ix nescit homo finem suum Ez
quemadmodum aues capiuntur laqueo et pisces hamo sic homines capiuntur etc
malo cum eis ex improuiso superuenerit Unde et hanc timet sicut dixit abbas
bas helias in vi parte vitas patrum tres timeo una est quando egressura est anima mea
de corpore meo alia quando occurrenda est iudici tercia quando proferenda est contra me
sententia diuina Item in vi parte cum quidam solitarius rogaret dominum ut ei ostenderet
quomodo anima egreditur de corpore angelus traxit eum per vestes ad ciuitatem in
qua plangebat homines pro morte cuiusdam diuitis famosi et astabant demones
dixit vox quod extrahent diuitis animam de corpore quod et fecerunt et eo hinc
detulerunt Item quia cum [illegible] et cum amicis carnalibus est peruatura [illegible]
Soldanus cum appropinquaret morti sudarium suum fecit longuas defferri et clamari
Soldanus de omnibus rebus suis Item cum quidam
tot portabit secum princeps magnus soldanus de omnibus rebus suis Item cum quidam
diues moriturus videns videt amicos relinquentes et ad archas vestes reponentes
tes et fortiter conturbatus dixit gallice haste vos hastes quod imduere deficient
Item quia est corporis ad omni honore corporis exminatura unde Augustinus [illegible]
Item quia est corporis ad omni honore corporis exminatura unde Augustinus [illegible]
[illegible] gratissimum amplexus sit eius in corpore [illegible] aspectus Petrus de Remis
qui cadauer [illegible] quia [illegible] opposuit [illegible] de religione xxx [illegible]
quia mors est ad regionem ignotam inductiua Unde dux lotharingie cum esset
in extremis respiciens domos et castra sua dixit o deus quam gratis et [illegible]
mundus iste quia ego qui tot habui [illegible] castra et pallacia dare potui
nunc autem prochdolor nescio quo ire vel ubi debeo hospitari Bernhardus feruidi
[illegible] humane cadauer quid horribilius mortuo homine cuius erat ante gratissimus
aspectus etc Item de [illegible] prosunt diuicie quid splendor quid delicie quid honores
delicie nec liberant a vermibus nec diuicie a morte nec splendor a fetore
Secundo capitulo tangendum est ad quid valeat memoria mortis Itaque ad liberacionem
dilacionem vero vel liberacionem quia crebro cogitans de morte et appropinquans morti
rogatus a dilecto ut eis diceret aliquod bonum sciens aut similiter iniquum
in hunc mundum anxius vixi stans exeo nesciens et ignarus quo vado Item

Allexander cum navigaret per quoddam flumen paradisi ut veniret ad murum eius
quidam senex de intra significavit sibi ingressum et dedit sibi lapidem preciosum. Qui
in cuius ponderis cognosceret valorem suum posuit autem in stateram unde omnes
alios positos in alia statera preponderabat. Si autem cooperiretur pulvere omnia ei
preponderabant. Et sic fuit signum in quo dabatur ei intelligi quod ipse omnibus prefuit
viventibus, autem cooperitus pulvere erat vilior omni vivente. Nota quod pa-
pa [illegible] suam deposuit nudis pedibus erubescat se elegit in vita Johannis
elemosinarii. Qui electo imperatori primo die coronacionis sue latomi offerre-
bant tres vel quatuor lapides marmoreos diversorum colorum ut iubeat imperator
de quo marmore debeat sibi fieri sepulcrum ut tamquam homo mortalis mortis
meditacione se humiliaret. Item Johannes elemosinarius sanctus patriarcha fecit
sibi fieri sepulcrum imperfectum et in precipuis solempnitatibus cum esset in loco ho-
noris statuit sibi dici a quodam imperfectum est sepulcrum tuum iube illud perfi-
ci quia nescis qua hora fur veniat. Sic curia Rome solebat [illegible] ut
[illegible] stuppa portaretur coram eo ignis et stipula quam accensa dicebatur sic transit
gloria mundi ut cogitaret quod mors cito se opprimet cum tota gloria sua reducetur in cinerem.
Item valet ad mundanum contemptum secundum [illegible] contempnit omnia qui se cogi-
tat moriturum. Et hec movit Jozaphat ut patet ut supra. Item sanctus Bernardus
cum legeret qualiter vixit mundi contemptum intravit ordinem predicatorum. Quarto
in memoria mortis defensio est in temptacionibus. Unde quidam habens in manu [illegible]
tabulam quam cum sensisset dyabolus volens cum tale ut desperaret et non fuit [illegible]
dicit ait in [illegible] tempora [illegible] nam fallunt [illegible]
Item Vincencius in speculo historiali [illegible] quod in eo esset
sepulcro cuiusdam comitis videntes qui astabant bufones serpentes et vermes
rodentes faciem eius respiciens filius autem eius accedens visa prima carnis
facie et vermium [illegible] cepit mestus cogitare de morte et vanitate divitiarum
deliciarum et honorum unde relictis omnibus fugit reputans se beatum si pau-
per fieret pro Christo et inventus a domicellis [illegible] revocari non potuit [illegible]
ad memoriam eius venditis equis et rebus et pro dato pauperibus adhuc
secum [illegible] cum quibusdam de domicellis suis multa pericula propter deum
sustinentes de elemosinis autem [illegible] ei dabat [illegible] super
[illegible] quod deus sibi daret et [illegible] elemosinam petiit
ipse electo viro pauper nichil potuit lucri nisi solum crustam [illegible]
et miserrima a quodam paupercula sibi collatam [illegible] in vase terreo in quo
bibebant [illegible] gallina cum aqua mollificata [illegible]
poterant. Quam autem crustam comedisset illa sola contentus fuit. Et san-
guis de ore eius exiit flebat cum socii [illegible]
venit Romam et factus est tabernarius. Confitens autem cuidam cardinali suo
ei totaliter revelavit secretum et statum. Quinque pluribus autem [illegible]
tabernas venditrices et cum in domum cardinalis portasset ibi quoque infirmatus
est et iacens sub gradu [illegible] ad Christum quo moriente campa-
ne urbis sine aliquo pulsante sine movente sonuerunt. Et invento ipso cardi-
nalis causa revelavit [illegible] et hoc audientes
cum eo [illegible] Item valet ad futuram punitionem
[illegible] quere infra de [illegible] xxxi c. Et peccati detestationem. Unde refert Cesarius
dissimulans. Quidam pirrata in tempestate [illegible]
fecerit et [illegible]
[illegible] flagiciis ei ut iret ad [illegible]
de [illegible]
le a malicia [illegible] ei ut [illegible] aliquis [illegible]
ad humilitatem et [illegible] cogitans qualis futurus esset et quod cito fieret ei [illegible]
cum ex hoc stupefactus de morte cogitans [illegible] statum suum et ibidem in [illegible]
[illegible] Item Nota de [illegible]

cum alexandro ut peteret quid vellet precaretur immortalitatem Cumque respondissent
se non posse dare cum essent mortales dixerunt Cum ergo sis mortalis quare tot mala
faciendo discurris quamquam mors que saltem ab hiis malis te revocare deberet
Item nota exemplum de milite qui persequebatur eius adversarium et tandem comprehensum propter
crucis in modum cruces petiit veniam amore crucifixi et obtinuit Capitulo xviii
ymaginatio novissima tua et de fine etc Item Nota de nobili nomine qui dixit
patri suo volenti ab ordine quod non possit fieri nisi prius mala sua consuetudine
dimitteret sue abolet illam scilicet quod ita cito moriuntur iuvenes sicut senes Capitulo
xiiii Ante obitum tuum operare iusticiam Et apposite Esto vigilans et confirma que
peritura erant et age penitentiam Unde pro dicebat quod perfecta summa est assidua co-
gitatio mortis Capitulo xi In omnibus operibus tuis memorare novissima
Capitulo septimo est agendum de peccato Circa quod notandum quod peccatum ti-
mendum est quia per peccatum homo incurrit timorem mortis purgatorii et in-
ferni quo remoto non timet Item quia peccator nil est bonum Greg. Omnia
peccato omnia cooperantur in bonum vita aliorum proximi sine culpe sine pene cui
compatitur Unde legitur de quodam gentili quod dum compateretur cuidam virgini mar-
tirisate vidit duas coronas deferri ab angelo unam illi propter passionem aliam sibi
propter compassionem qui attrasitam huius visionis conversus ad fidem martirium sustinuit
Item bonum proximi cum congaudet malum est proprie culpe peccato pro quo dolet Un-
peccatum est sicut tirus serpens scilicet de quo fit tiriaca quia de peccato sumitur remedium
cum in eo delectatur et remedium cum ipsum detestatur et ex hic alieno peccato compatitur
cum in eo delectatur Item quia sunt deo displicet non sine eo et hic patet per penas quas multi
Item quia sunt deo displicet non sic aliquid odit et hoc patet per penas quas inflixit
suplicat propter peccatum intulit exemplum de Lucifero et primis parentibus quos propter peccatum
in penis innumerabilibus et morti subiecit cum tota eorum posteritate Item penam peccatorum
quotidie infert propter venialia peccata et insuper propter mortalia patet per nunc dictorum
sanctorum ab initio mundi patriarcharum et prophetarum filii dei apostolorum martirum confessorum
virginum ante legem sub lege tempore gratie quos omnes misit et quotidie mittit
predicatores et doctores et hortatores ut a peccato homines revocent patet etiam per ver-
bera quos filius dei in carne sustinuit usque ad mortem crucis patet etiam per eter-
nam dampnationem qua separatur peccator a iustis quo ad mundum in presenti et tandem a
visione dei et consortio sanctorum in futuro Item timendum est quia angelis fetet
Unde in vi pa quod quidam senex ambulans per heremum duobus angelis comitan-
tibus a dextris et a sinistris invenit cadaver hominis obturavit nares non
valens sustinere fetorem angeli autem viso iuvene ornato simul fecerunt
et cum senex quereret causam dixerunt Cum sis mortalis sine racione cum sentis
fetorem carnis abhorrescis Nos autem spiritus sentimus fetorem peccati Unde
fetet abhominabilis fetet carnis hominibus qui anima peccatrix deo et angelis spiritualibus
Item displicet peccator eius regem sanctorum scilicet deum offendit a societate eorum se
subtrahit quasi eos indicat exclamatur quantum etiam est in ipso gaudium sanctorum
evacuat quod haberet amore gratia Item timendum est peccatum quia sine dyabolo
placet quod patet ex eius assidua temptatione Nota infra de timore c xxvi et
de iudeo qui intravit ecclesiam Item de religioso xxxiiii c de sene qui intravit
intravit ecclesiam cum dolore cum presbitero suo sacerdote Unde beatus martinus vidit nigerrimum
in flumine piscari aut habet est forma demonum qui impediatur nrantes ut ca-
piant demones saciari quod nequeunt devorantes Item timendum est quia homines
sunt notat quod satis sunt Unde visum de quod deo displicet Unde dicitur via
peccati ingredientes contrivit predictos obstinat sed conditores optimat Cum
ad peccatum peccatores sunt ethiopes dyabolo qui sibi reputat homines nisi sint
similes eius legitur in vi pa Unde vir sanctus dei deberet intrare sicut pas-
tor corum in die pasche orante deum ut ostenderet ei quales esset tunc quas
dam vidit nigros ut pix quosdam ut ignis flammeos alios lividos facies
sanguineas alios lucidos ut sol sed quos vidit duas albas lucidissimas

que dicebant esse mala. Et dixit ei angelus quod nigri erant luxuriosi
igni avari sanguinei iracundi lucidi lucrantes gratiam dei mulieres autem dixit
peccatrices sed ipse primum se esse illuminatum. Item in vi pa legitur paulus
simplex vidit intrantes ecclesiam hominem nigrum quem demones
gaudentes ducebant vinctum et angelos remotos tristes tunc flens ora-
vit pro eo quem videat vidit surgentem ab oratione candidum pulcrum et solutum
et angelos circa eum letantes demones autem remotos et tristes qui ad interrogationem
senis dixit se fore peccatorem sed audito verbo ysaye primo lavamini et mundi esto-
te etc finisse compunctum. Unde ad sanctum petorem assimilatur que prius ver-
ba efficiatur que post quasi arbor tenera et dura tunc qua olim dyaboli
immenses subiugit in mari [illegible] ad predicationem beati Andree dum
suscitasset quendam sanctus andreas predicationem sancti dei confessus est ei se fu-
isse lxx annos in peccato luxurie inundatum. Tunc dedit beatus andreas in signum
portandum [illegible] ut de ardore stimulatus libidinis et medicina et virtute
a peccato revocaretur. Cumque inflammatus libidine iuisset ad scortum clamavit
meretrix egredere senex quia super te video magna [illegible] quin ab [illegible] quod fiebat
confusus redivit ad apostolum dicens se non posse continere nisi hec sibi precibus
impetraret. Tunc apostolus est compassus ei et continuavit [illegible] perdurant a
tercia usque ad nonam remansit flens et orans. Et dum non responderet eum
dixit quod non comederet nisi exaudiretur. Utique remansit per quinque dies et orans
non est exauditus. dixit quod domine pro mortuis suscitandis tua nos domine
obtinemus animam quare non pro isto qui vult salvari. tunc ait vox de celo non
est parum quod non exaudieris [illegible] pro sene sed tamen offerat eum ante per sex men-
ses ieiunio et oratione fatigari qui tunc et fecisset vendidit omnibus que posside-
bat dans pauperibus tria die [illegible] et vox ad apostolum facta est luc-
tus est senem de cetero [illegible] cum aper de silva et te [illegible]
est enim ut anime que debent esse celi similes dei intrantes autem cum [illegible]
delectatione detestaretur et extra celum in egyptum portaretur nisi primum celum
ibi fiat. Unde cum quidam plures volentes cumulare dignitates aut [illegible] celum
et intrare celum. Item quamvis [illegible] secum deus cognoscantur et homines ignorantes
adhuc peccare dedignaretur propter peccati vilitatem. Nota Seneca peccata inimicum
perdiderunt in qualibet quia defuncti delebilia. Sed peccata sciunt [illegible] quasi se-
semper inherere. Anima non nisi ad imitationem dei magnus corrigitur. Nota quod se-
nes quidam cum fratre [illegible] de quodam ait Non hec fecit ille sed peccatum eius
Item in eum etc que contingere tibi per homines non dignatus est. Sic dic quod
peccata tua hec meruerunt. Et quod bonum tibi contingit hec impone deus serio
in peccatis Optimus vadens et non rediens etc

Secundo inter quedam est stultitia peccatorum. Credendum quod stultus est in eligendo
eligit enim viam latam que ducit ad mortem et dimittit viam que
ducit ad vitam. Nota de pygmea quibus petentibus in bivio via a quo-
dam sapiente ducenda ad dexteram esse eligendam dixit conditionibus utriusque scilicet
dextre vie et sinistre et elegerunt sinistram et sic in fine fuerunt infecti licet
delectabiles fuerunt in principio. Item negligenda curat enim de corpore temporalibus et cu-
ram anime que preciosior est negligit. Et hec stultitia maxime dampna-
bilis est in prelatis quibus cura animarum est commissa. Unde legitur de quodam episcopo
qui cum nepotulo suo dedisset archidiaconatum sporta i calathum plenum piris
misit nolens sibi dare ad custodiendum dicens non bene confido tibi quod male custo-
dias. Quod autem infirmi pueri nequiunt [illegible] commisit infirmitati animarum
curam et non audeo ei committere plenum calathum pirorum. Item obstaculum ne in-
tret in regimen celorum sibi opponendo. Unde legitur in vi pa quod angelus videt ho-
minem [illegible] hominem laborantem [illegible] facili primus de lignis [illegible] faciebat

Et cum vix posset portare semper et plura ligna adiungebat Secundus aquam
de puteo profundo trahebat cum multo labore et haustum inutiliter expendebat
Tercius fuit trabem portans et nolens domum intrare sed in hostio eam ex trans-
verso ponebat Sic homo peccator peccatum peccato adhibens graciam dei pro qua diu
laborauit effundit et regnum celorum per inobedienciam ingredi sibi precludit Prouerbiorum v
Ne des alienis honorem tuum et annos tuos crudeli id est dyabolo Item stultus
est quasi monstrum faciendo Ieronimus super Ezechiel homo de domo Israel id est homines
incipit ut interior et exterior homo significetur aquila enim corporalis homines
similiter facies diuersarum bestiarum assumunt ymagines ps. do in ep. tu v ipos
ad ...l in ut etc. Item Nota exemplo de contemplacione ... a bono desinit ea
desinit corpore in ... Item stulta est in excipiendo peccatum vir vmbter enim quedam
virgo ... audiens a lectoribus de lectione venerea quod suauissima esset et
experta quid esset ad tantam venit amaritudinem ut se vellet occidere quia non
inuenerat quod querebat et credebat in nomine et quia crediderat quod non po...
Octauo agendum est de multiplici periculo in ... recuperare
Quod pro est homo quadam insania in mundo Notandum igitur quod minuet ei
primo peccatum a carne ad Gal. v c. Caro concupiscit aduersus spiritum etc.
Nota quod per quinque sensus hominis quasi per quinque portas intrant temptaciones
sed oculus meus depredatus est animam meam Et Iob pepigi fedus cum oculis
meis etc. Item secundo a creaturis Sapiencie creature dei sunt in odium et in muscipulam
pedibus insipiencium Item a demonibus ad Hebreos vi Non est vobis colluctacio aduersus etc.
Et Deuteronomio viii Ductor tuus fuit in solitudine vbi erat serpens flatus adurens
et scorpio et dipsas Serpens flatu adurens est mundana cupiditas Scorpio vero
primo blandiens et in fine pungens id est carnalis voluptas Dipsas autem latens in
siccis est vite superbia vel vanitas Item a mala societate Sapiencie primo fili si te la-
ctauerint peccatores non acquiescas eis neque ambules cum eis Nota quomodo Salomon
per mulieres appostotat ad Corinthios xv Corrumpunt quod bonos mores colloquia
praua Legitur in vitas patrum Quidam petens locum solitudinis rogauit deum ut
ei ostenderet aptum locum et ductus est ab aquila quam secutus est quasi angelum
ad locum in quo erat palma et fons Ubi cum mansit pluribus annis orationibus va-
cans de fructibus palme edens et de fonte bibens dyabolus autem ei inuidens in spe-
ciem ... admirando comparuit dicens Nam multo enim tempore ... est prius cog-
nouit ad admirando comparuit diu Nam multo enim tempore ... parati erant pugnare quia se
defimenti sibi ... conspectabat hereditas per quam multi parati erant ... ad ci-
uitatem est enim ... omnibus disturbantibus pacem redit ... quorum illecta sorte
ciuitatem aufugit dyabolus ille autem prius vinos inuenit quorum illectu fortem
tate ibi remansit et de multis flagiciis vitam finiuit Nota mala societas
est causa mortis quandoque temporalis Seneca alter alterum tradunt in mortem Item
... Vnde refert Petrus Alphunsus de
duobus ... ciuitate ... sunt a duobus ... in ...
... non est ... cum eis ...
inique alter vero potum amicus et cantu illectus introiuit cum eis ... cum
fecissent homicidium veniens ... ville cepit eos atque suspendit ... cum
suspenderet ... ille captus cum eis autem hunc experimento ... esse ...
non credit sapiens de vitando consorcio malorum Item Petrus Alphunsus dicit
... de pane remansisset ... vel
... ut ... qui videbantur
... magis astuti dixerunt ut ... de farina panem
simpliciori ... ad locum quietis facerent ... non sufficiebat
... totum comederet quod non sufficiebat
... simplex simulans se
... ut dormiret simplex ...
dormiua ... dixerunt ... audiente ... et ego dicam
... mortuus et angeli te ferebant in paradisum et ego dicam
me deferri ad infernum Et hiis dictis obdormierunt quibus dormientibus surrexit

Simplex et comedit panem rursus quod obdormivit. Cum duobus fratribus
evigilantibus quaerendo eum dicerent quod fuerit sompniatum. Illis aliud dicentibus
ut dixerunt. Iste admirans ait: Deus meus quid estis vos hic? Ego
sompniavi quod essetis sublati unus ad celum et alter ad infernum. Surgens pa-
nem comedi reputans neutrum vestrum cibo amplius [illegible] indigere. Item [illegible]
quisque a proximo suo se custodiat etc. Item nota de scolaribus qui cum vellent
ieiunare die veneris sancto in pane et aqua et sexta feria traxerunt etiam
cum sociis ducentes unus post alium. Unde habetur dicere quod ita pallidus esset
ex suo forme consideracione quod posset [illegible] ledi fecerunt ut alii. Hec autem pericula
advertens [illegible] autem pericula mundi probat [illegible] ad regnum pau-
citas et [illegible] multitudo in mari magno de xl navibus [illegible] vix
una periclitatur in hoc mundo de quatuor ymo de xl vix salvatur et evadit
unus. Hec advertens beatus Johannes beatus Joh. baptista antea de [illegible] pe-
nit teneris sub annis civium turmas fugiens etc. Nota de Loth Genesis xix
et de filiis Israel xvi recedite de tabernaculis

Dicto de periculis timendis etiam iustis cum possent esse respectu casus primi
in peccatum. In hoc capitulo dicendum est de periculis imminentibus peccatoribus [illegible] cadit
Notandum ergo quod peccator est in periculo fiende deterior post [illegible] vel illis
te et [illegible] et angelus dei etc. Unde in vi pa legitur quidam senex vidit
demones hominibus [illegible] aperte [illegible] me sic apa-
Nota de variis temptacionibus [illegible] pater vidit beatus Macharius in
collacione ubi dicitur Da vnder dyabolen [illegible] quasi rethe [illegible] in qui-
bus [illegible] quasi ampullas variis [illegible] ampullas undique [illegible] sensi-
tatibus [illegible] patrum fero fratribus [illegible] porriget eis de
una ampullam nunc de alia donec eos decepisset. Item est in periculo statim
ruendi in infernum [illegible] fragilis ut [illegible] sed corporis. Nota quem-
quidam fugientes a facie unicornis et cadit in infernum infra de [illegible] statim
capitulo primo. Item legitur in vincentio quod rex quidam erat qui numquam rideret
[illegible] festivum habet ante se sive in collacionibus sive in cibis et [illegible]
Cum a fratre suo quereretur causa semel super hoc [illegible] rex ait
Da ei [illegible] esset [illegible] fecit [illegible] in camera sua parari kathedram
putridam pedes habentem et eam collocari quodam modo super fornacem arden-
tem et desuper parari gladium pendentem cum filo tenui quo facto fecit fratrem
in kathedra poni et quatuor homines [illegible] cum in kathedra collocari
cum gladiis quatuor ante et retro et in utroque latere fecit quod portari tota
[illegible] delicata cibaria [illegible] ad gaudium [illegible] omnibus
parat [illegible] ut rideret. At ille Quomodo ridere possem si haberem omnia
oblectamenta mundi cum hiis incommodis que hic video ridere non posse subtus
supra et in circuitu meo. Tunc ridens rex [illegible] ait et ego [illegible] quomodo
ridere possem [illegible] fecit [illegible] me qui [illegible] peccatorum meorum
post me et multitudinem ante me futurorum et [illegible] a sinistris
et hec in primis [illegible] a dextris quasi gladios acutos
destructionis video super me divinum [illegible] infernum infra
me considero consistens in hac fragili sede et corpore de qua [illegible]
[illegible] Nota de fragilitate corporis humani sive hominis questiones
Adriani et [illegible] Secundi. Primum fuit quid est homo. Respondit homo est
mancipium mortis hospes loci viator transiens [illegible] mortis [illegible] mors
[illegible] hominis [illegible] et cum [illegible] in fine [illegible]
[illegible] hospes loci dicitur quod cito oblivioni datur licet cum gaudio
fuerit receptus. Item quia pascens ingratos [illegible]

Domus permittitur portas multa est permittitur in ingressu que peca
non dantur viator sitiens viator cum transit fugit Sic homo ad mori
iugiter non cessat currere et ad mortem Beda questio c xiii homo similis est
dixit calore subito resoluitur rosa matutina pomo nouo acerimus nimis uno
perdit pomum nouum dum addenter maturata perueniat seu premo vre
dixit a verme interius exorto cosum subito cadens Sic homo in pueri
cia de qua fortius ob modicam infirmitatem reuertitur colacum iuuentutis in
meridie vel vespere senectutis amittitur quasi etiam in prima infirmitate et
morte perueniens inutilis efficitur Quarto homo vento similis Tercia questio
est quod sic habet homo secundum philosophum Sicut lucerna ad ventum et scintilla
in mari que cito extinguntur tunc concludere illud Sapientie v Spes eius
impii quasi lanugo que vento tollitur et tamquam spuma gracilis que
a procella dispergitur et tamquam fumus qui a vento diffusus est et tamquam me
moria hospitis unius diei pretereuntis Quarta questio est ubi est homo
similis positus in bello multiplici interius cum sed in anima habet bellum cogi
tacionum et affectionum contra in corpore habet bellum continuum quatuor
elementorum compugnancium exterius habet bellum creaturarum omnium corporalium
et demonum que ipsum continue impugnant vel affligendo vel sic compie
ad malum impellendo Unde philosophus Sex socios habet homo qui ipsum quot
tidie molestant scilicet famem sitim calorem frigus infirmitas et mors Ideo dia
sunt homini tenui pendencia filo

Dicto de pertinentibus ad donum timoris dicendum est de pertinentibus ad
donum pietatis Sunt autem sex pertinencia huic parti scilicet affectum pie
tatis que sunt verbum dei Secunda vite dei incarnacio xpi passio
eius festum beate virginis et eius laudes Secunda autem vite (?)
compassio sive elemosina que pauperibus exhibetur vel amicabiliter
In primo autem titulo notantur septem circa verbum dei Primo ex quibus casibus
pateat et quomodo deo placeat Secundo quod dyabolo displiceat Tercio que
audiencium digne et suscipienti prosit Quarto a quibus proferri debeat Quin
to a quibus deus subtrahit verbum suum Sexto qualiter debet esse susceptie
tis verbum dei Septimo a quibus et in quibus illud homo addiscat Quod autem
verbum dei sibi placeat multipliciter patet Primo quia illud tam per ministros suos
angelos et homines administrat Unde in vita Marie Egyptiace legitur
quod Zozimas monachus cum inuenit in deserto loquentem de septem sacris
et cum quereret si ab homine didicisset respondit se in xxx annis hominem non
vidisse nec audisse Sed verbum incarnatum eam per decem et septem annos
tamquam edocuerat ab omni intemperie et molestia eam conseruauit Item in pas
sione beati petri legitur quod cum adstante Xanthippe (?) marchino flentes viderunt
illum cohibentem sibi librum in quo omnia que loquebatur legebat
Item in dyalogorum primo legitur quod Innumeris preciosis apparuit quidam
in visione qui servando medicinalis omnis lingua tangens dicit Ecce de
di verba mea in ore tuo egredere ad predicandum qui extimere de deo tace
re potuit Item Eusebius presbiter in prologo appologi Gregorii Nazazeni
infra de exitis (?) c viii Item vnde beatum Sebastianum predicante de contem
ptu mundi et supplicio inferni Zoe vxor Nicostrati prius muta clamauit
dicens Beatus es tu et benedictus sermo oris tui Beati qui credunt verbum
dei et qui non credunt maledicti quia vidi angelum tenentem librum
tuis et qui in quo erant omnia scripta que dicebat Item vita beati Gregorii ex
ante eum in quo erant omnia scripta que dicebat Item vita beati Gregorii legitur
ponitur quod Notarius eius Petrus dyaconus sepe foramen vidit columbam
in nemore cuius rostrum eius aurei imposito que dicebat scribebat Item in
vita patrum quidam senex studuisset per lxxx dies interpretare quoddam verbum
dubium Iecunnassset (?) ut ei reuelaretur Quamquam sensum quidam conmeberet

nec tamen posset intelligere iuit ad alium fratrem ut eum doceret Cui apparens
in via angelus apperiens verbum per suam humilitatem Iohannis xv de spiritu sancto
suggeret vobis etc. Item patet per hoc quod verbum incarnatum suscepit predicandi offi-
cium paulus ad hebreos primo multifarie multisque modis etc. Novissime locutus est nobis
in filio Unde cum quidam monachus quendam novicium in ordine predicatorum vellet
contrahere ordinem detrahentes et suum exaltantes querens pro eorum forma super omnis
commendi dedisset et si eius actio nostra sit instructio Cum eum diceret sic ait
nunquam legi dominum Ihesum esse monachum album vel nigrum sed bene legi eum
pauperem predicatorem Et ideo potius volo sequi vestigia eius quam alte-
rius Item per hoc quod devota devotius audientibus verbum Dei multa bona
fiunt luce xi Beati qui audiunt verbum etc. Nota cum quedam mulier affectans audi-
re verbum dei a quodam predicatore famoso predicatum ire nequiret ad locum
ubi predicaturus erat longa infirmitate gravata se deferri fecit in lecto ad locum
licet multum distaret quo finito sermone sanitati restituta predicatori mane cum
alii venirent ad sermonem ipsa quasi propter infirmitatem oblita surgens inco-
lumis pedes dictas ceteris ad sermonem eunte est secuta Item quidam
senex predicatorem sequens cum pro fame et infirmitate ad pedem montis quem
scandebat subsistere obdormivit post sompnum invenit se ad opposita parte mon-
tis ubi sermo esse debebat Item magister Iacobus de vitriaco Cum quedam
mulier predicatores sequens de villa in villam omnia bona expendisset
nesciens quo se diverteret vel quid comederet Ecce lepus in eius gremio
sedit quasi munus a deo sibi datum de cuius carne pro aliquot dies habuit
panem Item filius cuiusdam divitis cum puellam amaret et consentire nollet
tum Cum ergo iret ad sermonem dictus iuvenis sequebatur eam equo et ca-
pi in pluvia rapuit Cum sic eam vellet inferre de equo precipitatus expi-
ravit illa autem perrexit domum conducente Item per hoc quod contra illos qui contemp-
nunt verbum dei audire se multum offensum Exemplum de beato Iob cum legeret
in libro etatis [illegible] Item dixit [illegible] in vi pa [illegible]
libros [illegible] nostri veneramur [illegible] et [illegible] sunt [illegible] plura
Et non successores eorum commendant eos memorie [illegible] aut hunc
nunc est [illegible] eos in cartis et eos reposuit in fenestris ociosos Item
Ipse cuidam studenti in Athenis relictis [illegible] apparuit dyabolus apperto
terribilis a quo cum quereret Ipse quis esset ait Ego sum amicus tuus
[illegible] et venio osculari te [illegible] igitur devorari [illegible] clamor venit deo
et beate virgini quod deinceps libros gentilium non legeret dimisit. Item cum beatus
[illegible] in territorio vastonum quidam iocundator [illegible] eius predicationi
detrahebat qui arreptus a dyabolo [illegible] quam [illegible] [illegible] ipso et
expiravit Item in vi pa Cum quidam carpentarius in illo loco [illegible]
[illegible] incredibilia dormiret vidit magnum carpentarium tollentem librum [illegible]
[illegible] et [illegible] et dicentem Cur dormis et non credidisti
in vi pa quidam [illegible] vidit in una mensa quosdam comedentes mel aliosque
panem alios vero flentes et orantes pro [illegible] hac ait vox primi sunt
qui semper orant secundi qui deogratias agunt tercii qui murmurant et [illegible]
detrahunt Sic in eodem sermone alii reficiunt affectum alii intellectum alii de-

Secundo notandum quod verbum [illegible] verbo dei et predicationi
dei dyabolus [illegible] quod patet multipliciter primo quia impedit
audientes Unde quidam [illegible] impetravit ut unusquisque dormiret cum predica-
ret ut cum aliquid de deo diceretur Cum enim [illegible] ociosa diceret statim
dormiret Cum autem abbas fratribus aliquid de divinis loqueretur omnes dormi-
tabant eo excepto sed quidam sua industria verbum ociosum intulit ad conturbandum

Quos ille bonus arguens dyabolicos et deceptores dixit Item legitur in vitas patrum
Et cum fratres venirent ad audiendum verbum dei orandum vel psallendum quidam
pater vidit paruulos ethiopes eorum oculos claudentes et ad dormiendum pro-
uocantes monachos Item patet quia acceptum verbum auferre nititur et leuare
retinentes ut xiii volucres celi rapuit illud etc. Item venit inimicus
homo et superseminauit zizania etc. Unde in passione Jacobi de omnibus
fratribus legitur Quod eo predicante ita iudei fuerunt compuncti ad penitentiam quod Cay-
phas et alii plures magni voluerunt baptizari Sed dyabolus eis dissuasit
clamans O israhelite quomodo hoc maleficium sustinetis et [?] seductorem
in ipso beatum Jacobum de pinnaculo templi fecit precipitari Et per singula
et bonum propositum impediunt Legitur in historia transmarina Quod quidam prin-
cipes saracenorum inuenerunt euangelium et studentes in eo contulerunt cum lege macha-
meti et cognita malicia in alcorano et perfecta iusticia in Euangelio
indicauerunt se et suos tunc deceptos [?] quod sunt ex accepta lege christiana
fecerunt litteras quibus annuentibus scripsit per nuncios solemnes regi et patriarche
Jerosolimitano ad se postulantes sacerdotes christianos qui eos instruerent in fide ca-
tholica et baptizarent Ille autem cum gaudio suscipientes nuncios eis datis
eos honorauerunt parati perficere quod petebant Nuncii vero redeuntes dyabolo sugge-
rente quidam christiani inique eos spoliauerunt et occiderunt quo audito domini
remanserunt indignati a bono proposito recesserunt indurati Item patet per hoc
cum predicatur quidam recedunt nolentes audire predicatores per dyaboli suggestionem
Unde refert Jacobus de vitriaco Quod cum abbates Cisterciensis ordinis redirent
de capitulo et errarent in quadam silua apparuit eis quidam vir quasi reli-
giosus rogans eos ut ad suam abbatiam declinarent quod annuentes cum
intrassent viderunt eam in officinis ordinatissimam et cum in lectis viderentur dor-
mire pulcerrimi garciones et monachi horrore perculsi non poterant quiescere
Eque etiam eorum fugere nitebantur rumpentes frena sua vel capistra anno-
nam vel auenam non gustantes Mane vero vellent recedere quem videbatur
abbas rogauit ut aliquid eorum in tempore predicaret quem cum miraretur vi-
deretur maxima multitudo monachorum et maxima multitudo religiosorum
[illegible] ad iussum abbatis sui vnus monachus de causa anglorum
predicaret infirmus ordinis statim cepit de capitulo magna multitudo mo-
nachorum [illegible] autem remanentibus indignatus monachus predicans quid sit
quod hic esset [?] dixit autem quem predicat eis aut vos sumus de angelis de gloria
loquencia Illi autem de quibus loquebaris omnia recesserunt non valentes
ferre verba sue detractionis Nos autem qui adhuc hic sumus de superioribus
ordinibus sumus de quibus adhuc nondum locutus es et hoc dicto omnes cum
magno clamore et maximo fetore euanuerunt dicti autem abbates se
inter duos paludes inuenerunt Et vix ad viam venerunt
Septimo de vtilitate verbi dei Notandum igitur quod verbum dei nos a pecca-
to liberat ps. misit verbum suum et sanauit eos et eripuit de [illegible]
Unde in vitas patrum legitur Quod quidam frater dicebat seni nichil sibi prodesse
verbum dei audire quia cito obliuiscebatur tradidit sibi senex calatum [?]
et fuligine denigratum dicens ut illud plenum aqua deferret quod cum non
posset facere impleta quia ex inde exeunte redijt tristis cui dixit senex et si aquam
non tenuisti tamen hunc calatum madidasti Sic est de corde per quod transit
verbum dei Item cum quidam argueret quendam ribaldum quia frequenter sermones
audiebat ait Et si statim non immutor tamen semen in eo recipio quod
aliquando calescet in fructu et erit michi deo dante verbum quod modo au-
dio causa salutis et correctionis Item a mortis periculo saluat Jo. xix
Item custodit verbum dei non gustabit mortem in eternum Et in Johanne verba que

ego loquor spiritus et vita sunt Narrat petrus Alphunsus quod cum in quadam
civitate regia magne essent nundine filius regis cum sociis volens vide-
re diversitates mercium procedens per nundinas inter cetera vidit domum optime ornatam
scutellis parvis et declaratis quam cum intrasset invenit neminem nisi de-
senem quendam in cathedra sedentem et librum tenentem et legentem Et cum quere-
ret quid sibi vellet respondit senex quod merces preciosissimas optimas et utilis-
simas maxime hominum qui alios debet regere et aliis prodesse vendet scilicet
sapienciam et prudenciam Emit filius regis centum libras cuius ait senex
In omnibus factis tuis antequam quid agas considera finem ad quem inde
venire poteris sciens quod hoc magis potest prodesse quam regnum Iuvenis
itaque verba mente retinens cum regnaret post patrem de precepto senis verba pre-
dicta in omnibus vasis mappis et utensilibus suis fecit scribi Cum autem
barones conspirassent contra ipsum facto pacto cum barbitonsore suo ut eum occideret
Ille cum scelus cogitaret implere vocatus ad radendum regem legit quod erat
scriptum in mappa et stupens in se cepit tremere et timere quod advertens
rex fecit eum vere dicere veritatem dixit tum veritatem appellans asserens tamen
primo quod rex proditores perdidit et per hoc mortem evasit Proverbiorum iii Beatus vir qui
invenit sapienciam et qui affluit prudencia melior est adquisicio eius ne-
gociacione auri et argenti Et sequitur Et preciosior est cunctis opibus Item
tum similiter audiebas quod [illegible] generosa [illegible] dans ei portum eius
[illegible] memoria et [illegible] a [illegible] uxor dicti [illegible] eam
adhuc [illegible] suspecta fecit eam tradi lenonibus in lupanari qui attenden-
tes eam perdebant vitam Cum autem unus eorum eius lacerasset vestes cadente ei
de sinu cirothecas Et cum vellet ei vim inferre ipsa clamante continuo leno suffo-
catus Cum apparuit angelus confortans eam et liberavit eam uxor autem [illegible]
cum adultero suo se balneantes [illegible] suffocatur cum illo Orat ad pedes beati an-
dree suscitari ad deum convertuntur Item legitur de translacione beati thome apostoli
Et Epystola christi missa ab agaro rege civitatis Edysse in predicta civitate
servata non sinit illa hereticum venire ibi nec iudeum nec paganum quod
si obsidetur Et si puer innocens legit epistolam super porta urbis eadem die vel
comminantur hostes vel pacem faciunt Item penetrat et mollificat Hebreorum
iiii vivus est sermo dei et penetrabilior omni gladio Et Canticorum v Anima
mea liquefacta est Nota quod flevit omnis populus cum audiret verba legis
Neemie viii et ait Matthei xxvi quomodo petrus audito gallo flevit amare
unde legitur quod postquam audivit gallum cantare recordatus sue negacionis mo-
vebatur ad lacrimas Cum eo quidam frater quereret abbatem Johannem in vitas patrum de du-
ricia cordis sui ait Quod durius lapide quid mollius aqua et tamen
aqua cavat lapidem Sic verbum dei cor aperit continue et durum ad timorem
dei Item illuminat unde psalmus lucerna pedibus meis verbum tuum domine etc. Item
delectat psalmus Quam dulcia faucibus meis eloquia tua domine super mel ori meo
Sic signum autem dulcedinis verbi dei apparuerunt apes in ore beati ambrosii dum
esset puer Ideo eum omnis erat mellifluum totum dulcedine verbi dei Sic maria
magdalena sedens secus pedes domini delectabatur audire verbum eius sicut legitur in luca
Quo frater sicut legitur in vitas patrum per triennium panem refectionem et mensam
loquens de deo usque ad crastinum continuavit et obliti sunt cibum corporalem sumere
remanentes cum ad se comedissent habent dulcedinem sub specie lactis [illegible] gusta-
re quidam frater de quo refert bernhardus Et cum inimicus sermonem sibi facere
timeret quod non convenerat ipsi [illegible] in oracione apparuit dum speciosissima
[illegible] ut surgeret quem cum habent [illegible] deum celo quam favum habent dul-
cedinem tum senciunt qui habent infectum palatum febre [illegible] silens in
[illegible] quem precepta suavitate [illegible] in morte [illegible]

mortuus est tandem consilio medicorum applicato fimo ad nares eius curatus
est. Item in eloquium tuum dulce. Item inflamat se. Nonne verbum meum sicut
ignis calefacit et multiplicat calorem graciam [illegible] de legitur in vi parte quod cum effrem
esset puer sanctus vidit in sompnum quod a lingua sua exibat vitis [illegible]
tam terram implens cuius fructus quanto amplius eum comedebat aues celi tan-
to amplius habundabat. Unde quidam sanctus audiuit angelos descendentes
de celo ferentes librum scriptum intus et foris et inter [illegible] dicentes cui
traditurus esset. Multos nominasset dixerunt veniens licet multi nominati
sunt sancti et boni non tamen potest tradi nisi effrem. Senex autem cui facta est
reuelacio vidit in mane dum effrem verbum dei diceret quasi fontem
ebulire et cognouit quod illud quod viderat a spiritu sancto erat. Item inclinat
ad bonum et in bono confirmat. Ecclesiastici [illegible] de iuda machabeo [illegible]
hortatus per verbo domini [illegible] sunt. De legitur in vi parte quod quidam audiens
et legens sacra verba multum in eis profectum sentiebat dicens quod omnia
dabat [illegible] qui habens duos vitros [illegible] vnum implevi plus
oleo et plures euacuaui quod cum fieret per euacuacionem [illegible] quod
sentiunt in utroque fudit ille vitrum in quo fuerat oleum suauiorem et
[illegible] alio. Et senex sic inquit. Ecce quod verbum dei frequenter suscipit
fit deuotus et paratus ad omne bonum. Item suauem [illegible] facit et beatificat
[illegible] beati qui audiunt verbum dei. De legitur in vi parte. Et abbas [illegible]
quendam fratrem in extremis laborantem visitasset remorsu conscientie patiente ait ei
[illegible] datum tibi spacium penitentie trium annorum qui statim sanus factus vixit
per tres annos [illegible] quasi angelus dei quibus expletis [illegible]
post de fructibus penitentie quasi suauem [illegible] migrauit ad christum cuius igitur
[illegible] et multis aliis [illegible] suscipienda est cum gaudio [illegible]
verbum quod potest saluare animas vestras Jacobi i°

Dicto de vtilitate verbi dei videndum est qualis debent esse predicatores
[illegible] debent eum predicatores esse similes [illegible] reuelasti ea paruu-
lis [illegible] sermonum [illegible] et intellectum dat paruulis.
In libro [illegible] reuelata [illegible] historia tota veteris
et noui testamenti dicitur enim in historia assumpcionis beate virginis [illegible] quidam
puer [illegible] curatus fuit ab igne [illegible] in [illegible] beate ma-
rie in vigilia assumpcionis non permittere mane [illegible] custos erat petere
rogauit ut redderet infirmitatem [illegible] quod et factum est. Et dum esset
in [illegible] pessima [illegible] infirmitate raptus [illegible] supplica-
cantes [illegible] dei. Tunc omnipotens [illegible] ad manum [illegible]
fiat voluntas tua. Qui rediens de raptu totam historiam veteris et no-
ui [illegible] referebat [illegible] multa et futura [illegible]
[illegible] de ioseph autem viro marie ait. Senex qui sceptrum tenet [illegible]
[illegible] custos erat [illegible] puelle [illegible] puerum volens vide [illegible]
[illegible] illuminatus [illegible] dicebat qui post mensem mortuus est et
ob claritatem vultus quasi angelicus apparebat. Debent autem predicatores non
solum affectu interius verum et exterius gestu et habitu [illegible] humilitatem
[illegible] in speculum quod [illegible] maximo theolo-
go [illegible] predicasset in [illegible] palmarum de humilitate christi et asina [illegible]
scendit equus [illegible] bene [illegible] quidam occurrens
[illegible] equum rapiens coram [illegible] ait [illegible] ne [illegible] asina [illegible]
[illegible] examinet [illegible] albigenses [illegible]
[illegible] predicauit cum [illegible] et multa pompa [illegible] in de [illegible] suam

sicut dixerunt sancti supradictis et similibus quid credere potestis quod vos
predicatis xpm pauperem et humilem cum tanto fastu et divitiis Nos autem predi
cantes xpm in paupertate et humilitate et abstinentia que ore dicimus opere
implemus Ad hec confusus episcopus totum apparatum suum remisit ad propria
et pedes in terra illa pauper cum pauperibus beato dominico predicavit Item debent
esse fideles que docent recte sentiendo que dicunt opere implendo utilitatem
proximorum intendendo talentum sibi creditum sine libore erogando ad honorem
dei Non enim aliquid audeo dicere que per me non efficit xpus In vi pa
rum docet quod non facit similis est puteo qui sordes retinet alios
et non se abluit Item debent esse ferventes et ardentes exemplo helie
cuius verbum quasi facula ardebat Eccli xxxviii Augustinus frustra ad ferien
dum et audiencium verbum dei accendit qui non ardet est non dimo capit
igniti eloquium frigidum pectus Gregorius Illa vox libenter auditur que cum
compassione profertur Unde in vi pa Cum quidam faceret sermonem de vita
eterna dixit debemus hoc facere in compunctione et lacrimis ne simus mobi
les et ne videamus aliorum vultus aliorum salutare Item mundi et exim
ii ut balsamum omnibus Tales enim predicatores esse debent vita exemplo et
merito non solum ut homines ad illud bonum quod predicant alliciant exemplo
Johannis baptiste unde debet esse predicator tota vox ut omnia que in ipso
videntur nos a malo revocent et ad bonum provocent In veritate Sicut co
moveant et homines ad deum et ad vitam bonam adducant Ut sicut paulus
Corin ix castigo corpus meum etc Legitur in vi pa Cum abbas nahelmus
in heremo mediocriter gubernabat vitam suam cum factus episcopus artissimo re / et qui habebat officium predicandi
gimine se affligebat discipulo autem eius querente causam ait si hoc agere
ut sibi subtraheret occasionem peccandi et quia in seculo modo habebat copi
am sibi subveniendi sibi subveniendi Item legitur de beato Germano episcopo
Antisiodorensi qui tantum panem ordeaceum cineri admixtum comedens in abstinentia se
astrinxit in pascha et natali et modico vino utebatur Ex quo patet quod predi
catores debent esse quamplurimum abstinentes

Nunc videndum est a quibus deus subtrahit verbum suum Et omnibus inter
notandum Et subtrahitur illud incredulis homini ut hic primo de Zacharia
pro eo quod non credidisti verbis meis etc Item ingratis et fictis
non plene in deo confidentibus Sapientie primo In malivolam animam
non introibit spiritus sapientie Et spiritus discipline effugiet fictum Rom i
de philosophis Romanorum primo quia cum cognovissent deum non sicut deum glorificaverunt
aut gratias egerunt sed evanuerunt in cogitationibus suis et obscuratum est cor
eorum insipiens Unde Bern Non est dignus dandis qui non agit gratias
de datis Legitur in vita beati Bernhardi quod cum canticum exponeret et quedam verba pre
data retineret timens ne in crastinum non haberet quid diceret facta est vox ad
eum dicens quamdiu retinebis ista non habebis alia Unde philosophus Seneca est ne
[illegible] possessio animi admodum veri fontis qui quanto magis hauritur tanto
magis crescit Et Augustinus de doctrina xpiana dicit res que dando non deficit
cum habetur non curat ut habetur ut habenda est Jacobi primo postulet autem in fide nil

De suscipientibus verbum dei notandum quod debent esse hesitans
sicut terra bona et optima bene purgata et parata ut fructum affe
rant in patientia Et Mathei xiii facit fructum aliud tricesimum ali
ud sexagesimum aliud sexagesimum Unde in vi pa Cum quidam quereret ab
abbate fratre verbum edificatorium ait pater dum sermones quando homines veniunt
ad sermones sanctos et volunt facere quod audiunt deus aufert gratiam a sen
sibus ut non inveniant quid loquantur Item legitur in Barlaham quod nato
Josaphat dixerunt arioli quod futurus esset monachus et christianus ...

suo in domo includunt in quam nullus audebat intrare nisi familiares quo
cognito venit Barlaam iuxta domum dicens se mercatorem detulisse se lapidem
preciosum valentem contra omnem morbum quem nisi mundis a peccatis et maxime
carnis potestatem videre oculos aperientem / quo audito Iozaphat iussit
eum introduci Et cum exposuisset barba barlaam parabolam de semine i[n] di[s]
suasionem terram proiecto dixit Iozaphat quod volebat esse terra bona Cui predicans
sibi xpm quem dicebat lapidem preciosum convertit eum ad fidem qui persecuciones
multas sibi a patre illatas pacienter sustinens virtute seminis suscepti tandem
omnes de regno suo convertit Mortuo autem patre dispositis de regno
prout multis aliis / qui post tricesimum mille tollerantis malis multis temporibus
devictis multis que susceptis revelationibus feliciter migravit ad xpm cuius
institutus revelatum est heremi qui dixit eum ad barlaam et sepelivit eum vo-
cat sepultis Et facta ei revelatione venit hec regis barachie quia
sibi Iozaphat substituerat qui cum populo terre sine penetrans deserta secum tulit
corpora pro quibus deum fecit multa miracula

Ultimo Notandum quod verbum dei in septem ad presens maxime discitur
et docetur primo scilicet in rerum naturalium et artificialium attenta specu-
latione Secundo in legis magne cogitatione et meditatione Tercio in exemplorum
diligenti inspectione et imitatione Quarto in cordis magna purificatione
Quinto in pura et vera dei et proximi dilectione Sexto in secunda oratione devo-
tione et contemplatione Septimo in intima luminis divini inspiratione et re-
velatione de quibus dicetur postea

Dicto de verbo dei dicendum est de secundo eius proprietate videlicet scilicet de misericordia
dei Notandum igitur quod in hoc maxime misericordia dei est quod peccatorem diu
expectat ad misericordiam ysaias expectat dominus ut misereatur vestri Apostolus ad
Ro[manos] ii an ignoras quoniam dei benignitas ad penitentiam te expectat diu super-
binos pro misere Magna plena misericordia dei in expectatione est Non ii
peccantes angelos expectavit sed precipitavit de celo peccante homine destruxit
sed primum expulit de paradiso Nunc autem expectat dissimulat et sustinet
decem annis viginti annis et usque ad senectutem et senium et hec est gratia xpi
et virtus eius ei qui ait Nolo mortem peccatoris etc. Sic dominus pharaonem
diu expectavit et tamen subversus est Exodi xiiii Nota exemplum de milite qui
cum invenisset alium militem cum uxore sua ludentem in lecto et hic in castro quod
habebat situatum super rippam iuxta mare precibus et amore crucifixi et pecca-
tum eius ad decem pedes extra cameram suam elongavit eum significans
ut eum ad decem pedes elongaret
et quod quotienscumque se recepisset cum semel ultra decem pedes eum elongaret
qui mutui temporis reversus fuit ad uxorem illius quod ultra de rippa illa
nichil restaret quem ultimo milites domini rapientes eum ultra ius habere
quo portaret portantes eum ad caput rupis et precipitaverunt in mare Item
in hac quod flagellis promissionibus predicatione inspiratione blandiendo corri-
piendo et increpando tribus aliquando signo peccatores revocat Prov. primo Ideo
vocavi et renuistis extendi manum meam et non fuit qui aspiceret
ad correctionem meam ego proferam vobis spiritum meum et ostendam verba
meam etc. Nota quod incipit patriarchas et prophetas se primo ad annum que initio tibi vis
Nota quid incipit patriarchas et prophetas se primo ad annum que initio et c.
et que mandavi tibi loquens Se Apostolos dicit Euntes ergo in mundum
universum docentes omnes gentes baptisantes eos In nomine patris et filii et
spiritus sancti Eum legitur in historia Scolastica Et cum dominus expectasset iudeos
post passionem quadraginta annos per pastores sua angeli clamaverunt dicentes ut Tit[us]
et Vespasianus regnaret et post tempus templi velum arae scissum e[st]
lamnis ab hiis sedibus etc. Et post captis portis templi Sed tamen post bo-
vacca que debebat immolari in manum sacerdotis agnum peperit deinde Iesus
quidam filius ananie incessanter clamavit sequens per clamorem dicens ve ve
ierusalem Et cum nec minis nec verberibus cessaret nec compesceretur lacr[ymis]
ve tibi ierusalem Et cum nec minis nec verbis trahere nec compescere tamen
ratum est usque ad mortem a iudeis diu quia moreretur sagitta directe perforata

Item in hoc quod volentes ad penitentiam redire ab impedimentis liberat. Exemplum de fi-
liis Israel exodi. Exemplum de Jona Jone iiij. Legitur in vitas patrum quod quidam monachus
flagitiosus videns redire ad dominum volens intravit se in quodam sepulcro
ut ibi penitentiam ageret. Cum demones promittentes divicias et seculi delicias
retrahere voluerunt ipsum et cum nihil proficerent eum fortitudine flagellaverunt
usque ad mortem. Et cum semper corde contradiceret in extremis constitutus dominus misso
lumine desuper eum confortavit et demones effugavit clamantes vicisti
monache vicisti qui extunc canonizatus est ut quasi angelus in hominis
apparet. Item in hoc quod revertentes benigne recipit et pertractat. Jeremie iij Tu
autem fornicata es cum amatoribus multis tamen revertere ad me dicit dominus
et ego suscipiam te. Exemplum de filio prodigo et luxurioso Luce xv. Legitur quod b.
Bernhardus quendam monachum recepit qui lusor fuerat qui cum omnino ordinem
vellet exire beatus Bernhardus quesivit quid facere vellet unde victum acquireret. Et ille
ait nihil se scire facere nisi taxillos ludere. Tunc dedit ei beatus Bernhardus xx
solidos sponsione facta quod singula cum eo lucra divideret. Ille autem accepta pe-
cunia letus recedens per tempus modicum totum amisit et confusus cito ad fratrem
redijt. Quod audiens beatus Bernhardus letus ad eum veniens expandit sinum et quem
porrexit ut simul quesitum dividerent. At ille nihil lucratus solidos vestros
amisi sed si velletis pro vestro capitali debito recipere me potestis. Ad hec beatus
Bernhardus inclinans quod te recipiam quam totum perdam. Tunc postquam receptus fuit artissime
penituit et fidelis homo fuit. Item in hoc quod veniam petentem indulgeat
benigne. Ezechielis xviij quod si impius egerit penitentiam etc. Exemplum de David qui
dixit peccavi tibi. Dixit Nathan propheta transtulit dominus peccatum tuum a te. Regum xij
Item de Maria Magdalena Luce vij fides tua te salvam fecit. Et alijs huiusmodi Luce xxiij
de latrone. Et de adultera Johannis viij dixit dominus nec ego te condempnabo.
Legitur in vitas patrum quod fuit quidam iuvenis in heremo penitens. Suasus ivit in
egiptum ubi soror eius erat carnalibus vitijs causa perditionis. Tunc audiens ipsum
advenisse relictis amatoribus occurrit ei nudato capite et discalceata volens
ipsum amplecti. Que dum ab eo argueretur quesivit si adhuc posset percipere salutem
et eo dicente quod sic petijt ut eam permitteret secum ire in desertum. Cui dixit quod
prius calciaret se et cooperiret caput suum. Respondit illa dixisti quod ultra non re-
deam ad peccatum. Secuta est eum. Videntibus autem eos hominibus non inde edificabantur
ab hoc [illegible] sed ivit per aliam viam et postquam ad eam venerunt eam mor-
tuam invenerunt pedes plenos spinis et cruentatos. Revelatum est autem pluribus
fratribus quod deus eius penitentiam acceptasset maxime pro dolore suo. Et quia quasi
dolorem non senciens secuta est fratrem. Item refert sanctus Zozimas quod peregrinus
per heremum [illegible] visa figura hominis secutus est eam que eo fatigato stare
rogavit ut medietatem pallii proiceret et suam tegeret nuditatem. Tunc facto diu
oratione et clemencia a deo impetrata vix tandem retulit se esse egiptiacam que
relictis parentibus et patria Alexandria pro sola libidine carnis explenda
omni voluptati et ebrietati se exposuerat per xvij annos. Tunc amans diabolo [illegible]
[illegible] autem cum ibi in [illegible] causa crucis adorande ad predicationem [illegible]
[illegible] quod invenerat omnibus dans se sordibus. Et similia operabatur in civita-
tibus cunctis. Die autem crucis appropinquante cum multitudine quadam vellet
intrare cum alijs in templum ad crucem adorandam pluries eam repulit virtus
divina que sedens ad angulum et cogitans peccata sua amarissime flevit. Vi-
dens [illegible] imaginem beate virginis respondit ei quod pro peccatis seculo abrenunciaret
si precatrix fideiussor fieret. Tunc supra fideiussor sine difficultate intravit et crucem

adorant Cumque coram ymagine virginis oraret audivit quod ultra iorda
nem esset salus sua tunc abiens in iordane abluta de spoliis petiit duos
panes et dimidium portavit quibus solis cum radicibus et herbis per xvij
annos vixit orans die nocteque pro victoria temptacionum ac cogitacio
num carnalium quibus impugnabatur. Quas devicit beate virginis auxilio quam
semper in auxilium invocabat post multas vero molestias frigoris et estus
vestibus eius putrefactis per alios xvij annis verbum dei eius erat vestim
tum et documentum. Uno anno evoluto a visione Zozime suscepit ab eo
corpus christi quem iterum eo anno sequenti evoluto invenit corpus eius exa
nime et literas continentes diem mortis eius et nomen. Et cum non haberet nisi
stipitem quo foveam faceret leo foveam fecit et gaudens redijt ad spe
luncam humato sancto corpore et predicta flebiliter enarravit. Item in hoc quod desolato
et timore consolacionem petit obtinebat. Venit autem ultimo diate de [illegible] eius et
petro petrum pro consolacione angelus specialiter nominat quem sanctum [illegible] in hi
storia in spelunca qui de galliacis ple quod dominum negavit et pro passionis
domini compassione usque dum appareret ei confortavit eum mansit flens
et orans incessanter legitur in vi pa. Et quidam solitarius faciebat spor
tellas quas quidam presbyter [illegible] vendebat in civitate proxima
nolens ipse per se ire solus ad vendendum et tandem in fornicacionem [illegible] Cum re
iret vidit demones iuxta flumen gaudentes pro eius ruina et ob hoc
doluit se subiugatum sed cogitans quod coram angelis gaudium [illegible] fecit penitenciam
et ponens lucernam extinctam in [illegible] frequenter flebat quo finito anno
in vigilia pasche invenit accensam in signum quod peccatum ei erat remissum
Item in hoc quod penitentibus amissa restituat. Exemplum de Job et Thobia. Nota
exemplum de columba revertente ad heremitam temptatum de filia sacerdotis ydolorum in
de quo statim xxxvij c. Item in hoc quod [illegible] ad ipsum natura providerat ut
alimentum [illegible] medicinam [illegible] sicut indicat in deserto dedit [illegible]
et aquam pro alimento vestimenta et calciamenta fecit durare per xxx annos
legem dedit eis per doctrinam legitur in vi pa quod iuvente persecucione
[illegible] Paulus primus heremita fugit in desertum ubi paravit ei
deus speluncam ad habitandum per xl annos folia palme ad vestiendum
fontem ad bibendum dimidium panem altissimus ad vescendum singulis diebus
Cum autem misset ad eum beatus anthonius corvus detulit panem integrum
eo autem mortuo cum non haberet anthonius instrumentum quo faceret sepulturam
leones eam fecerunt qui obtenta benedictione recesserunt. Item in vi pa
legitur quod sanctus ffrondonius cum lxx monachis quos habebat in [illegible]
[illegible] ut relictis diviciis primam agerent sub [illegible]
et alia instrumenta cum autem murmurarent per desertum ubi eos consolabatur. Con
[illegible] autem domini quedam divitis arguens eo quod delicate vivens servos dei
mori permitteret. Secundo autem eidem apparuit et manifestius dixit. Tercio vero
apparens eidem flagellavit eum comminans mortem nisi eis provideret qui cor
rectus [illegible] septuaginta camelos onustos victua
libus extra civitatem misit ab angelis custodiendos. Cum autem monachi fame
afflicti deum laudarent audiverunt campanulas camelorum quorum custodes [illegible]
[illegible] eos refecerunt medietatem victualium retinentes et aliud [illegible] remitte
[illegible] credentes [illegible] camelos [illegible] receperunt
Cum autem dives [illegible] singulis [illegible]
[illegible] et cuncta que habebat dedit pauperibus [illegible]
monachus [illegible] Item in vi pa legitur quod quidam
[illegible] in spelunca deserti vidit quendam in grege bubalorum cum fuit
[illegible] monachi congregacione a qua recedens edificavit hospitale [illegible]

recipiendos effectus aut familiaritatis eundem virginem post unigenitum pectant in
ea qui penitens habitans in heremo cum ferro et cum pre dolore corporis stare
non possit clamavit addidit vir affuit doloris locum tangens ipsum cum inde
extractum corpori ex parte rasit et in suo loco reposuit sic quod eum curavit Item
in hoc quod tribulatis ad eum venientibus subveniat eum quod recipiat et custodiat
Job v in sexta tribulacione liberabit te et in septima non tanget te malum
Exemplum de Iosaphat Item de Ezechia liberato ab obsidione Sennacherib Exemplum
de beato Anthonio qui contra intimidatas tentaciones demonum constantissime
ut legitur in vitas patrum Unde Job primo dixit dominus ad Sathan Ecce universa in
eius potestate tradidi … Exemplum filie magne nomine dei
… oste[n]datur beatum … affe-
ctionis legitur quod cum beatus Hylarius festinaret iret pedes cum … pro
fidei defensione dyabolus in specie … portans ei cuppam et quedam
alia in … aliis obsequiis et assistens Et quasi compatiens rogat
eum ut vinum … lymphatum propter vie laborem biberet deinde ut carnes
comederet et cum fecisset iterum rogavit ut plus vinum biberet Et sic …
eius prima cum venisset ad quandam villam dixit ibi esse virum religiosum quem
affectavit sibi recipi … igitur admonitis … ~~ab ea recess~~ ab ea re-
cessit est vir sanctus fere ad lapsum ferrat Sed revelante deo beato Mar-
tino hoc opus dyabolicum subito quasi venit et demonem effugat detegens
eum Sic quod dominus beatum Hylarium per beatum Martinum liberavit Item in hoc
quod … ad se maxime provocetur Exemplum de Maria Magdalena Petro Paulo
et aliis ut ubi abundavit peccatum superhabundavit et gratia ad Rom v legitur
in vitas patrum Ecce cum Martinus princeps latronum et gentilis quandam virginem
liberare … vidit in sompniis quendam hominem religiosum dicentem
sibi ut cessaret ab homicidio et furtis Et sic fiet princeps … mulieri
monachorum qui … suscepto baptismate et mandatis salutis a quodam
monacho tres … usus propriis sibi … dedicit … quod sibi sufficerent
ad salutem qui vadens ad heremum perseverans in fletu et oratione ibi dum
de … et … reddidit … et … Item
rediens ad heremum … diebus … post ea multorum
extitit pater monachorum … imperator … legitur in ecclesiastica hi-
storia quod beatus Johannes evangelista quendam iuvenem quendam … Episcopo
sub testimonio Christi … et informandum commisit … qui sibi im-
posita cavit Juvenis autem ab eo recedens omnibus flagiciis se immiscuit
et factus princeps latronum … post aliquantulum autem … reversus beatus
Johannes ab episcopo requisivit iuvenem Et … cum … in anima
… capite equum ascendit ipsum quesiturus et … latronibus …
sunt de principe eorum qui adductus et Johannem agnoscens fugit armatus
Johannes vero sue oblitus etatis insequitur clamans … fili dilectissime
… non … noli timere ego pro te reddo rationem …
… pro te credo … Christus mutat Tunc ille … stetit
arma deposuit et amarissime flevit veniam postulavit Et Johannes
quasi sub iuramento veniam … impetrare et ipsius pedibus provolutus
manum eius quasi iam per penitenciam purgatam osculatus ipsum ad ecclesiam reduxit
et ei veniam ieiuniis et orationibus impetravit nec destitit donec eum … ec-
clesie preficeret Item in hoc ultimo apparet dei … quod ad se … in regnum
celorum introducat Exemplum de latrone Luce xxiii Item Exodi xv Introduces eos
in montem hereditatis tue etc Et dextera … introduxit te dominus in terram bonam

terram fluentem lac et mel. Legitur in vitas patrum quod beatus Anthonius audiuit
choros angelorum canere dulciter animam Pauli primi heremite ad celum ducentes.
Postquam autem dictum est de vita dei vnde in hoc suo titulo dominus est de-
tertio attractiuo pietatis scilicet de incarnacione Christi. Nam multum monet
ad pietatem et compassionem considerare quod propter nostram incarnationem assumpsit
naturam / deinde infantiam / fortis debilitatis / vite mee penuriam / rex eternus
mortis angustiam / gloria dei patris eius ignominiam / O quanta vita dei vita
conditoris que fecit / ut deus immortalis fieret homo mortalis / quod panis esu-
ret / fons sitiret / via fatigaretur / virtus infirmaretur / vita moreretur / que fecit
creatorem creari / vivificatorem vivificatorem / servire dominatorem / vendi redemptorem
et numquam grauiter te moueat / quod ille qui erat in forma dei in die eterni sicut
in splendore sanctorum ante luciferum genitus splendor et figura essencie dei ve-
nit ad carcerem tuum ad lumen tuum infirmus ut descenderet ad tenebras in limbo
profundi. Magnum quippe gaudium et odorem suavitatis plenum videre hominem

De infancia saluatoris

hominis conditorem. Nondum quod Christi incarnatio partus virgineus et infa-
ncia saluatoris multum allicit peccatores et primo ad spem venie et contritionem.
Legitur in miraculis beate virginis Marie quod quedam monialis facta publica
meretrix post multos annos rediit ad locum suum cogitans autem de dei iudi-
cio et penis inferni desperabat de venia. Cogitans autem de paradiso quod vnde
nunquam ibi intrare poterat. Cogitans de passione Christi et alijs que fecerat et
de hijs que contra eum facta fuerant quanta flagicia commiserat desperabat.
In natali vero domini cogitans de puero nato et quod pueri de facili placantur
coram ymagine virginis gloriose cepit cogitare de infancia saluatoris et ef-
fundens lacrimas frequenter ad mentem admittit puerum ut per benignitatem
sue infancie misereri ei. Tunc dixit vox quod per benignitatem infancie quam al-
legavit sicut sibi omnia peccata esse dimissa. Item Petrus Damascenus
reminiscens Saracenum fame perurgente Egyptum bladum suum compassionis motu
dedit pauperibus. Quedam autem domina speciosissima baiulans puerum honestissimum
et speciosissimum rogauit eum ut venderet ei. Cum autem horrea sua asserer-
et euacuata omnino esse admonuit eum per dominum quem virgo peperit saluatorem inde
quod faceret inquiri si aliquid in eis remansisset. Motus autem pietate currens ad hor-
rea inuenit ea plena nec parua valuit dominam inuenire qui tanto viso
miraculo per grauiter visum primum baptizatus est cum omni domo sua. Item ad illud
victorum primordium et consolacionem. Legitur de beato Vdalrico quod cum diu expecta-
ret matutinas cum alijs vigilans obdormiuit. Visum quod est ei quod quasi Christus
de virgine nasceretur. Et postmodum rediit hora dominice natiuitatis et puericie
in vndecimis dulcedinis maxime ut daretur ei infantis splendor et spiri-
tualior ita dominice incarnationis sacramentum. Item prouocat angelos ad suam
laudem et gratiarum actionem. Luce in secunda est cum angelo multitudo celestis lau-
dancium. Legitur Climacum quod nocte matutinarum domini cum monachi in
matutinis laborarent in choro vidit multitudinem angelorum circuendo per chorum
sustinentem et diuisa gratia musicorum tangentium nota vna hora circa ortum solis
nova docti dulcedine velut gemunt. Sic veri spirituales circa veri solis ortum
ortum. Item ad devotionem fidelium consuetudinem. Legitur in libro de miraculis ordinis quod
quidam scolaris in quadam ymagine posita deo vouit et beate virgini quod sibi fuerit
in religionem intrauit ordinem predicatorum et cum grauem temptacionem cerebat
coram ymagine beate virginis mementum infancie saluatoris et sic osculabatur.
Cum autem tentacionem semel victus recederet non accepta licencia coram ymagine
rediens dixit flexis genibus quod plus in ordine non posset permanere et osculans
pedes ymaginis beate virginis et pueri quasi licenciam accepturus tamen est lacrimis
perfusus et gratia quod omnino recessit tentacio ita quod postea non exiuit ordinem. Item

Operatur demonum confusionem Refert hugo Cluniacensis quasi de alio Et in vi- nota
gilia nativitatis domini apparuit ei ego teneris in summo pectore et laudes cum co-
Tunc monachus audivit quod puer diceret nos nostri mat quod ecclesia celebrat di-
em nativitatis mee cum maximo tripudio laude Et quid nunc potest dyabolus
dicere vel facere omnis ubi est unus eius Et tunc videbatur dyabolus quasi de anto
tonsinge totum dicit Ego in ecclesiam tuam non possum quia ibi sunt laudes
tue sed capitulum dormitorium refectorium intrabo Cum hec audacter inveniret
sibi hostium capituli nimis grossum nimis artum hostium dormitorii sibi nimis
clausum nimis depressum hostium refectorii impedimentum repagulum caritate scilicet
sumenarum audicione lectionis audientium et sobrietate ciborum et potum etc
Confusus recessit. Item festo agrimem Cum quidam cum nocte disputaturus
vellet studet de incarnacione apparuit ei dyabolus Et cum clericus nunquam
in signaret se tenuit eum dyabolus Cum ergo alia nunc vellet se signare
tenuit dominus et illud. Cum ergo diceret corde signo me in nomine patris et filii
et spiritus sancti dimisit eum Et cum quereretur demum cur ad quod dimissus videt
ut impediret eum ne haberet quod allegaret dicere de incarnacione quam
maxime timebat que tota demonum pompa attenuatur. Item videtur
gentilibus et paganis propheticis in stuporem et Judeis in scandalum et exaltacio-
nem ad hec ut. Quod salomon dicit se inveni unde ad [illegible] scilicet via
viri in adolescencia sua Refert Thimoteus historiographus se in antiquis
romanorum historiis invenisse Quod tempore orbis monarcha Octavianus
xxxvi anno sui regni capitalium adivit quaedam quasi sunt tam publica
quibus et audivit quod puer ebreus ex deo nasceretur gentes [illegible] illo
pa nesciatur sine patre ex virgine intemerata sine macula Hec au-
dito edificavit ibi aram habentem titulum filii dei viventis ubi postea e-
dificata est ecclesia beate virginis Refert et quod xpo nascente in media nocte
[illegible] ita purgatus quod media in hemisphe [illegible] aere auctus
ad modum iridis solis ambire visus est rotundum. Cesar quosdam sunt dicit
quod [illegible] in arce [illegible] dona debita romanorum dimisit precepit quod ut
nullus vocaret eum dominum quia unius dominum orbis erat natum finis per
totum diei fluxit dicem temp [illegible] pars currunt et hoc tangitur ecclesie in historia

Titulus Septimus de passione xpi Et nondum quod summe attractivum
pietatis caritatis affectum et dive bonitatis est passio salvatoris
Johannis xii Ego si exaltatus fuero a terra traham omnia ad me ip-
sum [illegible] ut anima [illegible] trahatur de omnibus membris suis venis
ossibus et medullis digitis setis [illegible] et molestiis fecit liquorem
ad animam inspirandum ad amorem [illegible] per pietatem consolandum per caritatem
redimendum Jeremie xxxi In caritate perpetua dilexi te ideo Osee xi In funi-
culis adam traham te In Ruth Super omnia amabilem te reddit bone ihesu
passionis quem bibisti pro nobis opus nostre redempcionis. Hoc frequen-
tius ruminatum hoc sepe cogitatum totum sibi [illegible] vendicat amorem et devo-
tionem nichil blandiens allicit nichil cogit [illegible] constringit vehe-
mentius afficit. Notandum septem motiva esse pietatis circa passionem Primo .
xpi scilicet laborum [illegible] benignitatis [illegible] pietatis [illegible] pluralitatis in-
fantium [illegible] malignitatis parentes qualitatis passionis immensitatis [illegible] di-
gnitatis Primum ergo motivum est laborum eius benignitas Notandum igitur quod septem Liberalitas 1
verba in cruce pendens locutus est primum fuit pro [illegible] interpellarent eum cum dat
crucifigentibus Luce xxiii Pater ignosce eis [illegible] quid faciunt hic [illegible]
[illegible] secundum fuit fidelis assolacionis [illegible] dicit 2
latroni hodie mecum eris In [illegible] divina liberalitas dum plus dat quam petatur
semper plus tenuit quam rogatur Tertium fuit dulcis commendacionis cum carissimo 3
suo carissimam sui quod habebat [illegible] commendat [illegible]

Quartum fuit maxime compassionis specialis pro hiis qui erant in
limbo Marci xv Heli heli lamazabatani hoc est deus meus ut quid
dereliquisti me Augustinus Expectit lugens tamdiu per membra tamdiu in limbo
et modo relictus Quintum fuit semper dulcedinis scilicet sicio Sextum consummacionis
perfectionis scilicet consummatum est Septimum recommendationis pater in manus
tuas commendo spiritum meum Luce xxiii Et hec dicens expiravit Secundum insignis
Filiorum pietas — est secunda vite pietas Similiter cum movere debet corda fidelium compati-
endo eidem quod dominus cum discipulis cenavit pascha typicum celebravit Quia desiderio desidera-
vi carnes cum eis agni maledicti et sapientia manducavit Secundo cum eum in-
[illegible] passionis eos anima spoliavit Tertio [illegible] lavit pedes eorum et eos
sua [illegible] lavit Quarto sacramentum sancte eucharistie instituit Quinto corpore
et sanguine eos pavit et potavit Sexto hoc facite in mei memoriam in-
stituit Septimo quo eos [illegible] docuit et eis conficiendi auctoritatem et potestatem dedit
Oratio — Item eius oratio multum movet et multiplicat ad pietatem scilicet quod pro inimicis
pro suis oravit ut eos servaret a malo et sanctificaret et in bono confirmaret
Et postea inseparabiliter uniret et tandem eis vitam eternam daret Johannis
xvii Item eius agonia quomodo in oratione se prostravit [illegible]
Agonia — et se ipsum patris bonitati supposuit Secundo cum angelus confortavit Tertio quod
in agonia sudavit prolixius oravit dicens ut nos a pluribus malis [illegible]
a prioribus [illegible] et futuris cautela haberemus [illegible] hanc [illegible]
[illegible] pavor [illegible] agonia et sudor [illegible] angelica confortacio
Item eius medicinalis clementia quod malcho a petro [illegible] restituit
auriculam Quod sponte ut suos liberaret se obtulit Johannis xviii Ego
sum si me queritis sinite hos abire Quomodo ex summa bonitate pro-
ditorem vocat amicum dicens amice ad quid venisti Quomodo cum cedebatur
illudebatur et male tractabatur plus ad petrum [illegible] quam ad se
[illegible] respexit et infinita bonitate facta eius Tercium scilicet mul-
Innumerarum pluralitas — titudinis [illegible] dictum est innumerabilis pluralitas que per-
sunt cogitare tota eius venditionem [illegible] flagella-
tionem [illegible] septem [illegible] passio-
Bernhardus — nis Christi signacula libri apperiunt Apocalypsis vi Bernhardus O quam [illegible]
lissima erat mors tua o pie Jhesu ut fontem pietatis aperiret [illegible]
[illegible] pietatis per [illegible] [illegible]
Vilissima fuit [illegible] inter latrones [illegible] dei filius
[illegible] apparet Quartum quam amarissima fuit per quam inebri-
ata est et repleta amaritudine dulcissima vita mundi [illegible] libertas
captivorum traditur gloria angelorum illuditur deus omnium flagellatur [illegible]
lucis [illegible] et splendor sine macula conspuitur vita omnium moriens [illegible]
[illegible] igitur nobis miseris restat agendum nisi ut [illegible] et moriamur
Inimicorum malignitas — cum eo Quintum est inimicorum [illegible] malignitas Fuerunt enim [illegible]
sapientiam [illegible] Deum glorie crucifigendo Deutero xxxii hoccine reddis
domino popule stulte et insipiens Item crudelissimi [illegible]
[illegible] xii [illegible]
est michi hereditas mea quasi leo in silva Item scelestissimi Ysaye primo
Ve genti peccatrici populo gravi iniquitate semini nequam filiis sceleratis Dereli-
querunt [illegible] blasphemaverunt sanctum Israel alienati retrorsum Augustinus [illegible]
iudeorum o furor freneticorum dicentium non dimitte hunc sed barrabam [illegible]
Augustinus — [illegible] maledictus furor quia pertinax et indignatio quia dura
Parentis [illegible] — Sextum est parentis qualitas [illegible] quia stupenda est primo eius immensa
humilitas scilicet quod altissimi filius patris vilissimum reputatur [illegible] in
consummavit [illegible] ad incarnationem mortalitatis humane [illegible]
[illegible] diaboli temptationem [illegible] usque ad sputa et vincula [illegible]

Et flagella et hoc parum est aliquid de genere mortis addendum est Non
cunctis sed cunctis que cetis ignominiosior est Item eius paciens benignitas
Petri in 2a cum malediceretur non maledicebat cum pateretur non comminabatur
tradebat autem iudicanti se iniuste etc Et paciens benigna caritas Paulus b.
... illud ysaie v Quid ultra debui facere vinee mee et non feci Ecce
quanta fuit eius caritas que in passione a cruce de se et suis tot fecit
dona ... largitatis Item corpus dedit crucifigentibus dorsum
flagellantibus ... faciem et conspuentibus genas percucientibus bar-
bam vellentibus ... vestem lucrantibus sanguinem ...
... ... discipulo matrem simoni
... ... latroni animam patri vitam morti Item ... largitatis B.
cruce paradisum latroni animam patri ... morti Item ...
est dispensator ille qui carnem suam dedit in cibum et sanguinem in potum
... in remedium brachia in defensionem et gladium
... in ... ... in amoris signum ... in balneum sudo-
rem in ... ... in ... in salvamentum ... ... in ...
rem in meditacionem clamores in ... ...
... in documentum vitam et mortem utraque in ... xii
... ... xxii duodecim panes ... et quod plena do-
... vite ... xxii duodecim panes ... ... et quod plena do
na omnia sua Sexto notandum est passionis acerbitas ... vii dolor passionis acerbitas
mens super dolorem etc Item o vos omnes etc Videndum quod dolor pas-
sionis ... ... dolorem primo ... ... carnis ... de le-
... ... dispositione complexionis tam violenta ... ...
... et summe disposite ... tanto eius ... ... et ...
eius complexio fortior et nobilior tanto ... ...
... xii baptismo habeo baptisari et quo coartor usque dum perficiatur ...
... ... in agonia positus sanguinem sudavit Secundo ex ingratitudine
... ... xviii ...
... et ... ... mala pro
reddidit pro malo bonum bono malum ... ... retribuebant michi mala pro Ro.
bonis etc ... ego ... ... reddebant ... ego ...
... ... ego ... ... ego ... ... mor-
tem ... autem doluit pro ingratitudine ... ... que ... pro-
... ... erat ... ... erat ... ... gracie ...
... ... ornamenta ... ... tot bonitatis sue ...
... ... et ... exempla ... pro quo effudit viscera ... tot ...
... ... dedit ... ... tot ... ... tot ...
... ... tot ... impedimenta ... tot dedit solacia ... ...
... tot ... adiutoria ... tot ... ... Paulus B.
... tot ... ... magna et habundat
bone ihesu ... ... et ... ... et ...
... ... et ... passio ... flagella ... B.
... ... et ... ... Item respice ...
... ...
homo oculo ... ...
pro te respice sanguinem sudorem ... ... flagellorum ...
... ... angustia ... ... pa-
... ... caput ...
lorem ... ... poenla ... supplicia caput ...
... ... vestimentorum ... ...
... ... mortis supplicium et probra ... ...
... ...
Item ... contra ingratitudinem ... Ego acquisivi sanguine proprio et tu B.
... ut ... in apparatu regio Ego ... et flagellis ... tu ...
... ... et ... Ego vestibus ... ... tu ...
... ... et ... Ego fel et acetum gustavi tu vinum et balsa-
mum bibendo Item suspensio capite ... debet corpus inclinare Ego spineam B.
... coronam portavi in capite tu de floribus sertum Ego clamavi ...
tu ... ... in ... tu ... albis vestibus ... pedibus ego
Ego ab herode illusus ... pro te laboravi fixis clavis in pedibus ego ... ...

~~tu exultas in corea Tu habes latus apertum et pectus in signum laeti~~
tie et hilaritatis ego pro te vulneratum latus habeo confossum in memoriae dire la
cee Veniant reverte ad me dicit dominus igitur ego suscipiam te Alia agnicio
1 compacietur divinitas tia passionis christi infra ibi benignam suscipiam et Septimum motivum ex parte
tis compacientium divinitatis Multum enim movet in aliquo funere vox
lamentationum unde habeat lacrima torquendo penetrare corda nostra
durissima in extremo patienti compassio matris contristo petri confessio latro
nis Dixit dominus Joseph et Nicodemi sollicitudo mulierum et gemaliculus
compassio omnium discipulorum et etiam infidelium ibi convenientium Item fletus angelorum
sanctorum resurrectio multorum mortuorum et qualiter omnis creatura tunc cum compa
tiatur aer obtenebratur velum templi scinditur lapides rumpuntur mo
numenta aperiuntur mortui resurgunt sola rationalis creatura et habes cor
pro qua terra tremuit creator patitur
Sequitur tertium capitulum de effectibus divine passionis et utilitate ciuis
1 divisio Sciendum quod christi passio primo ad amorem nos allicit et inflam
Anselmus mat Anshelmus Domine qua totum me fecisti et refecisti toti
ad amorem allicit te multum debeo totum me debeo amori tuo et Nota capitulo
precedenti de eius caritate ad nos Nota etiam quod crux est mensura sive
dilectionis ad nos in qua extensus fuit ex omni parte quantum potuit extendi
ad dextram et ad sinistram ante et retro sive deorsum et ad centrum
vos amo quod plus nescio quam undique ut attraham vos et allicia me
extendo Hic est amicus fidelis non est digna ponderatio auri nec argen
ti contra bonitatem fidelitatis ipsius De fidelitate eius amicitie nota
exiii infra vel primo Item Petrus Alphonsus arabs philosophus moriens quesivit
a filio quot amicos acquisivit dum in diebus centum inde ipse unum se
mi vix semis amicum potui acquisisse addens non tibi sit parvum bo
num habere unum nec multum multos habere amicos Cuma in mille vix
ulo non repperies amicum nisi probatus quia ille solus amicus qui et in
necessitate non deserit et Ezecie in Alphonso Item xxix Gratiam fideius
2 soris tui obliviscaris dedit enim animam suam pro te Secundo passio dominici
a malo revocat ut turis eius a malo revocant Dum enim de se quasi quodam fecit
redemptorum suum carnem suam in cruce cruciari permisit ad revocandum
nos quasi aues erraticas Ezechiel xij Effugiamus quasi aues volare
nec revocatione verbo divinitatis dyabolo prius primo cato uocam et
post ad tractabilem et accensibilem ignem et turbinem et caliginem et
Sequitur mediatorem ihesum et sanguinis aspersionem melius loquentem
quam abel videte ne renuatis loquentem
~~infacientes~~ recusantes eum qui super terram loquebatur multo magis nos
xiii qui de celo loquentem nos aduertimus et Legitur in vita patrum Cum quidam
religiosus esset vicio carnis deditus et cum vellet primum agere nocte apparuit
ei dominus in forma crucifixi ostendens vulnera cruentata dicens quod hec
petis sunt peccata et recurres redimere ad revocandum et facere
penitentiam peractis conmutationibus qui ad hanc visionem motus ordinem predicatorum
intravit in quo usque in finem laudabiliter vixit laudabilius Tertio
3 ad bonum provocat passio et crux christi ad bonum nos provocant scilicet ad paciendum mala
pene et agendum Zacharie xij et aspicient ad me quem crucifixerunt
et plangent et dolebunt sicut dolere solet in morte unigeniti
xiii Nota quod Petro fugienti uerum fletum fidelium occurrit dominus quando dixit domine
quo vadis venio Romam iterum crucifigi et statim animatus Petrus redi
ens Romam crucifixus est Nota figuram in machabeorum primo in ostensione
sanguinis uve et mori elephantis ut eos acueret ad pugnandum

Augustinus de simbolo ad kathecuminos xpi crucifixi sanguine effectum increduli Aug^e
biberunt et qui prius erant Christi persecutores eius facti sunt defensores. De s. Eustachio.
Legitur de sancto Eustachio quod cum esset paganus princeps milicie Roma-
norum venans cervos in silva vidit unum pulcriorem ceteris. Cum autem
esset elongatus a sociis stetit cervus et apparuit ei dominus crucifixus inter
cornua cervi dicens per os cervi: quid me o placide persequeris? ego sum
ihesus etc. docens eum que ad salutem pertinent imponens ei quod una cum
uxore baptizatus rediret ad eum. Qui viso explicato uxori et cum dominus appa-
ruisset filiis et uxori baptizatus sequenti die rediit ubi prius fuit
apparuit crucifixus dicens eum beatum esse in facto suo, verum quod oppor-
teret eum multa pati pro xpo et dedit ei optionem eligendi vel tunc vel
post. Qui statim elegit pati pro xpo dum tamen eum in pacientia conservaret. Quod
factum est in brevi. Moritur omne pecus eius. Et tota familia. Posse-
siones diripiuntur eius. Amicis noctu cum uxore et filiis fugit. Paupe-
ratus navem a nauclero retinetur uxor. Dolens ipse cum transiret flumi-
ne uno puero transvecto cum rediret ad alium et esset in medio fluminis
leo alium rapit, alium versus silvam lupus. Quos eripientes pastores duos
educaverunt duos. Item tamen in eodem vico nutriti sunt. Eustachius autem
in maxima paupertate per quindecim annos custodivit agrum. Uxor ad homi-
nem [illegible]. Nauclero autem mortuo uxor eius nuda sed a deo custodita. Cum autem
ingrueret bellum contra romanum imperium amicos clamat [illegible] Eustachius
esset et ad eum mox barbari vincerentur. Illi autem per universum mundum
milites mittentes ad querendum eum venerunt quidam ad locum ubi morabatur
quos cognoscens invitavit eos ad quiescendum in domo domini sui et recor-
dans dignitate sua flebat egrediens et lota facie redibat et serviebat eis
qui eum considerantes et cognoscentes a cicatricibus eius cum acciperent
eum ad imperatorem venit hostes filios suos [illegible] socios et [illegible]
ducunt ad imperatorem venit hostes [illegible] ipse per [illegible]
prosperitatem et nullam servitutem. Cum autem intra deo venisset ipse per [illegible]
filios ad domum ubi uxor eius hospitabatur iunior frater incepit querere
in domo ubi casu a fratre suo unde esset referens ei quod nesciebat aliquid
nisi quod pater suus princeps militum fuit de forma, sic de forma sua fugit
ut pater suus princeps militum prout potest recolere. Ipse explicans osten-
dit processum vite narrans. Mater vero hec admirans cogitavit
laus est cum per deum ut audio fratres meos eos mater vero [illegible] adducta
est coram principe suo ad quem cum adducti
sunt eos ut faciat eos agnoscere de filiis quod actum esset refert
esset agnoscunt se mutuo. Ille autem dicit de filiis quod actum esset referret
ista que audierat a dictis iuvenibus qui mutuo se agnoscerent et nar-
raverunt omnia totum exercitum letificaverunt. Fecerunt cum gaudio victorie
Mortuo autem Traiano Adrianus imperator succedens audiens
[illegible]. Nolentibus autem eos sacrificare ydolis dedit eos leonibus. Quibus intactis
eos Xanctos cum nollent sacrificare ydolis dedit eos leonibus. Qui intro
ductos remanserunt fecit eos in clibano in leone ereo per quatuor dies
remanere. Ipsi autem emissi inventi sunt integri ita quod nec eorum capilli
cremati. Ipsi autem [illegible] et hec omnia pacienter sustinuerunt ad dominice passionis [illegible] Epl'a
sunt adiuti. Item legitur in epistola [illegible] quod constantinus [illegible]
imperator. Item legitur in epistola [illegible] [illegible] passionis [illegible]
tiebat [illegible] exercitum suo per signo impulsi ut invisibiliter passionis memo-
ria robur daret in cuius signum instituit ecclesia ut in medio ecclesie po-
neretur ad memoriam bonorum in bono et [illegible] malorum in bonum. [illegible]
Item legitur in historia anthiocena quod cum civitas Anthiochie diu
obsessa a Xanctis fuisset capta, multis cum sarracenis undique peccati- [illegible]
bus per [illegible] et tanta fame perurgeret quod nulla
tenus evadere sperabant. Tunc cuidam sancto sacerdoti Stephano nomine
oranti in ecclesia quadam et flenti pro morte sua et aliorum Xanctorum
apparuit dominus in forma speciosissima querens causam sui fletus. Ille autem

dicet subito lux apparuit circa eum et dixit dominus quod erat rex virtutum potens
in prelio quem scortando xpianum populus offenderat dixit quod in diebus
patriarche qui pedicauit populo Reuertimini ad me et ego reuertar ad uos
et eum ad pugnam ineunt et dicent Congregati sunt inimici nostri et gladium
in virtute sua Contere eos et ut sciant quod tu penitens usque ad
consumationem dicens unus fecit eorum dominus qui fecit victoriam magnam contra
Carthaginenses Item de ibidem dicit quidam Barchel cum facta fuisset reue
lacio de lancea domini quam inuenerunt sub altari sancti petri
ubi eam dicitur occultasse quidam in memoriam passionis domini nostri
oculos pugnantium desiderabat ut animaret ad pugnandum apparuit dominus
in cruce duorum lignorum nigrorum rotundorum impositorum in ea forma
qua crucifixus est Et petrus et andreas et quidam tercius tenere
eius sustinentes et ostendebat vulnera sua quibus ipse eciam quasi homines
qui erant in exercitu ut alios ad bene faciendum animaret alios
a malo reuocaret Primum genus erat ut diceret illi qui exemplo
eius nullum genus gladij uel aduersitatis propter eum timebant et isti
cum Abel obeunt ad eius dextram collocantur Alij sunt qui pro uobis
stare in impedimenti et eos a tergo in pugna custodiunt et refuge
ntes reuocant hijs similes sunt isti qui xpum sequebantur Tercij
sunt qui pugnantibus prouidere lapides tela et arma et necessaria
sanguine ministrant Et hoc dicebat dominus similes hijs qui cum pati
uidebant condolebant penitentes peccatores et flentes mulieres plangentes
Quarti sunt qui cum clamorem belli audiunt includunt se in domibus
suis et ad sua negocia se conuertunt non credentes in virtute dei bella
consistere Et hijs similes sunt illi qui clamabant in passione sanguis
eius super nos crucifige crucifige eum Quinti sunt qui cum clamorem belli
audiunt et conspectu inpetunt et alia extra delinquunt eos a prelio
et constancia animi et a dei confidencia retraherent Et hij similes sunt
inde pontifici pilato Primo passio xpi et crux mundat et sanctificat
ad hebreos ix Sanguis qui effusus est emundauit consciencias vestras
ab operibus mortuis ad seruiendum deo viuenti et sicut figura legitur quod dictum
est Naaman vade et lauare septies in Jordane Nota sicut Naa
man per septem ablutiones iordanis a lepra mundatur Sic peccator
per septem xpi sanguinis effusiones a septem mortalium maculis
purgatur ut singula singulis rudeant per quandam approximationem
Prima enim xpi effusio sanguinis fuit in circumcisione que fuit in cu
ltro cum quo excecuit luxuriam luxuria fuit ad refrenandum luxuriam Secunda in
sudore Et hec contra peccatum gule quia cum desiderata comederes Et
primus parens noster comedit pomum vetitum xpus pro nobis sudare voluit
usque ad sanguinis effusionem Tercia fuit tunc flagellorum contra peccatum
inuidie inuidens enim bona aliorum flagellat Quarta contra peccatum pigri
cie fuit sicut pedum perforatio quia maxima pigricia in pedibus regnat
Contra peccatum ire et odij fuit apertio lateris et vulneratio cordis Contra
auariciam et rapinam effusio sanguinis fuit in passione manuum ut
nichil retinere posset nec eciam habere manibus clausis Contra peccatum
superbie que maxime regnat in capite fuit vulneratio spinarum
Nota de hijs septem effusionibus Ysaie xi Requiescet dominus super eum septem
spiritus et peccata in septem donis et in septem effusionibus de septem lac
Legitur in vita beati silvestri Et Constantinus imperator cum esset
leprosus pontifices ydolorum de consilio demonum consilierunt ut balne
aret se in sanguine innocentum et curaret Alij autem pueri vindictas

Cron
mdat et sctificat
ardeapt
sudor
flagella
pedum
lateris
manuum
spinarum
Cron

effund

essent collecti Ad hoc audiens ipse fletu motus pro nece puerorum compassus eis fili
os matribus cum muneribus reddi iussit Eadem autem nocte apparuerunt sancti petrus et
paulus dicentes etc. ut baptizaretur in virtute sanguinis ihesu xpi a lepra anime et cor
poris curaretur Cum quo iussit sanctum silvestrum ut ei dixerant qui inventus
est in monte latitans accersiri et baptizatus ab eo statim curatus est Secundo passio fertilitates curat
xpi et crux xpi infirmitates spirituales et corporales curant Exodi xliii medicina
omnium in festinatione nebule x passionis dominice Ecclesiastici xxxviii altissimus de terra
a carne xpi accepta creavit serpentes eneos que solum fuit figura passionis
xpi De quo numeri xxi dicitur etc. solo eius visu sanabantur filii israel morsi a serpente
quante virtutis debet esse ipsius virtutis essentia rei infinite Legitur in vii exemplum
libro historie ecclesiastice quod in Cesarea philippi in curia philippi mulieris que tetigit
fimbriam vestimenti xpi erat imago xpi sculpta in statua iuxta quam
crescebat herba medicinalis incognita que perveniens ad tactum vestimenti
ut tangeret fimbriam scilicet vestimenti imaginis xpi virtuosa fiebat ut curaret om
nes sanguinis fluxus hanc imaginem iulianus apostata iussit removeri et suam
loco eius poni ut honoraretur tunc caput eius fulminis amputatur statua
et imaginem xpi quidam paganorum trahentes confregerunt postea xpiani colle
gerunt et in ecclesia condiderunt Item est ix hebrei de muliere sanguiflua sana
ta ad tactum vestimenti xpi Item legitur in libro iii historie tripartite quod quidam pa exemplum
ganus probianus nomine factus xpianus hoc solum abhominabile reputabat
quod crux adoratur in qua xpistus fuit extractus Cum autem pedibus laboraret
nec curari posset apparuerunt ei angeli et sancti crucem super altare adorantes et
dicentes quod non curaretur nisi crucem adoraret qui post visionem crucem ad
orans statim curatus est Item de beato philippo legitur quod cum ductus fuisset exemplum
ad templum martis ut adoraret ydolum draco exiit de ydolo et multos
occidit tunc flatu multi infirmati sunt Dixit autem philippus quod loco statue
altare fieret et crucem supposita adoraretur quo facto infirmi curati sunt
et mortui suscitati Item in exaltatione sancte crucis legitur quod reducta exemplum
cruce in ierusalem ab hac cruce fuit unus mortuus suscitatus et multi lep
rosi mundati ceci illuminati et infirmi multi curati Item legitur in historia tripar exemplum
tita quidam xpianus invitans hospitem imaginem crucifixi iuxta lectum suum
positam per oblivionem dimisit Cum autem quidam iudeus illud hospi
cium conduxisset quod iudeus invitatus ab eo aliis iudeis significavit
iudeis quod haberet imaginem xpi crucifixi quam vibrantes horribiliter
de sinagoga eiecerunt et imaginem clavis confixerunt et alia ludibria im
magini inferentes apposito autem eius latere lancea sanguinem et aquam inde
fluentes ceperunt se stupefacti quibus infirmi liniti curati sunt Cum istud mi
raculum hoc episcopo loci illius retulissent omnes baptizati sunt sinagogas
suas in ecclesias convertentes et invitaverunt quesitus autem xpianus cuius fuerat
ymago unde eam acceperat et quis eam sic pulchre composuerat dixit se
eam fuisse traditam ab antecessoribus suis Et quod eam nicodemus composuit
et Gamalieli reliquit qui zacheo qui iacobo et iohanni ita per diversas suc
cessiones fuerat relicta Dicitur de longino quod stans ante crucem domini exemplum
instinctu iudeorum lancea latus domini aperuit et sanguinis de lancea usque
ad manum eius decurrens sic quod fortuitu manu sanguine tacta cum cecus
esset oculos tangeret illuminatus et conversus ad dominum predicavit in Capadocia
ubi in arce et concussionis martir est effectus Item sanctus laurentius
signo sancte crucis cecos illuminavit Item passio domini et crux vivificat vivificat
Apostolus Cum fuissemus mortui convivificavit nos Augustinus Christus omnium nostrum augustinus
xpistus captus est pro peccatis nostris cui diximus in umbra tua vivemus inter
gentibus ad hoc enim xpistus mortuus et passus est ut nos vivifi
caret similis factus est pellicano Nota pellicanus est avis nimis macie pellicanus

que pullos suos dum ascendunt in partu occidit et dolens eos mortuos
per triduum plangit rostro suo se ipsum perforans eos sanguine suo irrigans
vivificat. Sic xpus virtute sui sanguinis nos vivificavit. Unde crux xpi dicitur
arbor vite qua scilicet acquiritur vita glorie et gratie. Legitur iiii° libro historie tripartite
dicitur quod in quadam imperatrix helena nomine tres cruces invenisset et ad
tactum duarum nichil ageretur et ad tactum crucis domini mortuus suscitaretur
et infirmi curarentur. Hec est lignum vite positum in medio paradisi quia cotidie
afferens fructum ut omnis fructus eius colligatur. Unde de hiis fructibus
crux xpi est restauracio angelorum gloria redemptorum redempcio captivorum
redintegracio reorum destructio peccatorum defensio iustorum inflamacio animarum
consolatio virorum et reproborum et punicio eorum. Idem unde arbor crucis xpi
est que colligat vitam germinat iocunditatem fructificat oleum stillat balsamum
fundit unctionem scilicet spiritualem carismatum. Non est arbor silvestris
lignum vite sed arbor fructifera lignum crucis. Ita quod ea apprehenderit beatus
est. Item per hanc arborem vita gratie datur. Quia passio domini infideles gentiles
et. Legitur in historia Tripartita sexto libro quod antequam aliqui facti essent xpi
ex egiptiis ipsi gentiles arma serapis in parietibus in fenestris pin-
xerunt. Precepit autem Theodosius prophana ydolorum destrui in honore mar-
tirum et deletis armis serapis loco eorum depictum est signum sancte
crucis. Quo viso obstupuerunt gentiles et maxime sacerdotes ydolorum
baptizati dixerunt decretum et traditum esse ab antiquis ut ea que colebant
non destruerentur donec veniret signum illud in quo est vita. Alia
littera apud eos qua sanctam vocant habebat formam crucis quam dicebant
interpretari vitam futuram. Unde et oliva arbor vite dicitur ab oleos grece quod
vita latine. Ecce xiiii Erat quasi oliva gloria eius. Legitur in libro de infan-
cia salvatoris quod Seth autem ad portam paradisi terrestris cum adam senuisset
gravem passus est et graviter pateretur misit filium suum Seth versus oriente
ad portam paradisi terrestris et inde si posset obtinere ab angelo custode de oleo
misericordie quod fluebat de quadam arbore que arbor vite dicebatur. Ligno vero
eius erat unctio et valebat ad vitam integritatis restitucionem. Quo
veniente et flente ad portam paradisi apparuit ei michael angelus dicens ut
ad patrem veniret et diceret quod xpus veniret qui suo ungeret oleo in fine
dierum et gratie quo ipse esset inventus per penitenciam suos quem esset in iordane
baptizatus et baptizatis daret unctionem celestem et dicit quod dedit sibi illius
arboris cuius unctionem querebat unum ramum ut eum insereret et plantaret
quod cum fecisset crevit in arborem pulcerrimam que tempore Salomonis multa
ta amputata fuit ad edificium templi et cum esset lignum pulcerrimum
nec conveniret templo illud fecit Salomon reclinatorium adornari de ipsa et
auro tegi et in templo in quo orabat poni. Cum autem veniret ei
regina Saba ut videret in templo illo lignum auro tectum scilicet illud super
quod orabat in quo suspenderetur rex iudeorum quo suspenso regnum cessaret
eorum. Salomon fecit illud lignum sub terra abscondi ubi cum tempore xpi facta est
probatica piscina et lignum supernatavit de quo dum facta esset plantata
tabula ad lutum transeundum. Tandem de eadem facta est crux domini. Per maiori
parte de hoc Comestor Beleth et alii historiographi Berlandus et Lam-
philus multa dicunt. Item vita glorie scilicet de nomine et assumptione crucis
sicut ad regiminalem pervenerunt. Legitur enim in miraculis beate virginis quod
quidam peregrinum cruce signati infestabat. Navi autem subito fracta navi
te se cum xpo in scripha collegerat. Accidit autem episcopi servum velle
palam in scripham in mare cecidit et cum invenis surgeret videntibus tot

Albas columbas de aquis ascendere quot erant cruce signati in navi
Prima autem cum nautis veniens invenit filium suum incolumem qui retulit quod
ad beatam virginem invocaret devotissime eum sub undis pallio protexit et ad por
tum perduxit incolumem Legitur in vita beati martini de crenow etc cum pro   Christi dominus signatis de cruce signatos
vehementia amoris dei vehementer langueret apparuit ei dominus qui revertentis
quia compulsus esset de terra albigenensium retulit quia pedites martinus se pro
tuerunt dum crucem predicaret contra hereticos vidisse crucem descendisse
postea cum crucem contra illorum predicaret vidit cruce signatos occisorum animas in
loco qui dicitur mons gaudii sine omni purgatorii pena ab angelis in celum
deferri quae licet infirma contempto timore moriendi cum eis illic voluit profici
sci sed vix retenta fuit Item sextus miles quidam et clericus cruce signatus   exemplum de cruce signatis
cum omnia loca sancta visitasset sequens vestigia Christi veniens ad montem oliveti
de quo dominus ascendit elevatis manibus et oculis in celum ait domine non potui
vestigia tua sed secutus non quod ad te volare nequeo per amorem te rogo suscipe
me in pace spiritum meum trahens me post te quo dicto statim evolavit Legitur de   Exemplum b. bern.
beato bernhardo etc ei egrotanti visum fuit quod putaret iudicandus in tribunal Christi et
quod cum dyabolus multis questionibus impulsaret et ostensionibus ait fateor quod ego
propriis meritis non sum dignus obtinere regnum celorum sed in duplici iure illud obtinet
dominus meus scilicet hereditate patris et sine merito passionis alterum sibi ipse contentus
tenet alterum vero michi donat illud enim scilicet merito passionis et hoc dono me consti
dat adhuc in vendicare et ad hoc dyabolus confusus obmutuit Et scilicet redisse
de hoc benedicto ligno crucis prophetavit Sibilla dicens O ter beatum lignum in quo
deus extensus est quod forte dixit propter eius triplicem effectum scilicet vie gratie et glorie   Demones fugat
Septimo passio et crux Christi demones fugat ad ephesios vi in omnibus
sumentes scutum fidei id est crucem in quo possitis omnia tela extinguere   b. de longino
ignea Legitur de beato longino quod cum fregisset ydola et ex eis multi
demones intrarent gentiles qui admirati sunt dicentes quare in ydolis ha
bitarent dixerunt ubi crux non est aut signum eius ibi est habitacio nostra Legitur   Justina virgine de claudio
de beata iustiniana virgine quae cum nec prece nec precio inflecti claudius posset
et promissis vel saltem cingulo volens eam violenter rapere immisit se ipsi
quo facto crucis signaculo iustina claudium vicit et ampliavit Et cum autem daret cy
priano duobus talentis auri et totidem argenti ut per sua maleficia ad libi
dinem eam incitaret et inflammaret signo crucis se signando et orando omnia
repulit Demon confusus rediens dixit quod eam non potuit adducere propter signum
quod ferebat Alium autem demonem ut fortiorem pungentem eam et tentantem
virgo simili compulit signo crucis Tunc advocavit omnium demonum principem
qui se transfigurans in speciem virginis sedit ante lectum eius dicens quod ad eam
venerat ut possit cum ea religiose vivere et Christo ihesu servire Et post multa
verba ad amorem dei incitancia temptans de cingulo dixit quod in principio replere
paradisum et quod dominus primis parentibus precepit crescite et multiplicamini et
replete terram et quod hec concupiscencias indicavit Ad hec et alia multa inflam
mata Justiniana se cingulo consenserat sed ad cor reversa signando se dya
bolum effugavit Item legitur in vitas patrum Cum videret demones beatus antho   Exemplum
nius habitare in heremo signo crucis ipse fugabat eos Cumque homines illu
derentur per demones veniebant ad eum secum querentes quibus dicebat eis signate
vos signo sancte crucis et habitate securi Item signate domos vestras et esto
te securi Item crux Christi seu passio est refugium Augustinus passio tua Christe est utilis   est refugium
simum refugium singulare remedium deficiente sapientia sufficit tibi ubi sue
rubuit illa Item Vall. Decimum accessum hominis ad deum o homo Johannes v hec
est victoria que vincit mundum et Sextus portat crucifixum pro vexillo rex

Rex aut[em] vincet et ad nichilum rediget hostes spirituales quod patet multis exemplis Ve-
exem rum exemplum de victoria Eraclii in exaltatione sancte crucis Item cum Constantinus
deberet pugnare contra maxencium tyrannum qui romam violenter invaserat
cogitans quid ageret aspiciens in celum vidit signum sancte crucis in celo igne-
o fulgore radiatum et angelum sibi apparentem et dicentem In hoc vinces Unde
deinceps signum crucis habuit pro vexillo imperiali in prelijs quod fecit fieri
exem ex lapidibus preciosis Item in hystoria transmarina de [illegible] nostri Godefridi
de Bulion et qui cum illo erant obsedissent Ierusalem et dum stetissent in porta
seu saracenum super muros in [illegible] et in vituperium christianorum passione
[illegible] et crucifixum dominum representarent unde adiuto dei auxilio et [illegible]
[illegible] adiutorio muros ascenderunt et civitatem ceperunt et saracenos multos
demones debilitat interfecerunt Item crux domini destruit demones et reddit impotentes Exem[plum]
de beata Margaretha clausa in carcere Item in vitas patrum legitur cum beatus
Anthonius solus habitaret in heremo et demones sub diversis speciebus [illegible]
tudine in eum irruerent signo crucis eos abigebat Item cum ad eum venirent
plures a diversis horroribus et illusionibus demonum dicebat eis Signate vos
et abite securi Item signate domos vestras et estote securi assumentes
species diversas sed statim facto signo crucis solvuntur et ad nichilum rediguntur
[illegible] cum illud prophete [illegible] Crux [illegible] videntes demones signum domini
statim fugiunt timentes baculum quo plagam acceperunt Item audivi quod in dioc[esi]
exem [illegible] Lubeken fuit quidam homo de quo dicebatur quod de nocte deberet bonis rebus et
cum super hoc argueretur a sacerdote suo dicebat quod non crederet quod esset nisi pura
figmenta et promisit ei sacerdos quod non molestaret eum super hoc de cetero si
signum sancte crucis duceret in illo sero Cum in consilio instaret voluit eum ut de lecto
suo clausus surgeret nudus ut cum eo iret quia vehiculum eius erat paratum
qui de primo sompno nudus surgens invenit ante hostium trabem [illegible] de man-
dato illorum cuius equum ascendit [illegible] inhibuit ille hic ne aliquo se signaret
quod erubescebat illud signum [illegible] Tunc visum est illi sacerdoti quod subito ra-
peretur et portaretur in quoddam maximum cellarium ubi vidit magnam
multitudinem [illegible] in chorea psallentium cum tortisiis et candelis et mensas
positas ferculis bonis repletas Et postquam satis lusisset factus est clamor
ibi [illegible] sedeamus et comedamus Cum autem sedisset ad mensam et
sacerdos cum eis et deberet comedere sacerdos ille ut erat [illegible]
[illegible] et mensam signat signo sancte [illegible] illa cibaria et illa que ibi appare-
bant [illegible] evanuerunt et demones cum maximo impetu inde fugierunt
et eum in Lombardia in quodam cellario inclusum super quoddam vas [illegible]
[illegible] reliquerunt Cum in mane [illegible] a domino cellarij [illegible]
qui tamquam latro suspenderetur et sic dicebat eum fuisse [illegible] in [illegible]
demones ligat Item signum crucis tenet et ligat demones Unde legitur de beato Germano
Antisiodorensi Cum cum [illegible] ad quoddam hospicium ubi cum homines
[illegible] videt in [illegible] preparari qui eum admiraretur quesivit cui [illegible]
[illegible] indicatum est ei quod bonis rebus que nocte incedunt Tunc audito
vir sanctus cepit vigilare et cum demones in humana forma advenerunt
et ad mensam illam sedissent illi qui in domo illa erant in lectis suis [illegible]
[illegible] vir sanctus surrexit et facto signo crucis demones abire [illegible]
[illegible] excitavit eos qui de domo erant inquirens ab eis si personas agnosce-
rent Cum viderunt se addebant quod vicinum [illegible] Tunc vir sanctus illos
[illegible] ad domos vicinorum [illegible] ut viderent an esset ibi et invenerunt eos
ibi quod cum viro sancto dixisset vir sanctus coegit demones indicare esse se
[illegible] et confessi sunt demones se hominibus illudere Item dicit quod magis multi
exem [illegible] nigromantici cum esset apud Hyspanie nobilis quidam [illegible]

pulcer corpore sed pauper rebus erubescens paupertati sue miles suos accessit
ad eum dicens quod si bene vellet ei facere libenter ei serviret quod cum ille retineret
servum multa promittens ei si gratiose eum accepisset Et ille audiens quod sibi libenter
faceret Item tunc pro omnia cum habet fantasiam sibi Dixit ei miles quod acciperet
avem venaticam in manum et cum veniret solus ad aucupandum in silva ubi tunc
dum stetisset sancto vespere visum fuit illi scutifero quod tota illius maxime
fumus fusiret et quod quoddam castrum mirabili structione ultra longe esset
Et tunc stupens quereret a magistro suo quid hoc esset quia nedum videbat
que videbat Dixit magister ille quod castrum illud erat domini sui qui multa bona
fecerat ei et volentibus ei servire et dixit ei quod ad castrum illud declinaret
et ibi pernoctarent Et consuluit ei quod paratus esset ei facere omagium regi
qui morabatur ibi in illo castro quia amore eius multa fecerat bona ei
Ille audiens quod ad exemplum eius faceret Cum ergo transito flumine venissent ad ca-
strum apertis ianuis occurrerunt ei pulcerrimi et ornatissimi iuvenes cum
tortiis et eos ad castrum duxerunt Occurrit etiam ipse rex cum militibus suis
dicens bene veniat magnus amicus meus Et hec querens causam vie sue Audivit
magistro quod propter servum suum qui pauper et nobilis erat ut eum reciperent ad oma-
gium suum et eum diderunt Audiens rex magistro quod amore eius libenter hoc faceret
iuvenis pro omagio suo ut rex ille petebat iuvenis accessisset et flexis genibus
manus suas inter manus illius regis posuisset ait rex quod hoc deberet
faciens omagium suum dicere Ego abnego patrem et filium et spiritum sanctum
Ille obstupuit et retraxit dexteram signans se et dicens Ego reddo me
patri et filio et spiritui sancto Signo facto cum illa cum maximo sonitu et
rege et magistro et omnia memoria illa precipitata sunt in abyssum solo iuvene — est expavetetum
remanente perterrito Item Crux Christi est expancetum quo effugiunt aves i-
mmundorum spirituum et immundarum cogitationum ab agro cordis Require Crux pellit — flabellum
dine crede fugiunt crucem tenebre etc Item crux est flabellum quo aves
legende sunt iuste a suavitate unguenti hoc flabello abigebat abraam — munit armat
ameth a sacrificio Gen xxxv Item crux Christi munit et armat homines contra de-
monum temptationes Ephes vi In omnibus sumentes scutum fidei Sicut ait O
apprehende arma et scutum et exurge in adiutorium michi Magnum spectaculum
Item Trenorum ultimo dabit eis scutum cordis laborem tuum Item Ephes vi Ar-
maturam dei vos induite ut possitis resistere adversus insidias dyaboli Item
pro scuto triangulo crucem aptam pelle agni et sanguine eius rubricatam
tam ut depingitur rosarium paradisi in quo pendent quinque rose apte quibus sunt
vulnera Amalechite qui habebat clipeum ipsum abicient Reg i in montem
Gelboe ic ibi abiectus est clipeus fortis [illegible] et [illegible] ante oculos
nostros licencia [illegible] in pectus Item Crux et passio domini ad memoriam
revocata leniat labores et mitigat dolores Gregorius Si passio domini ad me- — [illegible]
moriam reducitur nil adeo durum est quod non equo animo toleretur Bernardus Dum — [illegible]
tuis militibus vulnera non sentit cum benigni ducis vulnera intuetur Item passio
domini debilia fortificat Machabeorum vi ostenderunt elephantis sanguinem uve — fortificat
et mori ad acuendos eos ad prelium Exemplum De quodam martire quem quanto magis — [illegible]
tyrannus torqueret tanto semper magis eum fortiorem inveniebat Et admirans
quesivit unde sibi tanta esset fortitudo et aliis Christianis Respondit martir quod
habebat signum crucis in corpore impressum Tunc ait tyrannus quod hoc experie-
retur Cum autem corpus eius aperuisset et scindi fecisset illud in duas partes inve-
nit parte iuncta est depicta ut in speculo imago crucifixi Canticorum viii Pone
me ut signaculum super cor tuum Item passio domini anima dulcorat Pergens [illegible] — anima dulcorat

Tribulacionis tibi ... adiuuat ... tollerabilis et ... ipud pro
te fibit ad patibulum qui te mutat ad primum hoc est illud lignum quod aquas
dulcorauit Exodi xv et Ecclesiastici xxxviii Nonne aliquo dulcorata est aqua amara consi-
deratione passione et amaris ... tribulacio Nota de hoc exemplum de religioso tempta-
to de duricia et asperitate tibi et posuit ... Christus ... ...
Item passio domini letificat Unde Augustinus arbor crucis debet dici portans
gaudium Legitur a quodam quod cum fuisset in bello ... contra Saracenos et
esset in campo ubi multorum corpora occisorum prostrata iacebant cruce signa-
torum et Saracenorum cruce signati mortui videbantur ... in signum acquisiti
gaudii Saracenorum autem ... horribilem habebant Item etiam domini ponderat
et quantum ... ostendit ... Est enim statera in qua possimus vide-
re quam preciose sunt anime ... Anima corpus et sanguis suum et vitam
... in hac statera posuit ut animas ... pro preciosis redimeret Et ut
quantum nos diligeret et quantum valeamus ostenderet qui nos ... et p-
ponderaremus ne nos pro vilissimo precio peccato vendamus Proverbiorum xvi Spirituum pon-
derator est dominus Augustinus appende te ... ne vilescas tibi Item nos deo
glorificat honorificat et exaltat Ecclesiastici xxiii Magna est gloria sequi dominum ...
... sequens dominum suum in prelio arma portat similia sibi Crucem
domini vult baiulando Luce xvi Qui vult venire post me abneget semetipsum
et tollat crucem suam et sequatur me Quantum se reputabat honoratum
beatus Andreas qui videbat quod debet crucifigi miro dulciter et deuote saluta-
bat crucem ut in vita sua Item ad regnum domini perducit ipse est via
recta et compendiosa per quam ... ad celum quia per ... annos
et plures ... sicut patet in latrone dextro qui de cruce ...
venit et fuit in paradiso ... amicorum dei ... signum ...
viatoris ... Ysaye xxvi Semita iusti recta Est enim
quasi ... ad ... torrentem ... Regum xviii ... in baculo meo
... Iordanem ... in baculo crucis ... signati ...
... pene purgatorii ... quasi uno saltu transeunt in celis
Item crux est quasi petra in passu ... torrentis ...
vite passum ... Item crux est pons quem fecit
Christus assistens pontifex futurorum bonorum in quo fecit ... de longe
penalitatis paupertatis et vilitatis Est enim quasi nauis institoris de longe
portans panem suum ... corpus suum de mortalitate ad immortalitatem Proverbiorum xxxi
Facta est quasi nauis institoris portans de longe panem suum ... hic summus
et celestis negociator preciosas merces nobis attulit Augustinus venit ad nos
celestis negociator ... Item est nauis in qua ... ascendens ...
saluatur Actuum vii Item crux est scala per quam ascenditur in celum Genesis xxviii
Vidit Iacob scalam summitas eius ... Legitur quod cum quidam miles cruce
signatus visitasset omnia loca sancta in terra ... vestigia domini ...
veniens ad montem Oliveti unde ascendit dominus in celum ... et ele-
uatis manibus cum oculis in celum ait Domine ... vestigia tua
sum secutus ... quia scalam tuam non habeo per quam te possem sequi in celum
... te ... spiritum meum in ... Et trahe me post te et hoc
dicto statim euolauit Item de quodam alio cruce signato in bello qui
... alios milites contra Saracenos ... habebat qui ...
in paradisum ... post illum ad martirium Item alius dixit
equo suo videns imminens bellum ... ... dietas in ...
et ... portasti ... in hac die portabis me in
paradisum ... in hostes ... per ... Item crux
est porta celi Genesis vicesimo septimo ... in morte sua pontifex ...

Marginalia (red, left margin):
exemplum
letificat
vii
exemplum
ponderat
Augustinus
glorificat
ad regnum domini perducit
in vita posita
pons
nauis institoris
exemplum
Scala
exemplum
exemplum
exemplum
porta celi

Romnet ad hereditatem suam. Item de beato Vito et in exemplum visum est quod puta- [exempli bn]
ret ante tribunal Christi iudicandus quem cum dyabolus multis accusacionibus impulsaret
videns Christus quod nondum dignus obtinere regnum celorum. Sed dupli-
ci iure detinet illud dominus meus Ihesus Christus scilicet hereditate patris et merito sue pas-
sionis. Alterum sibi retentum est alterum michi donat. Ad hec dyabolus confu-
sus obmutuit et sanctus de corpore redijt. Item crux est clavis regni celorum [clavis r. celorum]
regia et aurea per quam intratur in regnum celorum sine qua multi per multa an-
norum laborantes celum non potuerunt ingredi. Et hanc clavem portat Christus
Ysaie xxij ponam clavem David super humerum eius. Et apostolus in hac [illegible]
quod hec est clavem David. Item crux est vexillum et signum quod cum ostenderit [vexillum]
introducetur celeste [illegible]. Et nota quod in gestis salvatoris dicitur quod latro
dexter cum dixit dominus hodie eris mecum in paradiso tunc venisset ad portam
paradisi que a temporibus Ade fuerat clausa instabat ut angelus ei aperiret. Et
tunc angelus quereret quis esset. Et vidit se fuisse latronem. Et angelus dixit
quod tales maxime non intrarent ibi. Et dixit ei de promissione quod sibi fe-
cerat dominus in cruce et exhibuit signum crucis quasi vexillum quod dominus pre-
cepit ostendendum. Et eo viso statim cum gaudio introductus est. Item crux est [moneta]
moneta et precium quo emitur et acquiritur regnum celorum. Machabeorum x misit
rex Jonathe purpuram et coronam. Purpura significat passionem et crucem [De festis beate virginis]
sine qua corona non acquiritur. [septem]

Septimus titulus sexte partis est titulus de avancamento pietatis et gracie ad
Deum. Fons pietatis est Maria mater gracie mater misericordie et auxilium omnium po-
tens est apud omnipotentem peccatoribus [illegible] suis suffragiis subsidiatur.
De qua tria proponere debemus scilicet de
eius [illegible] beneficiis et exemplis. De eius festis [illegible]. Nota quod septem festa
concedentur fieri de ipsa et sunt ad honorem primo instituta et filii eius pro
[illegible] filii eius privilegijs [illegible] quibus deus eam ut dignum fuit sin- [Conceptionis]
gularitate privilegiavit. Primum festum est eius Conceptionis quod licet ab
ecclesia universali non recipiatur tamen ipsa virgo in peccato concepta sit verum quod conceptio
eius spiritualis [illegible] que facta fuit in utero materno quasi circa quadragesimum
diem organizato eius corpore in utero matris anima est infusa et in utero
sanctificata. Ad illud festum conceptionis debent hoc festum [illegible] quem
festum eius conceptionis celebrat [illegible] scilicet infusione dei gracie in utero matris sancti-
ficatam [illegible] sanctissimum et cum ab originali [illegible] peccato [illegible]
[illegible] quod beata virgo concepta fuit [illegible] et [illegible] cum angeli
[illegible] sterilitate quia sicut fuerat promissa patriarchis
est exhibita et reddita. Et quia est in utero sanctificata ideo multe ecclesie
de eius conceptione solemnizant ut fere per totam Burgundiam et Normanniam. Et fu-
it abbas quidam vir religiosus cum pluribus monachis suis per mare [illegible]
[illegible] vehementi et subitanea tempestate [illegible] invocabat sanctos [illegible]
[illegible]. Et [illegible] abbas ait eis [illegible] Marie [illegible]
potentissime quam cum per aliquos corde devoto invocaverit apparuit eis ange-
lus domini [illegible] quod liberarentur ab illo periculo mortis si deo et beate Marie voverent
quod festum conceptionis eius devote celebrarent et alios celebrare docerent. Et cum
diem et officium nescirent edocti sunt ab eodem angelo de die illo et
officio quod dixit eis quod idem officium dicerent de conceptione eius quod
dicitur de eius nativitate hoc mutato quod ubi dicitur in officio nativitatis eius
conceptio dicatur quod [illegible] facta est Maria [illegible] [2m]
[illegible]. Et hec fuit causa huius festi institucionis. Secundum festum quod fit [Nativitatis]
de beata virgine est festum nativitatis eius que fuit [illegible] dei genitrix in ortu suo rosa [illegible]

p carnalem nobilitate de nobilissimo sanguine procreata regali vez et pon-
tificali patriarchali et prophetali Nemo peperit iosaphat genuit inde maria sequitur
est Stella orta ex Jacob Num xxiiij hec est stella figuratiua in septimis et significat
et maximo dicitur ab alanis dicitur in visceribus materni hec est fons ille paruus
crescens in flumen maximum dum peperit dei filium hester xj hec est virga
yesse de radice procedens virga propter vite rectitudinem ysaye primo hec est imbecilla
quia que per humilitatem ascendit per mare ... de virtute in virtutem de-
scendo que benedictionum plurimas effundet ... de simul sanctitate et ...
ut hester ~~...~~ Exod xxiiij Ego quasi virtus sanctificatam suauitatem
odoris Ec xxiiij unus bonus odor xpristi est in omni loco hec est tronus
gracie et glorie de quo iij Regum x fecit Rex Salomon de ebore et fulgida sunt
in prim fulgens gloria in celo autem refulget fulgore glorie ps thronus eius
sicut sol in conspectu meo Adeamus ergo cum fiducia thronum gracie ut misericordiam
consequamur et graciam inueniamus in auxilio opportuno ut hebr iiij Nono ad hoc festum
institutum est teste Johannes Bethel in summa sua Item festum est annunciacionis siue filij dei
incarnacionis preter ad mariam ... dies venerit et omni honore dignissima primo quia hac die filius dei incar-
natus est et nunc ... inseparabiliter copulatus ... est eadem die pro nobis passus crucifixus mortuus est et
modo suo sanguine redempti ... sunt ista die ... et leticie glorie et salutis lumine nobis ... et
primo exorti est ista die Rex noster regione nostram ad nos visitandos ingressus est hac die
Rex noster apud nos nuptias humane nature celebrauit ut verus Salomon a matre sua coro-
natus coronatus est hac die primum fidei fundamentum ex parte humanitatis ... in ...
syon in sede ... collocatus est hac die ... festum ... celebratur hac die
pena ... graciam per mariam feliciter ... hac die celi stillauerunt celestem rorem dul-
cem et terra germinat saluatorem hac die ... et ... et despecta ge-
tibus soluitur hec est ergo dies quam fecit dominus exultemus et letemur in ea Ad deuo-
standum huius festi magnitudinem quatuor sunt attendenda scilicet angelica denunciacio tercia pri-
uilegio ... et de diuina Tercio circa conceptum eius sine semine stupenda admira-
cio Quarto circa humanam naturam magnifica et benefica operacio que ex ipsa incarnacione
hominis consequitur Circa angelicam denunciacionem est notandum attendentes auctoritatis quia missus
est Gabriel angelus a deo Secunda missi dignitas Non enim mittitur ad eam scilicet virginem aliquis
inferior angelus sed Gabriel archangelus qui astat specialiter ... deum ... et ...
maxime ... Tercio salutacionis singularitas et nouitas et ... cum dicitur
Aue maria gracia plena ... concedatur ... a maledictionis ... cum dicitur Aue
sine maledictione ... et ... scilicet actualis culpe quia ut dicit Augustinus
Cum de peccatis agitur nolo prorsus de ea fieri mencionem ... femina per ...
prudens pro fatua humilis pro superba que pro ligno mortis tibi porrigat fructum
Item commendatur maria non solum a mali immunitate sed etiam ab omni copiositate cum dicitur gracia
plena secundum ... gracia plena ... enim gracia datur ... ipsi soli infu-
dit gracie plenitudo ... concedatur ab omni ... ut ... et ... quia
ut dicit Augustinus ... bonum ... quod ... largitor ... concedatur ab omni utilitate
et ... cum dicitur benedicta tu in mulieribus quia eius benedictio super mulieres se ... Sexto virgi-
nis nobilitas ad quam mittitur ... cum dicitur de domo dauid quia ... nomen cum dicitur ...
nomine Nazareth et nomen virginis maria ... eius ... virgine ...
operacio diuina et ... magnificata Juxta quod ipsa ait Luc ij ... fecit michi magna
qui potens est Notandum autem quod ... sunt dei opera circa virginem in verbi dei incarnacione
... et ...
et ... sunt in quatuor primo in spiritus sancti superuencione ... dei obumbracione et ...
... confirmacione ... humilitatis ... sublimacione ... et singularis sunt ...
beata virgo a spiritu sancto superueniente ... est spiritus sancti superueniet in te ... spiritus ...
datus est non ad mensuram aliorum ... quia ... plena ... et ... gracia plena
per ... superplena quia ... plena ... superplena ... Secundo ... sunt dei operaciones circa
virginem in virtutis dei obumbracione que ... ab ea fomite et ... ab ea ...
voluntatem peccandi et ... ut ... peccare vellet nec posset ideo dicitur ... virtus altissimi
obumbrabit tibi Tercio sunt ... et stupenda dei operacio circa illam in concepcione eius ...

Siquidem et stupenda fuit illa conceptio quia concepit sine viri semine sine corruptione sine virgi-
nitatis amissione sine alicuius corporis lesione sine carnis corruptione. Sexto fuit in conceptione filii dei mira-
bilis virginis sublimatio ut sic esset totius nobilitatis nobile triclinium ut ait [illegible] Septimo in-
tervenit circa conceptum virgineum fuit circa illud quod concepit sine fructu virgineo mirabilia et
stupenda dona operatio que fuit in hoc quod solo deo operante et spiritu sancto purissimos
sanguines virginis confirmante et congregante in instanti conceptionis corpus Christi formatur
et in eo omnes corporis organizantur omnibus et in eodem instanti quo formatur anima statim
omni sapientia et scientia et gratie plenitudine acumulatur. In eodem instanti divina natura
humane coniungitur et copulatur. Circa secundum festum beate virginis est festum nativitatis domini. No-
tandum autem quod etiam hoc festum competit sicut et festum incarnationis quia sicut illud
festum est de virginis conceptione ita et hoc festum est de virginis partu. Sed a digniori debet
denominari ut a digniori potius dicatur festum nativitatis domini quam partus virginei
Vel quia in primo festo in ea concepit. In secundo festo non in ea sed de ea natus est in mundo
Et notandum quod magnitudo huius festivitatis patet in hiis primo in virginis exultatione
ratione honoris sibi exhibiti que fuit maxima in tribus primo in immunitate sine ma-
ledictionis mulieris que in nullo eam tetigit Gen iii Multiplicabo erumpnas tuas et
conceptus tuos in dolore paries. Secundo honor fuit quod peperit sine virginitatis diminucione
sed potius cum augmentatione eius. [illegible] nec [illegible] [illegible] minuit castitatem nec
virginis filius suam virginitatem. Tertia causa gaudii fuit pro honoris copia tam nobilis
prolis et tam speciose sibi date in spectatione ipsius cum speciosus pre filiis hominum quem
sine dolore peperit tenuit in manibus et oculis videbat et in manibus ferebat Ysaie
xxxv Germinans germinabit lilium florebit germinans germinabit et exultabit letabunda. Secundo patet
magnitudo huius festivitatis ex solucione nimis promissi promisit enim se daturum nobis
quod promissio fuit in hac die solutum quia iuxta vaticinium Ysaie Puer natus
est nobis et filius datus est. Est enim creator omnium creaturarum quod notatur cum dicitur Ad-
mirabilis scilicet in rerum creatione et earum dispositione consiliarius in eadem Deus dicitur
a theos quod est videns in omnium rerum cognitione que omnia pertinet ad solum deum
Fortis fuit in passione quia mundum diabolum et carnem vicit pater futuri seculi
in resurrectione in qua fuit primicie dormiencium et capud resurgencium Princeps
fuit in ascensione et spiritus sancti missione. In ascensione reseravit regna celi
summis concedendo. In spiritus sancti missione pacem summam misit in mundum Am-
plificatum fuit eius imperium in [illegible] [illegible] remuneratione. Super solium David
in iudicii execucione sedebit. Super regnum eius sedebit in pacifica et eterna
sessione eius duratione. Tercio patet ex tanta commendatione tanti regis nati quem
summe commendat apostolus Hebr primo In summa facundia et eloquencia et [illegible] cum
dicitur Multifariam multisque modis olim deus locutus est in prophetis novissime locutus
est nobis in filio quasi pro aliis multifariam pro filio summe eloquentie. Item in summa
est excellencia ubi quem constituit heredem universorum. Item in summa sapientia ubi
per quem fecit et secula. In pulcritudine et forme excellencia ubi portans omnia verbo vir-
tutis sue. In nobilitate et dominatus preeminencia ubi tanto melior angelis effectus
Quarto patet quod magna fuit domini festivitas nativitatis primo quia tanti beneficii
[illegible] [illegible] impressione Unde puer natus est nobis et filius datus est nobis. Datus est [illegible]
nobis in matrimonium cum humana et divina natura Osee ii Sponsabo mihi te in fide
Secundo datus est nobis in precium placationis. Unde puto tamen me [illegible] non potest ossa de
ossibus meis et caro de carne mea. Augustinus Unde mihi spes validior quia
precium pro se filium qui in mea natura sedet ad dexteram et interpellat pro nobis
Item datus est nobis in consortium [illegible] exilii ubi assumpsit miserias nostras Augustinus
[illegible] non dubitabit [illegible] sua qui pro tuo amore suscepit mala tua. Item ma-
gnum est solacium [illegible] [illegible] capitis. Item datus est in amoris fomentum quia parvu-
lus datus est. Unde Magnus dominus et laudabilis nimis est parvus et amabilis nimis
Item datus est in speculum et [illegible] paupertatis ut letanter sustineamus pro eo eius
paupertatem quia pro nobis natus est cum paupere de tam paupere matre in tam paupe-
re loco et tam pauperibus pannis involutus. Humili dat exemplum de tollenda vilitate
quia in stabulo natus et in presepio reclinatus. Item de tollenda [illegible] quia

natiuitate dnice

in stabulo natus et in presepio reclinatus Item datus est in infantibus quasi nectar medi-
camentum et ideo Christus dicitur quasi unctio vel unctus unctione suavitatis et Ihesus i.e.
salvator dicitur salvans et curans Item datus est in alimentum in pane et vino et in
multa alia ut in evangeliis potest colligi Quintum patet maximum festum nativitatis
quia tanta humiliatio regis summi leo enim mutatus est in agnum mansuetissimum
et est tenerrimus in benignissimum Unde Job xxxix Numquid volet rinoceros
servire tibi aut morabitur ad presepe tuum alligabis rinocerotem fune monocerotem
id est quasi unicornem Et dicitur illud animal unum cornu in fronte vel loco nasi
quo omnia perforat et est indomabile animal nisi domatur et mansuefiat per
hunc modum venatorum sequitur ut dicitur Qui volunt hoc animal capere et domare ad-
ducunt unam virginem et nudam adducunt ad arborem et ligant nudam ad arbo-
rem iuxta viam per quam illud animal debet transire Illud autem appropinquat ad eam
sentit ut dicitur virginei odoris fragrantia ad eius olfactum ita omnino immutatur
et cum feritate deposita in eius gremio decumbit et ubera eius lambit quousque
dormiat et ita fit mansuetus quod capitur ligatur et tenetur Sic deus ante adventum
suum erat ita crudelis quod quasi omnia occidebat Sed beata virgine nuda a peccatis
et a terrenis divitiis et ligata voto deo perpetue castitatis Ut ipsa vero in accu-
bitu suo nardus mea dedit odorem suum i. odor humilis virginitatis eius dedit
odorem suum quia in gremio uteri sui descendens ita mansuetus effectus est ut posset
teneri ligari et occidi Unde in partu virginis cognoscitur ut effatur lex nova
[illegible] in infantibus et vagiens aqua [illegible] pannis [illegible] Sexto patet hoc ma-
ximum esse festum ex evangelica exultatione solemnizatione et gratiarum actione et laude
pro nullo enim festo vel pro [illegible] tam [illegible] angelorum legitur et tanta e-
ius exultatio tanta etiam gratiarum actio Unde legitur Luce ii angelus ad pastores
ait annuncio vobis gaudium magnum quod erit omni populo quia natus est nobis
hodie salvator qui est Christus dominus in civitate David Et hoc vobis signum invenietis
infantem pannis involutum et positum in presepio Et subito facta est cum angelo multitudo
celestis militie exercitus laudantium deum et dicentium Gloria in excelsis deo et c.
Septimum patet esse magnum quia una dei glorificatione unde multitudo celestis
exercitus dicebat Gloria in excelsis deo et c. Et patet per illud Prov. x Gloria patris filius sapiens
est multo fortius filius sapientia [illegible] ergo fiunt [illegible] quia enim [illegible] per eum
[illegible] filiorum sapientia et devotione gaudeant vel letantur quasi nato Christo sibi
per eum genuit Secundo plus virgines fiunt hodie mirabilia [illegible] quia pro veritate [illegible]
[illegible] primo per puerum corporeum [illegible] quod patuit in ruina templi Rome et statue
templi [illegible] dictum est et aliarum [illegible] statuarum refert Comestor quod Ieremias propheta in E-
gyptum descendens post mortem Godolie regibus Egypti signum dedit quod eorum ydola corru-
erent cum filium virgo pareret Unde pontifices ydolorum imaginem virginis puerum in gremio
baiulantis in secreto loco templi statuerunt et eam ibi adoraverunt Et a Ptolomeo rege pe-
tente quid hoc sibi vellet dixerunt hoc patrie traditionis esse mysterium quod a sancto propheta
eorum maiores acceperunt Et [illegible] in rebus venturis esse credebant [illegible] delectum est Item per
puerum [illegible] et [illegible] Nam in ipsa nocte obscuritas [illegible] in claritatem versa est ut
in libro de infancia salvatoris [illegible] fontem [illegible] et [illegible] triplex fons aque in olei
liquorem [illegible] usque ad Tiberim [illegible] Sibilla quod [illegible] fons olei [illegible]
[illegible] salvator nascetur [illegible] per puerum [illegible] per supercelestia Nam [illegible] magi
orientales super quendam montem stella quedam [illegible] apparuit que formam pueri
pulcherrimi habuit et in cuius capite crux splendebat que magos alloquens ait ut
in Bethleem pergerent et ibi regem [illegible] natum invenirent In ipsa eciam die tres soles
in oriente apparuerunt qui paulatim in unum corpus solare redacti sunt significantes quod
trini et unius dei notitia toti orbi imminebat Et quod natus erat ille in quo tria scilicet
corpus anima et deitas in unam personam conveniebant Comestor tamen dicit et eciam Augu-
stinus non ipsa die nativitatis sed ante partum [illegible] post mortem Julii Cesaris Octaviano impe-
rante ut ait [illegible] iii [illegible] sub orbe dictum Romano subiugato
[illegible] senatoribus placuit ut eum pro deo colere vellent quod prudens [illegible] intelli-
[illegible] mortalitatem noluit sibi usurpare Ad istorum tamen imperator instantiam
[illegible] Sibillam prophetissam advocat volens scire si maior eo aliquis nasceretur Ea ergo die

Nativitatis domini consilium super hac re convocasset et Sibilla in camera imperatoris sola cum eo ora-
culis insisteret die in media circulus aureus circa solem et in medio circuli virgo pulcherrima
super aram puerum gestans in gremio quod ostendens Sibilla imperatori et ipse ad visio-
nem multum admiraretur audivit vocem dicentem hec est ara celi dixit quoque Sibilla
Cesari hic puer maior te est et ipsum adora hec camera in honore sancte Marie
que nunc ara celi vocata est dedicata intelligens autem imperator quod iste puer ma-
ior eo esset ei thura obtulit et deum se vocari recusavit idem refert
Orosius et Eutropius Nota quod [illegible] ascendit super [illegible] titulo huius libri [illegible]
est per creaturas vine et eo [illegible] ut sunt stelle plante in ipsa quoque nocte ut
dicitur in libro infantie salvatoris vinee Engadi que proferunt balsamum floruerunt
fructum protulerunt et liquorem dederunt Sexto per creaturas viventes et sentientes perfectas
cum Joseph in Bethleem cum Maria pregnante duxit secum bovem ut forte venderet
et censum pro se et pro virgine solveret et residuum viveret et asinum ut forte virginem veheret
Bos igitur et asinus intra se deum cognoscentes flexis genibus adoraverunt [illegible]
ante Christi ortum secundum Eusebium cum quidam arantes boves dicerent arantibus hominibus
defecerunt segetes perficere Septimo per creaturas rationales scilicet pastores ut hec lux
in ipsorum cum sint antiquitus gentibus ut in utroque solsticio vigilias noctis custo-
dirent ob solis venerationem que consuetudo forte apud iudeos ex usu cohabitantium inole-
verat ipsis igitur vigilantibus super custodiam gregis angelus apparens salvatorem
natum esse annunciavit dans signum quod invenerunt cum quo venientes invenerunt sic
dixit eis angelus Sic est per sodomitas extinctos quia plures sodomite qui erant in toto mundo
illa beata nocte extincti sunt unde Johannes super illo lux orta est eis quod sic
deus ut omnes eradicaret ne in natura quod assumpserat tanta detestanda inmundicia
inveniretur unde Augustinus videns deus vicium contra naturam in humana natura fieri
fere desistit incarnari Octavo per angelos [illegible] est plura dignior [illegible] cum angelo
multitudine pastoribus ortum Christi multitudo milicie celestis apparuit laudantium et dicentium Gloria
in excelsis deo et cetera Luce ii De sexto quo scilicet plures nobis utile est exhibitus quere
super titulo isto Item exhibitus est ad nostram medicinam quia humanum
genus triplici morbo laborat scilicet natalitate vita et morte id est principio medio et fine na-
tivitas erat inmunda vita perversa mors periculosa venit igitur Christus invenit triplex re-
medium quia eius nativitas purgavit nostram eius vita instruxit nostram et eius
mors destruxit nostram sic dicit Augustinus ad supplendas tres humilitates [illegible] humilitas Christi
sit nobis in medicacione sua exhibuit sicut nobis in quo [illegible] in alius
[illegible] sacramentum [illegible] per tumorem solvetur in summo medicamento quo tumor superbie
non sanatur Superbia cum [illegible] curata est per humilitatem Christi

Dominicum festum et virginis de festo purificationis quod fit in honore beatissime oblacionis quadra- Festum Purificationis
gesima die a nativitate Christi quod ipsa Christum obtulit in templo habet hoc festum triplex vocabulum
scilicet purificatio ypapanti et candelaria purificatio enim dicitur eo quod quadragesima die a
nativitate domini beata virgo ad templum venit ut secundum legis consuetudinem mundaretur licet tamen illi
legi non subderetur precepit enim Levitici xii ut mulier que suscepto semine filium peperisset inmunda esset septem
diebus et octavo die circumcideretur puerulo nomen imponebat sic quod efficiebatur munda quo
ad consortium hominum sed quo ad ingressum templi non sed adhuc xxxiii diebus ab ingressu
templi abstinebat temporibus completis xl diebus a nativitate pueri cum hostiis puerum offere-
bat in templo sic quod mundabatur et ad consortium viri libere revertebatur Sed si feminam
peperisset duplicabatur dies Et cum hac lege beata virgo purificari non teneretur quia
peperat non suscepto semine quod illud addidit Moyses quia suscepto semine ut blasphemias
in matrem domini non irrogaret sed misterio spiramine voluit tamen se in hac lege beata virgo voluit
subicere Primo ut nobis humilitatis daret exemplum unde dicit beata virgo non habuit se legi subicere
causam [illegible] in purgatione quod constituta est in [illegible] filio suo causa [illegible] [illegible] tria 1
nec indiget sicut una aliarum nam filius eius non pueros est sic unus illorum
Unde fuit humiliatio non solum ex parte matris sed et filii Secundo ut legem 2
impleret Mathei v Non veni solvere legem sed adimplere Si enim se legi solvisset potuisset iudei dicere quia doctrinam
suam non recepissent tamquam similes patribus quia legis traditores non estimabant Tercio 3
ut legis purificationis finem daret quia sicut adveniente sole recedit umbra Sic

recedit umbra. Sic adveniente purificatione vera scilicet Christo purificante vos de quo ait
fide purificans corda eorum, cessavit purificatio typica. Unde est quod de cetero nec preceptum nostrum ad
solutionem nec mater nostra ad purificationem, nec filii ad illam redemptionem pertinent. Veniens autem
beata virgo in templum filium obtulit et eum quinque siclis argenti redemit, obtulit quoque turtures et deinde
munus quinque talentum. Et nos metipsos deo offerre debemus, nec indiget eorum ma-
teria offerre agnum quam verum agnum obtulit Christus. Secundo dicitur ypopanti id est representatio quia hoc Christus
in templo representatus est. Vel obviatio quia Symeon et Anna obviaverunt. Unde ypapanti offe-
rendum dicitur ypopanti ab ypos quod est ire et anti quod est contra. Hodie enim anna et vita obvia-
verunt sibi. Tertio dicitur Candelaria quia candele accense feruntur in manibus. Quarto instituta
est ad Ecclesiam triplici ratione scilicet ad removendam consuetudinem errorum. Olim romani kalendas
februarii ad honorem februe matris martis qui erat deus belli urbem de quinque in quinque annis
in vim candelis et facibus tota nocte illustrabant ut filius suus eis de hostibus victo-
riam concederet cum matrem tam sollempniter adorabant. Unde et februo sacrificabant in februa-
rio plutoni et ceteris diis infernalibus pro animabus suorum antecessorum ut eis propitiarentur tota
nocte eos laudibus insistentes cum cereis et facibus accensis vigilabant. Similiter
etiam Innocentius tercius dicit quod festum luminarium faciebant quod a quibus dea fa-
bularum poetarum traxit originem. Aiunt enim quod proserpina fuit adeo speciosa ut pluto deus
inferni eam rapuit et deam fecit. Parentes vero eius per silvas et nemora cum facibus
et lucernis eam multo tempore quesierunt et romane mulieres hoc representabant cum facibus
et luminibus hoc festum celebrabant. Ideo quia difficulter tamen consuetudinem relinquere quis
mutat, ut iam ad honorem matris domini convertamus in hac die totum mundum cum cereis
et candelis cereis illustraverunt ut illa sollempnitas cessaret. Alia autem ratione candelaria
vocatur quia Christus qui est vera lux et vera candela in quo tria sunt scilicet cera
fragilitas pro lumine cera quod lumine deitas oblatus fuit a virgine in hac die. Refert
Jacobus Januensis. Domina quedam nobilis que maxime dicebatur de beata virgine missas
in sua capella vel in ecclesia sua appropinquante die purificationis cum missas fieri
non posset. Unde quia capellanus presens non erat. Unde quia clamide propria pau-
peribus erogaverat et ita ad capellam suam ire non poterat in capella suam
intrans luctus prostrata cum altare beate virginis obdormivit. Et statim in extasi vi-
debat se in maxima ecclesia quam probat virgo pulcherrima dyademate ornata in ecclesia
quadam in qua ipsa erat. Cuius de portam accederet. Et ecce illa invenit quendam
virginum maxima fastum cereorum deferens. Primo dedit eis que cereus pinxit cereum dei
genitrix. Et sibi dixit. Tunc per chorum respiciens vidit duos acolitos secundum quod
laurencium vincencium diaconum et subdiaconum. Et quasi ceteri angelos et sacer-
dotem Christum cum sancta confessione duo pulcherrimi iuvenes officium misse decantasse
inceperunt prosequebantur qui in choro erant singulis gentibus suos offerebat cereos
sacerdoti. Et nunc ante sacerdotem ille in corona illa expectaret ut sibi cereum offerret et illa
nollet ire plurimis sibi mandato ex parte regine quod inciviliter ageret. Quia tamen sae-
dote expectare fecerat quia erat quod procederet in missa et quod cereum sibi datum non
offerret. Unde quod cereum ambeat cuius monitu illa nollet facere, iste tamen vellet violenter
cereum auferre sicut tenebat in mandatis. Et nunc autem longa fiet altercatio et tenens inde
cereus trahebatur violenter fractus est et medietatem manum iniquam alia in manu
cereum remansit. Ad hanc ergo fractura illa subito ad se reversa se iuxta altare ubi se po-
suit remansit. Ad hanc ergo fractura illa subito ad se reversa inveniens de quo nimis admirans
tremebat inveniens cereum fractum in manu sua invenit de quo nimis admirans non dimisit
inmensas gratias deo et beate virgini reddidit quia illa sine missa illa die non dimisit
Sed talem cereum in deserere afferre fecit. Illa autem cereum diligenter reposuit altari et pro nu-
nimus reliquiis reservant eiusque tactu ut dicitur curatum inferunt.

Sextum festum est assumptionis in quo ab hoc seculo nequam recepta super omnem
creaturam prima visibilem et invisibilem et ad filii dexteram collocata est. Ideo
significatur in regis quo positus est thronus matris Salomonis ad dexteram
eius. Unde in quo etiam et super omnia tradidit celestis vestis et insignia portat. Et adno-
tata vida in celesti curia efficitur tota quod celestis curia decus gloria et leticia prae
data vida in celesti curia efficitur. Tota quod celestis curia de modo unguendi eius quae infra ubi agitur de
dei et eius filius collaudatur de modo unguendi eius quae infra ubi agitur de
ortu eius et tamen hic tamen nota de visione beate Elizabeth legitur quia quadam

dic[itur] b[ea]ta Elizabeth in sp[irit]u rapta esset vidit in loco remoto quoddam sepulcrum
multo lumine circumfusum et quandam speciem mulieris in eo circumstante multitudine an-
gelorum que post pusillum de sepulcro erepta est et in sublime cum astante m[ultitudine]
angelorum illa multitudine elevata. Et ecce in occursum eius de celis vir ad-
mirabilis et gloriosus advenit portans in dextera crucis vexillum et cum eo in-
finita multitudo angelorum qui eam cum laude susceperunt cum magno concentu
eam in celum perduxerunt. Post modicum vero ipsa angelum cum quo sepe loquebatur
de dicta visione quid esset interrogavit. Cui ille dixit. Ostensum est inquit tibi
in hac visione quod tam carne quam spiritu dei genitrix virgo maria in celum sit
assumpta. Post duos vero annos cum beata virgo sibi appareret quesivit de die
et die dormitionis eius audivit quod ea die qua fit festum assumptionis [illegible]
migravit a corpore anno revoluto scilicet ab ascensione domini sed diebus [illegible] addidit quot
fluxerunt a die ascensionis usque ad diem assumptionis corpus quod cum xl diebus ia-
cuit in sepulcro ubi et angelos apostolorum qui ad eius dormitionem [illegible] que
merant sunt [illegible] ornatibus venerabiliter collocatum. Post dies autem xl a suo
transitu in corpore sit assumpta [illegible] kalendas octobris. Cum autem Elizabeth la-
[illegible] interrogaret utrum hec manifestare deberet [illegible] ut carnalibus incredulis revela-
[illegible] hec fidelibus et devotis sit abscondenda. Quod autem beata virgo integre cor-
pore et anima sit assumpta [illegible] audit triplici ratione [illegible] de xpi
carne et virginis unite [illegible] putredo et [illegible] humane est obprobrium
[illegible] a quo obprobrio [illegible] mater [illegible] de qua [illegible]
assumpsisse probatur. Secundo sumitur ex corporis virginis dignitate unde ait [illegible]
dei thalamum domini thabernaculum xpi dignum est ibi esse ubi ipse est tam precio-
sum enim thezaurum dignius est celo servare quam terra [illegible] sumitur ex virginalis
corporis et anime
carnis perfecta integritate [illegible] electa maria [illegible] corruptionis
in xpo filio tuo [illegible] filium tuum nec [illegible] incorrupta que
nulla [illegible] filium pariendo integritatis corrupta [illegible] genuit vi-
tam [illegible] integro [illegible] integram [illegible] genuit [illegible] et a [illegible]
[illegible] cum ipso que in suo gessit utero. Et apud illum que genuit [illegible] de qua quia aliud
mater ista scilicet maria dei genitrix ministratrix et servitrix de qua quia aliud
[illegible] alius dicere non possumus [illegible] ostendit [illegible] sanctorum
corpora [illegible] sublimium ut puta petri et iacobi tam gloriosa venerabilia reddidit
et honore tam insigni sublimat ut et ipsis deputetur locus venerationi [illegible]
et ad ipsas [illegible] vocat universos. Si ergo marie corpus [illegible] esse diceretur in
nec devota et frequenti visitatione fidelium nec eius locus deputetur honori
[illegible] videtur [illegible] corpus [illegible] Et tamen aliorum cor-
pora sanctorum [illegible] honorare [illegible] kalendas septembris [illegible]
[illegible] ascendit quod sit ostendit. Si non desunt qui dicunt in hiis qui
cum xpo surrexerunt perpetuam iam resurrectionem esse completam et [illegible] credant cum
xpo [illegible] virginem Iohannem et glorificata in carne gaudere cum xpo [illegible]
[illegible] abnuimus. Unde ~~glorificata iam carne gaude cum xpo~~ unde
hoc [illegible] beata virgo eterne vite gaudia feliciter intravit [illegible]
et angelorum choris [illegible] ubi una societas omnium
[illegible] ubi dulcis sollempnitas angelorum ubi post labores et [illegible]
[illegible] bonorum [illegible] profecto hec sollempnitas sit [illegible]
felix [illegible] ita incomparabiliter cum sanctorum festivitatibus ad
[illegible] aliis virginibus ita [illegible] vestimenta beate
[illegible] omnibus angelicis [illegible] vestimenta beate
virginis ad consolationem fidelium remansisse in sepulcro. Unde et de camisia eius
[illegible] dicitur contigisse. Cum dux Normannorum [illegible] ad fidem [illegible]
[illegible] Carnotum obsedisset episcopus [illegible] camisiam beate virginis que [illegible]
habebatur more vexilli haste imposuit et subsequente populo securus ad hostes
[illegible] statim quod omnis hostilis exercitus amentia et cecitate percussus stabat
totus tremens [illegible] totus quod stupefactus animo quod [illegible] dominice [illegible] diui

Iudicio supradicto et hostes sentiunt indicat quod virginem beatam sibi complacere probat ut primum
campum apparet et hostes continuo visu terga vertunt [illegible] capere

Septimum festum quod solet dici festum ad martyres quod solemne nunc et alias
festum ad omnium sanctorum dicitur. Quod sic institutum legitur fuisse Romani enim
dominio orbis cum incumberent quoddam templum maximum construxerunt in cuius me-
dio suum idolum collocantes omnium gentium simulacra per circuitum statuerunt versus [illegible]
respicientia idolum Romanorum. Si quando aliqua provincia rebellaret continuo ut fertur simulacrum
illius provinciae magni idoli Romanorum [illegible] volvebat tergum [illegible] quasi ab eorum
idolo recessisset [illegible] Romani ad illam provinciam copiosum exercitum destinabant et ipsam
suo dominio subiugabant. Non sufficiebat autem hoc Romanis volebant singulis diis sin-
gula templa construere tamen per eos victores omnium provinciarum extiterunt quod tamen non
possent propter idolorum multitudinem ad maiorem sive vesaniae ostentationem unum templum
ceteris mirabilius in honorem omnium demonum erexerunt pantheon nomine quod sonat
tot dii nominantes. Pontifices idolorum ad maiorem suam deceptionem finxerunt quod Sibe-
lle Cibelle quam omnium deorum matrem dicebant fuit imperatum ut si de omnibus gentibus vi-
ctoriam habere vellent omnibus filiis suis templum magnificum fabricarent. Fundamentum
igitur eius in terram iaciunt [illegible] ut de ipsa forma deorum [illegible] demonstraret. Sed quia
latitudo testitudinis insuperabilis videbatur [illegible] in edificio [illegible] totum
intus terra replebant cum terra denarios [illegible] usque dum templum fuit una-
bus consummatum tunc data licentia ut quicumque terram portaret totum quod inveniret
suum esset. Festine turba [illegible] et ipsius templi evacuat [illegible] summitate autem
pineam [illegible] collocantes [illegible] in eo [illegible]
[illegible] ut quicumque Romam venissent [illegible] facere possent [illegible]
[illegible] Cesaris tamen [illegible] Romani fidem recepissent Sanctus Bonifacius papa quartus
a Gregorio magno [illegible] circa annum domini 607 predictum templum a Foca imperato-
re impetravit et omnium idolorum [illegible] ipsum templum consecravit
[illegible] in honorem beatae virginis et omnium martyrum [illegible] quod nunc Sancta Maria Ro-
tunda vocatur [illegible] festa [illegible] Sed quia ad hoc festum
maxima multitudo hominum confluebat et propter defectum victualium celebrationem vale-
re non poterat [illegible] Gregorius hoc festum kalendis novembris [illegible] victualium
tempus messibus et vindemiis celebrari [illegible] in honorem
omnium sanctorum celebrari solempniter ordinavit. [illegible] anno ab huius solempnitatis
institutione custos ecclesie sancti Petri ex devotione omnia altaria circuisset et omnium
sanctorum suffragia implorasset denique ad altare sancti Petri rediens paululum quiesceret
extasi se rapitur. Et ecce videt regem regum in sublimi residentem solio et omnes
angelos in circuitu eius [illegible] virgo regina in diademate praefulgenti
advenit quam innumerabilis multitudo angelorum et virginum ac continentium sequebatur. Quam
rex protinus assurgens posito iuxta se solio sedere iussit. Post haec advenit quidam
vestitus pellibus camelorum quem sequebatur multitudo senum venerabilium. Deinde
advenit alius pontificali habitu decoratus cum plurima cohorte in simili habitu seque-
bantur [illegible] multitudo militiae celestis [illegible] advenit
[illegible] adveniente [illegible] flexis
genibus adorantes [illegible] pontificali habitu [illegible]
inchoavit. Angelus autem qui predictum custodem ducebat [illegible] exponere
dixit [illegible] esse vestitum pellibus camelorum sanctum Johannem
Baptistam cum patriarchis et prophetis, pontificalibus autem indutum Petrum cum ceteris
apostolis [illegible] martyres confessores qui ante regem advenerunt [illegible] ut pro hono-
re ac die sibi [illegible] gratias agerent et pro mundo universo deum orarent
Post haec illum ad locum alium duxit et [illegible] status [illegible] in [illegible]
[illegible] alios in [illegible]
[illegible] locum esse
[illegible] purgatorium [illegible]
[illegible]
[illegible] ut [illegible] manifestaret omnium et per
universalem [illegible]
festum omnium sanctorum diem statuerunt [illegible] suffragia

Illa die pro aliis sicut qui specialia festa negotia. Est autem festum maximum de perfectione
prerogative excellentie magnitudinis dei et glorie qua beata virgo emicuit inter omnes sanctos.
Unde Anshelmus nichil equale Marie nisi deus maior in tua effigie. Cuius
excellentie magnitudo Apocalypsis xii mulier amicta sole ubi tangitur excellentia glo-
riosa et luna sub pedibus eius tangitur eius singularis potentia virtuosa. Et in ca-
pite eius corona xii stellarum. Et ecce eius merita fulgentia prerogativa speciosa sub xii
stellis xii prerogative virginis quibus singulariter adornatur in ea. Etenim prima prerogativa
celi carnis et mentis et si fuit iste ternarius per quaternarium ductus habebimus
xii quibus regine nostre diadema refulget. Prerogative celi in primis miraculosa
generatione angelica salutatione purissima fecunditate et filii dei gestatione. Prerogative
carnis sunt portata deo virginitas sine corruptione fecunditas gestatio sine gra-
vamine vel labore puerperium sine dolore. Prerogative mentis etc. sunt altissima
humilitatis prudentie dulcedinis magnanimitatis credulitatis martirii toleran-
tie. Et reverentia autem que specialiter exhibetur beate marie virgini in sabbato
Dicendum quod multa de causa. Ideo virgini in sabbato honor eius primo quia
sicut olim dies sabbati celebrabatur quia deus in eo requievit et benedixe-
rat et sanctificaverat. Ita beata virgo est locus in quo deus specialiter requievit
Item preterea antiqui illum diem honorabant ob reverentiam dei patris a quo et per
quem erat de creatione rerum. Ita moderni ob reverentiam dei matris per quam et
a qua facta est homini redemptio. Item sicut iudei olim beatam virginem et eius
filium in synagogis suis solebant blasphemare ita fideles eam eadem vo-
luerunt laudare. Item specialiter quia aliis omnibus cadentibus a fide fundata
in sabbato sancto veritas fidei in sola virgine remansit et ideo ipsi deum et devotam
exhibent. Item sic de sabbato deveniunt ad diem dominicam per quam significatur status
glorie resurrectionis et perfecte glorie beatorum ita per beatam virginem pervenitur ad glo-
riam resurrectionis et claritatem eterne beatitudinis. Sexto refert alanus contra Johannem
Belethum dicit in dictum Constantinopolis fuit ymago quedam beate virginis picta
ante quam pendebat velum quod in eius solemnitatibus removebatur ut sua y-
mago videretur et a sexta vero feria diei autem mirabile quotiens die veneris hora sep-
tima in vesperis velum elevabatur et ymago videbatur et in vesperis sabbati
ad suum de celo locum reportabatur. Quo mirabile per stupefactum ante ymaginem
quem videns et orantes die veneris in sollicitum velum beate virginis receperunt decre-
verunt laudes et eius officium usque ad vesperam diei sabbati agere quod quidem co-
latium illud facere conveniretur in honore beate virginis.
Sequitur de laudibus beate virginis que fit eius honore eius salutacio
scilicet Salve regina et alii hymni. Pro quo notandum quod eius hanc per-
sistentiam legitur legitur in libro de miraculis eius. Sed cum imperator Con-
stantinopolis tenuit de consuetudine ferre lumine sive lampadem super altare
beati petri Rome et balsamum libere non posset data concordia in eum et Sol-
danum babilonie a quo ipsum recipiebat cepit nimis sollicitus fieri. Eum
multis thesauris ad papam ut eum a predicta obligatione absolveret. Et cum hic non
posset obtinere sed accedens ad curiam data multa pecunia obtinuit et red-
iit. Et cum illo statim quoniam ipsa nollet facere statim quem serviret petrum
ut consueverat aliis intrantibus ipse ingredi non poterat et confusus rogat
beatam virginem et horas eius dixit devote multa afflictus pena. Cui apparens
mater beata virgo dixit eum offerendum filio suo multum acceptum. Et reddi-
dit ipsa ad beatum petrum fecit statim liber intravit et una beate virginis et
laus exposita quam adiciunt confessoribus horas ipsius dicebat uisi Salu-
tanda ergo et laudanda est quia amissa restaurat et reparat quod expedit
eius studio eam laudantium.
Sequitur de miraculis ut laudi virginis narratione quedam per devotam sa-
lutationem beate marie virginis et ea que ad laudes eius pertinent
attinguntur. Et xlv exaltant eam coram ipso non enim est de laude

Domus tetu. — Ubi si omnia membra mea essent lingue non possent eam sufficienter laudare / Ex[emplum] [illegible]
de miraculis eius Ex quo monachus beate virgini devotus omni die ac nocte in honore eius
diceret [illegible] et quemadmodum aliquid in festinantia [illegible] ut adimpleret [illegible] Cui ap-
paruit beata virgo promittens eum ut filium dicens marie dum tecum ne bene facit et
[illegible] et quodcumque illud diceret ineffabile gaudium quod habuit de incarnatione
filii dei putabat [illegible] non solum in anima mente sed etiam in eius ventre quod singula-

ave maria — riter [illegible] Jacobus [illegible] tenentes quod adamabat [illegible] et pro-
petuum desiit Cumque non acquiesceret salutationem ipsam per aliud diabolus apparuit [illegible] in-
veniens valens ei [illegible] a suo confessore ut in omnibus temptationibus suis
diceret salutationem beate marie virginis / cepit ille dicere Ave maria / et diabolus [illegible]
[illegible] in ore eius [illegible] demonstrasse fuit quod clerici
cum heretici albigenses linguam amputaverunt [illegible] beate virgi-
nis [illegible] non poterat corde eam laudabilem salutabat Cum autem in quodam sole-
mni festo alijs laudantibus ipse laudare eam pro affectu [illegible] beata virgo et sancto nomini lin-
guam restituit et loquelam reddidit Et tunc cum alijs devote laudare cepit apparebat autem
lingue eius recenti cum ostendebat eam quod fuit plurimis [illegible] monachis [illegible]

Damascenus — [illegible] Johannes Damascenus in greca lingua peritus ut [illegible]
per [illegible] est [illegible] laudibus beate virginis insudabat et [illegible]
[illegible] Cumque ad instantiam quorundam nobilium quos [illegible]
[illegible] cum scolaribus [illegible] deambularet [illegible] cum pirrate
saracenorum cum [illegible] rapuerunt et quidam saracenus cum venderet [illegible]
[illegible] filium suum ei tradidit instruendum [illegible] in brevi puer
[illegible] ut [illegible] dictandi scribendi [illegible] imperator ac constantinopoli [illegible]
Johannes fama a saracenis [illegible] cuius filii cura sua [illegible]
[illegible] et puer [illegible] ut ei [illegible] constantinopolis [illegible]
[illegible] Soldano Babilonie [illegible] imperator [illegible]
erat [illegible] significat [illegible] sine impedimento [illegible]
[illegible] non [illegible] ad eo [illegible] in constanti-
nopoli [illegible] imperatori [illegible] modum dictaminis [illegible]
Johannes [illegible] non posse [illegible] et modum [illegible]
[illegible] plures dies cum [illegible] imperator
[illegible] in abbacia suspensa ut [illegible]
[illegible] Cum autem [illegible] in oratione
[illegible] beata virgo apparuit [illegible] et [illegible]
diceret se maxime dolere propter [illegible] et quia [illegible] de ea
[illegible] non posset [illegible] ut solebat suum celebrare missam beata virgo
[illegible] remoto dolore restituerunt [illegible]
[illegible] Salve sancta parens quod fecerat de
beata virgine celebravit [illegible] imperator [illegible] modum dicta-
[illegible] se dormisse filium saraceni [illegible]
[illegible] statim [illegible] in [illegible] quod [illegible]

[illegible] studuit in [illegible] cantationibus [illegible] penitens
studium in laudem virginis [illegible] quadam in [illegible] beate ma-
[illegible] Gaude maria virgo [illegible] quod [illegible]
[illegible] voce incepit subito [illegible] recepit / Item in eodem [illegible]
[illegible] filium suum beate marie virginis salutationem frequenter dicere et [illegible]
[illegible] que iuxta littus maris cum alijs ludens [illegible] a fluctu cum alijs
raptus est [illegible] blasphemantibus hic solo salutatione beate virginis dicebat
[illegible] quedam domina pulcherrima in sinum recipiens [illegible] et ad littus
[illegible] reduxit incolumem [illegible] in littoribus alijs
[illegible] retulit que circa alios gesta fue-
rant / [illegible] Cum in principio ordinis predicatorum demones non solum
[illegible] temptando sed etiam corporaliter affligendo fratres multipliciter infestarent apparuit
diabolus [illegible] ordinis dicens quod si fratres a predicatione cessarent et ipse ab
eorum molestijs / [illegible] quod [illegible] fratres non cessaret a predicatione sed [illegible]
[illegible] fratres [illegible] ordinaverunt [illegible]
[illegible] laudes [illegible] matutinas cantaretur et tunc [illegible]
[illegible] beate virginis demones [illegible] quo exemplo [illegible]
[illegible] idem facere statuerunt

Legitur de beneficiis bte virginis multis miraculis exhibito ut sequentia decla-
rant. Sola [illegible] Jacobus [illegible] cum quidam nobilis videret puer [illegible]
in [illegible] de domo [illegible] non posset dum [illegible] vovit ipsa bte
virgini quod si filium suum [illegible] [illegible] ieiunis in pane et aqua vi-
vaet et magnum [illegible] in vigilia assumpcionis singulis annis offerret. Puer vo
[illegible] domo inventus est illesus. [illegible] aut [illegible] et domus eadem iterum crema-
retur et ipse archam cum quoda alia de cellario domus [illegible] dum esset in [illegible]
trabes [illegible] ceciderunt super archam et [illegible] sorio puer intus [illegible]
suus mater sorio flente et btam virginem [illegible] [illegible] votum quod solveret et quod
ei filium [illegible] fuit quod inventus in angulis cellarii [illegible] btam virginem
qui [illegible] cellario [illegible] fuit quod in eo [illegible] [illegible] apparet [illegible]
cum [illegible] cum mortuum crederet [illegible] flente [illegible] quem [illegible] ratione in
[illegible] [illegible] est [illegible] et [illegible] sibi [illegible] [illegible] est [illegible] in [illegible]
dine [illegible] [illegible] aut cera fuerat in cellario [illegible] ~~et trabe usque ad cum~~
~~sola cera [illegible] est~~ pro voto complendo super quandam trabem cellario [illegible]
[illegible] et trabe usque ad terram sola cera iuncta est illesa et post trabes [illegible]
quam cedit cera. Item cum quidam clericus Stephanus nomine [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et post hoc factus fuisset [illegible]
[illegible] [illegible] et post [illegible] [illegible] nec post [illegible] [illegible] [illegible]
lacrimas fudit btam virginem [illegible] que ei apparet [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ipsum penitus liberavit. Item cum quidam [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] castitatis vovisset [illegible] [illegible] et [illegible] post [illegible] uxorem
vellet cognoscere viderent [illegible] illa quod [illegible] [illegible] [illegible] diabo-
lus [illegible] puella xij annorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et quod post [illegible] [illegible] volebat illam [illegible] data [illegible]
[illegible] filium [illegible] factum flebat et [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] cum ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cum ad vir-
ginem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] festum dei assumpta a diabolo
[illegible] celebraret [illegible] [illegible] et altare posito in [illegible] [illegible]
cum [illegible] [illegible] festum [illegible] [illegible] et [illegible] btam virginem [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] puer ut [illegible] et [illegible] [illegible]
ipsum aut a diabolo sibi [illegible] [illegible] bta virgo restituit [illegible] cum [illegible]
[illegible] a diabolo [illegible] molestatus [illegible] legitur quod alexander [illegible] imperator [illegible]
[illegible] [illegible] cum [illegible] [illegible] [illegible] de qua [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in forma [illegible] super [illegible] forma alios [illegible] ipse solus [illegible]
[illegible] morte fugiens [illegible] [illegible] uxor aut eius [illegible] nomine in
[illegible] bte virgini [illegible] in die et [illegible] in nocte [illegible] [illegible] de
nocte adorare [illegible] singulis [illegible] missa de bta virgine [illegible] celebrare
faciebat multa offerens et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ut faceret [illegible] loco ubi [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] uxoris [illegible] [illegible] hora misse
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] imperator [illegible] [illegible] fuisse [illegible] [illegible]
in [illegible] [illegible] basilii [illegible] Julianus apostata ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Cezarea Capadocie [illegible] panem [illegible] [illegible] sue a bto basilio [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et offerret panem ordeaceum quale habebat [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] faceret cum [illegible] et [illegible] et [illegible] destruere [illegible]
[illegible] rediret [illegible] [illegible] ad quandam [illegible] bte virginis in quadam [illegible]
[illegible] basilio [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] et ordine [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ubi [illegible] [illegible] [illegible] fuisset in [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] nocte videt btus basilius [illegible] [illegible] descendente de celo in
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sedens in throno [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de Juliano [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
de [illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] basilii [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et ego [illegible] [illegible] [illegible] basilii [illegible] [illegible] in medio [illegible]
[illegible] [illegible] Julianum in medio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
in [illegible] [illegible] sanguine [illegible] in celum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] Et hec dicens [illegible] [illegible] aut basilius ad hanc [illegible] [illegible] [illegible]
ad [illegible] et [illegible] corpore et armis in [illegible] non invenit [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] morte Juliani [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] aut [illegible] corpus [illegible] in sepulcro et arma [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Julianum [illegible] [illegible]
[illegible] de [illegible] [illegible] et hec [illegible] [illegible] a [illegible] basilio est baptizatus
[illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]

aut pro negociis suis uxorem et terram dimisit in custodia sua sine quod prius
nunquam ad violentiam voluit ut cogitata incesta [illegible] committeret sed vilis se defen-
dit. Cum autem redisset ipsum [illegible] pueritie ut Egyptum a Ioseph ea de [illegible] accusat.
Imperator autem credens eam ei cum obviante pugnis et pedibus verberavit de-
dit duobus militibus ut latenter eam in silva decapitarent. Qui allecti eius pul-
critudine primo eam violare nisi sunt. At illa sancte se defendit auxilium beate virginis
cui devote serviebat invocavit cum clamore. Quidam peregrinus nobilis audiens sonum
[illegible] liberatam uxori sue [illegible] mancipavit et puerum sibi tradidit nutriendum.
[illegible] cum frater domini apparens cum pugnis [illegible] et [illegible] ipsa vilis se defende-
bat. Ille autem de sibi illata iniuria se vindicare volens ea dormiente puerum
iuxta eam positum filium fratris sui occidit. Quam dominus ille quibusdam nautis tradidit in
[illegible] exilium deducendam. Cum autem et ipsi eam vellent opprimere vel in mari submergere,
ipsa vero cum tremore recepit [illegible] [illegible] quam cum eam in quadam
insula posuerunt, in qua beata virgo ei apparuit eam confortans docuit quod cum
quandam herbam cognosceret contra multas egritudines valere et maxime contra lepram
eorum qui sua confitebuntur peccata. Crescente autem eius medicine fama dictus
nobilis fratrem suum [illegible] leprosum per [illegible] ad eam duxit. Quem cognoscens [illegible]
ab eis cognita noluit [illegible] ut coram omnibus diceret peccata sua si sanari
eum [illegible] vellet. Qui cum aliis dixisset illud celavit quod in eam commiserat. Illa
dicebat quod ipsum peccatum celatum impediret curationem. Cum eciam [illegible] a fratre suspecta
ab eo [illegible] illud confessus continuo sanitatem recepit. Imperator eciam [illegible] eius
audiens eius famam eam accersitam rogavit ut curaret eius fratrem qui
[illegible] dicebatur. [illegible] in publico in presentia regis [illegible] [illegible]
mox confessus est omnia preter illud quod commiserat in eam. Que ad hec aut se non
posse curare nisi peccatum latens confiteretur. Admonitus autem a fratre et [illegible]
ab imperatore confessus est peccatum quod in imperatricem commiserat et illico curatus est.
Audiens autem imperator dictam non cognoscens [illegible] inconsolabiliter doluit [illegible]
aut imperatricem [illegible] adeo [illegible]. Cum autem simul loquerentur per [illegible]
[illegible] [illegible] eam et [illegible] cognosceret honorifice et letanter recepit dolorem
in gaudium convertens. Que post [illegible] beate virgini servivit. Quidam
[illegible] in [illegible] castrum [illegible] qui omnes [illegible] in [illegible] spoliavit. [illegible]
[illegible] quotidie [illegible] [illegible] [illegible] salutabat. Accidit autem ut spoliaturus
[illegible] quendam sanctum eius [illegible] rogabat ut ipsum ad castrum duceret [illegible]
[illegible] que dum diceret adductus autem [illegible] omnibus [illegible] [illegible]
ut eis [illegible] qui aut aliquis deesse [illegible] [illegible] dixit quod
[illegible] [illegible] dixit [illegible] qui [illegible] et adductus in medium
ut [illegible] vidisset cepit [illegible] non audens [illegible]. Cum sanctus ait adiuro
te per nomen domini nostri Ihesu Christi ut quis sis palam coram omnibus [illegible] et ob
quam causam [illegible] [illegible] ostendas. Cum videret [illegible] prodere
coegit [illegible]. Ego sum demon in forma hominis [illegible] [illegible] [illegible]
te per [illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] ut die qua hanc salutationem
marie non diceret diligentius observans accepta in eo [illegible] potestate ipsum [illegible]
[illegible] per [illegible]. Et [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] illa die [illegible]
illud ave diceret in eo non potebam [illegible]. Et ecce a die qua veni [illegible]
ea diligentius observavit [illegible] [illegible]. Audientes autem hec [illegible] [illegible]
[illegible] et ad pedes viri sancti prodeuntes veniam postulant [illegible] de
[illegible] sua in [illegible] [illegible] sanctus demoni precepit nulli offendendo
et nullum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod sanctum fuit [illegible] [illegible]
[illegible] deo [illegible] et recepit [illegible] quidam [illegible] beate virgini devotus [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quotidie [illegible] [illegible] dicens
Gaude dei genitrix virgo immaculata gaude que ab angelo suscepisti gaudium
gaude que genuisti eterni luminis claritatem gaude mater gaude dei ge-
nitrix virgo tu sola [illegible] inviolata te laudat omnis creatura et [illegible]
[illegible] [illegible] pro nobis [illegible] interveniente [illegible] [illegible] mobili languore
correptus ad extrema venisset pavore [illegible] cepit. Cum beata virgo ap-
parens dixit. Cur fili tanto tremore trepidas qui mihi gaudium [illegible]
Gaude etiam tu et [illegible] gaudiis [illegible]. Et ille [illegible]
[illegible] in pace. Erat quidam monachus [illegible] [illegible] beate virgini valde
devotus. Hic quadam nocte ad [illegible] [illegible] [illegible] altare beate virginis
[illegible] eam dulciter salutabat. Et [illegible] sacrista de [illegible] [illegible]

ruenda flumen pertransiens cadens in eum expiravit. Cum animam eius demones rapuissent
affuerunt angeli ut eum liberarent quibus tamen dicebant demones quod nil in eum haberent
quia vitam in malis operibus finivisset. Ecce beata virgo eos increpans ait hic quod a quocumque
pergens me primo salutabat et similiter rediens quod si dicitis vos verum fieri ponamus
in medium statim regis. Cumque de hoc coram domino disputarent placuit deo ut anima rediret ad
corpus ut de maleficiis peniteret. Quod ita fieri videntes dyaboli facta querunt et usque
ad flumen pergentes submersum reponunt. Cumque confracto corpore secum quid factum fuerat mira-
rentur ille repente ad vitam rediens rem gestam retulit. Postea quoque in bonis operibus consum-
mavit. Item miles quidam potens dum omnia bona sua indiscreta liberalitate dispersisset tan-
dem ad maximam devenit inopiam. Habebat autem uxorem pudicissimam beatam virginem devo-
tissime salutantem et diligentem. Cum autem appropinquaret quedam solempnitas in qua vestes et mu-
nera talia consueverat dare nec habens quod iam daret et nimia confusione et verecundia du-
ctus esset usque dum ipsa solempnitas domum non egrediebatur. Tandem adiens desertum locum dyabolum
adoravit. Et ecce equum quendam sublimem cum assessore accepit ad eum. Cui dyabolus
ait Si michi in modico obtemperare volueris magna gloria et divitiis habundabis. Respondit
ipse quicquid demon iusserit per se facturum. Et demon Ecce perges in domum tuam et in
tali loco tot auri et argenti pondera tot etiam lapides preciosos invenies in solum. Hoc
facias ut tali die uxorem tuam michi adducas. Cumque miles in domum rediisset omnia invenit
que demon dixit qui mox invenit palatia largitur dona redemit fundos comparat
bona servos et servas. Appropinquante autem die statuta uxorem facit ascendere equum
ait quod alias mecum te pergere volo. At illa tristis viri imperio contradicere non presumens
beate marie virgini se devote commendat post virum insedens. Cum autem longe equitassent
et in via quandam capellam invenissent ipsam capellam intravit de equo descendens
viro expectante. Dum autem beate virgini se commendaret subito obdormivit. Et ecce
beata virgo in habitu et forma dicte domine similis foras exiens equum ascendit domina
in capella dormiente. Vir autem suam arbitrans uxorem profectus est. Cumque ad locum
statutum venisset ecce princeps tenebrarum cum impetu maximo veniens tremens et
stupens inferiorem accedere non presumens dixit miles infidelissime et infidelis homo
cur michi illusisti. Ecce coniugem tuam ut adduceres debuisti et adduxisti matrem dei.
Nam hec in uxore tua multas michi inferunt molestias et iniurias. Et ideo de ea
volebam capere ulcionem et uxorem dimittens adduxisti mariam ut me torqueat
et mittat in gehennam. Hec vir audiens pre timore et admiratione loqui non poterat.
Tunc dixit virgo beata Quam temerarie spiritus nequam devotam meam nocere presumpsisti non hec
tibi impune recedat. Demum cum ad infernum imperasset vir de equo festinus compos
sui existens prostravit se ad pedes eius quem tamen dulciter increpans precepit ei ad
uxorem ire et omnes divitias abicere qui reversus invenit adhuc dominam dormientem
quam excitavit et omnia que acciderant refert. Cum domum venisset omnes divitias de-
monis abiecit et in laude beate virginis permanserunt que perpetuas pernimium divicias
eis dedit. Item Episcopus quidam qui beatam virginem in summa reverencia habuit et devotione
quandam capellam beate virginis in quadam nocte adibat. Et ecce beata virgo cum choro virginum ve-
niens accersivit eum cum summo honore suscepit ad capellam ad quam tendebat ducebat
duobus precedentibus de choro virginibus atque dicentibus cantica dum fore tantus honor dul-
cis amor christi personet ore pio quos versus totus alius chorus virginum resumendo percan-
tabat predicte ergo bine cantaciones binos quod secuntur in ordine versus sequente super primo
Ad ima ruit magna de luce superbus Sic homo cum tumuit primus ad yma ruit
Sic ergo ipsum per se exiue usque ad capellam perduxerunt duabus supradictis et aliis cantibus
Item quidam Episcopus Lammiensis olim a curia romana rediens in abbatia
sancti Bertini apud sanctum Audomarum hospitatur. Cum die vespertina sermonem fecisset tali-
bus indicavit. Ex tunc esset apud beneventum audivit a quodam religioso ..
litano quod in illa sancta quaque pater in honore virginis beate nominis incipientes
a singulis litteris nominis maria cum devotione frequenter dicere consueverat
scilicet Ad dominum cum tribularer Retribue In convertendo et Ad te levavi singulis
Ave maria premittens. Erat autem in quodam monasterio quidam monachus qui hec vigi-
lanter audiens cotidie post matutinas predictos psalmos in honore beate virginis decantabat.
Accidit igitur ut nocte media quodam fratribus surgentibus ad matutinas frater iste post
nonam non invenitur chorum psalterium semper in choro tenens eum cum et non inveniens
ad locum eius cum precessit et ibi eum mortuum invenit. Admonita nos flere gementes sti-
pientes tunicam eius discopientes quinque flores rosarum invenerunt unum exibebat de ore et

de lingua eius de oculis eius de auribus [illegible] igitur pro tali miraculo cum in
chorum detulerunt et facie detecta cum ceteris rosis diligentius inspicerent
in rosa que de ore eius exibat invenerunt scriptum Ave maria Tenuit autem per
septem dies donec tres abbates convenerunt quorum unus fuit a legmatione [illegible]
fuit abbas Cystercien et multi alii clerici et laici qui viderunt magnalia dei
Sequitur de sexto affectu pietatis scilicet compassionis et operibus misericordie pauperibus gessit
[illegible] exhibendis Notandum quod primo quod opus misericordie est magnificum quod deus
eum diligit quod patet ex monitionibus scripture tam a se quam ab aliis quoniam
inspirant quas propter copiam dimitto aliter vero [illegible] et de Cornelio
actuum x et Item patet hoc ipse misericordes remunerat et avaros et duros punit
[illegible] xxv venite benedicti et et item Discedite maledicti et In remune-
ratione vero apparuerunt illi de quibus infra septem exempla ponuntur Refert petrus
Alphonsus Et quidam invenis [illegible] filius cuiusdam regis [illegible]
cum rex promisisset quod mortuo patre ipsum sublimaret si bene se regeret thezau-
ros patris varios reperit aurum et argentum lapides preciosos pauperibus et ecclesiis
domibus agrorum quod pecuniam erogavit Accusatur coram rege quod bona patris dissi-
paverit [illegible] quod in vite [illegible] et in tuto loco posuerat et ferent de eo [illegible]
suum Rex autem audiens sua industria omnia et multiplicat et eum sublimavit
et loco patris consules fecit Item in vita beati Johannis Elemosinarii legitur Et quod
quidam nomine Troilus misit Alexandriam et dum libras xxx auri et argenti
pro pallacio fabricando beatus Johannes cum mutuaret et ad domum suam duceret
domine cum diceret [illegible] debere edificium esse et domus [illegible] eum ad eius
[illegible] dictum aurum tradidit pauperibus erogandum si post eum [illegible] avaricia
[illegible] in lectum decidit quod audiens Johannes et aurum dimisit quem statim
[illegible] item invitatus cum eo comedit Postea vero [illegible] in extasi ductus
est ab angelis in quoddam pallacium mire pulchritudinis [illegible] splendoris
et portam auream in qua erat scriptum hec est requies Troili Et [illegible]
[illegible] legit accedens quidam pulcherrimus [illegible] delevit hunc titulum eius
et subscribit hec est requies Johannis patriarcha qua visione facta Troilus [illegible]
libras [illegible] aurum [illegible] erogat Legitur de beata [illegible]
quod ministrabat de rebus suis [illegible] propter fidem [illegible] Illius autem [illegible]
[illegible] facta fuit [illegible] et parvuli erat ab
[illegible] in quibus solebat domos celestes reponere Item in vitis patrum Et [illegible] fratres
[illegible] abbatem [illegible] manus [illegible] remanens sex diebus
in ebdomada autem fuit [illegible] infirmus [illegible] quod [illegible] supper-
[illegible] non [illegible] placet deo ut [illegible] Item quod deus diligit opera elemosine
[illegible] factum reputat sibi [illegible] legitur [illegible] in effigie pauperis
[illegible] xxv [illegible] minimis meis fecistis et Item Martinus adhuc ka-
[illegible] hac me veste [illegible] Item Gregorius in dialogo [illegible] de
patres et qui cum [illegible] super manus [illegible] suscepit audit
aliis diebus a deo me suscepit in [illegible] et supra de [illegible] statu xxxiiii et
Item Gregorius in dialogo [illegible] beatus martinus de monasterio cum quodam
[illegible] et redderet [illegible] lepra elephantica totum infectum [illegible]
[illegible] lassitudini et [illegible] in via remaneret cum pallio suo involvens
7 eum [illegible] portavit super humeros suos appropinquans monasterio [illegible]
[illegible] fratres aperite portas quia frater martinus [illegible] Item [illegible] portas
[illegible] de eius [illegible] apparuit ei in forma sua [illegible]
in celum ascenderet ait [illegible] super [illegible] ego [illegible]
autem [illegible] quid faceret de eo quem portabat ait [illegible] ego agnoscens
[illegible] At dixit quando eum portabat nullum pondus sentiebat
[illegible] Item quidam [illegible] pauperes [illegible]
tali [illegible] ad domum nolunt [illegible] donec aliquis [illegible] et [illegible]
[illegible] adduxit qui multum affligi videbatur [illegible] et [illegible]
[illegible] pedes invenit eos perforatos [illegible] autem obstupet ille [illegible]
ab [illegible] Item quidam nobilis domina [illegible] pauperes [illegible]
[illegible] pedes eorum [illegible] manibus abluebat [illegible] quidam inter
alios [illegible] qui videbatur [illegible] et [illegible] absente viro duxit eum in
domum suam et petenti panem [illegible] dixit se non posse esse nisi
in mollem lecto [illegible] in [illegible] lecto quem [illegible] credens

Adulteru voluit cu orad apparuit ego ei dns medy mia foria q pcedebat
in uncte dicit ei Credo me pticipis esse p te passy het su Xti at gdvaz pstq
dolor exiget nil videt Tho p deg d lugar opz ime pz p indenla que in cis
Digit legit de bto martino q cu in quodā festo vet ad Baluim missā
celebraturq pcepit suo archidiacono ut paupi nudo eu obmuit veste
emer que cu differet btus martinus suā in secreto eum et paupi dedit
Demu archidiaconu instabat ut egredit ad missā celebradā Ait de se no
posse quasi de alio que ire no possit nisi p paup pus induetur qpulsq
dur archidiacog emit quinq argēteis vestem vilez et foratez qua bt
martinus latēter induit Demu elevass manus in missa ad pfacōs appa
ruerunt eius brachia nuda Deint delata ab angelo torques aurea et ge
mata brachia eius decenter opuerunt Cu fancti effecit globus igneus
apparuit sup caput eius in quo ei dns videbatur Item legit in passi
one Baltrami legit de fetus xxiij indesteru cdifuerunt in quo religi
ose degens manu ppa pauperibus et peregrinis necessaria ministrabat et solo usu
demonis fugiebat In quo horreis victualia hebat in usus paupum de
quibus quotiens furtive accipit accipiebat decimus fiebat ul legit Item
legit de bto ploto q non habens quid nisi de qtales dar que u hebat
dedit quapt duobus denariis ffcta oratione tot invenit in bursa denarios
quot erant pauperes Item in vita Johannis elemo. msr de gru fcm xxx viij c
xx iiij dem dans paupi nō cessabat hic in dare et dabit Dolo Item
Thob iiij et xij Ite de Johane eloewo quen videt vnu bonu Archiepum
quebat ab eo quō adeptus est gram largitatis elemosinas hoste se usq
cu ambas videt et dabat valebat aliqd aut inforiuno cu thelo te co
ex innocēci q p deo nil dar valebat Aliqd aut inforavino cu thelo te
gitat illud creveri esse pp nutitate sua q cu vellet facere elemosinā annua
no pmisit vnde rogavit sum ut singulis septimanis fuerit ei suos denari
os et duet pauperibus Ille aut pecia ebdoda fuerat e poy et innetu est q
in fine illius ebde de fuerto e plus esse in alia et cogitans q hic esset ppt deo
sua pcepit ut fuerat xij et fuerat e seruus duos solidos et ipse innetu est
q duplicabat Aliu aut singulis septimanis augmentavit lucra et magis te
vvero de gesta vnde fuerunt q erunt hic fuit duramedy cu ei et petris vedi
Dudū vero hec esse under fuerunt q uisu hec fuit duramed ad largitas elemosinas fuerit date Ite
venglaunt ei virtute pronomatiōe vade illic ad largitas elemosinas fuerit dant Ite
refert de sco Johanne elemosinario q de alio Dr tu esse in ipro elemag xv et Ppones
ubi a petris omnibus tamen et domini in leto apparuit illa pro pissima pole ppe
dicitur enim ornatus ppabat omnam hymnu sensu in eius capite cu corona
de ramis olivarum et tu oraciones esset sunt quere esse illa ubi Ego su illa
fama et pegrina fiunt regis filia et si me possederis amica dicit te in esse
fama et pegrina fiunt regis filia si ne possederis amica de celo ad terraz descende ho
ttu cuiq quod nemo in eu fit ut ego que feci de celo ad terraz descendo ho
nuez si p eius morn hicts dicts absunt Et infinis q esse mala cogitat
eius apa totis vibus amplecti et ftem in mane aut pergens ad ecclam ob
viavit paupi nudo cui vestimentu sez expoliavit et cu reddict unet ligatura
tentio anni mirificata et vid invenies vno ende cogitat qpesse ad illa fez
Sandcoles q p eius amore dsribunt pauperibus pfetis qz preciosū dni vipit ista
opa iute fucit In hac vero visione eius Sarmanus uic thy in cetus positus vi
dit visitaz anglorum multum mos chorum coronis portantem et educentem eu
vidit qz vagine sole splēdidiori lapidibus preciosis ornata p innumi eu duceret et ito
ducente eu alia multitur ad cubiculum suum regis tacit eu hac alius sit in
optaz possit videt eu intrantem ingress ab infinitus multum eu ramis olivarum
Legit de bto Wernino Curreseu Dr eu predicat p brethannia fu qplis fuit
in ipsum ppt hospitium a rege eo aut negatur / eu Bulinly vide et scribi utie
in ipsum ppt hospitam a rege eo aut negate / eu bubulcy videt et scdit inic
ne aliqtero qpassionem motus eius hospitatus est in tugurio suo paut q eis vite
lu sum que solu hebat eius ossibus sup pulte qgregaris btus Wernanus sbulus
suis vnitez restitut exane aut ipso quinto in palacio regis argueb p de
irnit depos sunt ipsum tanq indignu regnu gubnare et reddere p quod sceba vetabat Bu
lcedens eu vinige et libens nō valens ut iusti redite p quod scelus opabat Bu
bulcus aut ab eo rege est constitutus britannie ppr hospitalitatem et caritate suā A quo
pluribus regnis usqz ad ipm Wilhelmum Bastardi ducis Normanie q britanniam
acquisivit pulcan fuit De ipso eciā bto Wermano legit Dr redeunt vero egressi

de mediolano omnia bona sua pauperibus dedit inquisitus ab archidiacono suo
si quid plus haberet, invenit eum habere tres denarios, hec quoque pauperibus dare
ubi alii murmurantes ait cum sufficit hic unde in dextera suos alios. Cum ille
volens sibi providere duos tamen denarios dedisset statim mulier quedam intulit ad porte
domum suam obtulit ducenta ipse vero archidiaconum advocans ait cum in uno pauperem
defraudasse eum si dedisset trecenta habuisset. Legitur in vita patrum quod quidam monachus
tenuiorem fratri suo pauperi dabat quam labore suo acquirebat. Ille autem perpendens
quod dabat quod eum daret monachus cuidam semen et dispersisset ei nec hoc faceret sed dicit
fratri ut laboraret et de labore suo sibi provideret et indigentibus quod ille faciens licet
tristis attulit fratri suo de elemosina sua plures panes post multa alia que mutuo
dantes pauperibus religiosis ut pro fratre suo oraret cito post consumit a fratre utrum
more solito pecunia quaeritur. Tunc videns quod non sed habundabat tempore
quo bona monasterii conservabant sua postquam autem incepit bona sua dare
pauperibus multa habuit bona cum omnibus [illegible] operibus [illegible]
quia ad hec nos hortatur animalium natura. Dicit enim Leo de natura animalium
quod una species animalium non querunt [illegible] species animalia iuxta illud Eccli
omne animal diligit sibi simile. Ad hoc etiam nos monet sanctorum angelorum benignitas
dicit illa beati spiritus caritatem sectorum et pietatem non amittunt sed augmentant
quia licet sint impassibiles non tamen sunt incompassibiles. Nota quod elemosina
ad deum ducit. Augustinus de Vermelio ortum (?). Item peccata redimit. Danielis iiii
peccata tua elemosinis redime. Hugo Vivens [illegible] elemosina sanctorum
quasi quibus actibus peccatum damnum [illegible] salutem [illegible] elemosine a culpe
nos liberat tamen plangimus et abdicamus [illegible] Item elemosina vitam temporalem
auget et eternam confert ad eternam in pietate adonia valet. Item bona temporalia
multiplicat. Refert Balthenus quod abundante quidam paupertate apud [illegible]
[illegible] Marsilium [illegible] monachi quique tamen pauperes et inopes reditus
haberent ipse videns quod unum procuratorem habebant qui omnia necessaria eis ministrabat
[illegible] quodam fore de abbatia [illegible] copulato [illegible] non [illegible] amplius [illegible]
[illegible] Gerinus [illegible] dixit date [illegible] dabit vobis [illegible]
[illegible] et dare [illegible] applicans [illegible] hospitalitate et caritatem
plura prior [illegible] abundantia

Sequitur de hiis que sunt sunt in elemosina danda attendenda. Nondum sequitur quod ele-
mosina debet dari ordinate ut primo homo incipiat miserere sui Eccli xxx (?)
miserere anime tue placens deo. Augustinus [illegible] iniquus [illegible]
ante [illegible]. Item debet dari [illegible] sed non contra bonum obedientie [illegible]
[illegible] Sed distribuenda omnium [illegible] et facultate [illegible] Dicitur de quodam
[illegible] quod habuit multas vestes a quibus ut sibi videbatur poterat absti-
nere Cum videret pauperem nudum dabat ei tunicam licet abbate prohibente [illegible]
[illegible] plures [illegible] quo eum [illegible] consulerent [illegible]
videbis quod alter [illegible] alterum caritate [illegible] ait [illegible]
[illegible] tibi caritas dat. Tunc abbas [illegible] in inobedientia [illegible]
[illegible] quibus [illegible] quod [illegible] non [illegible] inobedientia que maxime
attendit [illegible] Item legitur de quodam [illegible] et [illegible] quod fuit [illegible]
[illegible] qui videns penitentes [illegible] pontifex [illegible]
[illegible] abstulit ei [illegible] ante [illegible]
[illegible] dixit [illegible] Item debet da-
ri de proprio et recta intentione Eccli xxxiiii Qui offert sacrificium de substantia pauperum
quasi qui victimat filium in conspectu patris Quia sicut rapina [illegible]
[illegible] de [illegible] possessione elemosina non [illegible] Item [illegible] elemosinam nol-
[illegible] Et sequitur [illegible] sinistra tua [illegible] fame [illegible] in Alexandria
Iohannes Elemosinarius omnia que habebat erogasset nec danda [illegible]
[illegible] videns eum in arto positum [illegible] et se daturum [illegible]
modios frumenti et auri quinque libras ut primo [illegible] diaconus quo [illegible]
[illegible] et repulso statim due magne naves frumenti venientes
de Sicilia applicuerunt. Item debet dari [illegible] Val[erius] [illegible]
[illegible] Legitur in dialogis quod sanctus [illegible] ei a quodam demonium [illegible]
demon in ipso [illegible] clamabat quod [illegible] non [illegible]

de suo expulerat Non inveniebat eum cum recepit Unde quidam motus non compassione
sed formidine detractionis hospitalitate eum recepit tamquam filium in domo parentis unde sic
debet dari egenis et pauperibus post depositum dedit pauperibus etc. Luce xxi Ait fuerit
elemosina etc. Nota quod vasa nostra sunt elemosina impleri regis et fortiter efficiunt
quondam fuit enim cum afflictus erat et compaciebatur anima mea pauperi Nota de divite
epulone et lazaro Luce xvi Legitur in vi pa (?) ... quidam servus qui accepit quando
dando unumquodque quod utile erat Unum autem dans agapem videt inimicum male
indutum volebat ei dare multum et semper levabat parum videns autem bene
indutum et volebat dare parum et dabat multum Decumbens autem tempore unius
quod bene indutum multum induxerat quem de maxima nobilitate venerat ad ma-
ximam paupertatem altera vero vidit vestes huius erat nimio accepit ut plus
donaretur ei Item debet dari multum et de melioribus Thob iiii Si multum tibi
fuerit habundanter tribue Legitur ... ad finem Iohannis Alexandrini erat quidam
qui omnia per uxorem huius dixerat ei fili Esto misericors quantum potes et ita fecit
Consideravit autem sibi deficiat aut in vita aut in morte ... autem dabat omnia
quae habebat ut ei aliquid diceret quando accederet quod amicum vel in multitudine
nec ego dando ... fecit patriarcha Alexandrinus ... neminem ut
sibi deficeret domus quam habebat ... autem dicit quod ... dei haberet ...
dixit pauperes suos esse dominos quibus tenebat patriarcha ... autem sunt
... multa ... pauperes quibus tamen dominus ... singulis diebus ...
ministrantur Item ... xiiii Si vis facere festum ... [illegible] Et recipies
minstrandi Item Rom. xii Si non ab eo ... a deo
... fiat iusto et invenies retributionem magnam Et si non ab eo ... a deo
... fiat humili et ne dederis impio ... talis ... invenies ... quod quidem
creatura Legitur in vi pa ... quidam sanctus ... valens ... in hieme ...
nocte ... pulsaverunt ad hostium ... et ... agnovit ...
... hilaritate eum suscepit et ... dicebat ... dei ... et ...
... aut cogitatis cum ... ab eo recessit Item debet dari ... et ...
... pedibus nec ... ab eo ... Item debet dari cito et ... Job
Corinth ix hylarem datorem diligit deus Ambr. xxv ... pertinet ...
xxx Si ... quod volebat pauperibus et ... multa ... quot
Legitur in vi pa ... in ... civitate egypti sunt tot ... monasteria quot
domos ... xx ... monasteria ... et xx milia virginum ...
... autem alicuius ... absconditus ... hospitum ... ad hospitium
... de eis ... trahebat Item debet fieri in vita ad ...
... Nota quod ... beata lucia ... sua Nota
quod quidam sunt ... ubi ... reponunt ... nisi in infinite
... elemosinae fiere ... in infinite
nec in morte nec post mortem Nota attendendum quod elemosina ... lucis
... post mortem ... in vita et ... post mortem
... lucerna ... precedit ... in vita

Ideo ... ii ... Spiritui ... commendat
Ultimo in tractatu de ... est specialiter de ... parentibus exhibenda ad
quod hortatur nos scriptura Exodi xx honora patrem tuum etc. Item ... quod
... in ... presumebat ex quo ... tres
filios ... videbatur ... eum ... et molestaret
... dicit ... esse filium suum ... nolens ...
quod esset ... et duobus aliis ... ...
pater ... filium suum ... heredem constituit Unum autem ...
... filium dicit esse heredem ... ad ... Rex autem ...
ad ... in corpus patris mortui ... sagitta ...
obtineret hereditatem ... duo illorum validis sagittis corpus patris ... et ...
... filius dixit se ... patrem et ... decreto ...
... et ... amare ... rex iudicabat eum esse
... et ... dicit Ysidorus et Ambrosius
... heredem Item ... creatura ... ut ... sunt ...
in ... ubi ... ut ... sunt ...
... possint et ... eis ... parentibus ... cum ...
... ut ... parentibus est ... et subvenientes

Prover. xx. Item maledicenti patri suo vel matri extinguetur lucerna in medio tenebrarum
Refert beatus Augustinus xxii de civitate dei. Et quedam nobilis mulier de Cesarea Capa
docie habuit septem filios et tres filias que cum ipsi viro suo mortuo destitueretur
et a primo mulieris molestaretur eos maledixit. Et omnium membra tremore
horribili insigni per illam maledictionem patiebantur et non ferentes obscene
mobilitatem aspectum civium per mundum vagabantur. Quorum pena cunctorum aspectui
videntium liquebat. Duo autem ex ipsis Paulus et Palladia venerunt ad Ypponem
ubi ad sancti Stephani ecclesiam frequentabant. Cum autem in die pasce Paulus
in predicta ecclesia in oratione prostratus coram cancellis populo iaceret qui subito
curatus fuit tremens post dictam infirmitatem aliqua non sit. Cumque tamen
infirmitates eius coram populo recitaret omnibus ipsum sanatum divino auxilio media
te. Et tunc soror eius Palladia quaerebat que intrans cancellos ecclesie
in quibus frater eius oraverat dedit se ad orandum. Et facta oratione obdormivit subito
autem curata omnino sanata surrexit et ordo de sua sanitate letificatus fuit.
Rastwochino dux Thuringie fuit vir quidam in facie horribilem habens
buffonem et cum in oculos surgentem et in genis hinc inde tenentem quem
si quis ab eo auferre videretur statim ipse tentabat. Hic enim non habens pecuniam
Item adeo esse dicitur secrorum licencia et vitabat ut totum nullus liberaretur. Cum autem
liberatum non possit tandem sacerdotem ingrediens statim liberatur. Buffone repente. Ca
usa autem hec fuit tamen prius quam eum ditaverat ac egregie cum
tunc filio uxoris de domo expulerat. Cum autem quadam die caponem sibi pin
guem posuisset et sedet in mensa pater pulsavit ad hostium qui occultato ca
pone consilio uxoris patrem introduxit quo recedente famulo suo ut ad mensa
caponem recepturus et invenit buffonem qui in eius saltavit faciem ut
supradictum est cum arripuit et ipsum usque ad sacerdotem primum tenuit. Audito ad im
peratorem ponitur indicatur mala que pro vivis sustinentur. Tholi in honoreque
liberis iura tue omnibus diebus vite sub tremore eum esse debebis que et quanta
sit perpessa pro te in utero suo. Nota de Ioseph qui venit peregre in
Egyptum Gen. xxxvii legitur in miraculis beati Jacobi. Et quidam cum patre suo
de palo a Theutonia ibat ad sanctum Jacobum. Et cum Tholose essent hospitati
cogitavit hospes eorum eos primas bibere et inebriavit in eorum manibus ca
pitalium inmisit et nascerent hospes post
ipsum vasum argenteum abscondit/ cum autem mane recessissent currens hospes post
eos imposuit eis crimine furti qui statuerat in manticam ciphum argenteum
inveniretur/ cumque ducti essent ad iudicem data est sententia quod ille in cuius ma
ntica ciphus inveniebatur suspenderetur. Cum autem pater eligeret suspendi ultra
filii sponte recolens filius pater sententia eius suspensionem non permisit. Filio
itaque suspenso pater tristis iter vero cepit et perfecit. Atque per viginti dies
rediens videns corpus filii pendere lacrimas oculis et gemitibus replens vagatum
filium ambulabat. Cum filius noli pater dilectissime flere sed gaude quia nunquam ita
bene fuit michi. Toto tempore quo suspensus sum beatus Jacobus relevavit me sustentans
dulcedine ipsius me refocillavit. Quo audito pater cucurrit ad iudicem
qui cum omnibus veniens invenientes viventem de patibulo fuit depositum et inique
hospitem malina cognita in eadem suspenderunt. A quo nos liberet pater et filius et spiritus sanctus.
Amen. Pure Christus deum perspexere dicit Bonaventura orate/ quod deus nos liberet

Tercia pars huius operis pertinet ad donum scientie. Et nota sicut donum timoris pecca-
torem a malo retrahit, et donum pietatis per spem homini operatur in homine ad bonum
attrahit. Sic donum scientie facit hominem in tenebris peccatorum existentem per illuminando
ut sciat et quod sit penitendum appareat et quod peccatum hominem nocivat vitat et
alios caveat. Prov. ii. Si intraverit sapientia cor tuum et scientia anime tue placuerit
consilium custodiet te, et prudentia servabit te ut eruaris a via mala. Scriptum
Iob xxi. peccatum quantum ... me esse penitentiam etc. primo in hoc loco agendum sit de penitencia quare
sit facienda, quae sit facienda, qualis esse debet. Ergo de ipsa ponentur omnes partes que sunt.
Sciendum est tres sunt partes ... contritio, confessio et satisfactio.
Penitencia est secunda tabula post naufragium ... et naviculam in mari
qui salvari ... homines ad ... navis. Ambrosius. Penitencia est mala preterita
plangere et plangenda iterum non committere. Augustinus. Penitencia est quedam dolentis vindicta semper puniens
in se quod dolet commisisse. Facienda est penitencia propter ea quia maxime deo placet. Unde sicut ... / penitencia propter ea
... hominem valet et prodest. Quod deo placeat patet quia penitentiam cepit, penitentiam predicavit et penitentiam
prima promisit. Mat. iii. Penitentiam agite etc. ... in ... Penitencia cor mundat, ... illuminat,
... satisficat, ad susceptionem ... premia ... non reparat ... tempus ... reconciliat an-
gelos letificat, demones fugat, carnem domat, spiritum roborat, bona spiritualia ... et ...
... impetrat. Isti sunt primi et purissimi fructus eius. Prov. iii. lignum vite est arbor vite in medio
paradisi ferens poma fructus. Apoc. xxii. Bernardus. O humilitas penitentium, o beata spes confitentium, quantum
valet apud omnipotentem, ... vinculis ... ... cito timendus iudice ...
Item quod dyabolo displiceat patet quia hominem facit ascendere ... per ... culpam suam accidit ... 2
scala Iacob. Gen. xxviii. Item quia ipsum hominem contra ipsum armat ad Ephes. vi. Induite vos
armaturam dei etc. Iob. Cinis et cilicium sunt arma penitentie. Item hominem multis prodest et va- 3
leat patet per ... luc. xiii. Nisi penitentiam egeritis omnes simul peribitis. Item per ostensionem
... que operatur ... multi qui penituerunt Vitas patrum ... abbas pastor / vitas patrum
... peccatum ... penitere ... quia ... erat. Item dicit quod ... 1
... Ego enim ... puto quod si ... penitentia ... penitentiam susciperet etc.
Legitur in historia anthiocena quod ... ad ... ... et ... 2
lia tartarorum qui fugaverunt eos usque ad castra. Cum autem christiani essent obsessi qui sine
spe ... quidam ... confessi ... non habebant ... flebant et penitebant
et statim ... paganorum nullo ... fugientes ... videntes christiani
paucis bona paganorum ... ipsos fortiter domini auxilio ... Item cum ... 3
capta Antiochia christiani multa peccata commisissent obsessi sunt a Tharthariis ita quod nullus
sperabat aufugere. Cum autem ... quidam ... apparuit ei dominus ... quod ... Anthiochiam
... dominus ... offensus propter peccata eorum quod si penituerint ... placaret et victoriam
... aut defunctus apparens ... suo dicit quod si christiani peniterent dominus pugnaret pro 2
... et ... mortui et omnes ... Cum igitur penituerant ... contra Sarracenos et
fugere ... multa ... ... elephantes ... et ... quos
... et argenti et aurum et cuncta que habebant ... portatos. Legitur in vita beati 1
Remigii quod ... genabaldus nomine, uxore relicta adhesit ei ... religiose 2
ordinatus ab eo laudunensis episcopus ... ad se sepe accedere ... filium
... latronem, quod ... ... substraxisset ei bona spiritualia. ... penitentiam
... accedere ... genuit ex ea filiam quam ... vel
non potuit ... beato Remigio ... lacrimarum
que ad instantiam ... Remigius. Cum autem ... annis ... nocte
... dominus ... quod ... reconciliator ...
... angelus ... ... egrederetur ad ... reconciliaturos
... se egredi non posse ... Remigio ... clave hostii eius sigillo signati
Angelus hostium salvo sigillo aperuit ... hostium ... dicit
... non egrederetur sine beato Remigii licentia. Angelus autem apparens

b. Remigio precepit ei ut lugdunum festinans Benebaldum a deo omnem pristinam graciam restitutum
in pace restitueret dignitati quod et fecit Cui in sanctitate perseveranti successit filius eius latro et
6 ipse sanctus fit / Miles quidam iuvenis et valde nobilis delicatus et largus advertens vanitatem mundi
et quod vix in seculo possit salvari / et quod beati pauperes lugentes et tribulati possidebunt celestia venit
Constantinopolim In cuius introitu cuidam pauperi malas vestes accipiens bonas tradidit / qui
eciam fatuum se simulans de die apud vicos ridebatur et verberabatur In nocte sic fatuum lacens
fletui et orationi vacabat Cumque duo filii imperatoris litigarent minor maiorem vincens quod ipse suc-
cedens comprehendit iuit Romam ad papam que misit ad suum patriarcham et que misit ad quendam heremitam
egyptium tamen ab eo mittitur ad alium heremitam in extrema parte solitudinis egypti qui tunc erat multis
quod semper divinas revelationes et consolationes recipiebat / singulis diebus panem celestem mittebat
divina revelatione iuvenis adducto dabit ei / et tunc panis duplicata est / post refectionem cum mu-
tua colloquia et orationes deo revelante misit eum ad predictum militem dicens quasi cum inveniet
veniens igitur ad Constantinopolim ad dictum fatuum nocte vidit militem surgere et exire ad ecclesiam
sancte Sophie precedentibus duobus choris psallencium qui apperiunt ecclesiam et sede adorando ei
paruit Cum autem in oratione perseverasset se usque adhoram matutinarum surgit et exivit de ecclesia
ad dictum chorum Cui claudentes hostia ecclesiam astaret Ille qui retrorsum dictus iuvenis
subsequitur et procidens ad pedes eius Qui in eum credidit quod primum eum vellet molestari clamans dixit
non sum ego dic Audiens autem quod esset iuvenis ait cum ingressus et causam venie exponit eum quod cunctis
ipsum iurando astringens ut quamdiu viveret ipsum manifestum non faceret Cum autem in alio imperatore
mortuo imperio vacavit quod non intromittebat heredem hic imperium perdit et obiit Videns autem regnum
dei compunctum et flagellatum non audens eum propter iuramentum revelare flebat uberrime etiam inter
epulas Quadam autem die audiens eum defunctum flens currit ad fratrem et prelatum suum cum prim-
tians revelat factum suum. Iuncta est autem carta in manu eius in qua erat scriptum quomodo esset et vi-
et quomodo se abiecisset Imperator vero erat cum corpus portans honorifice sepelire fecit quod deinde sepul-
S. pellagia et madefecit multa gloria decoravit / Sancta pellagia. In Anthiochie episcopum multorum
templum celebraret vallata multitudine iuvenum et puellarum incedebat mirum tanto fane ornata et
caput quod omnibus intuentium in se oculos figebat ipsa quam erat speciosissima Odorem autem inustatum eum dedit
que ferebat cuncta fundebat / quam videntes episcopus suas facies verterunt Sanctus autem vocatus
episcopus Elyopoleos qui Gannatha dicitur cum ea diuncius inspexisset dimisit faciem inter genua et
post longa suspiria quesiuit dicens ab episcopis si eam vidissent et si in eius fuisset pulcre delectati
non videbant ipse vero dixit se delectatum in eius pulcre nimis addens in veritate deo nobis quod
deus eam in iudicio preferet nobis / ut illa sacerdotum indicatur in comparatione eius Nos enim tantos sapientes
in quo desiderat dulcissime sponsus in ipsum intendere negligencia torpemus ut faciens lavatur ut placeat
sed aecum in se facere indicium pictorum relinquit // Hec autem mistam tanto studio et cura laborat
se abluere et pingere et ornare ut hominibus mortalibus placeat et eos ad se alliciat et nos
deo sive nescientes qui dat eternas divicias et thesauros super fluctibus et ei hanc deus in mea
revisa / super pavimentum eius caput allidens pluribus lacrimis dicebat Ignosce domine in mihi
peccatori quia tantum in elevarunt ornaleum uni diei industria et studium totius vite mee in tuo sepulcro
superavit Et cum hec et alia dicit observavit videt quod deum predicat ad missam et preparet catthe-
cuminos ab ecclesia egredi / columba nigra et sordida errabat circumvolans qua non per intima
immersisset ad instar nivis dealbata ita alte volavit quod eam videre non potuit / Cum ecclesiarum hec
videt narrat Cum autem mane inter episcopos predicaret affuit pelagia que vero predicabat compuncta
de scriptis suo nuncios ad episcopum misit dicens Sancto episcopo discipulis dyaboli salute aucturum
quod deus qui tu predicas peccatorum uxt manducat et bibit ut eos attraxerit Si igitur
omnibus es non despicias me autem abluas peccatrice penitente Ille autem mandat ei ut certo
temptare vellet sed si vere diceret verba veniret coram episcopis quod et fecit cuius pedes facimus am-
plexans et regens capitem baptismum petiit dicens se esse pellagiam abissum peccatorum margaritam
vero et larga auro Cum vero hec peticio ipsius circa nimium pollebat margaritham Cum
baptisata fuisset dyabolus ululans clamavit O violentiam quam pator ab isto sene Nonne
ei sufficiebat quod in abstulit civitatem Ethiopolim que quondam tota mea erat O
pellagia tu in me iuda inportata es O dulcis margaritha quem fecisti ne me / Auro gemmis
et gemmis ornavi et prius eram te facere amplioro Illa autem signo crucis fugat dyabolum

sua largiens de consilio episcopi ea pauperibus erogavit. Deinde media nocte fugit post annos
vero tres propter celum superdictum Jerosolimam perrexit ut inter alios inclusos peregrina specialiter
visitaret et eam salutaret quod vero fecit invenit eam in monte oliveti et recedens iterum eam salutat
maties aut facie effigie feminea quedam alienavit. Vere eciam cognoscens dixit ut salutaret
episcopum qui dicebat apostolum rogavit quod cum post alios visitat inclusum adhuc rediret quod et fecit
cumque eo pulsasset ad fenestram nullus audit ipsam mortuam. Videt Nazarius iacere et amoveri
religiosi invenit feminam credentes virum religiosissimum in eo loco mansisse cuius erat fama apud
et sepelientes eam honorifice eam laudaverunt et in ea semper tempus dominum laudat et invenit grandes 8
regens. Magister Jacobus de vitaco. Quidam miles flagiciosus accessit ad episcopum suum causa
penitencie. Cumque omnia facta recitasset que sibi iniungebat quesivit episcopus que in modo liberius faceret
quod dixit festa iniunxit ei ut deinceps omnibus diebus domini et festivis ab opere cessaret
ab omni opere sui. Ipse vero prima sexta domenica videt in agro suo boves et cepit arare temptatus
que non pungit aut stetit. Qui verbis ad episcopum dixit se iudicium penitenciam fregisse obtulit episcopus quod
cibum plus abhorreat dixit ad poros crudos quod iniunxit ei ut de cetero non comederet. Cum
rediret videt multos poros lavatos et coctos quod temptatus rapuit porrum et comedit
agnoscens itaque iniuriam suam se arbitrio episcopi penitenciam egit. Beatus Germanus cum Auxonanis 9 S. Germano
dux esset totius Burgundie fuit intentus venatui et vadebat a beato Amatore episcopo redarguitur
ponis redarguentem eum contempsit. Cum autem beatus Germanus prope quandam sentisset in qua ferarum
capita quos venatorum cremans erepat que fecit suspenderat voluit eum occidere qui Germanus
fugiens magis pro loco Simplicis eius civitatis episcopi cum prostratus Germanus intuit ecclesiam
S. Stephani que eum ubi esse fecerat vallati armatos ad eum properare et ipsum divina
fuerat revelatorum ad modum clerici tonsuravit. Videns quod esse a deo prevocatum eum fuisse
episcopum et monuit eum ut mores corrigeret. Qui fecerunt per triginta annos ita se afflixit ut
nunquam panem fermenti nunquam vinum nisi in pascha et in natale domini sumeret. Nunquam aceto vel oleo
nec aliis leguminibus cum aceto vesceretur. Sic eciam vestitus et disciplinatus incedebat et iacebat
super thabulas absque iunctura, quoniam gemelliat flebat et orabat. Hic antistes fuit
qui per miraculis ubique penuriam minuebat, fecit conversiones miraculorum operatus hic
peccatores et per eum mortuum suscitatum in quo incendio post mortem vero pluribus claruit
miraculis. Vere in Tripartita Historia. Cum Theodosius imperator per quoddam delictum Theodosius ambrosius
Tessalonicensis occidit multos occidit cum Thessalonicis. Et cum iuisset Mediolanum a beato Ambrosio
de ecclesia expulsus est quod eum publicam fecisset penitenciam cum multo fletu legem statuit ne decreto
eius occideret nisi post dies completos. Decem vero neque vite nisi fecit fuisse. Venerabilis autem beatus
Ambrosius de eo quod contra se fecerat et penitus solum dignum sacerdotem negavit. Humbertus de ordine predicatorum
Cum diabolus fratres predicatores in principio ordinis temptare inceperet affligeret statim
fuerunt matutine cantare post completorium domine etc. Ut angeli dei in nocturno complement cum
qui cantaverunt et cantabat. Theodorus in ecclesia et scriptum clamat demon per os cuiusdam demoniaci
O mihi nescit qui sublimentur se sed ego qui de celo gloria cecidi et cum non habeam
carnem ire possim penitenciam agere non possum illuc ascendere sed ceteri si cum habere de carne
omnium est in ultima parte in pollice digiti humani in ea tamen faceret penitenciam ut adurit
ad altiorem statum pervenire apud deum.

Dicto de penitencia semper et de hiis que nos ad penitenciam adducunt sed videamus quale penitencia festina
esse debeat. Dicta quod penitencia debet esse festina. Ecclesiastici ne que tardes converti ad dominum
primo quod operatur ad angelorum societatem. Secundo suspirare ad amissam celestem
deus aspirare ad premissa felicitate. Et eciam tamen remissa voluptate. Et sic conversa
ingenuitate. Item debet esse fidelis non ficta. Ymmo sine fide impossibile est placere deo. Hebreorum xi. fidelis
De Thobie xii Bonum est oracio et facere iusticiam coram deo credentes et facit in ea humilis
sua volunt. Item humilis non superba. Psalmus. Cor contritum et humiliatum deus non despicies. Jone iii. Crediderunt generalis
viri ninivite deo et predicaverunt ieiunium et vestiti sunt saccis a maximo ad minimum et
surrexit rex de solio suo et abiecit vestes suas a se indutus est sacco etc. Item generalis aspera amara
aspera et amara. Ysaie xxxiii. Regem in decore suo videbunt et oculi eius cernent terram de
longe. Luce septimo Augustinus dicit ad Rom... Ora sepe inania facilia et sine multa
facit amor est ita et integra. Jeremie ... Revertere ad dominum et omne peccata. Et Joelis ii
Convertimini ad me in toto corde vestro etc. Innocentius in ... Admonemus fratres nostros ne in omnis
primis largitum alias decipi in informis presertim parochie ... aut primare que constat cum difficile
pluribus de uno solo agitur penitencia. Ut tamen sit quod ... vero ut non distrahat ab alio. Gregorius
dicit Colentium et agite penitenciam multitudo vestrum et non erit vobis iniquitas ad ruinam.

Vi Legitur in vita s. Sebastiani quod Cromacius nobilis romanus infirmitate egrotans promisit quod qui eum ad sanitatem
restitueret eum medietatem suorum curare. Cum Sebastianus diceret quod ydola confringeret et baptismo suscepto sanaretur.
Cum ergo vero ymaginem aureum quod erat secundum lunam stellarum confregit aliis baptizatis
et non curatus. Precepit statim ydolo confracto apparuit ei angelus qui preter curavit eum ut promittit.
firma Ultimo prima dicitur et firma perseverancia et continua. Sicut Christus in cruce monet ad Hebreos xii
In desperanda perseverantia tamquam filiis vobis offeret se deus. Mathei x. Qui perseveraverit usque in
Cri finem hic salvus erit. Legitur in vita beati Benedicti quod quidam monachus qui levitate ductus
ut videret foris exiret vidit draconem possum volentem devorare qui tunc clamavit fratribus ut
Benedicti liberatus est et redijt et promisit stabilitatem suam quia nescit ardere et fortis laborare
Cm In collationibus patrum li. xv dicitur Lit qui non dicit et meos iusti ut canalis et tempus impositus
R Desanali. sic sic adamans inpenetrabilia prima retinet impressionem. Legitur in Vitis patrum Quidam
frater morans in congregatione tempus per annis singulis diebus dicere deponere in sero
debeat cogitationes suas non modo hic faciatis contra voluntatem dei fiat. Cumque singulis diebus
b faceret in fine novi anni deus eum omnino ab ista temptatione liberavit. Item in eodem Senex
Thelius cum sero diceret discipulo suo salutare monitionem die more solito eum instrueret quia
sommo depressus dormivit usque ad mediam noctem. Cum autem iuvenis non audet excitare eum
propter reverentiam et timorem septies tempus ire dormitum cumque resisteret temptatori deo nolens recedere.
Donec post eorum complemisset qui excitatus complevit matutinum misit eum ad lectum quam fratri ut extasi
vidit quendam ostendentem ei locum gloriosum et super sedem septem coronas. Et querens cuius sit esset audivit
quod nocte ista dedit eas suus servus quam mane querens a sene quid egisset solutus invenit quod
h septies cogitationem sibi restitisset qui suadebat ei recedere dormitum ad superiora. Item in eodem
Cum quidam temptaret beatum Macarium de vana gloria suadens quod irent romam pro confirmatione
multorum infirmorum curatione et demonum expulsione quos multum prevalebat prostravit se pedes
tenens ex limen celle clamans trahite me demones si potestis et si ductus est post eos
hunc alias non recedam. Et sic illud illos quo permanere usque ad vesperam temptatio illa cessavit.

Ost predicta que de prima dicta sunt dicendum est de eius partibus. Et primo de contricione.
Notandum ergo quod ad contricionem nos inducunt monimenta scripturarum Jeremie vii. Ubi multa pro
multa indignacione et cum audit fletum et dolorem. Notandum quo petrus flet amare Mathei xxvi.
Exempla sequuntur. Legitur in miraculis sancti Jacobi. Quidam dives et corporis cuidam socio sive enorme
peccatum et ipse eum ergo Nove autem ad sanctum Jacobum dedit cartham sigillatam in qua scriptum
erat illud peccatum iniungens quod archiepiscopus illius loci imponeret sibi penitenciam. Cum autem pervenisset
illuc et archiepiscopus legit non posset in festo s. Jacobi posuit cartam super omnium altare amare
flens peccatum suum. Cum autem archiepiscopus celebraret invenisset cartam et quereret quis eam in altari
posuisset et istam hic vitule duxisset recepit eam aperta et vidit quod lacrimis rorantibus deletus.
Legitur in vita Johannis Elemosinarii quod mulier precommiserat peccatum enorme valde confiteri non potuit. Cum
venisset ad Johannem elemosinarium ut ei confiteri posset dixit ei quod illud scriberet et cartam sigillatam
sibi portaret promittens se numquam illud revelare. Johannes igitur cartam in Renyssa tenens assignavit illi die
qua venit et primum acceptavit preoccupatus et infirmitate mortuus est. Mulier autem quasi amens timens ne
peccatum suum revelaretur et permanendo veniens ad sepulturam beati Jacobi flet ibi illis diebus Tercia autem die
visus est ei quod beatus Jacobus duobus episcopis qui memorati eum erant circa induti pontificalibus tradens cartam
suam sigillatam dicens ei super peccatum dimissum et quod non posset superstitione quod ad tantas lacrimas suas
ne cartas pro eius revelavit sed stolam suam ergo dicit intuetur sepulcrum per viros non cartam apperuit
Dicendum est de confessionem. Notandum autem est quod tres delectum invenit peccatum
Post confessionem que fit vel actu vel voluntate si hora per confiteri actu non dimittitur peccatum propter
mutacionem lavacrum lacrime lavat delectum quod pudor est confitendi mitigat de pudore in ipsa confessione
actualiter dicentur quod confessio fuit figurata in pectus testamento in mundacione leprosi qui videns
se. pisces corde sui lavabit se aquis viva Levitici xiiii. Item Luce xvii. Propter dominus vel ostendite
vos sacerdotibus quod de confessione nos monet vir sapientiadum proverbiorum xxviii. Qui abscondit scelera sua non
dirigetur qui autem confessus fuit et reliquit ea misericordiam consequetur. Jeremie iiii. Non confundaris confiteri peccata
confitentem alterum peccata ut sit in natura unum non propterea cor hoc aliter verecordiam continet emi
nouam anus si sint umida statim se abluit sed quo mare nihil pulchri renovat ut illa bullicio sit plena
terre et arborum vel fidem circumma se suo rostro purgat et sic mihi est cinis vilius sed
qui vult hic sua bona si non laborat ut sit bonus Augustinus Item unde hoc quod te male omnis hic

non aut aliquid tuorum non uxorem non filios non pueros non ancillam et cetera. vis scire mala vita
rogo te pone vitam tuam et collige tue / Item contra multorum scientiam de aliis. Non quod David
reprehensus a Nathan dixit peccavi et statim quod dominus transtulit peccatum suum Reg. xii. Item de Manasse
Paralipomenon in fine. Item Iohannes Omne peccatum dimissum est et cetera et Luce xxiiii. de confessionibus [illegible]
dicitur Amen de l. hoc met est in parte. Augustinus confessio attulit quod inscientia distulit. [illegible] patrum de
confitendo / Item in iii parte. Quidam abbas Serapion cum esset iuvenis prius comedisset
cum abbate suo eo ignorante comedebat paximades habens in consuetudine quod commedebat
pro confiteri. Cum autem quidam fratres interrogassent abbatem de cogitationibus suis. Nichil inquit ita
nocivum est monachis nec ita letificat demones quam si celet cogitationes suas patribus. Quod audiens Serapion
cogitat ipse dictum et eius provolutus pedibus cum fletu peccata sua confessus est. Cui dixit pater quod
dyabolus sua calliditate tenebat cor eius et sua humilis confessio eum accusat. Nec diu post vero finierat paximades
et ecce de sinu in quo absconderat paximades dyabolus exivit quod flama ignis fetidissima cuius
fetore tota domus est repleta. Sic autem abbas dixit ecce [illegible] quod est pro non [illegible]
Item in eodem. Frater stimulatus spiritu fornicationis cum seni frequenter revelabat stimulos suos non cessantibus
autem eos dixit quod non differret consilium quia nichil letificat demones sicut occultas
cogitationes. Unde quod autem consentiens non deliberavit aut senior fecit [illegible] quod si deus permittit stimulos
suos. Non cessantibus autem eis dixit quod non differret consilium. Cogitationum transferri in
cor tuum non posset portare. Hoc eo dicto post similem confessionem quievit stimulus. Item Lamberti
Quidam surgens ut ad matutinas pulsaret vidit dyabolum [illegible] et [illegible] et
cum quereret quis esset dixit se titulare offitium faciens monachos [illegible] in dormitorio et in ecclesia
et in refectorio mala signa facere et [illegible] diffugere quorum saccus erat plenus et in
libro scripta erant eorum negligentie. Sed omnia dixit se odire tamen in quo per confessionem et accu-
sationes quas [illegible] amittebat. Item de [illegible] que [illegible] parentibus eius
[illegible] in [illegible] confessio tenebat que post confessionem facta per lacrimarum effusionem suffocata est
pro quo non faceret [illegible] est quod qui [illegible] lapsa lacrimis [illegible] non indiget [illegible]. Item de
[illegible] confessio [illegible]. [illegible] fratri [illegible] suspectus [illegible]
[illegible] ad demonem [illegible] dixit se non cognoscere eum licet [illegible] cognosceret et cetera
legitur in historia antiochena quod cum rex [illegible] ad [illegible] in via [illegible]
eius [illegible] Charthaginensium et Saracenorum duo milia qui eos in tentoriis incluserunt. Quod cum
viderunt se non posse effugere [illegible]. Unde [illegible] confessi essent et auxilium divinum
invocavit [illegible] statim [illegible] velut [illegible] (margin: ad choreas)
[illegible] urbe Andegavensi quedam iuvencula [illegible] ad choreas [illegible] festum
[illegible] cantilenis [illegible] nolens monita plures despiceret. Subito a demone
percussa est [illegible] ut inflata [illegible] dicta ab [illegible] ad multa [illegible]
non liberaretur. Tandem consilio ducta ad ecclesiam fratrum predicatorum in quo [illegible] oratione
fratrum a demone liberata est sed non ab infectione. [illegible] confessa [illegible] peccatum mortale in eius [illegible]
[illegible] dixit ei frater quod [illegible] verbum dei predicabat [illegible] que [illegible] confessa
[illegible] a talibus [illegible] curata est. Nicolaus Archiepiscopus [illegible] dives quidam
ad maximam inopiam veniens [illegible] dyabolo [illegible] ut ditaret [illegible] magnam deltera[illegible]
in manus dyaboli et [illegible] ut [illegible] Unde autem [illegible] dyabolo
[illegible] ad cor [illegible] confessus est [illegible] subito manus
eius in pristinum colorem conversa. Petrus Clunniacensis. Cum adultera quedam nobilis confessa [illegible]
[illegible] non peccaret vir [illegible] suspectam [illegible] portare ferrum clavum [illegible] ignitum
[illegible] confessa in [illegible] ignitum ferrum
[illegible] domum et plateam [illegible] portavit. [illegible] suspiciones
deposita [illegible] rei autem [illegible] audacter rediens ad [illegible]
[illegible] ad iudicium [illegible] ignitum ei tradit et statim [illegible] confessa

Dicto de confessione [illegible] est de satisfactione. Primo que pena [illegible] satis-
factionis [illegible] Secundo de eius partibus. Narrat Egwillus [illegible] comitis [illegible]
matrona [illegible] ut ei filium donaret [illegible] ei promisit dyabolo
quod si [illegible] pleniorem precaret eum sibi daret. Concepit igitur et peperit filium qui in baptismo
vocatus Robertus. Hic parvulus mamas [illegible] mordebat. Adultus pueros [illegible]
[illegible] rapiebat. Virgines deflorabat. Adulteria exercebat. Homicidia committebat. [illegible]
[illegible] et omnia mala que poterat excogitare faciebat. [illegible] in malitia [illegible] (margin: Robertus)
[illegible] melius sunt [illegible] quod [illegible] frustra laboraret quia non fuerit [illegible] malum [illegible]
gladio [illegible] quod eum [illegible] dicto suo [illegible] retulit ei [illegible] dyabolo
eum [illegible] quod [illegible] audierat [illegible] Romam [illegible] ad [illegible]
Cum autem [illegible] quod [illegible] frustra laboraret [illegible]

·tondi·

laborasset intrans cameram ipse dixit ei pro quibus se tondi permittit quod credidit in confessio ipse enim cum audisset misit eum ad quendam inclusum qui cum ea audisset et pro oratione fecisset deum ut ei notificaret penitentiam quam ei iniungeret Tunc columba missa celitus cartulam attulit penitentiam continente in hunc modum ut stultum non loquentem sine dei gemitu licentia Et qui fatuum se simulaverit micas panis et illatas publice portaret cum canibus iaceret et quod ab eis aufferret hoc comederet quam penitentiam gratanter accipiens et se fecit abscidi [et progrediens ad curiam regiam:]
et rediens inciptibus cum canibus pueris curiam imperiale ingressus eum cum fustibus pulsabant rapiens ex ore uno quod eis proiiciebatur comedebat Emensus autem ex industria armorum omnis ossa carnis pane et hunc proiiciebat canibus ad videntes illud prosiluit cum canibus pendens autem imperator quod nil ad comedendum inset quod proiiciebatur canibus abstulisset multum ei proiicere ut illi eorum in cibum hic cum ceteris canibus manducabat ... et fletu Cum imperator compatiens noluit eum molestare Cum autem inimici provinciam regni ipsius vastarent Recolens autem militiam suam dixit eum ad fontem qui erat in orto prope ...
... armis albis ornatus cum cruce rubea movimentum eum quibus obtenta victoria ... fonte deponeret et ad custodiam ... hostibus ... Filia imperatoris
... muta de fenestra cum videret Robertum autem ... miles armis albis ...
cum non invenerit ... fatuum digito et signo ostendebat Cum autem hostes redirent cum maiori exercitu Robertus ab angelo monitus hostes superavit imperator ... qui ... multis
... ut eum caperet si aliter non posset eum honorare cupiens unus autem miles cum non posset eum ...
eum in crure vulneravit ferro ... remanente ipse vero ut prius fonte armis depositis ferrum
in arena fontis posuit et se vulnus inuit quod vero videns ... et ferrum accepit
Et cum imperator dixit quod filiam suam duceret in coniugem militi qui victor si veniret ... senescallus
Senescallus non miles ... cupiens dixit ... et ferrum ... apportat
quod ferrum assistens miles qui Robertus ... non audebat ... puella ... responsum
signo ... dixit fatuum ... ostendebat Cuius mulier ... apre Dominus aperuit os eius quod ...
... portat quod miles suum assistens in sua ... hasta ... autem ... revelacionem ...
... ut loqueretur et ... dixit ... qui ... vide fateba Cum autem ...
... vellet ... et ... dimittere non ... hoies ... eum ... ut eius ...
... mortuo ... de eo narrabatur ... respuit ... gemitu
vitam duxit mortuus non sepultus est in ecclesia sancti petri Rome ad partem septentrionalem [...]
Q Duo fuit mozatii ... orantes deum ut eis ostenderet ad quam mensuram pervenerat ...
... ad mensuram ... pastoris ovium et eius ... relinquentes
... sua ... extit ... vir simus ...
Et ... laverunt pedes eorum Cum autem nichil se dicerent ... nisi sua ... ipsa ...
... opiliorum simpliciter ... facere ... ut ... quod ... facta ...
... timeos ... quod illas duos ... a parentibus suis ... ab eis ... potuit in
tres partes dividebat unam expendebat in usus pauperum aliam in susceptionem peregrinorum ...
... in usus ... et quod ... devote ... multi ... In die ...
... custodiebat ... et ... opera ... Eorum autem secreta nemo ... novit ... de
... illi ... deum [Nota de religiosi infra capitulo Petrus alphunsi] Cum quidam
ingens ... ut posset induci ad penitentiam ... digna ...
de fonte ... sursum ... plenum utre quod sibi ... apportaret Cum ... suspi...
... aquam ... non ... et cum ... a ... fleret
gutta una cecidit in utrem qui mox impletus est ... videns ... fons que ...
... sursum ad deum ascendit ... flente ... Iohannes ... dilectis

D Icendum de partibus satisfactionis ... quod ... omne peccatum ... concupiscentia
carnis concupiscentia oculorum superbia vite Iohannis ... contra
concupiscentiam carnis est ieiunium ... concupiscentiam oculorum elemosina ...
... superbiam vite oratio ... primo de ieiunio ... qualiter
... Item de ... Item de ... collatis ieiunantibus Nota quod ieiunium ...
esse ... Primo ... ieiunium ... iniunctas ... caput ...
... caput ... qui ... ieiunia ... febrium ... Cum ieiunatis
nolite fieri sicut ypocrite tristes ... in ... ieiunii ...
non subito ... ieiunium ... ne ... solvas ieiunii
... suggestio ... vulgariter ... non ...
... subito assumpta ieiunia multa ... paulatim ... assuefactionem ... in ...
... pane ... singulis annis augebat ... in aliquo ... quod ...
quod ... assuefactionem ... a ... plus ... Iacobus de vitriaco
Et cum quidam templarius nimis se affligeret in pane et aqua et necessitas ... quod omnes ...

ratiationis tunc debilitatis fuit propter nimiam abstinentiam quod in primo conflictu cecidit cumque relevatus a
quodam fuisset et in magno labore periclitato subito iterum corruisset, eo iterum relevato dixit predictus ad hec te-
neat vos deus panis etiam quia si cecideritis non relevabimini. Ille autem cetheris consensit reliteque singula-
ribus singulis cum aliis vivat.

Sequitur videre de effectibus ieiunii. Est autem eius unus effectus sanitas corporis licet quibusdam non sit principaliter
ieiunandum, ut dicit Ieronimus, quod abstinentia est summa medicina. Unde Bragmanni Allexandro in epistola
dicebant: Sanitas est apud nos ventris contencio per vim absque consuetudine seminis ac aliqua medicina indi-
gemus. Iacobus de vitriaco fuit in Francia quidam prelatus qui cotidie splendide epulas et deliciis affluens
languidus erat et miser nec medicinis potuit reparari et desperans de vita intravit ordinem Cysterciensium,
ubi per abstinentiam et ieiunium factus robustus convaluit. Alius effectus ieiunii vitat tentationes cetera in eo
loquitur ad dicendum. Item in corporali ieiunio vicia comprimuntur et cetera in vi parte. Item Ieronimus in eloquio sunt alia venena
acora medicamenta ab ipso repellunt sic cogitationes sordidas per ieiunium extorqueri depellunt a b a a. Item
abbas ipsius ieiunium statuit monacho qui ei eciam cum abiurit enim fuit malo desiderio se quoque se mente
elevans usque ad ... Quia dicebat sicut et quid intelligere faciet auditum ablactatos a lacte
avulsos ab uberibus. Quare mandatum manda remanda expecta respecta expecta respecta. Item danielis
venerat vox plus sicut et spe et intelligencie in primis abstinencia a a ab regnis quia in omni ... alio
ubi regno invenit dicebat. Unde lavacrum laus ... non vero valet contra potestates ad resistendum dyabolo
in ipsa. Cum rex aliquis per tempus aliqua civitate vult obsidere subtrahit ei per omnes escas
et potum quo facto vincuntur inimici. Ita et spirituales hostes subtractione cibarum.

Post predicta de oracione que est alia pars satisfactionis et secundum. Et nota quod orare volentes
sive oracionem sepe laude premittunt in captationem benivolentie. Et quia de beneficiis acceptis
deo gracias referimus, ideo primo incipiam a laude dei ergo agetur de ipsa oracione et eius degracione
actionis. Et quia oratores frequenter sunt in iubilo ideo dicto dicam de iubilacione. Circa laudem et laude
duo sunt attendenda que nos ad primam inducunt et que sunt primus utilitates. De primo dicam. Ut ad
laudem deo inducunt nos septem quas propter copiam nunc obmitto. Item exemplum ut alauda avis
que alaude deo videns tempus serenitatis et plenitudinem ascendit versus solem cantando per longum laudando
licet ipse nimium ascensu fatigata cum subito cadens ad terram obmutescat. Sic philomena videns
pulcritudinem celi et sentiens dulcedinem temporis laudando refertur et attendit laudi quod defectum
patitur et cantando frequenter moritur. Nos autem refecta ... amore dei defectum patitur et ut inhaerat
vita non possit plene laudare deum sine eius laude digne. Item ad laudem dei invitat nos eius
beneficia facta quia deus noster sicut carnis plene multos amat et ab ... amore et eo quod
voluntarie eum vellet ad amorem dei ... ut amaret quendam magis pulcrum bene
largum, nobilem et curialem et omnem laude dignum qui eum diceret multos clericos sic ... dixit ipse
propter quod rogabit omnes illos credit ut laudi ... et nos rosa flores ... cum autem conse-
rentur si enim dicit ioculator intulit: quis nobilior ditior sive curialior regni filio, in quo
sunt omnes virtutes sicut et sapientia? Credens autem omnes quos diligat ... et integre omnes ...
splendida vanitate. Item offerrunt nobilitas et potentas ... eius ... ymmo dei et ... anglorum
Unde beati qui habitant in domo tua domine et cetera benedicam dominum in omni tempore et cetera. De laudis utilitate ysaie
decimo: laude mea frenabo te. Unde ... sacrificium laudis honorabit me. Plures etiam obedia laude
multa sunt beneficia assecuti. Bruelle. Quidam ... in die pasce officium inceperunt resurrexi
eum autem fecit maximum terremotum omnes in ... terra absorbuit. Eum autem ... .
... ad ... memoriam subito ... de somno ... et ...
paravit et ... officium complevit. Qualiter deo sit laudandum primus incongruit nos ... laudibus ... .

Consequenter dicam de oracione post ... agendum est de inductivis ad oracionem ...
qualiter dicitur eo oratio. Tercio de divisione orationis et quarto de psalmodia. Notandum quod
ad ... inducunt monitionibus septem ... quas propter ipsam copiam dimitto
ad presens. Item inducunt ... qui oratio multum placet deo. Sicut ... ostendit ... in vita patrum
ut beatus Apollonius monachus fuit in pascha nec habuit nisi panes siccos dixit orate ut deus
faciat pietanciam nobis de cibis quibus desideratis et eum hoc ... ex humilitate ipse orat et statim
... apportaverunt copiam panis et delicatissimorum ciborum qui ... mira ... et dulcia
et alia delectabilia que eis abundanter usque ad penthecosten sufficiebant. Item in eodem. Cum
famis urgeret Egiptum et sua ... venisset qui omnes panes ... pauperibus ...
viderent omnes ... magis multiplicare de ... non deficiat panis usque ad novas fruges
quod ita factum est. ... ... erogabilibus et Iohannes se vidisse ibi depositas ...
vacuas et plenas iterum repertas. Gregorius in dialogo. Beata Scolastica soror beati benedicti volens
fratrem suum ... cum non consentiret orando pluviam impetravit ita quod ipse recedere non potuit.

Et tota nocte mirifice resplenderet. Legitur in ecclesiastica historia libro vi quod in vigilia pasche deficiente oleo
in lampadibus ecclesie Narcissus Jerosolimitanus episcopus iussit aquam poni in lampadibus, factaque oratione
et super aquam benedictione, in lampadibus posita clarius quam oleum arsit. Item libro xo super. Cum Con-
stantinus imperator, filius arrianus, arrium defenderet contra Alexandrum Constantinopolitanum episcopum
secta oratione contrarium asserebat. Tunc autem Alexander patriarcha Alexandrie super omnes scilicet secte
opponit, comminatus ei quod nisi arrium nisi cras mane receptaret. Ipse vero nocte tota sub altari
in oratione prostratus causam suam et ecclesie domino commendabat. Facto autem mane cum arrius
suis stipatus cum maxima gloria duceretur ad ecclesiam, compulsus declinat ad publicum locum cum se
ossellaret, ubi cum assideret omnia intestina sua emittens expirat. Item in fine eiusdem historie. Cum
Valentinianus imperator vitam suam laqueo finisset, substituitur ei Eugenius arrianus. Theodosius
autem katholicus contra eum arma movit, paucioribus se iunxit et orationibus. Et indutus cilicio
vigilans quasi in ecclesiis incedendo supplicat. Cum quidem sancti heremite promisit victoriam. Et videlicet
sectas Eugenius ex ... victoriam promisit. Cum autem Theodosius transcendisset alpes in summo
et videt infinitam multitudinem, fusionem viri pedes mox ad pugnam expectare, et sui comites fugere
parent. Et ecce ubi erit pietas? arrius prostravit se in oratione, qua completa duos suos ita animat
ut more leonum irruerent in hostes, et subito ventus ... tela quod hostes iaciebant divina virtute
retorquebat in ipsos. Tunc Eugenius ante pedes Theodosii ductus vitam finivit pena
et ceteri. Plus autem fuit ... defrustrata opinione gentilium et aperta falsitate ... et
d... ... de victoria triumphum. Legitur in miraculis beate virginis quod quidam ...
maxima devotione ... cum egrotaret una ... apparuit ... pulcritudine fulgens ... autem
mirante eius pulcritudinem ... sic ... quod ... non est. Una sum de illis virginibus ...
... et ut ... amor et honor ... in
in hora mortis tue ... Et tunc ... devoti ... abbate
et conventu ... et ad fores ... clare ...
... abbati ... et illam
apparitionem. Cum autem ad clamorem ... Comestor
in Scolastica historia. Cum Alexander venisset olim ad montes Caspios ubi erant inclusi ... a
... iudeorum ... audit ... in ... et
... promissionibus et ... cum ... et ... multa ... committendo
in vindicta divine ... volens eos ... in ... attemptaret. Et ... opus
humanum ... oravit ut quod inceperat ... divinam ...
... ut ... nec ... ad adventum
Antichristi. Et ... Petrus Cluniacensis anno
domini mo c° xl viii. Quando ... abbatie ... quoddam monasterium ...
... comitem ... Carinthie ... monasterii volens ... causa
... comitis ... parte ...
... sub annuo censu. Cum itaque ... comitis ... ab ...
... papam et Celianum ad ... et promisit ... revocaret ab ...
et ecclesie ... sit obtinuit ... et canonicis ...
... post noctem audiunt ... et ... expulsionem. Et ... quidam ...
... in latitudine ... de loco et cecidit super ... monasterium ... villas
... et ... parrochias ... destruxit. Sic ... sub ...
... possideri. ... et beatorum
Et ... Angelis et maxime ... ...
... mortuos ... obtuli orationem tuam deo et Raphael. Legitur in vitis patrum quod cum beatus Antonius ...
in cella sedebat ... ut videret ... ... in cella ... Tunc
apparuit ei angelus ... orationem ... et ... retorquebat ...
... Et cum ... Anthonium ... et salvaberis. Item
... in die ... salutem ... laboraret ... in oratione ... Item
... orationis ... et ... Item in ... et ...
... maria ... Item Petrus audito gallo nocte ad orationem pergebat
... ad orationem ... et ... Item in dialogo
In monasterio constructo a beato Benedicto erat quidam monachus ... valens ... monachi
... conventus ... abbas ... et ... quod ... quod ad ...
... Benedicto et oratione finita ... et ille ... Vidit ...
... abbatem ... in ... ut ...
Et ... vidit ... fimbriam vestimenti ...
... Tunc ... finita oratione ... et ... domino ...
... ei ... ecclesie in oratione permansit.
Legitur in vita patrum. Cum Julianus apostata ... quendam demonem ad ...
ad partes occidentales ut ... Cum autem tardasset ...

4

Apuliensium

4

sophie dicit quod quidam senex solitarius per decem dies continue orans impediuit eius [illegible] Cum
dicit Julianus comminaret ei et aliis monachis post paucos dies [illegible] occisus est a milite [illegible]
li. ij. c. de virtutibus [illegible] regl. [illegible] Item in vitas patrum Quidam phil[osoph]us [illegible] invisibilem [illegible] Anthonio et multos
demones adiuratos mitteret ut expellerent eum de cella et adducerent [illegible] ymagines et cogi-
tationes malas ingererent [illegible] tenens [illegible] dormiens [illegible] Unde nichil proficientes [illegible] reversi
ad philosophum dixerunt quod nichil possent facere [illegible] [illegible] omnibus orationibus [illegible] repellebat [illegible] ut canes [illegible] expellunt
[illegible] ipso plus vide [illegible] Item in eodem [illegible] Sarra [illegible] Junior [illegible] altercaretur
per malas cogitationes [illegible] non relaxans [illegible] suum a timore dei [illegible] Cum autem semel a spiritu
fornicationis [illegible] [illegible] ascendisset apparuit ei [illegible] spiritus fornicationis in [illegible] Dominus [illegible]
me vicisti Sarra [illegible] ait [illegible] te [illegible] Item in eodem dicebat abbas [illegible]
in religionibus [illegible] labore [illegible] oratione dei [illegible] dyabolus [illegible] conatur [illegible] aliud
Aliud autem [illegible] aliquid [illegible] [illegible] nullam

Post predicta [illegible] [illegible] est [illegible] quod [illegible] breuis [illegible] prolixa [illegible] alta
In vi. pa. dicit quidam [illegible] in fonte [illegible] quesiuit [illegible] facie [illegible] ita mens
o occupata cogitationibus [illegible] per orationem [illegible] contemplationem [illegible] Item in vi pa Quidam [illegible]
[illegible] abbatem [illegible] oraui [illegible] in oratione [illegible] [illegible]
[illegible] ad deum et dicit [illegible] et [illegible] misereri mei [illegible] [illegible] [illegible]
me [illegible] ipse scit quid expedit [illegible] Item in vi pa. [illegible] quod non venisset [illegible]
[illegible] infra [illegible] religionis [illegible] [illegible] Item Cassianus in collationibus li. x. Cum quidam [illegible] in heremo [illegible]
vite contemplatiue studuisset [illegible] carnales [illegible] sua [illegible]
[illegible] in [illegible] Item in [illegible] cogitationes [illegible] contemplatione [illegible] me ad [illegible]
[illegible] et me temptasset [illegible] Quidam ut liberius [illegible] possit [illegible]
[illegible] [illegible] asino [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] meditaretur vel oraret vel predicaret vel celebraret [illegible] de asino ne vel
furto caperetur vel a lupo caperetur et moreretur et videns quod [illegible] removere [illegible]
cogitationibus [illegible] asinum [illegible] et magis [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] Item in [illegible] [illegible] [illegible] manens in solo [illegible]
vox facta est ad eum [illegible] fuge homines et saluaberis [illegible] et rogaret [illegible]
ut [illegible] quo [illegible] modo vox ait [illegible] fuge tace quiesce [illegible] quotienscumque veniebat [illegible]
[illegible] ad orationem semper [illegible] columpna se occultabat Item in eodem dicit quidam senex quod [illegible]
[illegible] in oratione [illegible] laborauit [illegible] [illegible] quod [illegible]
[illegible] oratio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et paupertate et infirmitate et [illegible] suos [illegible] defendunt [illegible]
damnati se humiliat et [illegible] [illegible] [illegible] orationem Item in vi pa. Cuidam
solitario apparuerunt demones in [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] intempestiuam orationem
Cum autem de [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] in contumelia blas-
phemantes eum [illegible] longa firma et deuota ut [illegible] se ad [illegible]
[illegible] ad [illegible] dimittite [illegible] [illegible] aliquem Et [illegible]
et calumpniatibus [illegible] [illegible] quod deuotio [illegible] in lacrimas [illegible]
[illegible] deuotio [illegible] bone voluntatis quam [illegible] non valens [illegible] manifestat [illegible]
[illegible] Item in vi pa. quod quidam [illegible] visitat quendam senem cum autem venisset [illegible] cellam eius
audiuit eum [illegible] qui cum intrans nullum vidit [illegible] ad quod litigaret [illegible]
nullo nisi cum cogitationibus suis [illegible] ei auferebat deuotionem [illegible] [illegible]
[illegible] postulet [illegible] in fide nichil hesitans [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] De [illegible] [illegible] [illegible] mea [illegible] [illegible]
[illegible] tepida [illegible] [illegible] perdat [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] Item in vi pa. abbas Macharius [illegible] duos iuuenes
[illegible] venientes in cella [illegible] [illegible] velle dormire in cella [illegible] et
[illegible] ad orandum orat Macharius [illegible] ut [illegible] quid [illegible] abbas
Macharius lumine de celo [illegible] super eos et [illegible] videt [illegible] demones [illegible]
volantes super eos et [illegible] [illegible] angelus cum [illegible] [illegible]
[illegible] adhuc [illegible] [illegible] videbat [illegible] maiori autem non [illegible]
de [illegible] ignis maximus [illegible] videbat et [illegible] [illegible] Et [illegible] Macharius [illegible]
[illegible] maiore [illegible] [illegible] se [illegible] post
paucos dies maior [illegible] in pace [illegible] tres dies [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Seneca et [illegible] legitur
in gestis Allexandri de [illegible] [illegible] cum peciisset [illegible] a rege Anthiogono non [illegible]

et non erat digitus ipsa complacencie [illegible] Cum alloquitur dicit Cum [illegible] unde dominus [illegible] et non eciam digitis [illegible] petere [illegible]
sed digitis non minus [illegible] ita deus ipse decedens magnus sine peccatis licet minus digito [illegible] De persev-
erancia orationis [illegible] [illegible] orare et [illegible] Sancta [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ponderis [illegible] non [illegible] perseverancia non [illegible] [illegible] in vita patrum de arsenio qui in sabbato [illegible] [illegible]
sole post se relicto [illegible] cessabat donec [illegible] [illegible] se [illegible] Item in vitas patrum Abbas [illegible] [illegible]
fratres quod erat opus manuum eorum qui dixerunt quod illum aliud [illegible] in implendo mandatum apostoli [illegible]
[illegible] orate et ad [illegible] eos si [illegible] vel [illegible] [illegible] vel [illegible] faciunt [illegible] et cum
quereret [illegible] orant [illegible] et quo mandatum adimplent [illegible] [illegible] Ait Ego manibus meis laboro
et [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] et parte ad usus meos [illegible] ut [illegible] [illegible]
[illegible] clericus vel ipsa elemosina orat pro me et sine intermissione oro et mandatum [illegible] [illegible]
[illegible] Et [illegible] prostratus oraret [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ab oracione cessabat Cum autem [illegible] [illegible] totum [illegible] [illegible] [illegible] Et ab [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] autem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
de [illegible] suo [illegible] pro [illegible] capucii [illegible] [illegible] [illegible]

S[illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] autem [illegible] et [illegible] apostoli [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] oraciones postulaciones et graciarum actiones pro [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
pro [illegible] [illegible] ut pro [illegible] [illegible] et pro remouendis malis Oraciones ut [illegible] [illegible] et bonis
[illegible] oracionis postulaciones ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] oracio [illegible] [illegible] fiat [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] petitio [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]

T[illegible] de psalmodia [illegible] [illegible] [illegible] psalmodia deuota et integra [illegible] [illegible]
de vitiis [illegible] quidam [illegible] apparuit portans saccum plenum et [illegible] ut [illegible] quid [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et quadam [illegible] [illegible] uno [illegible] [illegible] [illegible]
in qua replet saccum [illegible] dictionibus [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible] Cum quidam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
se vidisse [illegible] [illegible] et [illegible] incredibilem afflictionem et [illegible] sub maximis [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] portabat [illegible] et [illegible] et oracionis et [illegible] oracionis neglegencie [illegible]

C[illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] agite [illegible] [illegible] post postulacionis
[illegible] [illegible] [illegible] autem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et vox laudis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in vitas patrum Cum pauper
venisset ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] ibi [illegible] nocte surrexit ad [illegible] [illegible]
quendam pauperem sub [illegible] [illegible] hyeme [illegible] sola [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pro illa [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] potuit se extendere [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] in [illegible] [illegible] non potuit [illegible]
Item [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] catulos suos [illegible] quos [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] bestia pro catulis supplicat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pelles [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] se [illegible] procedere [illegible] hostium celle [illegible] [illegible] in vitas patrum Et [illegible] [illegible] [illegible] lupa [illegible]
ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dabat de [illegible] [illegible] et illa [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] venisset [illegible] [illegible] et [illegible] non [illegible]
[illegible] panem et [illegible] [illegible] [illegible] die [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] molestacie et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] Victa autem lupa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] se ad pedes [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

D[illegible] jubilacione [illegible] [illegible] [illegible] Et [illegible] sine iubilacio est [illegible] gaudium [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] aliquibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] celestium gaudiorum
degustacione et contemplacione [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] celestis [illegible] [illegible] [illegible]
sic [illegible] laudamus deum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Aug[illegible] Semper laudandus
[illegible] sine [illegible] [illegible] [illegible] castiget [illegible] [illegible] [illegible] laudare non incipit [illegible] [illegible]
[illegible] tota die laudat [illegible] [illegible] [illegible] non desinit laudare qui non desinit [illegible] [illegible] De [illegible]
[illegible] Cum omnis gratiarum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] predico et [illegible] simplicitate et
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] singula dona gratias age Ingratitudo est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] beneficiorum [illegible] [illegible] [illegible]
gratiam et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dona gratiarum [illegible] ut [illegible] fluat Et [illegible] ingratitudo
[illegible] beneficiorum non [illegible] sine [illegible] De psalmodia [illegible] Vox psalmodie [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
infundat

Q[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pro satisfactione de [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] aliquod [illegible] Et primo de [illegible] que [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et deuoti [illegible] in [illegible] [illegible] Cum [illegible] [illegible] vellet intrare [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et ornato porta subito clausa est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

paucitis juncta et cum cunctis videntibus apparuit angelus domini tenens vexillum crucis [illegible]. Deinde regressus
intrat per portam ita ut nemo videret introitum [illegible] sedens super asinum et sic dictus ascendit ad celum. Tunc
imperator depositis imperialibus ornamentis [illegible] lacrimis et sparsis [illegible] nudis pedibus crucem domini [illegible]
per portam qua dominus intravit [illegible] Jacobus de Vitriaco In diocesi [illegible] Cum multi pe-
regrini venissent ad vigiliam cuiusdam sancti quedam [illegible] et per [illegible] eadem nocte [illegible] duxerunt
qui ad [illegible] quadam capella intrassent missam audituri, facta est tonitrua magna et terremotus [illegible]
trans fulgur [illegible] quosdam [illegible] alterius brachia et alterius crura et alios [illegible] afflixit
[illegible] in Francia de [illegible]. Item dicit [illegible] et sine morte petit Ballienus in [illegible]
[illegible] ad sanctum Jacobum [illegible] quod nullus aliud non dimitteret
[illegible] dictas [illegible] portasset tandem [illegible] assisti-
[illegible] dimiserunt unus autem qui se non astrinxerat [illegible] pietate motus portat eum usque
ad [illegible] mortuus [illegible] portat eum super [illegible] nocte mortuus [illegible]
[illegible] noctis [illegible] nesciens quid ageret [illegible] fletum et dolorem. Tunc [illegible]
[illegible] peregrini [illegible] ab eo tam fletus [illegible] tradet ei [illegible]
et [illegible] portat ad [illegible] nocte per [illegible]
ad montem [illegible] sanctum Jacobum [illegible] descendens [illegible] precipit ut dicat
canonicis ut veniant ad sepeliendum defunctum ex parte sancti Jacobi et [illegible] dicat socios quos [illegible]
[illegible] de fide fracta [illegible] valeret cum peregrinata. Et hic dictus disparuit [illegible]
[illegible] audientes ab eo de [illegible] acceperunt

Et benefitiis peregrinis collatis a deo. Refert Hugo de sancto Victore. Cum quidam peregrini vel ad
sanctum Jacobum [illegible] ab aliis [illegible] obviat [illegible] Jacobus [illegible] qui
peregrinatur [illegible] comedens [illegible] vite. Deinde [illegible]
[illegible] inferunt [illegible] quod [illegible]
[illegible] cupiens [illegible] Cum autem [illegible] mortis
[illegible] hospite [illegible]
[illegible] ville [illegible] et [illegible] vellet hospite [illegible]
[illegible] subito [illegible] referens quod [illegible] et [illegible] ad locum [illegible]
et [illegible] Jacobi [illegible] ad corpus redicit. [illegible] angelos vidisset [illegible]
[illegible] et [illegible] infinitos [illegible]
[illegible] affilatur [illegible]
[illegible] et [illegible] affilatos. Mutatur [illegible]
[illegible] peregrinatum in honore Marie Magdalene faciebat apud [illegible] quosdam [illegible]
[illegible] mortuus esset [illegible] Mariam Magdalenam [illegible] peregrini sine [illegible]
confessione mortuus esset [illegible] et acceptam
[illegible] et omnibus stupentibus [illegible] et sine dubio in
[illegible] in pace. [illegible] Antiochena [illegible] Gothifredus de [illegible]
[illegible] Antiochiam [illegible] infinita multitudo paganorum [illegible] ita afflicti sunt fame quod non
[illegible] comedebat. [illegible] mortui essent
habent quid comederent [illegible] et [illegible] refecti et con-
[illegible] celeste [illegible] et etiam [illegible]
[illegible] esurire [illegible] super hostes eos [illegible] et fugaverunt et [illegible]

Ultimo de peregrinatione ultramarina [illegible] et fructuosissima [illegible]
Et ad hoc sufficiat [illegible] in [illegible] Antiochena [illegible] obsidentibus Antiochiam
[illegible] mortis magna ita quod [illegible] timuit quidam pauper [illegible] in parvo [illegible]
[illegible] quod non [illegible] adjuva me. Cum apparuit [illegible] cum [illegible] alter
[illegible] nimia [illegible] et senior dicit se sanctum Andream [illegible] ut dicat [illegible] legato
in terra illa quod quotidie [illegible] et [illegible] sola [illegible]
[illegible] in civitate in [illegible] videbat [illegible]
lancea [illegible] corpus [illegible] perforatum fuit [illegible] tradidit et post [illegible]
[illegible] a [illegible] posita fuit [illegible] capienda monuit [illegible] ut
capta civitate revelationem [illegible] et comiti [illegible] et Raymundo
de Altopollo [illegible] locum in quo erat lancea [illegible] reductus est ad locum. Cum
autem pauper attendens [illegible] non [illegible] Andreas [illegible] apparuit
ei qui [illegible] manifestavit [illegible] visionem [illegible]
[illegible] et [illegible] de lancea [illegible] invenit [illegible]
autem [illegible] apparuit [illegible] illud [illegible] lancea perforatum fuit
[illegible] vellet [illegible] perforatas [illegible] dicit et [illegible]
Andreas ut dicit [illegible] ut in [illegible] legitur [illegible]
[illegible] matrem dei [illegible] dicit [illegible] ut [illegible]
[illegible] et [illegible] solent in missa
Finis libri speculi Vincencii | Sext liber cptl

[illegible]
de sancto Jacobo
ma. magne
lancea domini

Quarta pars huius operis continet ad ea que pertinent ad donum fortitudinis quod
adiuvat animam ad virtutes spirituales ad facile resistendum temporalibus et adag-
grediendum et patienter sustinendum adversa. In hac parte primo dicemus de tenta-
tionibus carnis. Secundo de tentationibus a dyabolo. Tertio de tentationibus a rebus
mundi rerum ut patebit in processu. Circa primum sciendum quod caro et carnis concupiscentia
tentat ad diversa nimis timenda timore (?) ... hec dicit Gregorius
inferni supplicia appone vel gravamina assume et libenter sufferat huiusmodi dura. Grego-
rius. Cum omnis fortuna timenda sit magis tamen timenda est prospera quam adversa. Adversa enim
erudit prospera blandiendo seducit. Augustinus. Inter omnia christianorum certamina duriora sunt prelia
castitatis ubi enim quotidiana pugna sed rara victoria. Non est tibi sit verecundia fugere
vir palma castitatis hic tu aliter non posses de carnis concupiscentia triumphare. Unde legitur de beato
Jeronimo. Et cum esset in vastissimo heremo adherens ac in media (?) esset ieiunia palleret
et mortua et frigida plus quam calore adversa libidinis tentatio inrepsit cum cogitare (?) in
cum puellarum choris (?) Unde dicebat vinum et mulieres hic melius quam fugiendo vincuntur cum in
tantis motibus quos resistere sit. Hic non potest sed fugere. Jeronimus. Sopphon (?) cum unquam vel raro teneat
sub eodem tectu manseris nec in preterita castitate confidas. Quia nec Sampsone fortior nec
Salomone sapientior esse potes. Periculose enim tibi ministrat cuius vultum frequenter attendis.
Unde Seneca. Vinum apprehendens pulcros oculos non habemus quod lucidos habemus. Quis
enim Sampsone fortior qui saxo durior vinum et nudus mille prostitit in Dalide mulie-
ris amplexibus.

Sequitur de tentationibus a mundo id est a rebus mundi. De quibus Sapientie xiiii. Creature
dei facte sunt in odium et in temptationem anime et in muscipulam pedibus insipi-
entium. Nota laquei rerum temporalium quibus homines capiuntur sunt ... cor pulchri-
tudo dulcedo et huiusmodi. Legitur in vitis patrum. De beato Anthonio in extasi positus vi-
dit totum mundum plenum laqueis et clamavit quis evadet hos laqueos et responsum
est ei humilitas. Nam (?) ipsius paupertas que humana contempnit ab hiis non capitur nec
cum tempore intrat. Sicut nec pisces hamum nec avis laqueos nec fera pedica
nisi prius escam tangat. Gregorius. Quid dicam de voluptatibus seculi, quae appe-
titus anxietate plenus est, sanctitas pena, divitie honor seculi quasi somp(n)ium
spuma et fumus. Sicut enim dormientis falsa gaudia suscepit expergiscente nil
invenies. Sic divites ascendentes per superbiam de medio tollunt. Rebus igitur
temporalibus a deo creatis non inhereamus fortiter sed per eas cursum nostrum ad deum ala-
cres. Gregorius. Aliena concupiscit sepe qui ultra limitem sua appetit retinere. Nichil
enim laboriosius quam divitias habere, custodire et nichil in mente sua quam in hoc mundo
nichil appetere. Nam habundantia frequenter extollit, penuria placet, ... vaccuitas
celestes divitias cupit. Ut igitur in agone fidei contra malignos spiritus
luctantes superemus, oportet ut nichil in hoc mundo nichil proprium possideamus et ideo nudi cum
nudo luctari debemus, quia si quis vestitus luctatur cum nudo citius prosternitur
quia unde teneatur habet. Serpens dum fugit, hominem nudum insurgit in vesti-
tum. Jeronimus. Noluit deus hic quod potuit prodesse vel habere dyabolus quod accipit
Regno enim celorum succedit paupertas paupertati vero carnalis regnum superni habet.
Unde dicitur: Ornatus est vana religio que omnia possidet et in toto mundo possessione
nulla. Enim huius vite est possessio que non aliquibus appetitibus afficiat.

Sequitur de tentationibus dyaboli. Contra quas sunt contra frequentius per
tantis attencioni resistentia respuendo sunt, cuius malitia sedulo
declaratur exemplis. Legitur in vitis patrum. De dracone cum magna claritate
in habitu regio apparuit cuidam heremite dicens, Ego sum Christus, qui adhuc veniat
ut eum adoraret et de hoc magnum lucrum reportaret. Cui ille respondit: patrem
Christum meum semper adoro sicut ipse scit. Tu autem quis es. Quo audito clamavit

Relinquet feda vestigia Ut alteri fit in forma simili et filia dnt Clemens
oculis fd ait effuge inspex xpm talo sint te vide sufficit in s eu videos in fatue sint
no sed dignus eu videre legit in passione bte Margarethe q cum esset in carcere ma
xima ligata cathena apparuit ei dyabolus in spe angeli monens eu ad esum pfecti
ne prect dicens se angelum esse a deo missum ad hoc cum aut beata gemit inspira
ta cognouisset dyabolum et q eum flagellaret cathena donec diceret veritatem apphendens
eum suis pedibus calcatis dixit Ex cat plus decem et cos mittet ad subuersionem
hoium bonorum qui si vincebat flagellabat dixit eciam multa cupharatoris et psonarum
a qbus cupharatat ipsa vo cathena ligamenta manum eius post dorsum mane duces
sciri vota adtamen Unde argumentum eu de maxima crudelitate Dnus Xanos imi
tardos ipsa pueret eu in maxima latina legit in vi pa Cum demones quedam
sed in spe angelorum plures decepisset multa ei reuelans secta Uti pt eius
venit ad videndu eu ferens lapidem qua ligna redet Inuenit eu dyabolus
dixit fili q dyabolus in effigie patris veniebat adeu sed lapidem ut eu occideret
consulit ego ei ut eu inueniens eu alia lapide eu pcideret quandum fecisset
dyaboli qui eu ad hoc induxerat statim eu suffocauit Vo de religiosis infra
xxx t legit in collationibus li xvi Experientia et reuelacione prius optum est de
monens ne hoc tota viri in mediocrite maiores mochos qui licet esset pauci
ut viii ix vel x no audeat simul dormire sed vicissim aliis in oratione dormiret
bis et confabulationibus dormientes Unde aut nob dedit osidentiam a instructioe ma
iorem experientia seniorum aut virtute eius vbique ornata pemitus eorum detexisse
est malicia et violentia q in ea neglige a cos dedit leuiores a minoribus
hic magis impugnat vno enim tm credit negligentia aliquorum ut yrre sit eis di
ce comedite et bibite dormite et sede in cellis quando voluit dno inde no rece
datis et gressibus et vicys et spiritibus impliceti
S Sequitur de impotentia status dyaboli legit in vita bti anthonii q eu ora
ret vidit se rapi et p aera deduci ab angelis et videt infinitos demones
ei obstare peta adolescentie replicantes et de eis eu accusantes Angeli dei
dicebant p misericordiam dei illa esse soluta sed si quid haberent ex quo fuit factus mochus
illud obicerent Uid aut ei multa peta obicerent angeli lib librum osdhic eis appo
nentes nichil inuenerunt Tunc demones confusi et obmutescentes recesserunt Anthonium
aut inuenit se vbi prius erat Item nota de bto Bede sublatus ad iudicium dt y li r de
passione dni Unde dicit demonum quorum agat multa in una domo vbi multis et quod
passione dni Und dicit demony quicquid agat nulla in una domo virtus fit quod
S Sequitur de modo tentandi demonum audiens dyabolus recessit
Et pt hec ex auctoribus scilicet Augustinum Gregorium et Bede quia aut fiat
ab extra et que abstinentia prudentes bellator adiutat Augo 8 2 y Demo
dat se fingit accomodat se talibus adhuc sensibus latet in figura
similitudinibus odoribus se subicit infundit se saporibus obicit aiarum tenebrosis affectibus
obtenebrat sensui quibusdam nebulis et meatus intelligentie p quos panditur lumine ros
tradimus mentis solet Beda sup illud pbum penultum Agitur quidam quem deus
stabilis ret dyabolus tandem abscondens inicos clamores explorat vbi sit pro aliquis minus stabilis
innocentum aditum ad interiora penetrat affert oculis formas illicitas et fauces
voluptatis ut visum castitatem destruat aures p canora depdat ut molliat
vani rigorem linguam gloriis prouocat manum iniuriis lacessit occide instigat
honores terrenos promittit ut celestes admittat et si fallere non pt latenter
nec pt addit vires in pace subdolis in persecutione fraudulentis et violentis
contra ipm cumque ita paratis dixit esse ad resistendum quando pt patuit est adimpu
gnandum Gregorium Uid antiquus hostis ut in exordio intentionis sentit vires inc
dio actionis inuenit tanto acrioribus laqueis in fine ponit et quanto negoties
ostendet tanto se solum pugnando cedet Unde sup illud Job xii denique eius pcedit
fessionis in mortis impulsionibus prima in huiusmodi cordibus cogitationes nascit pre
que acies mentis obtundit Item xxiii sup illud Nam abscondit disciplina

Intuetur homines hostis cum sit vitiis premior. Et illud an facere melius esset ad quid vi-
dicas videtur facilius inclinari. Item in vitas patrum. Quidam beatus Anthonius relinquens secu-
lum venit ad heremum invenit discum argenteum quem recusans ait accipe diabole, et insidias dyaboli
et tamquam fumus evanuit. Item apparuit ei in massa auri quam velud incendium fugit.
Quidam autem quidam fecit indiscrete abstinentes viderunt visiones et venissent ad eum querentes
de visionibus quorum aliqui in via mortis erant. Preveniens eos dixit eis de morte
alterius sui. Quibus querentibus quomodo hoc sciret dixit quod ei dyaboli per scripturam revelaverunt addens
quod eorum visiones non erant dei revelaciones sed demonum illusiones. Item in vitas patrum.
Quidam homo amavit uxorem proximi sui nec posset eam ad illicitum coitum flectere
fecit per maleficos ut videretur mutata in equam quam vir suus tristis legitur
duxit ad monachum egipcium qui auditores et oculos suos arguit dicens quod dyabolus
eorum oculos ludificaverat qui mulierem mutatam. Quidam autem unxisset oculos eorum oleo be-
nedicto viderunt mulierem in ipsa effigie. Item in vitas patrum. Quedam mulier femina no-
bilis et dives venisset ad videndum arsenium vix potuit obtinere per archiepiscopum allegans
andiens ut eam vellet videre et eam reduxisset de hoc quod dyabolus erat eam
ludificaverat. Quia per eo videndo tantum laboravit. Assumpsisset rogavit eum in recessu
suo ut memoriam eius haberet. Qui ait. Oro ut deus memoriam tui in pectore deleat
de corde meo quod eam pro hoc verbo quasi desperasset consolata est a theophilo allegans
dicit quod hec dixerat. Sed ne eius memoria esset ei occasio femine cogitacionis et
Sciendum quod inter cetera quod operantur dyabolus deceptiones variis temptacionibus et
temptandi modos est mobilitas orium et instabilitas. Unde bernhardus dum cogitacio-
num malarum mobilium et compatibilium sententia est etiam augustinus ani-
mae est cum virtutibus et novitia contentio hoc quod caperis nunc proprio inger et si agn-
ita cum remissum nunc sunt solutum. Cassianus in collacionibus patrum. Cogitacio-
quas decorem invenerit suis suscepcione non quoad per motus anime nam vel
proprius anime motum in modicum sed ex motibus mediantibus corporalis in prima
castrimargiam suggerit si videt monachum ad fenestram corporis curiositatis
si audiunt eum de ea loquentes formicans suggerit. Si audiunt vel videt eum
tem motum spectacula vel lege vel tangere. Et similiter in ceteris vitiis. Quia quon-
dam a vitiis pendentibus pendit. Cogitacionibus vero que de intimis anime secre-
tis vero nascuntur cogitacione non pertinet. Item in vitas patrum. Beata Sincletica sicut ga-
llina fovendo ova et intrans super ea si frequenter mutat locum suum surgens
ab eis ea putrida facit. Sic monachus si vero fugerit de loco ad locum.
De remediis contra temptacionem. Non quod anime nichil resistendo
valet et utilis est resistencia in principio suo. Unde poeta principiis obsta
sero medicina paratur. Nam nulla prolongatur convalescere. Tempta-
cio enim in principio est quasi virgula que cito evelli potest que tamen per antiquitatem cre-
scit in arborem. Item in vitas patrum. Abbas johannes similis dixit esse monacho
sedenti iuxta arborem qui non potest effugere malas bestias decernens ascendit arbo-
rem. Ita homines ad deum per orationem fugientes liberantur a demonibus. Item similis dixit
esse homini sicut a sinistris ignem et a dextris aquam. Ita quotiens inflammat cogita-
ciones ipsum extinguat fundens aquam orationis ad deum. Item in vitas patrum. Quidam dya-
bolus transfiguratus in angelum lucis apparuit cuidam fratri dicens Ego sum gabriel
missus ad eum. Ait frater vide ne ad alium mittaris quod non sum dignus ut mittere-
tur ad me. Item contra xpi. dicta. Sed seneca ... et si multa fugere non
quo dicitur volunt fugere. Sentiunt ... ut in refert magister ... quidam
quedam congregata sub deputacionis frequentabat ecclesiam et illam familiarem eius
... illius ... de quod ... facit ... viri sui et ... thezaurus
... cepit in carcerem ... flentes ... petri sui
apparens rogabat ... permittendo ... correctionem suorum ... beata
virgo apparens dixit quod fecerint ultima facere non deberent sed novam regulam
debent incoare. Quidam autem eadem ... permittens omnem satisfactionem educens

Beata virgo maria in locum suum restituit et thezauros suos in locis suis repo
suit Precepit eciam demonibus qui eos detinuerant ut eos a scandalo eriperent quod
procurabant quo precepto transfiguraverunt se in eorum formas expediti se in carcere po
suerunt Cum autem miles invenisset thezauros et sacrista suum credebat in vinculis
detineri et vir eciam femine peritum invenisset stupefacti iverunt ad carceres ubi eos
posuerant et invenerunt demones similes Cum autem multum super admirarentur qui
nisset dixerunt demones recedamus ab istis satis eis illusimus et hoc dicto coram eis
evanuerunt Isti autem hoc viso a sacrista et muliere veniam petierunt Item in pa(tribus) de
quodam fratre qui cum temptaretur a spiritu fornicationis fecerat de luto solacium mihi
eius dicens Ecce uxor tua oportet ergo te in duplo laborare quam antea ut vestias vi
eam pascas et similiter cum genuisset et filiam triplicavit ei labores et fictam multa
plures labores angustiabat hunc desiderio ex labore continue dixit cogitationi sue si non
potes sustinere hunc laborem neque uxorem desideres Videns autem deus eius fervorem pe(nitus)
istud a temptatione eum liberavit Ideo autem sanctus Augustinus aliquid boni facito ut te dyabolus
inveniat occupatum Ieronimus de ... vel generis amplius fecit carnis mala et longa mente
labores et parce potus quod levari sunt in nocte dicit Gregorius similiter ait quod
plena res valet semper et ... spiritus plerumque solet multis preparatibus detrahere probi
tatis militis sui contra quos per gratiam acquirat victoriam et gloriam

Nunc de utilitate temptationum quam asserunt temptati et superatis patet narracio
cuius legitur in vi pa(rte) de abbatissa quadam que per xiii annos cum esset tem
tata a spiritu fornicationis resistebat se contra affligens et tamen nunquam petiit ut vo
luntatem liberari sed semper orabat dicens deus da michi fortitudinem Item in vi pa(rte) dicebat abbas
pastor de abbate Johanne quod cum rogaverit deum ut auferret ab eo omnem temptationem
et impugnationem quando tunc obtinuisset retulit hoc seni qui ille recordatus consuluit
ut peteret a deo ut in se invenerit pugnam quia in pugna proficit anima Quod cum fecisset
pugnam rediit nec postea rogavit ut ab eo auferret sed quod daret ei virtutem ad tolle
randum Iste discipulus cuiusdam senis contra temptationem resistebat contra se affligens Et vi
dens hoc senex ait vis ut rogem deum ut auferat a te temptationem Ille autem cum
sentiret in anima mea ex ea profectum Nam ostenditur semper amplius temptatio vigere
oro orando ora pro me ut det michi deus fortitudinem quod faciam cum concedat Legitur
in vita beati Anthonii cum tamen eum demones temptassent sicut non posset eum liberare
vel usque ad mortem et pacientia domus patefacta vertebatur admodum suspectos
et feceris singulis in eum irruerent et tunc eos vix sufficiens elevatis oculis videns
radium lucis super se venire Cuius splendore eius dolor recessit et demones fuga
ti sunt domusque reparata est et valitudo corporis restituta est At tunc sentiens dei
presidium ait O bone Ihesu quare per inicium in primo non fuisti Cui audivit hec Ego
fui expectans certamen tuum nunc autem quia fideliter dimicasti auxiliabor tibi in to
to orbe te nominari faciam Nota quod paulo rogante ter deum per stimulo carnis
ut discederet dicitur est sufficit tibi gratia mea Item Novum xii Legitur in vi pa(rte) cum quidam
pater pueros non potes ... etatis sue annum et prius semineat de salute anime
sue male sentiret et manens in deserto xii annis die ac nocte a spiritu fornica
tionis impugnatus est Cum autem crederet se a deo derelictum elegit magis mori a be
stiis quam brutale sentire passiones et circumiens totam fere solitudinem invenit
speluncam leene et nudus collocavit se in ea ut venientes bestie eum devorarent
Cum ergo tota nocte ibi iacuisset venit leo et leena et adoraverunt eum a ca
pite usque ad pedes et ipse recesserunt postea cogitavit quod deus ei pepercit et
ad cellam rediit Post paucos autem dies tamen validior temptatio in eum insurgeret
surrexit Ecce dyabolus in specie puelle ethiopisse quam aliquando viderat in seculo
sedens super genua eius rursus ad peccandum eum commovit quam admonens percuti
ens eam fugavit et tamen per biennium fetorem manus qua eam tetigerat ferre non posset

et ob hoc fere desperat et disperauerat audiuit vocem dicentis dicentem sibi vade
pasto[illegible] [illegible] prius has euenire temptaciones ut non alte sapias et tuis v
tutibus gloriaris et inde infirmitatem tuam recognoscas et time viuit in pace

Postquam supradictum est de remediis contra peccatum hic quasi in generali de duas pec
catorum est attendendum et primo ponuntur causa et dicta contra cogitaciones que per assensum fi
unt primo dicit abbas Sicut S. cogitaciones non habes hoc est qui cogitacioni
adversus peccatum non repugnat nec gradiatur set corporaliter peccat multas cogitacionum
molestias habet Sicut enim ubi est palus in aqua fixus vel saxum ibi est stre
pitus aquarum quia eis resistitur quando autem palus vadat sequitur sine strepitu
vadit Sic qui ducitur a cogitacione in actum et non repugnat cogitacionibus
non sentit strepitus malarum cogitacionum sed solum qui resistit Item in vi pa vi
tas patrum quidam senex quid est quod legitur quod angusta est via que ducit ad re
gnum celorum et videtur quod arta est ut cogitacionibus suis homo violenciam faciat
et abscidat eis voluptates et hoc est quod scriptum est ecce nos reliquimus omnia

Dicto de peccato cogitacionis consequenter dicendum de [illegible] et secundum de
peccato locucionis Sciendum igitur quod a peccato cavendum est quod deo displicet ait [illegible]
dicens autem vobis de omni verbo ocioso quod locuti fuerint homines reddent ra
cionem deo in die iudicii Gregorius Verba enim tua iustificabunt et ex verbis tuis con
dempnaberis Glosa ociosum est omne verbum quod caret pondere iuste necessitatis et racione
pie utilitatis Item quia dyabolus multum peccat [illegible] in vitis patrum [illegible] fratres quemadmodum
et verba edificatoria loquerentur vidit quosdam speciosos angelos iuxta eos stantes
et delectantes in eloquiis dei et manus elevantes quasi deo gracias agentes Cum
autem de secularibus loquerentur statim angeli indignanti recedebant et demones in spe
cie porcorum accedentes delectabantur [illegible] se fetoribus polluebant Cum rediret ad ver
ba sancta et devota tunc angeli veniebant et levantes manus ut prius deum laudabant
et levabant eos a sordibus Senex igitur ambulans per monasterium post multum ululatum
et fletum monebat fratres dicens Cavete fratres a verbis [illegible] et sermonibus ociosis Cu
stodite linguam [illegible] malum [illegible] [illegible] per que deo et angelis sanctis
odibiles fiunt Verba enim inutilia inficiunt [illegible] et vacuant animam [illegible]
Gregorius mens enim absque muro [illegible] [illegible] [illegible] Item quia hom
nocet reddit enim [illegible] lingue homines omnibus [illegible] [illegible] noīt quantum
modicum [illegible] lingue adduat sortes quia vix in labiis [illegible] [illegible]
gulet quanta sit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] lingua [illegible]
magniloqua et [illegible] [illegible] Jacobi iii [illegible] nullus hominum domare potest
enim malum [illegible] veneno mortifera et [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible]
est [illegible] in vi pa [illegible] quidam fratres intraverunt [illegible] ut venirent ad [illegible]
et dixit eis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dixit autem et [illegible] bonos fratres
[illegible] qui dixit [illegible] quid [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] asinum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vidi [illegible] [illegible]
tacendo Nota de religiosis infra [illegible] [illegible] vocem et silencium [illegible] et [illegible] loqui
[illegible] [illegible] ut alios libencius audias [illegible] [illegible] Esto tantum auditor [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Nam [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] Nemo
[illegible] [illegible] [illegible] quod in [illegible] [illegible] ociosis Gregorius [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] dixit de quolibet verbo ocioso reddent homines racionem de tam [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] vitaret [illegible] cum [illegible] audit [illegible] [illegible] mens [illegible]

Consequenter [illegible] iam de quibusdam peccatis lingue [illegible] et primo de bla
sphemia in deum et in sanctos Gregorius plurimi [illegible] qui [illegible] deum in
celis regnantem quem [illegible] [illegible] in terris ambulantem Iudei [illegible]
[illegible] corpus domini [illegible] est [illegible] blasphemi et detractores dominum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] corpus xpi et faciunt [illegible] ne [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] nec clavi [illegible] [illegible] quam lingua blasphemi que fodit

primum corpus xpi secundo dicit aliud nullum medelam abeunte etate ita phorum que
medium melius est et inquietum Legitur in historia scolastica de beato petro qui
recordatus blasphemie sue negationis incurrit speluncam quandam in qua continue fleret
peccatum et cum dominum resurrectionem donec deus apparuit ei confortans eum Item clandi
to proconsul galliarum continue flebat surgens ad aliam Legitur in ecclesiastica hyst libro iiii
xij Item cum index beato policarpo strueret ignem et diversa supplicia comminando primum
sex nisi per fortunam Cesaris iuraret et xpm malediceret ait Quomodo possum xpo deo
meo magistro regi maledicere lxxx annis sunt quod ei servivi et in nullo malefecit mi
chi sed salutem animi mee dedit et bona omnia ministravit pro quo volunt anima
mea supplicium pati quid hanc vilem fatie rusticitatis Nota de pueri maiestate
dei blasphemante infra de quarto statu xxx ca lo

Quoniam non solum deo displicet blasphemator in se verum etiam blasphemantes in sanctos
dicuntur ad terrorem talium duo subsequuntur exempla Refert petrus damianus Cum
quidam blasphemaret beatum agnetem subito manus eius contorta est et cum pro
hac pena plus adhuc blasphemaret mox dextra eius facta est similiter Cumque per dolo
rem blasphemaret plus et plus in aliis membris puniebatur Cum autem puerpera eius
intraret statim cepit venter eius intumescere Nota infra de quarto statu xxxv ca iii
de blasphemis in xpm et petrum Legitur in passionibus sanctorum cuiusdam et Theodo
ri quod cum aurelianus prefectus rome beatum alexandrum decollari iussisset et ei cum ipso insultaret
blasphemiis subito ante pedes eius terga cecidit iuxta reatum Et vox ad eum
facta est Audi tu qui insultas regni celi apostolis est ut felicitatem possideret
tibi autem infernus ut ibi penas sustineas qui addidit suam duriciam cum tremore factus
et quasi amens fetidis per dolorem linguam suam manducans expirant

Sequitur de contrario medico quod aliquando lingua corripiunt et de malis suspi
cionibus Et notandum quod quidam tam sunt in magnis virtutibus alios de parvis
iudicant et de eis ignorant sua que sciunt iniuria dimittunt Item phis quedam vi
dens ... magistri atheniensis ducentem latronem pro parvo furto
ad suspendendum risit Et eum querenti quare rideret ait Cum magni fures et maiores et ipsi
et reges iudicant minores et ducunt ad suspendendum Legitur in vi pa Cum quidam fr
peccasset in congregacione et iudicaretur ab aliis expellendus abbas Bissarion exiit cum eo
dicens Et ego peccator sum et ego qui deus Item abbas Johannes parvam sanctam
dicens sumus i nosmetipsos reprehendere et quorum peccata eligimus sic ut nos iustificemus
et alios condempnemus Item aliquis pater cum videret alium peccare ut mittat in eum culpa
dicit Cum iste volens inde sed plange et quere dei solacium quia omnes decepimus sicut iustici
rea est primum etiam multum pergunt et prece mentis Item in vi pa Cum quidam
monachus in cenobio per longum tempus intollerabili infirmitate langueret cum fratres
potuerunt subvenire quia inopia sibi tantum et ea non habebat quod audiens quedam dei famula
rogavit fratrem monasterii ut ipsum ad se faceret deferri quem Et quia in ... .
facilius inveniret quod cum factum esset ipse cum omni veneracione cum suscepisset ei
ministrabit pro retribucione mercedis eterne Cumque per tres annos et amplius famula christi
inservisset cepit inde homines mente corrupta suspicari senem sincere virginem co
gnoscere Quod audiens senex rogavit deum quia sub conscientia infinitis suis et ...
... Quod audiens senex rogavit dominum quia suus cognoscebat infirmitates suas et ...
obsequium famule erat sibi notum ut ei suum iudicium dignetur ...
merces Cum autem appropinquaret dies transitus eius senibus et fratribus qui ad eum
convenerant ait obsecundo ut cum defunctus sepultus esset plantarent baculum suum super
sepulcrum eius quia si radices mitteret facta per fructus sciant quod munda esset conscientia sua
et famula dei Cumque factum esset baculus floruit et procedente tempore fructum protulit cunctis
convenientibus admirantibus sancti viri glorificantes de tanto miraculo Item in vitis de vi
tiis regionibus vinditur deum Item in vi pa Quidam pater cum videret aliquem quem
peccatorem flens dicebat heu michi quia iste hodie ego forte cras deterius faciam
Legitur in iiito dialogorum Cum tempore Totilla regis Gottorum vir beatus venisset vir vite
venerabilis Cassius cuiusdam urbis episcopus occurrit cui ... oppositum super faciem rubore

Consueverat autem rex hic Totilla non compositus esse credidit sed potatores appo-
a causa. Unde omnia deprehendit. Item deus ut quidam vir esset qui despiciebat quod
invasit campo quo rex advenerat malignus spiritus cor eius contritum eius separatum in-
vasit eum quem vexare crudeliter cepit. Cum autem ante regem [illegible] vir cassus fuisset adductus
huic ab eo viri dei oratione facta signo crucis expulsus, quem mentem ingredi non presumpsit. Sic-
que factum est ut rex barbarus servum dei ab illo die valde veneraretur ex corde cuius despe-
ctui valde [illegible] [illegible] faciei. Iste legitur in vi pa. Cum quidam heremita
contempserat recipere eucaristiam a quodam sacerdote et audivisset eum peccatorem, cum venisset non
admisit eum nec ab eo eucaristiam accepit. Factus autem in extasi vidit puteum aureum
et situlam auream et [illegible] optime aqua [illegible], quem in manu stetit audit vocem
dicentem sibi: Nunc non bibis [illegible] nichil minus valet; cum [illegible] ea non tangit
nec viciat. Et cognovit eum [illegible] temeritate sua, qui tamen sacerdotem vocavit et ab eo sa-
cramentum accepit, quem cum credidit malus [illegible] [illegible] et fit dei filius. Beatus Johannes
elemosinarius ut dicitur in vita eius nolebat accipere accusationes contra mechos [illegible] vi-
det eos actuales penitentes [illegible] et eos palam propter mechorum infamia et scandalum repe-
tens verba Constantini in concilio Niceno dicit: Cum vidisset [illegible] et
mechos et vellet eos recipere absit ut eos hic iudicemus quos illos hic iudicare non
dei iudicium [illegible]. Cum solus eos hic iudicaret humanum enim sepe fallitur iudicium
adducebat exemplum Johannis de [illegible] [illegible], qui [illegible] [illegible] mulierem
duxerat illa dimissa, cum [illegible] flagellatum [illegible]. Cum appareret [illegible]
in visione eundem [illegible] [illegible] vulnera dorsi sui, et qua fuerat flagellatus in
nocte. Mane autem facto voluit [illegible] [illegible] unde vulnera dorsi sui [illegible]
to lintheo quo [illegible] [illegible] et [illegible] tegebat [illegible] apparuit [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] invenerit [illegible] quam duxerat erat
Hebrea rogans ut [illegible] fieret [illegible] quam duxerat ad abbatem ut abbas illam bapti-
zaret ei [illegible] [illegible] tradere ut eam duceret ad cenobium monachale castigandam
et instruendam. Idem Johannes ponebat exemplum de Vitellio abbate qui veniebat
Alexandriam [illegible] quod [illegible] ibi [illegible] [illegible] hic [illegible] die
[illegible] nocte veniens ad meretricem [illegible], que cum crederet [illegible] ipse
[illegible] in oratione et mane [illegible] et [illegible] ad [illegible] et ea mirac
[illegible] ne aliam hic [illegible] et faciebat per singula scorta. Unde et [illegible]
[illegible] quod ille faciebat a dyabolo [illegible]. Porro cum quidam
videret eum egredientem de scorto dedit ei [illegible] alapam dicens [illegible] ad
scorta [illegible] [illegible] scandalizans [illegible] alapa ad
[illegible] tota Alexandria. Cum autem ad cellam rediisset Vitellius convenerunt
ad eum meretrices et [illegible] [illegible] et [illegible]. Dyabolus autem in forma
[illegible] ethiopis apparuit illi qui Vitellio dederat alapam dicens accipe tibi Vitellius
alapam quam [illegible] et arripuit eum [illegible] vexans ad que [illegible] [illegible]
[illegible] Alexandriam et duxerit eum ad cellam Vitelli [illegible] que invenerunt flexis genibus
et manibus [illegible] [illegible] et venerunt meretrices penitentes et confitentes quod
se [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] legitur in vi pa quod
quidam venator predam sequens [illegible] venit ad locum ubi beatus Anthonius convenerat
[illegible] [illegible] [illegible] qui male iudicavit de eis. Cum Anthonius pone sa-
gittam in arcum et trahe et [illegible] dixit autem venator Si super mensuram traxero fra-
ngetur arcus. Dixit Anthonius Ista est in opere dei si plus a mensura dei tendimus
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] magnus heremita rogavit dominum ut [illegible]
[illegible] ei [illegible] [illegible] [illegible] Et responsum est ei [illegible] [illegible] Et cum iudicaret hic
esse non [illegible] [illegible] [illegible] et ipse erat penit-
et afflictus [illegible] [illegible] est ei [illegible] est tibi plus [illegible] potestis

De abbate dicit beatus Benedictus in regula sua caveat ne sit suspiciosus
[illegible] [illegible] [illegible] legitur in vi pa quod quidam [illegible] a sene quo sibi
[illegible] nec aliquibus [illegible] et ne eos iudicaret. Cum autem ego et proximus
[illegible] [illegible] ymagines [illegible] [illegible] que per speculum aspexerit et reprehendat me [illegible]

apud me imago proximi mei erit tu autem mutuam laudando fratris mei ymaginem prorsus re-
spicio et despicio Contra in vitas patrum quidam monachus Tymotheus nomine consuluit abbatem ut
quendam fratrem expelleret negligentem de cenobio quo facto statim temptatus velut super eum Tu autem flet
in conspectu dei dixit ei vox o Thimothee ideo hec pateris quia fratrem tuum in temptatione despexisti
Eum quem se iudicat et non alium vadit securus Item in vitis patrum quidam frater recessit abbate
precipiente de verbis apostoli Omnia munda mundis etc Respondit ergo hic intelligit videre se inferiorem omni
creatura dixit frater quomodo possem me inferiorem iudicare eo quem video homicidium perpetrasse Respondit
senex Si ipse semel homicidium perpetravit ego autem omni hora occido animam meam Item
Cum sola hominis iustitia est ut se prius reprehendat tunc enim iustus est cum sua peccata condempnat //
Consequenter de nimium abusione ciborum notandum autem quod frequenter // eundem
C in septimis ab hoc vicio reprehenduntur rectum quod ostenditur per duas rationes quod
tum deo displiceat hoc peccatum Sapientie 1 Custodite vos a murmuratione que nichil prodest
Item quia et plus sit multum obest Corpori in vitas murmurantis se quidam illorum in
iuvenibus et proicit ab confirmatione Legitur in vitis patrum quidam cum peteret ab abbate Jo
hanne ut doceret pro eo quod murmuraret dixit renuit murmurantes abire quia sicut corpora purgantur
medicinis amaris sic anime Et tunc docet aliud beneficium Matheus est Umbertus quando pro cibis
in medicina sedulo fratrem procuratorem inhibebat Item autem physice vincens abstinet a cibis
dulcibus quod sue non competerent complexioni fabis aliis vivit in opere domini laborantibus
ipse se instante medio deterrere habebat Item igitur semel comedit in refectorio vi-
dit beata virgine cum duabus puella preciosissima portantem in pixide electuarium omnia
fecit eius tibiaria sana et sapida Item ad eum beata virgo venit et ipse ob appetit
rehiceret manum beata virgo dixit quadam medicina tua respuis mea medicas Item graciosa
videt cum aliis vinctis in regula sanatus est Item aut quidam frater quereret a beato Dominico quo
consilium bonus monachus fecit si frater de ordine carnorum ut hic murmurans de cibo potu ut
consilium tibi impono dixit tu pena vel iniunctum fecissetis apud te quod non murmuras contra//
bene tibi imposito dixit tu pena vel iniuncto fecissetis apud te quod non murmuras contra
S equitur de falso testimonio contra falsus testis // Et sequitur sed reservatur a voce eius
est illud proverbium xxv iaculum et gladius et sagitta acuta homo qui loquitur contra
proximum suum falsum testimonium ubi sequitur Item falsus testis non fert sine pena Item omnis ob
...
moritur est sed deo tamen punitur contempnit iudicium quia mentiendo fallit Et innocenti
que falso testimonio ledit Legitur in vita beati Andree Quia nephanda mater allecta super
filium suum et repellitur cum de stupro violento acquiesce accusat eum de tunc cum fingebat
ad apostolum fecit veritatem referens magis mori eligeret quam iniuste deceptam rogaverunt
ut doceret dominum pro eo loquente eo tunc apostolo Ecce inter presbiteri voluntas eius ad presidem
Item tunc accusatur a matre tacet Item venit beatus Andreas quia ut eo adiuvaret pro eo o infelix
mulier quo vis per infamiam libidinis tue vindicem tuum perdere Item autem presbiter
de apostolo surrexit due pecias iste magistris ad se tollit talia facere presumpsit Item presbiter de apostolo
precepit apostolum tradi in carcerem et puerum poni in sacco linco plice et bitumine linito
et proici in flumen apostolo autem orante in carcere factus est terremotus et fulgur de celo cadens
dictam mulierem combussit presbiter autem facto in primo tonitruo corruit in terram tunc omnibus
apparentibus simul qui ad se reversus presbiter ad pedes apostoli veniam petiit et cessantibus
tonitruis a fulgure oratione apostoli tunc omni domo sua est baptizatus puer autem innocens in
domo sua ecce sicut fatetur est super dei Item de beata Eugenia filia presbiteri regis Alexandrie
nunc sicut fetus est super dei Item de beata Eugenia filia presbiteri regis Alexandrie
que cum peteretur a quodam in uxorem castitatis amore inflammata fugit cum duobus eunu-
chis famulis ad yaneos quos pater suus expulerat de Alexandria et mutato habitu vi-
rili venit ad quendam abbatem qui tale erat serviens quod in signum innocentie eius presbiter
parvis allis in quinto inque portavit Et cum de vero ... ut ... de pa-
rentibus allegata in quinto igne portavit Et cum de vero spiritus revelante recepit eam in mo-
nasterio et cetera Tunc tanta igitur dicta fuit eam mulierem spiritu sancto revelante recepit eam in mo
fecit ut quod de Abbate presbiter
thus quia pater eius pater quesita est perdita et mortua fecit mortuo autem abbate presbi-
religiosorum in abbatem est electa cum autem dominus per eam multa signa faceret quedam nobilis
domina ad eam veniens a qua infirma est sanata cumque vero multa exenia recusasset dixit
quod abundaret Et autem credit dicta domina quod esset vir illius illa allecta amore eius
accepit in eam Et nesciret quo eam haberi possit finxit se infirmam et eam vocata quod ea
consolatoria et corporis osculabat et amplexabat ad graduum provocabat Illa vero omnino ea

Repellere clabat dns qr dnt abbas vellet eā opprimē et de hr acusat eū cor/ p
fecto q adducta cū mechis in alexandria cū pater dimsa supplicia recepisset illis nō
testibg aut ysos nūc fuit tpus taccdi nūc at tpus loqndi supuet quo dcto scidit
vestē et ondit feminā ppt mechor vendicta infamia vitadā dixit pū qui iudi
cavat et fratres eius cant assessores eā eē eugemia et eā amore dei fugerat qua
repta agnoscens vestibg amenis induerat eūq recepta prem sum ab ydolatria
revocavit et cū baptismū recepisset fcus patriarcha dcte ciuitatis post pemptus pro
fide a gentibg vitā imo ofsuavit ignis at visibiliter descendens de celo dctā mgl
que Eugenia infamerat cū tota familia et rebg omnibg absorpsit Sancta aut
Eugenia venit Roma citata cū mre et fratribg et duobg Eunuchis qui ea docu
erūt et in fide ofirmaverunt prothe et Jacincto inde ofsuatis ipa in Tyberim
est piecta deinde in carcerem trusa est ubi xū p .xxx. dies mansit a dno pane
candidissime refecta fuit et decollata in die nativitatis xpi in ipso carcere est deco
lata q mri sue in maxima gl'ia apparens monuit ea et pt eam fecit sucs

Quin aut stultum testionū sepe puriū gmittat ⁊ grequētia ad pseuerantia indu
aliqua de purria fiet dicta ad detestatōnē huius sui Ista que sequitur
Refert Honorius in gestis Romanorum ho v xx cū Romani misisset legatos ad
plures gentes et ipi eos in pace recepissent et fide data pace firmasset subito
prodiciose vincēt eos occiderūt et quotquot de Romanis invenerūt sunt destru
xerunt ⁊ puriij et fidei fractionis pamtem et fructū apud aliquos p fractaculo
sanguinē emittebat animalia aut domestica inde horrible blande vivere
proiecta eū balatu et hinnitu inmensabili fugientia ad montes et silvas ab
hominibg recessere Canes eciā cū luctuosis latratibg urbē secerunt oberrantes
ad modū luporum Dicti aut ppli qui pdicionē gmiserūt et victi sunt ex
in campo a lucio pompeio et ceteri sunt eū principalibus eorum accepti in ex
milibg qui ingenti mentis petentes vindictā dei nō evaserunt et fuerunt
gregati admodum lapidis rigueruntque inmobiles facti qui stantes videbantur prim
iam eorum ocius dentibg cadentibg Balienus Turonensis refert dcē quidam purius
volens ad sepulcrū sancti Martini accedere et anq cancellum chori intravit aut
acceptus vexat ⁊ a demone aut gtinue cadens in pauimento vitam pdidit
In Cronica Hist' ho v Lxi Macropheus Selinuntanus Epus est insigni et rigo
us ptinax / quidā homines nequā videntes eū ne eos in suis flagiciis re
prehendet cū sciret eos eos nō pret cunem ei imposuerunt initadō in pcando sic
esse primus igit cū imprecatus ⁊ eis ignis perret insil ita sic Sedulius ex morbo
cadat Arius ex oclos amittat Sero procedente ad heremum ut vacaret gtempla
cōni primo testis flius cū tota pgenie sua rebusque rectus domo familia sub
vertit ⁊ Sedulia a pedibg usque ad caput morbo regio gsuatur Arius hec
videns pniturus et seva penia oclos amisit

Considerat agit ⁊ de detrctione ad eius detestatonē ut septuagesimi testo
nia ppt eorum copiā silia aliqua tangat gola et scelera dcta virorum
Sapie primo a detrctione pdite linguae quia sermo obscurus in va
nū nō ibit
Nam ibidem dicit ⁊ dB quod incitat ⁊ occidit animā Vn Aug⁹ Si quis amat
dictis absentum rodere vitam hanc mensā indignā noverit esse sibi Dixit quidā
senex in vi pa occlusit est comedere carnes et bibere vinū qua in detractione
nō comede carnes frm Vita de bto Amado ho ye fratrum legit ⁊ ex pg morte
bti Gregorij ppe famines invaluit permixa fames et veniens pauperes religiosi
ad eius successores rogabant ut eorum inopie misereretur ⁊ quos prius Gregorius
alere solebat qui eos sic vacuos dimittebat dicens nō posse se hic quos Gre
gorius pascebat ad augmentum sue vane laudis suffice. Tum btus Grego
rius ter apparuit ei de sua inca et detractione arguens qui cū se nō corri
geret adhuc ei horribilius apparuit et minas imponens ei percussit eū p ca
put quo dolore vexatus in breui expirauit Item in urbe Mediolanensi post
mortem Ambrosij beati Epus simul comedentibus cū multis clericis

Et presbiterorum unus de clero audiens de factis beati ambrosii ei detrahere cepit qui
similiter pro ipsis volens ad lectum deportatus ipsa nocte mortuus est detractores secundum Ray
dicuntur qui vitam vel bonos mores aliorum corrumpere vel diminuere contendunt Detractio
secundum Tho secunda secunde q 13 differt a contumelia duobus modis primo quantum ad modum proferendi verba
quia contumeliosus manifeste contra aliquem loquitur detractor vero occulte Secundo quantum
ad finem intentum sive ad nocumentum illatum quia contumeliosus derogat honori
detractor fame Et dicuntur verba detractionis occulta non simpliciter sed per comparationem ad eum
de quo dicuntur quia eo ~~loquente~~ ignorante et absente dicuntur Alia sunt tres multis aliis
de quo dicitur quia eo ignorante et absente dicuntur Et notandum quod modis detractor famam alterius diminuit secundum Tho ubi supra detractor
dicitur Et notandum quod modis detractor famam alicuius diminuit ...
hec aut dicuntur quinque quorum directe quatuor indirecte Directe quidem quadrupliciter Primo quando
alteri falsum imponit Secundo quando peccatum suis verbis adauget Tertio quando peccatum revelat vel
quibus verbis cantilenis signis seu eciam scriptis quod appellatur libellus famosus Quarto
quando aliquid quod est bonum dicit mala intencione factum Indirecte vero quando negat quod vel
negando bonum alterius vel maliciose reticendo Utrum autem detractio sit peccatum mortale
secundum Tho secunda secunde q 13 dicendum quod quia inter res temporales fama videtur esse preciosior
et per eius defectum homo impeditur a multis bene agendis ideo detractio per se
loquendo est mortale peccatum Contingit tamen quandoque quod aliquis profert aliqua verba per que
fama alicuius diminuitur et non est detractio formaliter loquendo ut si proferat propter aliquod
bonum vel necessarium tamen debitis circumstanciis et sic non est peccatum utputa in denunciacione et
accusacione Si autem proferatur ex animi levitate vel propter aliquod non necessarium est peccatum
mortale nisi forte verbum tam modicum sit adeo quod nobilis eius fama ledatur
Et proprie in hiis que pertinent ad honestatem vite quia hec habent racionem ...
habent rationem peccati mortalis et tenetur aliquis ad restitutionem fame sicut et aliarum
rerum Sed qualiter detractor restituat famam secundum Tho secunda secunde q 62 dicendum quod
aliquis potest alicui famam auferre dupliciter primo verum dicendo et iusta causa cum aliquis
aliquem timens producit servato debito ordine et tunc non tenetur ad restitutionem fame
Alio modo dicendo de iniuste et tunc tenetur ad restitutionem quantum potest sine mendacio ...
ut puta quod dicat male dixisse vel quod iniuste eum diffamavit vel si famam non potest re
stituere debet ei aliter recompensare sicut et in aliis iniuriis / probatur hec ... Secundum
et 1996 Sed queritur utrum peccet aliquis audiendo detractorem secundum Tho secunda secunde q
13 Si aliquis detractores audiat absque resistencia videtur detractori consentire unde fit
particeps peccati eius ut si aliquid inducat eum ad detrahendum vel saltem placeat ei detractio
propter odium eius cui detrahitur non minus peccat quam detrahens immo quandoque magis Si
vero ei peccatum non placeat sed ex timore vel negligencia seu verecundia vel verecundia quo
dam obmittit detrahentem repellere et ostendere quod ei detractio displiceat tunc peccat quidem
sed minus quam detrahens et plerumque venialiter Quandoque autem hoc potest esse mortale ut quia
ex officio incumbit detrahentem corrigere vel eciam propter periculum aliquod imminens vel eciam propter
peccatum aliquod consequens inde vel propter radicem quia timor humanus quandoque potest esse peccatum
mortale hec Bertholdus ... in summa sua Contra detractores dicit Jeronimus ad rusticum
monachum Si quis me corrigi desiderantes aperte increpa tamen me occulte morde
ac demum in parte sed alios mala mea referens sed ... non nescientes peccatis meis
immo detractionibus alienis volens et statim dum ... narrares sed singulis loqueris
...ne et aliis directis hoc est non concedere mihi finito meo satisfactio esse ... in
nullo ... de consideratione ... detrahere aut detrahentem audire quid horum dampnabilius
est non facile hoc dixerim / intelligere si inducat eum ad detrahendum vel ut saltem
placeat ei detractio propter odium eius cui detrahitur quos deus odit eos ... dicit Cassi
... diligunt te quod confessio ... blasphemat ... ... si
diligunt nos omnino sufficit audire eos loquentem inimica ... bonorum cum testio
... nec ... ... mea in ... detrahentium quos deus odit eos ...
... non veniat ... mea in ... detrahentium quos deus odit eos ... dicit
... apostolus detractores deo odibiles ... ... in ... loquens ... ...
homines ... ... et ... ...
... ...
... ...
... ... aliud intendit detrahendo ... ut ... tamen detrahere ... in odium

Vel exemplum cuius aperit quos detrahit fert go caritatem in omnibus qui se audiunt lingua
maledicta et que in se est necat subditus et extinguit non solum autem sed in absentibus omnes
ad quos velud verbum forte per eos qui presentes sunt pervenire contingit cor quando fertile lingue
amicum per linguam et instinctum perge non clara non potest dicere dno sic habundare cor. os lo
quitur Nota detractor comparatur cani. Cum sagitta infixa femori canis sic verbum in corde stul
ti Canis sagittam habens fixam furore non quiescit donec removeat ut stultus quiescere potest
donec verbum malum quod de proximo audit alii revelet Canes isti non solum carnes co
edunt sed etiam ossa corrodunt Anima non solum hominibus carnalibus detrahunt sed etiam spiritualibus
Item comparatur porco, quemadmodum porco ori suo ab industria non potest porrigi per ortum ubi
ubi ex una parte flores videat et ex alia stercora neglectis floribus ad stercora currit et
ea in ore suo ponit Sic detractor si videat in aliquo aliqua imitatione digna que velud
flores sunt et ex alia parte aliqua reprehensibilia versat in ore suo que reprehensibilia sunt de hiis que
non sunt imitatione digna non curat Item comparatur serpenti Unde Eccl. Si mordeat
serpens in silencio nihil eo minus habet qui detrahit occulte Serpens enim aliquando paciatur in silencio
mordere tortuose incedens terram comedit Sic detractor clam non mordet, recte qui dum sint
presentes amice se simulat ut detrahit in ubi quo silencio ostendit Et sicut ad litteram Sic ser
pens visis et vultibus hominum deterret Sic detractor timet qui videt eum tunc detrahit
tortuose incedit dum a laude eius incipit tamen vult detrahere certitudine eius sive intencionem
ostendit dicens Non dico hoc animo detrahendi et ut fides ei adhibeatur dicit se invitum ac cum
tamen detrahit Terram etiam comedit dum hoc quod est terrenum in homine in ore suo versat De hoc
dicit Eccl. Numquid vipera est lingua tua que tres interficit statim suo lingua detractoris
interficit simul uno ictu tres se et eum qui audit qui consentit ei quemque eius cum detrahit
qui presentes adaucti Item Detractor etiam monstrum est gladios in ore habens per verbum Ieronimi quod
per dentes gladios habent Ps. Filii hominum dentes eorum arma et sagitte et lingua eorum
gladius acutus Item Eccl. Gladius terrenus lingua detractoris ut Ieronimus linguam
minime illo quo divinum corpus confossum est crudelitatem dicere vocatur Item comparatur
sepulcro patenti de quo incessanter fetor exalat Ps. Sepulcrum patens est guttur eorum Illi
sepulcrum ita fetet hominibus quando os detractoris in conspectu Dei Tanto est fetor in ore detrac
toris quod ex fetore illo multi moriuntur Detractor peior est furibus qui vestes et alia furantur
Unde Bernardus Tollerabiliores sunt fures qui vestes et alia bona temporalia diripiunt quam
detractores qui famam alienam lacerant Anima ro pz per Salomonem melius est nomen bonum
quam divicie multe Unde qui nomen bonum alienum aufert quod magis nocet ei quam si
ablatas divicias furatur quod furtum non vix vel numquam restitui potest Detractores sunt dapife
ri dyaboli qui carnes humanas hominibus comedendas apponunt Unde illo prov. noli esse in
conviviis peccatorum nec in conviviis eorum qui carnes humanas ad vescendum conferunt dicit Glo.
Carnes ad vescendum conferre est in collacione derogacionum proximi vicia proximorum
dicere Item detractores sunt advocati dyaboli qui conantur ad hoc ut quod est Dei cedat in parte
dyaboli Et significatur est per bestiam de qua Dan. que similis erat urso et habebat ordines dentium
tres versus eum quemlibet hominum similis est sed homo non est Sic detractor et si putatur esse homo vi
detur sed vere homo non est cum sanguine humano pascatur In typhis vero ordinem significari potest
dentium significari possunt tres modi quibus detractor proximum lacerat Detractat cum bona minu
endo Item tacendo imponendo Item significatum sunt per Amon qui rasit dimidias barbas
nunciis David et decurtavit vestes usque ad nates dimidiam barbam detractor radit nunciis
vel David, Christi dum medietatem utilitatis eorum aufert dicit eum quod bona faciunt sed mala inten
cione Decurtat etiam vestes usque ad nates quando quod est pudibundum in eis totum detegit
Item est ita crudelis quod carnes humanas comedit et sanguinem humanum bibit ut dicit Job ad
amicos Quare me persequimini sicut Deus et carnibus meis saturamini Bernardus: In aliena detractione pascitur
Item in aliena detractione pascatur procul dubio alienis carnibus saturatur Item comedit quemque presen
tem vel inveniret ut dicere magna est stulticia aliena vicia curare sua oblivisci Legitur in
vitis patrum quod quondam frater convictus est culpabilis et ductus est ad Moysen abbatem vehementer to
lens sportam vetustissimam impleverunt eam arena et portavit eam Illis vero admi
rantibus quid hoc esset admirantibus dixit peccata mea sunt post me currencia et non video
illa et venio hodie iudicare alia Sic detractor facit peccata sua quibus plenus est non videt
peccata autem aliena ante oculos suos habet Dicit Tibur dum responderet vade primum eice trabem

de oculo tuo primum / et tunc perspicies ut educas festucam de oculo fratris tui. Hoc dicit in summa //
Sequitur de irrisione. In vi parte Ancilla quedam que habuit spiritum phitonicum / vicinum
irridet aliena. Audit abbas [illegible] per parabolam sic. Ancilla quedam habuit duas
uxores nudas et vellet ire ad nundinas et ille petierunt ut secum duceret eas. Po-
suit eas in dolium et sic cum eis in navicula transfretavit. Altera autem de dolio exiens
vilibus pannis se operuit quos invenit / quod videns altera irridebat alteram dicens
[illegible] intuitu tu sic male induta non erubescis. Cui illa autem [illegible] undique
sic nuda que non erubescis irridere vestitam. Ita est omnis derisor et irrisor qui ipsa non e-
rubescit mala sua. Et [illegible] in fine libri de claustro videre qui irriserit Christum qui peccata[illegible]
fuerint ad primam expectatam [illegible] [illegible] expositum ita ut in singulis [illegible]
[illegible] in arenam pugnantes cum bestiis [illegible] ab omnibus irridetur et confunditur. Legitur
in vita sancti [illegible] quod cum resideret in mensa cum [illegible] viris qui a carnibus abstinebant
quidam eos irriserunt quos ille arguit quod eos potius honorare deberent pro abstinentia quam
irridere. Cum autem illi irridentes non acquiescerent eius monitioni / [illegible] [illegible] sub-
ito corruerunt et illos qui alios irridebant oppressit. Legitur in vita beati Anthonii. Dux quidam Arrianus
nomine Ballanus dux Egypti [illegible] infestaret monachos et virgines publice nudatas et
viduas oppressas verberaret. Scripsit ei beatus Anthonius. Video iram dei super te venire. De-
sine persequi christianos ne ira dei te invadat occupando quia proxima est tibi mors. Ille
autem literas eius [illegible] et expuens super eas iecit et precepit ad terram portatorem literarum
afficere contumeliis et comminationibus respondens. Cum autem dictus Ballanus equum mitissimum
ascendisset equus in terram precipitat [illegible] [illegible] dentibus quibus [illegible] ita quod portatus
ad urbem infra triduum expiravit. Iterum derisio sit peccatum spirituale [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quod sic aliquis [illegible] intendit derisione privare honorem et detrahendo diminuere
famam et [illegible] tollere amiciciam ita irridendo intendit quod iste qui irridetur erubescat. Et quia
hic finis distinctus est ab aliis ideo est peccatum derisionis distinctum a dictis peccatis. Iterum
derisio sit peccatum mortale [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod quando agimus malum alicuius persone
vel defectum in risum vel ludum ponit derisio [illegible]. Et si quod hic fiat in quantum malum est
parvum [illegible] sic [illegible] derisio peccatum veniale [illegible] quod contingit cum parvum tacet persone sic
aliquis irridet. Secundum [illegible] parvipendere et eam vile estimare ut de eo non sit curandum [illegible]
sed per ludo habendi. Et sic derisio est peccatum mortale et gravius quam contumelia. Dicta contumeliosa
videtur accipere malum alicuius seriose. Derisor sive illusor in ludum et ita videtur maior esse
plus et dehonorare. Et [illegible] hic est grave peccatum et tanto gravius quanto maior reverentia
persone debetur que illuditur. Unde gravissimum peccatum est irridere deum et ea que dei sunt. Secundo
est gravissimum irrisio parentum. Tercio derisio iustorum per quam [illegible] [illegible] bonum agendo impediuntur. Hec
Sequitur de adulatione. Est autem adulatio prava laudatio vel [illegible] in summa sua
laudare per laudatur peccator in desideriis anime sue et iniquus benedicitur. De adula-
tione dicit [illegible] [illegible] quod est falsa laus que mentes hominum virtute emollit et ad
vicia flectit [illegible]. [illegible] si contingit deviare adulationes sit quod tu laudare
a [illegible] [illegible] laudem ab ipsa quorum cum laudes contempnas ne derogationes magis
pendas. Cum autem anima [illegible] [illegible] vix [illegible] qui eius [illegible] dicat. [illegible] non fuit
[illegible] qui a [illegible] publice arguit Theodorum quem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fabulam
[illegible] de Symone et [illegible] et iudicio infra de [illegible] [illegible]
Cum peccata lingue de quibus digna [illegible] parata plenarie sunt [illegible] [illegible]
adiungere aliqua ad commendationem silencii [illegible] [illegible] [illegible]. Notandum igitur quod ad
silencium multum valet inductio exempli Christi qui coram pilato sic mutus non appa-
ruit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] beata virgo [illegible] et [illegible] legitur non locuta sunt
[illegible] [illegible] [illegible] qui noverit [illegible] beata maria de [illegible] a festo sancte crucis
usque ad pascha [illegible] [illegible] silencium quod revelatum est ei ita placuisse deo et ob hoc
ab [illegible] purgatorio [illegible] in [illegible] [illegible] in vi pa[rte] duo senes ambulantes per heremum
audientes [illegible] invenerunt speluncam et venientes invenerunt virginem [illegible] ~~ante quam~~
antiquam que dixit eis quod per xxviii annos [illegible] [illegible] vixerat herbis nec hominem
viderat nec locuta fuerat nisi tunc cum illis. Dixit eos [illegible] [illegible] a deo [illegible] sepelliendam
[illegible] [illegible] [illegible]. Et hic dicto [illegible] in pace. [illegible] autem ea sepulta glorificantes
deum [illegible] sunt [illegible] [illegible] ad silencium quod claudit [illegible] peccato. Legitur de Arsenio
[illegible] [illegible] in vi pa[rte] dicebat sepe arsenius ad quod [illegible] [illegible] [illegible] penituit tacere

Nunc hic magis loqui valent de quo aliquis septimanam tum posset magnificare vel cito scriptum
explanare ad aliquem locum [illegible] sedit ne videt vel videtur. Item in vitas patrum dixit abbas [illegible]
dicte quod xxx anni sunt quod non oravi deum pro peccato sed orans dico Domine Ihesu Christe protege me a lin-
gwa mea et usque nunc per singulos dies corruo per ipsam et delinquo. Item dixit pa-
[illegible] quidam frater sedet in cella a tribus bellis eripitur scilicet auditus locucionis et visus [illegible]
tum belli cordis. Item induxit nos ad plenum bonum quod [illegible] in vitas patrum dixit
abbas [illegible] cum quereret sermonem vade et sede in cella tua et ipsa te docebit omnia.
Item interrogatus Si habitaveris cum aliis et videris aliquid inconveniens [illegible] ut loquar
respondit Si sunt aliqui maiores vel equales tacens magis requiem habebis, in hoc enim quod
minorem te facis securius te reddis. Si autem coartat te spiritus in locucione tacendo similiter
Si non obedierit relinque laborem tuum in conscientia dei et consolabitur te et sic videbis quia
bonum est tacere. Dixit abbas pastor [illegible] querens [illegible] sermonis est plenum [illegible]
trariis, in omni loco si tacitus fueris requiem habebis, et si aliquid tibi evenerit contra-
stante superabis. Vir cum vincitur a dyabolo qui a malis verbis tacuit similis [illegible]
[illegible] Item in vitas patrum abbas pastor consulit abbatem Nephro unde tantam acquisierat vir-
tutem ut cum se tribulatus [illegible] in monasterio non loqueretur ut se medium faceret respondit quando
veni in monasterio dixi tu ut asinus esto sed sicut asinus verberatur et non loquitur mi-
nus patitur et non respondet Sic et tu [illegible] ut [illegible] apud te. Item senem qui-
dam querentis quid est peregrinatio. Senex respondit tacere et ubicumque veneris dicito non habeo sermo-
nem hec peregrinatio est. Item in vitas patrum Cum moreretur frater Zacharias interrogat eum abbas Moyses quid vi-
deret at ille melius quam tacere. Cum autem exiret anima de corpore ait abbas [illegible]
[illegible] in celum [illegible] fili Zacharia quia aperte sunt tibi ianue regni celestis. Item [illegible]
[illegible] tacet interrogatus utrum ex inopia vel ignorancia vel stulticia hoc faceret ait
Nemo stultus tacere potest me locutum esse plures penituit tacuisse nunquam. Item [illegible]
phus rusticus tacens in convivio ait Ex doctis solis hic [illegible] quod tacere. Item Zenon philo-
sophus [illegible] loqui ait Si tu auribus meis audies tacens plures quam facies. Item legitur de
abbate Agathon lapidem per ~~triennium~~ per triennium in ore suo tenuit donec taciturnitatem addisceret.
Item legitur de abbate Pambo quod fratres dixerunt ei ut diceret aliquem sermonem alexandri-
no episcopo ad se venienti Qui ait Si in taciturnitate mea non edificatur nec in sermone edifica-
bitur. Contingit etiam de quodam milite qui voluit intrare religionem et misit quendam va-
sallum suum ad abbatem quendam [illegible] quod diceret se velle intrare religionem. Addidit etiam quod dice-
ret se multum pati in omnibus obedire [illegible] sepe in lingwa offenderat. Et cogitavit
quod [illegible] lingwa sua [illegible] que sibi [illegible] et receptus est miles ad reli-
gionem illud et credebat [illegible] Accidit autem quadam vice cum abbate ad quendam militem
qui laborabat in extremis vidit animam eius cum ipse moreretur [illegible] a demonibus [illegible]
[illegible] flentes et discedentibus inde [illegible] obviam alium militem quem [illegible] abbas [illegible]
[illegible] et [illegible] abbate in quadam porte [illegible] de po-
[illegible] vidit militem ab angelis in celum deferri in specie [illegible] et ob-
[illegible] Cum autem abbas [illegible] in claustrum [illegible] militem [illegible] obe-
diencie ut sibi diceret si [illegible] Cui miles [illegible] quod con-
[illegible] audiens autem
abbas cecidit ad pedes eius. Miles autem [illegible] in aliquo loco [illegible]
taciturnitatem [illegible] posse observare. Et Arsenio cum discederet a palacio ut monachus fieret
facta est vox [illegible] Arseni fuge tace quiesce hec enim sunt radices non peccandi [illegible]
duobus [illegible] taciturnitate [illegible] Item homines [illegible]
[illegible] Item [illegible] sapiens est [illegible]
[illegible] sapiens est. Item est signum [illegible] ~~[illegible]~~ Zenon [illegible] solitarius et [illegible]
[illegible] deum consolatorem et collocutorem
esse [illegible] solitarium et tacere [illegible] de sermone humano non curat

Post peccatum locucionis [illegible] vide de peccato [illegible] Cum autem vi-
[illegible] custodia [illegible] agit hic de custodia [illegible] Et primo [illegible] Beda in
[illegible] quod in vitas patrum dixit Sancta Sincletice [illegible] salvari volumus [illegible]
negligentia [illegible] a salute [illegible]
[illegible] non [illegible] fenestras
fenestras apertas [illegible] de domo in qua erat

Vtru esset testitudiata vel no et vtru in ecclia cistrenen ceu tres virge vel vna
quo eaa vsus e saguie lego butir plures ignorat et oleu biberit pro aq di ecs q
aliqn equitat p diem integra iuxta lacu no aduit a lac qualiter a aque sonitu
Item cu de dco lacu loquerent socij dixit se no aduisse ut lacu ut loci situacione Item
cu semel venies ea ecclia fuerit in suis vbis et fetis mltis ceu edificari pare to
q sellad equi sui dixerunt nimis nobilem qd pot domus socijs indicat qui cu ei
dixisset mat^s rudit se nuq adutisse q esset quodcu dco poti referent et quo
quidam por tlem sibi equu leuissima dailerat cu sella alia et bn edificaty fuit

Sequitur de custodia sensui in speciali Et primo de custodia oculorum legitur in vi
pa Et mocchus ambulans p via cu obuiasset ancillis dei fugit Et in ob
batissa dixit Si tu hic te pfectus dixisse n mocchu si no tue feminas clausisses
quod casses Item cu bey anthonius missus alexandria ut sedicaret con hereticos et se
deret iuxta bm dedimu sensum si dolet de amissione oculorum qui ait q no debebat
dole sed potius gaude Cum a musce et pulices et vilissima amalia habebat
corporales debebit aut ex hc spiritualis gaudere et maxime de hc q deus dederit ei a
clos angelorum Item in vi pa cu inter abbatem pastorem et aliorum frum suorum vellet vi
de eos ne posset cu venit ad ecclias obtulit se eis At illi ad cellam currentes
ei hostiu in facie clauserunt quereris igit pastor vtr potius eos vellet vide
hic vel in futuro Et cu illa quereret si abstinet hic ab eorum visione vidē eos bn i
futuro Et Si potes equanimit sustine ut hic no videas nos saltem videbis nos
illic tunc illa tu gaud recedens ait se malle hic eos no vide vt vider eos
in futuro Item in vij pa Et bta sara p lxxta annos mansit sup fluuiu
ne respexit quo currere Item abbas helenus fuit in cella sua xxx annos
nec eleuauit oculos suos vt videret tectu Item in vi pa Et si quidam fr copellet
ab abbate vide mater sua ne ad videndu venit tinctus fuligine coquine et clau
sis oculis salutat ea et statim recessit est nolens redie ad inveniendu quod fecit ne
inveniendo videndo de alijs cogitaret Item de puero qui absconditus no videret
lumine p xv iiijor annos infra de mulieribus vij Item de pirche et scorphore infr
do regiosi xxvij Item refert Willelmus Et rex anglie richardus cu in quadam e
cclia monialiu vna virgine vidisset qua voluit habe quad cu illa sciret q oculus
suis allectus esset erutos eos misit ei in pase iudans ut satiaret eius optata

Sequitur de custodia auditus ad quem qui consilius sufficit modo volunt
custodiam monerent dicta scriptura et sectorum auribus qual solo vi sectorum
prudentes velingo lex pauta refertur hic xxxiij Et ex vob pot habitare
cu igne devorare Et habitabit ex vob cu ardoribus sempiternis scripsit Et in obturat au
res suas ne audiat sanguinem et claudit oculos suos ne videat malum ille in
excelsis habitabit Et xxviij Sepi aures tuas spinis et noli audire linguam nequam
et ori tuo facito hostia et seras in auribus eius Jeron ad Nepocianum Cave ne
linguam aut aures habeas detrahentes x nec tu ipse alios detrahas aut alios audias
detrahentes Et infra Nec no iusta est excusatio referentibus alijs iniuriam facere nec
possum nemo inuito auditori refert sagitta in lapide nunq figitur incensa
resiliens perentit vedete Discat detractor dum se no libentur audire no facile detrahe
Et de detrahibus aut Salom ne commiscearis qui veniat sup eos p ente perdi
et ruina vtriusque quis novit scz eius qui detrahit et qui eius prebet aures aco //
modat detrahenti

Notandum aut q debemus custodire tholo //
sfatum a vanis odoribus et precipue ab illis que allicunt ad peccatum ut illorum
qui possunt adacabula et eis aspergunt se et domos et lectos et vestes ut
p hoc se alliciat ad libidinem proximorum Aspersi cubile meum mirra et aloe et cinamo
mo veni inebriemur et fruamur cupitis amplexibus donec illucescat dies dicit meretr
aut tlcs quodcumque Et sic pro sua abore sector legitur in vi pa de
arsenio q no permisit aqua de palmis removeri vel infundi sed p qualibet
infunde aliam ut fetore eius cella sua repleretur hoc faciens p unguentis

De custodia gustus Notandum q contra gulosos facit epistola Arist.
omnium regis alexandro Vt si sepius plurima comederis nec poteris
digerere et mox pmisso nouum incitatur ut eo ex parte q e cibus susceptis

Erecti capite non pedibus ambulantes nimis innitente ciborum descendentes ut ante me-
dicorum nobis cruciatus geratis et per hanc maximam spiritualem et custodiet vos
accessatis etc vos insani de curatione ipsam nam ceteris fines spiritus voluntatis
immoderate suppressio hoc falsum Ecce aut fortiorum non finales modicum in cibis et
cibos ad panem vilis et vestimentum cibus olera et legumina modicum quam velox
per summis ducuntur delicijs qui xpm despiciat et illum vestit non quem magno opere
eum perossit cibis stercus efficiat Ergo quod per gulam non sciunt est ut quam patiuntur le- //
vium non solum a cibo immoderato verum a stulto usu cuiuslibet
O
Tamen quoque sequitur quasi ex incidenti aliquid contra usum fin in pa Cum co-
venisset frater ad modicam caritatem videns Abbas Johannes fratrem rec-
dentem et ait Dimitte putans quod habet in corde quam videret cum potibus deiecit fle-
quam caritatem non inducat Legitur in li. de purgatorio beati patricii Ecce quidam
erat monachus cuius societati decentes inducerent cum dormientem a dormitorio detin-
nerent et refrenarent hic confessus est stupenda et horrenda se vidisse tormenta cuius
per vixit annis xv nec eius vulnera potuerat sanari aliquo medicamento sed per certe
tia remanserunt et apta quorum quedam admodum unius digiti profunda erant sic ut
videbatur aquam videret vel totaliter vel incomposite se nimium habens dixit ostendit
contra desolato tempore refici debent dissolutiones et nocte incompositiones forsitan
emendaverit Item magister Jacobus Cum quidam vir sanctus remansisset in claustro orans ubi
invenit monachi convenerant et cachinnac videt diaboli demones et ca-
chinnantes et reprehendentes signa et gesta monachorum
S
Sequitur de custodia tactus cum fortior adversus est certis sensibus forcius
in libido sentit in tactu quam in alijs sensibus Legitur in vita beati Thome de
Aquino Cum cum vehementi curiositate et quidam vir spiritualis causa compassionis
tangeret pulsum eius subito sensit motum carnis et ipse audiens vocem hanc no-
li me tangere sustinuit ab eo quod erat beatus quod sic velle dicit ipse aut fecit
ondit eam tangere dimittens in hoc adiutorium misericordie dei eam a periculo renovatam Eadem dicit beatus
Gregorius in dialogo de quodam sacerdote qui conventus in sedem non de quodam qui duxerat mulierem
suam per quodam flumen involvendo manus vij c in. Jacobus Cum quedam regina
francie videret porcarium quod haberet delicatas manus vocavit eum ad se applicuit per manum et
vere quam digni essent isti digiti tangere latera mea qui manum retrahens ait non non fiat hoc sed di-
giti mei sic vos tetigissent cum quo decetero comedam porcario mea quod dominum fieret tamen
quod decetero abhorreret quam ad os meum Item non de sacerdote qui lingwa sua exprimit in
facie affectans se infra de inmobilibus c in
D
E mala quod dictum est attendant et fatuitate eorum qui accipiunt Secundo autem nota
omnibus malum extra clericorum et prelatorum in fine probit Cum clerici quoniam semper
nos et hominibus non habent fortius argumentum ad defendendum sua errores scelerum
quam mala exempla clericorum et prelatorum Legitur in gestis francorum quod rex hylderius no-
mine cum esset nullius vacans otio et voluptati qui et regni negotia commisit aliis
solo nomine regis contentus Quidam pipinus tunc pro maior in aula scripsit papa Zacha-
rie quod ille debet esse rex qui talia agit Cui cum papa rescripsisset illum debere vocari
regem solum qui bene regit rem publicam omni franci hyldericum de a regno expulerit
et tunicam monachi indutum in monasterium miserunt substituentes pipinum abbas pasto-
rem tamen similes qui doctores aliorum linguis fidem inimici quam docet in exemplo
quod loquuntur non faciunt cum ad loquendum per se videri volunt sicut in pa patrum quidam
incepit loqui de rebus quas non fuit expertus Dicit senex adhuc nec navem
invenisti nec vasa tua in ea posuisti nec navigare incepisti et quasi ad illam civitatem
ad quam ire disponebas non pervenisti Magister Jacobus Cum quidam religiosus venisset ad
castrum quoddam quod fuit celebris in francia et esset ei sermo in multis quam pollet
scriptura inchoaverat sic sermone suum Sanit pere saint polpabit Et babo sepe iteravit
hoc est petre sancte paule vos duo deseruisti quod fatuus dictum est Et hoc est
posuit sic Si per tantas divitias delicias et honores fastum et vanitates per quod
nullum regnum celeste intrare volunt potuistis et cum tanta paupertate miseria et vilitate
ad illud pervenistis vos inepti et contempti et derisione digni et fatui estis per hoc

in ablud confudit platores qui in pompa convenerant

Consequitur doctrinam cum dictis bonis exemplis Elen. in Cronicis. Cum in Rome imperator Alexander
fecisset Colopodium presbiterum gladio occidi et per urbem trahi corpus atque in Tiberim
proici multi de maioribus urbis ut palatinus consul cum uxore et filiis et aliis
xxiii et Simplicius senator exemplo inter alios attempti professi se fore Romanos et in decapitati sunt
quorum capita per diversas partes urbis iussa sunt suspendi in crucem et plurimorum
Romanorum que capita visa a Romanis magis corda mutabat ad partes proposita in cro-
nica hyst. li. xii. Cum Gregorius Nazarenus notus esset apud Constantinopolim ad de-
fensionem fidei multos convertit docendo verbis et multo plura exemplis ut nil impacti quod ipse
faceret. Et ideo videbatur primo hominibus quod tunc primo Romani fierent et quod tunc primo veram
et pietatis lucem viderent. Dicit autem Eugenius de eo in eadem hyst. li. vi. Et quod de sancto
legeret dixit de eo. Hic est ille bonus doctor qui talem habuit vitam qualem doctrinam et quale
lectum tale verbum. Elegi in hyst. ecclesiastica li. vii. Cum Gregorius per montem cum transiret
alpes et pervenisset nocte ubi declinaret intravit in fanum Apolinis ut ibi pernocta-
ret. Demon autem ydoli nomen manere dedit sacerdoti suo ei multa sacrificia obtulisset
sibi in sompniis apparuit dixit ad misericordiam Gregorii se depulsum ut ultra posse ingredi
nisi ipso iubente. Tunc sacerdos sequens Gregorium recedentem factum pandit quomodo se propter
ipsum adventum solitum suum questum et victum amisisse. Tunc Gregorius scripsit Apollinem permit-
to tibi redire ad locum tuum et nunc age sicut consuevisti. Cumque posuisset epistolam in
ydolum mox affuit demon dans responsa. Quod videns sacerdos mirabatur demonum nil
plus amore sacrificaret sed accepta epistola Gregorium eam ad ipsum portat quod sibi miserat
et rettulit quomodo acciderat et petiit se fieri christianum quod catholicus et baptizatus sit in fide nobilis
et doctrina prefuit et factus est doctor egregius et Gregorius in episcopatum successit Elen.
in Ecclesiastica hyst. li. ix. Cum temporibus Constantini imperatoris Iberini quandam mulierem
christianam ceperunt ducentes eam ad terram suam quam videntes barbari assidue orationi in-
tentam et nudo iacentem inhiabant cum talia facere. Erat enim consuetudo in locis illis parvulos
infirmos de domo in domum transferri si forte aliquod remedium habere possent. Cum autem quidam
mulier puerum quendam portaret ad captivam dicte captive dixit se scire nullum remedium
nisi quod Deus Ihesus Christus cui serviebat potentiam haberet. Cumque posuisset cilicium suum et
oraret sanatus est puer et sic multos sanat. Divulgato igitur miraculo Regina que mor-
bum de quo desperabat patiebatur fecit eam vocari sed cum recusasset venire ad reginam re-
gina fecit se ad eam portari et mox sanitatem recepit. Et cum ei Christum predicasset,
credidit. Admirans autem rex de tam subita sanatione regine voluit mulieri mittere munera
que omnia cum contempsisset petiit per nuntium quod in Christum crederet quod ille contempsit licet ei
regina hec predicaret que ab ea audierat. Cum autem die quodam venaretur amissis sociis
factus est ei dies tenebrosus qui nesciret quo se verteret vel quid ageret reduxit ad me-
moriam verba Dei predicasse voluit quod in Christum crederet si ei serenitas fieret et statim
facta serenitate rediit ad suos et instructus a muliere credidit in Christum et secundum quod
illa docuit Ecclesiam fabricari. Cum autem una columpna nulla arte Dei fabricatur
Ecclesia erigi non posset orata est mulier et columpna ad eam orationem est suspensa per se metipsam
super basim debite collocata. Et consummata Ecclesia barbari ibimet legatos Constantino-
polim ad imperatorem miserunt que gesta fuerunt referentes qui cum gaudio recepti mit-
tunt cum eis sacerdotes Romanos qui eos instruxerunt et baptizaverunt. Unde non solum qui
verbo instruit sed exemplo suo ad meliora convertit unusquisque doctor est. Sic enim fecit
h. mulier. Elen. in vi pa. Cum beatus Martinus iret ad moltem(?) nimis exemplo succedere oc-
currit ei sacerdos ydolorum portans ligna super humeros suos. Et dixit ei sanctus quo currit
demon quem vocavit presbiter seminum reliquit et cum id ydolum obtinasset maximo sal-
nans operatur salvare. Cum sacerdos erunt videns in me ut me sic salutat di-
xit video te laborantem et nescio quo vadis, et sacerdos videns sanctum Dei dixit ei
volo tecum sine monachus autem ille sic stulte loquente ego vocaui ad mortem et pro-
stratus pedibus Martini se monachum fieri postulat et reddentes portaverunt monachum ad
monasterium ubi ille sacerdos ydolorum factus est monachus probatissimus.

Qui petens ducitur in consuetudinem difficile dimittit. Et ideo per predicta de
mala consuetudine et (?) sedunt. Petrus Alphunsus. Cum quidam filium suum male

nutritum de furtis et maleficiis non corrigeret Admiratus suppedio cum duceret eum dominus
prius rogavit ut per osculari eum et osculans se simulans amputavit ei nasum cum dentibus
dicens quod per suius duceret eum ad suspendium quia per scelleribus eum non corrigit Ideo de pueris [illegible]
[illegible] cuiue dyabolus detulit / de quo statim xxiiij c dicitur Rex in gestis Allexandri
quod cum quosdam mores indecentes audivisset a leonide histrione suo et displicerent eis
fetur Rex depone non potuit De peccato oblivionis quere infra c [illegible]

Dicto de peccatis in generali quere de superbia et de aliis in speciali est dicendum Primo
Dicitur de superbia 2o de vana gloria 3o de ydolatria quarto de heresi Circa
primum ita refert Orosius li 3 y Cc Julius Imperator per totum urbe con-
tinue persecutor in flamones et voles xpi nomen delere et cum metellus ipsius gentilitatis [illegible]
xpianis negantes et ydola contempnentes diversis occidi iussit suppliciis Cum autem
pugnaret contra Sabor regem persarum victus est et captus cum exercitu suo et ante [illegible]
vixit setius est sermis / quociens autem Sabor equum ascenderet eum prostratum pro pedibus
[illegible] cum [illegible] moreretur et dolentes peterent ab eo ut aliquid dignum
memoria diceret eis At ille amicus ipsa se reatus dixit [illegible] miseriis hic et ig-
naviis quod hic autem dixit humiliatus memoria morte Legitur in gestis [illegible]
[illegible] tu Rezem rex persarum superbissimus et cum populo iret contra grecos cum mille mi-
lia militum et mille et ducentis navibus et decem milibus elephantum [illegible]
videns ante se tam immensum exercitum cogitans de morte et [illegible] tocius
exercitus humiliatus fertur dixisse Reges me vocat homines tam grandis tam magnus
exercitus ego autem me fateor regem vilius et [illegible] Ideo supra de Josaphat qui vi-
dens [illegible] et decrepitum sene humiliatus est valde Item [illegible] parisius [illegible]
[illegible] pauperes faciebat eum se [illegible] et cum quereretur quare hic faceret dixit quod hic cum
dormit [illegible] militis xpi [illegible] visitavit [illegible] peccatis Legitur in
Cronicis Romanorum de Callicko Bano quod in tantum est elevatus quod in templis se cali-
[illegible] ad [illegible] insania clamat quod omnis [illegible] solum
unum haberet caput et illud precepit amputare et aliud simul [illegible] ad ultimum
devenit quod ab omnibus a deo et [illegible] et a propriis [illegible] periculose occidit

Sequitur de vana gloria Legitur Jacobus [illegible] heremita in spiritu videt [illegible]
mundi malicia in hunc modum videbat tres homines primus in monte
eminentie sedens apto ore ventum [illegible] et flabellum in manum sua te-
nens ut plus [illegible] hii sunt vani gloriosi qui omnia faciunt ut
laudentur Secundus sedens super fornacem fabri apto ore scintillas absorbebat [illegible]
insaciabiles avari Tercius super flumen sedebat et cum totum absorbere [illegible]
primum luxuriosi qui omnia voluptuosa volunt [illegible] vi [illegible] dixit [illegible]
Sicut impossibile est ut semel nascatur herba et semen Ita impossibile est ut laude
et gloria seculari fruitur simul fructum [illegible] ad fugiendam vanam gloriam
beatus Anthonius moriens fratres suos admonuit ut corpus suum ita occultarent ut subito
ne ab aliquo sciretur ubi inveniretur volunt enim quod eius cadaveri [illegible] honor exhi-
beretur Item in vi [illegible] Judex provincie venit in Sichem videre abbatem Moysen de
quo multa et magna audierat et audiens Moyses abiit ut fugeret in egyptum
[illegible] autem obviasset ei Judex [illegible] ab eo ubi esset cella abbatis Moysi ait [illegible]
infestatur homo fatuus et [illegible] autem judex cum sociis ad [illegible] et audiunt ab eis quod
ille fuisset qui fatuum abbatem Moysen diceret ad [illegible] laudes hominum unde alii [illegible]
edificari recessissent Item in [illegible] [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible]
[illegible] cum dyabolo de vana gloria dixit [illegible] peccata mea que de [illegible]
loquebatur Ita [illegible] demones ab eo clamantes se victos per eius orationes [illegible]
hic [illegible] vana gloria [illegible] quod se appetentes fugit et fugientes sequitur Legitur in
[illegible] Arrius tempore Constantini Imperatoris [illegible] timore [illegible] affirmat
[illegible] creaturam et quod [illegible] non esset coequalis et coeternus [illegible] igitur [illegible]
a Constantino [illegible] cum [illegible] cum in [illegible]
mortuo autem Constantino filius eius [illegible] Imperator Arrium ab exilio revocavit / [illegible]
quo [illegible] mortuus est [illegible] de [illegible] per Constantinum [illegible] iuxta
columpnam porphiri [illegible] simul cum intestinis [illegible]

Sequitur de ydolatria et heresi que dno petri habuit originem ex superbia. Legitur in tri-
partita hist. Et Constantius imperator volens expellere christianos de of-
ficialibus suis precepit ut omnes officiales sui ydolis ymmolarent et mu-
nera acciperent. Et qui hoc nollet de aula careret habitus vitam per inimicum. Cum autem ad man-
datum eius multi christiani appostotarent ydolis ymmolantes et multi mallent officia sua
amittere quam xpm negare ad officia sua nolentes revocat et appostotas abiecit dicens
eos esse fideles qui infideles sunt deo cum abnegantes. Item in eadem hist. dicitur quod Sabor
rex persarum fecit trudi in carcerem Simeonem nolentem adorare solem. Cum vidisset quidam
vanadius nomine maior tymotheus in curia regis cum adoravit. Cum ait Simeon eu-
nuchus Simeon quod adorasset solem qui audit se non ex corde sed timore fecisse quod super hec reg
arguitur stans [illegible] vestes abiecit et veste lugubri indutus cogitat quo ma-
lediceret hec [illegible] et flens et eiulans cum [illegible] regias clamando dixit heu
quo potero placare quem offendi et ipsum quem scandalizavi. Quod cum rex audivisset
quesivit causam tanti luctus. Qui ait dico ex eo quod sum proditor dei et ipsius qui non
ex corde solem adoravi sed sola voce ut te decipere in [illegible] et xpm vide-
rer denegare. Et cum iterum nollet solem adorare precepit eum rex decollari. Ipse vero rogat
regem ut per preconem suo quidam ei fecerit hic pro nimio credidit ne occultum hoc faceret sed
clamaretur a precone quod non pro alio scelere occideretur nisi quod aliquando visus est negare xpm et so-
lem adorare et eligebat mortem pro pena. Et factum est hoc [illegible] ut sic vilia fue-
[illegible] in benedictionem dei. Legitur in Bar-
lam quidam christianus serviebat cuidam regi ydolatre. Qui cum rex semel iret per civitatem
vidit exire de domo [illegible] et respiceret per fenestram vidit hominem infirmum
[illegible] cum uxore [illegible] calice [illegible] ei [illegible] gaudere
quod [illegible] erat ei [illegible] Tunc ait rex servo suo o quanta dementia [illegible] michi
placuit [illegible] vita mea in deliciis [illegible] sua vita placet. Tunc [illegible]
[illegible] dixit ei quod similiter est eis vita ydololatre [illegible] bonis eternis
et obligati malis demonibus serviebat letantes in [illegible] non [illegible] in
de passione xpi de [illegible] thus et aurum recipiunt adulterer [illegible]

Sequitur quedam [illegible] de heresi Juliani appostote
Legitur in hist. li. ix. c. v. Cum maximus imperator plures
infamias in xpm [illegible] intollerabiles et eas [illegible] et per singulas
urbes [illegible] in [illegible] et [illegible] scolarum [illegible] ut in eis facerent [illegible]
pueros legendo [illegible] et meditando [illegible] blasphemias [illegible]
in [illegible] c. eiusdem li. [illegible] illos xpianos et [illegible] servitute [illegible] qua-
les blasphemi [illegible] peste ac corrupto [illegible] cum [illegible] et
[illegible] flagellis compulsus est fateri deum verum et [illegible] et [illegible]
[illegible] desiccatus ac orbatus luminibus cognovit [illegible] quod in xpo [illegible] per ydolorum [illegible]
et per angustia [illegible] et xpi omnipotentiam recognosceret blasphemias [illegible] in doloribus
alaunt. Legitur in hist. tripartita li. viii. Cum Constantius imperator [illegible]
[illegible] imperialibus [illegible] et vellet arrianis sua templa [illegible] quidam [illegible]
[illegible] volens ingressus ad imperatorem salutat eum filium autem eius [illegible]
[illegible] imperatorem. Et cum diceret imperator cur filium non salutasti [illegible] sufficit ei [illegible]
[illegible] et cum ad hec verba indignaretur imperator ait [illegible] imperator mo-
[illegible] quo non indignatur summus imperator ei qui [illegible] eius [illegible] non solum ho-
norem debitum non exhibuit sed ei contumeliam intulerit. Admiratus igitur imperator eius
[illegible] arrianorum [illegible] dissipavit

Sequitur de [illegible] invidia. Legitur [illegible] cordi [illegible]
infunditur in pectore invidie tota [illegible] annique [illegible] [illegible]
[illegible] invidia [illegible] [illegible] invidia Simphonides phi-
losophus interrogatus quid non haberet invidus [illegible] ex rebus [illegible]
[illegible] facere [illegible]. Legitur v. li. [illegible] Cum [illegible] a [illegible]
a lupo [illegible] videret se non posse resistere [illegible] [illegible]
[illegible] porticus se et [illegible] et [illegible]. Legitur in [illegible]
[illegible]

ma ld sancti Nicolai

Nicolai. Et cum quidam motus invidia quidam vir canonice electum Episcopum suum predictum beati
Nicolai deposuisset de sua sede tumba sancti Nicolai que ante eam oleum incessanter funde-
bat in remedium morborum cessavit illud fundere donec ad urbem suam dictus Episcopus
revocatus fuerit ductus est. Nota quod Herodes qui Christum et innocentes persequitur ex mor-
bida morte horribili vitam finivit. Gregorius Dialogorum libro 2o Florencius Episcopus antiqui
158 hostis perfusus malicia sancti Benedicti studiis cepit emulari eiusque conversacioni deroga-
Exemplum de sancto Benedicto et de Florencio sacerdote re, quosque eciam posset ab eius visitacione compescere cuiabat. Cumque iam conspiceret eum pro-
fectibus obviare non posse et conversacionis illius opinionem crescere atque multos ad statum
melioris vite opinionis eius preconio sine desinere fratribus magis ac magis suc-
census deterior fiebat, quia conversacionis illius habere appetebat laudem sed habere laudabilem
vitam nolebat. Qui eiusque invidie tenebris excecatus ad hoc usque perductus est ut servo
omnipotentis dei infectum veneno panem quasi pro benediccione transmitteret. Quem vir dei
Corvus cum graciarum actione suscepit. Ad horam vero refeccionis illius ex vicina silva corvus venire
consueverat et panem de manu eius accipere. Qui cum more solito venisset panem quem
presbiter transmiserat vir dei ante ipsum proiecit et ei precepit: in nomine Jhesu Christi tolle
hunc panem et eum in tali loco proice ut a nullo homine possit inveniri. Et corvus aperto
ore circa hunc panem cepit discurrere atque crocitare acsi aperte diceret volens obedire iussa
tua implere non posse. Cui vir dei precipiebat dicens: Leva, leva hunc panem securus tande
levavit et recessit. Post trium vero horarum spacium abiecto pane rediit et de manu
viri dei annonam recepit. Venerabilis autem pater contra vitam suam videns inardescere animum
sacerdotis illi magis quam sibi doluit. Sed predictus Florencius quia magistri corpus non potuit
necare se ad extinguendas animas discipulorum accendit ita ut in orto celle cui Bene-
dictus inerat ante eorum oculos nudas septem puellas mitteret ut per pravitatis libi-
dinem inflamaret. Quod sanctus vir de cella conspiciens lapsum que adhuc tenerioribus discipulis
pertimescens illud fieri quia pro sui persecucione pertractans invidie locum dedit atque oratoria
cuncta que construxerat substitutis prepositis adiunctis fratribus ordinavit et paucis sibi fratribus
monachis ablatis habitacionem mutavit loci. Mox quoque ut vir dei eius odia humiliter
declinavit hunc Episcopum deus terribiliter percussit. Nam cum predictus presbiter stans in sola-
rio Benedictum discessisse cognosceret et exultaret perdurante immobiliter tota domus fabrica
hoc ipsum in quo stabat cecidit solarium et Benedicti hostem conterens extinxit. Refert
Orosius libro 7 capitulo cum Roma per 6 dies et noctes arderet Nero indutus tragico
habitu ascendit in turrim que imminebat aule sue regie et delectatus in pulcritudine
flamme tam magne Yliadem decantabat visis afflictionibus suorum. Cassiodorus ait
signum invidorum indicio ut si fieri posset haberent aures et oculos in omnibus civitatibus
ut de aliorum prosperitatibus torquerentur. Tullius: Nichil inclitis torquens invidorum virtute
superste fruendo. Gregorius in dialogo libro 2 Duo viri sancti simul habitabant unus vo-
cabatur Eutichius alter Florencius. Et votum Eutichius a quibusdam fratribus ut eis
preesset relinquens Florencium solus qui erat vite simplicis et fecunde rogat dominum
ut in solitudine illa aliquod solacium sibi conferret et statim ursus affuit prosternens
corpus ad terram. Cui vir sanctus quatuor pecudes custodiendi commisit ut eas ad pa-
scua duceret. Ibat igitur ursus et redibat hora determinata. Cuiusque famam miraculi fa-
ma longe lateque diffunderet. iiij or discipuli Eutichii quia per magistrum eorum talia non fierent
ursum occiderunt in pascuis. Cum eum vir sanctus diu expectasset quesivit et occisum
invenit. Nescivit qui fuerint occisores. Tunc inconsolabili dolore de eorum malicia
plus quam de fera sibi inimica dolens cum ad se Eutichius et eum consolatus ait spero
in omnipotenti deo quod in hac vita ante oculos hominum ex malicia sua vindictam acci-
piant qui statim morbo elephantino percussi membris omnibus putrefacti interierunt.
Sequitur de ira. Et primo ponit aliquas ad ipsam pertinencia. Secundo contra ipsam
remedia. De primo Boetius comparandus cum desinit irasci alterius irascitur.
Plurimi respice mala conveniunt iracundia dolore vincuntur qui dolendo do-
lorem augent. Et cum Herculeus ineptus esset qui infirmitate vestis ira et
impaciencia ignem maximum succendit et se in flammas iniecit et qui fortissimus
monstra omnia sui temporis vicerat per iram victus in mortem se iniecit. Dicit

Pat in vi pa contra p tres res insurgit p cupidine avaricia primo et recipiendo ut si
quis ipa amicus ut fac bona et no fac mala et q appeat defendere pcipue volt
se honoribus dignum esse Si quis doctior se esse plus omnibus sapientes gerat Nota supra
ubi Bragmam alexo q hostes exteriores impugnare cupiebat et p eos interiores vincebat
qui cum intimus dissipabat et passiones odii ire quibus eum intimus impugnabat Item in vi pa
dixit senex quidam Si quis de scripturis vel de aliis re contende voluit no attendas cum eo s
bene dicat consenti ei Si male scias quod locutus hic sinas semper requiem retinebis
dicit Johannes elemosinarius Anglorum e nullatenus litigare hominum est alterari sed statim
reconciliari demonum aut est litigare et irasci et bellare sine reconciliatione Legitur in
vi pa de quodam litigioso in aggregatione iracundus dimissa aggregatione venit ad soli
ut nullus eum molestaret et ipse cum nullo irasceretur spacio aut ex alia causa cum dolio
suo cepit litigare ita q fregit illud p ira et dixit ubique est pugna revertar ad
aggregationem ubi motus naturalis refrenabo Refert lucanus de cum quidam vellet se q
ponere Julio ait ille contemptus irasci quam esse dignum te cesaris ira nullius homini
faciet Nota de Theodosio et beato ambrosio in k iii de pena
Exprimuntur causa que possunt esse contra iram remedia licet sit scriptum q ira caveatur
Sicut in vi pa refert abbas Johannes de pariete fratre inveniens e porta p quam in
trat ad regnum celorum et supponens hic dicens cum quidam philosophus de plus peccaret
Et dixit sibi indulgeri peteret dixit philosophus no indulgebo nisi alios tribus annis qui
iniurias et contumelias te affligebant quod cum fecisset dimisit ei peccatum philosophus et ait modo
intra civitatem atheniensium ut addiscas ibi sapientiam Quidam autem studiosus senex in por
ta urbis sedebat qui omnes intrantes accipiendo eos impetebat iniuriis quod cum dicto iuvenis
faceret ille quasi gaudens risit Et cum senex causam risus quereret ille inquit ergo tribus
annis premium philosophus quod modo dat iste tu senex ait ingredere civitatem quia dignus es
sic qui patienter portaverit dicta aliorum et iniurias merebitur regnum celorum Item et magis
sui regimine Item in vi pa Quidam senex cum quis sibi despexisset sed erat virginis
festinabat eum remunerare si longius manebat mittebat munera cogitans quam et
gratiam emebat Legitur in epistola hist k xi Cum quidam quereret a Theodosio nostro
ne pessimo imperatore quo sic iniurias sustineret et ledentes se no occide
bat ait utinam possemus mortuos ad vitam revocare Non est enim magnum occide
vincere quod possunt facere multa animalia et serpentes Sed magnum est et soli deo possibile
mortuos vivificare suscitare Legitur in vi pa de quodam q sibi passus iniurias
ab aliis venit ad abbatem Syron exponens ei iniurias nolens desistere quin se vi
dicaret tunc surgens senex orauit Deus no est iam necesse ut pro nobis sis sollicitus
quia nos ipsi volumus et possumus vindicare quo sic ille compunctus cecidit ad pedes eius
promittens decetero se no vindicare Item cum quidam se puniret consuluit senex dicens in
manum rem quam custodia et salinas eo p ipsam fudit senex humiliter et affectu
vieris et portare et tacere magna res est et super alia mandata Legitur in vita Jo
hannis elemosinarii de precepit dari modicam elemosinam cuidam qui vituperavit eum qui no dabat quan
tum valebat et quidam de suis domine nonne audis quomodo iste blasphemat Johannem
autem volens vindicare compescuit dicens Non vis ut deus puniat mea peccata permitte
qui quotidie blasphemo deum meum et statim blasphemantem aspernit sciens quod
acciperet amplius Item cum quidam intulisset iniuriam nepoti suo venit ad eum flens
et conquestus de quem sedans cum dixit quod ita vindicaret q tota Alexandria miraretur vo
cans vero nepotem et eum qui ei iniuriam fecerat coram populo alexandrino remisit ab
eo quod debebat censum et decima quantitate Johannes ait remitto tibi pro eo q sic fecisti ne
poti meo qui deridebant a me et visto eo obstupuit q non esset nepos suus
quia nec esset meus sic carnis nec sic ipse latam iniurias ferre Item cum rogasset
quendam principem ut inimicum dimitteret nec posset eum ad hoc inducere esset in
ecclesia et vellet dicere orationem dominicam vocavit eum secum ad se dixit ut secum diceret
Cumque dixisset Et dimitte nobis debita nostra tacuit ei Johannes quod ultra auderet
dicere tunc aduertens dictus princeps verum illorum prostratus et compunctus veniam pecijt

Et iniuriam remisit. Lyssandrus philosophus interrogatus cur magnam barbam portaret respondit
ut frequenter eam tangens me virum meminerim et vilia agere timeam. Socrates cum vidit quendam
propter tue auctoritatis dabis viri boni, cum nesciat pati vel facere iniuriam, pati autem
in patiendo frangi iniuriam. Seneca: Si magnanimus fueris, numquam iudicabis tibi iniu-
riam fieri. De inimico tuo dices: Non nocuit, sed habuit nocendi animum. Si fuerit in tua
potestate vindicta, putabis vindicatum non potuisse. Scire debes honestum est et magni
generis vindicte ignoscere. Cum Alexandrum magnum quidam offendisset ut probe
potuisset retaliari, cum sic sedavit Alexander: Nobilius mihi dominium celestis do-
tabo te, quo rudere pistosum ait: Animus est qui superavit omnia regna Indie et reges
hec nobiles tot tuum. Si magnanimus hoc acquires victoriam si vincas animum tuum qui
te dicit ut remittas iniuriam. Ipsum dico aliorum victorem, quia si vinceris non es
victus sed vincens. Ad cuius verba placatus est. Gregorius: Maior est victoria
patientis fortis. Item in vitis patrum. Abbas Johannes cum inter fratres sederet et singuli
de suis cogitationibus peterent, ad quod ipse cunctis consilium dedit. Quidam senex
invidens ei dixit sic: Est hic Johannes qui velut meretrix ornat seipsum ut sibi
congreget amatores. Audiens Johannes: Verum dicis et hoc deus revelat; et ille: Vas tuum
plenum est. Et Johannes: Verum est quod dicis abba. Sed hoc dicis quia que deforis sunt tantum
vides; quid cum dicis si ea que intrinsecus videres tunc plura haberes dicere. Item dicebat
Abbas Agathon: Numquam dormivi habens litem cum aliquo. Dormivi qui si aliquis habet mecum
non dormivi usque nunc reconciliatus. Item interrogatus senex quid maius esset in hac
vita, cum respondit: Si quis audierit malum verbum a proximo suo et non respondit, sed vi-
cit animum suum; hic animam suam posuit pro amico suo et hec est maior.

Sequitur de accidia. Primo igitur ponemus quedam que pertinent ad accidiam
vel que sunt contra ipsam. Secundo que spectant ad negligentiam prelatorum. Tertio
que spectant ad negligentiam ipsorum qui debent reddere vota sua. Et ultimo
de custodia. Petrus Alphonsus: Quidam philosophus dixit filio suo: Vide ne formica
sit sapientior te, que congregat in estate tanto sollicito labore unde vivat in yeme,
nec gallus te sit vigilantior aut fortior qui horas matutinas ita diligenter
observat et se alis verberando ad cantum noctes excitat et qui ita fortis est ut
decem uxores gubernat et regit et facit sibi subditas, et tu non potes unam corri-
gere tibi subditam, et quibus consuevit Salomon Proverbiorum vi: Vade ad formicam
o piger et considera vias eius et disce sapientiam, que cum non habeat ducem qui eam
precedat nec preceptorem qui eam doceat instruat aut leges et instituat principem quem
timeat qui et penas instigat ac ei premia retribuat, pro tanto labore parat sibi
in estate cibum quod comedat in yeme. Usque piger dormies etc. Legitur in vitis pa-
trum quod monachus iuvenis recessit in deserto et post istam opus monachi domi-
sit cum autem pro accidia et desolatione perficeret opus monachi, inope totum dimittebat.
Unde variis agitabatur temptationibus. Venit ad senem qui cognoscens passionem
eius ait: Quidam precepit filio suo excolere agrum, qui videns eius magnitudinem
tedio affectus cepit opus tedio dimittere et sub arbore dormire, quod fecit per multos
dies donec spinis et malis herbis totum occuparetur. Pater autem cum venisset vidit
inter totum agrum malis herbis plenum et filium nichil fecisse et quereret quare nichil
faceret, respondit: Propter eius magnitudinem affectus tedio desistebat, diffidendo se posse
perficere. Tunc pater ait: Fili, agricultura quotidie usque ad quantitatem corporis tui quod
ille quum arripiens in brevi totum agrum purgavit. Item in vitis patrum abbas Pambo
petens Alexandriam et videns ibi mulierem saltatricem flevit amare et requisitus quare
flevit ait: Due cause me movent: una est dampnatio huius mulieris, alia est
quod ego toto tempore vite mee non habui tale studium placendi deo quale ista mulier placendi
hominibus. Item in collationibus patrum Cassianus refert: In heremo commoranti
et fatiganti a spiritu accidie dixit abbatem Moysen quod iste morbus eius impetit
sedentem in cella dimittendi et fugiendi a tergo sequens impetit, magis persistentem et
experimento probatum est hanc impugnationem non declinando vel fugiendo sed resistendo
superandam. Item in vitis patrum dixit quidam senex quare non proficimus et pares nostras
ignoramus quia hominis consuetudo in bono opere quod incipimus sine labore

adipisci volumus leviter dandi de loco ad locum tutissimum querentes invenire locum ubi non
sit temptator dyabolus refert Jacobus de beghinis quod usque ad tertiam persistebat in oratione a tertia
usque ad nonam in opere manuum reliquum temporis in oratione et contemplatione Similiter
legitur Episcopus parisiensis quesivit quis esset melior an cum pes igne arripitur et
totum permittit igne cremari cum posset retrahere et liberari aut super oculos iacentis filii adin-
cadit et permittit ancillam suam a muscis corrodi et consumi usque ad consummationem cum pos-
set eam removere et liberare hoc et in vitiis fit cum pedem voluptatis ab igne peccati retra-
here non vult ut oculos mentis avertit a titillatione voluptatis ut muscas temptationum
abigit ab ambobus malis ut spiritualibus ut claudit oculos in malis spiritualibus ut illius
dulcedinem et suavitatem non sentiat sed totum meritum consumit refert magister Jacobus de Vitriaco
Exemplum rustici habebat gallinam que cotidie ponebat sibi unum ovum unde multum
lucrabatur ova congregando et vendendo hic cogitans quod multa ova in ea posset invenire
volens totum lucrari hic occidit eam et nec invenit ova sed semel totum perdidit
Sic quidam indiscrete nimis festinant ut totum simul faciant et cumulum perfectionis ac-
quirant amittunt se et fructum quem debent facere amittunt Item legitur in vitas pa-
de fratre Rogero primo priore et fundatore conventus fratrum predicatorum quod cum audisset parisi-
us semel cantilenam aut cantus vadit et me feci et deinde relicto seculo ordinem //

Exemplum de negligentia prelatorum refert magister Jacobus de Vitriaco mittunt
congregationem predicatorum in Galicia erat insertum in hunc modum Erat et refrig-
quia tot nobis commisistis quantum vos in eodem intelligere remittimus Item cum Johannes
lugdunensis archiepiscopus navigans urgente tempestate cum solo cantore applicaret in quandam in-
sulam venit ad quandam villam in qua homines non intelligebat et vidit quendam senem sede-
re in quadam domo sub tecto et sedentem in tabula et legentem qui gavisus quesivit ab
eo latine quis esset et quid sederet et legeret Cui dixit se esse illius ville et quod respiciebat
nomina et acta parochianorum suorum pro quibus tenebatur reddere rationem Cum illius pri xl
Rome instituit unum ministrorum suorum respectu impiorum crudelia esse quere Episcopo dixit
nimium valde modicum et cum intraret et stupefactus quesivit ille quid et unum esset quo
crudelitas consimilis quot habet animas in cura quod cum dixisset innumerabiles Ait ne nomina
scripta habebat aut tenere Et cum nimis ab hac re pariter coniunctas stetit quidam
Episcopus ulterius habens nepotulos ordinavit ut sederent infra in mensa coram se et cum de
deinde busiones haberet complurimos et nominabat ipsos repellebat eos Et cum diceretur de
nepotulis illis dabat statim Secunda autem magister mortalis hic advenit sederunt
ad mensam pueri et refectis quare hic faceret videbat quod alia mensa nesciebat eos
dignitatis vestre Nota de archiepiscopo cum duce qui illum pro de grande quod plurimum dum
predicasset vidit Nos non infirmitatibus nostris de tribulacione Item illa vidit Balli de cura
beneficii matris quod curas eorum vobis committit legitur de Beda cum cum senuisset et cali-
gasset eius oculi ducebatur per ducem per plateas ut predicaret Cum autem argueret ne-
quam ductorem suum vie tedio affectus dixit quod diceret eum vel esset maximus populus
qui affectabat eum audire affectate et duxit eum ad agrum plenum lapidibus et dixit
quod ibi populus hic te expectat qui videre cenam lapidum credidit et populus et predi-
cabat gaudens quia videre videbatur Amen Cum finis dixisset ad quod ponerat
te omnes lapides visi sunt dicere amen Item in vita patrum dixit senex prodest sepissime plu-
res libros sed successores dimittunt eos iacere in fenestris otiose refert Orosius cum cum
Julius obsedisset Alexandriam et classem regiam esset succensa combusta sunt ibi xl
milia librorum qui ibi congregati fuerant propter studium sapientie pro quibus amissis magis
doluerunt Romani quam pro omnibus aliis bonis Johannes

Exemplum de neglecto eorum qui debent salvare animas refert Vincentius Cum primo fieret
monasterium Cistercii quidam iuvenis ligaminis Johannes nomine ordinem illum
ingressus venit quod peracta pro voto fratrum peregrinatorum Jacobi Et re-
versus incidit in compagnos et ante cum ibi deo cum quo caderet apparuit Sed autem petrus
librum tenebat pulcherrimum quod precepit aperiri deinde in quo vidit Sed Johannes
suum nomen scriptum litteris aureis quod dum precepit deleri rogante autem Jacobo ne non

pegrini sui delectu non est exauditus sed imperavit dux dictus Johannes cum multa indi-
gnatione et contempsit votum suum non complendo Et precepit iterum b. petro ut nomi-
nis deleret Rogavit iterum beato Jacobo per eo et promittere quod infra eundem diem votum
impleret Ille exercitatus gratia cepit sponsionem b. Jacobus quod promittere dignum tamen
anticipavit Cum iterum obdormiret vidit eadem visione et b. petrum sibi ostendere nomi-
num pulcerrimis literis scriptum Qui tempus anticipans intravit ordinem Cisterciensem et
post factus primus abbas in clara valle Et post Episcopus valentine ubi multis
miraculis legitur claruisse Au rex lombardie corpus b. augustini fecit transferri
ad quandam insulam quam certificavit opere nobili quod venit cum auream non po-
tuit movere de quodam castro illius regis donec venit quod castrum illud cum su-
is appendiciis daret servientibus deo et b. augustino facta quod promissione corpus
inde sine difficultate translatum est Legitur in miraculis undecim milia virginum Au
quidam abbas ivit coloniam et petivit instanter reliquias unius illarum pro virgin
promittens quod honorifice in capsa argentea eas reponeret Cum recepta parum in
vase ligneo dimisit Accipit dicitur matutine visa est virgo propria ossa de vase
illo exire et de altari descendere et facta inclinatione coram omnibus discessit
Abbas non invenit reliquias ubi eas reposuerat Reversus est Coloniam et fecit
querit ab abbatissa et invenit sub reliquias unde fuerant assumpte Refert be-
da in gestis anglorum Novi quendam quem utinam non nossem hic in hoc nobili
monasterio qui ignobiliter vivebat variis ebrietati et illecebris carnis insistendo
ante cum quia utilis erat monasterio fabrili arte erat optimus Hic in infirmitate mortis
ad extrema deveniens et clamans dixit se non posse penitere eo quod videret sicut b. stephanus
celum apertum ita iste miser videt infernum apertum et locum sibi paratum iuxta sathanam
et eos qui dominum occiderant et videbat ut dicebat iudicium suum instare
et spem salutis non adesse et hic dictus est mortuus et longe ab aliorum sepultura po-
situs pro quo nullus sibi ausus est aliquod suffragium facere Nota de divite qui
cum diceret in fine se non posse confiteri morituris ut penitere clamabat thecentumre
sepe hec repetens cum desisteret mortuus est

Scribitur ultimo aliquid ponere de desperatione Refert Orosius libro iiii Au
anno ab urbe condita DCvi romani carthaginem ceperunt et incenderunt
et captivum rege eius hanibal quod videns regina pro desperatione mulier
feminea mergens se cum ipse et duos filios secum Item li. v Au princeps victus
esset a romanis dux eorum regulus quinimmo pavit quod inter epulas suas et suos
infortunia et desperatione cogitans ut eos ad suum genium provocaret et tante desperatione se
non daret sumpto veneno vita finivit quem hic sequitur tamen nemo ibi secutus est
et in hoc facto Item li. vi Au metridatum rege ponti et armenie filius eius
ab patre fornacem ut ab obsidione descenderet ad inferiora dampna sua omnibus
uxoribus suis et filiabus et meretricibus venenum dedit et post eos ipse sumpsit per desperatione
venenum qui cum statim vita finiret inde ex hostibus per unum intrantibus in
gladium se exhibuit Item Orosius li. vi Refert Au pilatus a Gaio ipsius sceleram
sua multis miseriis afficitur pro desperatione manu ipsa gladio ipso se prostravit
Item Refert de eo ibidem Legitur in vi. beate marie de quadam Au diabolus quandam
bone simplice monialem horribilibus cogitationibus ad tantam duxit desperatione quod omnia bona
ei cadere ameni ita etiam ut deputata deum blasphemaret Facta quod inter tamdiu pre-
cibus et orationibus se affligit quod diabolus confusus et apparuit dicens per angelum
et videbat intestina sua super collum portare Cum dixit ei Au sibi penam imponere
quam vellet quod hoc eam ei preceptum Cum consilio cuiusdam sapientis precepit ei ut de
scenderet in abyssum quo in medio audivit ululatum ipsius et aliorum demonum
ad tunc cassum multis demonibus convenerit et illa multa dicta monialis liberata
fuit deo adiuvante qui est benedictus et gloriosus in secula seculorum Amen

Jacobus me scripsit etc. ; ~~Excerpta de Speculo hystoriali~~

hic miracula de veritate corporis christi

Corpus christi in sacramento altaris ostendunt omnes creature sequentes. Primo apes [apes xiiii]
refert Jacobus de Vitriaco quod cum quidam sacerdos deferret corpus christi pro infirma
et custodiret negligenter ipsum perdidit cum pixide in qua portabatur
et quia iuxta viam erat alvearia apium, apes exeuntes de suis cavernulis
invenerunt pixidem et tamen edificaverunt tabernaculum in modum ecclesie
nec aliqua apis in ea audebat appropinquare illi tabernaculo sed statim qui
accessit talia ab apibus viliter expellebat. Cum ergo fuisset denunciatum
ecclesie et sacerdos illuc cum devocione iuisset, tunc apes se dividentes
per medium per quod foramen tabernaculi illi sacerdoti pixidem ostendebat.
Qui recordatus de perdicione pixidis cum fletu corpus christi recipiens,
apes ad sua alvearia revertebantur. Item ad idem refert Cesarius [xiiii]
quod fuit quidam miles qui alvearia apium gerens ut melius viverent et magis
multiplicarent didicit quod corpus christi poneretur in medio apum sequeretur
quod postulatum optabat. Tunc semel recepta communione et abscondita
in alveario apud se. Tunc apes omnes alveariorum exeuntes et ad fores
videntes advolantes, una eciam cum altari cum fenestris cum campanili
fecerunt et super altare corpus christi collocaverunt. Cuius columna lucida
de nocte staret super alveario gentes vindicte cum devocione alvea-
rium apparuerunt et in presencia episcopi de alveario sine fractione extrahitur
et corpus domini in altari videtur sed facta veritate a mulieribus cuius erat
apes et reposito cum illo tabernaculo ad alia eciam tante virtutis ponuntur [2o alia xiiii]
in cera illius tabernaculi ut igni exposita non mutaretur sed agnoscit eum
animalia. Refert Cesarius quod fuit quidam sacerdos qui dum ad quendam infirmum
distante deferret corpus christi in pascuis animalium cecidit. Tunc omnia animalia
oves et boves agnoverunt et quasi circulum rotundum facientes circa eum cum inmovabili
dum tantum circa corpus christi flexis genibus stabant. Et dum pastores stupentes viderent
sent in medio hostiam albam vidissent dum vellent ingredi nullo modo
potuerunt, et ideo eciam ipsi compuncti cum suis precibus prostrati et flexo lauda-
bant deum. Cum quod sacerdos venisset ad infirmum et corpus domini non invenisset
cum dolore et reverencia invenit corpus christi illesum domino reperto ho-
norifice animalia ad pascua recesserunt, cum ante ea moveri se non possent.
Item ad idem accidit in diocesi Andegavensi ut dum quidam sacerdos ad [xiiii]
communicandum infirmos accederet et per quendam locum gressum transiret obvius
ei fuit quidam Judeus et absque reverencia vellet transire, equus genua
flexit, et cum lacrimis sua supplicavit creatori. Quem cum Judeus tum
calcaribus compelleret ad surgendum amovere non potuit, donec corpus christi
recedens transiret. Sed vox huiusmodi fuit audita: Agnosce crea-
torem meum quem tu negas de virgine natum. Et Judeus compunctus confi-
tetur eiusdem miraculo, credidit christo et baptismum suscepit. Tercio ipsum confitetur [3o pisces]
pisces. Accidit in provincia Narbonensi ut quidam hereticus informaret seu
doceret piscatorem per quem modum posset in captura piscium habilis
fore, qui respondens modum, vendit hereticus recipe corpus christi et sua
in ore et ad domum tuam porta et in ore piscium pone corpus
christi et extunc quot pisces volueris retinebis. Quod complens audita
nichil ex hoc dubitans pro ceteris circa per xx annos sine confessione stetit.
Accidit ergo ut ille hereticus qui hoc docuerat converteret ad christum et mi-
rabili modo induceret piscatorem ad penitenciam et ad reverenciam sacramenti
altaris. Quod audiens piscator penitencia ductus confessus est hoc peccatum
et non absolutus a sacerdote monitus fuit ut a communione desisteret quousque
absolucionem habuisset. Qui in stabili modo compunctus ad locum in quo commiserat
peccatum accessit, et flens et dolens dum elevasset caput in alia parte
fluminis piscem statim in ore corpus domini ostendentem et ad eum ducentem
demisit in manus sacerdotis id reposuit. Qui corpus christi et piscem recipi-
ens hic miraculum populo predicavit. Quarto demones ostendit quod cum quidam [Quarto demones xiiii]
vocasset demones et sacerdos cum corpore christi transiret per cavernam demon
se prostravit in signum reverencie. Cuius fuisset requisitus ab incantatore quare
hoc faciebat, respondit demon quod ibi erat creator suus. Tamquam po-
tencia celum angeli demones et inferni sunt posita. Tandem

recedente sine corpore xpi genua flexit diabolus et cum interrogaret quare hoc
faceret cum ibi non esset corpus xpi Respondit quia est locus in quo mansit ubi
debet attendi talem quam pulcrum sit corpus xpi et recipiens in luto
Exem voluptatum volutat. Item ad idem legitur cum frater Jordanus ordinis fratrum pre-
dicatorum cum ad quandam ecclesiam in qua erat demoniacus venisset coram
multis astantibus demoni imperat ut ab obsesso exiret quod renuit tunc
et ideo frater Jordanus ad fenestram ubi erant hostie non consecrate acce-
ssit et unam accipiens more demoniaci posuit respiciendo ut in
virtute dei que ibi erat exiret tunc demoniacus cum dentibus destruens
hostiam subsannando dixit non exibo quia ibi non est xpus Tandem unam sa-
cratam accipiens dixit hic est xpus vivus Et ideo eius potenciam non possum
ferre et statim ideo valde abiit. Item ad idem legitur in mariali
Exem ubi petrus ... de ordine fratrum predicatorum cum quendam hereticum qui-
eisset et ille per alios hereticos fuisset persuasus ut sanctus petrus istum visi-
taret pro conversione secretam quam respiciens eius confessorum et amicam et sum-
ma ... in hospicio infirmus iacens sanctus petrus introgabat causam rei Tunc hereticus de-
cepisti me cum tuis fallaciis tunc sanctus petrus ... quomodo te decepi. Tunc
hereticus fratres mei duxerunt me ad quoddam templum mire altitudinis et
pulcritudinis in quo vidi xpm et matrem eius virginem cum celestia turba
in katedra aurea residentem a quibus sum manifeste ... et ab eis audivi
quod tu falsitatem et errorem et non veritatem doces Tunc sanctus petrus Si ista vera
sunt ... cum tuis mihi ostendere potes nos ad hec ... et quod petivi re-
vocabo. et accedens ad alios hereticos et sanctum petrum applicuisset gavisi
valde ... statuerunt ut sanctum adducerent ad locum prefatum dum
sanctus mane consurgens mane celebravit missam et duas hostias
consecravit unam assumpsit et aliam reverenter in pixide secum portavit et ad
locum predictum una cum heretico pervenit quem videns mulier fallacie et pulc-
ritudine fulgora residentem subito cepit / et illa quam ab heretico credebatur
mater dei dixit sancto cum maledicte petre tu falsitatibus tuis decepisti
et corrupisti creaturas et reddidisti ... meum filium tunc sanctus quos iste vos aliqua
tunc dedisti tunc illa ego sum mater dei et hic est ihesus filius meus et isti sunt
angeli servitores mei tunc sanctus corpus xpi extrahens ait Si vos estis mater
dei et isti sunt servitores vestri exhibeatis reverenciam filio vestro qui hic est verus
deus et verus homo Statim fulgura cadebant et cum flammis et fetoribus illa
illusio evanescebat et invenerunt se omnes in quodam loco fetidissimo et cor-
rupto et facto in actu convertit et fuerunt per ... ad idem ... in partibus
Exem thewtunicis ut dicit ... hereticus ductus ad ignem et fuisset in medio ma-
ximi ignis incepit clamare deus adiuva me tunc ligamina in medio di-
rupta et ... dissoluta ei non nocuit ... ignem et in eo proiectus di-
... sit ... maria descendit de celo et ignem extinguit ... vel
... liberare et inquisitore ... inquisitor accepto corpore
et secrete processit ad locum in quo erat paratus copiosissimus ignis et
extrahens corpus xpi in presencia omnium sic dixit domine ihesu xpe qui
precepisti ... et in igne mittere rogo per hoc sacratissimum corpus
tuum quod hic est ut ostendas potenciam tuam super ... ... quod ne-
gat quod tu non es hic in hoc benedictissimo sacramento Cum ergo hereticus fuisset proiectus
in ignem et clamaret deus meus adiuva me domine unde quia non possum ab-
... verus deus et verus homo est in ista hostia quam non solum meum posse ab-
stulit sed expellit ne ... valeam modum et in palescente flamma he-
Exem reticus combustus. Item ad idem fuit ... incantator qui cum demone ...
... in quadam anulo ... cum quodam die loqueretur cum eo demon incepit clamare
dimitte me obsecro ut fugiam paululum et revertar statim ad vos socium
tu ... ille concessisset et demon reversus fuisset magister tam recessionis
timorem et dolorem causam demon recusaret dicere ... ille ...
cum diceret in sacramento altaris est verus deus qui creavit celum et terram
et ideo ferre non potui eius presenciam quia tunc portabatur per ...
ad infirmum tunc sic loqueretur et sacerdos iam revertebatur incantator
... in virtute eius ... precepit ut non recederet ... tremens et dolens dixit
... transiret sacerdos ... demon adorabo locum in quo steterunt pedes eius
7to pt. Exem et prostratus ... quousque fuisset ... confitentur cum
ibi esse presentes et infideles Mulier ... per multos annos in civitate

manens in divino corporis sacramento dubitabat de quo dolens affligebatur et consilium a ving[...]
petebat tandem Romam adiit et dubia adhuc rediens ecclesiam in qua missa erat cele-
brata intravit et devote rogavit ut deus hanc dubitationem sive dubietatem auferret.
Tunc in elevatione corporis Christi vidit Christum in forma hominis et eam a certitate curavit. Item — Exemplum
ad idem in partibus ultramarinis dum quidam scismaticus sacerdos celebraret missam et ante
receptionem Saraceni invasissent eum ipse subito sanguinem assumpsit et corpus Christi in manu
tenuit. Quem credentes quod pecunia esset interrogabat quid esset. tunc ille corpus Christi est et ape-
riens manum visa est particula carnis. Item 2o dicit linc dei [...] et statim apparebat in figura
lunae et quotienscunque dimisificabat nominando per hoc sacramentum exprimit statim in illis speciebus mon-
strabatur. Et tunc territi Saraceni fugierunt. Item ad idem Soldanus Babilonie in despera- — Exemplum
te vidit aliquos christianos captivos quos in de communicabat et interrogat eos quo ibat
corpus Christi post assumptionem. Et quia erant simplices et ignorantes nec sciverunt quid dicerent
unus illorum dixit domine ad caput et statim ex precepto Soldani illi caput aperitur et diviso
capite in medio inventa est una candidissima hostia que in figuram pueri versa cum mirabili
claritate celos ascendit. Tunc Soldanus precepit omnes christianos a servitute liberari. Sexto — Sexto iusti
iusti cognoscunt. frater Gerhardus de Campis magister in theologia de ordine predicatorum de sacramento — Exemplum
altaris dubitabat et de dubitatione dolebat quare in missa rogabat deum ut tam temptationem
auferret. Tandem apparens Christus ei in missa in forma iuvenis pulcherrimi per-
cutiebat eum in facie cum manibus dicens: Noli amplius dubitare. et ipse sanus et temptacio — de sancto Thoma de Aquino
recessit. Item cum Parisius omnes doctores convenissent de sancto Thoma de Aquino
ordinis predicatorum ut ipse magister de corpore Christi scriberet et omnes assentirent omne sue sententie
predictus hec attendens in quibusdam quaternis omnia scripsit. Cum autem ad legendum deberent cum
maximis lacrimis deum rogabat dicens domine deus per caritatem qua dilexisti humanum genus
impedi linguam meam ut non possim proferre illa que sunt scripta in iste quaternis de sacramento altaris
si sit ibi aliquid contra fidem. Et tunc statim Christus stetit super quaternos cum mirabili claritate
et ait omnia recta sunt et vera et cum hoc socius suus videret et priore Parisiensi misisset et
aliis et venisset una cum predicto socio suo viderunt cameram plenam claritate et sanctum Thomam
per duas palmas a terra elevatum. Item ad idem legitur in hystoria Lombardica. Cum dominus Hugo de sancto — Exemplum
victore in infirmitate ultima laboraret ut nec cibum retinere posset corpus domini cum
magna instantia postulabat. Tunc eius fratres turbati et timentes simplicem hostiam ad
instar corporis domini detulerunt. Quod ille per spiritum cognoscens ait misereatur vestri deus
fratres quia me deludere voluistis non est iste quem portastis non est deus meus. Tunc territi ad corpus
Christi detulerunt. quod ille videns cum fletu ait ascendat filius ad patrem et spiritus meus
ad deum qui fecit illud et hoc dicens emisit spiritum corpore domini disparente. Item — Exemplum
ad idem refert Cesarius quod quidam monachus de ordine Cisterciensi in die natalis in quodam
altari celebraret et cum lacrimis facta suffulatione non in specie panis sed infantem pulcherrimum
vidit. Cuius amore succensus et pulchritudine delectatus amplexus est eum. Et dum sic per tempor-
rale posuisset formam sacramentalem reassumpsit. Septimo cognoscunt etiam per pueri — 7o Exemplum
esse quidam familiaris erat cuidam viro nobili domumque eius frequentabat et filium eius pri-
cum diligebat et quia parvula ocalia ei offerebat puer sequebatur eum. Et cum ad ecclesiam fuisset
secutus ubi frater celebraret stans puer iuxta fratrem vidit manifeste in elevatione cor-
poris puerum in manibus dicti fratris vidit post fractionem et sumptionem et ideo fugit et abscondit
se in [illegible]. Quesitus et inventus nullomodo venire volebat. Cumque frater ille iussisset ut eum duceret puer clamabat
salvate me salvate me quia vult me comedere sicut comedit unum pulcherrimum puerum. Invenerunt ergo
[illegible] invenerunt quod de sacramento altaris hec [...] vidisset. Octavo probat ipsum ibi esse ignis legitur in miraculis b. v. — ignis
quod fuit quidam puer filius iudei ductus ad ecclesiam christianorum cum aliis communionem accepit. quem — Exemplum
cum pater invenisset eum in fornace ardente proiecit quod audiens mater tamen filiosa civitatem
Tholosanam vocibus dolorosis implevit. concurrunt christiani et incendia ab ore fornacis hinc et illinc
disparsa aspiciunt et dissipato igne inveniunt puerum quasi super flammas nobilissimas dormientem
et extracto illeso inferebat quod mulier illa in cuius basilica panem acceperat sedens in kathedra cum
parvo filio me ad suo pallio ne ignis me noceret operuit. Et tunc mittentes patrem in fornacem
cum consumptus est in momento. Item ad idem in Barcona fuit combusta quedam ecclesia et cum corpus Christi — Exemplum
esset in pixide aurea in bursa linea combustis omnibus et liquefacta pixide aurea bursa cum corpore Christi
in medio flammarum stetit illesa et cetera plura.

Cum venerandissimorum trium magorum immo verius trium regum gloriosissimorum universus mundus ab ortu solis usque ad occasum laudibus et meritis iam sit plenus sed ortus solis prout radians sit et ipsorum trium regum sanctorum meritis presulget Nam in ipso solis ortu videlicet unum deum et hominem eorum muneribus verbis et misticis idem tres reges beati in carne viventes quesierunt et adoraverunt et primicie gentium et credentibus primicie pro virginis ipsius ortu solis per fidem gentium primicias dedicaverunt ipsi et sic beatus ortus solis totus eius occasus quasi a aurora valde rutilans claram auream sequitur per signum iam refulget Nam ipsum occasum solis prefati tres reges eorum reliquiis venerandis et signis carne soluti multiplicat ornaverunt et in ipso solis occasu primicias suas et fidem gentium virtutibus et signis approbaverunt Sed quia in solis orbe quod in christianis egerunt adhuc quamplurima in diversis libris et locis de ipsorum meritis actibus et gestis sunt scripta que in occasu solis adhuc forsitan fuerunt et sunt incognita secundum visum auditum et relatum in honorem dei et marie virginis matris eius gloriose ac ipsorum trium regum beatorum vero iussu sunt scripta et ex diversis libris in unum redacta

Materia vero istorum trium regum beatorum ex prophetia Balaam sacerdotis madian prophete gentilis originem traxit qui inter plurima alia prophetando sic ait Orietur stella ex Iacob et consurget homo de Israel et dominabitur omnium gentium prout in veteri testamento plenius continetur De isto Balaam est altercacio in oriente inter christianos et iudeos Nam iudei in libris suis dicunt Balaam non prophetam sed ariolum fuisse et arte magica et dyabolica prophetasse quapropter in scripturis ariolus et non propheta debet appellari Christiani libri christianorum oppositum dicunt et allegant quod Balaam licet fuerit gentilis et fuit primus propheta gentium credentibus et tamen valde gloriose de incarnacione domini et istorum trium regum adventu prophetavit Nam si ipsius prophetia ex arte magica vel dyabolica fuisset ipsum angelus dyabolus ad maledicendum Israel non prohibuisset sed magis fovisset et ad hoc ipsum promovisset sed deus magnam dileccionem et promocionem per angelum suum ibi Balaam signis demonstravit illi autem qui ipsum pro malo suo consilio ad vaticinandum provocat sed ut iam dictum est quia Balaam fuit gentilis et primus propheta gentium credentibus et non concordat ideoque iudei ipsum Balaam in libris eorum ariolum appellant et detestantur Etiam in eisdem libris est questio de beato Iob quem dominus ore suo commendavit de quo iudei parum aut nichil observabant eo quod fuit gentilis et non hebreis sed ad excusacionem et palliacionem eorum dicunt quod Iob fuit ante legem temporibus moysi et habitavit in Mezopotamia Cum tamen quibus scriptura dicat quod fuit iuxta terram hus in Syria et habitavit in quadam villa que nunc Sabab vocatur que distat a Damasco fere per unam dietam in qua eius sepulcrum usque in hodiernum diem demonstratur et iuxta eandem villam in campo beatus paulus fuit prostratus et conversus Itaque iudei omnia que per Balaam prophetam et beatum Iob fuerunt et sunt dicta et prophetata penitus nichil observant sed in libris suis detestantur de ambobus per singula loquitur et enarrare Sed nunc ad propositum redeatur

Cum post egressionem Israel de egipto omnem ibidem et circa terram sibi subiugasset et eorum timor et tremor super omnes gentes in oriente et regna cecidissent et in omnibus urbibus et civitatibus et regnis precipuis et loca invitati fuerunt ad quendam montem nomine vaus in partem dicte

vaus

De Balaam

De Iob

paulus prostratus

est vocatus et semper huius montem primo per filios israel et postmodum per romanos die ac
nocte per speculatores in dore custodie observabant quia quocienscumque potestates ad regna
indorum manu armata intrare proponebant extunc de nocte per ignem et de die
per fumum per speculatores aliorum montium speculatoribus in ipso monte vocato vaus existentibus
declarabant et significabant Nam idem mons vaus omnes alios montes illarum partium
et terrarum orientis in altitudine excellebat et excellit Extunc huius
montis vaus speculatoribus aliorum montium eisdem signis significabant Et tunc universe
talibus signis universe terre et regiones se premunebant vel ad resistendum se preparabant
Unde per tempora illius prophetia balaam erat gloriose esset propalatum Orietur stella ex ia-
cob et exurget homo de israel et dominabitur omnium gentium Extunc huius prophetie com-
pletionem quod homo exurgeret qui dominaretur omnium gentium omnes maiores natu et
universus populus in india et oriente multum desiderabant Et speculatoribus huius
montis vaus universaliter commiserunt et mandaverunt ut si die vel nocte
aliquod lumen vel sidus insolitum in aere celo vel firmamento remote longe
vel prope viderent et demonstrarent Et ipsi viderent et quod ipsis plurimum annunciaret
Et sic de premissis omnibus in universis terris et partibus orientis per longa tempora continua
fama permansit Et ex huius montis nomine prout subsequitur permodum Et adhuc
in india et oriente maxime pre ceteris de vaus vocatur in communi dicitur Nec
est ea antiquior et nobilior vel potencior in omnibus terris et regnis orientis Et
ipsa pre ceteris ex stirpe regali Melchiar qui dono aurum obtulit processit et sur-
rexit prout in sermonibus audietur

Anno autem ab ea demum domini millesimo et glosa Civitas que in partibus
istis akers vocatur in sua gloria et vlorie stabat et per plurimos nobilissimos
principes et barones et diversorum religiosorum ordines et alios diversos et
varios diversarum nacionum et condicionum homines ditissime et gloriosissime esset
inhabitata et eius nomen ad extrema mundi pervenisset Et ad eam sub celo
diverse naciones tribus et lingue confluebant Et omnia mundi mirimonia
nova et rara et insolita ibidem per terram et mare deferebant et portabantur
Et ad ultimum omnibus terre civitate akers nobilitatis et gloria et potencia
fuit nominata Et propter huius fama et inaudibilia maiores natu ex partibus
orientis vaus de india in acon pervenerunt Et videntes ibidem esse
maiora et mirabiliora quam in india et partibus orientis audierant Extunc
ibidem causa delectationis permanserunt et ibidem fortissimum et pulcerrimum
castrum in modo et forma regali construxerunt Et quamplura rara et mirabilia
et nobilissima ornamenta et clenodia ditissima modo regis de india et
orientis ibidem secum portare fecerunt et detulerunt Inter que precipue dyadema
aureum gemmis et aliis preciosissimis margaritis ornatum habuerunt inmanibus
similitate fuerunt et stetterunt cum signo crucis caldaice et stelle in forma
et similitudine prout tribus regibus stelle in nativitate domini apparuit Et
illud dyadema asseruerunt fuisse Melchiar regis nubie qui dono aurum
obtulit Et per illud dyadema deus procedentia tempore tunc regum terre ibidem
quamplurimas vexaciones et varias infirmitates ab hominibus depulit et in-
ventibus et cunctis epilentico morbo caduco quum in casu imponebatur

hec tw

statim Soldanus surrexit et illud diadema cum quampluribus aliis nobilissimis
ornamentis. Hoc et ordo templariorum per maximum thesaurum sibi attraxerunt. Ex (Ordo templariorum)
quibus Judei maximum fructum habuerunt. Sed post destructionem ordinis eorum quo
illud diadema cum aliis pluribus et multimodis ornamentis permanserunt usque in presentem
diem ignoratur. Sed de quibus magni planctus fiunt in partibus illis per tempora longiora.
Ceterum idem principes de Yndia portaverunt secum et detulerunt de India libros ebraice
et caldaice scriptos de vita et gestis in omnibus materiis trium regum beatorum, qui in
Acon in Gallicum fuerunt translati et conscripti et ipsis temporibus apud quosdam principes
et nobiles idem libri translati in aliis temporibus adhuc permanserunt. Et ex ipsis
libris conscriptis et ex auditu et visu et aliorum relatu hec sunt scripta, et quedam
ex aliis diversis libris et sermonibus et omeliis sunt extracta. Et quibus addita et pre-
sentibus non sunt inserta et in hoc libello in unum conscripta et redacta. Et omnes
progeniti huius stirpis unius stella cum signo crucis insignia prout ipsis tribus
regibus in nativitate domini apparuit habent in eorum armis et vexillis usque in presentem
diem. Et sunt et est in oriente et omnibus partibus ultramarinis consuetudinis
quod omnibus expeditionibus et bellis Francorum contra Sarracenos semper signum crucis primum
expeditum esset et in honorem trium regum beatorum secundum expeditum vexillum cum stella
antecessit. Sed ut ad propositum redeamus.

Cum sicut supra dictum est iuxta hec stella per Balaam prophetata supradictum
montem Vaus per longa tempora per speculatores expectaretur, quanto plus expectaretur
tanto magis apud Judeos et Caldeos ipsius stelle fama cottidie accrevit
et augebat et ab omnibus desiderabatur. Temporibus Ezechie regis Iuda prophetavit Ysa- (Ysayas prophetat)
yas de virginis partu dicendo glose: Ecce virgo concipiet et pariet filium etc. Et huius
Ysaie temporibus idem rex Iuda Ezechias egrotavit usque ad mortem. Cum cui idem
Ysaias nomine domini dixerit sibi mortem imminere. Extunc idem Ezechias rex flevit
non metu mortis sed quia filio caruit et promissa Abrahe et David et prophetie
Balaam et Ysaie in ipso deberent deficere et perire. Cui eius instancia quindecim annos
vite sue addidit super quibus ipse Ezechias signum petivit quod sol retrocederet versus (Sol retrocessit)
suum ortum et retrocessisset. Et tunc Caldei qui hiis temporibus in astrologia multum delec-
tabantur viso tam raro et insolito signo in celo et in sole ultramodum mirabantur.
Et audita fama quod propter Ezechiam regem Iuda hoc signum actum fuerat, extunc
sibi quamplurima munera miserunt et ipsum adorare proposuerunt. Sed quia Eze-
chias ex mera cordis sui simplicitate hoc dissimulavit non dans gloriam deo sed
[illegible] maligna [illegible] sui cordis arrogancia fuerat lapsus. Et nam
dominus gratia ipsius [illegible] commotus omnia que Caldei et
in Babiloniam propter hoc deferre debebant eidem Ezechie regi per nuncium Ysaiam prenun-
ciavit. Nam licet Ezechias rex Iuda esset natus et in sole propter ipsum tam rare
et insolitum signum esset factum, tamen non erat ille qui exoriretur de Israel et ducatum
omnium gentium prout Balaam prophetavit. Et est sciendum quod Caldei et Perse hiis temporibus
in astrologia multum erant sapientes et curiosi astrorum et planetarum. Et adhuc
cottidie in oriente et assidue in partibus ultramarinis astrologie consuetudinem
insistunt et specialiter reges et principes qui astrologos et alios magistros
in hac arte tenentes de longinquis partibus suberunt stipendiis non vacare faciunt
usque in presentem diem. Ceterum post Ezechiam regnavit Manasses qui Ysaiam

incepit post quem regnavit amon. Et post hunc regnavit Josias cuius temporibus prophetavit
Jeremias. Et in primis temporibus regnavit Joachim in cuius temporibus Nabuchodono-
zor et caldei Jerusalem obsederunt et destruxerunt et omnia vasa et ornamenta
de templo domini et de domo regis prout ysaias predixit in babiloniam, que tunc nun-
cupata, que ab Jerusalem distat circa quinquaginta dietas, et Judeos captivos duxerunt
et ibidem in captivitate septuaginta annis permanserunt, quibus Jeremias propheta
misit et dedit libros legis domini et prophetias ne obliviscerentur, prout in biblia
testatur. Et in hac captivitate propheta Daniel sub tempore de regnis Christi misterii
glose prophetavit de lapide absciso de monte sine manibus concidentium. Et inter-
cetera prophetavit Judeis dicens: Cum venerit sanctus sanctorum cessabit unctio vestra. Et
extunc Cirus rex persarum et caldei omnes libros Judeorum et prophetias ysaie Je-
remie et danielis prophete et balaam et aliorum prophetarum de hebraico in caldei-
cum transcribere et transferre fecerunt in quibus plura invenerunt que per caldeos et
persas secundum ipsas prophetias deberent adimpleri. Et specialiter de propheta balaam prophete
gentilis et mistica sic ait: Orietur stella ex Jacob etc. Et has prophetias et libros
Judeorum legisdoctores scribas et magos interpretes caldei et persi eis exponere
et interpretari et declarare fecerunt. Et ex illo tempore Judei et caldei et persi et con-
sideracione huius stelle per balaam prophetate predicte evidencius et studiosius sunt affecti
quia contra magna Judeorum dimicant ad consolacionem et fidem magnam sciuntur esse festivi,
quia balaam primus propheta gentibus etiam prestellam primatus nacionem gencium prophetat,
Unde dixit: Orietur stella ex Jacob etc. Et ab hac vocacione denique personam nativitatis
per hos tres reges primatus ipsarum gencium primitus cepit et processit. Et hoc caldei
et persi gentiles asserunt, tamen in ipsius libris et prophetiis prout in libris Judeorum reperi-
untur nil hesitabant scientes plenissime quod quando deus per istos suos prophetas
promiserat potens esset facere et implere. Et extunc duodecim studiosiores
astrologos et magos doctos ex omnibus eorum terris et regionibus elegerunt, quos sub
magnis eorum stipendiis habuerunt. Et quibus aliquem decedere contigerat alter
doctior et studiosior loco defuncti constituebatur. Et isti XII in monte Vaus de quo
supradictum est alternatim hanc stellam debebant observare diligenter et con-
siderare. Verum non tantum stellam sed terminum qui generum duraret quod stella sig-
nificaret. Verum non tantum expectabant. Posuerunt Indi et caldei qui realiter in aliquibus
ficaret amore expectabant. Preposuerunt indi et caldei qui realiter in aliquibus
locis partes cum peregrinacionibus illuminacionem vel delectacionis sequitur provenit quia
ista partes cum peregrinacione illuminacionem vel delectacionis sequitur perveniunt. qui
pro maiori parte omnes astrologia periti et docti et circa alias partes et regiones
iuxta stelle appareat de nocte et distinguunt quod india et caldea et perside
non videant et e converso quamplures stelle rare india et caldea et perside de-
nocte appareat que etiam in aliis terris locis non videantur et specialiter super
istum montem vaus in aura clara quamplures stelle rare de nocte distincte
que stature altitudine montis omnino possunt considerari. Et dicunt etiam quod
iste mons omnes alios montes orientis altitudine excedat et excellat.
Et desuper non maiore capacitate quam una pulchra capella stet, quam
isti tres reges ibi fieri fecerunt de lignis et lapidibus desuper supra. Nam
dicunt quod ipse mons sit tam altus a celo quod per plurimos gradus et circuitu super
ascendat. Et quia ipse mons in giro et circuitu arboribus arbustis ac admixtis

specialibus arboribus nobilibus multum sit formosus et amenus. Et aliquid altitu-
dine tam arte ipsum montem nullus ascendere possit. Et ab illo monte omnes re-
giones circumjacentes et montana et signa et stellas undique lucide considerant. Et
sicut etiam quod super ipsam capellam columpna lapidea mire altitudinis et pulch-
ritudinis desuper artificialiter facta [illegible] stella multum magna
optime deaurata, que se vertit semper contra ventum, que de die a solis resplen-
dore et luce de nocte et longinquis locis videatur. Et quamvis plura de hoc monte
dicantur mira de quibus dicere esset longum. Sed ut ad propositum redeatur.

Cum autem deus gloriosus voluit misereri et venisset plenitudo temporis
in quo deus filium suum unigenitum mittere voluit in mundum de Maria
virgine nasciturum, imperio eius tempore Octavianus Augustus sceptra Ro-
mani imperii et monarchiam per universum mundum rexit. Et anno imperii xlii
sexto sicut Lucas narrat exiit edictum a Cesare Augusto et cetera ut in evan-
gelio legitur. Et sciendum est quod Bethleem non videtur esse umquam fuisse
magne reputacionis vel civitatis. Et licet petrosa [illegible] sita
tamen ibi sunt multe caverne et spelunce et distat a Ierusalem duo miliaria — Bethleem
versus meridiem et modo est opidum non magnum. Et dicitur Civitas David
pro eo quod David rex ibi fuit natus. Et in ipso loco quondam stetit domus Iesse
patris David in qua etiam David natus fuit et in regem Israel unctus. Et
in eodem loco Christus de Maria virgine fuit natus. Et iste locus fuit in fine
unius platee que nunc ibidem est platea cooperta vocata, que propter inestima-
bili solis ardore vel fervore cum pannis magnis et similibus rebus prout
ibidem est consuetudinis desuper fuit cooperta. Et in hac platea cottidie
diversas res et specialiter antiqua vestimenta et alia mulierum vetera orna-
menta vendebant. Et semel in septimana diversarum rerum fuit ibi
forum et specialiter lignorum. Et in ipsa spelunca que fuit [illegible] in fine eiusdem
platee, que quondam fuit domus Iesse et David fuit et adhuc mansit proprium (?)
ante unam speluncam in rupe factam in modum cuiusdam cellarii formatam. Et in
ipsa spelunca Iesse pater David et alii homines eiusdem loci et domus pro modo [illegible]
habitabant pro [illegible] aliqua necessaria reponebant. Et sciendum est quod in
omnibus partibus ultramarinis civitatibus et villis in qua aliquantus
consistit ab antiquo fuit et est adhuc consuetudinis quod sunt in ipsis domibus
communes [illegible] qui ibidem alchan vocant et in ipsis domibus sunt equi
et muli et asini et camelli. Et cum aliquis peregrinus mercator vel viator
tendit ad aliquem locum longe vel prope et si indiget aliquo equo vel asino
vel pro suis rebus vel mantonis ad portandum vel ad equitandum, ille vadat
ad talem domum et precio conducit quodcumque animal sibi placet. Et cum pervenit ad
aliam civitatem quam tendit, tunc depositis illis rebus dimittit animal
domo que ibidem etiam alchan vocant, in qua eciam talia animalia continent.
Tunc custos domus illius recipit ipsum animal et pabulat et cum potest domino
suo remittit cum lucro. Et quod non statim cum lucro remittere potest, extunc
ipsum animal ducit extra civitatem. Et tunc solus revertitur ad civitatem
et ad domum suam. Et hoc pactum et consuetudinem tenent inter se omnes
custodes talium domorum [illegible] alius nominatim, licet remote distant

Et talia animalia que ita conducunt noscunt omnia itinera et sepissime per longam viam
sola veniunt absque aliquo periculo furum vel latronum. Et tales domus in finibus talia
animalia conducunt precio et querunt. Sunt illarum partium regum et terrarum dominorum
ubi de eis magnum recipiunt theoloneum. Et custodes talium domorum etiam exinde
magnum recipiunt lucrum. Et huiusmodi domus quedam ante nativitatem domini
fuit in quo deus et homo fuit natus. Sed tempore nativitatis domini ipsa domus
totaliter fuit destructa ita quod in ipso loco penitus nil remansit nisi parvum et
vile tugurium ante ipsam speluncam sed parietes fictiles et muri lapidei deiecti
adhuc tunc ibidem steterunt et super aream ipsius loci ante ipsum tugurium
panes et res vendebant. Nam consuetudinis est in omnibus partibus orientalibus
quod in omnibus civitatibus et villis panes et res nisi in uno loco venduntur
et de omnibus venditis reges et terrarum domini denarium recipiunt. Postquam
et per quem David rex Israel fuit effectus tamen domus Ysay patris sui ad usus
regios permansit. Sed procedente tempore tam illa et tota terra fuit destructa ita
quod nil nisi muri lapidei deiecti ibidem adhuc permanserunt. Et in ante
area ut dictum est panes et res vendebant in signum quod locus ad usus
regios permanet. Sed in spelunca et tugurio huiusmodi que ad forum pervenerant
et vendi non poterant et semper manserant quousque vendi poterant repone-
bant. Et asini et animalia villanorum que ad forum pervenerant ibidem
circa tugurium ligabant. Et tunc ut predictum est omnis populus venisset secundum
preceptum edictum cesaris ad profitendum quilibet ad civitatem et ad villam de qua natus
hic nota erat redisset conveniens. Joseph tunc cum Maria tarde in crepusculo venit et
quia tarde erat et omnia loca et hospicia essent occupata hominibus convenientibus
et hospicia essent plena. Et quia Joseph cum Maria pauperes erant totam
civitatem circuibant et nullus eos hospitari volebat. Et specialiter cum homines
vidissent Mariam iuvenculam super asino sedentem tunc lassam gementem
et suspirantem et quandam pregnantem multas in tota civitate intrantes nec
hospicio recipi volebant. Tunc Joseph Mariam in illud tugurium duxit de
quibus tunc nullus curavit. Et ipsa spelunca et tugurio eadem nocte deus pro nobis
in tanta paupertate de Maria virgine absque dolore partu prout decuit homo fuit
natus. Et in ipso tugurio ante speluncam adhuc parvum presepe lapideum circa
unius ulne longum in muro inmuratum ibidem ab antiquo remansit ad quod
boves quidem pauperis cum circa nullus hospitari poterat fuit alligatus. Iuxta
que circa Joseph asinum suum ligavit. Et in illud presepe beata virgo Maria
prolem suam primogenitum pannis involutum ante asinum et bovem prout melius
potuit posuit et reclinavit. Unde est sciendum quod in omnibus partibus orientalibus est
consuetudinis quod in omnibus stabulis sunt suspensa presepia lutea vel lapidea
et unumquodque presepe est ita sicut pedum longitudinis ita quod semper quilibet equus vel
animal quodlibet unum speciale presepe possidet et tale presepe adhuc unum remansit ab anti-
quo in quod beata virgo filium suum reclinavit. Sed in stabulis regum et principum
et nobilium sunt bona presepia in quibus sunt intersticia pro
quolibet equo vel animali etc.

Ceterum locus ubi angelus domini pastoribus cum luce magna clari-
tate deum et hominem natum nunciauit distat a bethleem ad dimidium
miliare illius patrie. Et in eodem loco dauid etiam oues pascebat
et a feris et bestiis ursi et leonis eas ibidem eripiebat. Unde quidam libri continent
quod pastores regionis illius bis in anno scilicet in solsticio estiuali et hyemali
vigilias super greges suos custodire consueuerunt. De quibus est sciendum quod terra
circa bethleem et terra promissionis et tota terra orientis mirabiliter disposita
est. Et pro maiori parte in montanis sita et in aliquibus locis tempus ab estate
non distinguit. Et in aliquibus locis est nullum frigus. Et in aliquibus locis
secundum suum tempus est tempus et estas, secundum quod in partibus istis secundum situacionem
locorum in vallibus planicie uel montanis. Nam frequenter in aliquibus locis
montanis in mense augusto nix reperitur que a villanis in speluncis reponitur
et in palleis que a nobilibus emitur et impleniur super mensas in refrigidandum
potum coram ponitur. Sed quasi in omnibus partibus orientis in estate propter inestimabilem
solis ardorem penitus nil viriditatis pre calore nisi in aliquibus nemoribus
uel umbraculis uel iuxta flumina in ortis in quibus tunc quasi in septimana
poma semel irrigantur. Sed septembre et octobre ad remotum sole ibidem
paululum declinante tunc primo et semper viridia in campis quasi calore in-
cipiunt. Iuxta bethleem autem plurimum in aliis sicut locis sunt multa loca uberrima
et pascuosa. Et circa festum natiuitatis domini ordea incipiunt habere spicas in magnitudine. ·hic·
Ita quod ex aliis locis ibidem mittunt equos suos ad impinguescendum. Et emunt
ibidem ordeum in agro permansurum. Et venditores ordei habent stabula paruula
in campis in quibus animalia sua nutriunt pronsus impinguant. Sic
vocatur quasi tempus circa natiuitatem domini erat summa pax quasi [illegible] in eorum
lingua. Et quia tempore natiuitatis domini erat summa pax in toto mundo. Et
quia inter bethleem et locum quo angelus domini pastoribus apparuit circiter
dimidium miliare. Et via aliquantulum longa. Et nec frigus erat. Tunc pastores
ibidem per totam hyemem die nocteque de loco ad locum. Nam sic suis gregibus
sic in pascuis permanserunt sicut et adhuc faciunt ut puto. Sed ut ad propositum redeamus

In diebus illis cum itaque exiret edictum a cesare augusto erat herodes
rex iudee a cesare et romanis. Non enim erat iudeus uel rex iudee
natus. Sed eidem cesar augustus et romani regnum iudee et quamplures
alias terras et prouincias usque ad finem iudee persidis et Caldee sine prelio sub-
iugauerunt et potenter possiderunt. Unde omnes homines in omnibus partibus orientis
iudee persidis et caldee aperte timuerunt quod herodes alienigena a cesare et roma-
nis rex iudee esset constitutus et non de semine regali iudeorum natus sicut in tempore
quo deus et homo sunt natus impleretur prophecia danielis dicentis Cum
in fine malicia et persidia pendant dicentes [illegible] ... et ultimus ad huc iudei
[illegible] eorum vincta non cessasset. Sed quamplures reges habuissent. Sed non negant
herodem persidiam cepisse iudeos et eorum gentili [illegible] peccatum. Unde
eciam eorum persidiam et eorum patriarcha Iacob consimiliter cum sic aut non auferetur

prophetarum

scripture de Iuda vel et quamplures alie questiones similes de quibus in partibus istis non est cura de dictis articulis et causis de quibus per singula esset longum enarrare. Sed ad propositum redeatur.

Cum itaque ut supradictum est in Bethleem in spelunca deus et homo esset natus, extunc idem deus omnipotens qui semper prope est omnibus invocantibus eum in veritate, predictam stellam Balaam prophetatam et longissima retroacta tempora per duodecim astrologos Indie Persie et Caldee super montem Vaus ut dictum est a tantis temporibus remote et amore expectatam et observatam, fecit (?) stellam eadem nocte et hora qua ipse homo fuit natus, tunc super eundem montem Vaus in modum solis radiantis oriri fecit et illuminavit universum celum et firmamentum, et paulatim ad modum aquile super ipsum montem ascendit, et per totum illum diem in loco super eundem montem in supremis partibus aeris et immobilis permansit. Itaque cum sol in meridie perfulsit quasi nulla distantia erat in claritate inter ipsam stellam et solem. Ut in quibusdam libris continetur, ipso die nativitatis Christi elapso hec stella ascendebat sursum ad celi firmamentum. Et ipsa stella prout in partibus istis depingitur in ecclesiis non fuit sic formata, sed quamplures radios longissimos facibus ardentiores et quasi aquila volans et alis aerem verberans sic radii stelle commovebantur. Et ipsa stella habuit in se formam infantuli et desuper signum crucis. Et audita est vox in stella dicentis: natus est hodie rex Iudeorum qui est expectatio gentium et dominator eorum, ite ad inquirendum et adorandum eum.

de ortu stelle

Ad roborandam ergo fidem gentium et ad confirmandam maliciam et temeritatem Iudeorum deus omnipotens cuius providencia in sua dispositione non fallitur qui prout Paulus ait vocat ea que non sunt tamquam ea que sunt in sua providencia ista egit et disposuit. Cum tunc universi homines utriusque sexus omnium illarum terrarum et partium orientis visa tam mirabili rara et insolita stella et illa voce quasi audita ultramodum fuit perterriti et admirati. Et quia istam esse stellam per Balaam prophetatam et a longis retroactis temporibus desideratam et expectatam non dubitabant, extunc tres reges qui tunc Indie et Persidis et Caldee regnabant de ipsa stella informati et per astrologos et doctores et prophetas in scriptura multum sunt gavisi quod ipsorum temporibus illam tam longe ante prophetatam videre meruerunt, quam tam longissimis temporibus omnes predecessores eorum amore expectaverunt et desideraverunt. Cum hii tres reges gloriosi primitus et maximam partem terrarum et regionum distanciam spatii et quilibet alius de alio penitus ignoraret, sed uno tempore de ipsa stella informati, tunc ditissimis muneribus variis et insolitis et nobilissimis ornamentis et vestimentis ac ornatu regio cum equis et mulis et camelis ac thesauris in multitudine et cum maximo ingenti comitatu et apparatibus prout nobilius potuit ad querendum dominum et regem natum Iudeorum ad adorandum separabiliter et honestius se paravit separavit, prout vox de stella dixit et precepit. Tanto nobilius et honestius se preparavit quanto super se regem natum altiorem cognovit quem querere et adorare proposuerunt, et omnes eorum expeditiones in bobus et gregibus et armentis et aliis eorum cibariis ac utensilibus et nobilissimis etiam ornamentis et omnia necessaria que ipsorum et eorum comitibus sufficere potuissent copiose parare per patrie fecerunt in multitudine quamplurimorum camelorum et iumentorum. Nam consuetudinis est in omnibus partibus ultramarinis exceptis in magnis civitatibus quod in omnibus

civitatibus et villis sunt quamplurima delectabilia et amena hospitia similiter comestibilia
et pabula et lectisternia in optimo foro reperiuntur Sed principibus et dominis qui cum aliqua
multitudine tendunt in partes illas sunt camela Sed et lectisternia et similia et vic-
tualia et ad coquinam pertinentia necessaria cum principibus et nobilibus portantur
in mulis et iumentis Nam eciam ibidem homines propter inestimabilem et in-
tolerabilem solis ardorem de nocte ambulant et vagantur ibidem

Ceterum de regnis et terris istorum trium regum qui se itaque tam
nobiliter ad querendum et adorandum dominum preparaverunt est sciendum quod sunt tres
Indie quarum omnes terre et regiones pro maiori parte sunt insule Et omnes
hee terre et regiones et insule sunt aquis et desertis et serpentibus maximis et
aliis animalibus periculosissimis et venenosissimis et paludibus horribilissimis
plene in quibus crescunt arundines tam grosse et alte quod ex illis in partibus illis
domus et naves construuntur Et sunt diverse ab invicem separate Et una queque istarum
terrarum et regionum terris et insulis crescunt et nascuntur herbe et bestie et animalia
Itaque ultramarinos laboriose de una terra vel insula ad aliam pervenitur Et legitur
quod Assuerus regnavit super centum viginti septem provincias ab India usque ad Ethiopiam

Prima igitur India fuit regnum Nubie in quo temporibus nativitatis domini Melchior
regnavit qui domino aurum obtulit Cuius eciam in talibus terris fuit regnum — Nubie
Arabie in quo mons Synai est situs et mare rubrum Et per illud mare rubrum
de Syria ad Egyptum faciliter navigatur Sed mercatores et alii homines de partibus cis- — mare rubrum
marinis transire non permittuntur Et Soldanus ab ista parte maris rubri fortissima
castra in quibus captivi nobiles detinentur Et ab illis castris cavetur ne aliquis
homo de partibus cismarinis natus ad partes et ad terras Indie transeat ne quis presbitero
Johanni domino Indorum vel aliquibus regibus in India et Orientis aliquarum terrarum
de regibus Francis afferat Sed omnes incole de partibus ultramarinis transire per-
mittuntur Sed tamen de negotiis eorum diligenter examinant Et econverso presbiter Johannes
dominus Indorum ab alia parte maris rubri eciam habet castra fortissima de quibus
eciam eodem modo cavet ne aliquis de partibus illis transeat domino suo incognito
Unde fratres minores augustinenses carmelite predicatores et mercatores et alii
homines de partibus cismarinis nati et adpetere Indie volentes transierunt et eunt
per regnum Persarum per viam multum longam tediosam et laboriosam Peregrini autem et
mercatores qui de India per mare rubrum transierunt dicunt quod tota fundus mare ru-
bri sit tam rubei coloris quod precedente fundi de super existenti aqua ut
in vinum rubeum appareat et est salsa et clara ita in profundissimo eius
... et fundo lapides et pisces vel alique alie res bene discernuntur Et ipsum
mare rubrum sanguinarem formam et incidit et fluit in magnum occeanum et
est quasi vel in minori in latitudine latum in nemus loco latior ubi filii Israel sicco pede
pertransierunt quando Pharao cum exercitu suo eos sunt insecuti et submersus Et ex isto
mari rubro alius fluvius effluit qui incidit in Nilum fluvium paradisi qui
fluvius transit per Egyptum et per illud flumen quamplurima nobilissima mercimonia — Nilus transit per Egyptum
de Oriente in Indiam transeunt in Egyptum et Babiloniam et Alexandriam et
de India per universum deferuntur Ceterum tota terra Arabie in qua mons Synai — terra Arabie
Synai est situs multum est rubea et optimum aurum ibi nascitur et ligna

et lapides in ea sunt rubei et ibidem in monte vena smaragdina reperitur
quam nimis attente soldanus custodit. Et ista tercia arabia quondam presbitero johanni totaliter
pertinebat. Sed nunc pro maiori parte soldano et in memoria de india pacifice tributa
permittit. Sed et soldanus dat tributum presbitero johanni de tercia arabie in presentem diem.
Sed ut ad propositum redeatur etc.

Item in secunda india fuit regnum godolie in quo tempore nativitatis domini regnavit Balthasar qui domino thus obtulit. Cui tercia in talias terras fuit id
antiquum regnum Saba in quo plusquam in aliis terris orientis crescunt quamplurima
nobilissima aromata et plusquam in aliis mundi ibidem thus distillat ex
specialibus arboribus. Item in tercia india fuit regnum tarsis in quo tempore nativitatis
regnavit Jasper qui domino mirram obtulit. Cui tercia in talibus terris dictas fuit illa famosissima
insula egrisoulla in qua plusquam in aliis terris mundi mirra crescit. Et crescit
in modum spicarum adustarum foratas in maxima quantitate et herbis maturescit et tam mollis et pinguissima tunc esse creditur se erigit. Et ex tunc plene pedes
per ipsas herbas trahuntur et cum illis sicud cera mollis crescunt. Et in eadem
et forma crescit Cynamomum. Ecce quam magna providencia et predestinacione divina
nominis fore sciunt quod hii tres reges gloriosi Melchior Balthasar et Jasper ex
terris illis terris et quibus munera crescebant que domino offerre maxime propagata
plusquam de eorum maioribus regnis debebant reges appellari. Unde
David ait reges tharsis et insule munera etc. Nam tunc tempore ipsi tres
reges excepto eorum regnancium fuerunt binomii. Nam Melchior rex nubie et arabum vocabatur. Et Balthasar rex godolie dominus dicebatur et Saba.
Et Jasper rex tarsis et insule vocabatur. Sed ad propositum redeatur.

Postquam ut dictum est hii tres reges gloriosi itaque cum thesauris
pompa et ornamentis ac diversa expeditione se in omnibus et per
omnia nobiliter preparassent. Et licet eorum fines regnorum sibi
et quibus de aliis propositis. Et intencione permixti nesciebant ipse ultra
et longiorem terris eorum distancia. Et tamen unusquisque regum et suum exercitum et comitatum ad expedicionem stella que eis precedebat. Et stella
cum euntibus ibat. Et cum stantibus stabat. Et de nocte ut non stella
sed ut sol vel luna radiabat et nobilitate sua omni tempore cuncta
lucidabat. Et in omnibus civitatibus et villis quas tunc temporis preteribant
pariter die noctuque in unumque modo porte non claudebantur. Per quas
transierunt. Et non videbant eis esse diei. Unde habitatores et conversantes
omni civitatum illarum et quorum per quas ita de nocte transierunt
vehementer fuerunt perterriti et amirati. Nam viderunt reges et maximos exercitus
cum maxima multitudine et expeditione pecorum transire quibus potenciam mea
erat dies et nox nulla fuit et nescientes unde venerunt vel quo tenderent. Et demane videbant terram eorum vestigiis equorum et innumerabili
multitudine pedum omnes homines per quos ita transierant. Sed sicud extasi
et ex maxima [illegible] fuit in ipso universo tempore longe. Et postquam
hii tres reges gloriosi ad alias terras et regiones ignotas pervenerunt tunc

torrentes aquas desertos et montes planicies et valles et paludes equi-
bilissimos absque impedimento transierint et cum ipsis sua vehicula et aspera
inveniat planata / Et nunquam in die sive in nocte quieverunt nec hospicia in-
troierunt / Sed tamen ipsi quam ipsorum exercitus et eorum equi et muli et omnia
eorum animalia absque cibo et potu permanserunt quousque ad bethleem per-
venerunt / et omnibus in via nisi una dies brevissima videbatur / et sic deo
et stella duce etiam decima die nativitatis domini orto iam sole dictis et
regibus coram in bethleem pervenit / de quo nulli dubium sit / nam adhuc infan-
tulum ihesum et mariam et ioseph in spelunca invenerunt in presepio Et de tam
brevi et celeri transitu multi libri narrant / Nam aliqui libri dicunt quod
in dromadariis advenisse Et quod prophetice modo in ultima tam cito et celeriter
pervenerunt de quibus et solempnis pater gregorius dicit in omelia Epiphania operatio
divina rationes comprehendi possunt / non est ammirabilis et fides meritum quia cui
humana ratio prebet experimentum / Nam ipse deus qui in veteri testamento
abacuk prophetam de iudea in babiloniam ad danielem in lacum leonum
ultra centum dies in reditu suo cum capillo duxit / Ipse idem deus in instante
novo testamento / ipsos tres reges de india et caldea de oriente in iudea
diebus duxit et potuit / Iudeam sibi absque aliquo impedimento / ipse deus
cum virginis partum idem abacuk in medio duum animalium cognovit. (margin: In medio duum a[nimalium])
sic ipse in signo / et tipo virginis partus virginis sera et claustra non aperte da-
nielem in lacu leonum attulit et portavit / Et sic diligenter scriptura testatur
omnia que in veteri testamento per danielem et abacuk et alios sanctos
suos prophetas in tipo premisit et ostendit / Hec idem deus in instante novo te-
stamento cum hiis tribus regibus gloriosis et principiis gentium et eorum meritis
et principiis gentium regum misericordiam et totaliter implet Sed ut ad propositum redeat

Potuisset enim deus hos tres reges et eorum exercitus sicut abacuk in mo-
mento de oriente in iudeam perducere Sed licet ipse deus omnipotens ut homo
vincit semetipsum erat in voluntaria paupertate humanitate et fragilitate
fuerat natus / tamen ipse suam nativitatem voluit omnibus demonstrare miraculose
cum sua deitate / et magestate omnibus gloriose Sed ut nunc ad propositum redeat

Cum itaque hii reges gloriosi quilibet cum exercitu suo et suo comitatu et expeditione
civitati ierusalem ad duo miliaria appropinquaverunt Tunc nebula densa et
caligo tenebrosa universam terram cooperuit / Et in ipsa nebula et
caligine stellam amiserunt / Unde ysaias ait Surge illuminare ierusalem quia
venit lumen tuum et cetera / Quia ecce tenebre operient terram et caligo populos
Et ipsi tres reges ut supradictum est quilibet cum suo exercitu et comitatu
separatim tunc prope ierusalem venissent Primo melchior rex nubie et arabie
cum suo exercitu primus iuxta ierusalem venit / et iuxta montem calvarie super (margin: locus calvarie)
quo postea crucifixus est ihesus in nebula resedit / nutu dei Et erat tunc temporis mons
calvarie rupes duodecim gradus altus super quem scelerati iusticiabantur
Et iuxta quem viam communem erat transitus / Unde eadem ipse nebula et caligine
et vie ignorantiam melchior remansit cum suis nec ulterius processit
usque dum alii duo reges supervenerant de quorum adventu tamen ignarus erat Et pri-
mo

cum venerabilis helena ipsum montem calvarie et sepulcrum christi ac alia loca sancta
in vna ecclesia comprehendebat. Et tunc etiam postmodum presbyter Johannes et alii principes
de regno nubie in quo Melchior erat rex super ipsum montem calvarie propriam
capellam sumptuosam fecerunt, quam in honore dei et sue matris marie dedi-
caverunt in memoriale sempiternum. Et illa capella pertinet solummodo nubianis de
regno nubie, qui ibidem nubiani vocantur et vocatur ibidem capella trium
regum nubianorum in presentem diem. Sed tunc sarraceni ipsius capelle hostium
lapidibus obstruxerunt. Et est sciendum quod illa capella non est in cacumine montis
calvarie constituta sed subtus montis. Ceterum postquam rex nubie et arabum
cum suo exercitu iuxta montem calvarie in tenebris et nebula parum resedisset,
Et tunc in eadem nebula et caligine Balthasar rex saba et godolie cum
exercitu suo venit continue prope et iuxta montem oliveti in quadam villa
que ibidem galilea vocabatur in tenebris residebat. Et etiam de aliis
ignorans. De eadem vero villa evangelista multum loquitur de scriptura sacra
nam in ea apostoli et discipuli domini resurrectionem domini et propter metum iudeorum
extra civitatem iherusalem sepe convenire consueverunt. et in ipsa vero villa
dominus discipulis suis sepius apparuit. Unde scriptura dicit. Precedam vos in ga-
lileam. et plura alia scriptura de hac villa narrant. Sed est alia
terra principatus que etiam galilea vocatur et distat a iherusalem tres dietas.
Cum itaque hii duo ~~tres~~ reges Melchior et Bal- Sed ut appositum videat
thasar in locis supradictis in nebula et caligine et tenebris obsiste-
bant. Et tunc nebula paulatim sursum ascendit sed stella ibi apparuit
Unde dum se prope civitatem esse vidissent. Et quilibet rex de alio ignorans ad quem
quilibet cum exercitu suo viam versus civitatem arripuit. Et dum venissent
ad trivium montis calvarie tunc Jaspar rex tarsis et insule cum exercitu
suo supervenit et vt isque hii tres reges gloriosi cum omnibus eorum exercitibus
quilibet de regnis suis in forma via prope in hoc trivio convenit. Et licet vnus
alterius personam numquam vidisset tamen in osculis et amplexibus se insimul pre gau-
dio ruebant. Et quamvis diversorum essent ydiomatum linguarum tamen vni-
cuique videbatur quod alius linguam suam propriam loqueretur. Et cum alter alteri causam
itineris sui exposuisset. Et in hiis tota concordasset tunc multum leciores et
ardenciores in eorum negociis sunt effecti. Et tunc nebula et caligo to-
taliter abscessit. Et ita incommunito et improviso civitatem iherusalem intra-
verunt. Et cum ipsi reges cognovissent quod ipsa esset civitas regalis quam
olim predecessores eorum et caldei sepius obsiderant et destruxerunt multum
gavisi fuerunt in ea regem iudeorum natum invenire. Sed de tam forti
et inopinato et valido impetu regum multitudine et vniversa civitas
est turbata et commota. Nam tantus eorum erat exercitus quod civitas eos
capere non poterat. Sed pro maiori parte extra civitatem manserunt. Et eam quasi
obsessione circumvallaverunt et totaliter circumdederunt. Unde ysayas ait forti-
tudo gentium venit tibi inundacio camelorum operiet te dromedarii madian et

nota hic ...

esse omnes de saba venient aurum et thus deferentes. omne pecus cedar congregabitur
tibi. arietes nabaoth ministrabunt tibi. Vnde sciendum quod hii tres reges omnem
expeditionem et pecorum multitudinem diversorum generum in partibus illis que consuetu-
dinis corporose secum fecerunt. Et oneribus arietum nabaoth adhuc in partibus
iherusalem et iudee undique permanserunt et sunt magni arietes omnem pinguedinem
quam alii arietes in positionibus corporis intus habent in cauda. habent pinguedinem
ipsi arietes nabaoth habent in cauda. Et latitudo ipsius caude extendit se
iuxta latitudinem corporis. Et aliquando reperitur quod cauda est excoriata quod cauda
plus ponderat quam reliquum corpus vel medietas. Et postremo arietum genere
deveniunt arietes silvestri. qui sunt magni habentes grossa cornua. Et
venantur eos canibus et leopardis. et duo (?) tenent per cornua ut se mo-
veant vel defendunt. licet tamen in illis sunt fortes. Sed ad propositum redeatur.

In diebus illis cum itaque hii tres reges ut dictum est cum eorum exercitibus in
iherusalem intrassent. Tunc herodes ibidem erat a cesare et romanis rex iudee
constitutus. et erat alienus (?). Et tunc hii tres reges de rege iudeorum in-
nato ab omnibus in civitate querebant. Et interrogabant. Vnde ait ewangelista
ubi natus est. Et (?) in bethleem iude. vel textum ewangelii usque offerebant
ei munera aurum thus et mirram.

Dubitat (?) quare hii tres reges prius iherusalem quam bethleem intrare (?) libri venerunt. XVII
Diversimode declarant. de quibus plures cause sunt scripte. de quibus per sin-
gula longum esset dicere. Sed in veritate causa erat una. quod herodes et civitas
propter introitum ipsorum sunt turbata. quia videbant ipsos reges esse de oriente et
caldea. qui ex permissione divina ipsam civitatem sepius ab antiquo et
totam iudeam obsiderant et destruxerunt. Et eius reges fuerunt persecuti. et
quod hii regem iudeorum in primo (?) natum et erant (?) et (?)
qui presentes orientis et caldei ad adorandum pervenerunt. et quia herodes
erat perfectus (?) et alienigena a cesare constitutus. Et quia iherusalem fuit civitas
regalis et reges iudeorum semper in ea habitaverunt. et legis doctores et scribe
in scripturis (?) et prophetie spiritualiter (?) semper in ea fuerunt. Et de eius exercitu herodes
et iudei timuerunt. Sed de eorum rege novum nato quem alii reges adorare
venerunt. et eos turbaverunt. Et maior causa fuit ex permissione divina stella
amissa iherusalem intraverunt ex improviso. Ut ipsi iudei nativitatem domini et
locum nativitatis perscientes quod reges interrogaverunt. quia nimirum iudei prophetie
spiritu erant pleni. sed tamen quia ipsum natum despexerunt. quod antea longe nasci-
turum presumpserunt (?). Sed et locum herodi ubi nasceretur demonstraverunt. ut eorum
scientia ipsis fieret in testimonium dampnacionis. et nobis in adiutorium credulitatis.

Cum itaque hii tres reges de loco nativitatis regis iudeorum imperati
per herodem et doctores iudeorum plenius essent informati. et cum eorum
exercitu ab herode et iherusalem recessissent. Tunc more solito iterum eis stella apparuit

et eos sicut prius usque Bethleem antecessit que distat a iherusalem duo parva miliaria
Et in ipso itinere pastores reperierunt quibus angelus domini cum multitudine celestis
milicie in magna claritate nativitatem domini nunciavit. Et ipsi pastores cum
vidissent stellam statim occurrerunt regibus. Et dixerunt quod in tali fulgore
et claritate eis angelus domini apparuit, qui eis nativitatem domini nunciavit. Et
omnia que eis ab angelo dicta fuerunt. Et quomodo secundum dictum Bethleem visitaverunt
et viderunt, omnia per ordinem narraverunt. Ipsi reges cum toto exercitu eos
libentissime audierunt. Et ita diligenter consideraverunt et multum sunt gavisi de
allocutione stelle et voce ex ea audita, iam penitus non hesitabant, dicunt
quidam iudei in oriente quod credant pro nunc iudeos quod angelus qui filios israel
per egressionem de egipto in columpna ignea precessit quod idem voce angelica
de stella audiebant. Nam cum regibus et pastoribus loquebatur stella magis et ma-

Cum itaque isti tres reges cum toto exercitu apposito, que in sua civitate fulgebat,
muneribus datis eis a iudeis recessissent. Et iam in Bethleem esse
se cognovissent, tunc regalibus vestimentis et ornamentis prout nobiliter
poterant se diligenter preparaverunt. Et die hora prima quando a iherusalem recedebant
eadem die hora sexta in Bethleem veniebant. Et plateam de qua supra
dictum est que ibidem platea coopta vocabatur transierunt. In cuius fine fuit tu-
gurium et spelunca in qua christus homo fuit factus. Et statim supra illam
que ante tugurium in qua panes vendebantur, stetit stella immobilis. Et
infra muros lapideos et fictiles que ibidem ab antiquo permanserat per
modicum intervallum stella cum tanta claritate et fulgore se dimisit quod omnia
in spelunca erant illuminata. Et iterum mox in aerem sursum ascendit. Super
locum immobilis stetit, sed splendor eius in eadem spelunca remansit. Et
sicut ait evangelista, Et intrantes domum invenerunt puerum cum maria
matre eius. Et procidentes adoraverunt eum. Et apertis thesauris suis obtulerunt
ei aurum thus et mirram. Deinde pervenit ad consuetudinem in partibus
orientis quod nullus vacuis manibus et absque osculatione terre ante pe-
des soldani vel alicuius regis in oriente ipsos loqui potest in partibus de
cum sit mediterraneum offerunt eis pira et poma. Allegantes quod aurum et ar-
gentum non possunt possidere, que cum magna reverencia et humilitate a sol-
dano et aliis regibus paganis et gentilibus reverenter recipiuntur.

In ipso die isti tres reges in Bethleem domum ihesu quesierunt et ado-
raverunt et munera ei obtulerunt. Erat ihesus in etate tredecim dierum in
humana persona secundum suam etatem erat aliquantulum pinguis. Et in
pannis paupere usque ad brachia involutus in presepio in feno iacuit. Et ma-
ter eius prout eciam in picturis aliis exemplis reperitur erat in persona car-
nosa et aliquantulum fuscata. Et in conspectu trium regum tunc pallio
blanco fuit coopta, quod clausum ante se manu sinistra tenebat. Et caput
eius panno lineo circumvolutum et super presepe sedebat. Et manu dextra
caput infantuli ihesu tenebat. Et postquam isti tres reges clam ante
presepe et manus infantuli humiliter fuerunt osculati. Tunc unusquisque infantulo

ipsi de nocte et venientes obtulerunt. Et ipsa munera ante caput infantuli et
genua sue matris in presepe devote posuerunt. Et quod tunc temporis inueniri
fuerat audiuerunt predicta. Erat autem Melchior rex Arabum et Nubie minor
in persona, et Balthasar rex Saba et Godolie mediocris erat in persona. Et Jasper
rex Tarsis et insule Egrisoule erat in persona maior et Ethiops niger. De quo nulli
dubium sit. Nam propheta ait: Coram illo procident Ethiopes et inimici eius
terram lingent. Et venient ad te qui detrahebant tibi et adorabunt vestigia
pedum tuorum. Erant autem isti tres reges et ceteri eorum secundum staturam
hominum aliquales in personis et statura multum pusille. Itaque omnes fere plures mira-
bant de illis [illegible]. Et hoc est testimonium quod perhibent de illis de remoti-
ssimis et longissimis partibus orientis illuc peruenisse. Nam quanto magis
et versus ortum solis tanto [illegible] et debiliores et meliores nascuntur
homines, sed herbe sunt calidiores et aromata nobiliora ibi crescunt. Et
serpentes et huiusmodi bestie sunt venenosiores et longiores et grossiores. Et omnia
animalia et volatilia sunt maiora et rariora quam alibi. Nam dicunt Indi et
alii homines qui de partibus orientis in urbem et in alias partes causa peregrina-
tionis [?] perueniunt, quod in regnis istorum trium regum in
tonitruis et in [illegible] cotidie perueniunt, et fragore audiatur, et horribilissimo
ortu diei et aurora sol cum tanto strepitu [?] et fragore audiatur. Et versa
sonitu [illegible] audiat quod nisi quibus [illegible] sit nullus [illegible] tolerare. Et [illegible]
ville terre nascuntur homines [illegible] qui sonitum firmamenti sustinere [?]
nascuntur et [illegible] et operantur et sunt homines multum astuti et
ditissimi [illegible] et tales homines et quamplures rari alii homines
ad partes regni Indie et Syrie et Egypti et Judee frequenter perueniunt.

[illegible]

Et est sciendum quod isti tres reges ut supra dictum est de regnis eorum quamplurima nobilissima munera et or-
namenta more regali ad offerendum domino secum sumpserunt. Et omnia
ornamenta que Alexander magnus Philippi Macedo in India et
Caldea et Persida reliquit, et omnia ornamenta que regina Saba in tem-
plo Salomonis obtulit et vasa concupiscibilia que de domo regis Iudee
et de templo domini in urbem [?] eorum temporibus retroactis fuit portata
et sublata. Et quamplurima alia ornamenta in auro et argento et gemmis et
margaritis preciosis que reges eorum domino ad offerendum secum magnifice de-
tulerunt. Sed ut cum infantem Ihesum in presepe et in feno positum pauperrime
inuenerunt, prout supra in capitulo dictum fuerat. Et ut dictum est quod stella in tantum
[illegible] se diuisit quod tugurium et speluncam resplendebat et fulgore ste-
terunt quasi in camino ignis. Erant isti tres reges [illegible] et
[illegible] eorum descenderunt [illegible] et tanto timore et tremore fuerunt perterriti
et confusi quod in omnibus de nobilissimis ornamentis que secum sumpserunt ad
offerendum domino obliuioni tradiderant. Et aperto thesauro suo nichil nisi
quod [illegible] ad manum eius semel et cito et primo peruenit recepit. Mel-

coram illo procident ethiopes etc.

Melchior autem rex arabum supposuit triginta denarios aureos et pomum pomum
aureum sicut manu concludi potuit infantulo ihesu devote obtulit quem sequitur
Baltesar rex saba thus obtulit sicud ad manum eius advenit Deinde
Caspar rex tarsis mirram lacrimose obtulit Et tanto timore erant tunc
isti tres reges repleti et tam devote ardentes in oblacione effecti quod de
omnibus rebus que tunc beata virgo retulit quasi nil concedebant Et beata
virgo ad unumquemque regem offerentem inclinato capite humiliter deo gracias
dixit Pomum autem aureum quod Melchior obtulit cum triginta denariis fuit
quondam Alexandri magni et non fuit maiore quantitate quam totaliter
manu concludi potuit significavit vero quod Alexander magnus communem
particulam auri omnium tributorum mundi et omni provincie mundi conflare fecit
et ipsum semper in manu portavit et velud sua potencia totum mundum
in manu conclusit Et ipse pomum et cum aliis ditissimis ornamentis
in India relinquit quando Alexander de paradiso terrestri fuit reversus
Pomum aureum sicud cum regnum mundi inceperit et significatum in multis libris di-
versimode pariter docetur et posita Et quando Melchior rex pomum ob-
tulit indivisum non reperit ab aliquibus Et tunc regnum est quod absque prin-
cipio et sine fine pomum mundi concludit universalem et altitudinem alti-
et novissima nisi sue potencie venerabiliter et velocitate erant fines
terre Quia quolibet regnum est nobile potencia petrum Et quolibet ipse
cessante fide christiana et religione simul incipiente deinde principabat
et in hoc pervenit in consuetudinem quod tamen significacionibus imperatores
et reges terre in manibus tenuerunt pomus aureus in presentem diem Exterius
aurum denariis et thure et mirra que ipsi tres reges domino obtulerunt pariter libri
diversimode loquuntur nam aliqui libri continent quod aurum fuisset oblatum ad
matrem et infantulum in operam sublevandum et thus et mirra propter fetorem
stabuli Unde est sciendum quod in omnibus partibus orientis est consuetudinis et omnis
soldanus vel aliquis rex paganus vel sarracenus intraverit vel per
transierit suam civitatem tunc ante omnes domorum ianuas homines ibi-
dem thus vel mirram accendunt quibus secundum suam facultatem et qui-
cumque non fecerit punitur ut rebellis Ad quod magnam diligenciam ad-
hibent Unde thuris positus in oriente designat potestatem subiectorum et
debitam obedienciam Et accensum in deum vel ydolum vel in regem
significat in presentem diem Unde martires ab antiquo non tantum
cogebantur ydola adorare quantum ad ponendum et ad accendendum thura
Et ad huc sarraceni non restant cum christianis ab remittere et ne-
gare et interemptis eorum cum ipse adorare quorum quod thus nobis
plus eorum ponat subditorum exprimens Sunt ad propositum redeatur
Licet omnis deus in mira fragilitate et humanitate ut commendam
sanctissimum peperimus ipse nos fecit natus tamen istis omnibus

tium regum [muneribus dei] nō indiguit ad aliqua inopiam sublevandum / quia ipse dixit
et facta sunt omnia / Nam pannum aureum sibi oblatum [illegible]
[illegible] per Allexandrum tam potenter congregatum erogatum et dispersatum / Cum
ipse melchior in panniculo ihesu obtulit / statim in momento in pulverem et
favillam conversum et ad nichilum redactum fuerat Nam sicut in ipso
lapis sine manibus precidendus de monte abscissus Et statuam horribilem
quam nabuchodonosor vidit in sompnis comminuit et in favillam convertit
et ad nichilum redegit Sic ad instar in isto ipse lapis e celis / tunc de virgine
sine complectentium manibus / qui deposuit potentes de sede et exaltavit
humiles / ipsum pannum per minimum modum significat / sua humilitate et potencie
magnitudine in momento celi [illegible] et ad nichilum redegit / Ce-
terum quod de aliis muneribus statim fuerat infra audietis Sicut ad propositum re:

Postquam vero ipsi tres reges dominum adorassent et sibi [illegible]
munera obtulissent Et omnia complete perfecissent corporis statim ipsi
exercitum eorum / qui ibidem convenerant fuerunt tunc orientis pomer-
nam absque cibo et potu et pabulo pervenerant / tunc more suo et eorum
mortalitate sine complete dormitare ceperat Et per totam illam diem
in bethleem et in aliis locis quieti et solatiose dederunt Et omnibus
hominibus exposuit / quod stella eos miraculose duxerat / [illegible]
inde [illegible] / ut iudeis maior confusio / et gentibus maior credulitas
solacium inde oriret Et ut prius alibi dictum est Et responso accepto in sompnis
etc. corporis stella que eos prius precedebat ultra non apparuit Et extra regna
humana eorum more hospicia / die ac nocte capiebant in via Et ipsi
tres reges qui ex longinquissimis suis terris remotissimis distantibus
miraculose approximare convenerunt / tunc per ipsum plures et primates transierunt
Et quas olim alofernes cum suo exercitu abolgente et caldea transivit
et in ceam pervenit / per has terras ipsi tres reges deputata in orientem
et caldeam sunt reversi / et ad tanto magnis expectatum / has terras et
in ipsis transierunt / quod homines illarum terrarum secundum antiquo auditu putabant
holofernem iterato pertransire Et ipsi reges in villis omnibus / et civitatibus
ab omnibus populis benignissime sunt recepti / et omnia que viderant et
egerant et audierant / et quod ipsis acciderat post egressionem terrarum suorum
humiliter omnibus predicabant / Et ad quecumque loca pervenerant omnibus populis
more regio benigni fuerunt / cum eorum virtutes et humilitates multorum fama
apud eos in omnibus terris numquam potuit aboleri / et omnibus cibariis et ne:
cessariis que defectus sunt secum sumpserunt / tam ipsis quod eorum exercitui et
equis et animalibus eorum quousque de regna ad predictum montem vaus pervenerunt
penitus nil defecit / sed sani incolumes cum omnibus suis adducta sunt

venisset. Et per ea que de terminis regionum eorum in xiii diebus stella duce
pertransierunt in ipsa die peregrinando per districtus et inceptes laboriose pera-
serunt ut ipsi et alii homines sciunt distantiam inter spacium Indiarum et
Chananeam. Herodes et scribe et seniores iudeorum ipsos tres reges
per longam viam fuisse sciunt et specialiter Tharsenses et alii qui perceperunt
per ipsos reges ambulare et eorum dromedes et muta predicare. Unde Hero-
des ipsis Tharsensibus pro invidia culpam imposuit. Et ipsi flumina
Herodes naves tharsi | sibi pertransire ~~permansit~~ permiserunt. Et eorum naves combussit et
totam terram suberne statim mitten destruxit. Ceterum omnes gentiles
et iudei per quorum terras et loca ipsi tres reges pertransierunt cum eorum exer-
citu cum maxima admiratione plene narrare non sufficiebant.
quia miraculose per terras die ac nocte transmissi. Et alii iudei qui inter
gentes habitabant dispersi Chaldei et iudeis undique in lege et prophetis presentes
veteris testamenti perhibebant. Et ipse Jerusalem admiratione et ze-
lotam. Iudei inter gentiles habitabant. Et alii absque lege ipsos
tres reges magos appellabant. Iudei nativitatem domini et scripturas
sciebant sicientes gentilibus tamen ignoraverunt. Et unde et in India iudei
gentiles ubique habitabant et undique ipsos tres reges
magos appellabant et confirmabant et sic consuetudinem pervenit et in usu
permansit quod ipsi tres reges gloriosi in toto mundo vocati sunt magi in scripturis. Quare
vero de hiis tribus regibus multa libri diversas opiniones et tenent opiniones quare
Quare magi sunt vocati | magi sunt vocati. Nam aliqui libri continent quod vocantur magnifici. Et alii
libri continent quod vocentur magi quasi magis sapientes. Et continent quod magi
sunt malefici. Sed precaveat omnis ... Et alii plurimi libri diversimode ex-
ponunt quare hii tres reges magi sunt vocati. Sed de expositionibus non est
necesse. Nam absque aliquo dubio sunt maximi reges et gloriosi et
divites et deregimine potentissimi prout homines eorum civitates in eorum regionibus
testantur qui etiam in oriente et in omnibus partibus ultramarinis
volunt hanc prerogativam prout inferius audietur.

Postquam vero hii tres reges cum exercitibus eorum ut dictum est cum magnis
laboribus, expensis et districtis adimpleverunt vota itinerialem per Beth-
leem venerunt. Et ibi capellam in honorem regis iudeorum nati quem
itaque quesierunt et munera obtulerunt laboriosissime et devotissime fece-
runt et ultimo more regio ornaverunt. Et in pede quod subtus montis
a laboribus itineris quieverunt. Et ibi more regio per aliquod tempus solaciose
viderunt. Et ibi locum sepulture eorum elegerunt. Et post modicum tempus
omnes terre et regionum eorum principes et nobiles et universi populi ipsis
ibi obviaverunt et ad eos unanimiter confluxerunt. Et ipsos plus decem infinite

recepimt et de adventu eorum mirum gratulabantur et audientes que et qualia
per eos et eis deum operante essent mirabilia timore et tremore ac etiam amore ob-
stupuerunt et in maiori reverentia et honore et timore eos habebant ob hoc ceperunt
et sic cum ipsi tres reges deo gratias agentes quilibet cum suis ad terras et ad regna
sua sani corporibus cum gaudio sunt reversi, non tamen cordibus ab invicem
separati. Et omni populo ea que viderant et audierant et ipsis acciderat similiter
predicabant. Omnibus vero templis eorum intemplis stellam cum infantulo et de-
super signum crucis ponentes modo prout ipsis apparuit honorifice sculpere
et fieri fecerunt. Et omnibus quamplurimi gentiles relictis suis erroribus et y-
dolis infantulo cui ipsi tres reges munera obtulerunt et adoraverunt. Et ca-
pellam super ipsum montem sanctum et longinquis partibus diversorum hominum devo-
tissime visitaverunt. Sed postquam ipsi tres reges ad propria essent reversi, ubi
hominibus similiores et devociores sunt effecti, ut vicinarum terrarum
et regionum nationes in oriente de eorum virtutibus et sanctitate plene
non sufficiebant enarrare. Et sic in laudabili vita et honesta conversatione
usque ad adventum beati thome apostoli laudabiliter permanserunt. Sed ad propositum redeatur etc.

Post recessum ipsorum trium regum de bethleem tunc beata
virgo maria cum infantulo ihesu in tugurio et spelunca in quo ipse
fuit natus per modicum tempus permansit. Sed ex crescentibus de ipsa et de tribus
regibus tam mirabili fama tunc beata virgo cum infantulo in aliam
speluncam subterraneam in rupe sitam propter metum iudeorum intravit. Et usque
ad diem purificationis sue in ea permansit et latitavit. Et multi homines
senes et iuvenes prout decuit beatam mariam et infantulum ihesum diligebant
et inquantum poterant diligenter colebant. Et ipsis necessaria quibus indi-
gerant ministrabant. Et super eadem spelunca in qua beata virgo cum infantulo
latitabat postmodum crescente fide christiana sancta est capella in honore trium
regum et beati nicolai consecrata. Et videtur propriam capellam communiter visitari
fuisse, et habet duas ianuas. Sed una lapidibus nunc est obstructa. Et in
illa capella est adhuc lapis super quem beata virgo semper sedere consuevit
quando suum infantulum ihesum lactavit et quadam vice contigit modicum
lactis de sua mamilla super ipsum lapidem cecidit cuius lactis species super
eundem lapidem impositam diem permansit. Et quanto plus abraditur tanto plus
accrescit et pregnans medicinam portat. Et sic lac beate marie in quam pluribus
ecclesiis monstratur. Et postquam beata virgo cum infantulo suo tam festinanter de spe-
lunca in qua ipse fuit natus in aliam speluncam intravit propter metum
iudeorum tunc camisiam et pannos in quibus ihesus fuerat involutus
in presepio in feno oblita usque ad tempora venerabilis helene matris constan-
tini prout deo placuit recentes permanserunt que tunc per ipsam fuerunt

Lectio

De lacte beate virginis

sufflata Nam judei in quo loco Christus fuit natus ab illo tempore pre nimia
invidia fuerunt et longo tempore pro loco prophanato et sacrilego et maledicto
habuerunt Ita quod pueros et parvula nec gentiles ipsum locum intrare permiserunt
et totam terram jumentis et canibus omnibus inculcabant quod propter hoc locum
nullus intrare fuit ausus nam omnes intrantes habuerunt pro ex-
communicato Postea cum beata virgo in purificatione infantulum suum secundum legem
Moysi in templo cum turturibus obtulit Et ipsum Simeon senex in ulnas
suas accepit dicens Nunc dimittis servum tuum domine etc. Et eodem tempore
tam Simeon quam Anna de ipso infantulo pluribus populis et sacerdotibus
astantibus prophetarunt plura prout evangelium dicit Ex hac declaratione judeorum
qui tunc viderunt in templo sanctam infantulum et matrem denovo acceperunt
Et judeis et Herodi in ipsa spelunca vel in aliquo loco alio beata virgo cum
puero non potuit diucius latitare Tunc prout evangelium continet angelus domini
apparuit Joseph in sompnis dicens Surge et accipe puerum et matrem
eius et fuge in egiptum Et esto ibi usque dum dicam tibi Futurum est enim quod Herodes querat
puerum ad perdendum eum Et quo et qualiter beata virgo cum infantulo suo
in egiptum pervenerat Et unde redierunt totum in libris de via periculosa
heremi silvestrem et arduum de infancia Christi plenius reperitur Per plurima
loca multum periculosa heremi silvestris et arduum [illegible] et periculosi-
ssima et deserta transierunt Et prout signo omnibus viis et locis per
quas in egiptum et reditu beata virgo Maria cum infantulo suo transiit
ubi hinc rose jericho crescunt que undique rose de gericho vocantur Et hiis
rosis mulieres saracene multum libenter utuntur in partu Et locus in
quo beata virgo cum infantulo in egipto habitavit distat a Bethlehem ad
.xii. dietas Et hec per viam illam per quam beata virgo transiit et non alibi
crescunt ille rose de gericho in [illegible] simpliciter Et illas rosas
colligunt ibidem homines qui bedewini vocantur qui de loco ad locum
in ipso deserto cum pecoribus vagantur et per annum ipsas rosas vendunt
in maxima multitudine et christianis et peregrinis [illegible]

Ostendunt in quo loco beata virgo cum infantulo [illegible] deportavit
in egipto per septennium usque ad diem obitus Herodis habitavit fuit
iuxta civitatem Babilonie et Altaire ubi nunc est habitaculum sol-
dani Et iste civitates sunt maxime civitates et Altaire est maior
Babilonia et reputatur dieta septem parisiensium Et in loco ubi tunc beata virgo
cum infantulo habitavit nunc est habitaculum soldani Et in eodem loco est
ortus et in ipso orto sunt septem fontes aquarum in quibus beata virgo
infantulum suum lavare et balneare solebat et ipsa panniculi infantuli

Rose de jericho

De .7. fontibus in orto

ibidem lavare consueverunt Et tunc ibidem in orto crescit et affluit balsamum ex virgis Et stat quasi virga mediocris altior ulne in modum rubi zostrum formatus et folia quasi trifolia Et unusquisque virgam suam custodem habendo aliquem de captivis soldani qui ipsius virgas quasi corpus suum custodit irrigat et mundat Et in mense marcii soldanus semper est presens in illo orto Tunc virge balsami scinduntur et scissure bombice colliguntur Et subito bombicem et scissuras per vasa argentea tunc pendunt Ex quibus balsamus per bombicem sicut aqua ex guttis stillat Et ex vasculis fundunt in amphoram argenteam qui ibidem zerra vocatur que modico maior est quam sextarius vini potest intrare que cum ex omni balsamo vix adimpletur Et tunc soldanus recipit omnem balsamum solus Et cum legatus alicuius regis ad eum venit ille dat parvum vitrolum plenum omni balsamo ex istilato soldanus recedit Et tunc unusquisque virge custos simulat virgas de suo virgo scissas et ypas in modissima olla bullit Et balsamus qui tunc ex virgis ebullit sicut pinguedo super natat Et balsamus est pressa et bravonia coloratus Et cum aliquis homo de equo vel aliqua altitudine cadat et intus caput et quassat Et cum illo balsamo pungit statim consolidat et vulnere curabit cum quo pungit modicum de cicatrice non apparet Et ille balsamum vendunt custodes virgarum peregrinis Et mediatum in medium portat Nam nulla operatione est tante virtutis sicut ille balsamus qui vere stillat ex guttis Et crescit in oriente sicut et in omnibus partibus ultramarinis quod ille locus in quo beata virgo habitavit ad hunc ex eo habeat virtutem quod balsamus in eo crescat Et admirans signum operatur circa nullus omnino homo potest colere vel custodire nisi sit christianus quod sepius expertum est Sed si gentiles vel iudei ipsum excolent statim virge vel virge arescunt Cet- Nota

Ceterum de muneribus que tres reges domino obtulerunt ad propositum redeatur Nota

Sciendum est prout alii libri continent Et Melchior rex arabie obtulit domino pomum aureum quod ut dictum est in oblatione in fasciculum ad nichilum redactum fuit Item idem Melchior obtulit triginta denarios quos Abraham egrediens de terra caldeorum in peregrinacionem secum sumpsit et in ebron portavit Et cum ipsis agrum in sepulturam sui et Sare uxore sue et filiorum Ysaac et Jacob emerunt Et deinde temporibus Jacob per eosdem denarios Joseph a fratribus suis fuit venditus in egyptum Et post hoc idem triginta denarii a fratribus Joseph filiis Jacob in emptionem frumenti Joseph fuerunt reportati Et deinde triginta denarii post obitum Jacob ad regnum Saba pro aromatibus pro sepultura Jacob fuerunt missi Et in thesauros regios repositi Et post hoc temporibus Salomonis idem triginta denarii cum

Romam ...

De triginta denariis ... et hic vide mirabilia de eis

cum pluribus aliis ornamentis in urbem in templo domini a regina saba fuerunt oblati
et donati. Demum tempore roboam filii salomonis in captione urbis et templi domini de
palatio ad manus regis arabum pervenerunt. qui tunc temporibus fuit in adiutorio egiptiorum
cum aliis ornamentis templi spoliatis in thesauros regios ponebantur. Et per hoc in novo
testamento melchior nato domino in bethleem tunc existens rex arabum cum pluribus
ornamentis. Et vasis aureis et muneribus preciosis que secum sumpserat. Et hos triginta
denarios de auro arabie purissimo qui antiquis et nobilibus auro in thesauris
suis ab retro [illegible] positi. et solidus hos obtulit. et alia ornamenta timore perterritus

Cum autem beata virgo metu fugit herodis fuit in egiptum tunc amisit ut predictum
triginta denarios cum aliis muneribus thure et mirra. sicut ei fuerunt oblati
in panno lineo ligata in deserto amisit. que quidem pastor qui ibidem ca-
briini vocant degens erat in ipso deserto. cum gregibus suis de loco ad locum
vagabat in pascuis ipsos triginta denarios cum aliis muneribus videlicet thure
et mirra invenit. Et usque ad modicum tempus ante passionem domini apud se reti-
nuit tunc ibidem pastor cecidit in incurabilem infirmitatem. Et cum de ihesu fa-
ma per mundum erat volaret. quod omnes languores solo verbo curaret. Tunc idem pastor
velut transtulit ad ihesum. et perditam suam sanitatem recepit. Et tunc idem pastor
triginta denarios cum aliis muneribus thure et mirra. que pueri domino in sua in-
fantia in bethleem a tribus regibus fuerunt oblata. idem pastor sicut in deserto re-
perit et invenit. domino nostro domino cum devotione obtulit. Et dominus mandavit pastori
ista munera ponere in templum super altare. Hec sacerdotes [illegible] tamen honora-
biles oblationes tempore super altare in incensum accendit. Et quia munera erant tam
rara et preciosa triginta denarios cum mirra in gazophilacium misit. Et post
hoc tertia die ante passionem domini ut omnes iudei recipere asserunt passione
domini hos triginta denarios de quorum bursa de gazophilacio sumpserunt et iude
scarioth de templo domini tradiderunt. ut eis ihesum traderet. Et partem
mirre vino miscuerunt. Et ori domini in cruce obtulerunt. ut evangelista ait
et obtulerunt mirratum vinum. Et reliquam partem mirre nicodemus princeps
iudeorum cum aloe et aromatibus addidit ad sepulturam domini. Et postquam
iudas hos triginta denarios retulit et asserens iudeis peccavi tradidit dicens
peccavi tradens sanguinem iustum. Tunc iudei dederunt xv denarios mi-
litibus qui sepulcra domini custodierunt. Et cum reliquis quindecim emerunt
agrum figuli ad sepulturam peregrinorum. Et ager figuli est ipse velut est
vix ad [illegible] iactum lapidis longus et magnus. Et temporibus quibus velut fuit
tunc in ipso agro profundissima fossa facta fuit. et spelunca et
fusio ampliando edificata. et de super consolidata. et de super fuit fora-
mina per que mortuorum corpora inponunt mittuntur. nec quisquam mirari de-
bet quod idem triginta denarii argentei vocantur in evangelio. qui tamen
fuerunt de auro arabie purissimo. Sed quia nomine argentei vocantur sicut denarii

De mirra cum vino oblata in cruce

De restitutione iude denariorum

Ager figuli

aureum nos vocamus denarii vero Bizanciati vel motonetes vel florenos. Et statu-
ra horum denariorum in nomine et moneta in illis partibus permansit apud Babilo-
nie usque ad destructionem illius persepolitanum(?) et ultimi. Et in omnibus partibus ori-
entis magni mutant monetas pondere vel valore. Et unus illorum de quinta
denariorum vel florenos habet in pondere et valore. Et in una parte denarii
stat caput regis impressum. Et in alia parte littere Caldee que ab hominibus — ut credimus non possit legi etc.

De militibus custodientibus sepulcrum

Ceterum de militibus qui sepulcrum domini cu-
stodiebant. Sciendum quod de consuetudine in omnibus partibus orientis et de-
clamationis quod omnia bona militum sunt bona pheodalia que ab ali-
quo ius non dividuntur nec separantur, sed cedunt totaliter primogenito. Et talia
bona tenentur a soldano vel aliis regibus iure pheodali. Et aliquo patre
mortuo filius primogenitus de hiis bonis efficitur miles. Et aliqua necessitate
compulsus defficiencia dum sunt vel meliorare et proxioribus assumendo pecunias
dare vel mutare. Et cum in illis partibus aliquis miles efficitur, tunc cum magno
ornatu et pompa et comitatu deceptis cum suis consanguineis et amicis
indeque tenus militie ornatus incedit per vicos et plateas ut si aliquis
inveniat qui ipsum ex aliqua infamia vel aliis causis quibus quibus-
cumque dicat eum militie indignum. Et si nullus reperitur qui eius
militie contra dicat, extunc in medio domus sue vel domus sui palacii
super lectum sternunt tertio opere panno aureo et aliis diversis ornamentis or-
natis, super quo ille qui miles effici debet mediis ascendit ad quem sicut in
partibus istis ad milites in principio sic veniunt omnes amici ad eum congratu-
lantes sibi quod militie dignus sit inventus. Et principibus et aliis dominis
et nobilibus vestimentis aureis et aliis ornamentis vestitus, cingitur talarium
et de lecto levatur, quod sit insignum sicut modis solus super lectum ascendit.
Et extunc principibus levatur quod sit ab omni impedimento et viciorum et macu-
lis in meliores mores se convertat. Et tales sunt milites stipendiarii qui
dominum crucifixerunt. Et eius sepulcrum custodierunt, quibus iudei xxx dena-
rios dabant. Nam idem denarii cum aliis ab Abrahe usque ad passionem
domini semper indivisi permanserunt. Et per complura loca sic transierunt. Et cum
de hiis prestitum sicut prophetatum quod eum hiis persiabat. Et extunc ab invicem
sunt separati. Et per ea undique dispersi. Et quam plura de hiis triginta dena-
riis et de trium regum muneribus leguntur. Que propter obliviendum scriptum sunt obmissa.

Quorum autem elapso tempore quando beata virgo cum infantulo suo remorabatur
in Egipto puer, ut dicit ewangelista: defuncto Herode ecce angelus domini
apparuit Joseph in sompnis etc., ut dicit ewangelium. Et que et qualia in
hiis et ab illis temporibus Christus in sua deitate et humanitate fecerat usque
ad eius passionem et ascensionem in ewangeliis plenius reperitur. Et post suam gloriosam
ascensionem Thomam suum apostolum ad partes Indorum in sorte predicationis misit.

De missione Thome apostoli ad partes Indorum

in quibus ipsi tres reges quondam habitabant et regnabant. Licet Thomas in-
tus apostolus Indorum fuerat missus et officium predicationis ibidem suscepisset.
Tamen ex providencia ipsius lapidis angularis qui facit utraque unum estima-
bitur fore factum. Quod Thomas qui post passionem domini et ad resurrectionem vulnera
digitis palpavit, ut hanc ipsis regibus et gentibus predicaret. Prout autem
gentes sicut nobis omnibus patet quod post resurrectionem domini Thome palpando
vulnera digitis exploravit de nobis omnibus omnem dubietatem amputavit. Sic
ad instar nostri omnibus patet. Et hii tres reges et hee gentes infanciam
domini quesierunt et oculis viderunt et muneribus adoraverunt et probaverunt. Nec
moveat aliquem quod sanctus Bartholomeus Jacobus Simon et Judas apostoli
domini etiam in illis illis predicabant. Quia plures sunt partes Indie quarum
una pars est longior et latior et maior quam tota pars transmarina. etc.

De cruce(?) et stella in ydolis

Ceterum cum Thomas in regionibus Indorum evangelium domini fideliter predicasset
et universas insulas illas circuisset et demones sicut ceteri apostoli effugas-
set et diversos languores curasset et quam plura mirabilia fecisset
et quamplures gentes ad dominum convertisset. Et reperiens in omnibus templis
ydolorum stellam cum infantulo et signo crucis prout ipsi tres reges in
omnibus terris eorum fieri preceperunt eorum temporibus qui de Bethleem fuerunt
reversi. Unde cum Thomas a pontificibus templorum audivisset quod talis stella
cum tali signo etiam longis retroactis temporibus in monte Vaus apparuit
in signum nati Judeorum prout ex stella fuit auditum. Et quod ipsi tres
reges ipsum puerum natum ad adorandum cum muneribus quesierunt. Et
miraculose in xiii diebus in Bethleem levissime pervenerunt. Et multum
laboriose ad eorum regna redierunt. Et omnia que ipsis regibus acciderant. Et
idem pontifices templorum ydolorum Thomam plenarie informaverunt. Et
cum Thomas omnia audivisset. Extunc ingenti gaudio repletus ipsis pon-
tificibus et omnibus gentibus ardenti animo infanciam domini nostri Ihesu
Christi deitatem et humanitatem passionem et resurrectionem cuius digitis fideliter
palpavit fideliter predicavit. Et quod ipsum sanctis signis et prodigiis et doc-
trinis omnes templorum ydolorum pontifices et quamplures gentes ad fidem
convertit et baptizavit. Et significationem huius crucis et stelle et infantulo
quod ipsi tres reges quesierunt et muneribus adoraverunt similiter cum
Thomas exposuisset. Et ex omnibus templis simulacra et ydola eiecit et
ipsa templa in honore infantis quem ipsi tres reges adoraverunt devote
consecravit. Unde omnes reges et principes gentes per quas Thomas transibat
audita eius ~~tali~~ sancta fama cum diversis muneribus et obsequiis ad ipsum venie-
bant. Quos omnes in honore ipsius infantis et signo crucis sanavit
et ad fidem convertit et baptizavit. Et etiam abinde sancti et baptizati Indie
inter alios infideles quamplures christiani sancti Thome vocabantur vel ~~baptizati~~

Dum itaque fidem et infanciam domini et passionem et resurreccionem et ascensionem
et cetera in Indie et partibus undique predicasset et quamplures gentes ad Christum
convertisset et ydolorum templa destruxisset et in honore ipsius infantis
consecrasset Et in ipsis episcopos et presbiteros et dei ministros ordinasset et instituisset
tandem ad ea ipsorum trium regum regna se transtulit Et invenit eos adhuc
in carne viventes Et perfecta etate et decrepitos senes repperit Et quasi ex
predicacionem ministri [illegible] expectantes prout dudum eis fuerat relatum et promissum
deprecatum Et iussu accepto ipsorum eos mortem non videre nec gustare nisi prius
aqua et spiritu sancto essent renati Et de ipso infante Ihesu quem in muneribus ado-
raverant plenius essent instructi Quia cum hii tres reges ab omnibus audirent
quod quidam homo nomine Thomas ad regna ipsorum pervenisset qui ipsum infantem
quem ipsi in sua infancia adoraverant publice predicaret Et diversos languores
in nomine ipsius infantis curaret et demones effugaret Tunc ipsi tres reges
licet essent in decrepita etate compressi tamen se preparabant cum muneribus Et cum omnibus
eorum principibus et nobilibus et ipsorum regnorum populis ad beatum Thomam pervenerunt
quos cum beatus Thomas cum magno gaudio recepit Et de omnibus que Ihesus
in sua infancia fecit et docuit singulariter explicavit et eius passionem
et resurreccionem quam digitis suis incredulus palpavit per scripturas sacras eos
docuit plenius et monstravit Et specialiter de baptismate Iohannis sine quo nullus
regnum celorum potest intrare eos plenius informavit Et ipsos tres reges
cum omnibus eorum populis in gratia spiritus sancti baptisavit Et ipsi tres re-
ges spiritu sancto repleti sunt Nam omnibus populis et terris et linguis
que tunc ibidem adoraverant omnia que ipsis obvenerat et viderant et audie-
rant a principio usque ad finem per singula fideliter exposuerunt Tunc ipsi
tres reges cum beato Thoma et cum eorum exercitu et cum aliis quampluribus
populis ad montem Vaus se transtulerunt Et super hunc montem capellam
cum stella signo [illegible] factam in honore ipsius infantis tunc stella super
eundem montem apparuit demonstraverunt Et omnibus populis qualiter idem infans
in tali signo sicut prout super stellam apparuit pro humana salute spontanee
fuit suspensus beatus Thomas demum totaliter per ordinem ardenter exposuit
Et facta est leticia magna in populo Ita usque [illegible] que tunc pueri non
fuerunt de longinquis partibus pervenerunt ad hunc montem Vaus ad capellam
Et post hec deinde ipsi tres reges maximam civitatem in pede montis
construxerunt Et ditissime confirmaverunt et ipsam Sewa vocaverunt Que
adhuc maior et dicior civitas est in omnibus partibus Indie et Oriente us-
que in presentem diem Et in hac civitate est habitatio domini Indorum qui presbiter Io-
hannes vocatur et Thome patriarche Indorum

De habitatione presbiteri Iohannis et patriarche

Ceterum apostolus qui Thomas in omnibus ipsis partibus omnem populum
ad dominum convertisset Et baptisavit tunc ipsos tres reges in archiepiscopos
consecravit Et ipsi tres reges archiepiscopi sunt effecti alios episcopos
et presbiteros sine macula de omnibus populis elegerunt et ordinaverunt et omnia

iterum templa in honore dei et sue matris consecrauerunt in quibus omnibus alios dei ministros
clericos et predia et possessiones large donauerunt. Quos beatus thomas ipsis regibus archiepiscopis et aliis
episcopis et presbiteris ordinem misse celebrande declarauit et docuit. Et racionem qua dominus
in sua cena sui corporis et sanguinis confecit et discipulis suis tradidit. Et docuit
fideles instruxerunt et informauerunt. Et specialiter ordinem baptismatis ipsis dedit
et ipsum baptisma nullus non debere contempnere hortabatur et precepit. Et eciamque
beatus thomas ibidem populum ad dominum conuertit et baptizauit et adiutorio dei rite
et laudabiliter ordinauit. Ad superiores partes indie se transtulit ad predicandum verbum dei
et ibidem quamplurimum populum ad dominum conuertit. Et mirabilia operatus maximam vitam
ibidem martirio sicut in passione eius legitur laudabiliter consummauit. Et ad hunc
diem homines christiane secte qui nascuntur in ipsis terris in quibus beatus fuit
martirizatus naturaliter habent faciem in modo crucis formatas sed non [illegible]
Post recessum beati thome tunc ipsi tres reges archiepiscopi ordinati diem
ciuitates et villas et terras circuibant in quibus quamplurimas ecclesias funda-
uerunt. Et in ipsis episcopos et presbiteros et alios dei ministros ordinauerunt
quibus predia et possessiones large contulerunt. Et relicta quasi mundi vanitate
in ciuitate Seuua quam iuxta montem Vaus edificauerunt perpetuam mansionem
elegerunt. Et tamen adiutorio dei et aliorum presbiterorum regna sua in spiritualibus
et in temporalibus gubernauerunt et rexerunt. Quibus omnes gentes non timore sed
amore non ut dominis sed ut patribus per omnia obedierunt in caritate non
Anno uero secundo ante suam resolutionem tunc ipsi tres reges ficta
archiepiscopi ordinati omnes alios reges et principes et nobiles et maio-
res natu terrarum et regnorum eorum et omnes episcopos et omnes presbiteros et
dei ministros in unum locum conuenire et congregare fecerunt. Et cum iam lon-
ge senio et decrepita fessi nec haberent aliquos liberos uel heredes nec
ut asserunt unquam habuerint reginas uel coniuges. Et sicut creditur
ab omnibus in orientis partibus fuisse. Et usque ad mortem permansisse et
Virgines permansit tres reges dicitur quod libri quia sicut fuit principale genus in virginali dignitate
ita eciam domino principaliter offerentibus virginalem dignitatem obtulerunt. Vnde
eciam liber exponit quod aurum obtulerunt in signum virginalis dignitatis
et castitatis. Thus in signum virginalis deuocionis et oracionis. Mirram in
signum mortificacionis carnis quod uiri negant iuxta dictum sapientis
virtutem viuere sine carne est vita angelica non humana.
Cum itaque hii tres reges ut dictum est omnes reges et principes
et nobiles eorum et omnem populum in unum fecerunt conuenire
tunc omnes confortabant ut in fide quam ipsis thomas predicauit
h stabiles et fideles permanerent. Et ipsi reges et episcopi nobiles et principes
et vniuersus populus ibidem congregati in unum unum virum ydoneum voluntate
in fide quietum ab omnibus populis cum voce et unanimi consensu elegerunt
in loco beati thome apostoli in temporale spiritualem patriarcham qui thomas
ab omnibus debet appellari et ab omnibus venerari. Et post decessum uniuscuiusque
patriarche omnes archiepiscopi et episcopi et presbiteri debent in unum conuenire et alios

loco desineret secundum eorum conditionem concordie elige. Cum universi populi ut prius debent
obedire. Et ipsi tres reges illi patriarche decimas omnium terrarum suarum perpetue assigna-
bant. Tunc universi concorditer elegerunt Jacobum antiochenum advenam qui ad
illas partes cum beato thomam fuit secutus cui nomine mutato nomen thomas
sibi imposuerunt. Et propterea hodie illi patriarche indie qui thomas vocantur sicut nos
pape obediunt et obediunt in perpetuum diem etc. De constitucione presbiteri Johannis

Ceterum predicti reges gloriosi qui liberos et heredes non habuerunt. Tunc
eciam de omni consilio et unanimi consensu omnium congregatorum elegerunt
ibidem nobilem et illustrem virum. qui omnibus terris eorum in
temporalibus perpetue debet preesse. ut si aliqui malivoli patriarcham vel episcopos
vel presbiteros non curarent. vel ipsis rebellarent. vel fide apostotarent quod
per brachium seculare ad viam rectam possent compelli. Et illud dominium
debet succedere perpetue per heredes et cognatos. Et iste rector vel gubernator
in temporalibus non rex vel imperator debet vocari. Sed ab omnibus presbiter johannes
debet appellari. quod quia presbitero nullus sit dignior in universo mundo cum presbiter
hominibus celum claudit. et aperit. et in eius manuum extensione et eleva-
cione omnium imperatorum et regum et principum et aliorum gemma collacionum.
prout eciam quamplures dignitates idem presbiter johannes in suis litteris scribit in perpetuum
diem et litteras quas scribit regibus et principibus sunt sic superscripcio scribit pro
salutacionibus [illegible] [illegible] [illegible] et animalium amicus et agellum
agrorum et vinearum et specialiter [illegible] et [illegible]. Et omnium illorum quod
rex ille vel princeps vel homo possidet in domibus vel in campis. Et secundum
quod ille homo est conditionis. sic eciam scribit. Et habet dextram dei benedicentem
insignio cum stellis ornatam in suis sigillis et vexillis. Item ibidem dicitur
prelatorum supra debet vocari johannes [illegible] sancti johannis evangeliste. qui
fuit presbiter et adeo ipsi pertinere magis dilectus. Item debet vocari johannes
baptista. qui dominum baptisavit quo eciam maior non surrexit inter natos
mulierum prout eos beatus thomas omnia informavit. etc.

Ceterum hii tres reges omnibus regibus eorum et principibus et nobilibus,
episcopis et presbiteris et omnibus populis thomam patriarcham et johannem presbiterum
in eorum duces et rectores in spiritualibus et temporalibus tunc in perpetuum assigna-
bant. qui tunc universi populi reges et principes homagium fecerunt humiliter
Et se eorum dominacioni subiciebant et gaudentes alacri corde super omnia
que acta et ordinata fuerant ad propria sunt reversi. Et idem duo et gubernatores
Indorum in spiritualibus et temporalibus in toto modo patriarcha thomas et presbiter johannes
vocati sunt in perpetuum diem. Ceterum idem tres reges aliis principibus de sangui-
ne eorum regali quamplures alias terras insulas dederunt. Et perpetue he-
reditarie assignaverunt. qui principes vanis imperpetuum debent vocari in
memoriale sempiternum. Et adhuc hec provincie que de vanis vocatur
et maior et potencior et nobilior in india. Et dirigente in perpetuum dies
Et hec provincie ut predictum est in actum post omnia miracula que ibidem.

assidue videbant castra fecerunt Et quilibet quamplurimi alii propter eorum nobi-
litatem diversis terris ex orbe duxerunt de quorum nomine semine anno domini
M° ccc° lxx° primo adhuc plurimi principes fuerunt superstites in curia romana
ambassiatores etc. Et ut ad propositum redeatur etc. De obitu trium regum

Cum autem omnia per istos tres reges laudabiliter essent disposita et
ordinata tunc ad civitatem Sewa ad perpetuo manendum se transtulerunt
et duobus annis supervixerunt Et tunc modicum ante nativitatem domini
quedam stella nova et rara super ipsam civitatem apparuit per quam
felicem eorum resolutionem instare intellexerunt Et quod vocabant omnibus
intimabant Unde ibidem in ecclesia per ipsos facta tumulum sibi more regio
ipsi fecerunt Octavo autem die nativitatis domini Melchior rex Arabum
et Nubie divino officio celebrato anno etatis centesimo xvi coram omni
populo inclinato capite absque dolore dulciter in domino obdormivit Cuius
corpus alii duo reges et principes et universi populi vestimentis pontifica-
libus et regalibus indutum cum aromatibus more regali prout decuit in
tumulum posuerunt Et post hec sexta die que est festum epiphanie domini Balta-
sar rex Saba anno etatis sue centesimo xii celebrata sollempniter missa
etiam coram omni populo absque dolore in domino quievit Cuius corpus rex cum aliis
principibus et nobilibus iuxta corpus socii honorifice cultu regio in tumulum
posuerunt Et sexta die sequenti tunc Jaspar rex Tharsis anno etatis sue
c nono divino officio devote peracto coram omnibus sine dolore etiam obdormivit
sepeliebatur tunc etiam more regio inter corpora duorum sociorum regum exposita
Et coram omnibus duo corpora regum se separabant pace abinvicem et corpus
tertii regis in medium eorum posuerunt Et sic hii gloriosi principes qui in vita
sua se dilexerunt ita et in morte non sunt separati Et stella rara et
insolita que ante eorum obitum apparuit prout multi dicunt quod immobiliter
permansit super civitatem Sewam quousque eorum corpora Colonie transferebantur

Post obitum enim regum gloriosum tunc deus qui eos in vita dilexit
etiam eos post mortem quamplurimum honoravit Nam diversos homines qua-
cumque infirmitate dolore et angustia captivitate vel tribulacione
detinebantur sive longe sive iuxta vel mari qui auxilium regum de-
vote invocabat deus eos per eorum merita evidenter liberavit Itaque quod de lon-
ginquis partibus terra et per mare populi in magna multitudine ad eorum
reliquias confluebant Et fidem quam cum beato Thoma predicabant in vita
etiam maioribus virtutibus et signis post mortem confirmabat Et ipsorum corpora
cum vestimentis pontificalibus et regalibus in sepulchro posita non quasi
mortua sed ut dormientia et melius quam in vita colorata omnibus
populis apparuerunt In quibus deus laudavit Per multum vero tempus eorum itaque
fides sana in civitate Sewa et in universis partibus orientis floruit quousque
tandem omnium bonorum seminavit in fidem catholicam diversas spe-
ciem opiniones et errores propter quod corpora trium regum diligentius venerabantur Nam

ut dictum est ad illud tempus quasi dormientia incorrupta permanserunt
Sed tunc eorum carnis materia de ossibus solvebatur et homines de regnis
eorum in moribus regnabant cum sint divisi tam in fide quam in persona. Et

Cum itaque eorum trium regum regna in universa terra seu plaga orientis
essent adeo divisa propter multam distantiam et discordiam nec a
patriarcha Thoma nec apostolo Johanne potuerunt revocari. Tunc
eciam in illis terris in hac dissensione caput gentilitatis revixit ab ydolatria
sua et repullulabat. Sicque in multa miseria omnes nationes regnis istorum
trium regum qui in civitate Sewa potenter habitabant et in fide divisi
adeo se etiam quibus pro tam reverentia quam concordia susceperunt corpora
sanctorum regum de sepulchro et ad loca sive partes maiore redierunt, qui
ab omni populo sicut quando venerunt de Bethleem cum hymnis et laudibus
reverenter accepta. Et in locis dignissimis ornatis fuerunt inclusa per tempora
longiora. Tunc autem placuit deo quod semen fidei itaque longo tempore labo-
rante ab hiis et ab aliis impedimentis ab aliquo modo cessaret. Sic circa
annos domini ccc et xxxviiii dum gloriosus imperator Constantinus per
sanctum Silvestrum gratia dei signis et prodigiis ad fidem esset conversus. Eodem
tempore venerabilis Helena mater sua inter iudeos indigente commorabat et iu-
daica perfidia quasi iam esset infecta et corrupta. Sed mirabiliter ad dominum conversa
prout omnia plenius in libro de inventione sancte crucis continet. Tunc quanto
magis prius venerabilis Helena in veteri testamento et iudaica perfidia
persistebat. Tanto magis postmodum in novo testamento et omnibus libris [elevabat] estima-
bat. Et omnia loca sancta que in omnibus prioribus Ihesus in [sua] civitate et quatenus
et provincia consecravit, et que ex suggestione ipsa Helena prophanata
adeo fuerunt, postmodum sancta Helena ad laudem dei et ad confusionem iudeorum
humiliter visitavit et devotissime honoravit et ampliavit. Et postmodum
sancta Helena crucem et clavos nutu dei miraculose invenit. Et montem
montem Calvarie et sepulcrum Christi et locum ubi tres Marie steterunt
et lapidem revolutum viderunt, et locum quo Ihesus ... cum discipulis
comedebant. Et locum quo Ihesus Marie Magdalene apparuit in specie
ortulani. Super ista loca omnia et super alia sancta Helena ecclesias con-
struxit. Et postmodum fratres Johannes et homines nati de regno Nubie
Nubiis montem Calvarie [rupe] contigue dignissima et per duas capellas
et sculpte fecerunt in mediale quia ibidem Melchior rex Nubie in
caligine et nebula resedit quando dominum in sua infancia que singuler
vocatur illa capella Nubianorum in presentem diem.

Ceterum in omnibus locis in quibus dominus in sua humanitate predicavit et
prodigiis consecravit venerabilis Helena in ... ecclesias fundavit. Et quia

prelati habitant episcopos presbiteros et dei ministros instituunt quibus predia et possessiones et de-
cimas habundanter erogaverunt. Et super locum quo angelus domini pastoribus cum multitudine
celestis milicie apparuit duplicem ecclesiam fundavit quam gloria in excelsis
vocant que adhuc in omnibus partibus orientis sic vocatur. et in ipsa ecclesia fuit
ditissimum collegium canonicorum et adhuc est set non tam magnum ut prius
qui speciali privilegio omnes horas canonicas cum gloria in excelsis incipiunt

Postquam hee ecclesie fuerunt facte tunc sancta helena in bethleem venit
ad speluncam in quo fuit deus natus ut supradictum est. Et iudei a na-
tivitate domini usque ad illud tempus pre invidia nullum hominem ad
intrare permiserunt set pro loco maledicto habuerunt. Et in ipso loco presepe in quo ihesus
infans inter bovem et asinum fuit positus et ipsos pannos quibus ihesus fuit in-
volutus et camisiam beate virginis quam in presepe dimiserat oblita quando de spelun-
ca fugit maria. Inventum hec omnia beata helena recenter invenit et ac-
cepit de presepio omnia secum et in constantinopolim transtulit et ibidem in
ecclesia sancte sophie honorifice collocavit. Et ibidem usque adhuc tempore Karo-
li magni permanserunt. Qui cum ierusalem et alias civitates christianorum
et christianos de manibus sarracenorum eripuisset et per constantinopolim in
redditu cum suis exercitibus transisset tunc ibidem camisiam beate marie semper
et pannos quibus ihesus fuit involutus peciit et obtinuit que cum aliis
reliquiis quibus ibidem et alibi fuit honoratus secum sumpsit
et aquisgrani in ecclesia beate virginis quam ibidem fundavit honorifice collocavit.
que ibidem a longinquis partibus a populis visitantur et honorantur in presentem
diem. Et de longitudine et latitudine huius camisie multi homines mirantur

Camisia beate Marie

Racio est secunda quod in partibus ultramarinis mulieres nobiles unam tantum camisiam
in anno conficiunt panno lineo multum bono et subtili et optimo precio
et in omnibus partibus illis vestimenta virorum et mulierum pro maiori parte
sunt linea et sunt longa et lata et ultra modum albata et propter intol-
lerabilem solis et ardorem ibidem portantur et specialiter camisie mulierum
in quibus aliqua non consistit sunt tam longe quod cum fimbriis aliorum
vestimentorum tribus vel quatuor ulnis excedunt et illa pars camisie
que sic excedit auro et margaritis preciosis ditissime est ornata.
Cum autem alicui diviti vel nobili nascitur filia tunc mox immediate in-
cipit facere tres camisias filie sue et ornamenta et alia ornamenta que
ad nupcias sunt necessaria que vix perficit usque ad tempus filie sue
desponsacionis. Et cum aliqua sponsa vel domina equitat tunc miles vel
famulus portat pedester illam partem camisie ornatam brachiis suis extensis
et alie mulieres que non habent tam preciosas camisias ornatas hee habent
et omnia alia vestimenta multum extendencia et camisias
longas et albas omnia alia vestimenta multum extendencia et diversis
aromatibus et herbis et odoriferis fumatas ita quod ubicumque equitat vel
transeunt eorum odor et fragrancia per totam plateam sentitur. Unde camisia

beate virginis que est Aquisgrani secundum quem modum illarum partium et secundum spa-
tium temporis longum videtur fuisse et esse nullum durius et humilius. Item nota
Sciendum est quod locus in Bethleem in quo deus fuit natus Appositio videat
in quo eciam tres reges ihesu munera obtulerunt qui locus ut supra
dictum est pridem fuit odiosus. Super quem locum beata Helena pul-
cherrimam ecclesiam construxit et fundavit et marmoribus et auro subornavit.
Huiusmodi optime et regaliter quadrata cancellata et in modum castri et
propugnaculis structam sed non testudinata sed super ligis et ligna cedrina plumbo
est cooperta. Et cum de choro descendit ad speluncam ubi Christus fuit natus
Et in ipso longe absque est altare. Et in ipsa spelunca Jeronimus et Paulus
et Eustachius nobiles Romani qui ex devocione ibidem cum sancto Jeronimo de-
gerunt sunt sepulti. Et in ipsa pulcherrima ecclesia sunt lxx columpne
marmoree tecta et ligna sustentantes et portantes. Et cum dudum apostate
Saraceni pulchriores columpnas extrahere voluerunt et in eorum templo
ponere proposuerunt Sed horribili visione perterriti ipsas stare permiserunt. Et hec ecclesia
regaliter est consummata. Et venerabilis Helena ipsam ecclesiam propriis cera-
nonicos et fratres et dei ministros instituit. Et qui ex speciali privilegio
in omnibus missis tempore quo prefectus Gloria in excelsis cantabat
Et in festivitatibus omnes horas cum Gloria in excelsis inchoabat et
quadragesimas tenentes. Ultra hec ecclesia decimis per singula longinqua
esse vallata. Sed propter hoc ecclesia sancta ad presens Soldani serviunt. Cumque
Christianus ipsam ecclesiam intrare volunt dat ibidem duos denarios. Et
nunc greci clerici sunt ex passione ad eorum divinum officium peragendum
in nocte nativitatis domini. Et tunc cum ydiomatibus linguarum diversis qui
sub celo sunt frequentant ecclesiam conveniunt. Et tunc omnia hospicia in Beth-
leem peregrinis intus et extra sunt plena. Et propter lucrum Soldani quoque
sive officiales non permittit ibidem nisi Christianos intrare. Et omnes tamen qui
ibidem in nocte nativitatis domini conveniunt licet in linguis et fide sunt
diversi tamen quilibet per se et secta sua in ipsa ecclesia sunt per se sua speciales
locum proprio secundum ritum eorum officium divinum faciunt solempniter. Christiani
latini qui sic sunt secundum ritum latinum ecclesie agunt divinum officium in
spelunca in altari quo dominus ibi fuit natus. Et tunc in ipsa nocte di-
versa ydiomata lingue cantus et melodie in variis linguis audiuntur
tamen nullus impedit alium in suo cantu vel aliquo risu vel clamatu. Et
nunc celebrata prima missa scilicet Dominus dixit ad me filius meus es tu. Tunc
vadunt ad ecclesiam duplicem que Gloria in excelsis dicitur ubi angelus
pastoribus dominum nunciavit. Et ibidem celebrat missam scilicet Lux fulgebit.
Et hee due ecclesie distant ab alia dimidium miliare. Et eadem
illa missa celebrata tunc omnes populi cum gaudio et cantu redeunt.

[Margin:] Eam de lege ... Gloria in excelsis cantatur

[Margin:] ecclesie Gloria in excelsis

in Bethleem ad summam missam. Et tunc universi homines quarumcumque
linguarum vel secte conveniunt in ipsa ecclesia cantant illam antiphonam
in latino Hec dies quam fecit dominus etc. quia in omnibus illis partibus conveniunt
sunt. Porro et iudei illam ecclesiam stabulariam vocarunt. quia sancta He-
lena illam pulcherrimam ecclesiam super stabulum et tam vilem locum eius
obsequio fundavit. Item omni nocte nativitatis domini tabula venerabilis He-
lene matris eius. Virginis beate gemmis septa iuxta presepe in spelunca pen-
debat que sic incipit Benedicta Helena fuit bona stabularia. que hic
presepe domini sui fideliter quesivit. Item in festo epiphanie domini est in ipsa
ecclesia etiam magnus concursus omnium linguarum. et in loco ubi tres reges
de stabularia sancta Helena domino munera obtulerunt magnam stellam optime deauratam pendere
consueverunt que per totam illam diem artificialiter de loco ad locum in ipsa
ecclesia cordis trahebatur et regebatur. Et de prerogativis huius ecclesie et pro
nazareth aliis ecclesiis in Bethleem longum esset enarrare et qualiter festum epiphanie
Ceterum cum hee ecclesie essent complete tunc sancta He- prout homines in historiis audivi
lena transtulit se Nazareth que est civitas multum delectabilis. et amena
et in valle florida sita. et non est munita et habitatores eius et domus
a domo disperse hic et inde. et in ipsa civitate ecclesiam magnam fundavit ibique
archiepiscopum et canonicos perpetuos instituit et possessionibus dotavit. Et in eadem
ecclesia adhuc est prope chorum Camera beate Marie et in qua fuit quando ei Gabri-
locus in quo dominus nunciatus per Gabrielem el dominum conceptum nunciavit. et ex ipsa camera nunc facta est capella in
qua est columpna contra quam angelus stetit. Et eius ymago sicud in sigil-
lo in illa columpna est impressa. et ante ianuam illius camere usque ad pre-
sens est fons de quo beata Virgo aquam frequenter haurire solebat. et ibidem
angelus sepius confortabat et ex illo fonte aquam peregrini ad longinquas
partes efferebant et plurimi infirmi sanitatem receperunt. Item ob invidiam Sarraceni
ipsum fontem obturaverunt et quanto plus obturabat. tanto plus erumpebat
nec Sarraceni obtinent ex illa aqua in presentem diem. Et ipsa capella fuit
continuales presbiteri qui omni die de annunciacione domini missam et horas cele-
brabant. Et iuxta hanc capellam et columpnam lapideam per quam angeli
Marie dominum nunciavit usque in presentem diem signum pendebat. Et do-
peritis annum semel tangit illud signum ante occasum solis. Tunc est illa
hora qua angelus dominum salutavit et deum nasciturum nunciavit. tempore quo camera
fuit in camera specialis minister qui semel tangit illud signum vel columpnam
pulsat per acta tunc trahebat primum campanam que supra columpnam pendebat. tunc
homines cum genuum flexione ter Ave Maria dicebant. quia ipsa hora
angelus Mariam salutavit. Et exinde in universo mundo pervenit in
consuetudinem quod ante occasum solis trahitur campana et dicatur a fide-
libus ter Ave Maria. Et illa capella in omnibus partibus orientis vocatur
Ave Maria. Et a fidelibus a longinquis partibus visitatur in presentem diem. Unde
sicut videmus in omnibus partibus illis altitudo camere Nazareth predicatur

~~ad me~~ uaria et Sarraceni inpredictam nobilissimam ecclesiam penitus mortem(?)
uiniatorum peccatorum et cadancia(?) et capella sancta illesa quia degunt ibidem qui vo-
cant principes nobiles qui ex speciali consuetudine ... uinum denarium volunt ...
venaciana(?). Et tunc homo cum omnibus rebus suis est securus et ista ciuitas Na-
zareth in principatu galilee sita. Et iuxta fines galilee est mons non mag-
num sed ualde altus qui vocatur mons tabor super quem Ihesus coram discipulis
suis transfiguratus est. Super illum montem sancta Helena eciam pulcherrimum monasterium
fundauit in modum castri cum turribus et propugnaculis undique firmauit cuius or-
dinis benedicti abbas anulo et baculo pastorali et plumbea bulla utitur. Et ipso die
Sixti et felicissimi et agapiti celebrat festum transfiguracionis. Et tunc in omnibus
partibus orientis celebrant misse cum nouo vino et omnes metropolitane in honore
transfiguracionis domini sunt consecrate. Et ipso in omnibus ecclesiis eandem cantant missam
Dominus dixit ad me alleluia. Dicens sanctificacionis Euangelium assumpsit Ihesus discipulos
suos et ascendit in montem excelsum et figuratus est ante eos. Et ipso die
omnes reges principes et nobiles barones et milites et prelati in ipsa dio-
cesi ad dedicacionem ecclesie sue conueniunt. Et omnia eorum vexilla ad coronam
altaris figere et ponere faciunt. Et omnes ecclesie metropolitane eciam cathedra-
les in omnibus partibus orientis ad sanctam Sophiam vocantur. Et iste mons Tha-
bor distat a ierusalem tres dietas. Et inter ierusalem et istum montem Ihesus cum
suis discipulis suis transiuit in quarante et predicauit et sanauit egros
vbique non erat. Et iste mons Thabor non est maiore capacitate quam
illum montem comprehendit. Et cum capcionem Acon Sarraceni hoc monasterium
acceperunt et exinde castrum fecerunt. Et iam in pede montis aliud castrum
fecerunt aquas Sarracenis ascensum et descensum occupauerunt ob castrum
et monasterium supra montem sunt de strenita &c.

Cum itaque venerabilis Helena in hiis et in omnibus locis quibus
ei expedire videbat episcopos presbiteros et dei ministros instituisset
et ad laudem dei ... et laudabiliter ... decorasset
et regionis ... regum cepit ... et ad terram Indiam
peruenire ad ... Constantinopolim filio quia eius regnante imperio cum
~~...~~ maximo comitatu se transtulit ad Indiam. Et omnia ibidem templa
ydolorum potenter destruxit. Et ad honorem dei ecclesias et monasteria
fundauit in quibus eciam archiepiscopos episcopos abbates instituit. Et culturam dei
in omnibus partibus illis ... reparauit. Et fidem christianam que in illis
partibus ... tunc ... honorauit et exaltauit. Et tunc
omnes iam unanimiter ad reginam Helenam venerunt quia audierunt
... mirabilia et magnalia de inuencione sancte crucis et clamore et
... et pauore quibus ... fuerat inuoluta ...
sunt ... in quibus omnes ... Helene congratulabantur. Et iudei et genti-
les in ydolatria et cecitate permanentes ... dolebant ... et confundebantur. Tunc

mons tabor transfiguracionis domini

missa transfiguracionis domini

venerabilis Helena de corporibus trium regum beatorum cepit diligenter investigare
Et cum ipsa de eorum regnis et vita et gestis plenius fuisset instructa Tunc
de eorum corporibus cepit ardencius cogitare et laborare Cuius desiderium implevit
deus omnipotens qui se ipse est omnibus invocantibus eum in veritate Et qui primus crucem
suam et clavos in terra profundissima absconsos revelavit Eciam corpora
istorum trium regum indicavit Quorum duo corpora Melchior et Balthasar
a patriarcha thoma et a iohanne presbitero suis indore et ab aliis illarum
terrarum principibus et prelatis ad ampliandum honorem dei [illegible] impe-
travit quia tunc presbitero Iohanni imperio pertinebat ipsorum trium regum corpora remanent
Corpus vero Jaspar Nestorini heretici de regno ipsius Jaspar tradiderunt
Cuncti sub eorum potestate habuerunt et in sua nequicia perdurantes
usque ad effusionem sanguinis diu resisterunt Et ob invidiam negaverunt
et ad meliorem et forciorem insulam nomine egrisuulle que a tunc
Jaspar rex insule vocabatur suum corpus transtulerunt et secretissime abscon-
derunt Venerabilis Helena itaque cum ista duorum regum corpora videns ipsorum
reges indivisos esse per multos solempnes legatos precibus multis et mu-
neribus apud potenciores insule obtinuit quod corpus beati thome apostoli
quod tunc ibidem impetraverat pro corpore Jaspar tercii regis dedit et permutavit
et ~~eisdem~~ eiusdem corpus thome apostoli nestorinis huius est oblatum
et ... causa eius totaliter est restitutum Et in presentem diem est ibi quod
hic translati sunt Constantinopolim — vaticinium quod ad hunc corpus beati thome apostoli eius tercia vice ...
et Colonie apud trium regum corpora translata et ibidem primo fuit inspecti
Ceterum cum itaque corpus tercii regis Jaspar de insula portaret Et ...
aliorum duorum regum corpus iungeret Tunc illius odore fragrancia
ceperunt ab eis et homines de longinquo venerunt et suavi
odore replebantur Tunc venerabilis Helena ipsorum trium regum corpora in loculo
ditissimo posuit et in maiorem Civitatem filii sui transtulit quam fundaverat
scilicet Constantinopolim que est caput Grecie cum magna exultatione
et reverencia cum aliis diversis reliquiis quas ipsa inde impetraverat ab omnibus
Ecclesia s. zophie — populis cum laudibus et hymnis honorifice sunt recepta et ibidem in ecclesia
beate zophie reverenter locavit Et est sciendum quod predicta ecclesia beate zophie
pre aliis ecclesiis est ultramodum lata et magna Ita quod navis magna
tunica domini — cum omnibus velis suis in ea se possit vertere et girare Et in ipsa ecclesia
est tunica inconsutilis et tres columpne ad quas deus fuit ligatus et quamplures
alie reliquie venerande de quibus grecia nunc est tuta et tempore regis
francorum lodowici ad hunc spinea corona etiam ibidem fuit et quando
turci et sarraceni Constantinopolim adiungerunt grecorum vellent destru-
xissent tunc ibidem imperator grecorum sancto ludowico regi francie spineam
coronam donavit que cum grecorum magna lamentatione et fran-
corum exultatione in castrum sancti laurencii ... fuit ducta Et

ad villam parisiensem translata que gesti retroacte perierant in presentem diem. etc.

Ceterum in ecclesia sancte Sophie stat columpna magna marmorea super quam stat ymago imperatoris optime deaurata Et est poma rotunda modo habet in sinistra et gesta contra orientem rebellibus et Sarracenis comminans dextera Et iuxta hanc columpnam sancta helena predictorum trium regum corpora in loculo ditissimo diversimode ornato honorifice collocavit. Et predicta trium regum corpora aliquamdiu temporibus ibidem sunt visitata. Nam omnes qui in fide et devotione eorum auxilium implorabant a quartanis febribus et tribulacione detinebantur eorum meritis fuerunt liberati. etc.

Post obitum Constantini et venerabilis helene. Juliano apostata regnante tunc ydolatria et gentilitas pullulavit et gravissima est persecutio in christianos longis temporibus facta. prout in passionibus sanctorum et in aliis libris plenius reperitur Et quando persecutio gladii in martiribus cessavit. tunc cepit in universo mundo alia nova persecutio hereticorum et scismaticorum diversorum que erat contra fideles catholicos oriri. et ipsa hereticorum errorum persecutio fertur durior fuisse. quam persecutio gladii Et in hac persecutione greci licet habuissent quamplurimos egregios doctores. et predicatores et romanos pontifices de grecia natos. tamen in articulos fidei romana ecclesia sunt divisi. prout inferius audietis Et sibi proprium patriarcham eligerunt Cum ab illo tempore in omnibus ut nos domino pape in presentem diem obediunt Et in hac tempestate reliquie trium regum corpora absque aliqua reverentia et in malis cura permanserunt Tunc duces grecorum et armenie tradiderunt in manus Sarracenorum. et persici. qui hac terras multum destruxerunt quos Narsetum (?) sanctus. imperator et regina. honore cum auxilio mediolanensium recuperavit. unde inferunt quod eius consilio imperatoris. trium regum corpora cum aliis reliquiis fuerunt translata et legitur sic Rex Manuel imperator grecorum Eustorgium virum ~~religiosum~~ religiosum et prudentem natione grecorum Et apud imperatorem potentem pro legatione mediolanum misit Quem ibidem in archiepiscopum elegerunt. Qui prius pro eis trium regum corpora detur multis cum ab imperatore grecorum impetravit. Et secum mediolanum supportavit Et in ecclesia que nunc est fratrum minorum cum laudibus et ympnis honorifice collocavit. ubi ecclesia dei prevalida tempore

Hic translati mediolani

Anno domini M° c° lxiiij imperator fredericus multa mirabilia operatus e civitate mediolanensi devolavit. tunc meliores et nobiliores in civitate pavie scientibus ipsa trium regum corpora secretissime absconderant Et Reynoldus archiepiscopus Coloniensis tunc cum imperatore in adiutorio eius predictam civitatem expugnavit. Et tunc ibidem Reynoldus pallatium Assonis expugnavit et ad manus suas obtinuit Et illum Assonem. imperator omnibus palliis oppositum habuit Tunc ibidem dominus Asso percepit ut ad archiepiscopum secrete sermone possent venire. quod sibi fuit concessum. Et veniens ad eum petivit ut sibi gratiam apud imperatorem impetraret Tunc trium regum corpora vellet sibi manifestare et dare Et cum Reynoldus archiepiscopus fecisset

Hic transferuntur Coloniam

et sibi graciam impetrasset tunc idem dominus episcopus sibi reliquias dedit ut premissum est
quas cum thesauris cum magno honore per suos fideliores et secretiores usque Coloniam
statim subsecrete destinavit et postmodum ab imperatore imperio trium regum
corpora recepit et impetravit quia dubitavit eciam thesaurum non posse impetrare
et dum impetrasset tunc primo imperatori indicavit quod eos iam usque Colo-
niam destinasset. Et in Colonia ab omnibus populis cum ympnis et laudibus hono-
rifice sunt accepta. Et in ecclesia beati Petri reverenter collocata per quos deus
eciam ibidem quamplurima mirabilia operatur et a principibus et diversis populis ali-
quibus visitatur in presentem diem.

Legitur eciam in quibusdam libris quod per quem tempore regum corpora de Constan-
tinopolim in Mediolanum et de oriente in occidente sunt translata
tunc omni heretice et scismatice precipue heresis Lombardia Tuscia
et Apulia sunt infecta predictorum munere trium regum que domino obtulerunt

De heresibus confusis per munera Christo oblata

sunt confusi et annichilati in auro thure et mirra prout designat in uno
eodemque Christo divina maiestas et regia potestas. et humana mortalitas thus
enim pertinet ad sacrificium aurum ad tributum mirra ad sepulturam. Unde
hec fides sancta ecclesie non desinit deum unum verum deum regem verum hominem
credit. In oblacione thuris confusus est Arrianus qui soli patri sacrificium offerre
tendebat. In oblacione mirre confusus est Manicheus qui Christum vere mortuum
pro nostra salute non credidit. In auro vero confusi sunt quia Manicheus Christum
ex semine David secundum carnem natum non credit regem. Et Arrianus mitem
unigenitum talem fuisse prout inde cognoscet regem aquo presidem regem
et aquo infidelitatis crimine primat quia ab uno divinitatem et ab altero
carnem negat. Insuper eciam muneribus confusus est Nestorius qui Christi...

De reverentia trium regum in partibus orientis

Ceterum in quali reverencia hii tres reges habeantur in diversis partibus inter dominos
principibus et nobilibus in omnibus terris orientis. Et est sciendum quod presbiter Jo-
hannes dominus Indorum et omnes reges sub eius imperio et rex Georgie
superioris. et rex Georgie inferioris et omnes alii reges christiani in die Epipha-
nie sicud in die coronacionis eorum vestimentis regalibus et aliis ornamentis
in honore trium regum beatorum sunt ornati et coronati. et tribus vicibus in
missa oblaciones offerunt ut in introitu misse et offertorio et communione aurum
thus et mirram. cum humilitate et devocione et alii principes et nobi-
les quilibet pallio se ornat prout est maiore nobilitate et facultate. Etiam
omnes ter in missa offerunt oblaciones. Insuper eciam reverencia habent hii tres reges
ab omnibus hereticis et scismaticis in omnibus partibus orientis et transmarinis
qui adhuc ibidem permanserunt fidei christiane in diversis partibus et sectis
et divisa secundum hos homines quorum nomina subsequuntur.

De diversitate hereticorum

Nubiani. Soldani. Nestorini. Latini. Indi. Armeni. Greci. Suriani
Georgiani. Iacobite. Nicolaite. Copti. Ysini. Maronini. Mandapo-
les. et ex omnibus christianis ibidem super omnes predictos hereticos in tempore hodierno

sectas semper fuit predicatio latinorum et pro eo eosdem vocant latinos quia cantant latini
et legunt missas et horas sicut in latino sicut in partibus istis Sed nullum solempnius
peragunt in die epiphanie domini officium peragunt quam in partibus istis et eciam
cantant prosas specialibus melodiis. Item nubiani sunt homines de regno Nubiani
arabie et nubie nati in quibus Melchior regnavit qui domino aurum
obtulit Et hii pre ceteris gentibus in fide stabiles permanserunt et sicut rex
eorum qui domino aurum obtulit Ita et isti nubiani semper in fide perse-
verantes sunt sancti Hii specialiter nubiani in omnibus partibus orientis ubique volunt
prerogativa hec pre aliis gentibus in honore sui regis in ponendum diem
et quocumque pergunt simul in tunicis pergunt etc.

Item soldani sunt homines de regno caldee et saba nati in quibus Soldini
regnavit baltasar qui domino thus obtulit Hii parte in fide corrupti
a quodam heretico nomine solding et sunt se parte ad ritum grecorum
et partem nestoris et utuntur lingwa caldaica et proprium ydioma Et hii in
partibus orientis non tantam prerogativam sicut nubiani Nam sicut ipsi plene
fidem non custodierunt Et sicut baltasar rex eorum domino thus obtulit
Cuius odor quibuscumque mixturis in igne totaliter non tollitur quin nisi
odor odorat Ita ab hiis soldinis fides perfecta non est totaliter oblita licet
in eis aliquantulum sit corrupta Et eorum presbiteri cum auro et diaconi
cum thure et subdiaconi cum mirra ad altare accedunt et ad celebra-
dum et hoc faciunt in signum quod ipsi tres reges domino aurum thus obtulerunt.

Ceteri homines de regno tarsis et insule egrisuille nati
in quibus Jaspar regnavit qui domino mirram obtulit in omnibus Nestorini
partibus orientis nestorini vocantur quia ad quodam heretico nomine
nestorino fuerunt corrupti Hii inrevocabiliter a fide catholica perfecta totaliter
recesserunt et apostataverunt Nam sicut mirra quam Jaspar rex eorum ob-
tulit nullis aliis mixturis potest adulterari Sic hii nestorini a-
nullis doctoribus et predicatoribus ab eorum heresi nunquam potuerunt revocari
Et hii tres reges in nulla reverencia habent et qui ex eorum ordinat
presbiteris sunt accipiunt ab eis sacramentum et manum qui dedit in orbis
missis illos cognoscere quomodo ex hiis et aliis eorum Jaspar ipsis fuit
oblatum Et ipsi in omnibus partibus sunt exosi Et tota regna eorum heresi
sunt infecta Et sunt pro maiori parte ethiopes nigri Et eorum reges et
balyne pingunt deum et virginem omnes nigram et sanctum thomam ni-
grum et diabolos albos ad despectum aliorum prout dicitur pluries plura-
Item indi de regno presbiteri Johannis nati sunt boni christiani Indi
et habent patriarcham qui thomas vocatur Cui ipsi in omnibus obediunt
sicut domino pape Et presbiteri Johanni sicut nos imperatori et horum ambo-
rum mandatis.

Ritus de presbiteris quibusdam

in civitate Seuwa in qua eciam tres reges habitarunt. Et cum ipsi eorum
ordinant presbiteros tunc benedicunt ignem in capite eorum ponunt ferrum acutissimum et cum
et cum ipso ferro acutissimo benedicto ferventissimo scindunt presbiteris frontem et na-
sum deorsum usque ad ossa media. Et hoc faciunt in signum quod spiritus sanctus
in igne descendit in discipulos. Et in ipsis capitulis presbiteri constituuntur
in ipsis partibus illis sicut in populis istis coronis rasis. Et dum isti presbiteri missam
celebrant pendunt coronam auream vel deauratam super altare. Et sunt dya-
coni et presbiteri et subdiaconi cum omnibus suis ad altare separatim tenent at-
cedunt et hoc faciunt in signum quod tres reges cum omnibus regnis tribus viis
in Bethleem ad dominum ad adorandum ad presepe stella duce simul et semel

Presbiteri Grecorum uxorati.

convenerunt. Item presbiteri Grecorum sunt uxorati. Et habent longas barbas et non rec-
dunt spiritum sanctum a patre et filio procedere sed solum a patre. Item non credunt esse pur-
gatorium. Et in multis articulis ab ecclesia Romana sunt divisi. Et dum volunt
missam celebrare tunc scindunt de pane fermentato hostiam quadratam
quam in medium auream vel argenteam ponunt et desuper stellam ponunt
in medio tripedis separatim cum panibus oblatis. Et in diversis [illegible] tectam
Et post offertorium ponunt oblatam cum disco et stella super caput et cum the-
ribulis et candelis per ecclesiam circumeunt usque ad altare. Tunc omnes presbiteri
proicientes cadunt in terram. Et hoc faciunt quod ipsi tres reges cum muneribus

Suriani

dominum quesiverant quos stella ad presepe perduxit etc. Item Suriani sunt
homines de regno Indie nam alia terra ubi que olim Judea vocabatur
nunc Syria dicitur. Isti Suriani non habent multum de heresi. Et in partibus illis de-
cinctium vocatur quia primo [illegible] sunt facti in prerogativam quod de regno

Festum beate Barbare

Indie sunt nati. Et habent vigiliam beate Barbare cum corona in Babilonia que
sunt in maximo gaudio deducunt sicut in partibus istis vigiliam sancti
Martini. Et habent in Indiis maximum Persiam et sanctos reges. Et hoc faciunt
in honore trium regum quia in regno Indie unde ipsi sunt nati dominum affirmant

Armeni

Item Armeni sunt homines in armis strenuissimi. Et multos errores
antiquos per posuerunt. Nam in ~~vigilia~~ vigilia pasche carnes dyaca
comedere consueverunt dicentes quia dominus surrexit sabbato a mortuis. Et presbiteri
eorum aquam et vinum in celebracione supposuerunt. Sed nunc cottidie ad fidem
sancte Romane ecclesie accedunt. Et episcopi eorum ordinant in latino. Et missas
eorum et processiones cantant melodia latinorum. Et ipsi Armeni induunt ves-
tibus et vestimentorum et pilleis in presentem diem in modo et in forma prout
tres reges fuerunt usi et induti qui in ortu domini quesierunt etc. Item

Georgiani

Georgiani sunt homines de regno Georgie superiore nati. Et habent in magna
parte se ad ritum Grecorum. Sed in heresi non obstinati quociens tendunt in
bellum ut fessones sunt intendunt. Et semper habent vexillum cum ymagine
sancti Georgii depictum et sunt in armis eciam strenuissimi. Et habent corpus
Machometi prophete et proprium ydioma. Et habent archiepiscopum qui est in monte

et in claustro sancte katherine. Cui ipsi in omnibus obediunt ut nos domino pape
et eorum religiosi tenent se ad ordinem sicut anthonii et per omnem terram solda-
ni transeunt absque aliquo debito vel impedimento quia pallijs sunt sarrace-
nis amicabiliores et vicinciores. Et ubicumque transeunt tam religiosi eorum
quam seculares semper cantant de libris regalibus. Et in die eorum etc. Item alii
sunt qui eciam georgiani vocantur nati de regno georgie in oriente quod nunc Georgiani
Abcas vocatur. Et in hac terra est mons super quem post diluvium archa noe archa noe
requievit. Serpentibus et aliis causis horribilibus ad ipsum montem non est accessus stetit hic
neque via. Sed tamen super cacumen montis videbatur. Super cuius montis cacumine
quoddam lignum nigrum et apparet quasi magna arbor combusta et ace-
dit in colore illius terre. Quod illud lignum ad huc de archa noe ibidem
permansit. Et in hac terra est quedam alia terra que Hemissen vocatur Hemissen terra
et est quinque miliaribus in longitudine et latitudine. Et per circuitum terram tamen
sit fluvius quidam et intrata nebula et caligine tenebrosa sita quod
numquam ibidem preterquam sol intrat. Et incole dicunt illius terre quod in nullo libro
sit scriptum vel auditum quod aliquis illum locum intraret vel exiret. Tamen
[illegible] homines audiunt. Et terra illum locum sit uberrima pastura
et in ipsa terra est gens christiana. Nam in ipsa frequenter audiunt hin-
nitus equorum et cantus gallorum. Et de flumine quo per circuitum terram fluit
descendunt ligna et scarma et talia quos in manibus christiani tor-
nantur. Et legitur in cronicis illius quod tempore cuiusdam [illegible] imperatoris domini
machometi et sarraceni potuerunt expulisse. Et gentes undique ne-
frangissent et fugassent. Et tunc sarraceni in omnibus obsedissent quod neque
ad dextram neque ad sinistram potuerunt declinare. Tunc populus au-
xilium dei invocabat. Et multa sua regna que tunc temporis in oriente et
in universo mundo nullum venerabant ut deus eos per celum multa liberaret.
Tunc statim ibi sarraceni simul cum regibus et principibus ac potestatibus
sunt ibidem ad presentem manentes venit ipsum locum tunc nebula et despa-
ruit ibidem et caligo tenebrosa operuit et circumdedit. Et ab illo tempore numquam
aliquis eorum exivit nec aliquis de populo ad eos intrare potuit
usque in presentem diem. Et quando predicti georgiani transeunt cum turbis sicut
[illegible] vadunt cum vexillis in quibus imagines sancti georgii regum
sunt depicte ipse quod coram nobis deus eos credentes liberavit etc.
Item iacobite sunt homines sancti [illegible] et unde in diversis terris Jacobite
dimisit vel alios homines [illegible] et aquam [illegible] nomine iacobo fuit
[illegible] et tamen non credunt trinitatem sed unitatem in signum cuius faciunt signum
crucis tantum uno digito. Et coram presbitero stant simul in altari et secum cum
eorum [illegible] communicant. Et faciunt hoc in signum quod tres reges simul et
semel domino in presepio munera obtulerunt etc.

maronini

Item maronini sunt homines secundum heretici agnomen heretico maro sunt
corrupti et etiam habent et inde in diversis partibus sunt dispersi et eorum
presbiteri et diaconi etc. sunt etiam uxorati et per totum annum nisi in festo pa-
sche et nativitatis domini celebrant, nisi de beato thoma et de tribus regibus
et hii habent ecclesias consecratas et ex parvali causa estimant ecclesias eorum esse
violatas videlicet quod gutta pluvie intus cadat, vel radius solis aliquo foramine pe-
netrat, vel avis pertranseat et etiam quolibet tamen consensu et voluntate
separant vinculum matrimonii parte altera non vocata. Item Copti sunt homines
secundum hereticam sectam per se etiam inter alios habent et inde etiam dispersi habitantes et
eorum presbiteri utuntur quodam libro fabulose a sede apostolica reprobata et ipse
liber sancti patri vocatur secreta et in missis eorum legunt [illegible] in eadem
et episcopi eorum utuntur cappis sicut predicatores in aliis missis addunt collectam
de tribus regibus. Item Gyssini sunt secundum heresia et habent sectam per se et pro
maiori parte degunt in egypto sub domino soldano et hore infantes suos
baptizant tunc presbiteri eorum in frontibus infantis scindunt crucem cum ferro
acuto, cuius signum crucis in frontibus eorum permanebit omnibus diebus
vite eorum et hii firmiter credunt et adhuc in tantum iactantur ne accedunt
quod hii volent in babilonia regerent ubi soldanus habitat et unus [illegible]
lapidem sumeret et parvulum eorum [illegible] capillum non deberet permanere
sed ibidem perderetur quod tamen impossibile est quod tot homines cum [illegible] possent
nasci et hore presbiteri post missas dant benedictionem quod deus eos regat et con-
servet in omnibus locis sicut tres reges conduxit quando eos stellam in
bethleem perduxit. Item alii maronini sunt homines secundum heretici et
etiam sunt dispersi inter alios [illegible] et sarracenos degentes et pro maiori
parte habent se [illegible] [illegible] et non credunt. Tamen quecumque agunt dicunt
in nomine et tribus regibus beatorum. Item Nicolaite sunt secundum hereticam antiquam
et de quibus legitur in apocalypsi ut inter alios [illegible] habent et
reputant et predicant pro ineradicabili peccato quod si vir mulierem vel mulier
virum pro concubitu rogaret quod non deberet alter sic negare et quodcumque peccata
commisit pro concupiscentia quod deus remittet. Et predicant etiam peccatores dei demo-
nes esse salvandos. Unde est sciendum quod omnes supra dicti heretici et specialiter
isti Nicolaite post mortem origenis magne auctoritatis [illegible] nomen
glosarum denigrare intendebant, nam omnes errores et heresim et articulos
suos in libris origenis ad confirmationem eorum heresis [illegible] fecerunt quas
opera que deus [illegible] non condidit et quamplures alios errores scripserunt et addi-
derunt que tamen eos origenis non docuit, et alii simplices secundum [illegible] et
omnes libros origenis quos in origente invenire potuerunt scabis et peccatis
atraxerunt et commiscuerunt et non nomen libros scripserunt et addiderunt
que voluerunt seu et deleverunt et quod deus abiungeret eorum heresis et scripserunt
quod veraciter origenis errore consentiret quod tamen non fecerat. Unde alii boni secundum
libros origenis comburere intendebant et sic celebrata est sinodus in origente.

apostolice sunt dampnatum origenis et libros eius. Sed in libris in grecia in maxima
auctoritate permanserunt / et omnes errores quos habuit in libris sunt subscripti (?) deleverunt
nam in omnibus antiquis libris origenis nil vel parum errores invenerunt. Sed contra
omnes errores eorum glosas omelias apposuit videlicet attendite a falsis prophetis et super
ewangelium mathei et alia quamplura ubi errores hereticorum quemque videbat omelias
glosas apposuit. Super quas omnium hereticorum errores confundit et emendat. Repperiuntur que
usque in presentem diem per omelias attentius habentur in universo modo. Et quedam omelie — omelie sine titulo
sine titulo leguntur super ewangelium quas aliqui origenem fecisse et asserentes
ipsum esse dampnatum. Sed non attendunt quod ipsam attentius in ecclesia katholica
habent sicut que cum titulo leguntur. Et aliquam hominis iudicii non est origenem
vel hominem aliquem esse salvatum vel dampnatum. Nec credimus quomodo talia hic
factum esse. Si aliquando erravit / nam in omnibus partibus orientis de ipso leguntur
quod nullus post apostolos tam apostolicam sedem sequebatur sicut origenes. Nam semper
ciliciis erat indutus. Et nunquam comedit nec vinum et omne quod inebriare — vita origenis
potest bibebat et qualis erat in doctrina talis erat sua vita / et de nocte
et die semper scriptores iuxta se habebat qui ex ore eius libros scri-
bebant et quamplurima utilia et multa leguntur de ipso in oriente de quibus
longum esset enarrare. Nam episcopi et doctores et sancti patres ab hoc nomine ori-
genes sibi nomen imposuerunt / et in omnibus partibus orientis pro uno eximio
et nove sanctitatis et doctore egregio habetur in presentem diem. Sed ut ad propositum
redeam Cum iacobite sive heretici tam perfecti (?) in universis coram (?) ... dat
elemosinas et osculatur pueros et uxorem suam et liberos suos in tempore (?) ...
regni celorum. Item in oriente et partibus ultramarinis sunt homines eamque
eidem mandopoles vocantur / Qui non habent aliquam sedem specialem in maximo — mandopoles Czigani
tempore cum fuerint et non servant neque nascitur (?) Sed nec in hyeme nec
in estate in pluviis vel in frigore vel in estate solis ardore. Neque diebus neque
noctibus in domibus sive stabulis dormiunt. Neque uxores et filie in domo
pariunt. Sed de loco ad locum de villa ad villam per totum annum vagant. Et quam
diu moram in uno loco faciunt tunc cribra et alia in domo necessaria
manibus operantur / et in uno loco ultra biduum manere non possunt. Et si ma-
nserint statim morerentur / Et habent inter se ydioma speciale quod nullus nisi
ipsi inter se possunt intelligere aut docere. Sed ipsi quamplura ydiomata ibidem
sciunt et intelligunt. Et nunquam habent inter se discordias verbis vel factis. Nec ali-
quis alteri aliquid furatur. Vel si aliud cum uxore sua vel filia sua in adul-
terio vel concubitu reperit non vastit (?) sed quod petit reddat sibi talionem. Et habi-
tant (?) ad assumendum civitates vel villas timore (?) vel hereticorum vel simplices (?)
maometanorum vel sarracenorum vel turcorum vel tartarorum premunt. quod diu ubi
eos sunt et conservant tam diu secundum legem et morem ibidem more se habent
et vivunt. et unaquaque ieiunat. celebrat. comedit. bibit. operatur. dolet. plangit.
gaudet. ibi eciam et ipsi homines ieiunant. celebrant. comedunt. bibunt. ope-
rantur dolent plangunt gaudent. Nec habent aliquos proprios vel sedem vel legem specialem.

Et in quibuscumque latinorum vel hereticorum vel paganorum loca perveniunt secundum ritum
eorum se tenent ut dictum est Mulieres eorum secundum ritum ibidem pariunt infantes secundum
ritum baptizant Missam secundum ritum ibidem faciunt confessiones et accipiunt corpus
Christi eorum secundum ritum ibidem tradunt ecclesiastice sepulture et quibuscumque locis
latinorum vel hereticorum vel paganorum sunt ubi ecclesie dimitta ibidem cum tubis et
musicis instrumentis omnes cum uxoribus et pueris simul et semel perveniunt ad celebr-
[illegible] instanter humiliter et devote Et sicut semper missam debent regibus
celebrare Et tunc homines et mulieres heretici et scismatici supradicti exemplum os-
aliis modis sunt de quibus longum esset dicere nisi quod in tempore tres reges vene-
rantur ut eo magis et diligencius et katholice venerant Item sunt mol-
Arriani gente alij pessimi heretici qui arriani vocabantur Et contra reges nulla
spirituali reverencia habebant Et tempore heresis tota Nubia fuit infectus Sed tunc omnes
sunt deleti etc. Ceterum omnes predicti heretici christiani et scismatici quamvis
sectas habeant diversas magis tamen minus quam quelibet secta contra aliam odiose
excommunicata et condempnata nec una secta alteri vel alia participare et
in tali secta presbiteri obediunt episcopis de quibus diocesi ipsi vel parentes eorum nati
sunt nati Ideo remotissime ab invicem sunt separati Et in omnibus terris
regentes ubi est aliqua civitas nisi omnes secte predicte quelibet in ea habitant
et secta eorum habet ecclesiam specialem Et presbiteros speciales Et sunt pro maiori parte viri
discretissimi et optimi medici et mercatores et in temporalibus nimis
astuti licet tamen misere in fide et ritu sint tam odiose divisi Sed tamen
contra Sarracenos et in venacione cum regum ipsi sunt unanimes et concordes Et

De vigilia Epiphanie

Ceterum omnes predicti christiani heretici et scismatici tam sclavi quam regis
omnes in vigilia nativitatis domini ieiunant Et tunc quilibet ponit men-
sam cum cibariis et potu que ducere possunt usque ad diem epiphanie
et mensam cum mensalibus coopertam cum cibariis supra positis secundum quod quilibet
facultatem est stare permittit Et in vigilia nativitatis domini candelam
vel lampadem accendunt et ardere permittunt quia usque ad diem epiphanie
domini mota mensam stare Nam oleum et candelam optimo foro ibidem reperitur
Et a vigilia nativitatis usque ad diem epiphanie cum uxoribus et pueris de
ipsa mensa comedunt et bibunt cum maximis gaudiis illis diebus Et in vi-
gilia epiphanie post solis occasum quilibet vadit ad domum amici introitus
domus vel cognati sui cum ardenti candela Et semper intrante domum
dicit bona dies sit nobis Et si aliquis diceret bonum vesper vel bona nox
pro eo prejudicio pro maxima iniuria contra eum commovet et accusat Et
per totam noctem epiphanie cum maxima leticia de domo ad domum eundo
comedendo bibendo salutando cum candelis sollempniter deducunt Et hoc
faciunt in mediam quod stella ardens permansit que in nativitate domini
apparuit usque ad epiphaniam Et illud tempus tres reges et eorum exercitus
in Bethleem perduxit et preessit quibus nec erat aliqua nox sed cum ma-
xima claritate sicut una dies videbatur Item

Precursus Jordanis

Octava in die epiphanie domini omnes christiani heretici et scismatici in-
tole et peregrini de longinquis partibus cum arte episcopis abbatibus presbiteris re-
ligiosis cum crucibus turibulis et candelis conveniunt ad jordanem que
distat a iericho quasi per tria miliaria Et quilibet per se statuit suum in loco
speciali Et tunc magno silencio facto in populo primum cruces veniunt in terram
Et quilibet per se cum quorum lingua ydiomatum sunt legunt ubi illud ewangelium
in latinis Cum natus esset ihesus in bethleem etc. Et perlecto ewangelio tunc
quilibet per crucem suam cum reverencia inclinat et adorat cum devocione et offe-
runt oblaciones venientes secundum quod quilibet facultatem est in signum cum regibus qui
deo munera obtulerunt Et tunc omnes ordinate procedunt ad ripam jordanis
ad locum in quo baptisatus fuit ihesus Et tunc quilibet per se legit illud ewangelium
in latinis secundum hunc modum In illo tempore venit ihesus sicut a galilea ad johannem
ut sic baptisaret ab eo in hic jordane in loco isto etc. Et perlecto ewangelio tunc
aquam benedicunt et in ea crucem baptisant Et tunc omnes clerici et laici et
infirmi quorum maxima multitudo conveniunt inde in jordanem se ingerunt
balneant lavant quorum quamplurimi ex fide sanantur Et tunc omnes sicut flasculas
et vasa in quo recipiunt aquam benedictam de jordane quam ad longinquas
partes portant que per totum annum permanet incorrupta et ex ea infirmi
bibunt vel se lavant quorum eciam quamplurimi in honore dei sanantur Et facto
in tota jordanis officio tunc omnes christiani et scismatici ad propria pacifice
redeunt Et eciam ibi est tunc magna custodia armatorum propter soldani
ne fiant ibidem aliquae rixe vel discordie Et inter iericho et jordanem est
quoddam parvum desertum quod ibidem indocosi vocatur et in isto deserto beatus johannes bapti-
sta habitavit et primum predicavit Et ibidem veniebat ihesus ad johannem
ut ab ipso baptisaretur Et in illo deserto ihesus jejunavit xl diebus et xl
noctibus et ibidem eum dyabolus temptavit Oritur autem jordanus ad radicem
montis libani ex duobus rivis fontibus unus jor et alter dan vocatur que
in duobus locis in mare galilee incadunt Et ex tunc per illud mare cu-
rrunt in unum Tunc jordanus vocatur jordanus ad viginti quinque miliaria
et a loco in quo ihesus fuit baptisatus cadit in mare maledictum et ve-
ra rursus apparet Et est hoc mirabile illud quia mare tam benedicta aqua
magnam tam maledictam Et dicitur quod in introitu suo aliqua absor-
beat nam aliquando jordanis intus cessat quod est impossibile sed mare intrare
per fines suos non excedit et in iudaea Et alii doctores dicunt quod aqua
jordanis benedicta ideo intrat in aquam maledictam quod maledictio unius
per benedictionem alterius appareret et utrumque est credendum Nam mare maledictum
seu mortuum quo sodoma gomorra seboim et adama et alie civitates
et ville et castra steterunt que deus subvertebat est longo xx miliaria
istius partis longa et lata et nulla creatura vivens est in maledictum

desertum ubi jo. baptizat ubi ihesus jejunat

de ortu jordanis

mare mortuum

mare maledictum

in sua regione. Et dum venti per illud tempestatem excitant, tunc species
ibidem per maximum spacium civitates circumcirca claudunt, eorum nec ... nec
nec aliquis porta aperiri permittitur, aliquin omnes pessimo fetore inficiunt.
Et in illa tempestate pulcherrimos lapides et alias varias res pulchras
eicit, quas cum aliquis in manum recipit, infra biduum non potest fetorem lavare
et abluere. Et circa illud mare usque Jericho est multum pulcherrima via et terra
et pulcherrime arbores pomifere hyeme et estate ad videndum; sed poma et fructus
earum et cum confricatione franguntur, sunt nisi favilla, et sic tunc non ... pe-
ssimo fetore. Sed ut ad propositum redeatur.

Ceterum alii christiani scismatici supradicti qui in aliis ~~partibus~~ partibus
degunt, et non possunt ad Jordanem pervenire, hii omnes in die epiphanie
ad currentes aquas conveniunt cum maxima sollempnitate et devocione cum
cruce, episcopis, cum abbatibus et religiosis, cum candelis, thuribulis et candelis ad
proximam aquam fluentem ad quam venire possunt. Et quelibet secta vadit ad
suum locum specialem, et sic magno silencio in ipso tunc ... et offerunt
et devote tamen munera in signum trium regum. Tunc legitur illud evangelium Cum
natus esset Jhesus etc. et quacumque lingwa vel nacione existunt; et tunc legi-
tur illud evangelium in latino et lectio evangelii. Tunc episcopi vel presbiteri benedicunt
aquam in signum Jordanis, et in ea ... baptizant. Tunc eciam multi
infirmi, ceci et claudi in hac aqua se lavant, et quamplures per fidem eorum
sanantur. Et propter hoc ibidem ipso die epiphanie nulla congregacio ... a sol-
dano et aliis regibus ad habent magne custodie armature, ne inter ipsos
fiant rixe vel discordie. Et omnibus peractis tunc omnis populus recedit et
invicem iactant se pomis que araza vocantur, que tunc ibidem sunt matura etc.

Item omnes episcopi, abbates, presbiteri, maiore, minore vel ... cuiuscumque
condicionis, vite vel nacionis existunt in omnibus partibus orientalibus omni die
per missam legunt illud evangelium Cum natus esset Jhesus, sicut in partibus istis
legitur illud In principio erat verbum etc. Quod legitur in eorum lingwa, non in latino
nisi in die epiphanie; quod tunc legitur consimiliter ... quod ibidem illud evangelium
peractum est; ... ... in suis diocesis legitur sic: Cum natus esset Jhesus in
Bethleem in diebus Herodis regis, ecce magi venerunt etc. dicentes etc. Item
Nubiani, Soldani, Indi legunt sic: Cum natus esset Jhesus in Bethleem Jude in
diebus Herodis regis, ecce tres reges venerunt de oriente de regnis suis in partibus suis
Jerosolimam dicentes etc. Item alii christiani et heretici ... ... tres reges in ...
... et in reditu transierunt legunt sic: Cum natus esset Jhesus in Bethleem
in diebus Herodis regis, ecce reges gloriosi tam magna ambicione de oriente
venerunt et prius transierant etc. Item Sarraceni qui sunt de lege Machometi
et Thatari et Thurci ipsos tres reges ... ... in aliquali speciali reve-
rencia. Nam in omnibus partibus eorum in ecclesiis maiore ... distinctis
omnium ymaginum sculptorum vel picture cum cutellis oculos eximunt, et ipsos
descendunt et delucidant in quantum possunt. Sed ymagines ipsorum trium regum ... ...

et illesos stare permittunt. Et iudei predicti sciunt quod hos tres reges in tenebris et me-
moria habent licet abscondite et subfurtive et velamine propter omnes scripturas et prophecias
intelligunt. Nam ex quo stella stannea duce iudeorum regem natum quesierunt
et invenerunt ab illo tempore tamquam signi in memoriam fecerunt stellam aurea-
tam vel ere fusa in modum lampadis pluribus luminibus circumdatam et radiatam
et totam domum eorum illuminatem in precipuis festivitatibus eorum de vespere
et de nocte in domibus super mensas eorum in partem diem pendere consueverunt.
Nam in eorum libro scripto qui talmuth vocatur continetur quod iudeorum rex qui
messias vocatur adhuc non sit natus sed dum ille advenerit tunc solus mille
annis in universo regnabit. Et populos et gentes exaltabit. Et ipsas omnes
terras in quibus nunc humiles sunt dispersi ad voluntatem subiciet et subiu-
gabit. Unde in libro iudeorum in oriente invenitur continere contra
in eodem libro talmuth expositiones continet quod ipse angelus qui filios israel
in egressione de egypto in columpna ignea precessit in angelum domine regibus ap-
paruit. Unde ab illo tempore seniores iudeorum scripturas scientes ut dictum est de libro talmuth
stellam in domibus eorum instituunt. Et in omnibus partibus illis ab illo tempore usque
adhuc in sinagogis eorum stellam pingere fecerunt. Sicut eciam in partibus ultramarinis
adhuc in pluribus sinagogis reperitur. Et in libro illo scripto qui talmuth in
hebraico vocatur sunt omnia evangelia et prophecie scripta et omnia scripture veteris
et novi testamenti specialis articuli. Et super hiis nunc continent perverse opiniones
et expositiones. Et quamplurime fabule que bibliis vel in nullis scripturis reperiuntur.
Cum quibus omnes prophecias vel evangelia et scripturas exponunt ad eorum vo-
luntatem exponunt. Item ipsi hec sunt absque aliquo fide et lege in ecclesiis
eorum colere orant. Secundum quod consuetudinibus sunt instructi. Et dicunt quod propter quandam certam
eorum regionem et de oriente in occidentem fuerit translata quod extunc stella maris
in regionibus nestorinis non visa. Unde nestorini pessimi heretici propter vicini
premoda opposita allegant dicentes quod stella maris in eorum regionibus non
videatur hoc non venit quod propter eorum regionem translacione sed secundum plaga et re-
gionum situacione. Item nestorini propter vicini pessimi heretici et non sunt
in mundo peiores et quasi iudei tenduntur et a fide katholica et adeo
fideo iohanne eorum domino et thoma in india patriarcha seruerunt alienabant
et plurima ipsa ab antiquis doctoribus integra potuerunt tenuerunt ab eorum
regimine et legi. Unde anno domini millesimo et ducentesimo vicesimo octavo interim deus quod nestori-
nos incautant rudes et villes qui tunc temporis pastores erant qui se tarta-
ros vocabant. Isti sibi fabre in capitaneum elegerant et potenter exurrexerunt
et debellaverunt et omnia tempore nestorinorum destruxerunt senes et iuvenes
prout deo placuit sine aliqua vita misericordia et omnes civitates et ca-
stra et regna eorum receperunt ubi nunc tartari regnant imperatoris dominum. Et
receperunt tabalech et magis duas expugnaverunt baldach magna fuit
calapham sarracenorum papam successorem sancti petri et ipsum calapham occiderunt.

Et per modum sarracenorum calipham non habuerunt nec habuerunt diem. Et circa thaurisam
oppugnaverunt. Et hee tres civitates videlicet Cambalech et Baldach et Thaurisa sunt
meliores et ditiores quam totum dominium Soldani. Nam de divitiis Cambalech non
Babel plene possem enarrare. Et Cambalech est civitas que quondam Babilonia ma-
gna vocabatur in qua fuit turris Babel. Sed iam est a loco quo Babilonia
stetit prope propter serpentes et paludes et bestias periculosas ad dimidium miliare
distans. Et illa civitas Thaurisa ab antiquo Susis vocabatur. Et in ipsa
civitate in templo Tartarorum est arbor arida digna multa veneratione
in universo mundo que veteranorum armigeri et stipendiarii custodiunt
Scata in diversis muris et se multiplicat est statua et inclusa. Nam ab antiquo
fuit et est consuetudinis in omnibus partibus orientis quod si quis dux vel rex
vel plus tam potens efficitur statuam vel clipeum in ipsam arborem audet ponere
pendat illi regi vel duci vel ipsis centum per provincias ab India usque
Ethiopiam absque omni contradictione quasi non regi tamen in omnibus obediunt. Et
si aliquis ipsam civitatem bis cupit et oppugnare et in illam arborem
clipeum suum pendere non possit tunc tamen non obediunt. Et ipsam civitatem
ibidem omnes maxime defendunt quousque ipsa vellent debellet. Nam
ad obediendum totum etiam aliqua civitas non querat nisi Thaurisa con-
vellat. Et ille imperator tartarorum in partibus illis vocatur Cartharzone et
non est maior nec potentior vel ditior in universo mundo. Nam deus huius
temporis sibi omnia regna et gentes quibus narrat Daniel tradidit in quibus
regnaverunt Nabuchodonosor Darius Baltasar Arphaxat et Assuerus ab an-
tiquo in oriente. Et fides christiana que in omnibus partibus illis per infideles quie-
tas [illegible] fuit obsoleta nunc per fratres minores et augustinenses et
predicatores et carmelitas de novo incipit reflorere. Nam mercatores de Lom-
bardia et alii [illegible] partibus qui ad illas partes frequenter perveniunt fratres or-
dines traxerunt secum ad illas partes et eis cum auxilio aliorum mercatorum
ibidem claustra fundant. Et largiter necessaria ministraverunt secundum quod quilibet
ordo exigit. Et fratres ibidem in monasteriis docent pueros in quibus omnes
confusiones iudeorum et errores hereticorum continent. Et per talem modum fratres
mendicantes imperatores illos habuerunt quamplurimos egregios predicatores et doctores
Imperatori et pluribus regibus et principibus valde dilectos. Et ille imperator
qui regnavit Anno domini M° CCC° [illegible] fuit [illegible] statuam multum [illegible]
et multum humiles et devotos adorare deum in veritate. Unde fratres men-
dicantes quamplurimos de diversis nationibus ad fidem catholicam attraxerunt. Qui
Ind[ia] biblia in diversis linguis et [illegible] transferri fecit. Et omnia que [illegible] reges
reges fuit [illegible] in quibus regnis ipse regnabat semper [illegible] et
[illegible] fecit. Et deo gratias egit quod ipsum ad hoc predestinavit. Et ipse super
omnia regna aliorum regum regnavit. Et semper cum [illegible] et
[illegible] in lingua sua legere fecit. Et quatuor filios habuit primo-
genitum Melchior vocavit Balthisar tertium Jaspar et quartum David. Et constituit

imperpetuum filios imperatorum ita nominari et iste fuit tercius imperator tartarorum
prout inferius audietur. Sed nunc ad propositum redeatur etc.
Cum itaque principes tartarorum omnia regna cepissent et destruxissent
in quibus infideles habitabant et precipue istorum Nestorinorum prout desuper sunt
dictum et ipsos funditus delevissent. Tunc isti Nestorini a presbitero Johanne
auxilium implorabant. Et se ad fidem et ad doctrinam et ad suum dominium sub-
tributo se redacturos proposuerunt. Et cum presbiter Johannes facere potuisset. Tunc tres Nō
reges beati ipsum in sompniis monuerunt et prohibuerunt ut Nestorinis au-
xilium et consilium non faceret nam adeo hec esset diffinitum quod deberent deleri et
exterminari. quia deus nequiciam eorum nollet amplius sustinere. Sed tamen Nestorini
induxerunt muneribus presbiterum Johannem et dixerunt quod non deberet sompnia curare
et ipsum in auxilium eorum induxerunt et incitaverunt. qui primogenitum fi-
lium suum David cum valido exercitu in auxilium eorum misit. Quem tartari
cum Nestorinis et exercitu suo interfecerunt. et quamplurimas terras presbitero Johanni
abstulerunt. Tunc presbiter Johannes penitencia ductus auxilium dei et trium regum
beatorum imploravit. Tunc tres reges cum validissimo exercitu imperatori
tartarorum in sompniis apparuerunt horribiliter et preceperunt ut a persecucione
presbiteri Johannis et terrarum suarum statim desisteret. Et pacem et firmam ami-
ciciam secum iniret et terras precipue Indiarum quas presbitero Johanni ablatas
deberet obtinere post suam obedienciam quod sub potestate et alios traderent
in exemplum. Tunc ipse imperator tartarorum hac visione perterritus ac si esset
pergens absque lege. tunc statim misit legatos suos ad presbiterum Johannem et per-
petuam pacem et firmam amiciciam secum iniuit et fecit. Ita quod primogenita
unius filia alterius recipere debet in conthoralem. Et sic pax et amicicia
et concordia est inter eos usque ad hodiernum diem. Et cum imperator de tribus re-
gibus qui sibi in sompniis tam horribiliter apparuerunt fuisset instructus. Et de
eorum regnis et vita fuisset informatus. tunc statuit quod semper filii sui et alii
filii successores filiorum suorum horum trium regum nominibus deberent imperpetuum
nominari. Et sic isti Nestorini fuerunt deleti de terris eorum et expulsi. Et nunc hinc
inde in partibus illis et in aliis terris sicut in partibus istis Judei undique sunt
dispersi. Et vagabundi sunt per alios homines semper habentur contempti. Sed adhuc habent
sub se fortissimam insulam que Egrisculla vocatur. [illegible] eciam
regio insule vocabatur. et in ipsa insula est corpus beati Thome apostoli absque
aliquo honore. Et hanc insulam Nestorini inquirunt prout vere nullus homo
introire permittitur. nisi sit de exercitu eorum vel officiatus tartarorum imperatoris.
Et omnia alimonia de hac insula ad aliam portant. Et in omnibus partibus
oriente. non est aliquis clericus vel peregrinus vel mercator qui dicat se
in illa insula fuisse. et corpus beati Thome vidisse. nam quedam vaticinium est
in omnibus partibus orientis. quod adhuc corpus beati Thome sicut regibus sequi
debeat et Coloniam transferri. Per quem modum hoc fieri debeat non publice vaticinatur
et dicunt quod adhuc tempus veniet quod unus archiepiscopus Coloniensis qui ad hoc

De translatione beati Thome
in Coloniam futura.

deus elegerit quod tam prudens et potens erit Qui ordinabit unionem inter
illum imperatorem Indorum et inter imperatorem Tartarorum. Et cum ipso gratiam pacis
et amicitiam reddet cum omnibus terris suis et omnia ibidem reducet in bonum et pri-
stinum statum. Et in fine corpus beati Thome ad corpora trium regum Coloniam deducat
transferri. Et tantam custodiam Nestorini non adhibent corpori beati Thome re-
verentiam sicut propter famam et invidiam. Ceterum festum beati Thome apostoli pre
aliis apostolorum festis celebrius agitur in omnibus partibus orientis Et de quibusdam pluribus
miraculis que in partibus istis de eo loquuntur et dicuntur de illis in partibus illis multe
recipiuntur. Nam legitur in partibus istis quod in civitate ubi corpus beati Thome iacet
quod nullus ultra annum nec etiam unus iudeus vel hereticus de hiis vel [illegible]
[illegible] quia corpus eius in[illegible] hereticos quiescit absque aliqua reverentia
Item legitur hic quod corpus beati Thome in cathedra aurea residens et dignis
eucharistiam tradat Et indignis retrahat et de similibus hiis et de aliis
que de beato Thoma leguntur et ~~dicitur~~ dicitur permittit ipse vel [illegible] Sed quedam
fide corpus eius ut bonos [illegible] [illegible] Hec omnia et quamplura alia
miracula de eo videbant. Item in omnibus partibus orientis quamplura leguntur de
tribus regibus et dicuntur mirabilia que in Colonia non videntur. Dicatur
et legitur ibidem quod ipsa stella que a tempore trium regum descendit supra civitatem
Seuwa in monte Vaus quousque tempore corpora Colonie transferebantur super civitatem
et montem locum non mutavit Sed postquam trium corpora Colonie fuerunt translata
quod tunc deinceps eadem stella pulchrior supra Coloniam stetit et in-
immobilis permanet Et videatur in partibus Indie sicut dicunt Indi et in
eorum libris legitur Quod in Colonia a longissimo tempore trium regum loculum
sit stella magna aurea in modum prout ipsis regibus in nocte nativitatis
domini apparuit Et eius splendore candelarum ad posituram tota ecclesia reful-
geat. Item dicunt Indi quod in Colonia tempore trium regum dextra brachia
sint inclusa venerabiliter aliis brachiis dextris inclusa. Et in unius regis
manu sit aurum Et in secundi regis sit thus Et in tertii regis manu sit
mirra et ipsa preciosa et [illegible] [illegible] monstrant Et per totam
ecclesiam mira odoris fragrantia corporis ossibus sentiatur Item dicunt Indi et
legitur in eorum libris quod quecumque aliqua tribulatio contingentibus hiis vel civitati seu
ecclesie instat Tunc ipsa brachia predicta extenduntur [illegible] conantur [illegible]-
[illegible] cum stella aurea ad sacramentum divinum per Civitatem Colonie por-
tat Et tunc provenit ad aliquam ecclesiam quam ad hoc elegerit Tunc ipsi [illegible]
[illegible] conantur Sunt trium regum brachia ~~[illegible]~~ alternatim unus post alium
ad divinum sacramentum in altari positum in modum tempore trium regum que ipsi
sunt amicta Et quod tunc tanti [illegible] gentibus et gestis et de noctis [illegible]
quod deus omnem tribulationem et angustiam imminentem absque [illegible] avertit Item
[illegible] Indi qui ad illam et ad alias partes frequenter conveniunt [illegible] et per-
tingunt [illegible] annulos aureos que a peregrinis [illegible] que reliquias sanctorum
trium regum tetigerunt in Colonia quos cum devotione vident et frequenter osculantur

et presidem et devotum quamplurimi Indi propter ipsos seruant. Item sunt quamplures
peregrini qui de partibus ultramarinis ad illas partes frequenter perveniunt. Et aliqua ma-
xima ibidem cara recipiunt. Et propria clenodia et cara se portant que de
Colonia asserunt se detulisse. Et quidam portant secum clarum quod de tumu-
lo videlicet trium regum dicunt esse assumptum. Et talia clenodia et
tenent secum qui tunc ibidem in hospiciis peregrinorum. Et dicunt Indi quod ultimus
terre in horribilissimis paludibus et aliquis ultra omnia incommoda
mandate magnalia ramore patiuntur vexaciones. Sed cum de terra terre impa-
ludem vel in aqua portant omnes statim rane mortue fiant et quam-
plura alia mirabilia de reliquiis trium regum et videntur multa in
quam in partibus oriente leguntur. Et dicunt plurimum in partibus istis de quibus
longum et singula esset enarrare. Et quamplurimi Indi qui frequenter terram
et ad alias partes propter diversas causas perveniunt multum ardore et ardenter
usque Colonie desiderant si frigus et statum patrie possent tollerare.
quare plurimi in itinere moriuntur et plurimi revertuntur. Nam Indi pro
qui de terris egrediuntur nullum omnino frigus pati possunt. Sed induunt se pe-
llicea longa que sunt facta ex pellibus nobilissimorum animalium na-
turalibus. Et multum frigescunt. Et licet sit in augusto in ferventissimo
solis ardore tamen eis videtur quod tunc frigus in alienis partibus non
possent tollerare. Omnia fiunt perfectiones ipsius certo solis tanto plus
sunt debiliores et minores. Et sunt optimi sagittarii et in omnibus multum
astutii. Et cum isti Indi ultra Romam vel Coloniam perveniunt, circa
que de regibus et principibus. Et libris et porum istorum cismarinis. Et specialiter
de tribus regibus et Colonia. Et clero eius et ipsos possunt inquirere et investi-
gare inquirunt sub aliquo opere vel principis sigillo et licet sepius petunt
et recipiunt. Ut presbiter Johannes et patriarcha Thome etc. possunt narrare
et declarare. Nam in omnibus partibus oriente et in India omnes populi venerantur
et lingwe hos tres reges gloriosos plurimum in partibus istis habent in reverencia
et honore. Et merito ab omnibus populis et tribubus et linguis hii tres re-
ges primicie gencium exgencium primicie gencium regnum specialissime
sunt honorandi et glorificandi. Nam hii sunt operarii qui in cosmo omni
testamento et vocacione in novissimis mundi partibus pro celestem premium
familiam et vineam suam sunt missi. Primi mane hora prima tercia
sexta nona undecima in ipsa vinea fidelissime laboraverunt et alii
minime mercedem equalem perpetue receperunt. Mane vero in illis
et Bethleem hii tres reges sunt indicos corpora vinea durissimos et
in corruptibiles iudaice perfidie lapides longe foras eiecerunt. Et c.

Hora prima hii tres reges gloriosi in Arme vineas incipientes ipsam
vineam domini tribulis cardonibus et spinis diversorum errore et ydo-
latrie occupatam una cum beato Thoma apostolo mundaverunt et novos fidei
catholice palmites et vites in ea iniustos plantaverunt. Et c.

Hora tercia isti tres reges gloriosi defuncti per venerabilem Helenam de-
nuo aggregati huius vinee cum diversis maceriis et custodiis impedi-
mentis heresis et ydolatrie divastatis. Eciam denuo reposuerunt et palmites
fidei que ipsa vinea iam interfecerat et pure ceperunt. Virtutibus signis
et miraculis irrigaverunt et refecerunt quam denuo fidei katholice vinee et

Hora sexta isti tres reges gloriosi in medio mundi in finem post mortem
Helene in Constantinopolim sunt translati. Eciam vineam domini saba-
oth virtutibus et signis purificaverunt ut plus fidei fructus faceret, ut eius propa-
gines ad omnes fere fines terre per fidem et noticiam eorum se extenderent,
ut omnes populi bonis et linguis de eorum fructibus et vinee bonis et botris
saciati et inebriati nomen domini qui per solitudinem in iudea laudaverunt a
ortu solis usque ad occasum collaudarent. Rol

Hora nona isti tres reges separati gloriosi per magnas distancias videlicet de
oriente in occidentem de Constantinopoli in mediolanum translati
ipsa vinea diversis hostium respectibus que ipsam vineam perorati
videbantur per declinationem et significationem et expositionem munere eorum que
domino obtulerant, ut est supradictum radiatum contraxerunt. Rol

Undecima vero hora circa solis occasum tunc in annis isti tres reges
gloriosi de mediolano in Coloniam sunt translati cum iuste celi
a celesti presciencia recepta potencia quiescendi locum ibidem elegerunt.
Necnon per modum predictam vineam domini sabaoth virtutibus et signis in
presentem diem excolere deserviunt. Insuper enim in utroque novi testamenti reperitur
aliquos sanctos ab ortu solis usque ad eius occasum tam venerabiles et mirabiles
sicut isti tres reges. Nam de loco ad locum insignita sunt translatos. Et
novissime ad ecclesiam Coloniensem absque dubio ab omnipotenti deo ad hoc
specialiter predestinate. Nam sunt ab ortu solis usque ad eius occasum
sunt quamplures civitates et loca magna et nominata que deus sua
dignitate et qualitate ipse et per alios sanctos suos in vita et in morte et
post mortem honoravit et glorificat et diversis virtutibus et signis et reliquiis
illustrat. Sed tamen inter has omnes civitates et ecclesias non est aliqua ecclesia ta
nobili canonicorum collegio in diviciis et honoribus quam qui deo in ipsis
personis sunt asscripti sicut ecclesia Coloniensis est decorata nec aliqua ci-
vitas est cum honestissimis clero et aliis dei ministris sicut civitas Colo-
niensis est ornata. Ex eadem providencia sciamus sancte fetum quod omnipotens
deus in ipsa ecclesia tam nobiles suos ministros instituet. Et in hac ci-
vitate tam honestissimum populum predestinavit ubi tam nobilissimos tres
reges suos primicie gencium et virginum potencie mandavit collocaret.

Hec tale nobile collegium quod te deus tam singulari privilegio concedente
fructus collegiis parant et ditant. Et ubi preciosissimum thesaurum
suum tres reges primicie gencium et eorum fundamentum pro aliis locis ecclesie
egregiis predestinavit et de diligencia commendavit. Unde de aliis sanctis

gratias age et in eius et spirituale suave laudibus et preconiis tibi sparsit in multe
dictantis eruditione contente nunquam cesses nec fatigere vel opus fine reticere ne
ut vestorum ratione aliquis desistere vel corrumpere et cum vestorum tam ipsa
assimile perpetratis magnitudine fruere et in medio inditio tuo sinistre reptere
et tu in beatitudine deo et suis principibus et hominibus dilecte tu quibus in universo mundo
palmis extollere et ab omnibus populis singulariter venerare et in die iudicii cum
nobilissimis tribus regibus ad dextram cum illis consedere nam illa sancta civitas
que ab antiquo agrippina vocabatur nunc secuta est nomen quod attollendo demum
colonia nuncupatur nam in omnibus oriente ecclesiis et oratoriis de istorum trium
regum laudibus perpetue rigmatica sunt scripta prout sequitur et repetitur
Ab helena terre inventa per christum regnum est in turba congregandi
A regibus inde regni ornat urbem constantinopolim tribus laudis inde
sic translati commendat civitati cui nomen ambrosius tres inventos et translatos
sic coloniam dedit sibi datos colit hos colonia urbs sedet occidens per tres re-
ges et inventi extollit coloniam nunquam locum mutatam nec ut olim re-
gres et inventi extollit coloniam nunquam locum mutatam nec ut olim re-
gnum sunt per viam aliam colunt reges per regem summi regis suavi legem
colonia colonie gaude felix colonia que corporali gratia et congaudens
dula tam nobilissimis tribus regibus principibus gentium et regum tam nobili
collegio ornare de quibus plurimum omnibus operibus tuis gloriare et ubique
terre ab omnibus hominibus specialiter amare et ipse hos ultra omnes civitates
mundi intuosi mente querere et venerare et precipue palmis civitatibus mundi
archiepiscopis et principibus terrarum et baronibus ad fines terre nominare unde
quo plus dei et suave principiale multis et coram nobilibus insigniis palmis
civitatibus insignibus et egregiis venerare et amare et extollere tanto
obligantius et in dei gratiam attolle et suave et tuere principiale et coram deo
nobilem in venenia incarnata tenere quod in die iudicii sis secure in reddere.
Sub pontio pylato preside jerosolimorum anno nono decimo (?) anno
imperii tyberii cesaris imperatoris romanorum et herodis imperatoris galilee
anno nono decimo principatus eius octavo kalendas aprilis in anno quarto
ducentesimo secundo olimpiade sub principatu sacerdotum josephi et cayphe ve-
nit ad pylatum annas et cayphas simul et datan gamaliel et judas
levi et neptalim allexander et jairus et reliqui judeorum multa accusantes
jhesum multis accusationibus malis et dicentes istum novimus filium joseph fabri
de maria natum et dicit se filium dei et regem et non solum solvit legem
sed etiam sabbatum violat et patriam nostram et legem dissolvere vult dicit pylatus
ad judeos que sunt que agit et que vult dissolvere dicunt judei legem
habemus nullum curare in sabbato iste autem claudos et surdos et cecos et pa-
raliticos leprosos et demoniacos curavit in sabbato et quod mirabile
est lazarum per quatriduanum mortuum resuscitavit ex malis actibus dicit eis pylatus
quibus malis actionibus dicunt judei maleficus est et per principem demoniorum
eicit demonia dicit pylatus istud non est in spiritu inmundo eicere demonia dicunt
judei rogamus magnitudinem tuam ut iubeas eum adstare tribunali tuo audire
tunc dixit pylatus judeis quomodo possum ego cum sim preses regem interrogare dicunt
ei nos non dicimus ipsum regem esse sed ipse regem se dicit tunc vocans pylatus
cursorem et dixit ei cum moderantia adduc ihesum in pretorium

Exiens vero cursor et agnoscens eum adoravit Et fascialem quod ferebat
in manu sua expandit in terram dicens domine super hoc ambulans ingredere
quia preses te vocat ut digneris ingredi ad eum in pretorium. Videntes
autem iudei que fecisset cursor clamaverunt cum furore ad pilatum dicentes quare
sub voce preconis non fecisti eum venire ad te sed per cursorem ipse cursor
cum vidisset eum expandit fascialem quod tenebat in manu sua et ado-
ravit eum et dixit ei domine vocat te preses. Et dixit pylatus cursori quare
hoc fecisti dicit ei cursor quando me misisti Jerosolimam ad allexandrum
vidi ihesum sedentem super pullum asine et pueri hebreorum
ramos tenentes in manibus alii prosternebant vestimenta sua in via clamabant
dicentes salve igitur osanna benedictus qui venit in nomine domini
rex israel. Clamaverunt iudei ad cursorem cum furore dicentes pueri
hebreorum hebraice clamabant unde tu tu scis grecus intellexisti lin-
guam hebraicam. Dixit eis cursor interrogavi quendam iudeum et
dixi quid est quod clamant pueri hebraice et ille michi exposuit. Dixit
pylatus iudeis quid clamabant hebraice et dixerunt ei osanna. Dixit
eis pylatus quid interpretatur. dicunt ei salve igitur. Dicit eis pylatus ergo
quomodo vos attestamini voces quas pueri clamabant quid hic peccavit
cursor. Illi autem tacuerunt et dixit pylatus cursori Exi iterum et quo
ordine vis introduc ihesum. Exivit autem cursor fecit sicut et
prius et multum deprecabatur ihesum dicens domine ingredere vocat te iterum preses.
Signiferi autem qui ferebant signa curvata sunt capita signorum et se
dum ihesus fuit ingressus adoraverunt eum. Videntes autem iudei statum
signorum quomodo curvati sunt et quod ihesum adoraverunt magis clamabant
adversus signiferos. tunc dixit eis pylatus vos non videtis quomodo curvata sunt signorum
capita et adoraverunt ihesum. Dicunt iudei vidimus quomodo se inclinaverunt
adorantes eum. dixit pylatus signiferis quare sic fecistis. dicunt ei nos viri
pagani sumus et templorum servi quomodo habemus adorare eum. Et cum te-
nentibus signa curvaverunt se et adoraverunt eum. Et dixit pylatus ad iu-
deos Eligite et vobis viros fortes et teneant signa et videbimus
si ipsa se curvabunt. Elegerunt seniores iudeorum xii viros
fortissimos et fecerunt tenere eos signa qui steterunt ante conspectum
presidis. Et dixit pylatus cursori Educ ihesum extra foras et
qualitercumque introduc ipsum iterum. ihesus exivit igitur foras et cursor et
dixit pylatus ad eos qui tenebant signa iurans eis per salutem cesaris
quia si flectuntur signa ingrediente iterum ihesum precidam capita vestra
At illi exposuerunt veritatem ... et iussit ihesum ingredi secundo et fecit cur-
sor sicut prius deprecans ihesum ut super fascialem suum ambularet ingre-
diente autem ihesu in pretorium curvaverunt se signa sicut et prius et
adoraverunt eum. pylatus vero hec videns timuit valde et apprehendens ihesum
et voluit de sede consurgere sua et ihesum locare dixit tunc uxor sua

nomine procula misit ~~ihesu cum dicere~~ ad eum dicens nichil tibi et iusto illi
multa enim passa sum propter eum visione in nocte ista. pylatus vero dixit ad iudeos Scitis
quia uxor mea deum colit et magis iudaizat. Dicunt ei utique novimus. Dicit pylatus
Ecce misit ad me uxor mea dicens nichil tibi et isti. Respondentes iudei dixerunt
Nunquid non diximus tibi quia maleficus est. Ecce somnium misit ipse ad uxorem
tuam per incantationes. Et dixit pylatus ad ihesum Nonne audis quanta ipsi dicunt
et nichil respondis. Dicit ei ihesus Si non haberent potestatem non loquerentur. unusquisque
enim habet potestatem ori suo loquendi bona et mala ipsi viderint. Dixerunt
seniores ihesu dicentes Quod vidimus quia ex fornicatione natus es et scimus quod propter
te ioseph et mater tua maria fugerunt in egiptum propter quod fiduciam non
habuerunt in populo suo et in nativitate tua in bethleem per herodem infantes
interfecti. Dixit [illegible] benigni iudei non eum dicimus eum ex for-
nicatione natum sed scimus quia desponsata est maria ioseph. Dixit pylatus
ad eos qui eum ex fornicatione dixerunt esse natum Consulo vobis quod hic sermo
maneat verus quia desponsatio facta est sicut ipsi dicunt eiusque vestri. Dicunt
pylato annas et caiphas totum isti duodecim credunt et dicunt quod non
est natus ex fornicatione nos autem cum omni plebe clamamus quia natus est ex for-
nicatione et maleficus est et dicit se esse filium dei quod nequaquam credimus
iubens ergo pylatus omnes populum exire absque xii viris qui dixerunt eum
non ex fornicatione esse natum et ihesum fecit segregare semotum et dicit ad
illos Quare eum volunt occidere. Dicunt ei zelum habent quia in sabbato non curare
et ipse in sabbato. Dicit pylatus de bono opere volunt eum occidere. Dicunt ei utique.
pylatus vero furore repletus exivit foras a pretorio et dicit eis Testem habeo solem
quia nullam causam invenio in homine isto. Dixerunt iudei Si non esset hic
malefactor non tradidissemus eum. Dicit eis pylatus Accipite eum vos
et secundum legem vestram iudicate eum. Dicunt ei nobis non licet interficere quemquam
Dicit eis pylatus vobis ita non licet sicut et michi. Ingressus est pretorium
pylatus et vocavit ihesum solum et dixit ei Tu es rex iudeorum. Dicit
ei ihesus A te hoc dicis an alii dixerunt tibi de me. Dicit pylatus Nunquid
et ego iudeus sum gens tua et pontifices tui tradiderunt te michi. Dicit ihesus
regnum meum non est de hoc mundo etc. Relinquens pylatus ihesum in pretorio
et exivit ad iudeos et dicit eis Ego non invenio causam in eo. Dicunt
iudei hic dixit possum ego destruere templum hoc et in triduo redificare
illud. Dicit pylatus quale templum. Dicunt ei Quod salomon edificavit xl et
vi annis hic. Dicit pylatus Innocens ego sum a sanguine huius vos vi-
dete. Dixerunt iudei Sanguis eius super nos et super filios nostros. Tunc
dixit pylatus ad seniores iudeorum nolite facere hoc malum nichil
enim dignum morte invenietis in curatione sabbati. Dicunt ei pontifices
Si quis blasphemaverit dignus est morte iste autem adversus deum blasphe-
mavit. Iussit autem pylatus foras et dixit ad ihesum Quid tibi faciam tibi
Dicit ei ihesus Sicut scriptum est. Dicit ei pylatus Quomodo scriptum est. Dicit ei
ihesus

= audire dicit pylatus Si iste sermo blasphemie est
moyses et prophete prenunciaverunt et annunciaverunt passionem istam et de resurrectione
mea / Audientes autem iudei hec dixerunt pylato Quid adhuc vis magis istius
blasphemie / est tunc pylatus blasphemias tollite eum vos et secundum legem vestram
iudicate eum / dicunt ei lex nostra continet si homo homini peccaverit dignus est acci-
pere xl iiii una Et qui in deum blasphemaverit lapidari oportet / dicit eis pylatus
Iam dixi vobis Si iste sermo blasphemus est tollite eum vos et secundum legem
vestram dicunt iudei nos volumus ut crucifigatur dicit pylatus non est dignus
crucifigi intuendo vero pylatus in populum circumstantem vidit multos lacrimantes et dixit
non enim omnis multitudo vult eum mori dicunt seniores ideo venimus universa
multitudo ut moriatur dicit pylatus michi non videtur et quare moriatur
dicunt seniores Quia dixit se esse filium dei et regem Nicodemus autem
quidam vir iudeus stetit ante pylatum et dixit / rogo misericors iube me dicere
paucos sermones dicit ei pylatus dic Et dixit nicodemus Ego dixi
senioribus et sacerdotibus et levitis et omni multitudini iudeorum in synagoga
Quid vultis cum isto homine agere quod iste facit signa gloriosa qualia nullus
facit nec fecit dimittite eum et nolite malum facere adversus eum Si vero
ista signa que ipse facit fuerint ex deo stabunt Si autem ex hominibus parva et cito non
erunt dissolventur quia et moyses missus fuit a deo in egiptum et fecit signa
multa que precepit ei deus facere ante pharaonem regem egipti et erant ibi
medici curantes augures et malefici et magi et ariolos multi et fecerunt
similiter et ipsi signa que fecit moyses sed non omnia et habuerunt eos egiptii
sicut deos Iamne et mambre Omnia signa que ipsi fecerunt non steterunt
deo perierunt et ipsi qui crediderunt eis Et nunc dimittite hominem istum non
est enim dignus morte dicunt iudei nicodemo et tu discipulus eius es et
verbum pro ipso facis dicit nicodemus Numquid et preses discipulus eius est quia
verbum pro ipso facit Numquid non constituit eum cesar super dignitatem istam Erant autem
iudei frementes et stridentes adversus nicodemum et dicit pylatus
Quid striditis adversus veritatem audientes iudei veritatem accipiat et
habeat partem cum ipso dicit / et dixit nicodemus amen accipiam sicut dixistis Et
alius quidam ex iudeis exsiliens rogabat presidem ut eciam verbum diceret et dixit
preses dic et dixit Ego xxxviii annis iacui in portico paciens dolores
Adveniente ihesu multi demoniaci et diversis infirmitatibus detenti curantur
pessimis et iuvenes adolescentes michi portaverunt me in lecto et pervenerunt
me adeum et videns me ihesus misertus est mei et verbum dixit michi
Surge tolle lectum tuum et ambula et sine mora tulit lectum meum in
quo iacebam et ambulavi dicunt iudei pylato interroga eum que dies fuit
quando sanus factus est qui curatus fuit dixit sabbatum fuit dicunt iudei py-
lato Nonne diximus tibi / quia in sabbato curat et demonia eicit Et
alius quidam dixit Cecus natus sum vocem audivi neminem audivi videbam
et transeunte ihesu clamavi voce magna miserere mei fili david et misertus
est michi et posuit digitos suos super oculos meos et statim vidi / et alius
iudeus accedens et dixit leprosus fui et mundavit me verbo et mulier que
veronica a longe stans dixit sanguinis fluxum habui / et stetit fluxus sanguinis

mei post annos duodecim dum tetigi fimbriam vestimenti eius dicunt igitur iudei le-
gem habemus mulierem in testimonium non accipere et multitudo iudeorum virorum
et mulierum clamabat dicentes iste homo blasphemat et demones scit
sunt ei dixit pylatus quare doctoribus vestris non sunt subiecti dicunt iudei
nescimus alii autem dixerunt pylato quia lazarum post quatriduanum de-
monumento suscitavit audiens autem omnia ista preses tremefactus et dixit
ad multitudinem iudeorum quid vultis effundere sanguinem innocentem et
pylatus advocans nicodemum et xii viros qui dixerunt quod non esset
natus ex fornicatione et dixit eis quid faciam quia sedicio fit in populo
dicunt ei nos nescimus ipsi viderint iterum pylatus advocat omnem multitu-
dinem et dixit ad eos scitis quia consuetudo est in festo azimorum unum
vinctum dimittere habeo itaque in carcere unum homicidam nomine barrabam
et ihesum in quo nullam causam invenio quem vultis de duobus dimitti dicunt
iudei barrabam dixit eis pylatus quid igitur faciam de ihesu dicunt
ei crucifigatur alii dicebant non es amicus cesaris nisi ipsum crucifixeris fi-
tam se regem ipsum et de cesare non est tibi cura tunc commotus pylatus
valde adversus iudeos et dixit sediciosa gens et infidelis dicunt iudei
quare hoc dicis tunc dixit pylatus de servitute eduxit vos de egypto et per mare
rubrum siccis pedibus transduxit vos et in heremo pavit vos manna et
de petra aqua saciavit vos et legem dedit vobis et in hiis omnibus
irritastis deum vestrum et fecistis vobis vitulum conflatilem et deliquistis
deum verum et voluit deus interficere vos et pervenit moyses pro vobis et
non fecit vobis malum quod promeruistis et nunc fertis quia nobis omnia
bona fecit quia interficere et me accusatis quod imperatorem odio habeo
et consurgens pylatus de sede voluit exire et exclamaverunt iudei
dicentes nos imperatorem novimus cesarem non autem ihesum regem quia
autem dixerunt pylato quod magi ab oriente venerunt et munera obtu-
lerunt sicut regi magno audiens vero herodes quod rex natus esset quesivit
occidere eum quod audiens pater eius joseph fugit cum eo et maria matre
eius in terram egypti sentiens vero herodes occidit omnes pueros hebreorum
qui nati fuerunt in bethleem audiens autem pylatus sermones istos a
iudeis timuit et precepit silencium fieri in populo et dixit eis iste
ergo est quem querebat herodes occidere dicunt ei iste est et accepit aquam lavit
manus coram omni populo dicens innocens ego sum a sanguine huius vos
videritis et clamaverunt omnes rursum dicentes sanguis eius super nos
et et tradidit eis ihesum ut crucifigeretur et cetera ut in passione domini
sequitur audiens et videns pylatus et uxor eius signa que fiebant
pendente ihesu in cruce contristati sunt valde et non manducaverunt neque biberunt
inde illa et misit pylatus ad iudeos dicens vidistis que facta sunt
et dixerunt iudei non turbere eclipsis solis facta est secundum consuetu-
dinem post hec joseph rogavit ab arimathia corpus ihesu et audientes
iudei quod pecierat corpus ihesu joseph querebant interficere eum et nicodemum

et duodecim viros qui dixerunt ihesum non esse ex fornicatione natum et alios qui
manifestabant opera eius bona coram preside absconderunt autem omnes latenter nico-
demus solus apparuit principibus iudeorum et dixit eis Quare introistis in
in synagogam iniquitatem effundentes sanguinem et ipsum dixerunt ei iudei
tu quomodo ingressus es in synagogam cum consentiens ei fuisti et portio tua
sit cum ipso in futuro seculo dixit eis nicodemus amen Similiter et joseph veniens
et dixit quid me gestati estis adversum me quia petivi corpus ihesu ecce in
novo monumento meo posui eum in sindone munda et advolvi lapidem
ad hostium monumenti et vos non bene egistis adversus iustum crucifigentes eum
et cum lancea perforastis latus eius Tenentes itaque joseph miserunt eum in custo-
dia custodire post diem sabbati et dixerunt ei Scias quia hora non
competit te tangere quia sabbatum lucescit et non eam licet mittere manum in te
sed nec sepulture dignus es sed dabimus carnes tuas escas volatilibus celi et
bestiis terre Dixit eis joseph iste sermo superbie golie est qui in vivum deum non
credidit dixit enim deus per prophetam michi vindictam et ego retribuam eis
et tu venalis preses lavit manus suas coram sole dicens innocens ego sum
a sanguine iusti huius vos videritis et respondistis sanguis eius super nos et
nunc timeo ne aliquando veniat ira dei super vos et super filios vestros sicut di-
xistis et dixerunt iudei scimus tibi nec sepulture dignus sed dabimus escas
carnes volatilibus celi et bestiis terre et miserunt eum custodie et dixit jo-
seph dixi vobis ecce quia iste sermo superbie golie est et repleti sunt furore
iudei et amaricati sunt corde et incluserunt joseph in custodia ubi fene-
stre non erant et custodes posuerunt ad ianuam
Sabbato autem firmaverunt consilium principes sacerdotum signantes et ianuam
sacerdotibus et levitis tamquam omnes deberent ire in synagogam et archisinagogi cum
vigilantes diluculo omnis multitudo in synagogam congregati et consiliati
quali morte interficiant joseph et miserunt et miserunt eum adduci et
quomodo angeli descenderunt et tenuerunt singulos cardines domus in
qua clausus erat joseph ~~venientes autem ministri aperuerunt et eduxerunt~~
joseph et levaverunt carcerem a fundamentis et eduxerunt joseph venientes ministri
ut eum presentarent principibus senioribus iudeorum aperuerunt ianuam et neminem
invenerunt et expaverunt omnes ipsius et stupefacti sunt nimie eo quod signacula invenerunt
signata et clavem quomodo habuit cayphas Et amplius non audent sibi ali-
quid dicere nec manus mittere in custodes Sedentibus autem illis in synago-
ga et loquentibus de eductione joseph venit quidam de custodibus qui custodierunt
sepulcrum ihesu et annunciaverunt archisinagogis et sacerdotibus omnia que facta
fuerant quod terre motus factus est magnus custodientibus nobis et quod angelus
domini descendit de celo et revolvit lapidem ab hostio monumenti et sedebat
super eum et quod aspectus eius erat sicut fulgur et vestimenta eius sicut
nix pre timore autem eius facti sumus tamquam mortui et audivimus angelum lo-
quentem mulieribus dicentem nolite timere novimus enim quod ihesum qui crucifixus est
queritis non est hic surrexit sicut dixit venite et videte locum ubi positus
erat dominus et euntes dicite discipulis eius quia surrexit a mortuis et precedat

vos in galileam ibi eum videbitis sicut dixit vobis. Dicunt eis iudei quibus mu-
lieribus loquebatur. Dicunt milites nescimus que erat. Dicunt iudei qua hora fuit? re-
sponderunt custodes media nocte. Dicunt eis quare non tenuistis eam? Dixerunt
custodes tamquam mortui facti sumus prae timore non sperantes lumen diei ultra
videre et quomodo tunc debuimus eam tenere. Dicunt iudei vivit dominus quia non credimus
vobis. Dixerunt custodes tanta signa vidistis ab homine illo et non credidistis
et nobis quomodo debetis credere. Et enim bene iurastis vivit dominus. Vidimus enim eum resur-
gentem vivum. Audivimus autem quod Joseph qui petiit corpus Jesu inclusistis in car-
cere et signatas ianuas et postea aperientes et inquirentes eum et non
invenistis. Ostendite ergo Joseph et nos dabimus vobis Jesum. Dixerunt iudei Jose-
ph in civitate sua est et ibi dicunt eum vivere. Dicunt custodes et Jesum sicut audivimus
ab angelo in galilea videbitis. Audientes iudei sermones istos timuerunt valde
dicentes ne forte audiat sermo iste in populo et omnes credant in Jesum. Et consilium
fecerunt inter se iudei et tulerunt aurum et argentum et dederunt militibus
dicentes dicite quia vobis dormientibus venerunt discipuli et furati sunt eum.
Et si auditum fuerit a preside hoc apud presidem nos confirmabimus sermonem vestrum et securos
vos faciemus. Tunc accipientes aurum et argentum fecerunt sicut erant docti. Et tunc
divulgatus est sermo iste ab eis usque ad hodiernum diem. Phinees autem sacerdos et
Adas dyascolus et Ageus levita descenderunt a galilea in ierusalem et retu-
lerunt archisinagogis et sacerdotibus quod viderunt quod Jesus sedebat et disci-
puli eius in monte oliveti qui vocatur Mabrech et dicebat discipulis suis euntes
in mundum universum et annunciate omni creature qui crediderit et baptizatus erit
salvus erit qui vero non crediderit condempnabitur. Signa autem eos qui credent erunt in
nomine meo. Et adhuc eo hoc loquente vidimus eum ascendentem in celum. Dicunt
ei sacerdotes et levite date gloriam deo israel et dicite ei confessionem. Dicunt ei vivit
dominus deus abraham et deus ysaac et deus jacob quia ista vidimus et audivimus
eum assumptum in celum. Dicunt iudei ad quid venistis dicere coram deo an de-
liramentum et murmurationes in populo facere. Dixerunt et dixerunt tunc ista
verba que loquti sunt quod vidimus et et audivimus certe sumus in conspectu vestro
quod bonum vobis videtur facite nobiscum. Et accipientes legem ut iurarent
et iuraverunt eis ut nemini narrarent de modo verba ista et dederunt man-
ducare et bibere et aurum et argentum et tres viros qui eos reduxerunt
in galileam in pace. Et consilium fecerunt inter se archisinagogi repleti furore
magno dicentes quid adhuc faciemus propter signum magnum quod natum
est in israel. Dicunt annas et cayphas quare contristate sunt anime vestre? Infideli-
bus opus credere qui dixerunt quod angelus domini descendit de celo et revolvit
lapidem ab hostio monumenti et fatentur quod discipuli eius dederunt eis aurum
et idoneum et docuerunt eos sic dicere. Dilectissimi audivimus grave et grandius
propter errorem priorem an non licet credere qui sunt circumcisionis. Et surgens nico-
demus et stetit in medio consilii ipsorum licet credere et tunc venerunt viri a gali-
lea viri mendacium odientes deum et narraverunt vobis quod eum invenerunt
quod viderunt Jesum sedentem in monte mabrech cum discipulis suis et docebat eos
et quod viderunt eum assumptum in celum et nullus vestrum interrogavit quo ordine
assumptus esset. Etenim sicut docet scriptura sancta helyas assumptus est in celum et

Heliseus clamavit voce magna post eum dicens pater mi pater mi Israel et Eli-
as proiecit pallium suum super Heliseum et fecit ascendendo sursum et venit Jericho
et occurrerunt filii prophetarum dicentes ubi est dominus tuus Helias assumptus est
in celum Et dixerunt numquid spiritus rapuit eum et proiecit eum in unum de mon-
tibus sed et nos accipiamus pueros nostros et sequamur eum et iverunt cum illo
Heliseo et quesierunt eum tribus diebus in montibus et non invenerunt in veritate et
nunc audite venerabilissimi patres et nos in montibus istis unde Ihesus assum-
ptus est et proiectus est in unum de montibus Et placuit omnibus sermo iste et
miserunt in omnibus montibus querere Ihesum et non invenerunt eum invenerunt
autem Joseph in Arimathia et nemo ausus fuit eum apprehendere Et venerunt
et annunciaverunt senioribus et sacerdotibus dicentes Circuivimus omnes montes istos
et Ihesum invenire non potuimus Joseph vero invenimus in Arimathia Au-
dientes vero de Joseph dederunt gloriam et consilium fecerunt archisinagogi
quo ordine Joseph mandarent venire ad eos Et scripserunt ad eum epi-
stolam dicentes pax tibi Joseph et omnia que tua sunt Novimus quia
peccavimus in te et in Ihesum digneris venire ad ~~nos~~ patres tuos et ad
filios tuos quia contristati sunt et nos vehementer aperuimus carcerem et
non invenimus te O Joseph venerabilis omni populo deus sustulit te et eri-
puit te de malo consilio quod fecimus fecerat circa te Et elegerunt septem
viros amicos Joseph quos et ipse Joseph noverat amicos suos esse
et miserunt illos ad eum dicentes videte si acceperit litteras et legerit
eas sciatis quod veniat ad nos et si non perlegerit sciatis quod malignetur
nobis et postulamus vindictam super nos Et venerunt viri ad Joseph
in Arimathiam et adoraverunt et salutaverunt eum dicentes pax tibi
Joseph et dixit Joseph pax vobis et omni populo Israel Et dederunt sibi
epistolam Suscipiens igitur Joseph epistolam amplexatus est eam et be-
nedixit deum Et dixit benedictus dominus deus meus qui misit angelum
suum et protexit et quo operuit me sub alas suas Et osculatus
est eos Et posuit eis mensam et comederunt et biberunt et dor-
mierunt vigilantes autem illis oraverunt et stravit Joseph asinum
suum Et ambulavit cum illis Et intravit in sanctam civitatem Iherusalem
Et occurrerunt omnes contra cives obviam dicentes pax tibi Et
introitui tuo Et dixit pax vobis et osculavit et adoraverunt eum
Et comparavit visionem eius Et suscepit eum Nicodemus in domum suam
et fecit magnum convivium Et vocavit Annam et Caypham
et reliquos principes sacerdotum et iocundati sunt cum Joseph manducantes
et benedicentes deum Et abiit unusquisque in domum suam Joseph
autem mansit in domo Nicodemi Altera autem die venit archisinagogi
in domum Nicodemi visitare Joseph et occurrit eis Nicodemus Et
dixit pax vobis Et dixerunt pax tibi et omni domui tue et domui
Joseph Et introduxit eos Et sederunt pariter in consilio et Joseph in me-
dio Annas et Cayphas nemo ausus fuit loqui ei Et dixit eis Joseph

Quare me reclusisti et tunc caiphas innuens gelo nicodemo loqui cum
ioseph et dixit nicodemus ad ioseph venerabilis sum ipso scio quia venera
vel didascoli et sacerdotes quierunt a te aliquem legem dice et tradit ioseph
interrogate me et tollentes legem adiurabant et caiphas adiuravit eum
dicens da gloriam deo et dedit confessionem qui adiuratus erat apposita et
adiuravit et non abscondit eis aliquod verbum et dixerunt ad ioseph
non reminiscimur quatenus petisti eum corpus ihesu et in involuisti in sindone
magna munda et posuit eum in monumento ipse quod inclusimus te
in domum ubi fenestre non erant et sigillo signavimus ianuas et custodes
custodiebant carcerem et una die sabbati aperuimus ianuas et non
invenimus te et contristati sumus valde et stupor invenit super nos et super
populum dei et nunc dic nobis rei veritatem quod factum est et tradit
ioseph in die parasceve circa horam ~~vicesimam~~ decimam inclusistis me
et mansi in sabbato perlatam diem media autem nocte stante me et
orante suspensa est domus in altum et vidi splendorem magnum
et tremefactus sum et cecidi in terram et elevavit me quidam et statuit
me super pedes meos et odor unguenti posuit circa nares meas et
osculatus est me et dixit michi ioseph noli timere aperi oculos tuos et
vide quis loquitur tibi et ecce vidi ihesum stantem ante me et timentes
putabam fantasmam esse et loquebar sermo et ipse mecum dominus
colloquiis et dixit vestris quia quis fantasma aliquam obviavit et
audierit vera dominum propterea effugit et dixi ad ihesum rabi eli et
dixit michi non sum elyas et dixi quis es domine et dixit ei ego sum
ihesus cuius corpus petisti a pylato et caput meum posuisti et posuisti
me in monumento tuo novo et agnovi quod ihesus est et dixi ei
ostende michi ubi posui te et sindone et sudarium et apprehendit me
manu sua et posuit me in medio domus mee ianuis clausis
et pausavit me in lectum meum et dixit michi pax tibi et iterum
osculatus est me et dixit michi usque in diem xlm non exeas de
domo tua et ego iam ad fratres meos vado. audientes autem archisynagogi
et sacerdotes facti sunt tamquam mortui et ceciderunt in terram et reiu-
naverunt usque in horam nonam et rogavit eos nicodemus dicens confirmi
surgite et state super pedes vestros et gustate panem et confortate animas
vestras Crastina die sabbatum domini est et surrexerunt et oraverunt et
manducaverunt et abiit unusquisque eorum in domum suam Sabbato die ac
didascoli et sacerdotes in consilio cum conferentia dicentes ad invicem Que est
ista iracundia que super venit nobis Et ecce quid fert de ihesu
Et dixit eis levi doctor parentes eius novi timentes deum et ab oratione
non cessantes et decimas reddentes ter in anno et quando natus est ihesus
portaverunt eum parentes eius in loco isto et sacrificia et holocausta dederunt

pso et tulit eum pater meus maior didascolus in brachio suo et dixit
nunc dimittis servum tuum in pace vel domine videruntque et benedixit
mariam matrem eius et prophetavit ei et dixit annuncio tibi de puero
isto Et ait maria bonum domine mi Et dixit adam Ecce iste iacet
in ruinam et in resurrectionem multorum in israel et in signum cui contra-
dicetur et tuam ipsius animam pertransivit gladius ut revelentur multorum de
~~cordibus~~ cordibus cogitationes dixerunt didascoli ad levi Tu quomodo ista
audisti dixit levi nescitis quia ab ipso didici legem dixerunt ei
Si a patre tuo legem didicisti tunc volumus tuum patrem videre Et
viderunt eum cum deo promittere et scrutati sunt patrem eius et
dixerunt ab eo eum simeonem et ceciderunt et periti sunt dicentes
Blue et simulatione Et ad levi dixerunt verus est sermo tuus quem
dixisti et tunc dixerunt archisinagogi et principes sacerdotum mi-
ttamus adhuc in galileam ad illos tres viros qui hic venerunt
et narraverunt nobis de doctrina eius et de assumptione Et complacuit
sermo omnibus Et elegerunt tres viros et miserunt eos ad illos et
venientes in galileam ad eos et salutaverunt et fecerunt ut eis sunt
in pace videntes autem illi et dixerunt Quare huc venistis ad
nos Qui autem ducti erant dixerunt vocat vos concilium in sanctam
civitatem iherusalem audientes autem illi quod erunt in consilio oraverunt et re-
cubuerunt et mane surrexerunt et profecti sunt cum illis et in crastino
sunt pro eum illic Et interrogaverunt eos in consilio sequestrantes ipsos
prius ab invicem dilectissimi manifeste vidistis ihesum sedentem super
montem mabre docentem discipulos suos et assumptum in celum
et dixit primus vere manifeste vidimus eum docentem discipulos suos et
nubem obumbrantem et assumptum in celum et vocem angelorum audi-
vimus viri galilei quemadmodum vidistis eum euntem in celum sic
veniet et discipuli ponentes facies suas in terram dicentes amen
et vocaverunt et interrogaverunt secundum et tertium Qui confirmaverunt eum
simonem dicentes sicut Tunc dixerunt archisinagogi ad semetipsos
sedentes in consilio lex ~~moisi~~ moisi sic continet quod per duorum vel trium
stat omne testimonium Et dixit unus legisdoctor forte deus sustulit
et abstulit eum ab oculis nostris Audit quidem aliquis dicens Eclesie mortem
moisi dixerunt audivimus sed non vidimus nec sepulturam eius cognovimus
usque in presentem diem Et simeon dixit iste iacet in ruinam et in
resurrectionem multorum in israel et in signum cui contradicetur Et alius
doctor dixit scriptum est Ecce ego mitto angelum meum ante faciem
eius Si iste ihesus est nescio et dixerunt annas et chaiphas
recte dixistis mortem moisi et enoch nemo vidit Et mortem sancte
ecclesie nemo nominavit nam scimus et vidimus ipsum flagellatum faciem
eius sputatam spinis coronatum et cum latronibus crucifixum et lancea perforatum

Et q preciosus pater joseph petijt corpus eius et sepelivit eum Et sicut dixit
resurrexit et sicut tres viri attestantes eum assumptum in celum et dixerunt
doctores ad omnem populum Si aut advos secum esset hec res mirabiles
in oculis nostris Scitote quia scriptum est omnis qui pependerit in ligno
maledictus Et iterum scriptura dicit dij qui celum et terram non fecerunt pereant
sicut etiam perierunt eorum memoria qui se fecerunt q non erant de quo
scriptura dicit est aut ignis ille de quo in lege scriptum est Et si memoria
eius usque ad summum est scietis retinentiam eius usque in seculum
seculi Si aut non tunc perijt memoria eius et exposuit omnis
populus dominum et dixerunt dne deus omnia que locutus es per servum tuum
moysen non cecidit sermo tuus et nunc dne esto nobis propicius et esto
nobiscum sicut fuisti cum patribus nostris et non delinquamus nos in
omnibus viis tuis ad custodiendum mandata tua et tu dne eris in
regem super omnem terram et dnus erit unus et nomen eius unum
dns vero ne libera nos et liberabimur quia populus hereditatis tue sumus
dns vero ne libera nos et liberabimur quia populus hereditatis tue sumus Amen
Et in principio dicto abijt unusquisque eorum in domum suam Amen

De passione domini nostri Jesu christi

Oportuit christum pati et ita intrare in gloriam suam
Luce ultimo capitulo Sciendum quod voluntas patiendi
concludit necessitatem coactionis quia dicit augustinus
q voluntas est animi motus agendi cogente nullo ad
aliquid non admittendum vel adipiscendum unde non fuit
necessarium christum pati necessitate coactionis sed presuppositio
fine Dicitur aut aliquid necessarium ex suppositione finis
qui scilicet finis aut nullo modo aut non ita convenienter conveniente potest nisi
tali fine presupposito et sic necessarium fuit christum pati necesse finis Ex-
tali fine presupposito et sic necessarium fuit christum pati propter eius passionem
finis potest triplex considerari primo ex parte nostra qui per eius passionem
liberati sumus a carcere ut dicit ambrosius post primum peccatum primorum
parentum homo commissa non debebat intromitti in paradisum i in dei con-
templacionem non debuit admitti nisi in uno homine tanta existeret
humilitas que hominibus sufficere posset ad salutem Sicut in primo homine
tanta fuit superbia que omnibus suis successoribus nocuit non est aut
inventus inter homines aliquis qui illud posset implere nisi leo de tribu iuda
qui aperuit librum et solvit signacula eius implendo in se omnem
iusticiam i perfectissimam humilitatem qua maior esse non potuit Item
alij homines debuerunt eciam pro peccato et in unicuique sua virtus suffice-
bat et humilitas nullus ergo talem hostiam poterat offerre sufficientem
ad reconciliacionem Ideo et christus ergo sufficiens et perfecta fuit hostia
qui multo amplius i humilitatis accidit passionis gustando quam
ille adam qui superbijt gustu ligni vetiti nociva delectatione perfruendo
Si igitur superbia illius omni exclusit ruina primum de paradiso expellens
et alijs ianuam claudens multo magis humilitas ex mortem

gustavit ingressum regni celestis omnibus sunt impleto decreto prius aperire
potuit atque decreti cirographum delere. Cui concordat id ambrosius dicit. Quia tanta
sunt peccata nostra ut salvari non possemus nisi unigenitus dei filius pro nobis
debitoribus morte moreretur et digne nos faceret hereditatis promisse. Quod
non est ita intelligendum quod alio modo nos salvare non potuit. Nisi per mortem
suam. Sed quod per paciam hostiam non potuit nobis aperire regni aditum
et se salvare nisi per mortem unigeniti. Item per eius mortem sumus a dyabolo li-
berati. Unde dicit apostolus quem posuit deus propiciatorem per fidem in sanguine
ipsius .i. per passionis fidem de christo habitam et credam. deus pater propiciatorem
est nobis. et nos per christum qui enim propiciator factus est iniquia filiis redit
a dyabolo. Quemadmodum enim aspicientes serpentem eneum in ligno exaltatum a mor-
sibus serpentum sanabantur. Unde iohannes iii dicit ihesus sicut moyses
exaltavit serpentem in deserto. ita exaltari oportet filium hominis. ut omnis qui
credit in ipsum non pereat sed habeat vitam eternam. Si ergo recte fidem intuitu
respicimus christum pro nobis pependit in ligno a vinculis dyaboli solvimur .i. apertis
et ita a dyabolo liberamur. ut nec per hanc vitam eternam in nobis impediat
quod privat. Et effectus christus sua passione quod in hac vita dyabolus nos
temptando nobis non prevaleat per christi mortem. et vincere sicut prius
vincebat. Nam petrus qui ante mortem christi ad vocem ancille territus
ipsum negavit. et per mortem christi ante reges et presides ducibus non
cessavit. Sed post mortem christi tenere elegit quia fortior. .i. christus veniens in do-
mum fortis .i. in mundo terra ubi dyabolus habitabat alligavit fortem
dyabolum. Et ascensione potentia eius compescuit. ut temptationes que ei adhuc
permittit non separant seductorem nisi consentiente homine. Unde dicit
augustinus quod in christi sanguine qui solvit ea que non rapuit redempti
sumus a peccato et prosequuntur a dyabolo. et ideo in christo vincantur mira nobis
potestas. ubi vincat in visibilibus cupiditatibus. Effuso enim sanguine christi
sine culpa omnium cupiditatum cirographa sunt deleta. quibus debi-
tores qui inveniuntur a dyabolo tenebat. Seque sanguine dicit
christus hic sanguis novi testamenti qui pro multis effundetur in re-
missione peccatorum. Et illum ergo redempti sumus in quo principem mundi
nichil invenit. Sicut dicit augustinus nichil invenit dyabolus in christo
ut moreretur. Sed pro voluntate patris se mori voluit non habens causam
mortis de peccato. Sed de obediencia et iusticia mortem gustavit. Per quam
nos a servitute dyaboli redemit. Incidens enim in principem huius seculi
qui seduxit adam et servum fecit et cepit nos quasi una hora possede-
re, sed venit redemptor et victus est deceptor. Et quid fecit redemptor cap-
tivatori nostro tetendit ei muscipulam crucem suam. Ibi posuit quasi
escam sanguinem suum. Ille autem sanguinem fudit non debitoris pro quo
decessit a debitoribus. Ille quippe ad hoc sanguinem suum fudit. ut nostra
peccata deleret. Vinculum ergo quo nos dyabolus tenebat deletum est. et
interfecto sanguine redemptoris. non enim tenebat nos nisi vinculis peccatorum
nostrorum. Iste enim erant cathene captivorum. Venit ille alligavit
fortem vinculis passionis sue. Intravit in domum eius .i. in corda
eorum ubi ipse habitabat. et vasa eius .i. nos eripuit que ille imple-
verat amaritudine sua. deus effundendo amaritudinem implevit dul-
cedine per mortem suam aperte nos redemit. Et adoptacionem filiorum
Item · gratie nobis largiendo. Item exigit nostra opprobat christum mori .i. expediens

sunt xpi fidei spei et caritatis augmentum in nobis de augmento fidei
sed in ipso Singulariter sum ego donec transeam dicit glossa de modo
ad penam passionem. Cum autem transiero tunc multiplicabor in membris
fidelibus. Unde Johannes xii° dicit nisi granum frumenti cadens in terra
mortuum fuerit ipsum solum manet. Si autem fuerit mortuum multum
fructum affert. Unde quo dicit Augustinus dominus erat granum mortificandum
in infidelitate iudeorum multiplicandum in fide populorum. Et enim multis
fructus secutus fructus compassione Christi ihesu colligit. Et psalmo xxi°
nomen tuum fratribus meis. Plus enim fructus passionis Christi est ma-
nifestatio nominis domini et ipsius etiam notitia presidem sic dicit deus
pater narrabo id est manifestabo cum suscitavero me a morte aperiendo
sensum eorum ut intelligerent scripturas Luce xxiiii°. Nomen tuum id est rem
nominis tui et tui notitiam bonitatem caritatem et misericordiam fratribus meis
id est apostolis et discipulis meis quos sicut fratres dilexi Johannes xv° valde
ad fratres meos et aliis fidelibus per ipsos quibus ipsi predicabunt. Euntes
in universum mundum. Ipsi autem fratribus manifestaverunt et enarraverunt
nomen domini per regionem suam Actuum 1° quibus prebuit se ipsum
vivum in multis argumentis post passionem suam per dies xl apparens eis
loquens de regno dei non quod antea non narraverat sed quia tunc clarius et
perfectius docuit. Unde Johannes xvi° adhuc multa vobis habeo dicere
que non potestis portare modo. Sed resurgens cepit a moyse aperiens
illis sensum ut intelligerent scripturas et perfectissime narravit confirma-
tos et doctos in spiritu sancto in linguis igneis eos misit et fuit
submisit. Cum autem venerit paraclitus docebit vos omnia [illegible]
fructus compassione Christi est laus divina ubique terre id est maxime in uni-
versa terra non in uno angulo sed in tota terra per passionem meam colli-
genda laudabo id est laudari te faciam Abacuk iii° et laude eius
plena est terra. Sextus fructus est institutio sacramentorum commendato pa-
sionis Christi et presertim baptismi et eucharistie. Et ideo in alio versu [illegible]
Vota mea reddam id est voluntates meas instituendo sacramenta
ecclesie commendato mee passionis et presertim baptismi et corporis Christi red-
dam id est instituam in conspectu timentium eum id est in conspectu fidelium
in ecclesia militante colendum quibus et ad quorum salutem prestat hoc
sacramentum ut ipsi intelligant verum esse verum corpus Christi et per illud credant
se salvari et gratiam consequi. Et exponit hoc dictum propheticum in persona
Christi vel aliter potest exponi loquitur in persona ecclesie sic exponit de sa-
cramento baptismi Vota mea id est promissa que promisi in baptismo dicit
Anime diabolo et omnibus pompis eius et credo in deum deum. Iste
enim est magnus fructus compassione Christi secutus ipse vero baptizatus quia
qui vim regenerandi habet ex passione Christi ad Romanos vi° Quicumque
baptizati sumus in Christo ihesu in morte ipsius baptizati sumus. Hec vota red-
dam in conspectu timentium eum id est in conspectu totius ecclesie de institu-
tione vero sacramenti eucaristie in memoriam passionis subdit propheta e-
dent scilicet sacramentaliter et spiritualiter corpus meum sumunt Johannis vi° panis
quem ego dabo caro mea est pro mundi vita pauperes id est humiles et huius
seculi contemptores Matthei v° Beati pauperes spiritu qui nec concupiscunt mundi
concupiscentias nec timent ipsius inopiam et saturabuntur perpetua et

et pinguem vestitum pulchriorem. Tertio iustus comedit et replet animam
suam, venter autem impiorum insaturabilis. Et dicit glossa: divites quamquam fecerunt
non saturabuntur quia non considerant terram et passionem domini. Sed
pauperes saturantur qui imitantur dominum patientes, et laudabunt dominum
propter statum accionum. Et ideo in libro signum, quia per terram ad celos diximus
incipimus et deinde venit in montem oliveti. Quarto, Ieronimo. Et ideo dicit
glossa: pauperes qui deum laudant divites sunt, et ideo pauperes sunt, quia
deum laudant ut eum habeant qui est thezaurus temporalium. Divites quaerunt
implere cistam terrenis opibus, pauperes quaerunt implere cor divitiis dei
et virtutibus. Sexto fructus secundus est ex passione Christi et conversio gentium,
de quo prophetia subdit reminiscentur et convertentur gentiles per passionem Christi ad deum
per fidem quam praedicaverunt apostoli, ac quo antea erant per transgressionem et culpam,
et quasi ipsi in maerores poenitentiam in dolore et convertentur ad dominum per cari-
tatem diligentes deum ex toto corde et ex tota anima. Universi fines
terrae, id est gentiles introducti ad ecclesiam de universis finibus, unde psalmus:
omnes gentes quascumque fecisti venient. Septimo de augmento scilicet caritatis
per Christi passionem, sicut Iohannes tertio: sic deus dilexit mundum ut filio suo non pepercit sed
pro nobis omnibus tradidit illum. Et non accepta ea omnia nobis cum illo
donavit. Glossa: imputet iustitiam et infundet vitam aeternam. Qui enim
magis dedit quod minus est negare non potest, minus enim est omnia creata
nobis donare quam propter nos filium suum mortem tradere. Unde Bernardus:
tamen non rapiat ad spem impetrandi veniam qui attendit cor-
poris Christi dispositionem: hic caput inclinatum ad osculum, brachia
extensa ad amplexandum, manus perforatas ad largiendum, pedes
affixos ad nobiscum manendum, latus perforatum ad diligendum. Unde Canticorum
secundo sponsus sponsae loquitur: veni columba mea in foraminibus petrae. Glossa:
id est in vulneribus Christi ecclesia sedet et meditatur cum in passione domini
spem salutis suae ponit et per hoc ab insidiis accipitris, id est diaboli, se
defendit. De augmento caritatis in nobis per passionem Christi sicut in
calici columbae in meridiano sol convertit flammam, id est in visione passionis
suae attendit crucis ad ardorem suum. Unde Bernardus: super omnia te reddit
amabilem, te in cruce Iesu Christe, calix quem bibisti opus nostrae redem-
ptionis. Hoc omnino amorem meum vendicat sibi. Hoc totum quod nostram
devotionem et blandiciis allicit et iustius exigit et arctius stringit
et vehementius afficit. Unde apostolus commendat nobis caritatem dei, id est commendabilis
apparet erga nos in hoc quod filium suum tradidit in mortem pro nobis
peccatoribus. Ideo quam durum est cor humanum et quasi adamantinum, quod caritate
passionis Christi non emollit et pietate non compatitur. Unde Bernardus
in libello de stimulo amoris: o pessimum cor meum, de qua tu verecunde
largitati in mensa quaere magis delectare in vulneribus pietatis, quam
in vulneribus Iesu Christi quaere magis compatere, pure punctus pedibus
tuis, quam acerbissime morti domini tui et intensissimo dolori capitis
tui, vitae animae tuae. Ecce nonne tibi videtur quod illud plus diligis tuum
plus compatere in dolore, plus condoleas in propria afflictione quam domino
tuo in maiori angustia et dolore. O crudelitas, in mensa offerre de-
terior qui non in afflictione compatiens capiti toto corpore suo flagel-
lis exponit. Ecce videtur quod tamquam membra putrida accipite istos
ex toto corporis quia ipsi non vulneratis eius vulnera non sentiunt

Heu heu domine mi quare non fecisti si non debeo tecum ibi esse quoniam tu
quare ne sum tecum pro vulneratis prime tue vulneratus es et non pro te et tu
vulnera portas et hec ego crimen est hoc quod ego debeo pati et non tu quia
ego sum qui peccavi et qui iniquitatem egi hec quidem et agnus innocens quid fe-
cisti utique obsecro quod vulnera in me et domum patris mei Secundo
principaliter nota quod sicut ex passionibus fuit Christum pati propter ipsum quod per hu-
militatem passionis meruit gloriam exaltationis ut patet in 2a parte the-
mate in genere et ita intrare in gloriam suam et Iohannis xiio oportet
exaltari filium hominis per quo non secundum Thomam super textum deo colle-
git triplicem quod exaltatio Christi sicut textus loquitur in rebus consistit primo
in notitia cordis et quantum ad hoc accepit non quod conscripsione non
quod prius erat tantum notus in Iudea nunc vero post passionem notificatur
et omnibus fidelibus ab ortu solis usque ad occasum Secundo consistit
in reverentia corporis quantum ad genuflexiones que sibi debentur
ad creature redempte in signum excellentie dominii et potestatis
Tertio in confessione oris quia non solum creditur corde filius dei a-
sed ore confitendum est quod ipse est qui sospitate magna pro nobis passus
est Christum mortem corde enim creditur ad iustitiam ore autem fit
confessio ad salutem et hec tria tangunt ad philippenses iio propter quod
et deus exaltavit illum et donavit illi nomen quod est super omne nomen
ut in nomine Ihesu omne genu flectatur celestium terrestrium et infernorum
et omnis lingua confiteatur quia dominus Ihesus deus in gloria est dei patris
et aut tria aliquo modo ad perfectam beatitudinem pertinet quia de perfectione
beatitudinis est ut dicit philosophus quod etiam post mortem vivet in memoriis
hominum quia Christus debuit esse perfectissima beatitudo et exaltatio perfecta
meruit quam a principio non habuit sic necesse fuit et expediens
Christum mori esse pro te nostri propter salutem nostre sacramentum ut absolutione-
morte eius etiam nos inbuimur et vivimus in eo anima enim
dilutatem se vivit in patre et cum ipso fuit ad colosenses iiio mor-
tui estis et vita vestra abscondita est
cum Christo in deo et id dicitur Iob viio suspendium elegit anima mea
Glossa anima est enim est interior virtus ossa fortitudo carnis et
aut suspendit ad eterna ut ossa moriantur quia amare eterno vite
in se necat hinc aut mortem signum est si a modo despicit Gregorius
dicit quia mane prima corda in se retinet mortua vero mox expellit
Sic fuit expediens Christum mori propter perfectam vitam enim i petri iio Christus passus
est pro nobis nobis relinquens exemplum tribulationis et humiliationis flagellorum
et mortis ut sequamur vestigia eius ii ad thesalonicenses iio Qui sustinetis gloriosi
Christo passiones et tribulationes et hic congregabimini cum eo in eterna beatitudine
ut dicit glossa vii Bernardus Domine pauci sunt post te volunt ire cum tamen nemo
sit qui ad te venire nolit scientibus quia delectationes sunt in dex-
tera tua usque in finem ideo tecum regnare cupiunt non imitari et pati
cum tamen per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum dei actuum xiiiio
Tertio principaliter oportuit Christum mori et ita expediens fuit
propter hoc quia diffinito circa passionem multa fuerunt prenunciata in scripturis
et prefigurata in observanciis veteris testamenti Lucas xviiio dicitur
filius hominis quia sic diffinitum est vadit et Lucas ultimo dixit eis
hec sunt verba que locutus sum vobis quoniam necesse est impleri omnia que scripta sunt in lege Moysi prophetis

et probatur de luce xxiiii ubi ipse incipiens a moyse et omnibus prophetis interpretatus
fuit duobus de discipulis euntibus emaus scripturas prophetarum que morte ipsius predixe-
rant Unde quod dicit Symon luce iiii capitulo viii formam illius interpretacionis
secunde surrexit dicens o stulti et tardi corde ad credendum in omnibus que lo-
cuti sunt prophete / et non solum ad credendum prophetie sed prefiguracionibus ante prophetarum
Genesis ii° nonne cum de latere ade dormientis in paradiso formaret evam
hec prefiguraret in christo quia revelat passionem cum sompno mortis dormiret
in cruce et in illo sanguine defluente de christi latere ut omni fidelium
formabatur ecclesia Et / Genesis iiii° nonne cum abel iustus in agro et a fratre
cum iuste ligni fuit interfectus invidia signatur christus qui [illegible]
in via qui ab invidia iudeorum quorum frater per carnem effectus erat interfectus
in ligno crucis in agro mundi ubi salutem omnium [illegible] ad [illegible]
Et Genesis viii° nonne ab [illegible] noe agitatus in ligno christi passionis
prefiguratam umbram assumit in archa lignea / Et Genesis ix° nonne [illegible]
noe facta in thabernaculo suo [illegible] calore vini accepti de vinea quam
plantaverat illum de nuditatem christi ascendit que facta est [illegible]
[illegible] que gerebat [illegible] ad [illegible] quod ipse [illegible]
neat / Et Genesis xxii° [illegible] abrahe [illegible] prefiguracionem [illegible] spectat
ad passionem [illegible] flexi [illegible] / Et Genesis xxii° nonne immolato qua
abraham libens faciebat de filio [illegible] eterni filii ab eterno
patre in mortem processit nonne aries inter vepres [illegible] christi in
[illegible] crucis pendentem premonuit et / Genesis xxii° nonne idem aries im-
molatus et ysaac qui risus vel gaudium dicitur liberatus pandit
in christo passam carnem et liberam ab omnibus passionibus deitatem Genesis
xxvi° et xxvii° nonne persequitur esau iacob [illegible] passus factus est glo-
rior [illegible] a iudeis [illegible] unde glorior [illegible] et per
gloriam resurrectionis / Et Genesis xxxvii° nonne idem ioseph cum [illegible]
appeteret [illegible] reliquit pallium in manu egyptie meretricis
relicta sibi carnem in cruce atque in sepulcro prefiguravit cum [illegible]
[illegible] synagoge [illegible]
posita [illegible] in [illegible] et in [illegible]
deinde [illegible] est dominus in tota terra egipti ut dicitur
Genesis xxxxi° Et egiptiaca lingua mundi salvator appellatus est ea
que facta sunt in christo per mortem et resurrectionem in umbra protendunt
et exodi xv° nonne plura gesta moysi [illegible] passionem christi
et gloriam resurrectionis [illegible] exodi xii° nonne agnus occi-
sus in transitu filiorum israel de egipto sic assus sic et comestus sic
[illegible] sanguis [illegible] morte et cuius sanguine liberam
[illegible] Et exodi [illegible] nonne sanguine omnium animalium ab-
latorum in quibus fiebat [illegible] ipsi et cuius [illegible] christi sa-
guinem quo redempti sumus [illegible] purgati longe ante
monstravit et numeri xxi° nonne suspensus serpens in heremo ad cuius
aspectum morsi a serpentibus liberantur [illegible] christum in heremo mundi
pendentem in ligno ad cuius fidelem aspectum morbidi [illegible]
et demonibus liberantur nonne mors aaron summi sacerdotis [illegible]
[illegible] christi mortem sacerdotis eterni in monte calvarie futuram in umbra
precessit nonne [illegible] in ligno posita [illegible]
[illegible] collatam de gentibus [illegible] liberan-
tem in sanguine christi que in ligno sibi posuit prefigurat et induit

Sexto nonne Sampsonis passio a Dalida et mors quam sponte suo facto perpetra-
vit e sponte sibi intulit plures moriens quam vivens destruxit inimicos
passionem Christi a synagoga et morte quam sponte suscepit qua factus
fuit victor ipsum destructor antiqui morte facta misterio in se por-
tavit et regnum deitatis Septimo nonne persecucio quam passus est David a
Saule atque Absalon sepe fuit qua factus excelsior per passionem Christi
quam sic patria voluit sub persona indicavit per psalmicon Octavo
nonne persecucio quam passi sunt Helias Eliseus et ceteri prophete et inter-
fecto Zacharie inter templum et altare Decimo Isaie qui serra lignea
passionem quod multo ante tempore insinuaverant et postea que in
umbraticis figuris gesta narrant que in propheticis sermonibus predicata
sunt si vero omnia salte aliqua perstringam In Deuteronomio XXVIII nonne
Moyses propheta summus de Christi morte locutus est per illos versus dicens et
erit vita tua quasi pendens ante oculos tuos timebis nocte et
die vita vite factus est Christus per illos istelli et omnium nacionum que sub
celo est si voluisset in ista per fidem et amorem intende ipso dicente
Ego sum via veritas et vita nonne ista vita pependit in cruce ad
tempus moriens ante oculos nostros et timebat nocte adversitatis in morte
et diem prosperitatis vide quam celebrant quam vite non crediderunt
Nonum impleta est prophecia David quam in 2o psalmo posuit de mor-
te Christi astiterunt reges terre et principes ita ut eum morti traderent per
crucem Octavo genus moriendi tunc erat gloriencius nonne impleta est
eius prophecia de morte et sepultura Christi in psalmo tercio Ego dormivi
et soporatus sum et resurrexi nonne quia non poterat ab inferis detineri
neque caro eius in sepulchro corrumpi Item David in psalmo XV et
Christo non derelinques animam meam in inferno nec dabis sanctum tuum vide-
re corrupcionem nonne derelictam passionem vero et mortem forte in-
sanam fuit et restituta Item David clamitat psalmo XXI Deus Deus meus
respice in me in quo psalmo plena persona claritate Christi de morte
Christi resurgentis legimus Item non abscondere faciem vespertina pro mor-
te Christi matutina leticia pro morte eius psalmo XXIX canitur
Domine eduxisti ab inferno animam meam salvasti me a descendentibus
in lacum et subdit ad vesperum demorabitur fletus et ad matutinum
leticia sic Christi resurgentis et multa alia David de Christi passione
prophetavit que nimis longum esset persingula enarrare nonne
Salomon variis enigmatibus de Christi passione loquens declarato
atque ad Christum verba respiciunt non misterium crucis passionis et mortis
et gloriam resurrectionis aperit nam prelata passione quam in corde
volvebat affigere ait Canticorum primo fasciculus mirre dilectus meus
michi inter ubera mea commorabitur et ibi quoque lignis fasta
clavis ferreis confixa tollerunt in ligno crucis factus est in corde
memorabilis fasciculus amarissime passionis et profuloris primus
effusi sanguinis dictum est Cant. botrus cipri dilectus in vineis En-
gaddi persingularitate ante vite Christi et per umbra crucis sub qua
possim requiescere mala doloribus cruciatus crucis per dulcedine que
pallidinem illius patibuli cepit ut dicit Cantore ...

scriptum est sicut malum inter ligna silvarum sic dilectus meus inter filios sub umbra illius quem deside-
raveram sedi et fructus eius dulcis gutturi meo. Nono dicit mortis (?) [illegible] in fora-
minibus petre in caverna maceriae habitat ecclesia meditanda et devote [illegible]
aut dilectorum vulneribus passi Christi. Nam quo meditatur nisi Christi passi in [illegible]
recolit. Et ideo Cantica 2o Surge amica mea sponsa mea et veni co-
lumba mea in foraminibus petre in caverna maceriae. Petra Christus est
foramina sunt vulnera manuum pedum ... corporis eius que [illegible]
lateris sunt et caverna apertio eius lateris quod unus militum lancea [illegible]
et ex qua nobis sanguis et aqua profluxit. Nono regis Salomonis Cantica 3o
inquit Egredimini filie Syon et videte regem Salomonem in diademate quo
coronavit eum mater sua in die desponsationis sue in die letitie cordis eius. Corona
coronatio [illegible] ad [illegible] proprie (?) Et Cantica 5o Nono [illegible]
[illegible] sponsa dilectum vocat rubicundum [illegible] sanguine [illegible]
Et Cantica 7o Nono ad se dicebat Ascendam in palmam et apprehendam
fructus eius [illegible] palmiferam victoriam crucis
eius [illegible] omnibus [illegible] victoria [illegible] cruce [illegible] de
morte [illegible] fructus in [illegible] clarus [illegible] de [illegible] ultimo septimum
est [illegible] Cantica 8o Sub arbore malo suscitavi te
ibi corrupta est mater tua ibi violata est genitrix tua.
Sub arbore malo suscitata est ecclesia per Christum in cruce [illegible] sunt mor-
te [illegible] in qua [illegible] passus est sub qua corrupta et violata est synagoga
que mater est [illegible] antiquo ecclesie nomine mutato o stulti et tardi corde ut
[illegible] sapientie 2o Nono [illegible] in libro sapientie scriptum est quod [illegible]
plenissime [illegible] est Circumveniamus ergo iustum quoniam inutilis est nobis
et contrarius operibus nostris et improperat nobis peccata legis et diffamat in nobis peccata
discipline nostre promittit se dei scientiam habere et filium dei se nominat factus
est autem nobis in traductionem cogitationum nostrarum gravis est nobis etiam
ad videndum quoniam dissimilis est aliis vita illius et immutate sunt vie eius
tanquam nugaces estimati sumus ab illo et abstinet se a viis nostris tanquam ab immunditiis et prefert
novissima iustorum et gloriatur patrem se habere deum. Videamus ergo si sermones
illius veri sint et temptemus que ventura sunt illi et sciemus que
erunt illius novissima. Si enim est verus dei filius suscipiet eum et liberabit
illum de manibus contrariorum. Contumelia et tormento interrogemus illum
et sciemus reverentiam illius et probemus patientiam illius morte turpissima
condempnemus eum. Qualis est dilectus tuus o pulcherrima mulierum. Dilectus
dilectus meus candidus et rubicundus electus ex milibus Cantica 5o
et 11o Nono quippe Ysaias [illegible] oraculis Christi passionem et mortem sepul-
turam et resurrectionem [illegible] deseruit ut [illegible] legimus
eum [illegible] septuaginta (?) [illegible] Nam de cruce dicit Ysaie 22o Dabo
clavem domus David super humerum eius et aperiet et non erit qui claudat
et non erit qui aperiat. Clavis super humerum crux christi est apposita
dorso eius cui ossa sua ad [illegible] crudeliter sunt affixa et statim ibidem
sequitur utilitas passionis aperit celi claustra [illegible] claudenda [illegible]
nos inique aperienda et reserata [illegible] ad deductionem sancte [illegible]
[illegible] et [illegible] clausura [illegible] [illegible] Nono
[illegible] repositione [illegible] ad [illegible] ad faciem ad alapationes
[illegible] et [illegible] et [illegible] de ipso scriptum est Ysaie [illegible]

meam dedi percutientibus et genas meas vellentibus, faciem meam non averti a
conspuentibus in me. Nota immediate pro victoria mortis et ipsa resurrectione
admiranda ibidem: dominus deus meus auxiliator meus et ideo non sum confusus, ideo posui
faciem meam ut petram durissimam et scio quod non confundar. Nota solitudine desola-
tione et desertione ipsius dictum est ysaye liii° vidimus eum et non erat aspectus
et desideravimus eum despectum et novissimum virorum, virum dolorum et scientem infirmitatem,
et quasi absconditus vultus eius et despectus, unde nec reputavimus eum. Nota pro sub-
levatione virorum fatuorum ibidem dictum est: vere languores nostros ipse tulit et
dolores nostros ipse portavit. Nota pro aperte passionibus eius dictum est: et nos
putavimus eum quasi leprosum. Nota quod iniquitates et scelera nostra non sua luit
fecerunt id subdit ibidem: ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras et ut de-
ibidem ysaye liii° scientia sanctitatis nobis [illegible] premere admittere
et ibidem disciplina pacis nostre super eum et livore eius sanati sumus. Nota quod
gratia nec [illegible] pro iniquitatibus satisfacere non debebat et ex se sunt impositi
sarcina furoris mei quod scriptum ibidem: et dominus posuit in eo iniquitatem omnium nostrum.
Nota per spontanea voluntate patiendi dictum est ysaye liii° oblatus
est quia ipse voluit, non credebat invite sine violentia ab impiis emulis
suis hanc sevam passionem sustinuisse. Nota pro immensa mansuetudine hu-
militate et mansuetudine eius ovis et agni similitudo apposita est ibi: sicut
ovis ad occisionem ductus est et quasi agnus coram tondente se obmutuit et
non aperuit os suum. Nota pro ipso et penitus detractio in morte eius scriptum est
ibidem: propter scelus populi mei percussi eum, ut agnosceret gratiam nam tam magnam
amorem erga se in eterno patre ab eterno fuisse ut redimeret ab eterna morte
suum et tali morte pateretur sine peccato suo. Nota stulti et tardi
corde recolite ibidem scriptum in capitulo ysaye liii° liberationem istam quam non
dum satis deplorabile et non solum victoriam sed credere penitus nequimus
et post sepultura et morte ipsius tempore sit liberatio subsecuta et dabit
impios deo patri pro sepultura et divites pro morte sua ut impii sint
perpetue damnationi [illegible] pro culpa cadebant divites sit plures morte
in legalibus sacrificiis et cultibus divinis et ceremoniis plurimis se
divites asserunt [illegible] pro supplicis tolerasse ut plurimorum credidit redemptio
et libertas erat transgressorum, propterea ad dictum est: ideo dispertiam ei plurimos
et fortium dividet spolia pro eo quod tradidit in mortem animam suam et cum sce-
leratis reputatus est, et ipse peccata multorum tulit et pro transgressoribus rogavit
ut non perirent. Nota pro omni bello peracto et pugna soluta sola victoria per
eius effusione sanguinis et peremptione angelorum omnes quos aliena fide
videamus scriptum est ysaye lxiii° quis est iste qui venit de Edom
tinctis vestibus de Bosra, iste formosus in stola sua gradiens in multitudine for-
titudinis sue. Ego qui loquor iusticiam et propugnator sum ad salvandum.
Quare ergo rubrum est indumentum tuum et vestimenta tua sicut calcantium
in torculari. Torcular calcavi solus et de gentibus non est vir mecum.
Calcavi eos in furore meo et conculcavi eos in ira mea ~~[illegible]~~
~~eius~~ ultionis et aspersus est sanguis super vestimenta mea [illegible] dies enim
ultionis in corde meo, annus redemptionis venit. Nota pro more mansueti
agni [illegible] est Jeremie xi° Ego quasi agnus mansuetus
qui portatur ad victimam. Nota sunt [illegible] nec appellatione vel ope victo-
ria debellatoribus dat. Nota sine verba loquendi idem Jeremie xi° co-
gitaverunt [illegible] in corpus eius mittentes [illegible] dicens: venite mittamus
lignum in panem eius et eradamus eum de terra viventium et nomen eius

no memoraret amplius et prophecia Jeremie dictum est tu autem domine sabaoth qui
iudicas iuste et probas renes et corda videam ulcionem tuam ex eis tibi revelavi
causam meam Nonne in persona Christi eciam loquitur ac si cetera dereliquisset et se post
tradidit in manus inimicorum reliqui domum meam dimisi hereditatem meam dedi
dilectam animam meam in manus inimicorum meorum et presencia synagoge que
mori postulavit ipsum magnis vocibus indicavit siue interpellacione sepul
facta est michi hereditas mea quasi leo in silva dedit contra me vocem
tione prectitudo salvatorem tenuit affectum salvatoris contra vocem meam
iam fecisse hec licet vatum morsisse in nobis quo ipse subiecit patibulo sal
surgeret et pugnatorum eius sine fine laicus inmediate subiecit unde
ad manus ibidem carnaliter quasi colonus factus est in terra et quasi viator declinans
post salvacionem et tamen diffidens scriptura loquitur in statum de vera libera
tone securitatem adiecit Tu autem domine in nobis es domine et nomen tuum
invocatum est super nos ne derelinquas nos domine deus noster Nonne idem Jeremias pre
aquo sue liberacionis accepit oraculum cum Jeremie cap. xv. dicit Tu scis domine
recordare mei et visita me et tuere me noli in pacientia tua suscipere
me Scito quia sustinui propter te obprobrium inventi sunt sermones tui et co
medi eos ut ipse resurrectionis passionis cibum in gaudium verteret et ibidem factum
est michi verbum tuum in gaudium et leticiam cordis mei quia invocatum est
super me nomen tuum domine deus exercituum Et quia penitus impetratum spe
randum esset de super liberacione promissa patria sequitur ibidem Et dabo
te populo huic in murum ereum et fortem et eruam te dicit dominus Et li
berabo te de manu pessimorum et redimam te de manu fortium ubi apte
colligitur liberacio capitis et membrorum consulti et tandi corde Nonne deus
ostendit Jeremie in opere figuli qualiter eum in corde suo resurrectionem
de morte donaturus erat cum ipsum in domum figuli iussit descendere
ad considerandum misterium operis eius ut ibi agnosceret mortem et resurrectionem
capitis atque membrorum Et Jeremie xviii. Surge et descende in domum
figuli et ecce ipse faciebat opus super rotam et dissipatum est vas quod
faciebat manibus suis conversus quoque fecit illud vas alterum sicut
animis mortem et resurrectionem per omnia pandit Nonne indicat nul
cogitaciones atque consilia de Christi morte completa ex persona quam que
lam in sua persona ut factum in ipso cognovimus cum ibidem Jeremias
dicit venite cogitemus cogitaciones non enim peribit lex a sacerdote
neque consilium a sapiente neque sermo a propheta venite et percuciamus eum lingua
et non attendamus ad universos sermones eius ubi statim pro eius
et iusta querela subsequitur ibidem et velud homo loquitur angelum
attende domine ad me et audi vocem adversariorum meorum Numquid red
ditur pro bono malum quia foderunt foveam anime mee Recordare quod ste
tim in conspectu tuo ut loquerer pro eis bonum et averterem indignacionem
tuam ab eis et que passus est ab Assasar principe sacerdotum in domo domini
persecucionemque quam ipse tenuit a principe sacerdotum propter ea virtus eius
clarius innotescat et lamentacio quam Jeremias protulit de ipso ab umbro
misterio propius perserebat ac si opus desset loquitur ad patrem Seduxisti
me domine et seductus sum fortior me fuisti et invaluisti et factus sum

in derisum tota die omnes subsannat me quia iam vociferans iniquitatem
et fastiditate clamito et stillo est mihi sermo domini in obprobrium et in derisum
tota die Statim quoque post flagellacionem et resurreccionis gloriam christi ibidem sequitur
Cantate domino laudate dominum quia liberavit animam pauperis de manu
malorum qui aut perpetrant adversus civitatem in nocte dominica cum mala
que ventura erant super eam propter peccata maiorum multiplicitatem iniquitatem profecta
per admiracionem et morte quasi mortis non illico sequitur Sic nempe
in christo novimus actum cum iudicia et ira et futura de templo et syna-
goga dicavit Nove [illegible] in medio civitatis lamentabiliter deplorans
[illegible] civitatis de ipso lamentacionem compilavit passionis morte et
sepulturam descensus adversa clamorem christi pro sua et omnium libera-
cione vocibus variis et enigmaticis atque misticis lamentabili deploracione
monstravit Trenorum tercio Ego vir videns paupertatem meam in indigna-
cionis eius [illegible] et adduxit in tenebris et non in lucem tantum in
me vertit et convertit manum suam tota die vetustam pellem meam
et carnem meam et contrivit omnia ossa mea edificavit in gyro meo et
circumdedit me felle et labore in tenebris collocavit me quasi mortuos
sempiternos Tetendit arcum suum et posuit me quasi signum ad sagittam [illegible]
Symeon [illegible] prophetizaverat cum ipsum adhuc puerulum in manibus teneret
Ecce positus est hic in ruinam et in signum cui contradicetur Sub et ibidem
factus sum in derisum omnibus inebriavit me absinthio [illegible]
se maxillam [illegible] obprobriis venacione cepit me quasi avem
[illegible] mei [illegible] lapsa est in lacum vita mea posuerunt lapidem super
me inundaverunt aque super caput meum [illegible] et immediate
subiunctum est ibidem [illegible] ad peticionem et ad invocacionem eius qui in infima
descenderat sicut celebrata invocavi nomen tuum domine de lacu novissimo
vocem meam audisti ne avertas aurem tuam a singultu meo et clamo-
ribus meis appropinquasti in die qua invocavit te et dixisti ne ti-
meas iudicasti causam anime mee redemptor vite mee quam quo [illegible]
ta ista de christo qui [illegible] passus est sonuerunt et [illegible] clare [illegible] ope
invocata patria destructa lege destructa tartarea lapide superato
sepulture morte devicto in ipso resurgeret consulti tarde corde quod
passione atque resurreccione [illegible] dici potuit cum [illegible] ut
[illegible] Trenorum [illegible] ipse sive lamentatorum [illegible] eius
[illegible] captus est in peccatis nostris [illegible] in umbra tua vivemus
in gentibus [illegible] nostri [illegible] dici potuit que diliget [illegible]
passionis et morte sepulture descensionis ad inferos resurreccionis [illegible]
libertatem in gentibus misticis et variis vocibus cantavit nove prophe-
tavit Ezechiel [illegible] Ecce ego ipse requiram oves meas
de manu pastorum et cessare eas faciam ut ultra non pascant
gregem meum et liberabo gregem meum de ore eorum quod [illegible]
[illegible] liberatum oves quas [illegible] pastores male tractaverant omnino
venturus erat qui fecit ut verus pastor poneret animam pro ovibus
Et [illegible] nove missio Danielis in lacum leonum propter legem
dei quam intemerate servavit cuius sunt [illegible] passionis et eius
morte nove ipsum liberacio resurreccionis [illegible] sunt [illegible] nove
qua [illegible] Daniel ut [illegible] Danielis [illegible] destruxit draconem interfe-
cerat et clamorem populi [illegible] in lacum leonum [illegible] intromissus
et cum mansisset in [illegible] dierum ebdomada liberatus quod [illegible] est

mirum esse dicunt danielis qui sic illud firmavit ihu xpi congruencia
clare fecit. Item osculi et tardi corde ad credendum que ipse predixerat
Item liberacionem quia ad que scripturam non credidit resuscitavit vita in tercio
die unde omnibus vere fidelibus resurrectio vera firmat. Osee vi° clamant affli-
ctionem assumit venite revertamur ad dominum quia ipse cepit et sanabit
nos percuciet et curabit nos vivificabit nos post duos dies in tercia
die resuscitabit nos et vivemus in conspectu eius. Item in destruccionem
mortis inferni et demonum per quos abduxit nos ab inferis. Item obumbra-
to sub apto vos clamabat Osee xiii° Ero mors tua o mors morsus
tuus ero inferne quia morte mortem superavit nec omnes detentos
traxit ab inferis sed quos ab eterno deus pater preordinavit et quo-
mordit non totum sed partem absorbuit. Item salvacionem quam omnes appe-
tunt Joelis ii° longe ante dixit in monte sion et iherusalem esse salutem
In monte syon et iherusalem erit salvacio sicut dixit dominus et in residuis
quos dominus vocaverit. Amos iii° Item comminacio sita per amos pro-
phete vibrative supposita sed tamen habuit quia vere [illegible] erat
eo quod xpm argento vendiderunt [illegible] scelibus ipse et super [illegible]
non [illegible] eo quod vendiderunt argento iustum et pauperem pro calcia-
mentis. Item id amos vos odivit in dolore et abhominacionem in xpm quia
tunc arguebat delicta et loquebatur perfecto corde cuius probat ut
emptum ederent odio habuerunt in porta corripientem et loquentem
perfecte ab Horati sunt perfecte ab die contra Edom qui sanguinem pro
vindictam et iniquitatem in se eius morte xpi vindicare pretendebat
Item Jonas abyssissime fugitivo naufragio et in absorptionem
atque belluina detencione in ventre piscis aperte xpi passionem et morte
belluina sepultura et gloriosam resurrectionem longe in tempore presignat
Item quid sit opprimit xpm pati confessionem miracule secundum [illegible]
ad confessionem [illegible] in [illegible] naamen i° et ii° dicit. Item naamen
pacatum in passione fortitudine iii° resurrectionem xpi in ipsum domini [illegible]
apte [illegible] et abacuk ii° Item abacuk super custodia pre-
dicacionis sue xpm contemplabat in terra in cuius cordibus [illegible]
tem esse pendit et zophonie primo. Item zophonias precepit [illegible]
quia sanctificandi erant electi atque vocati [illegible] salutacionem corporis
xpi oblacionem in terre partibus quos ab eterno pre [illegible] composuit
Item ipse iii° ad servicia celeste iram principum et sacerdotum atque plebis
tore [illegible] xpi replicacionem et morte in clusit et [illegible] ii° Item
provocans et redempta civitas non audit vocem non suscepit de naz
in domino non est confisa ad deum suum non appropinquavit principes eius in medio
eius quasi leones rugientes iudices quasi lupi vespere non reli-
quebant in mane prophete eius vesani viri infideles sacerdotes eius
polluerunt in iuste egerunt contra legem dominus iustus in medio eius
non faciet iniquitatem hec sequitur in septuaginta scilicet [illegible] per spiritus malicie
et [illegible] illorum qui contra eum [illegible] fine [illegible] declarant
et venisse ab quibus in confessionem xpi passionem et mortem liberacionem
generis et omnium credencium per resurrectionem si quis legerit subsequitur in
venit Item aggeus propheta de templi renovacione inclusis
de commocione celi et terre et de adventu desiderata dicitur gentibus
perseguiam et [illegible] enigmata xpi nativitate et passionem et morte

Humilis et resurrectionem preunt consulti et tardi corde ad credendum aptissima
fuit passionem. Nonne omnia que videbat Zacharias ut dicit ~~in 6° prophetie~~
prophetie in 3° de Iesu sacerdote magno deo mistica pro ora tempore convenit qui
vere utique dominus salvator sacerdos magnus fuit qui victimam semetipsum obtulit
deo patri. Nonne humilitatem quam de latina sui cordis assimilabilibus
ostendit prout acta est deo prophetavit consulta sancte filia syon iubila filia ierusalem
Zacharie 9° Ecce rex tuus venit tibi iustus et salvator ipse pauper
et mitis ascendens super asinam et super pullum filium asine. Causa tragedie
tenere ~~[illegible]~~ eius venditionem non tacuit et appenderunt mercedem meam
xxx argenteos magno planctu morte eius apparuit ut dicit Zacharias
12° et evenit. Nonne idem Zacharias plagas manuum passionis sue in 13 re
pastoris suspensionis apertis verbis ostendit. Quid sunt plage iste in medio
manuum tuarum et dixit his plagatus sum in domo eorum qui diligebant
me. Framea suscitare super pastorem meum et super virum coherentem
mihi dicit dominus exercituum percute pastorem et dispergentur oves gregis. Nonne ap-
lachias pertolleravit domini laborem. Nota sancte prophete tolleratam domini
passionem. Quis vehementer domini labor quam in passionibus mors et
Malachie 3° Nonne sub nomine angeli Christum venturum ad templum
et purgationem conflatorem filiorum Levi ubi multe et mistice precanit
~~[illegible]~~ Ecce quis in figuram vinearum testimoniorum tenemus apposita super in-
stilo passionis et morte et super gloriam resurrectionis in nostre beneficium
liberalitatis. Hec testimonia si a toto umbra descendendo singula venissemus
lucis ad coaptationem gestorum domini salvatoris absque dubio non ampla
congesta volumina nec scriptura sacra tractanda caderet discussione verborum
aliquam eius continet quod perfecte imitari tamen quod ab ipso non completa dicuntur
nec inepte perfinimus et omnia Simon de Cassia libro 9 c. Queritur per
scripturas declarasti Christum debere vel oportere pati cum deus qui inspiravit
prophetis has scripturas a principio potuit eas non inspirare et sic ratione
prophetie non oportuit pati Christum. Videtur quod prophetie non compulerunt Christum
ad patiendum quia voluntarie passus est. Sed quia iste modus redemptionis generis
humani erat plenus caritate et convenientissimus ideo ille qui omnem convenientiam
novit hunc modum prophetis inspiravit et convenientem hunc dicit ut dicit
Augustinus in 13° de Trinitate et alium modum fuisse ~~[illegible]~~ possibilem deo
cuius potestati cuncta subiacent. Sed nec misere sanande convenientem
modum alium non fuisse nec esse oportuisse. Quid enim mentes nostras
tantum erigat et a libris mortalitatis a servitute liberat quam quod tantus
nos fecit deus ut dei filius immutabiliter homo esse manens quod erat et
a nobis accipiens quod non erat dignatus est nostri mere consortio et mala
nostra tollere moriendo. Est etiam alia ratio quare deus non potuit isto modo
sine alio voluit liberare. Quia sicut iustitia superat dyaboli hic potentia
et hoc sic declaratur. Quantum iustitia dei in potestate dyaboli tradi-
ta est genus humanum per peccatum primi hominis in hominibus originaliter transfundente
et illius debito omnes obligante. Nos omnes homines ab origine sumus
sub principe dyaboli. Unde apostolus ad Ephesios 2° eramus omnes nature filii ire
natura sed prout ipsa est depravata peccato non est recte creata a bonitate
modus autem ille quo traditus est homo in potestatem dyaboli hic ita debet
intelligi non tamen quod deus hoc fecit vel fieri iussit sed quod tamen permisit
iusto tamen illo deserente perpetrante peccati auctore illico invasit non tamen deus
continuit in ira sua misericordias suas hoc homine a lege potestate

sue amisisset ad iniustitiam diaboli ipsum esse transisset. Quia nec diabolus a
potestate dei alienus est sicut nec a bonitate. Nam quaslibet vitam diabolus
vel homo non subsisteret nisi per eum qui vivificat omnia. Non quod deus inimicis
desinit ut non sic illi exhibeat bonum. Sed neque mala peccata eorum malos
fecit bona. Et tamen hominem quem remissione peccatorum per sanguinem Christi data adeptus
cessit ut sit per iustitiam vinceret diabolus non per potentiam quia iustitia ipsa
convictus est quia in eo nihil morte dignum inveniens occidit eum et utique
iustum est ut debitores quos tenebat liberi dimittantur in eum credentes quem
sine ullo debito occidit. Ideo autem deus potentia noluit vincere diabolum
quia diabolus ab initio perversitatis sue amator est potentie et desertor impugnator
iustitie. In quo homines magis eum imitantur qui neglecta iustitia magis
student potentie eiusque adeptione letantur vel cupiditate inflammantur.
Ideo quod placuit deo ut non potentia sed iustitia vinceret diabolum hominem
erueret in quo homo ipsum discat imitari. Postea vero in resurrectione secuta
est potentia quia revixit mortuus nunquam postea moriturus. Sed non
in eo expressio vinceret diabolus si potentia sua tempus cum illo agere voluisset
utique. Sed postposuit tempus quod potuit ut prius ageret quod oportuit. Iustitia
ergo humilitatis hominem liberavit. Quem sola potentia excepisse liberare
potuit et hoc ex illo declaratur magis ubi supra positum sit d. Si enim illa tria in-
tantum veniunt scilicet deus homo et diabolus homo et diabolus quibus adversi-
tatem dicat non habent. Diabolus cum deo in natura dei convenit quia spiritus
est. In hominem fraudulenter abstulit et violenter tenuit. Homo cum deo tamen
minus plene deo convenit quia precepta eius contempsit et se alieno dominio
mancipavit. De homine in natura convenit diabolus quia [illegible] et prius fallaci promis-
sione decepit et postmodum mala inferendo lesit. Iniuste ergo diabolus quantum ad se
tenebat hominem sed homo iuste tenebatur quantum ad deum. Sed quia diabolus iniqua voluntate
(?) potestatem super hominem sed homo meruit per iustitiam pati diaboli tyrannidem.
Si igitur deus qui a diabolo fecerat potentia hominem liberare voluisset sola in-
scionibus virtute hominem poterat retinere liberare. Sed ob aliquam premissam iustitie
voluntate uti voluit qui deum in carne mortali [illegible] et iustifi-
cationem per remissionem peccatorum erui de potestate diaboli. Et ita a [illegible] iustitia
humilitatis diabolus victus cum potentia que fuit declinans et quia [illegible]
sunt [illegible] ex aliis declaratur quia per iustum [illegible] impositum est [illegible]
multitudinis [illegible] et in devotione [illegible] gratiam et deo de-
votus [illegible] nove potuit deus reparare opus suum sine
tanta difficultate videtur certe potuit sed voluit tamen in [illegible] illud
fieri ne pessimum morbum magnitudinis occasionem ultra in homine [illegible]
[illegible] Sed ut commoneret hominem ad [illegible] difficultas redemptionis
que minus devotus fuerat facilitas creationis ut abstineret ob magne
cognitionem contra deum dicendum. Quia magnum fecit quia per facile
[illegible] deus magna fecit. Memento ergo te nunc ex nihilo creatum
seu redemptum. Ego qui diabolum fecit omnia que [illegible] ipsum sunt in celo
et in terra. Sed [illegible] ad te revocandum operatus est salutem in
medio terre. Et sic est finis [illegible] laudetur deus in secula.
Benedictus amen passionis domini amen

Registrum primi libri dialogorum Gregorii

Incipit primus liber dialogorum domini Gregorii pape

Quadam die dum nimiis quorundam secularium tumultibus depressus, quibus in suis negociis plerumque cogimur solvere etiam quod nos certum est non debere, secretum locum petii amicum merori, ubi omne quod de mea mihi occupatione displicebat se patenter ostenderet, et cuncta que infligere dolorem consueverant congesta ante oculos licenter venirent. Ibi itaque cum afflictus valde et diu tacitus sederem, dilectissimus filius meus Petrus diaconus affuit, mihi a primevo iuventutis flore in amiciciis familiariter obstrictus atque ad sacri verbi indagationem socius. Qui gravi excoqui cordis languore me intuens ait: Numquidnam novi aliquid accidit, quod plus te solito meror tenet? Cui inquam: Meror, Petre, quem cottidie patior, semper mihi per usum vetus est, et semper per augmentum novus. Infelix quippe animus meus occupationis sue pulsatus vulnere meminit aliquando qualis in monasterio fuit, quomodo ei labencia cuncta subter erant, quantum in rebus omnibus que volvuntur eminebat, quod nulla nisi celestia cogitare consueverat, quod etiam retentus corpore ipsa iam carnis claustra contemplatione transibat, quod mortem quoque que pene cunctis pena est, videlicet ut ingressum vite et laboris sui premium amabat. At nunc ex occasione cure pastoralis secularium hominum negocia patitur, et post tam pulcram quietis sue speciem terreni actus pulvere fedatur. Cumque se pro condescensione multorum ad exteriora sparserit, etiam cum interiora appetit, ad hec procul dubio minor redit. Perpendo itaque quid tollero, perpendo quid amisi, dumque intueor illud quod perdidi, fit hoc gravius quod porto. Ecce enim nunc magni maris fluctibus quatior, atque in navi mentis tempestatis valide procellis illidor, et cum prioris vite recolo, quasi post tergum ductis oculis viso littore suspiro. Quodque adhuc est gravius, dum inmensis fluctibus turbatus feror, vix iam portum valeo videre quem reliqui. Nam tales sunt casus mentis, ut prius quidem perdat bonum quod tenet, sed cum se perdidisse meminit, tandem longius recesserit, etiam ipsius boni quod perdiderat obliviscatur, et fit quod ut postmodum neque per memoriam videat quod prius per actionem tenebat. Unde hoc agitur quod premisi, quia longius cum navigamus, iam nec portum quietis quem relinquimus videmus. Nonnumquam vero ad augmentum mei doloris adiungitur quod quorundam vita qui presens seculum tota mente reliquerunt mihi ad memoriam revocatur. Quorum dum culmen aspicio, quantum ipse in infimis iaceam agnosco. Quorum plurimi conditori suo

in secretiori vita placuit quin ne
per humanos actus a notitia mentis
veteres sunt. eos omnipotens deus humanis nostri
laboribus noluit occupare. Sed iam
que prolata sunt melius insinuo. si
ea que per inquisitionem ac visionem dicta
sibi sola nominum prenotatione distin
guo. **Petrus.** Non valde in
ytalia aliquorum vitam virtutibus
fulsisse cognovi. Ex quorum igitur
comparatione attenderit ignoro. et quos
bonos viros in hac terra fuisse non
dubito. signa tamen atque virtutes
aut ab eis nequaquam facta existimo
aut ita sunt actenus silentio suppressa
ut utrum ne facta sunt nesciamus.
Gregorius. Si sola petre
referam que de perfectis probatisque viris
vivunt ego hominibus vel bonis ac
fidelibus viris attestantibus agnovi
vel per memetipsum didici dies ut opinor
antequam sermo cessavit. **Petrus.**
Vellem quem mihi de eis ali
qua narrares neque pro hac re in
terrumpere expositionis studium grave
videatur. quia non dispar edificatio
oritur ex memoria virtutum. In expo
sitione quippe qualiter invenienda
atque tenenda sit virtus agnoscitur
In narratione vero signorum cogno
scimus inventa et retenta qualiter
declaratur. Et sunt nonnulli quos
ad amorem patrie celestis plus exem
pla quam predicamenta succendunt. Fit vero
plerumque quod audientis animo duplex
adiutorium in exemplis patrum. quia et
ad amorem amorem venture vite ex
precedentium comparatione attenditur.
et si esse se esse aliquid estimat dum
de aliis meliora cognovit humiliatur.
Gregorius. Ea que mihi
sunt virorum venerabilium narra
tione comperta incunctanter narro
sacre auctoritatis exemplo. cum mihi
luce clarius constet. quia lucas
et marcus Evangelium quod scri
pserunt non visu sed auditu didicerunt.

Sed ut dubitationis occasionem legen
tibus subtraham per singula que
describo quibus mihi hec auctori
bus sunt comperta manifesto. Hoc
vero te scire cupio quia in quibusdam
solummodo sensum in quibusdam vero
et verba cum sensu teneo. quia si de
personis omnibus ipsa specialiter et verba
tenere voluissem hec rusticano usu
prolata stilus scribentis non
apte susciperet. Seniorum vero valde ve
nerabilium didici relatione quod narro
Venantii quondam
patritii in samnie partibus
villa fuit in qua colonus eius filium
Honoratum nomine habuit qui ab annis
puerilibus ad amorem patrie celestis
per abstinentiam exarsit. Cumque tam
magna conversatione polleret. sese quoque
iam ab otioso quoque sermone restrin
geret multumque ut prefatus sum
per abstinentiam carnem domaret
Die quadam parentes illius vicinis
suis convivium fecerunt in quo ad vescen
dum carnes parate sunt. Quas dum
ille adhesum contingere per abstinentie
amore recusaret. ceperunt eum parentes
illius irridere ac dicere. Comede. Numquid
piscem in his montibus tibi allaturi
sumus. Illo vero in loco pisces audiri
consueverat non videri. Sed cum in huius
sermonibus Honoratus irrideretur repen
te aqua in convivio ad ministerium defuit.
Cum situla lignea sicuti illic moris
est mancipium ad fontem perrexit dumque
hauriret aquam piscis situlam intravit
Reversum quoque mancipium ante ora dis
cumbentium piscem cum aqua fudit
qui ad totius diei victum potuisset
Honorato sufficere. Mirati sunt omnes
tota quoque illa parentum irrisio cessavit
Ceperunt itaque in honorato mirari ab
stinentiam quam ante deridebant
Sicque dei homine irrisionis dedit
obprobrium piscis de monte. Cumque

magnis virtutibus crevit, et a predicto domino suo libertati donatus est, atque in eo loco qui Fundis dicitur monasterium construxit, in quo ducentorum fere monachorum pater extitit. Ibi quoque vita illius circumquaque exempla eximie conversationis dedit. Nam quadam die ex eo monte qui eius monasterio in excelso preminebat ingentis saxi moles eruta est, que per devexum montis latus veniens totius ruinam celle omniumque fratrum interitum minabatur. Quam cum venientem desuper vir sanctus vidisset, frequenti voce Christi nomen invocans, extensa eminus manu dextera signum ei crucis opposuit, eamque ibi in ipso devexo montis latere cadentem fixit, sicut religiosus vir Laurentius perhibet. Et quia locus non fuerat in quo inherere potuisset, ita aspicitur ut cunctis usque hodie montem cernentibus casura pendere videatur.

Petrus. Putamus hic tam egregius vir ut post magister discipulorum fieret, et prius habuit magistrum?

Gregorius. Nequaquam hunc fuisse cuiusquam discipulum audivi, sed lege non constringitur sancti spiritus donum. Usus quidem recte conversationis est, ut preesse non audeat qui subesse non didicerit, nec obedientiam subiectis imperet quam prelatis non novit exhibere. Sed sunt nonnulli qui ita per magisterium spiritus sancti intrinsecus docentur, ut et si eis exterius humani magisterii disciplina desit, magisterii interni censura non desit. Quorum tamen libertas vite ab infirmis in exemplum non est trahenda, ne dum se quisque similiter sancto spiritu impletum presumit, discipulus hominis esse despiciat, et magister erroris fiat. Mens autem que divino spiritu impletur habet evidentissime signa sua, virtutes scilicet et humilitatem, que utraque si in una mente perfecte conveniunt, liquet quod de presentia sancti spiritus testimonium ferunt. Sic quippe et Iohannem Baptistam magistrum habuisse ut legitur nequaquam. Ipsa veritas que presentia corporali apostolos docuit, cum corporaliter inter discipulos agregavit. Sed quem intrinsecus docebat extrinsecus quasi ex sua libertate reliquerat. Sic Moyses in heremo edoctus ab angelo mandatum didicit quod per hominem non cognovit. Sed hec ut prediximus infirmis veneranda sunt non imitanda.

Petrus. Placet quod dicis. Sed peto ut michi dicas si tantus hic pater aliquem imitatorem sui discipulum reliquit.

Gregorius. Cap. ii.

Vir reverendissimus Libertinus qui regis tempore eiusdem Fundensis monasterii prepositus fuit in disciplina illius conversatus atque eruditus est, de quo quamvis virtutes multas plurimorum narratio certa vulgavit, predictus tamen Laurentius religiosus vir qui nunc superstes est, et ipso in tempore illi familiarissimus fuit, multa michi de illo dicere consuevit, ex quibus ea que pauca recolo narrabo. In eadem provincia Sannie quam supra memoravi idem vir monasterii carpebat iter. Cumque Darida Gothorum comes cum exercitu in eundem locum venisset, dei servus ex caballo in quo sedebat ab hominibus eius proiectus est. Qui immeriti perditi dampnum libenter ferens etiam flagellum quod tenebat diripientibus obtulit dicens: Tollite ut habeatis qualiter hoc iumentum minare possitis. Quibus dictis protinus se in orationem dedit. Cursu autem rapido predicti ducis exercitus pervenit ad fluvium nomine Vulturnum. Ibi equos suos ceperunt singuli hastis tundere, calcaribus cruentare. Sed cum equi verberibus calcaribus cruentati fatigari poterant moveri non poterant, et sic aquam fluminis tangere quasi mortale precipitium pertimescebant. Cumque diu cedendo sessores singuli fatigarentur, unus eorum intulit: Quia ex culpa quam servo dei in via fecerant Nota pulcrum

Illa sua sibi itineris dispendia tolle-
rarent. Qui statim reversi post
se libertinum repererunt in oratione
prostratum. Cui cum dicerent surge tol-
le caballum tuum. Ille respondit. Ite cum bo-
no ego opus caballi non habeo. Descen-
dentes vero miserunt eum in caballum
de quo deposuerant levaverunt et pro-
tinus abscesserunt. Quorum equum tanto
cursu illum quem prius transire non
poterant fluvium transiit ut si ille flu-
minis alveus aquam minime haberet. Sicque
factum est ut dum servo dei unius sui
caballus redditur et omnes a suis sin-
gulis reciperent. Eodem quoque tempore
Buccellinus in campanie partibus cum
francis venit. De monasterio vero praefati
dei famuli rumor exierat quod multas
pecunias haberet. Ingressi oratorium franci
ceperunt seviendo libertinum querere liber-
tinum clamare. ubi ille in oratione prostratus
iacebat. Mira valde res quaerentes seviendo-
tes que franci in ipsum ingredientes impin-
gebant et ipsum videre non poterant sic-
que sua cecitate frustrati a monasterio va-
cui sunt regressi. Alio quoque tempore

Alio quoque tempore pro causa monasterii
abbatis iussu qui honorato eius magistro
successerat ravennam pergebat. pro amore
vero eiusdem honorati quotiens libertinus
ibat eius semper caligulam in sinu por-
tare consueverat. Itaque dum pergeret
accidit ut quedam mulier extincti filii cor-
pusculum ferret. Que dum famulum dei esset
intuita amore filii succensa in meatum
eius per frenum tenuit atque cum iuramento
dixit. Nullatenus recedis nisi filium
meum resuscitaveris. At ille inusitatum
habens tale miraculum expavit petitionis
illius iuramentum declinare mulierem voluit
sed nequaquam prevalens hesit animo
Considerare libet quale quantumque in
eius pectore certamen fuit. Ubi quippe
pugnabat inter se humilitas conversatio-
nis et pietas matris. timor ne inusita-
ta presumeret dolor ne orbate mulieri
non subveniret. Sed ad maiorem dei gratiam

vicit pietas illud pectus virtutis
quod ideo fuit validum quia devictum
virtutis enim pectus non esset si hic pie-
tas non vicisset. Itaque descendit genu
flexit et ad celos manus tetendit ca-
ligulam de sinu protulit super extinctum
extincti pueri pectus posuit. Quo orante
anima pueri ad corpus rediit et quem
manum comprehendit et flentem matri vi-
ventem reddidit filium atque iter quod
ceperat peregit. **Petrus** Quid
nam hoc esse dicimus virtutem tanti
miraculi honorati ergo meritum et
an petitio libertini. libertini. **Gre-
gorius** In ostensione tam de ad-
mirabilis signi cum fide femine utra-
que venit utrorumque. atque ideo libertinum
existimo ista potuisse quia plus de
dixerat de magistro quam de sua virtute
confidere. Cuius enim caligulam in pec-
tore extincti corpusculi posuit. eius
nimirum animam animam obtinere quod pe-
tebat estimavit. Nam eliseus quoque
magistri palium ferens adque ad iordanem
veniens percussit semel et aquas minime
divisit. Sed cum repente diceret ubi est
deus helie nunc percussit flumen magistri
palio et iter inter aquas fecit. Perpendis
petre quantum in exhibendis virtutibus
humilitas valet. Tunc exhibere magistri
virtutem potuit quam nomen magistri ad me-
moriam reduxit. et quia eum ad humili-
tatem sub magistro redegit quod magister fecerat
et ipse fecit. **Petrus** Libet quod
dicis. Sed queso te. est ne aliquid aliud
quod adhuc de ipso ad nostram edificationem
narres. **Gregorius** Est plane sed
si sit qui velit imitari. Ego enim virtu-
tem patientie signis et miraculis ma-
iorem credo. Quadam namque die is qui
post mirabilis honorati exitum monasterii
regimen tenebat. contra eundem mira-
bilem virum libertinum in gravem iracun-
dia exarsit. ita ut in eum manibus
excederet. et quia virgam qua eum
ferire posset minime invenit. et comprehenso

scabello sub pedaneo eius caput ad
faciem eius contudit / totumque illius
vultum tumentem ac lividum reddidit.
Qui vehementer caesus ad stratum suum
tacitus recessit. Die vero altera erat
pro utilitate monasterii causa consti
tuta. Expletis igitur ymnis matuti
nalibus Libertinus ad lectum abbatis ve
nit orationem sibi humiliter petiit. Sciens vero
ille quantum a cunctis veneraretur quan
tumque diligeretur / et pro iniuria quam
ei ingesserat recedere eum velle ex mo
nasterio putabat atque requisivit dicens /
Ubi vis ire? Cui ille respondit. Monasterii
causa constituta est pater quam declinare
nequeo quia hesterno die me hodie ite
rum promisi ibi ire dispositum. Tunc ille
a fundo cordis considerans asperitatem et
duriciam suam humilitatemque ac man
suetudinem Libertini e lecto prosiluit / pe
des Libertini tenuit se peccasse se reum
esse testatus est / quia tanto tali que viro
tam crudelem facere contumeliam presumpsit.
At contra Libertinus sese in terram pro
sternens eiusdem que pedibus provolu
tus sue culpe non illius sevitie fuisse
referebat quod pertulerat. Sic que actum
est ut ad magnam mansuetudinem
perduceretur pater et humilitas discipuli
magister fuit magistri. Cumque pro utili
tate monasterii ad constitutam causam
egressus fuisset multi viri noti / ac no
biles / qui eum valde semper honorabant
vehementer admirati requirebant quae
nam hoc esset quod tam tumentem et livi
dam faciem haberet. Quibus ille dicebat
hesterno die sero peccatis meis facientibus
scabello sub pedaneo impegi / atque hoc
pertuli. Sicque vir sanctus servans in pecto
re honorem veritatis et magistri magi
stri / et nec prius prodebat vicium nec falsita
tis incurrebat peccatum. **Petrus** Pu
tamus ne vir iste Libertinus de quo tot
signa / et miracula retulisti in tam
ampla congregatione imitatores suos
in virtutibus non reliquit / **Gregorius**

Capitulum iii

Felix qui appellabatur

curvus quem ipse bene cognovisti / qui
eiusdem monasterii nuper praepositus fuit
multa mihi de fratribus eiusdem monasterii
admiranda narrabat / ex quibus aliqua
que ad memoriam veniunt silentio subprimo
quia ad alia festino. Sed unum dicam quod
ab eo narratum praeterire nullo modo estimo.

In eodem monasterio quidam magne vir
tutis et vite monachus erat ortulanus / Exemplum
fur vero venire consueverat per sepem ascen
dere et occulte olera auferre. Cumque ille
multa plantaret que minus inveniret / et
alia pedibus conculcata / alia direpta
conspiceret totum ortum circuiens invenit
iter unde fur venire consueverat.
Qui eundem totum ortum deambulans
repperit etiam serpentem cui praecipiens dixit
Sequere me atque ad aditum furis perveniens
imperavit serpenti dicens. In nomine Ihesu
praecipio tibi ut aditum istum custodias et
furem huc ingredi non permittas / Protinus
serpens totum se in itinere transversum
tetendit / et ad cellam monachus rediit. Cum
que meridiano tempore dum cuncti fratres requie
scerent more solito fur advenit ascendit
sepem et dum ad ortum pedem deponeret
vidit subito / quia tensus serpens clausisset
viam / et tremefactus post se metipsum
cecidit eius que pes per calciamentum in sude
sepis inhesit. Sic usque dum ortulanus
veniret deorsum capite pependit. Consue
ta hora venit ortulanus pendentem de se
pe furem repperit. Serpenti autem dixit. Gratias
deo quia implesti quod iussi recede modo. Qui
illico abscessit. Ad furem vero perveniens
ait. Quid est frater. Tradidit te mihi
deus. Quare in labore monachorum furtum
totiens facere presumpsisti. Cum haec diceret
pedem illius a sepe in qua inheserat
solvit eumque sine lesione deposuit.
Cui dixit. Sequere me. Quem sequentem
duxit ad orti aditum / et olera que furto
appetebat auferre ei cum magna dulcedine
prebuit dicens. Vade et post hec furtum non facies
sed cum necesse habes huc ad me ingredere / et que tu
cum peccato laborabis tollere ego tibi devote
dabo / **Petrus** Nunc usque ut in

vere nimis incassum ego non fuisse patres in italia qui signa facerent estimabam

Gregorius Cap iiij

Fortunati viri mirabilis abbatis monasterii quod appellatur balneense bachi balneum ciceronis aliorum quoque eciam virorum mirabilium didici relatione quod narro. Vir sanctissimus equitius nomine in valerie partibus fuit qui pro vite sue merito aput omnes illic magne admiracionis habebatur cui fortunatus idem familiariter notus fuit. Qui videlicet equitius pro sue magnitudine sanctitatis multorum in eadem provincia monasteriorum pater exstitit. Hunc cum in iuventutis sue tempore acri certamine carnis sue incentiva fatigarent ipse sue temptacionis angustie ad oracionis studium solerciorem fecerunt. Cumque hac in re ab omnipotenti deo remedium continuis precibus quereret et nocte quadam assistente angelo eunuchizari se vidit eiusdemque per visionem apparuit quod omnem motum ex genitalibus membris eius abscideret atque ex eo tempore ita alienus extitit a temptacione ac si sexum non haberet in corpore. Qua virtute fretus ex dei omnipotentis auxilio ut viris ante preerat ita cepit postmodum eciam feminis preesse. Nec tamen discipulos suos admonere cessabat et ne se exemplo eius in hac re facile crederent et casu sui temptabant donum quod non accepissent. Eo autem tempore quo malefici in hac sunt romana urbe deprehensi basilius qui est magicis artibus primus fuit in monachico habitu valeriam fugiens petiit. Qui ad virum reverentissimum castorium amiternine civitatis episcopum pergens petiit ab eo ut eum equicio abbati committeret et sanandum monasterio illius commendaret. Tunc ad monasterium venit episcopus secumque basilium monachum deduxit et equitium dei monachum ut eundem dei famulum ut eundem monachum in congregacionem susciperet rogavit. Quem statim vir sanctus intuens ait hunc quem michi commendas pater ego non video enim monachum esse sed diabolum. Cui ille dixit occasionem queris ne debeas prebere quod peteris. Ad quod mox dei famulus dixit ego quod hunc esse denuncio quod video ne tamen minime me nolle obedire existimes facio quod iubes. Susceptus itaque in monasterio est. Cum enim post multos dies isdem dei famulus pro exhortandis ad desideria semper superna fidelibus paulo longius a cella digressus est. Quo descendente contigit ut in monasterio virginum quod eiusdem patris cura vigilabat una earum que iuxta carnis huius putredinem speciosa videbatur febricitare inciperet et vehementer anxiari magnis que non iam vocibus sed stridoribus clamare modo moritura sum ut basilius monachus veniat et ipse mihi per sue curacionis studium salutem reddat. Sed in eius patris absencia accedere quispiam monachorum in congregacionem virginum non audebat quanto minus ille qui novus advenerat et eiusdem congregacionis vitam adhuc nesciebat. Missum quoque repente cum ad dei famulum equitium nunciatumque est illi quod sanctimonialem illam mens febribus excitaret et basilii monachi visitacionem anxie quereret. Quo audito vir sanctus dedignando subrisit atque ait numquid non dixi quod diabolus est iste non monachus. Ite et eum de cella expellite et de ancilla vero que anxietate febrium urgetur nolite esse solliciti quia ex hac hora neque febribus laboratura est neque basilium quesitura. Regressus est monachus et ea hora saluti restitutam dei virginem agnovit qua eandem salutem illius dei famulus equitius longe positus dixit in virtute sui magistri exemplum tenens magnum qui invitatus ad filium reguli eius solo verbo restituit saluti

ut revertens pater ea hora filium
restitutum vite restitutum cognosceret
qua vitam illius ex ore veritatis
audisset. Omnes autem monachi visionem
sui patris implentes eundem basilium
ex monasterii habitatione repulerunt.
Qui repulsus frequenter clamabat
se cellam equitii magicis artibus in
aera aera suspendisse. Nec tamen eorum
quempiam ledere potuisse. Qui non
post longum tempus in hac romana ex
ardescente zelo christiani populi igne crema
tus est. Quadam vero die una dei fa
mula ex eodem monasterio virginum ingres
sa est ortum. Que lactucam conspiciens
concupivit eamque signo crucis bene
dicere oblita avide momordit sed ar
repta a dyabolo protinus cecidit. Cumque
vexaretur eidem patri Equitio sub
celeritate nunciatum est ut veniret citius
et orando succurreret. Mox quoque ut idem
pater ortum ingressus est cepit ex eius
ore quasi satisfaciens ipse qui eam
arripuerat dyabolus clamavit dicens
Ego quid feci. et ego quid feci. Sedebam
michi super lactucam venit illa et
comedit me. Cui cum gravi indignatione
vir dei precepit ut abscederet et locum
in omnipotentis dei famula non haberet.
Qui protinus abscessit nec eam contingere
ultra prevaluit. Quidam vir felix
nomine valerie provincie nobilis pre
dicti castri castorii qui nunc nobiscum
romana urbe demoratur cum eundem
virum venerabilem sacrum ordinem non
habere conspiceret et per singula loca
discurrere atque studiose predicare eum
quadam die familiaritatis ausu adiit
dicens. Qui sacrum ordinem non habes
atque a romano pontifice sub quo de
gis predicationis licentiam non accepi
sti predicare quomodo presumis. Cuius
eius inquisitione compulsus vir sanctus
indicavit predicationis licentiam qualiter
accepit dicens. Ea que tu loqueris ego
quoque mecum ipse pertracto. Sed nocte

speciosissimus iuvenis michi astitit
per visionem atque in lingua mea medi
cionale ferramentum id est flebotomum
posuit dicens. Ecce posui verba mea in
ore tuo egredere ad predicandum atque ex
illo die etiam cum voluero de deo tacere
non possum. **Petrus** Vellem prius
huius etiam opus agnoscere qui fertur ta
lia dona percepisse. **Gregorius**

Opus petre ex dono est non donum
ex opere alioquin gracia iam non est
gracia. Omne quippe opus dona pre
veniunt quamvis ex subsequenti opere ipsa etiam
dona subcrescunt. Nec tamen vite eius
cognicione fraudaris. Hunc reveren
dissimus vir albinus reatine antistes
ecclesie agnovit et adhuc supersunt multi
qui scire potuerunt. Sed quid plus queris
opus et quando concordabat vite mundi
cia cum studio predicationis. Tanto quippe
illum ad colligendas deo animas fervor
attenderat ut sic monasteriis preesset quatinus
per ecclesias per castra per vicos per singulorum
quoque fidelium domos circumiens discurreret
et corda audiencium ad amorem celestis
patrie excitaret. Erat vero valde vilis
in vestibus atque ita despectus ut si quis
illum fortasse nesciret salutatum etiam re
salutatus despiceret. Et quociens ad alia
tendebat loca iumentum sedere consueverat
quod esse despicabilius inter ceteris omnibus
in cella potuisset reperire in quo etiam ca
pistro pro freno et barbicina pelle pro
sella utebatur. Per semetipsum in saccos co
dices in pellicinis sacculis missos dextro
levo que latere portabat et quocumque per
venisset scripturarum aperiens fontem
et rigabat prata mencium. Huius quoque
opinio predicacionis ad romane urbis
noticiam pervenit atque ut est lingua adu
lancium auditoris sui animum amplectando
necans. Eo tempore clerici huius apostolice
sedis antistiti adulando questi sunt
dicentes. Quis est vir rusticus qui
auctoritatem sibi predicacionis arripuit

pulsum

aliud

De gracia dei

et officium apostolice predicationis sibimet usurpare indoctus presumit. Mittatur ergo si placet qui huc eum exhibeat ut quis sit ecclesiasticus ordo agnoscat. Sicut autem moris est ut occupato in multis animo adulacio valde subripiat si ab ipso cordis ostio nequaquam fuerit citius repulsa suadentibus sibi clericis consensum pontifex prebuit / ut ad romanam urbem deduci debuisset et que vel esset sua mensura cognosceret. Iulianum autem tunc defensorem mittens qui sabinensi ecclesie postmodum episcopus prefuit hoc tamen precepit / ut eum magno cum honore deduceret ne quidquam dei famulus ex conventione eadem iniurie sentiret. Qui parere de eo illectus clericorum motibus conatus nolens festine ad eius monasterium convolavit / ibique absente illo antiquarios scribentes repperit ubi abbas esset inquisivit. Qui dixerunt. In valle hac que monasterio subiacet fenum secat. Idem vero iulianus superbum atque contumacem puerum habuit / cui vix poterat vel ipse dominari. Quem ergo misit / ut eum ad se sub celeritate perduceret. Perrexit puer et pleno spiritu presumptionis velociter ingressus est. Omnes quoque illic intuens fenum secantes requisivit quisnam esset equicius. Mox quoque ut audivit quis esset eum adhuc longe positum aspexit / et immenso timore correptus cepit tremere lassescere seseque ipsum mutato gressu vix posse portare. Qui timens ad dei hominem pervenit ac volutus humiliter eius genua deosculans sermonem suum quod dominus eius ei occurrisse nunciavit. Cui resalutato dei famulus precepit dicens. Leva fenum viride porta pabulum iumentis in quibus venistis. Ecce ego quia parum superest opere expleto te subsequor. Is autem qui missus fuerat iulianus defensor mirabatur valde quidnam esset quod videre redire moraretur puer. Cumque eum revertentem respiceret atque de collo fenum ex prato deferentem Cui vehementer iratus cepit clamare dicens. Quid est hoc? Ego te misi hominem adducere non fenum portare. Cui respondit puer. Quem queris ecce subsequitur. Cum ecce vir dei clavatis calciatus caligis falcem fenariam in collo deferens veniebat. Quem adhuc longe positum puer suo domino quia ipse esset quem quereret indicavit. Idem vero iulianus repente ut vidit dei famulum ex ipso abitu despexit / eumque qualiter deberet alloqui proterva mente parabat. Mox vero ut famulus dei propinquans affuit eiusdem iuliani animum intollerabilis pavor invasit / ita ut tremeret atque ad insinuandum hoc ipsum ad quod venerat vox sufficere lingua potuisset. Cui humiliato mox spiritu ad eius genua cucurrit et orationem pro se fieri petiit / et quia pater eius apostolicus pontifex eum videre vellet indicavit. Vir autem venerabilis equicius cepit immensas gratias omnipotenti deo agere asserens / quod se per summum pontificem gratia superna visitasset. Illico vocavit fratres precepit hora eadem iumenta parari atque executorem suum cepit vehementissime urgere / ut statim exire debuisset. Cui iulianus ait. Hoc fieri nullatenus potest quia lassatus ex itinere hodie non valeo exire. Tunc ille respondit. Contristas me fili quia si hodierna die non egredimur iam crastina non exibimus / dei itaque famulus executoris sui lassitudine coactus in monasterio suo eadem nocte demoratus est. Cum ecce sequenti die sub lucis crepusculo vehemens equo in cursu fatigato / ad iulianum cum epistola puer pervenit / in qua ei preceptum est ne servum dei contingere vel movere de monasterio auderet. Quod cum ille inquireret cur sententia esset mutata cognovit quia nocte eadem / qua ipse illuc executor missus esset est per visum pontifex vehementer fuerat exterritus / cur ad exhibendum dei famulum mittere

presumpsisset. Quem protinus surrexit sequentes venerandi viri omnibus orantibus comedendum ait: Rogat pater noster ne fatigari debeatis. Cumque hoc Dei famulus audisset contristatus ait: Numquid non die hesterno dixi, quia si non statim pergeremus iam pergere non liceret. Tunc pro caritatis exhibitione aliquantulum executores suos in cella retinuit, ei quoque laboris sui commodum reminiscenti quoque dedit. Cognosce igitur Petre in quanta Dei custodia sunt, qui in hac vita se despici noverunt, cum quibus civibus angelis in honore connumerantur, qui despicabiles hominibus esse erubescunt, quia e contrario in Dei oculis iacent, qui apud suos proximorum oculos per inanis glorie appetitum tument. Unde et quibusdam veritas dicit: Vos estis qui iustificatis vos coram hominibus, Deus autem novit corda vestra, quia quod hominibus altum est abhominabile est apud Deum.

Petrus. Miror valde quod de tali viro subripi tanto pontifici potuit.

Gregorius. Quid mirans Petre, quia fallimur qui homines sumus. An mente excidit quod David qui prophetie spiritum habere consueverat contra innocentem Ionathe filium sententiam dedit, et cum verba pueri mentientis audivit. Quod tamen quia per David factum est, et occulto Dei iudicio iustum credimus, et tamen humana ratione qualiter iustum fuit non videmus. Quid ergo mirum si ore mentientium aliquando in aliud ducimur, qui prophete non sumus. Multum vero est quod pontificum mentem presul curarum densitas devastat. Cumque animus dividitur ad multa fit minor ad singula, tanto quoque ei in una qualibet re causa subripitur, quanto latius in multis occupatur.

Petrus. Vera sunt valde que dicis.

Gregorius. Silere non debeo quod de hoc viro abbate quondam meo reverendissimo Valerio enarrante cognovi. Dicebat quoque quia corpus eius dum in beati Laurentii martiris oratorio esset humatum, super sepulturam illius rusticus quidam arcam frumenti posuit, nec quantus qualisque vir illic iaceret pendere ac vereri curavit. Cum repente turbo celitus factus rebus omnibus in sua stabilitate manentibus arcam, que supposita sepulcro eius fuerat, extulit et longe quoque proiecit, ut palam cuncti cognoscerent quanti esset meriti is cuius illic corpus iaceret. Hec autem que subiungo predicti mirabilis viri Fortunati, qui valde mihi etate opere et simplicitate placet, relatione cognovi. Eandem Valerie provinciam Longobardis intrantibus ex monasterio reverendissimi viri Equitii in predicto oratorio ad sepulcrum eius monachi fugerunt. Cumque Longobardi sevientes oratorium intrantes ceperunt eosdem monachos foras trahere, ut eos aut per tormenta dissolverent aut gladiis necarent, unus eorum ingemuit atque acri dolore commotus clamavit: Heu sancte Equiti, placet tibi ut trahamur et non nos defendis? Ad cuius vocem sevientes Longobardos protinus immundus spiritus invasit. Qui in terram corruentes tamdiu vexati sunt, quousque hoc cuncti etiam qui foris erant Longobardi cognoscerent, quatinus locum sacrum temerare ulterius non auderent. Sic quoque vir sanctus dum discipulos defendit, etiam multis postmodum remedium illic fugientibus prestitit.

Quiddam quoque Bonifatii didici relatione quod narro, qui in hac Anconitana urbe per annos multos in monachico habitu degit, ibique vitam non mediocriter religiosam duxit. Hinc etiam quidam nostri provectioris etatis clerici qui eiusdem sunt partibus attestantur. Iuxta eandem namque civitatem ecclesia beati Stephani beati martiris sita est, in qua vir vite mirabilis Constantius nomine mansionarii functus officio deserviebat. Cuius sanctitatis opinio sese ad notitiam hominum longe lateque tetenderat, quia isdem vir funditus terrena despiciens toto mentis adnisu ad sola celestia

flagrabat Quadam vero die dum
in eadem ecclesia oleum deesset et predictus
dei famulus unde lampades accenderet
omnino non haberet / omnes lampades ecclesie
implevit aqua atque ex more in medio
papirum posuit / quas illico allato igne
succendit Sicque aqua arsit in lampadibus
ac si oleum fuisset Perpende igitur petre cuius
meriti iste vir fuit et qui necessitate compul-
sus elementi naturam mutavit Petrus
Mirum est valde quod audio sed velim
noscere cuius humilitatis aput se intus
potuisset iste qui ante excellencie foris fuit
Gregorius Cap quintum
Inter virtutes animi congrue requiris
quia multum valde est quod tempta-
cione sua intus mentem lacessiunt mira
que foris fiunt Sed si huius constancii mi-
rabilis omnino quod facit audis cuius
humilitatis fuit cicius agnoscis Petrus
Postquam factum illius tale miraculum
dixisti suppetit ut me etiam de humilitate me-
tus huius edificetis Gregorius Quia
valde opinio sanctitatis eius excreverat
multum hunc ex adversis provinciis
anxie videre sitiebant Quadam vero
die ex longinquo loco ad videndum eum
quidam rusticus venit / eadem vero hora
casu contigerat / ut sanctus vir stans in
ligneis gradibus reficiendis lampadi-
bus deserviret Erat autem pusillus val-
de et exili forma atque despecta Cumque
is qui ad videndum eum venerat quis-
nam esset inquireret atque obnixe peteret /
ut sibi debuisset ostendi hii qui illum
noverant monstraverunt quis esset Sed
sicud stulte mentis homines meritum ex
qualitate corporis metiuntur eum parvum
atque despectum videns ipsum / hunc esse
cepit omnino non credere In mente enim
rustica inter hoc quod audierat / et vide-
bat quasi facta fuerat quedam rixa
/ et estimabat tam brevem per visionem esse
non posse / que tam ingentem habuerat
per opinionem tamen ipsum esse dum a

pluribus fuisset astructum despexit
et irrisit dicens Ego hunc grandem ho-
minem credidi iste autem de homine nichil
habet Quod ut vir dei constancius audiuit
lampades quas reficiebat protinus letus
dimisit concitus descendit / et atque in e-
iusdem rustici amplexum ruit eumque
ex amore nimio constringere cepit bra-
chiis osculari / magnasque gracias agere
quod de se talia iudicasset dicens Tu solus
es qui in me oculos apertos habuisti
Ex qua re pensandum est cuius aput
se humilitatis fuit qui despicientem se
rusticum amplius amat Qualis enim
quisque aput se lateat contumelia illa-
ta probat Nam sicud superbi honoribus
sic plerumque humiles sua despectione
exultant Cumque se in alienis oculis
aspiciunt vilescere gaudent quia hoc in
dicium confirmari intelligunt quod de se
et ipsi aput semetipsos habuerunt Pe-
trus Ut agnosco vir iste magnus
foris fuit in miraculis sed maior intus
in humilitate Gregorius Cap vi
Eiusdem quoque anthoniatine an-
tistes ecclesie vir vite venerabilis
marcellinus fuit / cuius gressum dolore
nimio podogra contraxerat cumque fa-
miliares sui sic ubi necesse fuit in ma-
nibus ferebant Quadam vero die per
culpam incurie eadem civitas anchona-
nitana succensa est Cumque vehementer
arderet cucurrerunt omnes ut ignem extin-
guerent Sed illis aquam certatim proice-
tibus ita crescebat flamma ut iam toti
urbis interitum minari videretur Cumque
propinquiora sibi queque loca ignis inva-
deret iamque urbis partem non modicam
consumpsisset / et obsisteret nullus valeret
deductus in manibus / venit episcopus et tan-
piculi necessitate expulsus familiaribus
suis se portantibus precepit dicens Ante
ignem me ponite Quod et ita factum est
atque in eo loco est positus ubi tota vis
flamme vibe videbatur incumbere Ce-

pit autem miro modo in semetipso
incendium retorqueri / ac sibi restitutus
sui impetus exclamare se coepit tusie
non posse. Sic quoque factum est ut flamma
incendii illo termino refrenata in se-
metipsam frigesceret / et contingere
ultius quidquam edificii non auderet /
Pensabis petre cuius sanctitatis fuit
eximium hominem resedere et exorando
flammas premere. **Petrus** Et
pendo et vehementer obstupesco

Gregorius Cap vii

Nec ultimo nunc loco tibi aliquid
narrabo quod et viri mirabilis
maximiani cognovi episcopi / et laurio-
nis quem nosti veteranum monachi qui
uterque nunc usque superest relatione
cognovi. Nam scilicet laurio in eo
monasterio quod iuxta nepessinam
urbem sub pentoma vocatur / ab ana-
stasio sanctissimo viro nutritus
est. Nam nimirum anastasius vite mi-
rabilis nonnoso preposito monasterio /
quod in soractis monte situm est / pro-
pinquitate loci et morum magnitudine
et nutrientis virtutum studiis assidue
iungebatur. Isdem vero nonnosus
sub asperrimo sibi monasterii degebat
patre / sed eius mores mira equanimitate
tolerabat / sic quoque fratribus in man-
suetudine preerat ut crebro patris
iracundiam ex humilitate mitigaret.
Prima vero eius monasterium in summo
montis cacumine situm est / ad quod licet pro
hortum fratribus extollendum / nul-
la planicies patebat. Unus autem bre-
vissimus locus in latere montis exc-
reverat / quem ingenti saxi naturalis
egrediens moles occupabat. Quadam
die dum nonnosus vir mirabilis
cogitaret / quod saltem ad condimenta
olerum nutrienda locus isdem apta
potuisset existere / sed hunc moles saxi
illius non teneret / occurrit animo
quia eandem molem quinquaginta
boum paria movere non possent. Et
quoque de humano labore esset facta de-

speratio ad divinum se solatium contulit. Seque
illic nocturno silencio in oratione dedit. Ad
mane facto ad eundem fratres venientes lo-
cum / atque invenerunt molem tante magni-
tudinis / ab eodem loco longius recessisse
suo quoque recessu largum fratribus spatium
dedisse. Alio quoque tempore cum isdem
mirabilis vir lampades vitreas ora-
torio lavaret / una ex eis de manibus
accidit que per innumeras partes fracta desi-
lit. Qui vehementissimum patris mona-
sterii furorem timens lampadis omnia
protinus fragmenta collegit atque ad al-
tare posuit / seseque in oratione cum gemi-
tu dedit. Cumque ab oratione caput levaret
sanam lampadem repperit quam timens
per fragmenta collegerat. Sic quoque in duobus
miraculis duorum patrum est virtutes
imitatus in mole saxi / scilicet factum gregorii /
qui montem movit / in reparatione vero
lampadis virtutem donati / qui fractum
calicem pristine incolumitati restituit.

Petrus Habemus ut video de
exemplis veteribus nova miracula

Gregorius Vis ne aliquid de
operatione nonnosi de imitatione quoque
helisei cognoscere. **Petrus** Volo
atque inhianter cupio. **Gregorius**

Cum quadam die in monasterio
vetustus oleum deesset / iamque colligende
olive tempus incumberet / sed frumento
in olivis nullus appareret / visum patri
monasterii fuerat / ut circumquaque fratres in col-
ligendis olivis ad exhibenda extranea
opera pergerent / quatinus ex mercede sui operis
aliquantulum monasterio oleum deportarent /
quod vir dei nonnosus fieri cum magna hu-
militate prohibuit / ut ne exeuntes fratres
ex monasterio dum lucra olei quererent
animarum dampna paterentur. Sed quia in
monasterii arboribus olive pauce in ca-
cumine videbantur eas colligi / precepit atque
in prelo mitti / et quamlibet parum olei exi-
re potuisset sibimet deferri / Factumque
est ut susceptum in uno vasculo pro-

olei inferens nonnoso dei famulo
detulerunt / quod ipse primus ad altare
posuit cunctis que egredientibus orat/
atque a fratribus post modum fratribus pre
cepit / ut hoc quod detulerant oleum
levarent et per cuncta vasa mona
sterii exigue fundendo dividerent / quatenus
benedictione eiusdem olei omnia va
sa infusa viderentur. Que primus
ut erant vacua claudi fecit. Die autem
alia aperta vasa omnia plena reperta sunt

petrus Probamus igitur usque
hodie impleri verba veritatis que ait
pater meus usque modo operatur et ego ope
ror. Gregorius Cap viii

viii Eodem quoque tempore venerandus
vir Anastasius cuius superius
memoriam feci sancte romane ecclesie
cui deo auctore deservio notarius
fuit / qui soli deo vacare desiderans scrinium
deseruit / monasterium elegit / atque in eo loco
quem prefatus sum qui Subpentonia
vocatur per annos multos in sanctis
actibus vitam duxit / eique monasterio so
lerti custodia prefuit. Quo videlicet in
loco ingens desuper rupis eminet et
profundum subter precipicium patet.
Quadam autem die cum iam omnipotens
deus eius venerabilis viri Anastasii la
bores remunerare decrevisset ab alta ru
pe vox facta est que producto sonitu
clamaret dicens Anastasi veni. Quo vo
cato alii quoque vii fratres ex nomine sunt
vocati. Pro quo autem momento ea que
fuerat vox emissa siluit et octavum
fratrem vocavit. Quam dum aperte vo
ces congregatio audisset dubium non
fuit quia eorum qui vocati fuerant
obitus appropinquasset. Inter paucos vero
dies primus venerandus vir Anastasius
ceteri autem in eo ordine ex carne educti
sunt quo de rupis vertice fuerant
vocati. Frater vero ille ad quem vocando
vox parum siluit / atque eum ita nominat
morientibus aliis paucis diebus vi
xit / et tunc vitam finivit ut aperte mon
straretur quia interiectum vocis silencium
per vivendi prolixum spacium signavit.
Sed mira res contigit quia dum vene
rabilis vir Anastasius de corpore exi
ret / erat quidam frater in monasterio qui
super eum vivere nolebat. Provolutus vero
eius pedibus cepit ab eo cum lacrimis
postulare dicens. Per illum te adiuro
ad quem vadis ne septem dies super
te in hoc mundo faciam. Ante cuius septimum
diem etiam ipse defunctus est qui tamen
in illa nocte inter ceteros non fuerat
vocatus / ut aperte claresceret quia eius
obitum sua venerabilitas venerabilis
anastasii intercessio optinere potuisset

petrus Cum idem frater inter
ceteros evocatus non est / et tamen sancti
beati viri intercessionibus ex hac luce
subtractus est / quid aliud datur in
telligi nisi / quod hii qui ex hac luce sub
tractus est aput deum magni meriti
sunt obtinere aliquando possunt ea
etiam que non sunt predestinata Gregorius

de predestinacione Obtineri nequaquam possunt que predesti
nata non fuerint / sed ea que sancti viri
orando efficiunt / ita predestinata sunt
ut precibus obtineantur. Nam ipsa quoque
perhennis regni predestinacio ita est
ab omnipotente deo disposita / ut ad hoc
electi ex labore perveniant / quatinus po
stulando mereantur accipere / quod eis
omnipotens deus ante secula disposuit donare

de predestinacione petrus Probari michi apercius
velim si potest predestinatio precibus
adiuvari Gregorius Hoc quod
petre intuli petre concite valet probari
valet. Certe etenim nosti quia ad ab
raham dominus dixit. In ysaac vocabitur
tibi semen. Cui etiam dixerat patrem
multarum gencium constitui te. Cui
rursum promisit dicens benedicam
tibi et multiplicabo semen tuum sicut
stellas celi / et velud arenam que est in
littore maris. Ex qua re aperte constat
quia omnipotens deus abrahe multiplicare
re per ysaac predestinaverat / et tamen scriptum est

deprecatus est ysaac dominum pro uxore sua eo quod esset sterilis qui exaudivit eum dedit quod conceptum rebecce. Si igitur multiplicatio generis abrahe per ysaac predestinata fuit cur coniugem sterilem accepit. Sed nimirum constat quia predestinatio precibus impletur quando is in quo deus multiplicari semen abrahe predestinaverat oratione obtinuit ut filios habere potuisset. **Petrus** Quia secretum rationis aperuit nichil michi dubietatis remansit. **Gregorius** Si vis tibi aliquid de tuscie partibus narrem ut cognoscas quales in ea viri fuerint et omnipotenti dei noticie quantum propinqui. **Petrus** Volo atque hoc omnimodo exposco. **Gregorius**

Capitulum IX

Fuit vite vir vite venerabilis bonifatius nomine qui in ea civitate que ferentis dicitur episcopatus officia que tenuit moribus implevit. Huius multa miracula is qui adhuc superest gaudentius presbiter narrat qui in eius obsequio nutritus est tantoque valet de illo quoque verarius dicere quanto ei contigit eis interesse. Huius ecclesie gravis valde paupertas inerat que bonis mentibus solet esse custos humilitatis nil quod ad omne aliud stipendium nisi unam tantummodo vineam habebat. Que quadam die ita grandine irruente vastata est ut in ea in paucis vitibus vix pauci racemi remanerent. Quam cum reverendissimus vir predictus bonifatius episcopus fuisset ingressus magnas omnipotenti deo gratias retulit quod in ipsa sua inopia adhuc se se angustiari cognovit. Sed cum iam tempus exigeret ut ipsi quoque racemi qui remanserant maturescere potuissent custodem vinee ex more posuit eumque

spoliati violentia vigilantia servari precepit. Quadam vero die iussit constantio presbitero nepoti suo ut cuncta vini vascula in episcopio omniaque dolea ita ut ante consueverat superfusa pice prepararet. Quod cum nepos illius presbiter audiret admiratus valde est quod quasi non sana mente preciperet ut vini vascula parari faceret qui vinum minime haberet nec tamen presumpsit inquirere cur talia iuberet sed iussis obtemperans omnia ex more paravit. Tunc vir dei vineam ingressus racemos collegit ad calcatorium detulit omnesque exinde exire precepit solusque ibi cum uno puerulo parvo remansit. Quem in eodem calcatorio posuit et calcari ipsos paucissimos racemos fecit. Cumque ex eisdem racemis parum aliquid vini defluere cepisset hoc vir dei suis manibus in parvulo vase suscipere et per cuncta dolea omniaque vasa que parata fuerant pro benedictione dividere ut ex eodem vino omnia vix vascula infusa viderentur. Cum vero ex liquore parum vini aliquid in vasis omnibus misisset vocato presbitero protinus iussit presbiteros adesse et tunc cepit vinum in calcatorio crescere ita ut omnia que allata fuerant pauperum vasa impleret. Quibus cum se ydonee satis fecisse conspiceret ex calcatorio puerum iussit ascendere apothecam clausit atque impresso signo suo munitam reliquit moxque ad ecclesiam rediit. Tercio vero die predictum constantium presbiterum vocavit et oratione facta apothecam aperuit et vasa in quibus tenuissimum liquorem fuderat ubertim vinum fundentia invenit ita ut pavimentum omne excrescentia vina inundarent si adhuc episcopus tardius intrasset. Tunc terribiliter presbitero precepit ne quousque ipse in corpore viveret hoc miraculum cuilibet indicaret videlicet pertimescens ne in virtute facti humano favore pulsatus inde intus inanesceret

Unde foris homo magnus apparet exemplum celestis magistri sequens, qui ut nos ad viam humilitatis introduceret de semetipso discipulis precepit dicens, ut ea que vidissent nemini dicerent quousque filius hominis a mortuis resurrexisset.

Petrus Quia occasio apta se prebuit libet inquirere, quid nam sit quod redemptor noster cum duobus cecis lumen reddidit, iussit ut nemini dicerent, et illi abeuntes diffamaverunt eum per totam terram illam. Numquid nam unigenitus filius patri et sancto spiritui coeternus, hac in re velle habuit quod non potuit implere, ut miraculum quod taceri noluit minime potuisset abscondi?

Gregorius Redemptor noster per mortale corpus omne quod egit, hoc nobis in exemplo actionis prebuit, ut pro nostrarum virium modulo eius vestigia sequentes, inoffenso pede operis presentis vite carpamus viam. Miraculum namque faciens et tacere iussit, et tamen taceri non potuit, ut videlicet electi eius exempla doctrine sequentes, illud in magnis que faciunt latere quidem in voluntate habeant, sed ut prosint aliis prodantur inviti, quatinus et magne humilitatis sit quod sua opera taceri appetunt, et magne utilitatis sit quod eorum opera taceri non possunt. Non ergo dominus voluit quicquam fieri et minime potuit, et quid velle eius membra debeant, quidve de eis etiam nolentibus fiat, doctrine magisterio exemplum dedit.

Petrus Placet quod dicis.

Gregorius

Capitulum X

Hec adiungere pauca aliqua que de bonifacii episcopi opere suscepimus quia eius memoriam festiua exequamur.

Alio quoque tempore beati proculi martiris natalicius propinquabat dies, quo in loco vir nobilis fortunatus nomine manebat, qui magnis precibus ab eodem venerabili viro postulavit, ut cum eo apud beatum martirem missarum sollempnia agi et ad benedictionem dandam in suam domum declinaret. Vir autem dei negare non potuit quod ab eo ex fortunati mente caritas poposcit. Peractis igitur missarum sollempniis cum ad predicti fortunati mensam venisset, priusquam deo ymnum diceret, sicut quidam ludendi arte solet victum querere, repente ante ianuam cum simea astitit et cimbala percussit. Quem sanctus vir sonitum audiens dedignatus dixit: Heu heu mortuus est miser iste, mortuus est miser iste. Ergo ad mensam refectionis veni, os ad laudem dei non aperui, et ecce cum simea veniens cimbala percussit. Subiunxit tamen atque ait: Ite et pro caritate ei cibum potumque tribuite, scitote tamen quia mortuus est. Qui infelix vir dum panem atque vinum ex eadem domo percepisset, egredi ianuam voluit, sed saxum ingens subito de tecto cecidit eiusque in verticem venit. Ex qua percussione prostratus in manibus iam semivivus levatus est. Die vero altero secundum viri dei sententiam funditus finivit vitam. Qua in re petre pensandum est quantus sit sanctis viris timor exhibendus, templa enim sunt dei, et cum ad iracundiam sanctus vir trahitur, quis alius ad irascendum nisi templi inhabitator excitatur? Tanto ergo metuenda est ira iustorum, quanto et constat quia in eorum cordibus ille presens est, qui ad inferendam ultionem quam noluerit invalidus non est.

Alio quoque tempore predictus constancius presbiter nepos eius equum suum vendidit duodecim aureis, quos in suam archam ponens, ad exercendum aliquod opus discessit. Tunc subito ad episcopum pauperes venerunt, qui importune precabantur ut eis sanctus vir

Bonifacius episcopus ad consolationem sue inopie aliquod largiri debuisset aliquid. Sed vir dei quia quod tribueret quod tribueret non habebat, estuare cepit in cogitatione ne ab eo pauperes vacui exirent. Cum repente ad memoriam rediit quia Constantinus presbiter nepos eius equum quem consueverat sedere vendidisset, atque hoc ipsum pretium in archa sua haberet. Absente igitur eodem suo accessit ad archam, et pie molestus claustra arche comminuit, xii aureos tulit, eosque indigentibus ut placuit dedit dimisit quod divisit. Itaque Constantinus presbiter reversus ex opere archam fractam repperit, et caballi sui pretium quod posuerat non invenit. Cepit magna voce perstrepere, et cum furore nimio clamare: Omnes hic vivunt, solus ego in hac domo vivere non possum. Ad cuius voces advenit episcopus omnesque qui cum eodem episcopo adherant. Cumque eum vir dei locutione blanda temperare voluisset, cepit ille cum iurgio inde dicens: Omnes tecum vivunt, solus ego morior, hic ante te vivere non possum. Redde mihi solidos meos. Quibus verbis commotus episcopus beate Marie semper virginis ecclesiam ingressus est, et elevatis manibus extenso vestimento stando cepit exorare, ut ei redderet unde furentis presbiteri insaniam mitigare posset. Cumque subito oculos ad vestimentum suum inter extensa brachia reduxisset, repente in sinu suo duodecim aureos invenit, ita fulgentes tamquam si ex igne producti eadem hora fuissent. Qui mox de ecclesia egressus eos in sinum furentis presbiteri proiecit dicens: Ecce habes solidos quos quesisti. Sed hoc tibi notum sit quia post mortem tuam huius ecclesie episcopus non eris propter avaritiam tuam.

Ex qua sive veritate colligitur quod eosdem solidos pater presbiter pro adipiscendo episcopatu preparabat, sed viri dei sermo prevaluit, nam idem Constantinus in presbiteratus officio vitam finivit. Alio quoque tempore duo ad eum Gothi hospitalitatis gratia venerunt, qui Ravennam se festinare professi sunt. Quibus ille parvum vas ligneum vino plenum manu sua prebuit, quod fortasse in prandio itineris habere potuissent. Ex quo illi usque dum Ravennam pervenirent biberunt. Gothi aliquantis autem diebus in eadem civitate morati sunt, et vinum quod a sancto viro acceperunt quotidie in usum habuerunt. Sicque usque ad eundem venerabilem presulem [illegible] reversi sunt, ut nullo die cessarent bibere, et tamen eis vinum ex illo vasculo ligneo, quod episcopus dederat, non augeretur sed nasceretur. Nuper quoque de eiusdem loci partibus senex quidam, qui ea que de illo narrat silentio non sunt premittenda. Nam dicit quod quadam die ingressus ortum magna hunc eruce multitudine esse invenit coopertum. Cum omnes olus deperire conspiciens ad easdem erucas conversus dixit: Adiuro vos eruce in nomine domini nostri Jhesu Christi recedite hinc atque hec olera comedere nolite. Que statim ad viri dei verbum ita omnes egresse sunt ut nec una quidem intra spacium orti remaneret. Sed quid mirum si hec de episcopatus tempore eius narramus, quando iam agit ut omnipotenti deo ordine simul et moribus teneat, dum illa magis miranda sint, que cum hic senex clericus adhuc puerulum fecisse testatur. Nam ait quod eo tempore quo cum matre sua puer habitabat, egressus hospicium aliquando sine linea, crebro etiam sine tunica revertebatur, quia mox ut nudum quempiam repperisset vestiebat, hunc se expolians, ut se ante oculos dei illius

mercede vestiret Que nimirum sua freque
ter mater parvum increpans quod iustum non
esset ut ipse inops pauperibus vestimen
ta largiretur Que die quadam orreum
ingressa pene omne triticum quod sibi
in stipendium totius anni paraverat in
venit a filio suo pauperibus expensum
Cumque semetipsam alapis pugnisque
tunderet quod quasi anni subsidia
perdidisset supervenit bonifatius puer
dei eamque quibus verbis valuit consolari
cepit Que cum nullis consolationibus acquiesce
ret rogavit ut ab horreo exire
debuisset in quo ex omni eorum tritico
parum quid inventum est remansisse
Puer autem dei se illic protinus in orationem
dedit Qui post paululum egressus re
duxit matrem suam ad orreum Quod ita
tritico plenum inventum est sicut plenum
antea non fuerat cum mater illud ex to
tius anni sumptibus se congregasse gau
debat Quo in ipso miraculo compuncta
mater ipsa iam cepit agere ut daret qui
sic celeriter posset que petisset accipere
Hec itaque in hospicii sui vestibulo
gallinas nutrire consueverat sed eas
ex vicino vulpis veniens aufe
rebat Quadam autem die dum in eodem
vestibulo puer bonifatius staret vul
pis ex more solito venit et gallinas
abstulit Ipse autem concito ecclesiam intra
vit et se in orationem prosternens apertis
vocibus dixit Placet tibi domine ut de
nutrimento matris mee manducare non
possim Ecce enim gallinas quas nu
trit vulpis comedit Qui ab oratione
surgens ecclesiam egressus est Mox autem
vulpis rediit et gallinam quam tenebat
ore dimisit atque ipsa moriens ante
eius oculos in terram cecidit Pe
trus Valde mirum est ut exaudire
preces in se sperantium etiam in rebus
vilibus dignatur deus Gregorius

Hoc petre ex magna conditoris nostri
dispensatione agitur ut per minima que
percipimus sperare maiora debeamus Ex
auditus namque est in rebus vilibus
puer sanctus et simplex ut in parvis
disceret quantum de deo presumere in magnis
petitionibus deberet Petrus Pla
cet quod dicis Gregorius Alius
quoque vite venerabilis in eisdem
partibus fuit fortunatus nomine tudertine
ecclesie antistes qui in effugandis
spiritibus immundis immense virtutis
gratia pollebat ita ut nonnumquam ab ob
sessis corporibus legiones demonum
pelleret et continue orationis studio intentus
obiectas contra se eorum multitudines
superaret Huius viri familiarissimus fuit
Iulianus nostre ecclesie defensor qui non
longum tempus in hac urbe defunctus
est Unde ego quoque hoc didici relatione
quod narro quia sepe gestis illius ex ipsa
familiaritatis coniunctione intererat eiusque postmodum
memoriam ad instructionem nostram quasi
favum dulcedinis in ore retinebat Ma
trona quedam nobilis in tuscie
partibus habebat nurum que intra breve
tempus quo filium eius acceperat cum ea
socru sua ad dedicationem oratorii beati
stephani martiris fuerat invitata Nocte vero
eadem qua subsequente die ad dedicationem
beati oratorii fuerat processura voluptate
carnis seducta a viro suo se se abstinere
non potuit Cumque mane facto conscientiam
deterret perpetrata carnis delectatio processio
nem imperaret verecundia plus erube
scens vultum hominum quam dei iudicium me
tuens cum socru sua ad dedicationem ora
torium processit Mox vero ut reliquie beati
sebastiani martiris oratorium sunt ingresse
eandem predicte matrone nurum spiritus
malignus arripuit et coram omni populo
vexare cepit Eiusdem vero oratorii

presbiter domum hanc vehementissime conspiceret vexari exaltavit, protinus sindonem tulit eamque cooperuit. Sed huic repente simul diabolus invasit, et quia contra vires voluit, etiam ipse compulsus est cognoscere in sua vexatione quid esset. Hii autem qui aderant puellam in manibus levatam sublatam ad domum propriam deportaverunt. Cumque hanc antiquus hostis vexatione continua atteret, propinqui sui eam carnaliter amantes atque amando persequentes ad obtinendum remedium salutis maleficis tradiderunt, ut eius animam funditus extinguerent, cuius carnem magicis artibus ad tempus prodesse conarentur. Ducta itaque est ad fluvium atque in aquam mersa, ibique diutius incantationibus maleficia agere moliebantur, ut is qui eam invaserat diabolus exiret. Sed miro omnipotentis dei iudicio, dum perversa arte ab ea unus repellitur, in eam subito legio intravit. Cepit exhinc illa tot motibus agitari, tot vocibus clamoribusque perstrepere quot spiritibus tenebatur. Tunc inito consilio parentes eius sue perfidie culpam fatentes hanc ad virum dei venerabilem Fortunatum episcopum duxerunt eique reliquerunt. Qua ille suscepta multis diebus ac noctibus orationi se dedit, tanto quoque ad ipsum precibus incubuit, quanto et in uno corpore contra se assistere legionis aciem invenit. Cuius non post multos dies ita sanam ac incolumem reddidit ac si in ea ius proprium diabolus numquam habuisset. Alio quoque tempore isdem vir omnipotentis dei famulus ex obsesso quodam homine immundum spiritum excussit. Qui malignus spiritus cum vesperascente iam die secretam ab hominibus horam cerneret, peregrinum quempiam esse se simulans circuire cepit civitatis plateas et clamare: O virum sanctum Fortunatum episcopum, ecce quid fecit. Peregrinum hominem de hospicio suo expulit. Quero ubi requiescere debeam et in civitate eius non invenio. Tunc quidam in hospicio cum uxore sua et parvulo filio ad prunas sedebat. Cuius vocem audiens et quid ei episcopus fecerit requirens hunc invitavit hospicio, sedere secum iuxta prunas fecit. Cumque vicissim aliqua confabularentur, parvulum eius filium idem malignus spiritus invasit atque in easdem prunas proiecit, ibique mox eius animam excussit. Qui orbatus miser vel quem ipse suscepisset vel quem episcopus expulisset agnovit.

Petrus. Quid namque hoc esse dicimus, ut occidendi ausum in eius hospicio antiquus hostis acciperet, qui hunc peregrinum estimans ad se hospitalitatis gratia vocasset?

Gregorius. Multa petre videntur bona sed non sunt, quia bono animo non fiunt. Unde et in ewangelio veritas dicit: Si oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tuum tenebrosum erit. Quia cum perversa est intentio que precedit, pravum est omne opus quod sequitur, quamvis rectum videatur. Ego namque hunc virum, qui dum quasi hospitalitatem exhiberet orbatus est, non pietatis opere delectatum estimo, sed episcopi derogatione. Nam pena subsequens innotuit, quia precedens illa susceptio sine culpa non fuit. Sunt namque nulli qui idcirco bona opera facere student, ut gratiam aliene operationis obnubilent, nec pascuntur bono quod faciunt, sed laude boni quia ceteros prevenit. Qua de re existimo hunc virum, qui malignum spiritum in hospitalitatem suscepit, ostentationi potius intendisse quam operi, ut meliora quam episcopus fecisse videretur, quatinus ipse susciperet eum quem vir domini Fortunatus expulisset.

Petrus. Ut dicitur ita est. Nam finis operis probat quod munda intentio in operatione non fuerit.

Gregorius. Alio quoque tempore dum oculorum quidam lumine amisisset

De diabol detractoribus

ad hunc deductus intercessionis eius
opem petiit et impetravit Nam cum vir
dei oratione facta eius oculis signum crucis
impressisset / ab eius protinus oculis luce
reddita nox cecitatis abscessit / Preterea
equus cuiusdam militaris in rabiem
fuerat versus / ita ut a multis teneri
vix posset Sed quoscumque potuisset in-
vadere eorum membra morsibus dilania
ret Tunc ut cumque a multis ligatus
ad virum dei deductus est Qui mox
eius capiti extensa manu signum crucis
edidit / cunctamque eius rabiem in man
suetudinem mutavit / ita ut mitior
tunc existeret quam ante illam vesaniam
fuisset Tunc idem miles equum suum quem
celerrimo miraculo conspicit a sua vesa
nia indissimili immutatum / eidem sancto
viro decrevit offerendum Quem cum suscipe
ille renueret / ipse vero in precibus ne des
piceretur eius oblatio perseveraret
Sanctus vir mediam ducens prin
viam tenens et petitionem militis
militis audivit / et munus suscipere
pro exhibita virtute non recusavit / prius
namque dignum precium prebuit / et post
equum qui sibi offerebatur suscepit Que
Quia enim si susciperet eum contristari
conspexerat caritate cogente emit quod
necessarium non habebat Neque hoc silere
de huius viri virtutibus debeo quod ante
dies fere .xii. agnovi Quidam namque
ad me adductus est senex pauper / atque
ut michi senum collocucio esse semper
amabilis solet studiose hunc unde esset
inquisivi Qui se de Tudertina civitate
esse respondit Cui inquam Queso te pater For
tunatum episcopum novisti Qui ait
Noveram et bene noveram Tunc ipse subiunxi
Dic rogo te si qua illius miracula co
gnovisti / et desideranti michi qualis
vir fuit innotesce Qui ait homo ille
longe fuit ab istis hominibus quos
videmus modo Nam quicquid ab omni

potente deo petiit ita dum peteret
impetravit Cuius hoc unum narro
miraculum quod ad presens animo occurrit
Quadam namque die Gothi iuxta Tuder
tinam civitatem venientes / cum ad partes
Ravenne pergerabant sed duos parvulos
puerulos de possessione abstulerant /
que possessio Tudertine civitati sub
iacebat / Hoc cum viro sanctissimo
nunciatum fuisset / protinus per misit
atque eosdem gothos ad se fecit evocari
Quos blando sermone alloquens eorum
prius studuit asperitatem placare ut
post intulit dicens Quale vultis pre
cium dabo et puerulos quos abstulistis
reddite Michi que hoc vestre gratie mu
nus prebete Tunc is qui prior eorum
esse videbatur respondit dicens Quicquid
alius precipis facere parati sumus / nam
istos pueros puerulos nullatenus
reddimus Cui venerandus vir blande
minatus est dicens Contristas me si
non audis patrem tuum Noli me contristare
ne non expediat tibi Sed idem gothus
in cordis sui feritate permanens negando
discessit Die vero altera discessurus
missus ad episcopum venit Quem eisdem
verbis pro predictis puerulis iterum
episcopus rogavit Cumque ad reddendum
nullo modo consentire voluisset cont
status episcopus dixit Scio quia tibi non
expedit quod me contristato discedis Que
gothus verba despexit atque / atque ad
hospicium reversus eosdem pueros de quibus
agebatur equis superimpositos cum
suis hominibus premisit / Ipse vero statim
ascendens equum subsecutus est Cumque
in eadem civitate ante beati petri apostoli
ecclesiam venisset / equo eius pes lapsus
est Qui cum eo corruit et eius mox coxa
confracta est ita ut in duabus partibus
os eius esset divisum Tunc levatum in
manibus deductus est in hospicium

Cum festinacione misit et pueros quos pre
miserat reduxit et viro venerabili For
tunato mandavit dicens Rogo te pater
mitte ad me diaconum tuum Cumque
diaconus eius ad iacentem venisset pue
ros quos redditurus esse se episcopo omnino nega
verat / ad medium deduxit eos / et diaco
no reddidit dicens Vade dic domino
meo episcopo quia maledixisti maledixisti mi
chi percussisti me Sed ecce pueros quos quesi
sti recipite et pro me rogo intercedite
Susceptos itaque pueros ad episcopum diaconus
reduxit Cui benedictam aquam venerabilis
Fortunatus statim dedit dicens Vade ci
cius et eam super iacentis corpus proice
Perrexit itaque diaconus atque ad Gothum
introgressus benedictam aquam super
membra illius aspersit Res mira et ve
hementer stupenda mox ut aqua benedicta
Gothi corpus contigit / ita omnis fractura
solidata est / et saluti pristine tota re
stituta est / ut hora eadem de lecto surgeret
et ascenso equo / ita ceptum iter ageret /
ac si nullam umquam lesionem corporis pertuli
sset Factumque est ut qui sancto viro For
tunato pueros nec precio addictus obedire
subiectus / noluit eos sine precio pena sub
actus daret His ergo expletis stude
bat adhuc senex de eo et alia narrare
Sed quia non nulli aderant ad quos ex
ortandos occupabar michi audire non
licuit que audire si liceat semper volo
Sed die alio isdem senex rem de illo ma
gis adhuc mirabilem narravit dicens
In eadem Tudertina urbe Marcellus
quidam bone actionis vir cum duabus sororibus
suis habitabat / qui eveniente molestia
corporis / ipso sacratissimo vespere
iam sabbato pascali defunctus est / Cuius
corpusculum cum longius esset deferendum die
eodem sepeliri non potuit Cumque mora
esset temporis ad explendum debite sepulture
sorores eius morte illius afflicte cucurrerunt /
flentes ad venerabilem Fortunatum eique magnis
vocibus clamare ceperunt Scimus quia apostolorum

vitam tenes leprosos mundas cecos illuminas
veni et resuscita mortuum nostrum Cui mox
ut fratrem eorum cognovit defunctum flere cepit
ipse de morte illius cepitque eis quia videretur d.
Recedite et hoc dicere nolite quia iussio om
nipotentis dei est cui contradicere nullus hominum potest
Illis itaque discedentibus tristis ex morte
eius mansit episcopus Subsequenti autem die do
minico ante exsurgentis lucis crepusculum
vocatis duobus suis diaconibus / perrexit ad
domum defuncti / et accessit ad locum ubi ia
cebat corpus exanime ibique se in orationem
dedit Expleta autem prece surrexit et iuxta
corpus defuncti sedit Non autem grandi vo
ce defunctum vocavit dicens per nomen Frater
Marcelle veni Ille autem ac si leviter dor
miens ad vicinam vocem cuius modica sus
surri excitatus statim oculos aperuit / atque ad epi
scopum respiciens dixit Quid fecisti o quid
fecisti Cui episcopus respondit dicens Quid feci
Ad quem ille ait Duo hesterna die venerunt qui me
eicientes de corpore in bonum locum duxe
runt Hodie autem unus missus est qui
ait Reducite eum quia Fortunatus episcopus
in domum eius venit Quibus expletis
verbis mox ex infirmitate convaluit et
in hac vita diutius mansit Nec tamen
credendum est quia locum quem acceperat
perdidit / quia dubium non est quod intercessoris
sui precibus potuit post mortem melius
vivere / qui ante mortem studuit omnipotenti
deo placere Sed cur multa de eius vita di
cimus cum nunc usque ad corpus illius tot
virtutum documenta teneamus Demoni
acos vero absolvere egros curare quotiens
ex fide petitur / ut vivens consueverat hoc
indesinenter facere et apud mortua sua
ossa perseverat Sed libet Petre adhuc Va
lerie provincie partes narrando mee va
reducere De quibus me cuncta valde mi
rabilia ex ore venerabilis Fortunati / cuius longe
memoriam superius feci contigit audisse Qui
crebro huc usque veniens ad me / dum facta
michi veterum narrat nova refectione me sa
ciat Capitulum XI

xi Quidam namque in eadem provincia Marturius nomine devotus valde omnipotenti dei famulus fuit. Qui hoc de virtutis sue testimonio signum dedit. Dum quadam die fratres illius subcinericium panem fecissent ei que obliti crucis signum imprimere, sicud in hac provincia cruda panes ligno signari solent, ut per quadras quatuor partiti videantur, isdem dei famulus affuit, eis que refferentibus signatum non fuisse cognovit. Cum iam panis ille in prunis esset et cineribus coopertus dixit: Quare hunc non signastis? Qui hoc dicens signum crucis digito contra prunas fecit. Quo signante protinus immensum crepitum faciens panis dedit, ac si ingens in ignibus offa crepuisset olla. Qui dum coctus postmodum fuisset ab igne subtractus, ea cruce signatus inventus est quam non tactus sed fides fecerat.

Capitulum XII

xii In eodem etiam loco intercina vallis dicitur, que a multis verbo rustico interorina nominatur, in qua erat quidam vir vite valde venerabilis nomine Severus, ecclesie beate Marie dei genitricis et semper virginis sacerdos. Hunc cum quidam pater familias ad extremum perveniens diem misit concite nuntiis rogavit, ut ad se quantocius veniret suis que orationibus pro peccatis eius intercederet, ut acta de malis suis penitentia solutus culpa de corpore exiret. Quem videlicet sacerdotem in opere vinee contigit, ut ad amputandam vineam esset occupatus atque ad se venientibus diceret: Antecedite, ecce ego vos subsequor. Cumque videret sibi in eodem opere parum aliquid superesse, paululum moram fecit, ut opus quod minimum restabat expleret. Quo expleto cepit egrum pergere. Euntem autem illo in itinere occurrentes ei, qui prius venerant, obviam facti sunt dicentes: Quare tardasti pater? Noli fatigari quia mortuus est. Quo audito ille contremuit magnis que vocibus se interfectorem illius clamare cepit, flens ita que pervenit ad corpus defuncti, se se que in orationem coram lecto illius cum lacrimis in terram dedit. Cumque vehementer fleret, in terram caput tunderet, se reum mortis illius clamaret, repente is qui defunctus fuerat animam recepit. Quod dum multi qui circa stabant aspicerent, admirationis vocibus emissis ceperunt amplius pre gaudio flere. Cumque eum requirerent ubi fuit vel quando rediisset, ait: Tetri valde erant homines, qui me ducebant, ex quorum ore ac naribus ignis exibat, quem tollerare non poteram. Cumque per obscura loca me ducerent, subito pulchre visionis iuvenis cum aliis euntibus nobis obviam factus est, qui me trahentibus dixit: Reducite illum quia Severus presbiter plangit. Eius enim eum dominus lacrimis donavit. Qui scilicet Severus protinus de terra surrexit atque penitentiam agenti ope sue intercessionis prebuit. Et dum per dies septem de perpetrate culpe eger redivivus penitentiam ageret, octavo die letus de corpore exivit. Pende queso quam de quo loquimur Severum quem dilectum sibi dominus ostendit, quem contristari nisi ad modicum pertulit.

Petrus Admiranda sunt valde hec que me incognita mansisse latuisse. Sed quid esse dicimus quod nequeunt modo inveniri?

Gregorius Ego petre multos tales in hoc seculo nec modo deesse existimo. Neque enim si talia signa non faciunt ideo tales non sunt. Vite namque vera estimatio in virtute est operum, non in ostensione signorum. Nam sunt plerique qui signa non faciunt, signa tamen facientibus dispares non sunt.

Petrus Unde michi hoc rogo ostendi potest, quod sunt quidam qui signa non faciunt et tamen facientibus dissimiles non sunt?

Gregorius Numquid nescis

quod paulus apostolus petro apostolo primo in principatu apostolico frater est **Petrus** Scio plane nec dubium est quia et si minimus apostolorum omnium tamen plus omnibus laboravit **Gregorius** Quod tamen ipse reminiscaris petrus cum mari pedibus ambulat paulus in mare naufragium pertulit Ecce in uno eodemque elemento ubi paulus cum navi ire non potuit ibi petrus pedibus ambulavit Aperte igitur constat quia cum utrorumque virtus fuit dispar in miraculo utriusque tamen meritum dispar non est in celo **Petrus** Placet fateor enim animo quod dicis Ecce aperte cognovi quia vita et non signa querenda sunt Sed quia ipsa signa que fiunt bone vite testimonium ferunt queso adhuc si qua sunt referas ut esurientem me per exempla bonorum pascas **Gregorius** Velim tibi in laudibus nostri redemptoris de vita venerabilis viri benedicti et vita aliqua et miracula narrare Sed ad hec explenda hodiernum tempus video non posse sufficere liberius hic itaque loquimur si aliud exordium sumamus

Finit primi dialagorum gregorij
Incipit registrum secundi

Secundus dyalog

Fuit vir vite venerabilis gratia Benedictus et nomine ab ipso pueritie sue tempore cor gerens senile Etatem quippe moribus transiens nulli animum voluptati dedit Sed dum in hac terra adhuc esset quo temporaliter uti libere potuisset despexit quasi iam aridum mundum cum flore Qui liberiori genere ex provincia nursie exortus rome liberalibus litterarum studiis traditus a parentibus fuerat Sed dum in eis multos ire per abrupta viciorum cerneret eum quem quasi in ingressu mundi posuit

retraheret pedem / Ne si quid de scientia eius
attingeret ipse quoque postmodum in
immane precipitium totus iret / Despectis
itaque litterarum studiis relicta domo re-
busque patris soli deo placere desiderans /
sancte conversationis habitum quesivit
Recessit igitur scienter nescius et sapienter
indoctus / Huius ego omnia gesta non didici
sed pauca / que narro quatuor discipulis
illius referentibus agnovi Constantino
scilicet reverendissimo valde viro qui ei in
monasterii regimine successit / Valentiniano
quoque qui annis multis lateranensi mo-
nasterio post prefuit Simplicio quoque
qui congregationem illius / post eum tercius
rexit Honorato etiam qui nunc adhuc celle
eius qui nunc in qua prius conversatus
fuerat preest / Hic itaque cum iam relictis
litterarum studiis petere deserta decrevisset /
nutrix que hunc arctius amabat sola
secuta est Cumque ad locum venissent qui
Effide dicitur multisque honestioribus
viris caritate se illic detinentibus / in beati
petri ecclesia demorarentur predicta nutrix illius
ad purgandum triticum / a vicinis mulieribus
prestari sibi capisterium petiit Quod super
mensam incaute derelictum casu accide-
te fractum est / sicque ut in duabus partibus
inveniretur divisum Quod mox ut re-
diens nutrix illius invenit vehementis-
sime flere cepit / quia vas quod prestitum
acceperat fractum videbat / Benedictus autem
religiosus et pius puer cum nutricem
suam flere conspiceret / eius dolori compassus
ablatis secum utrisque fracti capisterii par-
tibus se secum lacrimis in orationem dedit Qui mox
ab oratione surgens / ita iuxta se vas sanum
reperit ut in eo fracture inveniri vestigia
nulla potuissent Mox autem nutricem suam
blande consolatus eum sanum capisterium
reddidit quod fractum tulerat Que res in
loco eodem a cunctis est agnita atque in tanta
admiratione habita / ut hoc ipsum capisterium ad
eius loci incole in ecclesie ingressu suspende-
rent quatenus / et presentes et futuri omnes
cognoscerent Benedictus puer conversationis

gratiam a quanta perfectione cepisset Quod
annis multis illic ante oculos omnium fuit / et
usque ad hec longobardorum tempora super
fores ecclesie pependit Sed benedictus plus
appetens mala mundi perpeti quam laudes pro
deo laboribus fatigari / quam vite / huius
favoribus extolli nutricem suam occulte
fugiens / deserti loci secessum petiit cui Sub-
lacus vocabulum est / qui a romana ur-
be .xl. fere miliaribus distans frigidas
atque perspicuas emanat aquas Que illic
videlicet aquarum habundancia in extenso
prius lacu colligitur / ad postremum vero
in amnem derivatur Quo dum fugiens
pergeret monachus quidam Romanus nomine
hunc euntem reperit quo tenderet inqui-
sivit Cuius cum desiderium cognovisset
et secretum tenuit / et adiutorium impendit
eique sancte conversationis habitum tradidit
et in quantum licuit ministravit Vir autem dei
ad eundem locum perveniens in artissimum specum
se tradidit / tribusque annis excepto Ro-
mano monacho incognitus mansit Qui
Romanus / non longe in monasterio sub
Deodati regula degebat Sed pie
eiusdem patris sui oculis furabatur horas
/ et quem sibi ad manducandum poterat
surripere diebus certis benedicto defe-
rebat panem Ad eundem vero specum a Ro-
mani cella iter non erat / quia excelsa de-
super rupis eminebat Sed ex eadem rupe
in longissimo fune ligatum romanus
deponere panem consueverat / in quo etiam
resti parvum tintinnabulum inseruit / ut ad
sonum tintinnabuli vir dei cognosceret / quando
sibi Romanus panem preberet / quem exiens
acciperet Sed antiquus hostis unius caritati
invidens / et alterius refectioni cum quadam
die submitti panem conspiceret / iactavit lapi-
dem et tintinnabulum fregit Romanus tamen
modis congruentibus ministrare non destitit
Cum vero omnipotens deus iam et Roma-
num vellet a labore quiescere / et benedicti
vitam in exemplum hominibus demonstra-
re / ut posita super candelabrum lucerna clare-

fieret. Quidam presbiter longius manens qui refectionem sibi in paschali festivitate paraverat, per visionem dominus coram eo apparere dignatus est dicens: Tu tibi delicias paras et servus meus illo in loco fame cruciatur. Qui protinus surrexit atque in ipsa sollempnitate paschali cum alimentis que sibi paraverat ad locum tetendit, et virum dei per abrupta montium per concava vallium per defossa terrarum quesivit, eumque latere in specu repperit. Cumque oratione facta benedicentes omnipotentem deum consedissent, post dulcia vite colloquia is qui advenerat presbiter dixit: Surge et sumamus cibum, quia hodie pascha est. Cui vir dei respondit dicens: Scio quia pascha est, quia videre te merui. Longe quippe ab hominibus positus, quia die eodem paschalis esset sollempnitas ignorabat. Venerabilis autem presbiter rursum asseruit dicens: Veraciter hodie resurrectionis dominice paschalis dies est. Abstinere tibi minime congruit, quia et ego ad hoc missus sum ut dona omnipotentis dei pariter sumamus. Benedicentes igitur deum sumpserunt cibum. Expleta itaque refectione et colloquio ad ecclesiam presbiter rediit. Eodem quoque tempore hunc in specu latitantem etiam pastores invenerunt. Quem dum vestitum pellibus inter fruteta cernerent, aliquam bestiam esse crediderunt. Sed cognoscentes dei famulum, eorum quidam ad pietatis gratiam a bestiali vite mutati sunt. Nomen itaque eius per vicina loca cunctis innotuit, factumque est ut ex illo iam tempore a multis frequentari cepisset, qui ei cibos deferentes corporis ab eius ore in suo pectore alimenta referebant vite.

Quadam vero die Cap. ii dum solus esset, temptator affuit. Nam nigra parvaque avis que vulgo merula vocatur circa eius faciem volitare cepit, eiusque vultui importune insistere, ita ut capi posset manu, si hanc vir sanctus tenere voluisset. Sed signo crucis edito recessit avis. Tanta autem temptatio carnis avi eadem recedente secuta est, quantam vir sanctus numquam fuerat expertus. Quandam namque aliquando feminam viderat, quam malignus spiritus ante oculos eius mentis reduxit, tantoque igne servi dei animum in specie eius accendit, ut se in eius corpore amoris flamma vix caperet, et iam pene deserere heremum voluptate victus deliberaret. Cumque subito superna gratia respectus ad semetipsum reversus est, atque urticarum et veprium iuxta densa succrescere fruteta conspiciens, exutus indumento nudum se in illis spinarum aculeis et urticarum incendiis proiecit, ibique diu volutatus toto ex eis corpore vulneratus, et per cutis vulnera eduxit a corpore vulnus mentis, quia voluptatem traxit in dolorem. Cumque penaliter bene arderet foris, extinxit quod illicite ardebat intus. Vicit itaque peccatum, quia mutavit incendium. Ex quo videlicet tempore, sicut discipulis ipse perhibebat, ita in illo est omnis est omnis temptatio carnis edomita, ut tale in se aliquid minime sentiret. Ceperunt postmodum multi iam mundum relinquere, atque ad eius magisterium festinare. Liber quippe a temptationis vitio iam iure factus est virtutum magister. Unde et per Moysen precipitur ut levite a xxv annis et supra ministrare debeant, ab anno vero quinquagesimo custodes vasorum fiant.

Petrus. Iam quidem prolati testimonii aliquantulum intellectus inlucescit, sed tamen hoc plenius postulo exponi.

Gregorius. Liquet, Petre, quod in iuventute carnis temptatio ferveat, ab anno autem quinquagesimo calor corporis frigescat. Vasa autem sacra sunt fidelium mentes. Electi ergo dum adhuc in temptatione sunt, subesse eos et servire necesse est, et obsequiis laboribusque fatigari. Cum vero iam mentis etate tranquilla calor recessit temptationis, custodes vasorum sunt, quia doctores animarum

finem. **Petrus.** Placet quod dicis, sed quia prolati testimonii clausa reserasti, quaeso ut de vita istius debeas ea quae sunt inchoata percurrere. **Gregorius.** c. iii

Recedente igitur temptatione vir Dei quasi spinis erutis culta terra de virtutum segete feracius fructum dedit. Praeconio itaque eximiae conversationis celebre nomen eius habebatur. Non longe autem monasterium fuit cuius congregationis pater defunctus est, omnis ex illo congregatio ad eundem venerabilem virum venit, et magnis precibus ut eis praeesse deberet petiit. Qui diu negando distulit, praedixit illorum suos et fratrum moribus convenire non posse praedixit; sed victus quandoque precibus assensum dedit. Cumque in eodem monasterio regularis vitae custodiam teneret, nullique ut prius per actus illicitos in dextram laevam partem deflectere a conversationis itinere liceret, suscepti fratres insane saevientes et semetipsos prius accusare coeperunt quia hunc sibi praeesse poposcerant, quorum scilicet tortitudo in norma eius rectitudinis offendebat. Cumque sibi sub eo conspicerent illicita non licere, et se dolerent assueta relinquere, durumque esset quod in mente veteri cogebantur nova meditari, sicut pravis moribus semper gravis est vita bonorum, tractare aliquid de eius morte conati sunt. Qui inito consilio venenum vino miscuerunt. Et cum vas vitreum, in quo ille pestifer potus habebatur, recumbenti patri ex more monasterii ad benedicendum fuisset oblatum, Benedictus extensa manu signum crucis edidit, et vas quod longius tenebatur eodem signo rupit, sic confractum est ac si in illo vase mortis pro cruce lapidem dedisset. Intellexit protinus vir Dei quia potum mortis habuerat, quod portare non potuit signum vitae, atque illico surrexit et vultu placido, mente tranquilla convocatos fratres allocutus est dicens: Misereatur vestri, fratres, omnipotens Deus. Quare in me facere talia voluistis? Numquid non prius dixi quia vestris ac meis moribus non conveniret? Ite et iuxta mores vestros vobis patrem quaerite, quia me post haec minime potestis. Tunc ad locum dilectae solitudinis rediit, et solus in superni spectatoris oculis habitavit secum.

Petrus. Minus patenter intellego quid sit habitavit secum.

Gregorius. Si sanctus vir contra se conspirantes suae conversationi longe dissimiles coactos diu sub se tenere voluisset, fortasse sui vigoris usum et modum tranquillitatis excederet atque a contemplationis lumine mentis suae oculum declinasset. Dum fatigatus quotidie in correptione illorum minus curaret sua, et se forsitan relinqueret, et illos non inveniret. Nam quotiens per cogitationis motum nimie extra nos ducimur, et nos sumus et nobiscum non sumus, quia nosmetipsos minime videntes per alia vagamur. An illum secum fuisse dicimus qui in longinquam regionem abiit, portionem quam acceperat consumpsit, uni in ea civium adhaesit, porcos pavit, quos et manducare siliquas videret et esuriret? Qui tamen cum postmodum coepit cogitare bona quae perdidit, scriptum de illo est: In se reversus dixit: Quanti mercenarii in domo patris

mei simulant partibus Si igitur secum fuit unde ad se redijt Unde hunc venerabilem virum secum habitasse dixerim qui in sua semper custodia circumspectus ante oculos conditoris se semper aspiciens se semper examinans extra se oculum mentis sue non divulgavit **Petrus** Quid est ergo quod de petro apostolo scriptum est cum de carcere eductus ab angelo fuisset qui ad se reversus dixit Nunc scio vere quia misit dominus angelum suum et eripuit me de manu herodis et de omni expectacione plebis iudeorum **Gregorius** Duobus modis petre extra nos ducimur quia aut per cogitacionis lapsum sub nos methipsos recidimus aut per contemplacionis graciam super nos methipsos levamur Ille itaque qui porcos pavit vagacione mentis et immundicie sub semethipsum cecidit Iste vero quem angelus solvit eiusque mentem in extasi rapuit extra se quidem sed super semethipsum fuit Uterque ergo ad se redijt quando et ille ab errore operis se collegit ad cor et ille a contemplacionis culmine ad hoc redijt quod in intellectu communi et prius fuit Venerabilis ergo benedictus in illa solitudine habitavit secum in quantum se intra cogitacionis claustra custodivit Nam quociens eum contemplacionis ardor in altum rapuit se procul dubio sub se reliquit **Petrus**

Placet quod dicis Sed queso respondeas numquid deserere fratres debuit quos semel suscepit **Gregorius**

Ut ego petre existimo ibi adunati equanimiter portandi sunt mali ubi inveniuntur aliqui qui adiuventur boni Nam ubi omnino fructus de bonis deest fit aliquando de malis labor supervacuus maxime si e vicino cause suppetant que fructum deo valeant ferre meliorem Vir itaque sanctus propter quem custodiendum staret qui omnes unanimiter se persequentes cerneret Et sepe agitur in animo perfectorum quod silencio pretereundum non est quia cum laborem suum sine fructu esse considerant in locum alium ad laborem cum fructu migrant Unde quoque ille egregius predicator qui dissolvi cupit et cum cristo esse cui vivere cristus est et mori lucrum qui certamina passionum non solum ipse appetijt sed ad toleranda hec et alios accendit Damasci persecucionem passus ut potuisset evadere murum funem sportamque quesivit seque latenter deponi voluit Numquid paulum mortem dicimus timuisse quam se ipse pro amore ihesu testatur appetere Sed cum in eodem loco minorem fructum sibi adesse conspiceret et gravem laborem ad laborem se alibi cum fructu servavit Fortis etenim preliator dei intra claustra teneri noluit certaminis campum quesivit Unde isdem quoque venerabilis benedictus si libenter audis cicius agnoscis quia tot ipse indociles deseruit quot multos in locis alijs ab anime morte suscitavit

Petrus Ita esse ut doces et manifesta racio et probatum congruum quod testimonium declarat Sed queso ut ad tanti patris narraciones ordine reddas **Gregorius** Cap. iii

Cum sanctus vir diu in eadem solitudine virtutibus signisque succresceret multi ab eo in loco eodem ad omnipotentis dei sunt servicium congregati ita ut illic xii monasteria cum omnipotentis ihesu cristi domini nostri opitulacione construeret in quibus statutis patribus duodenos monachos deputavit paucos vero secum retinuit quos adhuc in sua presencia aptius erudiri iudicavit Cepere etiam ad eum Romane urbis nobiles et religiosi concurrere suosque ei filios omnipotenti deo nutriendos dare Tunc quoque bone spei suas soboles

eutitius maurum, tertullus vero patricius placidum tradidit. Ex quibus maurus iunior cum bonis polleret moribus, magistri adiutor cepit existere; placidus vero puerilis adhuc indolis annos gerebat.

De oratione impedita per diabolum

In uno autem ex eis monasteriis que circumquaque construxerat quidam monachus erat, qui ad oracionem stare non poterat, sed mox ut se fratres ad studium oracionis inclinassent, ipse egrediebatur foras, et mente vaga terrena aliqua et transitoria agebat. Cumque ab abbate suo sepius fuisset ammonitus, ad virum dei ductus est. Qui ipsius quoque stulticiam increpabat vehementer, et ad monasterium reversus vix duobus diebus viri dei ammonicionem tenuit. Nam die tercio ad usum proprium reversus vagari tempore oracionis cepit. Quod cum servo dei ab eiusdem monasterii patre quem constituerat nunciatum fuisset, dixit: Ego venio eumque per memetipsum emendo. Cumque vir dei venisset ad idem monasterium et constituta hora expleta psalmodia se se fratres in oracionem dedissent, aspexit quod eundem monachum qui manere in oracione non poterat quidam niger puerulus per vestimenti fimbriam foras trahebat. Tunc eidem patri monasterii pompeiano nomine et mauro dei famulo secrete dixit: Numquid non aspicitis quis est qui istum monachum foras trahit? Qui respondentes dixerunt: Non. Quibus ipse ait: Oremus ut vos etiam videatis quem iste monachus sequitur. Cumque per biduum esset oratum, maurus monachus vidit, pompeianus autem eiusdem monasterii pater videre non potuit. Die vero alio cum expleta oracione vir dei monasterium egressus stantem foris monachum reperit, quem pro cecitate cordis sui virga percussit. Qui ex illo die nil persuasionis ulterius a nigro iam puero pertulit, sed ad oracionis studium immobilis permansit. Sicque antiquus hostis dominari non ausus est in eius cogitacione, ac si ipse percussus fuisset ex verbere.

v

Cap quintum

Ex his autem monasteriis que in eodem loco construxerat tria sursum in montis rupibus erant, et valde erat fratribus laboriosum semper ad lacum descendere ut aquam haurire debuissent, maxime quia ex devexo montis latere erat graue descendentibus in timore periculum. Tunc collecti fratres ex eisdem tribus monasteriis ad dei famulum benedictum venerunt dicentes: Laboriosum nobis est propter aquam cottidie usque ad lacum descendere, et ideo necesse est ex eodem loco monasteria mutari. Quos blande consolatus dimisit. Et nocte eadem cum paruo puerulo nomine placido, cuius superius memoriam feci, eiusdem montis ascendit rupem, ibique oravit diucius, et oracione completa tres petras in loco eodem pro signo composuit, atque ad suum cunctis illic nescientibus monasterium rediit. Cumque die alio ad eum pro necessitate aque predicti fratres redissent, dixit: Ite et rupem illam in qua tres super invicem positas petras invenietis, in modicum cavate. Valet enim omnipotens deus etiam in illo montis cacumine aquam producere, ut nobis laborem tanti itineris dignetur auferre. Qui euntes rupem montis quam benedictus predixerat iam sudantem invenerunt. Cumque in ea concavum locum fecissent, statim aqua repletus est, que tam sufficienter emanat ut nunc usque ubertim defluat atque ab illo montis cacumine usque ad inferiora derivetur.

Cap vi

Alio quoque tempore gothus quidam pauper spiritu ad conversionem venit. Quem vir domini benedictus libentissime suscepit. Quadam vero die ei dari ferramentum iussit, quod a falcis similitudinem falcastrum vocaretur, ut de loco quodam vepres abscideret, quatinus illic fieri ortus deberet. Locus autem ipse quem mundandum

gothus insistebat super ipsam lacus rip-
pam iacebat. Cumque gothus idem den-
sitatem veprium totius virtutis admisu
succideret, ferrum de manubrio prosiliens
in lacum cecidit, ubi scilicet tanta erat aquarum
profunditas, ut spes requirendi ferramentum
ferramenti nulla iam esset. Itaque ferro perdi-
to tremebundus ad Maurum monachum cucurrit
gothus, dampnum quod fecerat nunciat
et reatus sui egit penitenciam. Quod Maurus
mox Benedicto dei famulo curavit indicare.
Vir igitur dei Benedictus hec audiens ac-
cessit ad lacum et tulit de manu gothi ma-
nubrium et misit in lacum, et mox ferrum
de profundo rediit atque in manubrium intravit.
Qui statim ferramentum gotho reddidit
dicens: Ecce labora et noli contristari.

Quadam die dum idem venerabilis C. vii
Benedictus in cella consisteret, pre-
dictus Placidus puer sancti viri monachus
ad hauriendam de lacu aquam egressus est. Qui
vas quod tenuerat in aquam incaute sub-
mittens ipse quoque cadendo secutus est.
Quem mox unda rapuit, et pene in-
vnius sagitte cursu a terra introrsus
traxit. Vir autem dei intra cellam positus
hoc protinus agnovit et Maurum festine
vocavit dicens: Frater Maure curre quia
puer ille qui ad hauriendam aquam pre-
cesserat in lacum cecidit, iam eum longius
unda trahit. Res mira et post sanctum Pe-
trum apostolum inusitata. Benedictione etenim
postulata atque percepta ad patris sui im-
perium concitus perrexit Maurus, atque
usque ad eum locum quo ab unda duce-
batur puer per terram se ire estimans
super aquam cucurrit, eumque per capillos
tenuit, rapido quoque cursu rediit. Qui
mox ut terram tetigit ad se reversus post
tergum respexit, et quia super aquas
cucurrisset agnovit, et quod presumere non
potuisset ut fieret miratus extremuit fa-
ctum. Reversus ad patrem rem gestam retu-
lit. Vir autem venerabilis Benedictus hoc non
suis meritis, sed obediencie illius depu-
tari cepit. At contra Maurus pro solo eius
imperio factum dicebat, seque conscium
in illa virtute non esse quam nesciens
fecisset. Sed in hac humilitatis mutue
amica contencione accessit arbiter puer
qui ereptus est. Nam dicebat: Ego cum
ex aqua traherer super caput meum ab-
batis melotem videbam, atque ipsum me ex
aqua educere considerabam. **Petrus**

Magna sunt valde que narras
et ad multorum edificacionem profutura.
Ego autem boni viri miracula quo plus
bibo plus sicio. **Gregorius**

Cum iam in loco eodem Cap viii 8 De Invidia
multi in amore domini nostri Ihesu
Christi longe lateque fervescerent, et secula-
rem vitam multi relinquerent et sub le-
vi redemptoris iugo cervicem cordis edo-
marent, sicut pravorum mos est invide-
re aliis virtutis bonum quod ipsi habere non appe-
tunt, vicine ecclesie presbiter Florentius
nomine, huius nostri subdiaconi Florentii
avus, antiqui hostis malicia perculsus,
sancti viri studiis cepit emulari eiusque
conversacioni derogare, quosque etiam posset
ab illius visitacione compescere. Cumque se iam
conspiceret eius profectibus obviare non
posse, et conversacionis illius opinionem
crescere atque multos ad statum vite me-
lioris ipso quoque opinionis eius
preconio indesinenter vocari ~~in modie~~ invi-
die facibus magis magisque succensus de-
terior fiebat, quia conversacionis illius habere appe-
tebat laudem, sed habere laudabilem vitam
nolebat. Qui eiusdem invidie tenebris
adhuc usque perductus est ut servo omnipo-
tentis dei infectum veneno panem quasi pro
benedictione transmitteret. Quem cum graciarum
actione vir dei suscepit, sed eum que peste
intus latuit latere in pane non latuit,
ad horam refectionis corvo illius ex vicina
silva venire consueverat, et panem
de manu eius accipere. Qui cum more so-
lito venisset, panem quem presbiter transmiserat

vir dei ante corvum proiecit ei precepit dicens In nomine ihesu cristi domini tolle hunc panem et tali eum in loco proice ut a nullo homine possit inveniri Tunc corvus aperto ore expansis alis cepit circa eundem panem discurrere atque crocitare ac si aperte diceret et obedire se velle et tamen iussa implere non posse Cui vir dei iterum atque iterum precipiebat dicens Leva leva securus atque ibi proice ut a nullo inveniri possit Qui tandem diu demoratus quandoque corvus momordit levavit et recessit post trium vero horarum spatium abiecto pane rediit et de manu hominis dei annonam quam consueverat accepit Venerabilis autem pater contra vitam suam inardescere sacerdotis animum videns illi magis quam sibi doluit Sed predictus florencius quia corpus magistri necare non potuit se ad extinguendas discipulorum animas accendit ita ut in orto celle cui benedictus inerat ante eorum oculos nudas septem puellas mitteret que coram eis sibi invicem manibus tenentes et diucius ludentes ut eorum mentes ad perversitatem libidinis inflammarent Quod sanctus vir de cella prospiciens lapsumque adhuc tenerioribus discipulis pertimescens idque pro sua solius persecucione fieri pertractans invidie locum dedit atque oratoria cuncta que construxerat substitutis prepositis adiunctis fratribus ordinavit et paucis secum monachis ablatis habitacionem mutavit loci Mox quoque ut vir dei eius odia humiliter declinavit hunc omnipotens deus terribiliter percussit Nam cum predictus presbiter stans in solario benedictum discessisse cognosceret et exultaret perdurante immobiliter tota domus fabrica hoc ipsum in quo stabat solarium cecidit et benedicti hostem conterens extinxit Quod viri dei discipulus maurus nocte statim venerabili patri benedicto qui adhuc ab eodem loco vix decem milibus aberat estimavit esse nunciandum dicens Revertere

quia presbiter qui te persequebatur extinctus est Quod vir dei benedictus audiens sese in gravibus lamentis dedit vel quia inimicus occubuit vel quia de inimici morte discipulus exultat Qua de re factum est ut eidem quoque discipulo penitenciam indigeret indiceret quod mandans talia gaudere de inimici interitu presumpsisset

Petrus Mira sunt et multum stupenda que dicis Nam in aqua ex petra producta moysen in ferro vero quod ex profundo aque rediit heliseum in aque itinere petrum in corvi obediencia heliam in luctu autem inimici mortis david video et pensando vir iste spiritu iustorum omnium plenus fuit

Gregorius Vir domini benedictus petre unius spiritum habuit qui per concessam gratiam redempcionis electorum corda omnium implevit De quo iohannes dicit Erat lux vera que illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum De quo rursum scriptum est Et de plenitudine eius nos omnes accepimus Nam sancti dei homines homines potuerunt a domino virtutes habere non autem aliis tribuere Ille autem signa virtutis dedit subditis qui se signum ione daturum promisit inimicis ut coram superbis mori dignaretur coram humilibus resurgere quatinus et illi viderent quod contemnerent et isti quod venerantes amare debuissent Ex quo misterio actum est ubi dum superbi aspiciunt despectum mortis humiles contra mortem acciperent gloriam potestatis

Petrus Oro te post hec ad que loca vir sanctus migravit vel si aliquas ex eis virtutes ostendit innotesce

Gregorius Sanctus vir ad alia loca transmigrans locum non hostem mutavit Nam tanto post graviora prelia pertulit quanto se aperte pugnantem ipsum magistrum malicie invenit Castrum namque quod cassinum dicitur in excelsi latere montis situm est

De dolore [illegible]

Qui videlicet mons distenso sinu hoc idem castrum recepit, sed per tria milia in altum se subrigens velud ad aera cacumen tendit, ubi vetustissimum fanum fuit in quo ex antiquorum more gentilium a stulto rusticorum populo Apollo colebatur. Circumquaque enim in cultu demonum luci succreverant, in quibus adhuc eodem tempore infidelium insana multitudo sacrificiis sacrilegis insudabat. Ibi itaque vir dei perveniens contrivit ydolum, subvertit aram, succendit lucos, atque in ipso templo Apollinis oraculum beati Martini, ubi vero ara Apollinis eiusdem fuit oratorium sancti Iohannis construxit. Et commorantem circumquaque populum multitudinem predicacione continua ad fidem vocabat. Sed hec antiquus hostis tacite non ferens, non occulte vel per sompnium, sed aperta visione eiusdem patris se oculis ingerebat, et magnis clamoribus vim se perpeti conquerebatur, ita ut vocis illius etiam fratres audirent, quamvis ymaginem minime cernerent. Ut enim discipulis suis venerabilis pater dicebat, eius oculis idem antiquus hostis teterrimus et succensus apparebat. Qui in eum ore oculisque flammantibus sevire videbatur. Iam vero que diceret audiebant omnes. Prius enim hunc vocabat ex nomine. Cui cum vir dei minime responderet, ad eius mox contumelias erumpebat. Nam cum clamaret dicens: Benedicte benedicte, et eum sibi nullomodo respondere conspiceret, protinus adiungebat: Maledicte non benedicte, quid mecum habes, quid me persequeris? Sed iam nunc expectanda sunt contra dei famulum antiqui hostis certamina. Cui pugnas quidem volens intulit, sed occasiones victorie ministravit invitus.

Capitulum ix

Quadam die dum fratres habitacula eiusdem celle construerent, lapis in medio iacebat, quem in edificium decreverunt levare. Cumque eum duo vel tres movere non possent, plures adiuncti sunt, sed ita immobilis permansit, ac si in terra radicitus teneretur, ut palam daretur intelligi quod super eum ipse per se antiquus hostis sederet, quem tantorum manus virorum movere non possent. Difficultate igitur facta ad virum dei missum est ut veniret et oratione hostem repelleret, ut lapidem levare potuissent. Qui mox venit, orationem faciens benedictionem dedit, et tanta lapis celeritate levatus est ac si prius nullum pondus habuisset.

Capitulum x

Tunc in conspectu viri dei placuit ut in loco eodem terram foderent. Quam dum fodiendo altius penetrarent, ereum illic ydolum fratres invenerunt. Quo ad horam casu in coquinam proiecto exire ignis repente visus est, atque cunctorum monachorum oculis, quia omne eiusdem coquine edificium consumeretur ostendit. Cumque iaciendo aquam et ignem extinguendo perstreperent, pulsatus ab eodem tumultu vir domini advenit. Qui eundem ignem in oculis fratrum esse, in suis vero non esse considerans, caput protinus in oratione flexit, et eos quos fantastico repperit igne deludi revocavit fratres, ut oculos suos signare monuit, et sanum illud coquine edificium assistere cernerent, et flammas quas antiquus hostis finxerat non viderent.

C xi

Rursum dum fratres parietem, quia res ita exigebat, paulo altius edificarent, vir dei in oracionis studio intra cellule sue claustra morabatur. Cui antiquus hostis insultans apparuit et quia ad laborantes fratres pergeret indicavit. Quod vir dei per nuncium celerrime fratribus indicavit dicens: Fratres caute vos agite, quia ad vos hac hora malignus spiritus venit. Is qui mandatum detulit vix verba finierat, et malignus spiritus eundem parietem qui edificabatur evertit, atque unum puerulum monachum

quendam curialis filium opprimens ruina contriuit. Contristati sunt omnes ac vehementer afflicti non de dampno parietis sed contricione fratris. Quod venerabili patri Benedicto studuerunt celeriter cum graui luctu nunciare. Tunc idem pater ad se dilaceratum puerum deferri iubet quem portare non nisi in sago potuerunt quia collapsi saxa parietis eius non solum membra sed etiam ossa contriuerant. Eumque vir dei precepit statim in cella sua in psiatio quo orare consueuerat poni quod vulgo matta dicitur missisque fratribus foras cellam clausit. Qui oracioni instancius quam solebat incubuit. Mira res hora eadem hunc incolumem atque ut prius valentem ad eundem iterum laborem misit ut ipse quoque parietem cum fratribus perficeret de cuius se interitu antiquus hostis Benedicto insultare credidisset. Cepit vero inter ista etiam vir dei spiritu prophetie pollere ventura predicere presentibus absencia nunciare. Capitulum XII

Mos etenim celle fuit ut quociens ad responsum aliquod egrederentur fratres cibum potumque extra cellam minime sumerent. Cumque hoc de vsu regule sollicite seruaretur quadam die ad responsum fratres egressi sunt in quo tardiori coacti sunt hora demorari. Qui manere iuxta religiosam feminam nouerant cuius ingressi habitaculum sumpserunt cibum. Cumque iam tardius ad cellam redissent benedictionem patris ex more pecierunt. Quos ille protinus percunctatus est dicens. Vbi comedistis. Qui responderunt dicentes. Nusquam. Quibus ille ait. Quare ita mentimini. Numquid illius femine habitaculum non intrastis. Numquid hos atque illos cibos non accepistis. Numquid tot calices non bibistis. Cumque eis venerabilis pater et hospicium mulieris et genera ciborum et numerum pocionum diceret recognoscentes cuncta que fecerant ad eius pedes tremefacti ceciderunt se deliquisse confessi sunt. Ipse autem protinus culpe pepercit perpendens quod in eius absencia ultra non facerent quos presentem sibi esse in spiritu scirent. Capitulum XIII

Frater quoque Valentiniani eius monachi cuius superius memoriam feci vir erat laicus sed religiosus. Qui ut serui dei oracionem perciperet et venerandum fratrem suum videret annis singulis de loco suo ad cellam eius ieiunus venire consueuerat. Quadam igitur die dum iter ad monasterium faceret sese illi alter viator adiunxit qui sumendos in itinere portabat cibos. Cumque iam hora tardior excreuisset dixit. Veni frater sumamus cibum ne lassemur in via. Cui ille respondit. Absit frater non faciam quia ad venerabilem patrem Benedictum ieiunus semper venire consueui. Quo responso percepto ad horam viator conticuit. Sed cum post hec aliquantulum itineris spacium egissent iterum admonuit ut manducarent. Consentire noluit qui ieiunus peruenire consueuerat. Et tunc eo ieiuno adhuc pergere ad modicum consensit. Cumque et iter longius agerent et eos tardior hora fatigaret ambulantes inuenerunt in itinere pratum et fontem et queque poterant ad reficiendum corpus delectabilia videri. Tunc viator ait. Ecce aqua ecce pratum ecce amenus locus in quo possumus refici et paululum quiescere ut valeamus iter nostrum post modicum incolumes explere. Cum igitur et verba auribus et loca oculis blandirentur ac tercia ammonicione persuasus consensit et comedit. Vespertina autem hora peruenit ad cellam. Presentatus autem venerabili patri Benedicto sibi benedici peciit. Sed mox ei vir dei hoc quod in via egerat improperauit dicens. Quid est frater quod malignus hostis tibi per viatorem tuum locutus est se

tibi persuadere non potuit, sed non potuit, ad te tuus persuasit. Tunc ille reatum sue mentis agnoscens eius pedibus provolutus tanto magis cepit culpam deflere et erubescere quanto magis se cognovit etiam absentem in Benedicti patris oculis deliquisse.

Petrus Ego sancti viri precordiis Helisei spiritum video inesse qui absenti discipulo presens fuit.

Gregorius Cap. xiiii

Oportet Petre ut interim sileas quatenus adhuc maiora cognoscas. Gothorum namque temporibus cum rex eorum Totila sanctum virum prophetie spiritum habere audisset, ad eius monasterium pergens paulo longius substitit, eique se venturum esse nunciavit. Ad quem dum protinus mandatum de monasterio fuisset ut veniret, ipse sicut perfide mentis fuit, an vir dei prophetie spiritum haberet explorare conatus est. Quidam vero eius spatarius Riggo dicebatur, cui calciamenta sua prebuit eumque indui regalibus fecit vestibus, quem quasi in persona sua pergere ad dei hominem precepit. In cuius obsequio tres qui sibi pre ceteris adherere consueverant comites misit, scilicet Vultericum, Rudericum et Bladin, ut ante servi dei oculos ipsum esse regem Totilam simulantes eius latera ambularent. Cui alia quoque obsequia atque spatarios prebuit, ut tam ex eisdem obsequiis quam ex purpureis vestibus rex esse putaretur. Cumque isdem Riggo decoratus vestibus, obsequentium frequentia comitatus, monasterium fuisset ingressus, vir dei eminus sedebat. Quem venientem conspiciens, cum iam ab eo audiri potuisset, clamavit dicens: Pone fili, pone hoc quod portas, non est tuum. Qui Riggo protinus in terram cecidit, et quia tanto viro illudere presumpsisset expavit, omnesque qui [illegible] cum eo ad dei hominem veniebant terre consternati sunt. Surgentes autem ad eum propinquare minime presumpserunt, sed ad suum regem sunt reversi nunciantes trepidi in quanta velocitate fuerant deprehensi. Tunc per se idem Totila ad dei hominem accessit. Quem cum a longe sedentem cerneret, non ausus accedere sese in terram dedit. Cui cum vir dei bis vel ter diceret: Surge, et ipse ante eum erigi non auderet, Benedictus Ihesu Christi famulus per semetipsum dignatus est accedere ad regem prostratum, quem de terra levavit, de suis actibus increpavit, atque in paucis sermonibus cuncta que illi erant ventura prenunciavit dicens: Cap. xv

Multa mala facis et multa mala fecisti, iam aliquando ab iniquitate quiesce. Et quidem Romam ingressurus es, mare transiturus, novem annis regnas, decimo morieris. Quibus auditis rex vehementer territus oratione petita recessit, atque ex illo iam tempore minus crudelis fuit. Cum non multo post Romam adiit, ad Siciliam perrexit. Anno autem regni sui decimo omnipotentis dei iudicio regnum cum vita perdidit. Preterea antistes Canusine ecclesie ad eundem domini famulum venire consueverat, quem vir dei pro vite sue merito valde diligebat. Is itaque dum cum illo de ingressu regis Totile et Rome perditione loqueretur, dixit: Per hunc regem civitas ista destruetur ut iam amplius non habitetur. Cui vir domini respondit: Roma a gentilibus non exterminabitur, sed tempestatibus et coruscis et turbinibus ac terre motibus fatigata marcescet in semetipsa. Cuius prophetie misteria iam nobis facta sunt luce clariora, qui in hac urbe dissoluta menia, eversas domos, destructas ecclesias turbine cernimus, eiusque edificia longo senio lassata quia ruinis crebrescentibus prosternantur videmus. Quamvis Honoratus eius discipulus, cuius mihi relatione compertum est, nequaquam ex ore eius audisse se perhibebat, sed quia hoc dixerit

dictum sibi a fratribus fuisse testatur. 6

Eodem quoque tempore quidam C xvi

Aquinensis ecclesie clericus a demonio vexabatur, qui a venerabili viro Constantino eiusdem ecclesie antistite per multa fuerat martirum loca transmissus, ut sanari potuisset. Sed sancti dei martires noluerunt ei sanitatis donum tribuere, ut quanta esset in benedicto gratia demonstrarent. Ductus itaque est ad omnipotentis dei famulum benedictum, qui ihesu christo domino preces fundens antiquum hostem de obsesso homine protinus expulit. Cui sanato precepit dicens: Vade et post hec carnem non comedas, ad sacrum vero ordinem numquam accedere presumas. Quacumque autem die sacrum ordinem temerare presumpseris, statim iuri diaboli iterum mancipaberis. Discessit igitur clericus sanus, et sicut solet terrere animum pena recens, ea que vir dei preceperat interim custodivit. Cum vero post annos multos omnes priores suos de hac luce migrasse, et minores suos sibimet superponi in sacris ordinibus cerneret, verba viri dei quasi ex longo tempore oblitus postposuit, atque ad sacrum ordinem accessit. Quem mox is qui reliquerat diabolus tenuit, eumque vexare quousque animam eius excuteret non cessavit.

Petrus Iste vir dei ut video divinitatis etiam secreta penetravit, qui perspexit hunc clericum idcirco diabolo traditum, ne ad sacrum ordinem accedere auderet.

Gregorius Quare secreta divinitatis non nosset, qui divinitatis precepta servavit, cum scriptum sit: Qui adheret domino unus spiritus est cum eo.

Petrus Si unus fit cum domino spiritus qui domino adheret, quid est quod iterum isdem egregius predicator dicit: Quis enim novit sensum domini, aut quis consiliarius eius fuit? Valde enim esse inconveniens videtur eius sensum cum quo unum factus fuit ignorare.

Gregorius Sancti viri in quantum cum domino unum sunt, sensum domini non ignorant. Nam isdem quoque apostolus dicit: Quis enim scit hominum que sunt hominis, nisi spiritus hominis qui in ipso est? Ita et que dei sunt nemo cognovit nisi spiritus dei. Qui etiam ut se ostenderet nosse que dei sunt, adiunxit: Nos autem non spiritum huius mundi accepimus, sed spiritum qui ex deo est. Hinc iterum dicit: Quod oculus non vidit nec auris audivit nec in cor hominis ascendit, que preparavit deus diligentibus se, nobis autem revelavit per spiritum suum.

Petrus Si ergo eidem apostolo ea que dei sunt per spiritum dei fuerant revelata, quomodo hoc supra quod proposui premisit dicens: O altitudo divitiarum sapiencie et sciencie dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius et investigabiles vie eius. Sed rursus mihi hec dicenti alia suboritur questio. Nam david propheta domino loquitur dicens: In labiis meis pronunciavi omnia iudicia oris tui. Et cum minus sit nosse quam etiam pronunciare, quid est quod paulus incomprehensibilia dei iudicia esse asserit, david autem hec se omnia non solum nosse sed etiam in labiis pronunciasse testatur?

Gregorius Ad utraque hec tibi superius sub brevitate respondi dicens quia sancti viri in quantum cum domino unum sunt sensum domini non ignorant. Omnes enim qui devote dominum sequuntur, etiam devotione cum domino sunt, et adhuc carnis corruptibilis pondere gravati cum domino non sunt. Occulta itaque dei iudicia in quantum coniuncti sunt sciunt, in quantum disiuncti sunt nesciunt. Quia enim secreta eius adhuc perfecte non penetrant, incomprehensibilia eius iudicia esse testantur. Quia vero ei mente inherent atque inherendo vel sacre scripture eloquiis vel occultis revelacionibus in quantum accipiunt agnoscunt, hec et noverunt et pronunciant. Iudicia itaque que deus tacet nesciunt, que deus loquitur sciunt. Unde et david propheta cum dixisset: In labiis meis pronunciavi omnia iudicia, protinus addidit: oris tui

ac si dicat aperte: Illa ego iudicia et
nosse et pronunciasse potui, que te dixisse
cognovi. Nam ea que ipse non loquitur
nostris procul dubio cognitionibus abscon-
dis. Concordat ergo prophetica apostolice sen-
tentie, et incomprehensibilia sunt dei iudi-
cia, et tamen que de ore eius prolata fuerint
humanis labiis pronunciantur, quia sciri ab
hominibus et prolata per deum possunt et
occultata non possunt. **Petrus.** In
obiectione mee questiuncule patuit
sententia causa ordinis, sed queso te si qua sunt
adhuc de huius viri virtute subiungas.

Gregorius Cap. xvii

Vir quidam nobilis theoprobus no-
mine, nobilis eiusdem benedicti
patris ammonitione fuerat conversus,
qui pro vite sue merito magnam apud
eum familiaritatis fiduciam habebat.
Hic cum quadam die eius cellulam fuisset
ingressus, hunc amarissime flentem
reperit. Cumque diu subsisteret eiusque
non finiri lacrimas videret, nec tamen
vir dei consueverat orando plangere,
sed merendo, que nam causa tanti luctus
existeret inquisivit. Cui vir dei illico
respondit: Omne hoc monasterium quod con-
struxi, et cuncta que fratribus preparavi, omni-
potentis dei iudicio gentibus tradi-
ta sunt. Vix autem optinere potui ut mi-
chi ex hoc loco anime traderentur, cederentur. Cuius
vocem tunc theoprobus audivit, nos
autem cernimus, qui destructum modo a lon-
gobardorum gente eius monasterium scimus.
Nocturno enim tempore et quiescentibus
fratribus nuper illuc longobardi sunt
ingressi, qui diripientes omnia nec
unum quidem hominem tenere potuerunt. Sed
implevit omnipotens deus quod fideli famulo
suo benedicto promiserat, ut si res gentibus
traderet, animas custodiret. In qua re
pauli vicem video benedictum te-
nuisse, cuius navis rerum omnium
iacturam pertulit, ipse in consolationem
vitam omnium qui eum comitabantur accepit.

Quodam quoque Capitulum xviii tempore exhilaratus noster quem
ipse conversum nosti transmissus a do-
mino suo fuerat, ut dei viro in mona-
sterium vino plena duo lignea vas-
cula, que vulgo flaschones vocantur,
deferret. Qui unum detulit, alterum
vero pergens in itinere abscondit. Vir au-
tem domini, quem facta absentia latere non
poterat, unum cum gratiarum actione susce-
pit, et discedentem puerum sic monuit: Vi-
de fili, de illo flaschone, quem abscon-
disti, iam non bibas, sed inclina illum
caute, et invenies quid intus habet.
Qui valde confusus a dei homine
exivit, et reversus volens adhuc proba-
re quod audierat, cum flaschonem inclinas-
set, de eo statim serpens protinus egressus est. Tunc
predictus exhilaratus puer per hoc
quod in vino reperit expavit malum quod
fecit. Capitulum xix

Non longe autem a monasterio vicus
erat, in quo magna multitudo
hominum ad fidem dei ab ydolorum cultu
benedicti fuerat exhortatione conversa.
Ibi quoque quedam sanctimoniales femine in-
herant, et crebro illuc pro exhortandis
animabus fratres suos mittere benedictus dei
famulus curabat. Quadam vero die
misit ex more. Sed is qui missus fue-
rat monachus post ammonitionem factam
a sanctimonialibus feminis rogatus map-
pulas accepit, sibique eas in sinum abscon-
dit. Qui mox ut reversus est, eum vir
dei vehementissima amaritudine cepit
increpare dicens: Quomodo ingressa est in-
iquitas in sinum tuum? At ille obstupuit,
et quid egisset oblitus, unde corripiebatur
ignorabat. Cui ait: Numquid ego illic
presens non eram, quando ab ancillis dei map-
pulas accepisti, tibique eas in sinum

misisti. Qui mox ad eius vestigia pro-
volutus stulte se egisse penituit et
eas quas in sinum absconderat mappulas
proiecit. Capitulum vicesimum

Quadam quoque die dum venerabi-
lis pater vespertina iam [illegible]
hora corporis alimenta perciperet, eius mona-
chus cuiusdam defensoris filius fuerat,
qui ei ante mensam lucernam tenebat. Cum-
que vir dei ederet, ipse autem cum lucerne
ministerio astaret, cepit per superbie spiri-
tum in mente sua tacitus volvere
et per cogitationem dicere: Quis est hic cui
ego manducanti assisto, lucernam teneo,
servitium impendo? Quis sum ego ut
isti serviam? Ad quem vir dei statim
conversus vehementer cepit increpare
dicens: Signa cor tuum frater. Quid est
quod loqueris? Signa cor tuum. Vocatis-
que statim fratribus precepit ei lucernam de
manibus tolli, ipsum vero iussit a ministerio
recedere et sibi hora eadem quietus
sedere. Qui requisitus a fratribus quid
habuerit in corde, per ordinem narravit quanto
superbie spiritu intumuerat et que contra
virum dei verba per cogitationem dicebat.
Tunc liquido omnibus patuit quod ve-
nerabilem Benedictum latere nichil posset,
in cuius aure etiam cogitationis verba so-
nuissent. Capitulum XXI

Alio igitur tempore in eadem Campa-
nie regione fames incubuerat
magna, que omnes alimentorum indigentia
coangustabat. Iamque in Benedicti mo-
nasterio triticum deerat, panes vero omnes
consumpti fuerant, ut non plus quam quinque
ad refectionis horam fratribus inveniri
potuissent. Cumque eos venerabilis pater
Benedictus contristatos cerneret, eorum
pusillanimitatem studuit modesta
modestia increpatione corrigere et rur-
sum promissione sublevare dicens: Qua-
re de panis inopia vester animus contristatur?
Hodie quidem minus est, sed die crastina
habundanter habebitis. Sequenti autem
die ducenti farine modii ante fores celle
in saccis inventi sunt, quos omnipotens deus
quibus deferentibus transmisisset nunc usque
manet incognitum. Quod cum fratres
cernentes domino gratias referentes didice-
runt iam de habundancia nec in egestate dubi-
tare.

Petrus. Dic ergo quaeso te,
numquid credendum est huic dei famulo
semper prophetie spiritum inesse potuisse, an per
intervalla temporum eius mentem prophetie
spiritus implebat?

Gregorius.

Prophetie spiritus, petre, mentes semper
prophetarum mentes irradiat, quia sicut de
sancto spiritu scriptum est: Spiritus ubi vult
spirat, ita sciendum est quia et quando vult
spirat. Hinc est enim quod Nathan a rege
requisitus si construere templum
posset, prius consensit et postmodum
prohibuit. Hinc est quod Eliseus cum fle-
tem mulierem cerneret causamque nesciret,
ad prohibentem hanc puerum dicit: Dimit-
te eam quia anima eius in amaritudine
est, et dominus celavit a me et non indicavit
michi. Quod omnipotens deus ex magne
pietatis dispensatione disposuit, quia
dum prophetie spiritum aliquando dat et aliquando
subtrahit, prophetantium mentes et elevat
in celsitudinem et custodit in humilitate,
ut et accipientes spiritum inveniant quid
de deo sint, atque rursum prophetie spiritum non
habentes cognoscant quid sint de semet-
ipsis.

Petrus. Ita hoc esse ut as-
seris magna ratio declarat. Sed
quaeso de venerabili patre Benedicto quicquid adhuc
animo occurrit exequere.

Gregorius. Capitulum XXII

Alio quoque tempore a quodam fideli viro
fuerat rogatus, ut in eius predio iux-
ta Terracinensem urbem missis discipulis suis
construere monasterium debuisset. Qui rogati
consentiens deputatis fratribus
patrem constituit, et quis ei esset secun-

ordinaret. Quibus euntibus spopondit dicens: Ite, et die illo ego veniam et ostendam vobis quo in loco oratorium, in quo refectorium fratrum, in quo susceptionem hospitum, vel quaeque sunt necessaria edificare debeatis. Qui cum benedictione percepta illico perrexerunt, et constitutum diem magno tempore prestolantes paraverunt omnia que his qui cum eo tanto patre venire potuissent videbantur esse necessaria. Nocte vero eadem qua promissus illucescebat dies, eidem servo dei quem illic patrem constituerat atque eius preposito vir domini in sompnis apparuit, et loca singula ubi quid edificare debuisset subtiliter designavit. Cumque utrique a sompno surgentes sibi invicem quod viderant retulerunt. Non tamen visioni illi omnimode fidem dantes virum dei sicut se venire promiserat expectabant. Cumque vir dei constituto die minime venisset, ad eum cum merore reversi sunt dicentes: Expectavimus pater ut venires sicut promiseras, et nobis ostenderes ubi quid edificare deberemus, et non venisti. Quibus ipse ait: Quare fratres quare ista dicitis? Numquid sicut promisi non veni? Cui cum ipsi dicerent: Quando venisti? respondit: Numquid utrisque vobis dormientibus non apparui et loca singula designavi? Ite et sicut per visionem audistis ~~loca singula~~ omne habitaculum monasterii ita construite. Qui hec audientes vehementer admirati ad predictam possessionem sunt reversi, et cuncta habitacula sicut ex revelatione didicerant construxerunt.

Petrus. Doceri velim quo fieri ordine potuit ut longe iret responsum dormientibus diceret, quod ipsi per visionem audirent et cognoscerent.

Gregorius. Quid est quod perscrutans rei geste ordinem ambiguus es, Petre? Liquet profecto quia mobilioris nature est spiritus quam corpus. Et certe teste scriptura novimus quod propheta ex Iudea sublevatus repente cum prandio in Caldea depositus est, quo videlicet prandio prophetam refecit, seque repente in Iudea iterum invenit. Si igitur tam longe Abakuk potuit sub momento corporaliter ire et prandium deferre, quid mirum si Benedictus pater obtinuit quatenus iret per spiritum et fratrum quiescentium spiritibus necessaria narraret, ut sicut ille ad cibum corporis corporaliter perrexit, ita iste ad institutionem spiritualis vite spiritualiter pergeret.

Petrus. Manus tue locutionis tersit a me, fateor, dubietatem mentis. Sed velim nosse in communi locutione qualiter iste vir sanctus fuerat.

Gregorius. Capitulum XXIII. Ipsa, Petre, communis eius locutio a virtutis pondere vacua non erat, quia cuius cor sese in alta suspenderat, nequaquam verba de ore eius incassum cadebant. Si quid vero umquam non iam decernendo sed minando diceret, tantas vires sermo illius habebat, ac si hoc non dubie atque suspense sed iam per sententiam protulisset. Nam non longe ab eius monasterio due quedam sanctimoniales femine nobiliori genere exorte in loco proprio conversabantur, quibus quidam religiosus vir ad exterioris vite usum prebebat obsequium. Sed sicut nonnullis solet nobilitas generis parere ignobilitatem mentis, ut minus se in hoc mundo despiciant, qui plus se ceteris aliquid fuisse meminerunt, necdum predicte sanctimoniales femine perfecte linguas sub habitus sui freno restrinxerant, et eundem religiosum virum qui ad exteriora necessaria eis obsequium prebebat incautis sepe sermonibus ad iracundiam provocabant. Qui diu ista tollerans perrexit ad dei hominem, quantasque pateretur verborum contumelias enarravit. Vir autem dei hec de illis audiens eis protinus mandavit

De excommunicacione exemplum
de excommunicatis

dicens: Corrigite linguam vestram,
quia si non emendaveritis excommunico
vos. Quam videlicet excommunicacionis sentenciam
non proferendo intulit, sed intentando.
Ille autem a pristinis moribus nil inmu-
tate intra paucos dies defuncte sunt,
atque in ecclesia sepulte. Cumque in eadem
ecclesia missarum sollempnia celebrarentur,
atque ex more diaconus clamaret: Si quis
non communicat det locum, nutrix earum, que
pro eis oblacionem domino deferre consueverat,
eas de sepulcris suis progredi et exire de
ecclesia videbat. Quod dum sepius cerneret,
quia ad vocem diaconi clamantis exibant
foras, atque intus permanere non pote-
rant, ad memoriam rediit que vir dei illis
adhuc viventibus mandavit. Eas quippe
se communione privare dixerat, nisi mores
suos et verba corrigerent. Tunc servo dei
cum gravi merore indicatum est. Qui manu
sua protinus oblacionem dedit dicens: Ite et
hanc oblacionem pro eis offerri domino facite, et
ulterius excommunicate non erunt. Que dum
oblacio pro eis fuisset immolata, et a diacono
iuxta morem clamatum est, ut non commu-
nicantes de ecclesia exirent, ille exire ab ecclesia
ulterius vise non sunt. Qua ex re in-
dubitanter patuit, quia dum inter eos qui
communione privati sunt minime recederent,
communionem a domino per servum eius recepissent.

Petrus: Mirum est valde quamvis
venerabilem et sanctissimum virum, adhuc in
carne corruptibili habitare degentem, potuisse
solvere in illo iam invisibili
iudicio constitutas. Gregorius:

Numquid nam, Petre, adhuc in hac
carne non erat, qui audiebat: Quodcumque
ligaveris super terram, erit ligatum et in celis;
et que solveris super terram, erunt soluta et in
celis? Cuius nunc vicem ligandi et solvendi
obtinent, qui locum sancti regiminis
fide et moribus tenent. Sed
ut tantum valeat homo de terra, celi
et terre conditor in terram venit e celo, atque
ut iudicare caro eciam de spiritalibus possit,
hoc ei largiri dignatus est factus pro ho-
minibus deus caro, quia inde surrexit ultra
se infirmitas nostra, unde subsequenta sub
se infirmata est firmitas dei. Petrus:

Cum virtute signorum concorditer
concordat loquitur verborum racio. Gregorius:

Capitulum XXIIII

Quadam quoque
die dum quidam eius puerulus
monachus parentes suos plus quam deberet
diligens, atque ad eorum habitaculum tendens
sine benedictione de monasterio exisset, eo-
dem die mox ut ad eos pervenit, mortuus est.
Cumque esset sepultus, die altero proiectum
foras corpus eius inventum est. Quod
rursus tradere sepulture curaverunt, sed se-
quenti die iterum proiectum exterius
atque inhumatum sicut prius invenerunt. Tunc
concite ad Benedicti patris vestigia currentes
cum magno fletu pecierunt ut ei suam
graciam largiri dignaretur. Quibus vir
dei protinus manu sua communionem dominici cor-
poris dedit dicens: Ite atque hoc dominicum
corpus super pectus eius ponite eumque
sepulture sic tradite. Quod dum factum
fuisset, susceptum corpus eius terra te-
nuit, nec ultra proiecit. Perpendis, Petre,
apud ihesum christum dominum cuius vir iste fuit
meriti, ut eius corpus eciam terra proiceret
qui Benedicti graciam non haberet. Petrus:

Perpendo plane et vehementer
stupeo. Gregorius:

Capitulum XXV

Quidam autem eius monachus mobi-
litati mentem dederat et permanere
in monasterio nolebat. Cumque eum vir
dei assidue corriperet, frequenter admoneret,
ipse vero nullo modo consentiret in congrega-
cione persistere, atque importunis precibus
ut relaxaretur immineret, quadam die idem
venerabilis pater nimietatis eius tedio af-
fectus iratus iussit ut discederet. Qui
mox ut monasterium fuisset egressus, contra

se in itinere aperto ore draconem assistentem invenit. Cumque eum idem draco qui apparuerat devorare vellet, cepit ipse tremens et palpitans magnis vocibus clamare dicens: Currite currite quia draco iste devorare me vult. Currentes autem fratres draconem minime viderunt, sed trementem atque palpitantem monachum ad monasterium reduxerunt. Qui statim promisit nunquam se esse a monasterio recessurum, atque ex hora eadem in sua promissione permansit. Sit quippe qui sancti viri orationibus contra se assistere draconem viderat, quem prius non videndo sequebatur. Sed neque hoc silendum puto quod illustri viro Aptonio narrante cognovi, qui dicebat patris sui puerum morbo elefantino fuisse correptum, ita ut iam pilis cadentibus cutis intumesceret atque increscentem saniem occultare non posset. Qui ad virum dei ab eodem precium missus est et saluti pristine sub omni celeritate restitutus etc. Capitulum xxvi

Neque illud quod discipuli eius nomine narrare consueverant quia die quadam fidelis vir quidam necessitate debiti compulsus, unum sibi fore remedium credidit si ad dei virum pergeret et quanta eum urgeret debiti necessitas indicaret. Venit itaque ad monasterium, omnipotentis dei famulum repperit, et quia a creditore suo pro duodecim solidis vehementer affligeretur intimavit. Cui venerabilis pater nequaquam se habere duodecim solidos respondit. Sed tamen eius inopiam blanda locutione consolatus ait: Vade et post biduum revertere, quia deest hodie quod tibi debeam dare. In ipso autem biduo more suo in oratione fuit occupatus. Dum die tercio is qui necessitate debiti affligebatur rediit, super arcam monasterii que erat frumento plena subito xiii solidi sunt inventi, quos vir dei deferri iussit et afflicto debitori tribuit dicens ut xii redderet et unum in expensis propriis haberet. Sed ad ea nunc redeam que eius discipulis in libri huius exordio predictis referentibus agnovi. Quidam vir iugiter acerrima adversarii sui laborabat emulatione, cuius ad hunc odium prorupit ut eidem nescienti in potu venenum daret. Quod quamvis vitam auferre non valuit, cutis tamen colorem mutavit, ita ut diffusa in corpore eius varietas lepre morem imitari videretur. Sed ad dei hominem deductus salutem pristinam citius recepit. Nam mox ut eum tetigit omnem cutis illius varietatem fugavit etc.

Eodem Capitulum xxvii

Eodem quoque tempore quo alimentorum inopia Campaniam vehementer affligebat, vir dei diversis indigentibus monasterii sui cuncta tribuerat alimenta, ut pene nihil in cellario nisi parum quid olei in vitreo vase remaneret. Tunc quidam subdiaconus Agapitus nomine advenit magnopere postulans ut sibi aliquantulum olei dari debuisset. Vir autem domini qui cuncta decreverat in terra tribuere ut in celo omnia reservaret, hoc ipsum parum quod remanserat olei iussit petenti dari. Monachus vero qui cellarium tenebat audivit quidem iubentis vocem, sed implere distulit. Cumque post paululum si id quod iusserat datum esset inquireret, respondit monachus se minime dedisse, quia si illud tribueret omnino nihil fratribus remaneret. Tunc iratus aliis precepit ut hoc ipsum vas vitreum in quo parum olei remansisse videbatur per fenestram proicerent, ne in cellario per inobedientiam aliquid remaneret. Factum quod est. Sub fenestra autem eadem ingens precipitium patebat saxorum molibus asperum. Proiectum itaque vas vitreum venit in saxa, sed sic mansit incolume, ac si proiectum minime fuisset, ita ut neque frangi neque oleum effundi potuisset. Quod vir dei precepit levari atque ut erat integrum petenti tribui.

Tunc collectis fratribus inobedientem monachum de infidelitate sua et superbia coram omnibus increpavit. Qua increpatione completa sese cum eisdem fratribus in orationem dedit. Capitulum xxviii

In eo autem loco ubi cum fratribus orabat vacuum erat ab oleo dolium et coopertum. Cumque sanctus vir in oratione persisteret cepit operculum eiusdem dolii oleo excrescente sublevari. Quo commoto atque sublevato oleum quod excreverat ora dolii transiens pavimentum inundabat loci in quo incubuerat. Quod cum benedictus dei famulus aspexit protinus orationem complevit atque in pavimento oleum defluere cessavit. Tunc diffidentem inobedientemque monachum latius admonuit ut fidem haberet et humilitatem disceret. Idem vero frater salubriter correptus erubuit quia venerabilis pater virtutem omnipotentis domini quam in admonitione intimaverat miraculis ostendebat. Nec erat iam ut quisquam de eius promissionibus dubitare posset qui in uno eodemque momento pro vitreo vase pene vacuo plenum oleo dolium reddidisset.

Quadam Cap xx nonum

Quadam die dum ad beati Iohannis oratorium quod in ipsius montis celsitudine situm est pergeret antiquus hostis in mulo medici specie obviam factus est cornu et tripedicam ferens. Qui cum requisisset dicens: Ubi vadis? Ille respondit: Vado ad fratres potionem eis dare. Itaque perrexit venerabilis pater Benedictus ad orationem qua completa concitus rediit. Malignus vero spiritus unum seniorem monachum invenit aquam haurientem in quem statim ingressus est eumque in terram proiecit et vehementissime vexavit. Quem cum vir dei ab oratione rediens tam crudeliter vexari conspiceret ei solummodo alapam dedit et malignum ab eo spiritum protinus excussit ita ut ad eum ulterius redire non auderet.

Petrus Velim nosse si hec tanta miracula virtute semper orationis impetrabat an aliquando etiam solo voluntatis exhibebat nutu.

Gregorius Qui devota mente deo adherent cum rerum necessitas exposcit exhibere signa utroque modo solent ut mira queque aliquando ex prece faciant aliquando ex potestate. Cum enim Iohannes dicat: Quotquot autem receperunt eum dedit eis potestatem filios dei fieri, qui filii dei ex potestate sunt quid mirum si signa ex potestate facere valent. Nam quia utroque modo miracula exhibeant testatur Petrus qui Tabitam mortuam orando suscitavit, Ananiam vero et Saffiram mentientes morti increpando tradidit. Neque enim orasse in eorum extinctione legitur sed solummodo culpam quam perpetraverant increpasse. Constat ergo quia aliquando hec ex potestate aliquando vero exhibent ex postulatione dum et istis vitam increpando abstulit et illi reddidit orando. Nam quoque fidelis dei famuli benedicti facta nunc replico in quibus aperte claret alia hunc accepta divinitus ex potestate alia ex oratione potuisse.

Gothorum Cap xxx

Gothorum quidam Galla nomine perfidie fuit arriane qui totile regis eorum temporibus contra catholice ecclesie religiosos viros ardore immanissime crudelitatis exarsit, ut si quis ei clericus monachusve ante faciem venisset ab eius manibus vivus nullo modo recederet. Quadam vero die avaritie sue estu succensus in rapinam rerum inhians dum quendam rusticum crudelibus tormentis affligeret eumque per supplicia diversa laniaret victus penis rusticus sese res suas benedicto dei famulo commendasse professus est, ut dum hoc a torquente creditur suspensa interim crudelitate ad vitam hore raperentur. Tunc isdem Galla cessavit rusticum tormentis affligere sed eius brachia

brachia loris fortibus astringeret an equum suum cepit compellere ut quis esset benedictus qui eius res susceperat demonstraret. Quo ligatis brachiis rusticus antecedens duxit ad sancti viri monasterium eumque ante ingressum celle solum sedentem reperit et legentem. Subsequenti autem et sevienti galle rusticus dixit: Ecce iste est de quo dixeram benedictus pater. Quem dum fervido spiritu cum perverse mentis insania fuisset intuitus eo terrore quo consueverat acturum se existimans magnis vocibus cepit clamare dicens: Surge surge et res istius rustici redde quas accepisti. Ad cuius vocem vir dei protinus oculos levavit a lectione eumque mox intuitus etiam rusticum qui ligatus tenebatur attendit. Ad cuius brachia dum oculos deflexisset miro modo tanta se celeritate ceperunt ligata brachiis lora dissolvere ut dissolui tam concite nulla hominum potuisset festinatione. Cumque is qui ligatus venerat cepit subito astare solutus ad tante potestatis vim tremefactus galla ad terram corruit et cervicem crudelitatis rigide ad eius vestigia inclinans orationibus se illius commendavit. Vir autem sanctus a lectione minime surrexit sed vocatis fratribus eum introrsus tolli precepit ut benedictionem acciperet. Quem ad se reductum ut a tante crudelitatis insania quiescere deberet admonuit. Qui fractus recedens nil ultra petere de rustico presumpsit quem vir dei non tangendo sed respiciendo solverat. Hec est petre quod dixi quia qui omnipotenti deo familiarius serviunt aliquando mira facere ex potestate possunt. Nam qui ferocitatem gothi terribilis sedens repressit lora vero nodosque ligature que innocentis brachia astrinxerant oculis dissolvit ipsa miraculi celeritate indicat quia ex potestate acceperat habere quod fecit. Adiungo quoque quantum et quale miraculum orando voluit obtinere. Capitulum XXXI

Quadam die cum fratribus ad agri opera egressus fuerat. Quidam vero rusticus defuncti filii corpus in ulnis ferens orbitatis luctu estuans ad monasterium venit benedictum patrem quesivit. Cui cum dictum esset quia isdem pater cum fratribus in agro moraretur protinus ante monasterii ianuam mortuum filii corpus proiecit et dolore turbatus ad inveniendum venerabilem patrem sese concitus in cursum dedit. Eadem vero hora vir dei ab agri opere iam cum fratribus revertebatur. Quem mox ut orbatus rusticus aspexit clamare cepit: Redde michi filium meum redde michi filium meum. Vir autem dei in hac voce substitit dicens: Numquid ego filium tuum abstuli? Cui ille respondit: Mortuus est sed veni resuscita eum. Quod mox ut dei famulus audivit valde contristatus est dicens: Recedite fratres recedite. Hec nostra non sunt sed apostolorum dei. Quid nobis onera vultis imponere que non possumus portare? At ille quem nimius cogebat dolor in sua petitione perstitit iurans quod non recederet nisi eius filium resuscitaret. Quem mox dei famulus inquisivit dicens: Ubi est? Cui ille respondit: Ecce corpus eius ad ianuam monasterii iacet. Ubi dum vir dei cum fratribus pervenisset flexit genu et super corpusculum infantis incubuit seseque erigens ad celum palmas tetendit dicens: Domine non aspicias peccata mea sed fidem huius hominis qui resuscitari filium suum rogat et redde huic puero animam quam abstulisti. Vix in oratione verba compleverat

et redeunte anima ita corpusculum
pueri contremuit sic ut sub oculis
omnium qui aderant cunctis appareret
concussione mirifica tremendo pal
pitasse. Cuius mox manum tenuit
et eum patri suo viventem atque incolumem
dedit. Liquet Petre quia hoc miraculum
in potestate non habuit quod prostratus petiit
ut exhibere potuisset. **Petrus**

Sic cuncta esse ut asseris constat
patenter quia verba que proposueras
rebus probas. Sed queso te ut indices
si sancti viri omnia que voluerunt poterant
et cuncta impetrabant que desiderabant
obtinere. **Gregorius** Cap. xxxiii

Quis erit Petre in hac vita
Paulo sublimior qui de carnis
sue stimulo ter dominum rogavit et tamen
quod voluit obtinere non valuit. Ex
qua re necesse est ut tibi de venerabili patre
Benedicto narrem quia fuit quod
fuit quod voluit sed non valuit im
plere. Soror namque eius Scolastica
nomine ab omnipotenti deo ab ipso
infancie tempore dedicata ad eum semel
per annum venire consueverat. Ad quam vir
dei non longe extra ianuam in possessione
monasterii descendebat. Quadam vero die
venit ex more atque ad eam cum discipulis
eius venerabilis descenderat frater. Qui to
tum diem in dei laudibus sacrisque collo
quiis ducentes incumbentibus iam noctis
tenebris simul acceperunt cibos. Cumque
adhuc ad mensam sederent et inter sacra
colloquia tardior se hora protraheret
eadem sanctimonialis femina soror eius
eum rogavit dicens. Queso te ne ista
nocte me deseras ut usque mane
aliquid de celestis vite gaudiis
loquamur. Cui ille respondit quid est
quod loqueris soror. Manere extra cellam
nullatenus possum. Tanta vero erat ce
li serenitas ut nulla in aere nubes
appareret. Sanctimonialis autem femina

cum verba fratris negantis audisset insertas
digitis manus super mensam posuit
et caput in manibus omnipotentem deum ro
gatura declinavit. Cumque levaret de men
sa caput tanta coruscacionis et tonitrui
virtus tantaque inundacio pluvie eru
pit ut neque venerabilis Benedictus neque
fratres qui cum eo aderant extra limen quo con
sederant pedem movere potuissent. Sancti
monialis quippe femina caput in ma
nibus declinans lacrimarum fluvios in
mensam fuderat per quos serenitatem aeris
ad pluviam traxit. Nec paulo tardius
post orationem inundacio illa secuta est sed
tanta erat convenientia orationis et in
undacionis ut de mensa caput iam cum
tonitruo levaret quatenus unum idemque
esset momentum et levare caput et plu
viam deponere. Tunc vir dei inter corus
cationes et tonitrua atque ingentis plu
vie inundacionem videns se ad monasterium
non posse remeare cepit conqueri contristatus
dicens. Parcat tibi omnipotens deus soror quid est
quod fecisti. Cui illa respondit. Ecce te ro
gavi et audire me noluisti. Rogavi domi
num et audivit me. Modo ergo si potes
egredere et me dimissa ad monasterium
recede. Ipse autem exire extra tecti limen
non valens qui remanere sponte noluit
in loco mansit invitus. Sicque factum
est ut totam noctem pervigilem ducerent
atque per sacra spiritualis vite colloquia se
se vicaria relatione satiarent. Qua de
re dixi eum voluisse aliquid sed minime
potuisse quia si venerabilis viri mentem as
picimus dubium non est quod eandem serenitatem
voluit in qua descenderat permanere.
Sed contra hoc quod voluit in
virtute omnipotentis dei ex femine pec
tore miraculum invenit. Nec mirum quod
plus illa femina que diu fratrem videre
cupiebat in eodem tempore valuit quia
iuxta Iohannis vocem deus caritas
est iusto valde iudicio illa plus potuit

que amplius amabant. **Petrus** Fateor multum placet quod dicis. **Gregorius** Cumque die altero eadem venerabilis femina ad cellam propriam recessisset, vir dei ad monasterium rediit. Cum vero post triduum in cella consistens elevatis in aera oculis vidit eiusdem sororis sue animam de eius corpore egressam in columbe specie celi secreta penetrare. Qui tante glorie eius congaudens omnipotenti deo in ympnis et laudibus gratias reddidit, eiusque obitum fratribus denunciavit. Quos etiam protinus misit ut eius corpus ad monasterium deferrent, atque in sepulcro quod sibi ipse paraverat ponerent. Quo facto contigit, ut quorum mens una semper in deo fuerat, eorum quoque corpora nec sepultura separaret. Alio quoque tempore Servandus diaconus atque abbas eius monasterii, quod in Campanie partibus a Liberio quondam patricio fuerat constructum, ad eum visitacionis gratia ex more convenerat. Eius quippe monasterium frequentabat, et quia isdem quoque vir doctrina gratie celestis affluebat, dulcia sibi invicem vite verba transfunderent, et suavem cibum celestis patrie, quia adhuc perfecte gaudendo non poterant, saltem suspirando gustarent.

Cum vero Capitulum xxxiii

Cum vero iam quietis exigeret hora, in cuius turris superioribus se venerabilis Benedictus, in eiusdem quoque inferioribus se Servandus diaconus collocavit, quo videlicet in loco inferiora superioribus pervius continuabat ascensus. Ante eandem vero turrim largius erat habitaculum, in quo utrorumque discipuli quiescebant. Cumque vir domini Benedictus adhuc quiescentibus fratribus instans vigiliis nocturne orationis tempora prevenisset, ad fenestram stans et omnipotentem dominum deprecans, subito intempeste noctis hora respiciens vidit fusam lucem desuper cunctas noctis tenebras effugasse, tantoque splendore clarescere, ut diem vinceret lux illa, que inter tenebras radiasset. Mira autem valde res in hac speculatione secuta est, quia sicut ipse post narravit, omnis etiam mundus velut sub uno solis radio collectus ante oculos eius adductus est. Qui venerabilis pater dum intentam oculorum aciem in hoc splendore corusce lucis infigeret, vidit Germani Capuani episcopi animam in spera ignea ab angelis in celum ferri. Tunc tanti sibi testem volens adhibere miraculi, Servandum diaconum iterato bis terque eius nomine cum clamoris magnitudine vocavit. Cumque ille fuisset insolito tanti viri clamore turbatus, ascendit, respexit, partemque iam lucis exiguam vidit. Cui tantum hoc stupenti miraculum vir dei per ordinem que fuerant gesta narravit. Statimque in Cassinum castrum religioso viro Theoprobo mandavit, ut ad Capuanam urbem sub eadem nocte transmitteret, et quid de Germano episcopo ageretur agnosceret et indicaret. Factumque est, et reverentissimum virum Germanum episcopum is qui missus fuerat iam defunctum repperit, et requirens subtiliter agnovit eodem momento fuisse illius obitum, quo vir domini eius cognovit ascensum. **Petrus** Mira res valde et vehementer stupenda. Sed hoc quod dictum est, quia ante oculos ipsius quasi sub uno solis radio collectus omnis mundus adductus est, sicut nunquam expertus sum, ita nec conicere scio. Quonam etenim ordine fieri potest ut mundus omnis ab homine uno videatur? **Gregorius** Fixum tene, Petre, quod loquor, quia anime videnti creatorem angusta est omnis creatura. Quamlibet etenim parum de luce creatoris aspexerit, breve ei fit omne quod creatum est, quia ipsa luce visionis intime mentis laxatur sinus, tantumque expanditur in deo, ut superior existat mundo. Fit vero ipsa videntis anima etiam super semetipsam. Cumque in dei lumine rapitur super se, in interioribus ampliatur, et dum sub se

conspicit exaltata comprehendit quam breve sit quod comprehendere inferius non poterit. Vir ergo dei qui intueri globum igneum potuit angelos quoque in caelum redeuntes videbat, haec procul dubio cernere non nisi in dei lumine poterat. Quid itaque mirum si mundum ante se collectum vidit qui sublevatus in mentis lumine extra mundum fuit. Quod autem collectus mundus ante eius oculos dicitur non caelum et terra contracta est, sed videntis animus dilatatus qui in deo raptus videre sine difficultate potuit omne quod infra deum est. In illa ergo luce quae exterioribus oculis fulsit, lux interior in mente fuit, quae videntis animum quo ad superiora rapuit, et quam angusta essent omnia inferiora monstravit. **Petrus**

Videor mihi utiliter non intellexisse quae dixeras quando ex tarditate mea tantum crevit expositio tua. Sed quia haec liquide meis sensibus infudisti, quaeso ut ad narrationis ordinem redeas. **Gregorius**

Capitulum XXXIIII

Libet Petre adhuc de hoc venerabili patre multa narrare, sed quaedam eius studiose praetereo, quia ad aliorum gesta evolvenda festino. Hoc autem nolo te lateat, quia vir dei inter tot miracula quibus in mundo claruit, doctrinae quoque verbo non mediocriter fulsit. Nam scripsit monachorum regulam discretione praecipuam, sermone luculentam. Cuius si quis velit subtilius mores vitamque cognoscere, potest in eadem institutione regulae omnes magisterii illius actus invenire, quia sanctus vir nullo modo aliter potuit docere quam vixit. 37

C XXXV

Eodem vero anno quo de hac vita erat exiturus, quibusdam discipulis secum conversantibus, quibusdam longe manentibus sanctissimi obitus denuntiavit diem, praesentibus indicens ut audita per silentium tegerent, absentibus vero indicans quod vel quale eis signum fieret quando eius anima de corpore exiret. Ante sextum vero obitus sui diem aperiri sibi sepulturam iubet. Qui mox correptus febribus acri coepit ardore fatigari. Cumque per dies singulos languor ingravesceret, sexto die portari se in oratorium a discipulis fecit, ibique exitum suum dominici corporis et sanguinis perceptione munivit, atque inter discipulorum manus imbecilla membra sustentans, erectis in caelum manibus stetit, et ultimum spiritum inter verba orationis efflavit. Qua scilicet die duobus fratribus, uni in cella posito, alteri autem longius, revelatio unius atque indissimilis visionis apparuit. Viderunt namque quia strata palliis atque innumeris coruscans lampadibus via recto orientis tramite ab eius cella in caelum usque tendebatur. Cui venerando habitu vir desuper clarus assistens, cuius esset via quam cernerent inquisivit. Illi autem se nescire professi sunt. Quibus ipse ait: Haec est via qua dilectus domino caelum Benedictus ascendit. Tunc itaque sancti viri obitum sicut praesentes discipuli viderunt, ita absentes ex signo quod eis praedictum erat agnoverunt. Sepultus vero est in oratorio beati Iohannis baptistae, quod destructa ara Apollinis ipse construxit. Qui et in specu in quo prius Sublacus habitavit, nunc usque si petentium fides exigat miraculis coruscat. 36

Capitulum XXXVI

Nuper namque est res gesta quam narro, quia quaedam mente capta mulier, dum sensum funditus perdidisset, per montes et valles, silvas et campos die et nocte vagabatur, ibique tantummodo quiescebat ubi hanc quiescere lassitudo coegisset

Quadam vero die dum vaga nimium
erraret ad beati viri benedicti patris
specum devenit ibique nesciens ingressa
mansit. Facto autem mane ita sanato
sensu egressa est ac si eam insania
capitis nulla tenuisset. Que omni vi-
te sue tempore in eadem qua acceperat
salute permansit. **Petrus** Quid
nam esse dicimus quod plerumque in ipsis
quoque patrociniis martirum sic esse sentimus
ut non tanta per sua corpora quanta bene-
ficia per suas reliquias ostendant atque
illic maiora signa faciant ubi minime
per semetipsos iacent. **Gregorius**
Ubi in suis corporibus sancti martires
iacent non est dubium petre quod multa
valeant signa monstrare sicud faciunt
et pura mente querentibus innumera
miracula ostendunt. Sed quia ab infirmis
potest mentibus dubitari utrumne ad exau-
diendum ibi presentes sint ubi constat quia
in suis corporibus non sint ibi eos necesse est
maiora signa ostendere ubi de eorum
presentia potest mens infirma dubitare. Quorum
enim mens in deo fixa est tanto magis
habet fidei meritum quanto illic eos novit et
non iacere corpore et tamen non deesse ab
exauditione. Unde et ipsa quoque veritas
ut fidem discipulis augeret dixit: Si non abie-
ro paraclitus non veniet ad vos. Cum
enim constet quia paraclitus spiritus ex patre
semper procedat et filio cur se filius reces-
surum dicit ut ille veniat qui a filio num-
quam recedit. Sed quia discipuli in carne dominum
corporeis oculis cernentes semper
oculis videre sitiebant recte eis dicitur:
Nisi ego abiero paraclitus non veniet. Ac
si aperte diceretur: Si corpus non subtraho
quis sit amor spiritus non ostendo. Et nisi
me desieritis corporaliter cernere numquam me
discetis spiritualiter amare. **Petrus**
Placet quod dicis. **Gregorius**
Paululum iam a locutione cessan-
dum est ut si ad aliorum miracula enarranda
tendimus loquendi vires interim per silen-
tium reparemus.

Finis secundi dialogo

Incipit liber tercius

Dum coruscis valde patribus
intendo maiorum facta reli-
queram ita ut Paulini
miraculum Nolane urbis
episcopi qui multos quorum me-
mini virtute et tempore precessit memorie
defuisse videatur. Sed ad priora
nunc redeo ea que quanta valeo brevitate
perstringo. Sicut enim bonorum facta in-
notescere citius similibus solent se
moribus nostris per historiarum exempla gra-
dientibus predicti venerabilis viri celebre
nomen innotuit cuius quoque opus ad ammirationem
ad eorum se instruenda studia tetendit.
Quorum michi narratio fuit gravitati tam
certe credere ac si ea que dixerit meis
oculis vidissem. Dum sevientium Wan-
dalorum tempore fuisset Italia in Campanie
partibus depopulata, multi quoque essent ex
hac terra in Affricanam regionem trans-
ducti, vir domini Paulinus cuncta que
ad episcopi usum habere potuit captivis indi-
gentibus quoque largitus est. Cumque iam
nichil omnino superesset quod petentibus clare
dare potuisset, die quadam vidua quedam
advenit que a regis Wandalorum genero
suum filium in captivitatem ductum fuisse per-
hibuit, atque a viro dei eius precium
postulavit, si forte dominus illius dum
hoc dignaretur accipere et hunc concederet
ad propria remeare. Sed vir dei magno opere
petenti femine quid dare potuisset inquirens
nichil se aput aliud nisi se invenit.
Quedam petenti quoque femine respondit dicens
Mulier quod possim dare non habeo, sed
me ipsum tolle. Me servum viri tui profitere
esse atque ut filium tuum recipias me ser-
uum tuum te vice illius in servicium trade.
Quod illa ex ore tanti viri audiens ir-
risionem potius credidit quam compassionem.
Sed ille ut erat vir dei eloquentissimus atque
ad prime exterioribus quoque studiis eru-
ditus dubitanti femine citius persuasit,

ut audita crederet et pro receptione filii
sui episcopum in servitium tradere non dubitaret.
Perrexit igitur uterque ad Affricam. Proce-
dente autem regis genero, qui eius filium
habebat, vidua rogatura se obtulit
et prius petiit ut ei donari debuisset.
Quod cum vir barbarus typo superbie
turgidus gaudio transitorie prosperitatis
inflatus non solum facere sed et audire
despiceret, vidua subiunxit dicens: Ecce
hunc hominem vicarium pro eo prebeo, et so-
lummodo pietatem in me exhibe michi,
et unicum filium redde. Cumque ille ve-
nusto vultu hominem conspexisset, quam
artem nosset inquisivit. Cui vir domini
Paulinus respondit dicens: Artem quidem
aliquam nescio, sed ortum bene excolere
scio. Quod vir gentilis valde libenter
accepit cum in nutriendis oleribus quia
peritus esse audivit. Suscepit itaque servum
et roganti vidue reddidit filium. Quo
accepto vidua ab Affricana regione
discessit. Paulinus vero excolendi
orti suscepit curam. Cumque isdem regis
gener crebro ingrederetur ortum suum et
ab ortulano quedam verba requireret,
sapientem quoque esse valde hominem videret,
amicos cepit familiares deserere et se-
pius cum suo ortulano colloqui atque eius
sermonibus delectari. Cui Paulinus quot-
tidie ad mensam odoriferas virentes
quoque herbas deferre consueverat, et accepto
pane ad curam orti remeare. Cumque hoc
diucius ageretur quadam die suo domino
secreto secretius loquenti ait: Vide quid
agas, et Wandalorum regnum quomodo
disponi debeat provide, quia rex citius
et sub omni celeritate est moriturus. Quod
ille audiens quia ab eodem rege pre
ceteris diligebatur, ei minime tacuit, sed
quia a suo ortulano sapiente vero scilicet
viro indicavit agnovisse. Quod cum
rex audisset, illico respondit: Ego vellem hunc

de quo loquis hominem videre Cum ge
ner eius venerabilem paulinum temporalibus do
nis erudit dicens / venientes hortulani mihi
ad prandium deferre consueverunt Quas itaque hic
ad mensam deportare facio / ut quis sit
quid mecum hoc est locutus agnoscas / factum
que est et cum rex ad prandium discumberet
paulinus ex suo opere ad horam quoque
ei cum ceteris olerum cultoribus delatus advenit
Quem rex subito conspexisset contre
muit atque a sancto eius domino filio per filiam
propinquo / et secretum quod prius absconderat
indicavit dicens Verum est quod audisti
Nam in hac nocte in sompnio sedentes
in tribunalibus contra me iudices vidi
inter quos iste etiam simul sedebat / et flagel
lum quod aliquando per ipsum acceperam mihi
iudicio tollebatur Sed percunctare quis
nam sit Nam ego hunc tanti meriti vi
rum popularem ut conspicio esse non sus
picor Tunc regis gener secreto pau
linum requisivit quis nam esset Cui sanctus
vir dominus respondit Servus tuus sum
qui pro filio vidue substitutus veni Quod
Cumque instanter ille inquireret / ut non quis modo
esset sed quid fuisset in sua terra indicaret / atque
hoc ab eo iteratione frequentius inquisitionis
exigeret Vir domini constrictus magnis
iurationibus iam non valens negare
quod esset episcopum se fuisse testatus est Quod
possessor eius audiens valde pertimuit
atque humiliter postulavit dicens Pete quod
vis quatinus ad terram tuam a me cum magnis
muneribus revertaris Cui vir domini / paulinus
ait Unum est quod dico quod mihi impendere
beneficium potes / ut omnes civitatis mee
captivos relaxes Qui cum cuncti protinus
in affricana regione requisiti cum hominibus
sanctis in navibus pro venerabilis viri pau
lini satisfactione in eius comitatu laxa
ti sunt Post non multos vero dies Wanda
lorum rex occubuit et flagellum quod ad sua
perniciem dispensante deo pro fidelium di
sciplina tenuerat amisit Sicque factum

est / ut omnipotentis dei famulus pau
linus prediceret / et qui se in servicium
solum tradiderat cum multis a servicio
ad libertatem rediret / illum videlicet imi
tatus qui formam servi assumpsit ne nos
essemus servi peccati Cuius sequens vestigia
paulinus ad tempus servus voluntarie
rie factus est solus / ut esset post modum
liber cum multis **Petrus** Cum
me audire contingit que imitari non va
leo flere magis libet quam aliquid dicere
Gregorius De cuius etiam mor
te apud eius ecclesiam scriptum est quia
cum dolore esset lateris tactus ad extrema
perductus est / cunctaque eius omnia domus
in sua soliditate persisteret cubiculum
in quo iacebat / eger / facto terre motu con
tremuit / omnesque qui illic aderant
nimio terrore concussit / sicque sancta illa
anima carne soluta est / factum est ut ma
gnus pavor invaderet eos qui pau
lini mortem videre potuissent Sed quia
hec quam superius diximus paulini virtus
valde est intima Nunc si placet ad mi
racula exteriora veniamus que multis
iam nota sunt / et ego tam religiosorum
virorum relatione didici ut de hiis omnino
ambigere non possum Capitulum ii

Gothorum tempore dominus Johannes
vir beatissimus huius romane
ecclesie pontifex ad Justinum seniorem
principem pergeret in chorinti partibus
advenit cui necesse fuit ut in itinere ad se
dendum equus requiri debuisset Quem illic
quidam vir nobilis audiens equum quem
pro magna mansuetudine eius coniux sedere
consueverat / ita ei obtulit / ut de eo loco
ad alia proveniente / ut aptus equus po
tuisset inveniri debeat ille quem dederat
per suum quingentos transmitti Factumque est quod
et usque ad certum locum predictus vir
equo eodem subvehente perductus est
Quem mox ut alium repperit illum quem acce
perat remisit Cumque eum predicti nobilis

viri sedere ex more voluisset eorum portare
tra non valuit / quia post sessionem tanti
pontificis vilem ferre recusavit sessorem. Sep-
namque inmenso flatu / et fremitu atque
incessanti totius corporis motu quasi
despiciendo prodere / quia pro membra
pontificis vilem ferre non posset. Quod
vir eius prudenter intuitus / hunc ad
eundem venerabilem virum protinus remi-
sit / petens magnis precibus ut eum
ipse possideret / qui viri suo sedendo de-
dicasset. De quo etiam illud mirabile a
nostris senioribus solet narrari / quod in
constantinopolitana urbe ad portam /
que vocatur aurea veniens populorum
turbis sibi occurrentibus / in conspectu
omnium ceco lumen reddidit / et manum su-
perposita oculorum tenebras fugavit.

Capitulum iii

Post non multum vero temporis exigente causa
gothorum vir quoque beatissimus agapitus /
huius sancte ecclesie Romane pontifex
cui deo dispensante deservio ad iusti-
nianum principem accessit. Cui adhuc
pergenti quadam die in greciarum par-
tibus curandus oblatus est /
mutus et claudus / qui neque ullum verbum
poterat edere neque ex terra umquam
exsurgere valebat. Cumque hunc propin-
qui illius flentes obtulissent vir domini
requisivit / an curacionis illius haberent
fidem. Cui dum in virtute dei ex aucto-
ritate sancti petri fixam salutis illius
spem habere se dicerent / protinus vene-
randus vir oracioni incubuit / et missa-
rum sollempnia exorsus sacrificium in con-
spectu dei omnipotentis immolavit. Pro-
pterea ab altari exiens claudi manum
tenuit atque assistente / et aspiciente populo
eum mox a terra propriis gressibus erexit.
Cumque ei dominicum corpus in os
mitteret illa diu muta / ad loquendum
lingwa soluta est. Mirati omnes
flere pre gaudio ceperunt eorumque me-
tus illico et metus / et reverencia invasit
eorum corda cernentes / quod agapitus facere
in virtute domini ex adiutorio petri po-
tuisset.

Capitulum iiii

Eiusdem quoque principis tempore
cum datius mediolanensis urbis
episcopus / causam fidei exactus ad constanti-
nopolitanam urbem pergeret / chorinthum
devenit. Qui dum largam domum ad hos-
pitandum quereret / que comitatum illius
totum ferre potuisset / et vix inveniret
aspexit eminus domum congruentis ma-
gnitudinis eamque sibi ad hospitandum
parari iussit. Cumque eiusdem loci incole
dicerent et ea in ea hunc manere non posse
/ quia multis iam annis hanc diabolus
inhabitaret atque ideo vacua remansisset
vir venerabilis datius induit dicens: ymmo ideo
hospitari in domo eadem debemus si hanc
malignus spiritus invasit et ab ea homi-
num habitacionem repulit. In ea igitur sibi
parari precepit securusque illam antiqui
hostis certamina tolleraturus intravit.
Itaque in tempeste noctis silencio cum vir
dei quiesceret / antiquus hostis immensis
vocibus / magnisque clamoribus cepit
imitari rugitus leonum / balatus pecorum /
et asinorum / sibilos serpentum porcorum
stridores et sorigum. Tunc repente datius
tot bestiarum vocibus excitatus surrexit
vehementer iratus / et contra antiquum
hostem magnis cepit vocibus clamare
dicens / Bene tibi contigit miser / tu ille
qui dixisti ponam sedem meam ab aquilone
/ et ero similis altissimo / ecce per superbiam
tuam porcis et soricibus similis factus
et qui imitari deum indigne voluisti / ec-
ce ut dignus es bestias imitaris. Ad qua-
m eius vocem ut ita dicam spiritus mali-
gnus deieccionem suam erubuit. An non
erubuit qui eandem domum ad exhiben-
da monstra / que consueverat ultimus non

~~intravit~~ intravit. Sic quoque postmodum
fidelium habitaculum facta est, in qua
dum in ea primus veritatis fidelis est
ingressus, ab ea primus mendax
spiritus atque infidelis abscessit abscessit.

Petrus Gaudeo in corde hoc sa
pere posse sola fide credendum an sciri
te posse. **Gregorius** Ex multis
eius aliis actibus agnosco sola
quae fide contra malignum spiritum praeva
luisse considero. Sed oportet iam ut
priora exsequamur et ad ea quae diebus
nostris sunt gesta redeamus. Cap v

Quidam etenim religiosi viri apud
hic provinciae probabiles cogniti hoc
quod apud multorum notitiam longe late
que percrepuit de Sabino Canusinae urbis
episcopo testari solent, quia isdem vir longo
iam senio oculorum lumen amiserat,
ita ut omnino nihil videret.
Quem rex Gothorum Totila prophe
tiae spiritum audiens minime credidit, sed pro
bare studuit quod audivit. Qui cum in
eisdem partibus devenisset, hunc vir Dei
ad prandium rogavit. Cumque iam ventum
esset ad mensam, rex discumbere noluit,
sed ad Sabini venerabilis viri dexteram sedit.
Cumque vir eidem patri puer ex more
vinum poculum praeberet, rex silenter
manum tetendit, calicem abstulit atque per
se episcopo vice pueri praebuit, ut videret an spiritu
prudentiae discerneret quis ei poculum praebe
ret. Tunc vir Dei accipiens calicem, sed
tamen ministrum non videns, dixit: Vivat
ipsa manus. De quo verbo rex laetus eru
buit, quia quamvis ipse deprehensus esset,
in viro tamen Dei quod quaerebat invenit.
Huius autem venerabilis viri exemplum
vitae sequentium, cum in longum senium
vita traheretur, eius archidiaconus
ambitione adipiscendi episcopatus
adhuc adipiscendi accensus, eum ex
tinguere veneno molitus est. Qui

cum vinifusorem eius corrupisset
ut mixtum potius ei venenum poculum praeberet
refectionis hora, quod iam vir Dei ad edendum
discubuerat, cuius praemiis corruptus puer
hoc quod ab archidiacono eius acceperat
veneni poculum obtulisset, cui statim ve
nerabilis episcopus dixit: Bibe tu hoc quod
mihi bibendum praebes. Tremefactus puer de
prehensum se esse sentiens, maluit moriturus
bibere, quam poenas pro illa tanti homicidii
culpa tolerare. Cumque sibi ad os calicem
duceret, vir Domini eum compescuit dicens: Non bi
bas, da mihi, ego bibam, sed vade, dic ei
qui tibi illud dedit: Ego quidem venenum
bibo, sed tu episcopus non eris. Facto igitur sig
no crucis venenum episcopus bibit securus. Ea
demque hora in loco alio quo inerat
archidiaconus defunctus est, ac si per
episcopi os ad archidiaconi illa venena trans
irent viscera. Cui tamen ad inferendam mortem
venenum corporale defuit, sed hunc in con
spectu aeterni iudicis venenum suae malitiae
occidit. **Petrus** Mira sunt haec quae
narras et nostris valde stupenda temporibus,
sed talis eiusdem viri vita perhibetur,
ut quam conversationem eius agnoverit, virtu
tem non debeat mirari. **Gregorius**

Neque Cap vi
hoc, Petre, sileam, quod multi nunc
quoque qui hic degunt narrante eo cui res innotuit adsunt, qui sedu
lo testificantur. Eodem namque Gothorum
tempore cum perfidus rex Totila Narniam venisset,
ei vir vitae venerabilis Cassius eiusdem urbis
episcopus occurrit. Cui quia ex complexione semper
facies rubere consueverat, hoc rex Totila
non ex complexionis esse credidit, sed assiduae po
tationis, eumque omnino despexit. Sed omnipotens
Deus ut quantus vir esset quem despiciebatur
ostenderet, in Narniensi campo quo rex
advenerat spiritus malignus coram omni
exercitu eius spatharium invasit, eumque vexa
re crudeliter coepit. Qui cum ante regis ocu
los ad venerabilem virum Cassium adductus

esset / hunc ab eo vir domini ordine sacro
signo crucis expulit / quem ingredi ultimo
non presumpsit / meum dicit quod factum est ut
rex barbarus famulum dei ab illo iam die
venerari et corde / quem despectum valde
iudicabat ex facie / Nam quia virum tante
virtutis sit vidit / erga eum mens illa
efferata ab elacionis fastu detinuit. Gre. VII

Sed quod domini facta fortium virorum
narro repente ad memoriam venit / quod
erga andream fundane civitatis episcopum
divina misericordia fecerit / quod idcirco legentibus ad
hoc ut valeat ... / quatinus qui corpus
suum continencie dedicat / habitare cum feminis
sanctis non presumat / ne ruina mentis tan-
to repentina subripiat / quanto ad hoc
quod male concupiscitur etiam presencia concupite
femine forme famulatur / Nec res est am-
bigua / quia narro quia pene tanti de ea
testes sunt / quanti et eiusdem loci habitatores
existunt / Hic namque venerabilis vite cum
vitam multis plenam virtutibus du-
ceret / seque sub sacerdotali custodia in conti-
nencie arte custodiret / quandam sanctimonialem
feminam quam secum prius habuerat
noluit / ab episcopi sui cura repellere / sed certus
de sua eiusque continencia secum hanc permisit
habitare / Ex qua re actum est ut antiquus
hostis aditum apud eum ad tentacionis
exquireret / Nam cepit speciem illius oculis
mentis eius imprimere ut perfectus ne-
fanda cogitaret / Quadam vero die quidam
Iudeus ex Campanie partibus romam
veniens / appie carpebat iter / Qui ad fun-
danum clivum perveniens / cum iam diem vesperascere
cerneret et quo declinare posset minime repe-
riret / iuxta Appollinis fuit templum ibique se ad
manendum contulit / Qui ipsum loci illius
sacrilegium pertimescens / quamvis fidem crucis
non haberet / signo tamen crucis se munire
curavit / Nocte autem media ipso solitu-
dinis pavore turbatus pervigil iacebat
et repente conspiciens vidit malignorum
spirituum turbam / quasi in obsequium cuiusdam
potestatis preire / eum vero qui ceteris preerat
in eiusdem loci gremio consedisse / Qui
cepit singulorum spirituum obsequencium sibi
causas actusque discutere / quatinus unusquisque
quantum nequicie egisset inveniret / Cumque
singuli spiritus ad inquisicionem eius expo-
nerent / quid operati contra bonos fuissent
unus in medio prosiluit / qui in andree
episcopi animum per speciem sanctimonialis femine que
in episcopatu eius habitabat / quantam
temptacionem carnis commovisset exposuit
Cum vero hoc malignus spiritus / qui preerat
inhianter audiret / et tanto sibi factum
lucrum crederet quanto sanctioris viri animum
ad lapsum perdicionis inclinaret / ille spiritus
qui hec eadem fatebatur adiunxit / quia
usque ad hoc usque die preterito vespertina
hora traxit / ut in terga eiusdem sanctimo-
nialis femine blandiens alapam daret
Tunc malignus spiritus atque humani generis
antiquus inimicus exhortatus hunc est
blande / ut perficeret quod cepisset / quatinus
ruine illius singularem inter ceteros palmam
teneret / Cumque iudeus qui advenerat hec
vigilans cerneret / et magna formidinis
anxietate palpitaret / ab eodem spiritu
qui cunctis illic obsequentibus preerat
iussum est / ut requirerent quis nam esset
ille / qui iacere in templo eodem presump-
sisset / Quem maligni spiritus pergentes
et subtilius intuentes crucis misterio
signatum viderunt / mirantesque dixerunt
Ve ve vas vacuum et signatum / Quibus
hec renunciantibus cuncta illa malignorum
spirituum turba disparuit / Iudeus
vero qui hec viderat illico surrexit / atque
ad episcopum sub festinacione pervenit / quem
in ecclesia sua reperiens seorsum tulit / qua

fidua

temptatione urgeretur inquisivit. Cum
confiteri episcopus temptationem suam noluit
verecundatus. Cui vero ille diceret quod
in illa tali femina pravi amoris oculos
iniecisset atque ad hoc episcopus negaret
ille adiunxit dicens: Quare negas quod
inquireris quia ad hoc usque hesterno
productus es die ut posteriora illius ala-
pa ferires. Ad quae inimici verba
deprehensum se episcopus intuens humiliter
confessus est quod prius pertinaciter ne-
gavit. Cuius ruine et verecundie iste
Iudeus consulens quali hoc cogno-
visset vel quid quae in conventu mali-
gnorum spirituum de eo audisset innotuit. Quod
ille cognoscens sese prostratus in orationem dedit.
Mox de suo habitaculo non solum eandem
Dei famulam feminam quaeque feminas que
in eius illicito obsequio habitabat expulit.
In eodem vero templo apostoli beati
Andree apostoli repente oratorium fecit
atque omni illa temptatione carnis fun-
ditus caruit. Iudeum vero cuius visione
atque increpatione salvatus est ad eter-
nam salutem traxit. Nam sacramentis
fidei imbutum atque aqua baptismatis
emundatum ad sancte ecclesie gremium per-
duxit. Sicque factum est ut Hebreus iste
dum saluti aliene consuluit pervenit
ad suam et omnipotens Deus inde alterum
ad bonam vitam perduceret unde in bona
vita alterum custodivisset. **Petrus**

Res hec gesta quam audivi et
metum mihi prebet et spem. **Gregorius**

Utraque sic oportet et de Dei nos pietatis
miseratione confidere et de nostra infirmitate
formidare. Ecce enim paradisi cedrum concus-
sam audivimus sed non evulsam quatinus
infirmis nobis et de eius concussione
nascatur timor et de eius stabilitate
fiducia. Capitulum VIII

Vir quoque venerabilis vite Consta-
ncius Aquinensis episcopus fuit qui
nuper predecessoris mei tempore bone memorie
Iohannis pape defunctus est. Hunc pro-
phetie habuisse spiritum multi testantur qui
eum familiariter scire potuerunt. Cuius inter
multa alia hoc ferunt religiosi veraces
quod viri qui presentes fuerunt quod in die obitus
sui eum circumstantibus civibus ut post de-
cessurus pater tam amabilis plangeretur
amarissime eum flendo requirerent dicentes
Quem post te patrem habebimus. Quibus
ipse pater respondit prophetie spiritu dicens: Post
Constantium mulionem post mulionem ful-
lonem aliquem et hoc habes. Ci-
vibus prophetie verbis editis vitale exalavit spiri-
tum spiritum. Quo defuncto eius ecclesie pasto-
ralem suscepit curam Andreas diaconus
illius qui quondam in stabulis itinerum
cursum servavit equorum. Atque hoc ex hac
vita subducto ad episcopatus ordinem Iovinus
adscitus est qui in eadem urbe fullo fu-
erat. Quo adhuc superstite ita cuncti in-
habitatores civitatis illius et barbarorum
gladiis et pestilentie immanitate vastati
sunt ut post mortem illius nec quis nec
quis episcopus fieret nec quibus fieret potuis-
set inveniri. Sicque completa est viri Dei
sententia quatinus post excessum duorum se se-
quentium eius ecclesia pastorem minime haberet.

Sed neque Capitulum IX

hoc sileam quod narrante viro ve-
nerabili Venantio Lunensi episcopo ante
biduum contigit agnovisse. Qui nam nature
ecclesie sibimet proxime fuisse vite venerabilis
virum Frigdianum nomine narrat episcopum. Eg-
hoc operatissimum fuisse accinctus illic habi-
tantibus testatur memorandum miraculum
quod Auserculus fluvius qui ex
urbis illius muros illius influxerat
influebat sepe in inundatione facta cursus
sui alveum egressus per agros diffundi con-
sueverat et que sata atque plantata inveni-
ret everteret. Cumque hoc crebro fieret
et magna eiusdem loci incolas necessitas
urgeret dato studio operis eum per loca
alia eius derivare conati sunt sed quamvis

diutius laboratum fuisset a proprio
alueo deflecti non potuit. Tunc vir domini
Fridianus rastrum sibi paruulum fecit
et ad alueum fluminis accessit, et solus
orationi incubuit atque eidem flumini pre-
cipiens ut sequeretur per loca que ei visa
sunt rastrum per terram traxit
quem mox relicto alueo proprio tota flu-
minis aqua secuta est, ita ut funditus
locum consueti cursus desereret, et ibi sibi
alueum ubi tracto per terram rastro
vir domini signum fecerat vendicaret, et
queque essent alimentis hominum pro futura
sata vel plantata ultra non lederet

Capitulum X

Quiddam quoque
venerabilis viri Venancii episcopi
aliud miraculum relatione cognovi quod
in Placentia urbe perhibet gestum. Quod
vir quoque reverendissimus Johannes
in hac nunc romana civitate locum per-
fectorum servans qui in eadem Placen-
cia urbe est ortus et nutritus ita ut
episcopus memorat quod gestum fuerat atte-
statur. In ea namque civitate Sabinum
nomine fuisse asserunt mire virtutis
episcopum. Cui dum die quadam suus dia-
conus nunciasset quod cursus sui Padus
alueum egressus ecclesie agros occupasset,
tota que illic loca nutriendis hominibus
pro futura aqua eiusdem fluminis teneret,
venerabilis vite Sabinus episcopus respondit
dicens: Vade et dic ei: Mandat tibi episcopus
ut te compescas et ad proprium alueum
redeas. Quod diaconus eius audiens
despexit et irrisit. Tunc vir dei a sato
notario dictavit dicens: Sabinus domini
nostri Jhesu Cristi servus commonitorium, pre-
cipio tibi Pado in nomine Jhesu Cristi
ut de alueo tuo in locis istis ulterius
non exeas, nec terras ecclesie ledere pre-
sumas. Atque eidem notario subiunxit
dicens: Vade hoc scribe et in aqua eiusdem
fluminis proice. Quo facto sancti viri
preceptum suscipiens statim se a terris
ecclesie fluminis aqua compescuit, atque ad
proprium alueum reversa exire ulterius in lo-
ca eadem non presumpsit. Qua in re, Petre,
quid aliud nisi inobediencium hominum
duritia confunditur, quod in virtute Jhesu
et elementum irrationabile sancti viri pre-
ceptis obedivit.

Cap. XI

Vir quoque vite venerabilis Cerbo-
nius Populoniensis episcopus mag-
nam diebus nostris sanctitatis sue pro-
bationem dedit. Nam cum hospitalitatis
studio valde esset intentus, die quadam
transeuntes milites hospitio suscepit
quos Gothis supervenientibus abscondit,
eorumque vitam ab illorum nequitia ab-
scondendo servavit. Quod cum Gothorum
regi perfido Totile nunciatum fuisset
crudelitatis inmanissime vesania succen-
sus, hunc ad locum qui octavo huius
urbis miliario Merulis dicitur, ubi tunc
tempore cum exercitu sedebat, iussit deduci
eumque in spectaculo populi ursis ad
devorandum proici. Cumque isdem rex per-
fidus in ipso quoque spectaculo consedisset
ad inspiciendam mortem episcopi magna turba
populi confluxit. Tunc episcopus deductus
est in medio atque ad eius mortem immanis-
simus ursus est exquisitus. Qui dum huma-
na membra crudeliter carperet semi-
regis animum satiaret. Dimissus itaque ur-
sus ex cavea est. Qui accensus et con-
citus episcopum petiit. Sed subito sue fero-
citatis oblitus deflexa cervice, submis-
soque capite humiliter lambere episcopi pe-
des cepit, ut patenter omnibus daretur
intelligi quia erga illum virum dei
et ferina corda essent hominum et quasi
humana bestiarum. Tunc populus
qui ad spectaculum venerat mortis
clamore versus est in admirationem
venerationis. Tunc ad eius venerationem
Totila rex ipse permotus est. Quippe
cum quo superno iudicio actum fuerat

ut qui deum sequi prius in custodienda vita epi noluit saltem ad mansuetudinem bestiam scandetur. Cuius rei hii qui tunc presentes fuerunt ad huc nunc multi supersunt eamque cum omni illic populo se vidisse testantur. De quo etiam viro aliud quoque miraculum venantio lugensi episcopo narrante cognovi. In ea namque populanii ecclesia cui preerat sepulcrum sibi paravit. Sed cum longobardorum gens in ytaliam veniens civitatem vastasset ad helbam insulam discessit. Qui in ecritudine ad mortem veniens clericis suis sibique obsequentibus precepit dicens. In sepulcro meo quod in populanii paravi me ponite. Cui illi cum dicerent corpus tuum illuc reducere qualiter possumus quia longobardos tenere loca eadem et grassari illic eos dinoscimus. Respondit. Reducite me secure nolite metuere sed festine me sepelire curate. Mox autem ut sepultum fuit sepultum corpus meum cum omni festinatione recedite. Defuncti igitur corpus imposuerunt navi. Cumque populonium tenderent collectis in nubibus aere immensa nimis pluvia erupit. Sed ut cunctis pateficeret cuius viri corpus navis illa portaret per illud marium spatium quod ab helba insula usque in populonium xii milibus distat circa utraque navis latera procellosa valde pluvia descendit et in navem eam una pluvie gutta non cecidit. Pervenire itaque ad locum clerici et sepulture tradiderunt corpus sacerdotis sui cuius precepta servantes ad navim sub festinatione reversi sunt. Quam mox intrare potuerunt in eodem loco ubi vir domini sepultus fuerat longobardorum dux crudelissimus nomine gummarith advenit. Ex cuius adventu servum dei spiritum prophetie habuisse clamat cuius ministros suos a sepulture loco cum festinatione discedere precepit.

Cap xv

Hoc autem quod de cimitus pluvie factum miraculum narram. Etiam in alterius episcopi monstratum est. Nam quidam clericus senex qui adhuc superest eidem rei presto se fuisse testatur dicens. Fulgentius episcopus qui utriculensi ecclesie preerat regem crudelissimum totilam omnino infestum habebat. Cumque ad eas partes cum exercitu appropinquasset cure fuit episcopo per clericos suos ei exenia mittere eiusque furoris insaniam si possit muneribus mitigare. Que ille ut vidit sprevit protinus atque iratus suis omnibus iussit ut eundem episcopum sub omni asperitate constringerent eiusque examini reservarent. Quem dum feroces gothi ministri sui crudelitatis illius tenuissent circumdantes eum in uno loco stare preceperunt ei atque in terra circulum designaverunt extra quem pedem millomodo tendere auderet. Cumque vir domini in sole nimio estuaret ab eisdem gothis circumdatus et designatione circuli inclusus repente choruscus et tonitruus et tanta copia pluvie erupit ut hii qui eum custodiendum acceperant immensitate pluvie ferre non possent. Et dum magna nimis inundatio fieret intra eandem designationem circuli in qua vir domini fulgentius stetit nec una quidem pluvie gutta descendit. Quod dum regi crudelissimo nunciatum fuisset illa mens effera ad magnam eius reverentiam versa est. Cuius prius pena insatiabili furore sitiebat. Sic omnipotens deus contra elatas carnalium mentes potentie sue miracula per despectos operatur ut qui se superbe contra precepta veritatis elevant. eorum cervicem veritas per humiles premat.

Cap xvi

Nuper quoque floridus venerabilis vite episcopus narravit quoddam memorabile valde miraculum dicens. Vir sanctus herculanus nutritor meus perusine civitatis episcopus fuit ex conversatione monasterii ad sacerdotalem ordinis gratiam deductus. Totile autem perfidi regis temporibus eandem urbem annis septem continuis gothorum exercitus obsedit. Ex qua multi cives fugierunt quia

famis periculum ferre non poterant. Anno vero septimo necdum finito obsessam urbem Gothorum exercitus intravit. Tunc comes qui eidem exercitui preerat ad regem Totilem nuntios misit exquirens quid de episcopo vel populo fieri iuberet. Cui ille mandavit dicens: Episcopo prius a vertice usque ad talum corrigiam tolle, et tunc caput illius amputa. Omnem vero populum qui illic inventus est gladio extingue. Tunc idem comes venerabilem virum Herculanum episcopum super murum urbis eductum capite truncavit, cuius cum iam mortuus esset a vertice usque ad talum incidit, ut ex eo corrigia sublata videretur. Moxque corpus illius extra murum proiecit. Tunc quidam humanitatis pietate compulsi abscisum caput cervici apponentes, cum uno parvulo infante qui illic extinctus inventus est, iuxta murum corpus episcopi sepulture tradiderunt. Cumque post eandem cedem die xl rex Totila iussisset ut cives urbis illius qui quolibet dispersi essent ad eam sine aliqua trepidatione remearent, hii qui prius fugerant vivendi licentia accepta reversi sunt. Sed memores cuius vite eorum fuit sacerdos, corpus illius quesierunt, ut hoc sicut honore debitum in ecclesia beati Petri apostoli humarent. Cumque itum esset ad sepulturam, inventum est effossa terra corpus pueri pariter humati, ut pote iam die xl tabe corruptum et vermibus plenum. Corpus vero episcopi ac si die eodem esset sepultum. Et quod est adhuc magna admiratione venerandum, ita caput eius unitum fuerat corpori ac si numquam fuisset abscisum, sic videlicet ut nulla vestigia ~~sectionis~~ sectionis apparerent. Cumque hoc et in tergo verterent exquirentes si quod signum vel de alia monstrari incisione potuisset, ita sanum atque integrum omne corpus inventum est ac si ullam nulla hostis incisio ferri tetigisset.

De inedia

Petrus Quis non obstupescat talia signa mortuorum que fiunt pro exercitatione viventium.

Gregorius Cap. xiiii

Prioribus quoque Gothorum temporibus fuit iuxta Spoletanam urbem vir vite venerabilis Ysaac nomine, qui usque ad extrema pene Gothorum tempora pervenit, quem nostrorum multi noverunt, et maxime sacra virgo magna Gregoria, que nunc in hac Romana ecclesia urbe iuxta etiam beate Marie semper virginis habitat. Que dum adolescentie sue tempore constituta iam nuptiis imminentibus in ecclesiam confugisset, et sanctimonialis vite conversationem quereret, ab eodem viro defensa atque ad eundem quem desiderabat habitum Domino protegente perducta est. Que quia sponsum fugit in terra, habere meruit sponsum in celo. Multa autem de eodem viro narrante venerabili patre Eleutherio cognovi, qui eum familiariter noverat et eius verbis vita fidem prebebat. Hic itaque venerabilis vir Ysaac ortus ex Ytalia non fuit, sed illius vite miracula que in Ytalia conversatus fuit fecit narro. Qui primum de Sirie partibus ad Spoletanam urbem venisset, ingressus ecclesiam a custodibus petiit ut sibi quantum vellet licentia concederetur orandi, seque horis secretioribus exigendo non urgerent. Qui mox ad orandum stetit, diemque totum peregit, in oratione tum sequentem continuavit et noctem. Sic indefessus diem cum nocte subsequenti, inde fessus in precibus persistit, diem quoque tertium in oratione coniunxit. Cumque unus ex superbie custodibus superbie spiritu inflatus hoc et unde bene proficere debuit inde ad defectus dampna pervenit. Nam cum simulatorem dicere et verbo rustico cepit impostorem clamare, qui se tribus diebus et noctibus orare ante oculos hominum demonstraret, qui protinus currens virum Dei alapa percussit, ut quasi

religiose vite simulator de ecclesia cum contumelia exiret. Sed hunc repente ultor spiritus invasit atque ad viri dei vestigia stravit, et per os illius clamare cepit: Ysaac me eicit, ysaac me eicit. Nam quippe peregrinus quo vocaretur nomine nesciebat, sed eius nomen ille spiritus prodidit qui se ab illo post se eici clamavit. Mox autem super vexati corpus vir dei incubuit, malignus spiritus qui eum invaserat abscessit. In tota autem urbe tunc statim quid in ecclesia factum fuisset innotuit. Currere viri et femine nobiles atque ignobiles pariter ceperunt, certatimque eum in suis rapere domibus conabantur. Alii ad construendum monasterium predia, alii pecunias, alii subsidia queque poterant offerre viro dei volebant. Sed servus omnipotentis domini horum nichil accipiens egressus urbem non longe desertum locum repperit, ibique sibi humile habitaculum construxit. Ad quem dum multi pergerent, exemplo illius eterne vite accendi desiderio ceperunt, atque sub eius magisterio in omnipotentis se dei servitium dederunt. Cumque ei crebro discipuli humiliter immererent ut pro usu monasterii possessiones que offerebantur acciperet, ille sollicitus sue paupertatis custos fortem sententiam tenebat dicens: Monachus qui in terra possessiones querit monachus non est. Sic quoque metuebat sue paupertatis securitatem perdere sicut avari divites solent perituras divitias custodire. Ibi itaque prophetie spiritu magnisque miraculis cunctis longe lateque habitantibus vita eius inclaruit. Nam die quadam ad vesperum in orto monasterii fecit iactari ferramenta que consueto nos nomine vangas vocamus. Dixit itaque suis discipulis: Tot vangas in orto proicite et citius redite. Nocte vero eadem cum ex more ad solvendas laudes deo surrexisset, precepit discipulis

dicens: Ite et operariis nostris pulmentum coquite ut mane primo paratum sit. Facto autem mane fecit deferri pulmentum quod parari iusserat, atque ortum cum fratribus ingressus quot vangas iactari preceperat tot in eo laborantes operarios invenit. Ingressi quippe fures fuerant, sed immutata mente per spiritum apprehenderunt vangas quas invenit quas invenerunt, et ab ea hora qua ingressi sunt quousque vir domini ad eos veniret cuncta illius orti spatia que inculta fuerant coluerunt. Quibus vir domini mox ut ingressus est ait: Gaudete fratres, multum laborastis, iam quiescite. Quibus illico alimenta que detulerat prebuit, eosque post tanti laboris fatigationem refecit. Sufficienter autem refectis ait: Nolite malum facere. Quotiens de orto aliquid vultis, ad orti aditum venite, tranquille petite, cum benedictione percipite, et a furti pravitate cessate. Quos statim collectis oleribus onerari fecit. Actumque est ut qui ad ortum nocituri venerant cum laboris sui premio et repleti ab eo innocui redirent. Alio quoque tempore accesserunt ad eum peregrini quidam eumque postulantes, scissis pannis obsiti ita ut pene nudi viderentur. Cumque sibi vestimenta peterent, eorum vir domini tacitus audivit. Verum unum ex discipulis suis protinus silenter vocat, eique precepit dicens: Vade atque in illa silva in loco tali cavam arborem require, et vestimenta que in ea inveneris defer. Cumque discipulus abiisset arborem sicut fuerat ei iussum, requisivit vestimenta, repperit et latenter detulit magistro. Que vir dei suscipiens et peregrinis nudis atque petentibus ostendit et prebuit dicens: Venite quia nudi estis, et hec tollite et vestite vos. Hec illi intuentes, recognoverunt que posuerant, magno pudore consternati sunt. Et qui fraudulenter vestimenta querebant aliena, confusi receperunt sua. Alio quoque tempore quidam se orationibus eius commendans sportas duas plenas alimentis ei per puerum

transmisit. Qui nactus occasionem unam ex eisdem puer sibi
rapuit atque in itinere abscondit, unam
vero ad Dei famulum attulit, et petitionem
illius qui se ei per exenium commendabat
enarravit. Quam vir Domini benigne sus-
cipiens, eundem puerum ammonuit dicens: Gra-
tias agimus, sed vide sportam quam in itinere
posuisti, ne incaute tangere presumas, quia
in eam serpens ingressus est. Esto ergo
sollicitus, ne si tollere incaute volueris,
a serpente feriaris. Quibus verbis puer
valde confusus exultavit quidem quod mor-
tem evasit, sed tristis ad modicum factus
est, quia quamvis salubrem penam tamen
pertulit verecundiam suam. Qui reversus
ad sportam caute ac sollicite attendit,
et eam iam, sicut vir Dei predixerat,
serpens tenebat. Hic itaque vir sanctissi-
mus cum virtute abstinentie, contemptu rerum
transeuntium, prophetie spiritu, orationis intentione
esset incomparabilis, solum vero erat
quod in eo reprehensibile esse videbatur,
quia nonnumquam ei tanta leticia inheret, ut
illis tot virtutibus nisi sciretur esse ple-
nus, omnino crederetur. **Petrus**

Quidnam, queso te, hoc esse di-
cimus: sponte sibi leticie frena laxa-
bat, aut tot virtutibus pollens ali-
quid ad presens gaudium extremitas anime
eius trahebatur? **Gregorius**

De imperfectione virtutum sanctorum

Magna est, Petre, omnipotentis Dei
dispensatio, et plerumque contingit, ut
quibus maiora bona prestat, quedam
minora non tribuit, ut semper eorum animus
habeat unde semetipsum reprehendat, quatenus
dum appetunt perfecti esse nec possunt, et la-
borant in hoc quod non acceperunt, nec
tamen elaborando prevalent, in hiis que
accepta habent se minime extollant, sed
discerant quia ex semetipsis maiora
non habent, qui in semetipsis vincere
parva vitia atque extrema non possunt. Hinc
est enim quod producto Domino ad terram pro-
missionis populo israelitico cunctos
fortes atque prepotentes adversarios eius
extinguens Philisteos atque Chananeos
diutius reservavit, ut sicut scriptum est,
in eis experiretur Israel. Quia nonnumquam, ut
dictum est, eis quibus magna dona
tribuit, parva quedam irreprehensibilia
relinquit, ut semper contra que certant
bellum gerant, et de victis magnis
hostibus mentem non erigant, quando
adhuc eos adversarii etiam minimi fa-
tigant. Fit itaque ut miro modo
una eademque mens et virtute polleat,
et ex infirmitate lassescat, quatenus ex parte
constructa sit, et ex parte conspiciat sese
destructam, ut per bonum quod quereret
et habere non valet, illud servet humiliter quod
habet. Sed quid mirum si hoc de homine dicimus, cum
superna regio de civibus suis ex parte
dampna pertulit, et ex parte fortis stetit,
ut electi angelorum spiritus, dum alios per
superbiam cecidisse conspicerent, ipsi tan-
to robustius quanto humilius starent. Illi er-
go regionis sue etiam detrimento profecit,
quo ad eternitatem ex parte sue destruc-
tionis est solidius instructa. Sic ergo in
unaquaque anima agitur, ut in humilitatis
custodia aliquando ad lucra maxima
et minimo dampno serviatur. **Petrus**

Placet quod dicis. **Gregorius**

Neque hoc.

Capitulum XV

De v[illegible] sanctorum

Nsileamque ex regione eadem ve-
nerabilis viri Sanctuli presbyteri narratione
Sanctuli presbyteri narratione cognovi,
de cuius verbis ipse non dubitas, quia
eius vitam fidemque non ignoras. Eodem
quoque tempore in Nursie partibus provincie
duo viri in vita sancte conversationis
habitabant, quorum unus Eutitius, alter
vero Florentius dicebatur. Sed isdem Euti-
tius in spirituali zelo atque in fervore vir-
tutis se exercuerat, multorumque animas
ad Deum producere perducere exortando
satagebat. Florentius vero simplicitati

atque ordinem eruditam duceret vitam. Non longe autem erat monasterium, quod rectoris sui fuerat destitutum morte. Ex quo sibi monachi eundem Euticium preesse voluerunt. Qui eorum precibus acquiescens multis diebus monasterium rexit, discipulorumque animas in studio sancte conversationis exercuit. At ne oratorium in quo prius habitaverat solum remanere potuisset, illic venerabilem virum Florencium reliquit. In quo dum solus habitasset die quadam sese in orationem prostravit, atque ab omnipotente domino petiit, ut ei illic ad habitandum aliquod solacium donare dignaretur. Qui mox ut complevit orationem, oratorium egressus ante fores ursum repperit stantem. Qui dum ad terram caput deprimeret, nichilque ei ferocitatis in suis motibus demonstraret, aperte dabatur intelligi quia ad viri dei obsequium venisset. Quod vir domini quoque protinus audisset. Et quia in eadem cella pecudes quatuor vel quinque remanserant, quas omnino deerat qui pasceret et custodiret, eidem urso precepit dicens: Vade et has oves ad pastum eice, ad sextam vero horam revertere. Cepit itaque hoc indesinenter agere. Iniungebatur urso cura pastoris, et quas manducare consueverat pascebat oves bestia ieiuna. Cumque vir domini ieiunare voluisset, ad nonam precipiebat ursum cum ovibus reverti, cum vero noluisset, ad sextam. Atque ita in omni mandato viri dei obsequio obtemperabat ursus, ut neque ad sextam iussus rediret ad nonam, neque ad nonam iussus rediret ad sextam. Cumque hoc diu ageretur, cepit in loco eodem tante virtutis fama late longeque crebrescere. Sed quia antiquus hostis unde bonos cernit enitescere ad gloriam, inde perversos per invidiam rapit ad penam, quatuor viri ex discipulis Euticii vehementer invidentes quod eorum magister signa non faceret, et is qui solus ab eo relictus fuerat tanto hoc miraculo clarus appareret, eundem ursum insidiantes occiderunt. Cumque hora qua iussus fuerat non rediret, vir dei Florencius suspectus est de eius reditu. Qui usque ad horam vespertinam expectans affligi cepit, quia is quem ex simplicitate multa fratrem vocare consueverat ursus minime revertebatur. Die vero altera perrexit ad agrum ursum pariter oves quesiturus. Quem occisum repperit, sed sollicite inquirens citius a quibus fuerat occisus invenit. Tunc se se in lamentum dedit, fratrum magis maliciam quam ursi mortem deplorans. Quem venerandus Euticius ad se deductum consolari studuit, sed vir isdem coram eo doloris magnis stimulis accensus imprecatus est dicens: Spero in omnipotentem deum quia in hac vita ante oculos omnium ex malicia sua vindictam recipiant, qui me se ledente ursum meum occiderunt. Cuius vocem protinus ultio divina secuta est. Nam quatuor monachi qui eundem ursum occiderunt statim elefantino morbo percussi sunt, ut membris putrescentibus interirent. Quod factum vir dei Florencius vehementer expavit, seque ita fratribus male dixisse pertimuit. Omni enim vite sue tempore flebat, quia exauditus fuerat, se crudelem in eorum morte clamabat homicidam. Quod ideo omnipotentem deum fecisse credimus, ne vir simplicitatis mire quantolibet dolore commotus intorquere ultra presumeret iaculum maledictionis.

Petrus. Numquidnam valde grave esse credimus, si fortasse cuilibet ex iracundia maledicamus?

Gregorius. De hoc petro cur me an grave sit interrogas, cum Paulus dicat: Neque maledici regnum dei possidebunt. Pensa itaque quam gravis culpa est que separatur a regno celi.

Petrus. Quid si hoc fortasse non ex malicia, sed ex lingue incuria maledictionem in proximum iacu-

De maledictione et ira et verbis ociosis

latur verbum. **Gregorius.**
Apud districtum iudicem, Petre, ocio-
sus sermo reprehenditur; quanto magis
noxius. Pensa ergo quantum sit dampnabilis
qui a malicia non vacat, si ille sermo
penalis qui bonitate utilitatis va-
cat. **Petrus.** Assentio. **Gregorius.**
Idem vir egit aliud miraculum quod
silere non debeam. Cum enim magna
eius opinio longe lateque crebresceret,
quidam diaconus longe positus ad
eum pergere studuit ut eius se orationibus
commendaret. Qui ad eius cellam veniens
omnem locum per circuitum invenit innumeris
serpentibus plenum. Cumque vehementer
expavisset, clamavit dicens: Serve dei, ora.
Erat enim tunc nimia serenitas. Egressus
vero Florentius ad celos oculos levavit
et palmas tetendens ~~ut illam pestem~~
et rogavit ut illam pestem sicut sciret
dominus auferret. Ad cuius vocem subito
celum intonuit atque isdem tonitruis
omnes illos qui eundem locum occupaverant
serpentes interemit. Quos dum vir dei
Florentius interemptos conspiceret, dixit:
Ecce occidisti, domine; quis eos
hinc levet? Moxque ad eius vocem
aves tante venerunt quanti serpentes occi-
si fuerant. Qui asportatos singulos et
longius proicientes locum habitationis
illius mundum omnino a serpentibus
reddiderunt. **Petrus.** Quid intuere
quod viri fuisse dicimus, cuius ori pro-
ximus tam festinus est deus. **Gregorius.**
Apud omnipotentem dei singularem
munditiam atque eius simplicitatem. Nam
multum, Petre, humani cordis munditia atque
simplicitas valet. Horum namque
qui eius famuli a terrenis actionibus
segregati otiosa loqui nesciunt, et nec
per verba spargere atque inquinare de-
tant auctoris sui precibus exauditionem
impetrant, cum in quantum est per se ipsa pud-
tate et simplicitate cogitationis sibi
ex quadam similitudine concordat.

Contra verba ociosa

Nos autem turbis popularibus admix-
ti dum frequenter ociosa, nonnunquam vero
et graviter noxia loquimur, os nostrum
omnipotenti deo tanto longinquum fit,
quanto huic mundo proximum. Multum
quippe deorsum declinamus dum locutione
continua secularibus admiscemur.
Quod bene Ysaias postquam regem dominum ex-
ercituum vidit semetipsum reprehendit et
penituit dicens: Ve mihi quia tacui, quia
vir pollutus labiis ego sum. Cur autem
labia polluta haberet aperuit cum subiungit:
In medio populi polluta labia habentis
ego habito. Pollutionem namque labiorum
habere se doluit, sed unde hanc contraxerit
indicavit cum in medio populi pollu-
ta labia habentis se habitare perhi-
buit. Valde enim difficile est ut lingua
secularium mentem non inquinet, quam
tangit, quia dum plerumque eis ad
quedam loquenda condescendimus,
paulisper assueti hanc ipsam locutionem
que nobis indigna est etiam delectabiliter
tenemus, ut ex ea iam redire non li-
beat, ad quam velut ex condescensione
ducti venimus invitati. Sicque fit ut ab
ociosis ad noxia, a levibus ad graviora
verba tendamus. Et os nostrum ab omnipotente
deo tanto minus exauditur in prece,
quanto amplius inquinatur stulta locutione,
quia sicut scriptum est: Qui avertit
aurem suam ne audiat legem, oratio
eius erit execrabilis. Quid ergo mirum
si postulantes tarde a domino audimur,
quem precipientem dominum aut tarde aut nul-
lomodo audimus. Et quid mirum si Flo-
rentius in prece sua citius est auditus,
qui in preceptis suis dominum citius audit.
Petrus. Nichil est quod videre
valeam tam apte racioni. **Gregorius.**
Equitius vero qui predicto Floren-
tio socius in via fuerat dei magis post
mortem claruit in virtute signorum.
Nam cum multa soleat illius verbis
fidelis de eo narrare miracula, illud

tamen est, precipuum quod usque Longobardorum tempora per vestimentum illius omnipotens Deus assidue dignatur operari. Nam quotiens pluvia deerat et estu nimio terram longa siccitas exurebat, collecti in unum cives urbis illius, eius tunicam levare atque in conspectu Domini cum precibus offerre. Cumque dum per agros exorantes pergerent, repente pluvia tribuebatur, que plene terram satiare potuisset. Ex qua re patuit eius anima quid virtutis intus, quid meriti haberet, cuius foris ostensa vestis iram conditoris averteret. 16

Nuper quoque Capitulum xvi

in parte Campanie vir valde venerabilis Martinus nomine in monte Marsico solitariam vitam duxit, multisque annis in specu angustissimo inclusus fuit. Quem multi ex nostris noverant eiusque actibus presentes extiterunt. De quo multa ipse et beate memorie papa Pellagio predecessore meo et aliis religiosissimis viris narrantibus agnovi. Cuius hoc miraculum primum fuit, quod mox ut se in predicti montis foramine contulit, ex petra eadem, que in semetipsa concava angustum specum fecerat, aque stilla prorupit, que Martino Dei famulo in usu cotidiano sufficeret, nec plus adesset nec minus deesset. Qua in re ostendit omnipotens Deus quantam sui famuli curam gereret, cui vetusto miraculo potum in solitudine ex petra durissima ministraret. Sed antiquus hostis humani generis virtutibus eius vlterius invidens, hunc usitata arte ex suo specu pellere molitus est. Nam amicam sibi bestiam serpentem scilicet ingressus, hunc ab eadem habitatione exterrere conatus est. Cepit enim in speluncam venire solus, eo quod orante se ante illum prosterni, et cum cubante pariter cubare. Sed vir sanctus omnino imperterritus eius ori manum vel pedem extendebat dicens: Si licentiam accepisti ut feriat

ego non prohibeo. Cumque hoc continue per triennium ageretur, die quadam antiquus hostis tanta hac eius fortitudine superatus victus, seque per devexum montis latus in precipitium suspensus dedit, omniaque arbusta loci illius flamma exeunte concremavit. Eo quod montis latus omne combussit, rogante omnipotente Deo monstrare compulsa est quante virtutis esset a quo victus abscedebat. Perpendo queso iste vir Domini in quo montis vertice stetit virtute, qui cum serpente per triennium iacuit securus. Petrus Audivi, paveo. Gregorius Vir iste vite venerabilis inclusionis sue tempore primo decreverat ut ultra mulierem non videret, non quia aspernabatur sexum, sed ex contemplata specie temptationis incurrere metuebat ruinam. Quod quedam mulier audiens audacter ascendit montem, atque ad eius specum impudenter prorupit. At ille paulo longius intuens, et venientem ad se mulieris vestimenta conspiciens, se ad orationem dedit, in terram faciem depressit, et eo usque prostratus iacuit, quousque impudens mulier a fenestra cellule illius fatigata recederet. Que die eodem mox ut de monte descendit vitam finivit, ut ex morte eius sententia daretur intelligi quod valde omnipotenti Deo displicuit, quod eius famulum ausu improbo contristavit. Alio quoque tempore dum multi ad hunc religiosa devotione concurrerent, atque arta esset semita que in devexo montis latere ad eius cellam properantes ducebat, puer parvulus incaute gradiens ex eodem monte cecidit, et usque ad vallem corruit, que sub monte eodem sita quasi in profundo conspicitur. In loco quippe eodem tanta mons altitudine in se excrevit, ut arbusta ingentia que ex eadem valle prodeunt, ex monte aspicientibus quasi frutecta esse videantur. Perturbati itaque sunt cuncti qui veniebant, summaque cura quesitum est, si ubi corpus elapsi pu

potuissent invenire. Nullus enim exstinctum aliud nisi exstinctum crederet. Nullus vel corpus ad terram integrum pervenisse suspicaretur, dum interpositis ubique scopulis dum in partibus discerpi potuisset. Sed requisitus puer in valle inventus est non solum vivus sed etiam incolumis. Tunc cunctis patenter innotuit quod ideo ledi non potuit, quia hunc in casu suo Martini oratio portavit. In specu vero illius magna desuper rupes eminebat, et cum parte exigua monti videretur affixa, Martini celle imminens casum suum quotidie et illius interitum ruitura minabatur. Ad hunc mastator illustris viri amantari nepos cum magna rusticorum multitudine veniens precabatur, ut vir dei de specu eodem dignaretur exire, quatenus ipsam ruituram rupem ex monte potuissent evellere, atque in specu suo dei famulus iam securius habitaret. Sed cum hoc vir dei nequaquam acquiesceret, ei quod posset ut faceret precepit, et ipse in celle sue remotiori se contulit loco. Si tamen moles rueret, dubium non erat quod simul et specum destrueret et Martinum necaret. Itaque dum ea que venerat multitudo conaretur, si posset sine periculo viri dei ingens illud quod desuper incubuerat saxum levare, cunctis videntibus repente res valde admirabilis contigit, quia moles ipsa quam conabantur evellere subito eisdem laborantibus evulsa, ne spelunce Martini tectum tangeret, saltum dedit, et quasi servi dei lesionem fugiens longius cecidit. Quod ad iussum omnipotentis dei angelico ministerio actum nullus ambigit, qui divina providentia disponi omnia fideliter credit. Hic cum primum in eodem se contulit monte, necdum clauso specu habitans, cathena sibi ferrea pedem ligavit, eamque saxo ex parte altera constrinxit, ne ei ultra liceret progredi quam cathene eiusdem quantitas tendebatur.

Quod vir vite venerabilis audiens Benedictus, cuius superius memoriam feci, ei per discipulum suum mandare curavit: Si servus es dei, non te teneat cathena ferri, sed cathena Christi. Ad quam vocem Martinus eandem compedem protinus solvit, sed nunquam postmodum solutum tetendit pedem ultra locum quo hunc ligatum tendere consueverat, atque in tanto se spatio sine cathena coercuit, in quanto et ante ligatus mansit. Qui dum se postmodum in eiusdem loci specu conclusisset, cepit etiam discipulos habere, qui ab eius specu seorsum habitantes ad usum vite aquam de puteo haurire consueverant. Sed funis in qua ad hauriendam aquam situla dependebat crebro rumpebatur. Unde factum est ut eandem cathenam quam ex pede suo vir domini solverat eius discipuli peterent, eamque funi adiungerent, atque in illa situlam ligarent. Ex quo tam tempore contigit ut idem funis quotidie tingeretur aqua et nullomodo rumperetur, quia ut cathenam viri dei funis ille contigit, ipse quoque ad tollerandam aquam ferri fortitudinem traxit.

Petrus Facta multum placent, licet quia mira et multum quia licet recentia. **Gregorius** [illegible]

Capitulum xvii

Nostris modo temporibus quidam vir Quadragesimus nomine Buxentine ecclesie subdiaconus fuit, qui ovium suarum gregem pascere in eisdem Aurelie partibus solebat. Huius valde veridici viri venerabilis narratione res mira innotuit, que secreto fuerat gesta. Is namque ut prediximus dum gregis sui in Aurelia curam gereret, in diebus eisdem vir fuit in monte qui Argentarius vocabatur venerabilis vir, qui habitum monachi quem pretendebat sanctis moribus implebat. Hic itaque ad ecclesiam beati Petri

apostoli ingressus et apostolorum
principis ab eodem monte argen
tario / annis singulis venire consue
uerat atque ad hunc / quadragesimum predictum qua
dragesimum subdiaconem sicut ipse nar
rauit hospitalitatis gracia declinabat
Quadam vero die dum eius hospicium
quod non longe ab ecclesia aberat / intrasset
cuiusdam paupercule mulieris maritus
in eius hospicio degens defunctus
est. Quem ex more lotum vestimentis
indutum et sabano constrictum super-
ueniente vespere sepelire nequiuerunt
Iuxta defuncti igitur corpus vidu
ata mulier sedit quem magnis fleti
bus noctem ducens continuis lame
tacionibus satis faciebat dolori
Cumque hoc diutius fleret ageretur
et flere mulier nullatenus cessaret vir
dei qui receptus fuerat hospicio qua
dragesimo / subdiacono compunctus
ait dolori huius mulieris anima mea con
patitur / rogo surge oremus. Perrexerunt
igitur vterque ad vicinam ecclesiam sese
que pariter in oracionem dederunt Cumque
diucius orassent completa oracione
quadragesimum subdiaconem famulus
dei petiit. Qua completa ab altaris
crepidine puluerem collegit atque cum
eodem quadragesimo ad defuncti cor
pus accessit / sese que ibidem in oracionem
dedit Cumque diucius orasset iam non
sicut ante fecerat compleri oracionem
per subdiaconum voluit sed ipse bene
diccionem dedit statimque surrexit Et quia
dextera manu collectum puluerem gesta
bat / in sinistra pallium quo facies de
functi velabatur abstulit Quod cum
mulier fieri cerneret contradicere vehemen
ter ac mirari quid vellet facere / abla
to itaque pallio diu eo quem collegerat
puluere defuncti faciem fricauit Per
diu dum fricaretur animaret animam
recepit oscitauit oculos suos aperuit
/ seque eleuans resedit quid erga se ageretur

miratus est ac si de graui sompno
excitatus fuisset. Quod dum mulier lame
tis fatigata conspiceret cepit ex gau
dio magno flere / et vocibus amplius
clamare. Quam vir domini modesta prohibi
cione compescuit dicens. Tace tace
Sed si quis vos interrogauerit quomodo factum
fuisset hoc solummodo dicite Quia dominus
ihesus cristus opera sua fecit Dixit que hec
atque ab eius hospicio exiit Quadra
gesimum subdiaconem protinus reliquit
et in loco eodem ultra non apparuit Ipse
enim namque honorem fugiens egit
/ ut ab hijs a quibus visus est in tan
ta virtute nunquam iam in hac vita
videretur / **Petrus** Quid alij
senciant ignoro ego autem cunctis mi
raculis hoc pocius existimo esse gratu
itum / quod ad vitam mortui redeunt eo
rum que anime ad carnem ex occulto revo
cantur **Gregorius** Si visibi
lia attendimus ita necesse est ut credamus
Si vero invisibilia pensamus nimi
rum constat quia maius est miracu
lum predicacionis verbo atque oracionis
solacio peccatorem conuertere quam carnem
mortuam suscitare In isto etenim resus
citatur caro iterum moritura in illo
autem anima in eternum victura Qui
dem propono duos in quo horum existi
mas maiori factum virtute miraculum
Lazarum quippe quem tam fidelem
fuisse credimus carne dominus suscitauit
Paulum vero suscitauit in mente Et
quidem post resurreccionem carnis de lazari
virtute tacetur / nam prius resurreccionis
anime capere vires infirmitas nostra valet
Quanta in sacro eloquio de virtutibus pau
li dicuntur Quod ille eius crudelissime
cogitaciones ad pietatis mollia versa
sunt viscera / quod mori cupit pro fratribus
in quorum prius morte gaudebat / quod
plenus omni scriptura sciuit nichil se scire
iudicauit / nisi cristum ihesum et hunc cruci
fixum / quod pro cristo verberibus libenter

De predicacione et mortuorum sus
citacione quod est maius

De tribus pueris igne non lesis

redditur quem in gladiis insequebatur quia apostolatus honore sublimis est, sed tamen sponte fit parvulus in medio discipulorum. Quod ad celi tercii secreta ducitur, et tamen mentis oculum per compassionem reflectit ad disponendum cubile coniugatorum dicens: Uxori vir debitum reddat, similiter et uxor viro. Quod admiscetur in contemplacione cetibus angelorum, et tamen non aspernatur cogitare atque disponere facta carnalium. Quod gaudet infirmitatibus sibi, quia in contumeliis placet. Quod ei vivere Cristus est et mori lucrum. Quod totum iam extra carnem est quod hoc ipsum quod vivit in carne. Ecce qualem vivit qui ab inferno mentis ad vitam pietatis redyt. Minus est ergo quemquam in carne suscitari, nisi forte ad per conversacionem carnis ad vitam reducitur mentis, ut hoc ei agatur per exterius miraculum quatinus interius conversus vivificetur. Petrus. Valde infra credidi hoc quod modo quam sit incorporaliter sublimius agnovi. Sed queso cepta prosequere, ut dum tempus vacat sine edificacione hora non transeat. Gregorius.

Cap. XVIII

Frater quidam mecum est in monasterio conversatus in scriptura sacra studiosissimus, qui me etate precibat et ex multis que nesciebam me edificare consueverat. Huius itaque narracione didici quod in Campanie partibus intra quadragesimum Romane urbis miliarium nomine Benedictus et quidem etate iuvenis sed moribus gravis et in sancte conversacionis regula se fortiter stringens. Quem Totile regis tempore cum gothi repperissent, hunc incendere cum sua cella molliti sunt. Ignem namque posuerunt, sed instanti arserunt omnia circa, cella vero illius ardere non potuit. Quod videntes gothi et magis sevientes, atque hunc ex suo habitaculo trahentes, non longe aspexerunt succensum clibanum, quem clauserunt. Sed die altero ita illesus inventus est, ut non solum eius caro ab ignibus, sed neque extrema in illo eius vestimenta cremarentur. Petrus. Antiquum trium puerorum miraculum audio, qui proiecti in ignibus lesi non sunt. Gregorius.

Illud ut opinor miraculum ex parte aliqua dissimiliter gestum est. Tunc namque tres pueri proiecti sunt, quos die altero rex inquirens in camino illesis vestibus deambulantes repperit. Ex qua re colligitur quia ignis in quo iactati fuerant, qui eorum vestimenta non contigit, eorum vincula consumpsit, ut uno eodemque tempore in obsequio iustorum et haberet flamma virtutem suam ad solacium, et non haberet ad tormentum. Huic autem antiquo miraculo diebus nostris res similis ex contrario evenit elemento. Nam nuper Iohannes tribunus relacione sua me docuit quod Proculus comes, cum illic adesset cum rege Autherith, eo tempore in loco eodem, ut mira res contigit, affuisse eamque cognovisse testatus est. Predictus etenim tribunus narravit dicens quia ante hoc fere quinquennium, quando apud hanc Romanam urbem alveum suum Tiberis egressus est tantumque crescens ut eius unde super muros urbis influerent atque in ea maximas regiones occuparet, aput Veronensem urbem fluvius Athesis excrescens ad beati Zenonis martiris atque pontificis ecclesiam venit. Cuius ecclesie cum essent ianue aperte, aqua in eam minime intravit. Que paulisper crescens usque ad fenestras ecclesie que erant tectis proxime pervenit. Sicque stans aqua ecclesie ianuam clausit, ac si illud elementum liquidum in soliditatem parietis fuisset immutatum. Cumque essent interius multi inventi, sed aquarum magnitudine ecclesia omni tempore inundata, qua possent egredi non haberent, ubique se siti ac fame

deserere formidarent ad ecclesie ianuam ve
nientes ad bibendum hauriebant
aquam que ut predixi ad usque ad fene
stras excreverat et tamen intra ecclesiam
nullo modo defluebat hauriri itaque
ut aqua poterat sed fluere ut aqua non
poterat stans autem ante ianuam ad
ostendendum cunctis meritum martiris
et aqua erat ad adiutorium et aqua non
erat ad invadendum locum Ergo ad
dicti antiquo ignis miraculo nere p
dixi non fuisse dissimile qui eius pue
rorum et vestimenta non tetigit et vin
cula incendit **Petrus** Mira sunt
valde sanctorum opera que narras
et presentis infirmitati hominum vehemen
ter stupenda Sed quia tantos fuisse
in ytalia audio admirande virtutis
viros nosse velim si aut nullas
eos contigit antiqui hostis insidias
pertulisse aut ex insidiis profecisse

De tentatione diaboli

Gregorius Sine labore certaminis
non est palma victorie unde ergo vic
tores sunt nisi quia antiqui contra
antiqui hostis insidias certaverunt Ma
lignus quippe spiritus cogitationi lo
cutioni atque operationi nostre semper insi
stit si fortasse quid inveniat unde
apud examen eterni iudicis accusator
existat Vis etenim nosse quomodo
ad decipiendum semper assistat XIX

[illegible]

Quidam qui nobiscum sunt res
quas narro nominant atque testantur
Quidam vir vite venerabilis Stepha
nus nomine valerie provincie presbiter
fuit huius nostri Bonifatii diaconi
atque dispensatoris ecclesie natione pro
ximus Qui quadam die de itinere do
mum regressus mancipio suo negli
genter loquens precepit dicens veni
dyabole discalcia me Ad cuius vo
cem mox ceperunt se caligarum corrigie
in summa velocitate dissolvere ut patet
daretur intelligi quia ei ipse qui nominatus
fuerat ad extrahendas caligas dya
bolus obedisset Quod mox ut presbi
ter vidit vehementer expavit magnisque
vocibus clamare cepit dicens Recede
miser recede miser non enim tibi dixi sed
mancipio meo loquutus sum ad cuius
vocem protinus ita ut inveniretur sunt mag
nam ex parte dissolute corrigie remanserunt
Qua ex re colligere antiquus hostis qui
tam presto est in rebus corporalibus quam ni
mis insidiis nostris cogitationibus
insistat **Petrus** Laboriosum val
de est atque terribile contra insidias
semper intendere et velut continue quasi
in acie stare **Gregorius** Labo
riosum non erit si custodiam nostri non
nobis sed superne gratie committimus
ita tamen ut ipsi quantum possumus in pro
tectione vigilemus Cum autem antiquus ho
stis a mente repellitur ex divina lar
gitate plerumque agitur ut non solum timendus
iam non debeat sed ipse a bene viven
tium virtute terreatur **Gregorius**
Ei nemini quare Capitulum XX 20

Magne vir sanctitatis Eleutherius
senex pater cuius superius memoriam
feci testis exstitit in quo hoc intimare cu
ravit quod in Spoletina urbe puella quedam
nobilis cuiusdam primatis filia cele
stis vite desiderio exarsit cui is qui prodesse
se ad virum vite conatus est Sed conte
mpto patre conversationis habitum suscepit Qua
ex re factum est ut eam pater suus exhere
dem faceret nichil quoque ei aliud nisi sex vi
lissimas possessiunculas largiretur Cuius de
votione cepit apud eam multe
nobiliores alie puelle convenire atque omni
potenti deo dicata virginitate servire
Quadam vero die idem Eleutherius
abbas vir vite venerabilis ad eam gratia
exhortationis atque edificationis accessit
et cum ea colloquens de verbo dei sedebat
tunc repente ex eodem fundo quem in
se vinysque a patre acceperat tunc Remi
rusticus rusticus veniens quidam ante
eos assistit maligno spiritu correptus

cecidit, fatigari quoque mugitibus stridoribus atque balatibus cepit. Tunc sanctimonialis femina surrexit atque irato vultu magnis clamoribus impetum dicens: Exi ab eo miser, exi ab eo miser. Ad cuius vocem mox per os vexati dyabolus respondit dicens: Et si de isto exiero, in quem intrabo? Casu autem iuxta porcus parvulus pascebatur. Tunc sanctimonialis femina precepit dicens: Exi ab eo et in hunc porcum ingredere. Qui statim de homine exiit, porcum quem iussus fuerat invasit, occidit et recessit.

Petrus Vellem nosse si saltem porcum concedere sancto viro debuit.

Gregorius Proposite regule nostre actionibus sunt facta veritatis. Quod etenim redemptori nostro a legione que hominem tenebat dictum est: Si eicis nos, mitte nos in gregem porcorum, qui hanc et ab homine expulit et in porcos ire et eos quoque in abissum mergi concessit. Ex qua re etiam hoc colligitur quod absque omnipotentis dei concessione nullam malignus spiritus contra hominem potestatem habeat, qui in porcos intrare non potuit nisi permissus. Illi ergo necesse est ut spontanee subdamur, cui et adversa omnia subiciuntur invita, ut tanto invictis hostibus potiores simus, quanto cum auctore omnium unum efficimur per humilitatem. Sed quid autem mirum si electi quique in carne positi multa faciunt mirabiliter, quorum ipsa quoque ossa mortua plerumque in multis miraculis vivunt. Capitulum XXI

In Valerie namque provincia res hec gesta est quam narro, quam bone memorie abbatis mei relatione Valentionis cognovi. Ibi etenim quidam venerabilis sacerdos erat, qui cum clericis suis dei laudibus bonisque operibus intentus sancte conversationis vitam ducebat. Hic superveniente autem sue vocationis die defunctus est atque ante ecclesiam sepultus. Eidem vero ecclesie caule inhebant ovium atque idem locus in quo sepultus est ad easdem oves tendentibus pervius erat. Quadam autem nocte cum clericis suis intus etiam psallentibus fur venisset, ut ingressus caulas furtum faceret, vervetem tulit et concitus exiit. Cum vero pervenisset ad locum ubi vir domini sepultus erat, repente hesit et gressum movere non potuit. Vervetem quidem de collo deposuit eumque dimittere voluit, sed manum laxare non valuit. Cepit igitur miser stare cum preda sua reus et ligatus. Volebat vervetem dimittere, volebat egredi cum vervete, sed nec poterat. Miro itaque modo fur, qui vivus videri timebat, hunc mortuus tenebat. Cumque ita gressus manusque illius fuissent obstricte, immobilis constitit. Facto autem mane, completis quoque laudibus dei, ab ecclesia egressi sunt clerici et invenerunt ignotum hominem vervetem in manu tenentem. Res venit in dubium utrum vervetem tolleret an offerret. Sed cito reus citius indicavit penam. Mirati omnes quia ingressus fur viri dei meritis ad predam suam stabat ligatus. Qui mox se pro eo in precibus in orationem dederunt suisque precibus vix obtinere valuerunt ut qui res eorum venerat rapere mereretur saltem vacuus exire. Itaque fur qui diu steterat cum preda captivus quandoque exiit vacuus et liber.

Petrus Apparet quante sit super nos dulcedinis omnipotens deus, cuius erga nos sunt tam iocunda miracula.

Gregorius Prenestine urbi etc. Capitulum XXII

Prenestine urbi mons preminet in quo beati Petri apostoli monasterium situm est. virorum dei quorum relatione adhuc in monasterio posito audisse me contigit magnum hoc quod narro miraculum, quod eiusdem monasterii monachi se nosse testabantur. In eo namque monasterio fuit pater vite venerabilis, qui quendam monachum nutriens usque ad bene vivendos perduxit mores. Cumque hunc in timore domini

Contra furta

videt exivisse, in eodem sibi monaste-
rio presbiterum fecit ordinari. Cumque
post ordinationem suam, quia non longe
abesset eius exitus, ei per revelationem
indicatus est, a predicto amico preposito monasterii
petiit quatinus ei concederet ut sibi se-
pulchrum pararet. Cui ille respondit: Ante te
ego quidem moriturus sum, sed tamen va-
de et sicut vis prepara sepulchrum tuum.
Recessit igitur et preparavit. Cumque non post
multos dies senex pater febre perveniente
ad extrema pervenit, atque assistenti pre-
sbitero precepit dicens: In tuo sepulchro
me pone. Cumque ille diceret: Scis quia
modo te secuturus sum, utrosque nos capere
non potest. Abbas prius respondit dicens:
Ita fac ut dixi, quia sepulchrum tuum am-
bos nos capiet. Defunctus itaque est
atque in sepulchro eodem quod sibi pre-
sbiter paraverat mortuus positus. Mox
quoque et presbiterum corporis languor secutus
est, quo languore crescente citius presbiter
vitam finivit. Cumque ad sepul-
chrum quod sibi ipse paraverat corpus
illius functi a fratribus deductum aperto
eodem sepulchro viderunt omnes qui
aderant locum non esse ubi poni po-
tuisset, quia corpus patris monasterii
quod illic ante positum fuerat omne
illud sepulchrum tenebat. Cumque hi eos
qui presbiteri corpus detulissent, fratrem
sibi difficultatem inde ut sepeliendi
omnes: En pater ubi est quod dixisti
quia sepulchrum istud ambos nos capiet?
Ad cuius vocem subito cunctis vi-
dentibus abbatis corpus, quod illic
ante positum fuerat et supinum iace-
bat, se vertit in latere, et vacantem
sepulchri locum ad sepeliendum corpus
presbiteri prebuit. Et quia utrosque ille
locus capet sicut vivus promiserat
mortuus implevit. Sed quia hoc quod
predixi apud Prenestinam urbem in beati
Petri apostoli monasterio gestum est, vis ne
aliquid etiam in hac urbe de eius ecclesie
custodibus, ubi sacratissimum eius cor-
pus est positum, audire? **Petrus.**
Volo atque id ut fiat magnopere de-
precor. **Gregorius.** Cap. xxiii.
Adhuc super sunt aliqui qui Theo-
dorum eius ecclesie custodem noverunt,
cuius narratione innotuit res que ei con-
tigit valde memorabilis. Qui quadam
nocte diluculo ad meliorandum luminaria
lumina luminaria surre-
xisset, ex more ligneis gradibus sub
lampade positis stabat et lampade
refovebat lumen, cum repente beatus Pe-
trus apostolus in stola candida deorsum
in pavimento constitit, ei que dixit: O Theo-
dore, quare tam citius surrexisti? Quo
dicto ab oculis aspicientis evanuit.
Sed tantus in eo pavor increvit ut to-
ta in illo corporis virtus deficeret, et per
dies multos de stratu suo surgere non
valeret. Qua in re quid aliud idem beatus
Petrus apostolus servientibus sibi voluit
nisi perpendam sui respectus ostendere, quia
quicquid pro eius veneratione agerent,
ipse hoc pro mercede retributionis sine inter-
missione semper videret. **Petrus.**
Mirum hoc non tam apparet quod
visus est, sed quia is qui
eum vidit tam sanus esse egrotavit.
Gregorius. Quid super hoc miraris
Petre? Numquid non meministi
quia cum Daniel propheta magnam illam ac
terribilem visionem vidit, et qua eius vis-
ione contremuit, primus adiungit: Et ego Dan-
iel langui et egrotavi per dies plurimos. Caro
enim ea que sunt spiritus capere non valet, et
dum nimirum humana mens ultra humana vires
se ad videndum ducitur, necesse est ut hoc car-
neum vasculum quod ferre tale pondus
non valet infirmetur. **Petrus.** Sen-
tentiam cogitationis mee aperta ratio
dissolvit. **Gregorius.** C. xxiiii.
Alius quoque illic non ante longa
tempora sicut nostri seniores ferunt

Custos ecclesie abundius dictus est magne humilitatis atque gravitatis vir ita omnipotenti deo fideliter famulans / ut idem beatus petrus apostolus signis ostenderet quam de illo haberet estimationem Nam enim quedam paralitica in eius ecclesia permanens et manibus repens / et dissolutis renibus corpus per terram trahebat Peciitque ab eodem beato petro apostolo peteret ut sanari mereretur nocte quadam ei per visionem astitit / et dixit vade ad abundium mansionarium et roga illum et ipse te saluti restituat Cumque illa de tanta visione certa esset cepit huc illuc que per ecclesie loca trahere se ut quis esset abundius investigaret Cum repente factus est ipse obviam quem querebat ei que dixit Rogo te pater indica mihi quis est abundius custos Cui ille respondit Ego sum At illa inquit Pastor et nutritor noster petrus apostolus ad te me misit / ut ab infirmitate ista liberare me debeas Cui ille respondit Si ab ipso missa es surge eamque manu tenuit et eam in statu suo protinus erexit Sicque ex illa hora cuncti eius corporis nervi omnes / ac membra solidata sunt ut solutionis illius signa ulterius nulla remanerent Sed si cuncta que in eius ecclesia gesta cognovimus evolvere conamur ab omni iam procul dubio conticescere debemus Unde necesse est ut ad modernos patres / ignotam vitam per ytalie provinciam dilatavit narrationis nostre sermo torqueatur

Capitulum XXV

Nuper in samnina civitate quidam venerandus vir menas nomine solitariam vitam ducebat / qui ante hoc multis cognitus ante hoc fere est decennium defunctus De cuius opere narrationem venerabilium antiquorum non profero / quia pene tot mihi eius vita testes sunt quot samnina provincia homines habet / Hic itaque cum nichil ad usum suum aliud aliquid nisi pauca vascula apium possideret / hunc cum longobardus quidam eiusdem apibus rapina voluisset ingredi primus / ab eodem viro illico verbis increpatus est / et mox per malignum spiritum ante eius vestigia vexatus Unde actum est ut sicut apud omnes incolas / ita etiam apud ipsam barbarem gentem eius celebre nomen haberetur / nullaque ultra presumeret eius cellulam intrare nisi humilis Sepe vero ex vicina silva venientes ursi apes eius comedere conabantur Quos igitur deprehensos ferula quam portare in manu consueverat cedebat Qui cum eius in manibus bestie rugiebant et fugiebant Et que gladios formidare non poterant ex eius manu ictus ferule pertimescebant Huius studium fuit nichil in hoc mundo habere nil querere / omnes qui ad se casu veniebant ad eterne vite desideria accendere Si quos autem quorumlibet culpas agnosceret nullatenus ab increpatione parceret sed amoris igne succensus sustinere debat in eis per linguam ferire Consuetudinem vero vicini vel longe positi eiusdem loci accole fecerunt / ut diebus singulis per ebdomadam omnes quisque ei oblationes suas transmitteret / ut esset quod ipse ad se venientibus offerre potuisset Quodam vero tempore possessor quidam Carterius nomine immundo desiderio devictus quandam sanctimonialem feminam rapuit / sibique illicito coniugio coniunxit Quod ut vir dei cognovit ei per quos potuit que fuerat dignus audire mandavit Cumque ille sceleris sui conscius timeret / atque ad virum dei nequaquam accedere presumeret / ne forte asperius hunc ut delinquentes solebat increparet Fecit quoque oblationes suas cum aliorum oblationibus misit / ut eius munera saltem nescie

do sustinuerat. Sed cum ora[ta] coram
eo fuissent oblationes omnes de por-
tate vir dei tacitus sedit, sigillatim
omnes considerare studuit, et omnes
alias eligens atque seorsum ponens
oblationes quas isdem clericus
transmiserat per spiritum sanctum cognouit
spreuit et abiecit dicens: Ite et dici-
te ei: Oblationem tuam omnipotenti deo
tulisti et vis tuas oblationes transmi-
sisti. Ergo tuam oblationem non accipio quia
suam abstulisti deo. Qua ex re factum
est, ut pueros quoque magnus timor
inuaderet, cum vir dei tam sciens de
absentibus indicaret. **Petrus**
Multos horum suspicor martirium
subire potuisse, si eos tempus persecucio-
nis inuenisset. **Gregorius** Duo
sunt petre genera martirij, vnum in
occulto, alterum quoque in publico.
Nam et si persecucio desit exterius mar-
tirij meritum in occulto est, cum virtus ad
passionem prompta flagrat in
animo. Martirium enim esse posse et sine
passione martirium testatur in Euangelio do-
minus, qui zebedei filiis adhuc pre
infirmitate mentis maiora sessionis
loca querentibus dixit: Potestis bi-
bere calicem quem ego bibiturus sum?
Cui cum respondent: Possumus, continuo
ait: Calicem quidem meum bibetis, sedere
autem ad dexteram meam vel ad sinistram
non est meum dare vobis. Quid enim
nomine calicis nisi passionis poculum
signat? Et cum procul dubio constat quia
Jacobus in passione occubuit, Johan-
nes in pace ecclesie quieuit, manifestat
colligitur esse, et sine aperta passione
martirium quando et ille calicem bibe-
dicitur qui ex persecucione mortuus
non est. De his autem talibus tamen
qui viris quorum superius mentionem
feci, cur dicamus, quia si persecucionis

tempus existeret martires et in hac morte
non potuissent, qui occulti hostis insidi-
as tollerantes, et nos ex in hac mundo
aduersarios diligentes, cunctis carna-
libus desideriis resistentes, per hoc quod
se omnipotenti deo in corde mactauerunt,
etiam pacis tempore martires fuerunt. Dum
nostris modo temporibus viles quoque et secula-
ris vite personas de quibus nil celeste
presumi posse videbatur, oborta oc-
casione contigit ad coronas martirij
peruenisse. Nam ante hos fere annos xv.
Sicut hii testantur qui interesse potuerunt
quadraginta rustici a longobardis
capti carnes immolaticias comedere
compellebantur. Qui cum valde resisterent
et contingere cibum sacrilegum nollent, Lon-
gobardi cepere cum eos temerarent nisi
immolata comederent eis mortem minari.
At illi eternam vitam potius quam presentem
ac transitoriam diligentes fideliter persistentes
atque in sua constancia simul omnes occisi
sunt. Quid ergo isti nisi veritatis
martires fuerunt, qui ne vetitum comedendo
conditorem suum offenderent, et elegerunt
gladiis finire vitam. Eodem tempore
fere quadringentos captiuos alios
Longobardi tenuissent, more suo immola-
uerunt caput capre diabolo, hoc est
currentes per circuitum et carmine nefando
dedicantes. Cumque illud ipsi prius
submissis ceruicibus adorarent, eos quoque
quos ceperant hoc adorare pariter compelle-
bant. Sed ex eisdem captiuis maxima
multitudo, magis eligens moriendo ad vi-
tam immortalem tendere, quam adorando vi-
tam mortalem tenere, obtemperare iussis sa-
crilegis noluit, et ceruicem quam semper
creatori flexerat creature inclinare con-
tempsit. Vnde factum est ut hostes qui
eos ceperant grauissima iracundia accensi cunc-
tos gladiis interficerent, quos in errore
suo participes non habuerunt. Quid ergo

mirum si erumpente persecutionis tempore
illi martires esse potuissent / qui in ipsa
quoque pace ecclesie semetipsos affligendo
semper angustam martirii tenuerunt viam
Quid itaque persecutionis articulo hii
etiam mererentur martirii pall palmam
accipere qui in pace ecclesie latas huius seculi
vias sequi videbantur. Nec tamen hoc quod
de eisdem electis viris diximus de cunctis
iam quasi ex regula tenemus. Nam
cum persecutionis tempus aperte irruit sicut
plerique subire martirium possunt / qui etiam
in pace ecclesie despicabiles videbantur
Ita non numquam in debilitate formidinis
corruunt qui in pace prius ecclesie fortes
stare credebantur. Sed eos de quibus pro-
ximi martires fieri potuisse fatemur
quia hoc iam ex eorum fine colligitur. Quia cade-
re nec in aperta persecutione potuerunt hii
de quibus constat quia et usque ad finem
vite in occulta animi virtute persisterunt

Petrus Ut astruis ita est. Sed super
indignos nos divine misericordie dispensationem
miror / quia Longobardorum sevitia ita
iam moderatur ut eorum sacerdotes sacri-
legos / qui esse se fideles quasi victores
vident / orthodoxorum fidem persequi min-
ime permittat.

Gregorius C xxvi

Hoc petre facere plerumque
conati sunt sed eorum sevitie
miracula superna restiterunt. Unde unum
narro miraculum / quod pro Bonifacio in fratrem
nostri mei monasterii qui usque per qua-
driennium / cum Longobardis fuit et hoc
ante triduum cognovi. Cum ad Spole-
tanam urbem Longobardorum episcopus scilicet
Arrianus ingressus fuisset et locum
ubi sollemnia sua ageret non haberet ce-
pit ab eiusdem civitatis episcopo ecclesiam petere
quam suo errori dedicaret. Quod dum
valde episcopus negaret idem qui venerat
Arrianus beati Pauli apostoli ecclesiam
comminus sitam se die altero violenter
intraturum esse professus est. Quod
eiusdem ecclesie custos audiens festinus
cucurrit seras muniit. Facto autem
vespere lampades omnes extinxit seque in
interioribus munitionibus abscondit. In
ipso autem subsequentis lucis crepusculo
Arrianus episcopus collecta multitudine
advenit clausas ecclesie ianuas effringere
paratus. Et repente simul cuncte regie
divinitus concusse abiectis longius
seris aperte sunt. Atque cum magno sonitu
omnia ecclesie claustra patuerunt effuso
desuper lumine et omnes que extincte fue-
rant lampades accense sunt. Arriana
vero episcopus qui vim facturus advenerat
subita cecitate percussus est. Atque alie-
nis manibus ad suum habitaculum est re-
ductus. Quod dum Longobardi in eadem
regione omnes agnoscerent nequaquam ulterius
presumpserunt catholica loca temerare
Miro etenim modo res gesta est ut
quia eiusdem Arriani causa lampa-
des in ecclesia fuerant extincte uno eo-
demque tempore et ipse lumen perderet et in ecclesia lu-
men rediret. Sed neque hoc sileam quod
ad eiusdem Arriane Arriane hereseos
dampnationem in hac urbe ante biennium
pietas superna monstravit. Ex his
quippe que narro aliud populus agnovit
aliud autem sacerdotes et custodes ecclesie se
audisse testantur. Arrianorum ecclesia
in regione urbis huius / que Subura
dicitur cum clausa usque ante biennium permansis-
set placuit ut in fide catholica intro-
ductis illic beati Sebastiani et sancte
Agathe martirum reliquiis dedicari debuisset
quod et factum est. Nam cum magna populi
multitudine venientes et omnipotenti
domino laudes canentes / ecclesiam eandem
ingressi sumus / atque in ea missarum
sollemnia celebrarentur et pre eiusdem loci
angustia populus / et turba se comprimeret
quidam ex eis / qui extra sacrarium stabat

porcus subito inter suos pedes huc
illucque discurrere sensit, qui dum
viciscumque[?] peteret, et cunctis se stantibus
indicaret. Idem porcus ianuas
ecclesie petiit et omnes per quos exiit
in admirationem commovit, sed videri non
potuit a quibus sentiri potuisset. Quod id-
circo divina pietas ostendit, ut cunctis pate-
ret quia de loco eodem immundus ha-
bitator exiret. Peracta igitur missarum
celebratione recessimus, sed adhuc nocte
eadem magnus in eiusdem ecclesie
tectis strepitus factus est, ac si in hisdem
aliquis errando discurreret. Sequente autem
nocte gravior sonitus excrevit, ita ut
subito tanto horrore insonuit, ac si
illa ecclesia a fundamentis fuisset eversa,
et protinus recessit. Et nulla ulterius
inquietudo antiqui hostis apparuit,
sed per terrorem sonitus sui quem
fecit innotuit a loco quem diu tenuerat
quam coactus exiret. Post paucos autem
dies in magna serenitate aeris super
altare eiusdem ecclesie nubes celitus des-
cendit, suoque illud velamine operuit,
omnemque ecclesiam tanto terrore ac suavi-
tate odoris replevit, ut patentibus
ianuis nullus illic presumeret intrare,
et sacerdotes atque custodes, vel hi qui
ad celebranda missarum sollempnia
venerant, rem videbant, ingredi minime
poterant, et suavitatem mirifici odoris
trahebant. Die vero alio cum in ea lam-
pades sine lumine dependerent, emis-
so divinitus lumine sunt accense. Atque
post paucos itidem dies cum expletis
missarum sollempniis extinctis lampa-
dibus custos ex eadem ecclesia egressus
fuisset, post paululum intravit et lampa-
des quas extinxerat lucentes reperit,
quas negligenter extinxisse se credidit,
atque eas iam sollicitius extinxit, et e-
grediens clausit ecclesiam. Sed post trium ho-
rarum spatium regressus lucentes lam-
pades quas extinxerat invenit, ut videlicet
ex ipso lumine aperte claresceret, quia locus
ille de tenebris ad lucem venisset. **Petrus**

Et si in magnis sumus tribulationi-
bus positi, quia tamen de conditore nostro non
sumus omnino despecti testantur ea que
audio eius stupenda miracula. **Gregorius**

Orammus sola[?] Cap XXVII 21

que in italia gesta sunt narrare
decreveram, sed ne tamen ut pro ostenden-
da eiusdem Arriane heresis dampnatione
transeamus vero ad Hispanias, atque inde per
Africam ad Italiam redeamus. **Petrus**

Perge quolibet, nam letus ducor, letus
reducor. **Gregorius** Sicut multo-
rum qui ab Hispaniarum partibus veniunt rela-
tione cognovimus, nuper Hermenigildus
rex, Levigildi regis Wisigothorum filius,
ab Arriana heresi ad catholicam fidem viro
reverendissimo Leandro Hispalitano episcopo
dudum mihi in amicitiis familiariter iuncto pre-
dicante conversus est. Quem pater Arrianus
ut ad eandem heresim rediret et premiis
suadere et minis terrere conatus est. Cumque
ille constantissime responderet numquam se veram
fidem posse relinquere quam semel agno-
visset, iratus pater privavit eum regno rebus-
que omnibus expoliavit. Cumque nec sic virtu-
tem mentis illius emollire valuisset, in arta
illum custodia concludens, collum manusque
illius ferro ligavit. Cepit itaque Herme-
nigildus rex iuvenis terrenum regnum
despicere, et forti desiderio celeste querens in ci-
liciis iacens vinculatus omnipotenti deo ad
confortandum se preces effundere, tantoque se
sublimius sublimiorem gloriam transeuntis mundi
despicere, quanto et religatus agnoverat nil
fuisse quod potuit auferri. Superveniente
autem paschalis festivitatis die intempeste
noctis silentio perfidus pater ad eum Arrianum
episcopum misit, ut ex eius manu sacrilege conse-
crationis communionem perciperet, atque per hoc ad patris

gratiam redire meretur Sed vir deo de-
ditus arriano epo venienti exprobrauit
ut debuit eius q3 a se pfidiam dignis
increpacionibus repulit quia et si ex-
terius iacebat ligatus apud se tamen
in magno mentis culmine stabat securus
Ad se itaq3 reuerso epo arriano pater
infremuit statimq3 suos appatitores
misit qui constantissimum confessorem dei
illic ut iacebat occiderent quod et factum
est Nam mox ut ingressi sunt securim
cerebro eius infigentes vitam corporis
abstulerunt hoc q3 de eo valuit perime-
re quod ipsi quoq3 qui peremptus est in se con-
stiterat despexisse Sed pro ostendenda vera
eius gloria superna non defuere miracula nam
cepit in nocturno silencio psalmodie cantus
ad corpus eiusdem regis et martyris audiri
audiri atq3 ideo veracius regis quia martyris
Quidam etiam ferunt quod illic nocturno tempore ar-
dentes lampades apparebant vnde factum
est quatenus corpus illius ut videlicet
martyris iure a cunctis fidelibus venerari
debuisset Pater vero pfidus et parricida
commotus penitencia hoc fecisse doluit nec
tamen usq3 ad optinendam salutem peruenit
Nam quia vera esset catholica fides agno-
uit sed gentis sue timore perterritus
ad hanc peruenire non meruit Qui oborta
egritudine ad extrema perductus leandro
epo quem prius vehementer afflixerat re-
charedum regem filium suum quem in sua
heresi relinquebat commendare curauit
ut in ipso quoq3 talia faceret qualia
in fratre illius suis exhortacionibus fe-
cisset Qua commendacione expleta de-
functus est post cuius mortem recharedus
rex non patrem pfidum sed fratrem martyrem
sequens ab arriane heresis prauita-
te conuersus est totamq3 wisigothorum
gentem ita ad veram perduxit fidem ut nul-
lum in suo regno militare permitteret

qui regno dei hostis existere per hereticam
linguam non timeret Nec mirum quod predica-
tor veritatis frater eius existit quia frater eius est martyr
cuius hunc quoq3 merita adiuuant ut
ad omnipotentis dei gremium tam mul-
tos perducat qua in re considerandum
est nobis quia hec totum agi nequaquam possi-
si hermenegildus rex mortuus per
pro veritate non fuisset Nam sicut scriptum
est Nisi granum frumenti cadens in terram
mortuum fuerit ipsum solum manet Si
autem mortuum non fuerit multum fructum
affert hoc fieri videmus in membris quod
factum scimus in capite In wisigotho-
rum etenim gente vnus mortuus est ut
multi viuerent et dum vnum granum fideli-
ter cecidit ad optinendam fidem animarum
seges multa surrexit **Petrus** Re-

Res mira et nostris stupenda temporibus
Gregorius **A**estimam quoq3
temporibus augusti dum contra catholi-
corum vitam ex hortata a wandalis
arriana persecucio in affrica vehe-
menter insaniret quidam in defensione
veritatis epi fortiter persistentes ad me-
dium sunt deducti quos wandalorum
rex verbis ac muneribus flectere ad pfidi-
am non valens tormentis se frangere pos-
se credidit Nam eis in ipsa defensi-
one veritatis silencium indiceret nec
tamen ipsi contra pfidiam tacerent ne tacen-
do forsitan consensisse viderentur Ra-
ptus in furore rex eorum linguas ab-
scidi radicitus fecit Res mira et mul-
tis nota senioribus quia ita postea pro
defensione veritatis etiam sine linguis
loquebantur sicut prius uti linguis loqui
consueuerant **Petrus** **M**irandum
valde est et vehementer stupendum **Gre**

Scriptum petre est de vnigenito
filio patris In principio erat verbum

Et verbum erat apud deum et deus erat
verbum. De cuius ex virtute sub ingenti
miraculo perempti facti sunt. Quid ergo
mirum si verba edere sine lingua
potuit pro verbo quod linguam fecit.
Petrus Placet quod dicis. Gregorius
Hunc itaque eo tempore perfugii ad con
stantinopolitanam urbem ve
nit. atque eo tempore quo pro explendis ec
clesie causis ad principem responsa fungebar
sub ipsum seniorem quendam episcopum repperi
qui adhuc eos sine linguis vidisse
testabatur. ita ut aperto ore clama
rent. Ecce videte quia linguas non
habemus et loquimur. Videbatur enim
a respicientibus ut ferebatur. quia abs
cisis radicitus linguis quasi quoddam
barathrum patebat in gutture. et in ore
vacuo plena integraque verba formabantur.
Quorum ex illis unus in luxuriam
lapsus mox privatus est dono mi
raculi. recto videlicet dei omnipotentis iudicio
ut qui carnis continentiam servare negle
xerat sine lingua carnea non haberet
verba virtutis. Sed hec nobis pro
nunc heresios narratione dixisse
sufficiat. Nunc ad ea que nuper in yta
lia gesta sunt redeamus. C xxviii
Eleutherius autem cuius superius memoriam
feci clarissimus pater monasterii beati Mar
ci evangeliste urbis Spoletane situm est.
diu mecum est in hac urbe in meo mo
nasterio conversatus ibique defunctus est.
Quem sui discipuli ferebant orando mor
tuum suscitasse. Vir autem tante simpli
citatis erat et compunctionis quod dubium
non est quod ille lacrime ex tam humili
simplici mente edite apud omnipo
tentem deum multa obtinere potuissent.
Cuius ego aliquod miraculum narro quod
inquisitus ipse simpliciter fatebatur.
Quadam namque die dum iter carperet

facto vespere dum ad succedendum locus de
esset in monasterium virginum devenit. In
quo quidam parvulus puer erat quem
malignus spiritus omni nocte vexare
consueverat. Sed sanctimoniales femine viri
dei susceptione eum rogaverunt dicentes
Tecum pater iste puer hac nocte maneat.
Quod ipse benigne suscepit secum quod
eum nocte eadem iacere permisit. Facto autem
mane ceperunt sanctimoniales femine cum
patrem diligenter inquirere si quid puer
quem dederunt nocte eadem fecisset. Cum
miratus cur ita inquirerent respondit nihil.
Tunc ille eiusdem pueri causam mo
tuerit et quod malignus spiritus ab eo nocte rece
deret indicaverunt summopere postulantes
ut hunc secum ad monasterium tolleret quia
iam vexationem illius videre non possent.
Consensit senex et puerum ad monasterium
duxit. Cum in eum multo tempore in monasterio
fuisset et ad hunc aliquatenus hostis ac
cedere minime presumpsisset eiusdem senis
animus de salute pueri immoderatius per
letitiam tactus est. Nam coram positis
fratribus dixit fratres diabolus
sororibus cum illis fratribus iocabatur.
At vero ut ad servos dei ventum est ad
hunc puerum accedere minime presumpsit.
Post quod verbum hora eadem at
momento eodem idem puer coram cunctis fra
tribus diabolo invadente vexatus est.
Quo viso senex protinus se in lamentum
dedit. Quem dum diu lugentem fratres
consolari voluissent respondit dicens Cre
dite mihi quia in nullius mundi ore hoc
panis ingredietur nisi puer iste a demo
nio fuerit ereptus. Tunc se in orationem
cum cunctis fratribus stravit et eo usque ora
tum est quousque puer a vexatione
sanaretur. Nam tam perfecte sanatus
est ut ad eum malignus spiritus acce
dendi ausum ulterius non haberet. Petrus
Credo quod ei elationis pura subrepsit

eiusque discipulos omnipotens deus
sed illius voluit esse adiutores
Gregorius Ita quidem nam
pondus miraculi solus portare non
potuit quod inter fratres fecit et probavit
quanta virtutis esset
in semetipso expertus sum Nam cum
quodam tempore in monasterio positus in
assidua vitalium partium crebrisque an
gustiis per horarum momenta ad exitum
propinquarem quam medici greco eloquio
sincopin vocant et nisi frequenter me
fratres cibo reficerent funditus vitalis
spiritus intercidi videbatur Paschalis
supervenit dies cum sacratissimo sabbato
in quo omnes et parvuli pueri ieiunant
ego ieiunare non possem cepi plus
merore deficere quam infirmitate Citius
cumque consilium tacitus inveni ut eundem
virum dei secreto in oratorium ducerem
eique peterem ut omnipotenti deo ad ie
iunandum virtus daretur suis aput
omnipotentem deum precibus obtineret
obtineret Quod et factum est nam mox ut
oratorium ingressi sumus a me humiliter
postulatus sese cum lacrimis in orationem
dedit Et post paululum completa oratione
exiit Sed ad vocem benedictionis illius
virtutem tantam meus stomachus
accepit ut mihi funditus cibus et egri
tudo a memoria tolleretur Cepi mirari
quis essem et quis fuerim quia cum
ad animum redibat infirmitas nichil in me
ex his que meminieram recognoscebam
Cumque circa dispositionem monasterii oc
cupata mens esset obliviscebar funditus
egritudinis mee Si vero ut dixi ad me
moriam rediret egritudo tam forte
me cum esse sentirem mirabar si non co
medissem Cum ad vesperam veniens
tante me inveni fortitudinis ut si vo
luissem ieiunium usque in diem alterum
transferre potuissem Sicque factum est
ut in me probarem ea certa que de illo
esse quibus minime ipse interfuissem **Pe
trus** Quia eundem virum ma
gne compunctionis fuisse dixisti ipsarum
lacrimarum vim largius addiscere cu
pio Unde queso ut mihi quot sunt genera
compunctionis edisseras **Gregorius**
In multis speciebus divisa compunctio dividitur quando sin
gule queque a penitentibus culpe plan
guntur Unde et ex voce quoque penitentium
Ieremias ait Divisiones aquarum deduxit
oculus meus Principaliter vero compuncti
onis genera duo sunt quia deum sitiens
anima prius timore compungitur post
amore Prius enim sese in lacrimis affi
cit quia dum malorum suorum recolit
molem pro his perpeti eterna supplicia per
timescit At vero cum longa meroris an
xietudine fuerit formido consumpta quedam
iam de presumptione venie securitas na
scitur et in amorem celestium gaudi
orum animus inflammatur Et qui prius
flebat ne duceretur ad supplicium post
modum flere amarissime incipit quia
differtur a regno Contemplatur etenim
mens qui sint illi angelorum chori que
ipsa societas bonorum spirituum que ma
iestas eterne visionis dei et amplius
plangit quia a bonis perhennibus
deest quam flebat prius quia mala
eterna metuebat Sicque fit ut perfecta
compunctio trahat animum ad compunc
tionem dilectionis Quod bene in sacra veraci
historia figurata narratione descri
bitur que ait quia Axa filia Caleph
sedens super asinam suspiravit Cui dixit
pater suus Quid habes At illa respondit
Da mihi benedictionem terram australem
et arentem dedisti mihi iunge et irriguam
Dedit ei pater suus irriguum superius et ir
riguum inferius Axa quippe super asi
nam sedet cum irrationabilibus carnis

Exemplum de ieiunio [left margin, beside "cumque consilium tacitus inveni"]

[illegible] [right margin, beside "In multis speciebus"]

Nota [quot] sunt genera compunctionis [right margin, beside "Principaliter vero compuncti-"]

sue motibus anime presidet. Prius hunc
inspirans apud eum inriguum petiit
quia a creatore suo terram cum magno ge
mitu quendam est lacrimarum gratiam.
Sunt namque nonnulli qui iam dono non
percepto libere per iustitiam loquuntur, op
pressos tuentur, indigentibus possessa tribuunt,
ardorem fidei habent, sed adhuc gratiam
lacrimarum non habent. Hii nimirum terram
australem habent, sed adhuc inriguam in
digent, quia in bonis operibus positi
in quibus magni atque fervidi sunt,
oportet enim ut aut timore supplicii
aut amore regni celestis mala etiam que
ante perpetraverunt deplorent. Sed quia ut
dixi duo sunt compunctionis genera, dedu
ci pater suus inriguum superius et irri
guum inferius. Irriguum quippe superius
accipit anima cum sese in lacrimis celestis
regni desiderio affligit. Irriguum vero
inferius accipit cum inferni supplicia fle
do pertimescit. Et quidem prius irriguum
inferius ac post irriguum superius datur.
Sed quia compunctio amoris dignitate
preeminet, necesse fuit ut prius irriguum
superius et post irriguum inferius comme
morare debuissem. **Petrus** Pla
cet quod dicis. Sed post quam tam ve
nerande vite Eleutherium huiusmodi
fuisse dixisti, libet inquirere si huiusmodi
nunc esse credendum est aliquos electos.

Gregorius Cap XXXV

Floridus Tiburtine civitatis episcopus,
vite venerabilis atque sanctitatis, di
lectionis vestre ignotus non est. Hic
non esse apud se presbiterum quendam Aman
tium nomine precipue simplicitatis nar
ravit virum. Hunc et circa virtutis
prebebat ut apostolorum more manum super
egros ponat et salutem restituat, et
qualibet vehemens egritudo sit, a tactu
illius abscedat. Hunc hoc etiam habere
miraculum adiunxit, quia in quolibet

loco quamvis immanissime asperitatis
serpentem repperit, mox ut eum signo crucis
signavit extinguitur, ita ut virtute crucis
quam vir dei digito adhibuit eodem die
disruptis visceribus moriatur. Qui si
quando serpens in foramine fugit, signo crucis
os foraminis benedixit, statimque ex fora
mine serpens iam mortuus extrahitur. Quem tante
virtutis virum ipse etiam videre curavit. Qui
adhuc ad me deductus in infirmorum do
mo paucis diebus manere volui, ut si quid
de esse curationis gratia probari potuisset.
Ibi autem inter egros quidam alius captus
mente iacebat quem medici greco vocabulo
freneticum appellabant. Qui cum in nocte quadam
tam magnas voces sic insanus ederet ut
egros omnes clamoribus perturbaret,
ita ut nulli illic capere somnum
liceret, fiebat res valde miserabilis, quia
unde unus male, inde omnes deterius ha
bebant. Sed sicut et prius a reverentissimo
consacerdote meo qui tunc cum predicto presbitero
illic puer manebat, et post ego ipse in nocte
eadem custodibus sumebat subtiliter
agnovi, isdem venerabilis pater de suo statu
surgens ad lectum frenetici silenter accessit,
et super eum positis manibus oravit. Moxque
illum meliorem tulit, atque in superiora
domus secum in oratorium duxit, ubi pro eo
liberius orationi incubuit, et statim eum
ad lectum suum sanum reduxit, ita ut nullas
voces ultra ederet, neque egrotantes
aliquo clamore turbaret, nec sua egritu
dine mentem alienam quam perfecte receperat me
tem sanatam. Ex quo eius viro facto didicimus
ut de illo omnia crederemus. **Petrus**

Magna vite edificatio est videre
viros mira facientes atque in civibus
suis Ierusalem celestem in terra conspicere.

Gregorius Cap XXX

Nec hoc silendum puto quod me praesente
deus sub Maximiano famulo suo
nunc Siracusano episcopo, tunc autem mei mo
nasterii preposito dignatus est ostendere. Maximianus
iam dudum iussione pontificis in Constantinopolitana

orbis pallacio responsis ecclesiasticis deser-
virem, illic ad me isdem venerabilis
Maximianus caritate exigente cum
fratribus venit. Qui cum ad monasterium
meum Romam rediret in mari Adriatico
immensa tempestate deprehensus inestima-
bili modo atque inusitato miraculo erga se
cunctosque qui cum eo erant omnipotentis
dei et iram cognovit et graciam. Nam
cum in eorum morte venti in immensum
elevati fluctus sevirent, ex navi
clavus perditus, arbor abscisa est, vela
in undis proiecta, totaque navis quas-
sata nimiis fluctibus ab omni fuerat
sua compage dissoluta. Foraminibus itaque
patentibus intravit mare, atque usque ad
superiores tabulas implevit navem,
ita ut tam navis in undis quam unde
iam intra navem esse viderentur. Qui in
eadem navi residentes non iam ex mor-
te vicina, sed ex ipsa eius presencia ac vi-
sione turbati omnes sibimet pacem dederunt,
corpus et sanguinem redemptoris acce-
perunt, deo se singuli commendantes, ut
eorum animas benigne susciperet quorum
corpora in tam pavendam mortem tradiderat.
Sed omnipotens deus qui eorum mentes terruit
mirabiliter eorumque vitam mirabilius
servavit. Nam diebus octo navis eadem
usque ad superiores tabulas aquis plena
iter suum peragens enatavit. Nono autem
die in Cotronensis castri portu deducta
est. Ex qua cuncti exierunt incolumes
qui cum predicto venerabili Maximiano na-
vigabant. Cumque post eos fuisset egressus,
mox eiusdem portus profundo navis
dimersa est, ac si illis egredientibus pro
pondere sublevacionis caruisset, et que
plena hominibus in pelago aquas por-
taverat, atque navigante Maximiano cum suis
fratribus recedente aquas hominibus in por-
tu non valuit portare, ut hinc omnipotens
deus ostenderet quia hanc onustam sua
manu portaverat tenuerat, que ab hominibus
vacua et derelicta super aquas non
potuit natare. Cap. XXXI

Ante dies quoque fere xl vidisti apud
me cum quibus simplicis medicinam (?)
sancti venerabilis vite presbiterum Sanctulum nomine,
qui ad me ex Nursie provincia annis
singulis venire consueverat. Sed ex eadem
provincia quidam monachus ante triduum veniens
qui gravi merore me perculit, quia
eundem virum obisse nunciavit. Cuius ego
viri etsi modo sine gemitu dulcedinis
recolo, ea tamen sine formidine que dixit
narro, quas a compluribus eius sacerdotibus
mira veritate et simplicitate preditus
agnovi. Et sicut nostis amatores se animi
magnum caritatis et familiaritatis causa
per eum a me plerumque ex dulcedine excitavi(?)
ipse quoque de hiis que egerat extrema
quedam fateri cogebatur. Hic namque
quodam tempore cum in loco Longobardi
olivas prementes, ut in oleum liquari
debuisset, sicut locum uberat (?) et voluit (?)
et amici utrem vacuum ad prelum detulit,
laborantes leto vultu salutavit, utrem
protulit, et imbuendo potius quam pe-
tendo eum sibi implendum misit. Sed gentiles
viri qui toto iam die fuissent laborantes
atque ab olivis exigere oleum torquendo
non poterant, verba illius moleste sus-
ceperunt, eumque in iniuriis infestati
sunt. Quibus vir dei leniori adhuc
vultu rudit dicens: Sic preme orietis
istud utrem Sanctulo implebitis et
a nobis reverteretur. Cumque illi ex olivis
oleum defluere non cernerent et virum
dei ad implendum utrem insistere viderent,
vehementius accensi hunc in maioribus
verborum contumeliis detestari ceperunt. Vir
autem dei videns quod ex prelo oleum nul-
lomodo exiret, aquam sibi dari petiit, quam
cunctis videntibus benedixit atque in
prelo suis manibus iactavit. Ex qua prius
benedictione tanta ubertas erupit
olei, ut Langobardi qui prius impressis

laboraverat non solum sua vascula omnia servarent sed utrem quoque quem vir dei detulerat implerent gratias agentes quia is qui oleum petere venerat benedictionem dedit quod postulabat. Alio quoque tempore cum hiemes ibi fames incubuissent et beati laurentii martiris eciam longobardis fuisset incensa quam vir dei restaurare cupiens multos artifices ac plures subministratores operariorum adhibuit quibus necesse erat ut quottidianus sumptus laborantibus sine dilatione preberetur. Sed exigente inopia panis defuit. Ceperunt itaque laborantes instanter victum querere quia vires ad laborem pro inopia non haberent. Quod vir dei audiens eos verbis consolabatur foris promittendo quod deerat sed ipse gemitum accipiebat intus et exhibere alimentum non valens quod promittebat. Cum vero huc illucque anxius pergeret devenit ad clibanum in quo vicine mulieres pridie coxerant panes ibique inclinatus aspexit ne fortasse panis a coquentibus remansisset. Cum repente panem mire magnitudinis atque insoliti candoris invenit quem tulit quidem sed deferre artificibus noluit ne fortasse alienus esset et culpam crederet ex pietate perpetraret. Proximas tunc itaque mulieres detulit eumque omnibus ostendit atque ne cuius earum remansisset inquisivit. Omnes autem que pridie panes coxerant suum hunc esse negaverunt atque panes suos integro numero a clibano professe sunt detulisse. Tunc letus vir domini pane ad artifices detulit multosque percepit cum uno pane ut omnipotenti deo gratias agerent ammonuit et quia eis annonam tribueret indicavit eisque ad refectionis refectionem invitatis protinus inventum panem apposuit. Quibus sufficienter plene quoque satiatis plura ex eo quam ipse panis fuerat fragmenta collegit. Que die quoque altero eis ad

refectionem intulit. Sed et quod ex fragmentis superat ipsa que apposita fuerant fragmenta superabant. Factumque est ut per dies decem omnes illi artifices atque operarii ex illo uno pane saciati hunc eciam quottidie ederent et ex eo quottidie quod eis non posset in crastinum superesset ac si fragmenta panis illius pascendo crescerent et cibum comedentium ora repararent.

Petrus. Mira res atque in exemplo dominici corporis vehementer stupenda.

Gregorius. Ipse petre multos de uno pane saciare potuit per famulum suum qui ex quinque panibus quinque milia hominum saciavit per semetipsum. Qui pauca semina in immensa segetum frumenta multiplicat qui ipsa quoque semina produxit ex terra et simul omnia creavit ex nichilo. Sed ne ducta miraculis que venerandus vir Sanctulus exterius fecit audi ex virtute quid interius fuit. Die certo quadam a longobardis captivus quidam diaconus tenebatur ligatus. Quem ipsi longobardi qui eum tenuerant interficere cogitabant. Ad vesperascente autem die vir domini Sanctulus ab eisdem longobardis petiit ut relaxari ei atque vita concedi debuisset. Quod ipsi se posse facere omnino negaverunt. Cumque mortem illius deliberasse eos cerneret petiit ut sibi ad custodiendum tradi debuisset. Cui protinus responderunt Tibi quidem ad custodiendum eum damus sed ea condicione interposita ut si iste fugerit pro eo ipse morieris. Quod vir domini libenter accipiens predictum diaconum in sua suscepit fide. Qui nocte media cum longobardos omnes somno graviter depressos cerneret excitavit et ait ei Surge et concitus fuge liberet te omnipotens deus. Sed idem diaconus promissionis eius non immemor videlicet dicens Fugere pater non possum quia si ego fugiam sine dubio tu pro me morieris. Quem vir dei Sanctulus ad fugiendum compulit dicens Surge et vade te deus omnipotens eripiat. Nam ego

in sanguinem eius, sed tantum in me possunt facere ut ipse per me insciente effugit. Itaque diaconus [fugit] et quasi deceptus in medio fideiussor remansit. Facto igitur mane Longobardi qui diaconum ad custodiendum dederant, remeaverunt et quem dederunt petierunt. Sed hunc venerandus presbyter fugisse respondit dicens. Tunc illi inquiunt: Scis ipse melius quid convenit. Quibus cum vir domini constanter ait: Scio quid dixeritis. Bonus homo es, nolumus te per diversos cruciatus mori, elige tibi mortem quam vis. Quibus vir domini respondit dicens: In manu dei sum, ea morte me occidite qua me occidi ipse permiserit. Tunc omnibus qui illic aderant Longobardis placuit ut eum capite truncari debuisset, quatinus sine cruciatu vitam eius compendiosa morte terminarent. Cognito itaque quod Sanctulus qui inter eos pro sanctitatis reverentia magni honoris habebatur occidendus esset, omnes qui in eodem loco inventi sunt Longobardi convenerunt, sicut sunt nimie crudelitatis leti ad spectaculum mortis constiterunt. Itaque dei vir in medio deductus est atque ex omnibus viris fortibus electus est unus, de quo dubium non esset quod uno ictu caput eius abscideret. Venerandus igitur vir inter armatos deductus ad sua arma cucurrit. Nam petiit ut sibi paululum licentia daretur orandi. Quam dum concessam fuisset in terram se stravit et oravit. Cumque paulo diutius oraret, hunc electus interfector calce pulsavit ut surgeret dicens: Surge et flexo genu tende cervicem. Surgens autem vir domini genu flexit et cervicem tetendit. Qui tenso collo evaginatam contra se spatam intuens hoc verbum dixisse fertur: Sancte Iohannes, suscipe illam. Tunc electus carnifex cum ense forti altum brachium percussurus levavit, sed deponere nullo modo potuit. Nam repente diriguit et erecto in celum gladio brachium inflexibile remansit. Tunc omnis Longobardorum turba que ad illud mortis spectaculum aderat in laudis favorem conversa mirari cepit, coram que dei famulum timore venerari, quia profecto claruerat cuius sanctitatis esset, qui carnificis sui brachium in aere ligasset. Itaque postulatus ut surgeret surrexit, postulatus ut brachium sui carnificis sanaret, negavit dicens: Ego pro eo nullo modo orabo, nisi mihi ante iuramentum dederit quia cum manum ista christianum hominem non occidat. Ex Longobardis quidam, qui ut ita dicam brachium contra deum tendendo perdiderat, pena sua exigente compulsus est iurare se christianum hominem numquam occidere. Tunc vir domini precepit ei dicens: Depone manum deorsum. Qui statim deposuit. Atque illico adiunxit: Remitte gladium tuum in vaginam. Et statim remisit. Omnes ergo tante virtutis hominem cognoscentes boves et iumenta que depredata fuerant certatim ei offerre in munere volebant. Sed vir domini tale munus suscipere renuit, munus autem bone mercedis quesivit dicens: Si mihi aliquid vultis concedere, omnes captivos quos habetis mihi tribuite, ut habeam unde pro vobis debeam orare. Factum quoque est et omnes captivi cum eo dimissi sunt, atque superna gratia disponente, cum se unus pro uno morti obtulit, multos a morte liberavit.

Petrus. Mira res et quamvis ab aliis hanc et ipse cognoverim, vere tamen quia quotiens narratur innovatur.

Gregorius. Nichil in hac re in Sanctulo mireris, sed pensa si potes quis ille spiritus fuit qui eius tam simplicis mentem tenuit atque in tanto virtutis culmine erexit. Ubi eius animus fuit, qui modo pro proximo tam constanter decrevit et pro temporali vita fratris vitam suam despexit atque sub gladio cervicem tetendit. Hunc ergo vis amoris illud cor tenuit quod mortem suam pro proximi salute non expavit. Et quamvis certe quia isdem vir venerabilis Sanctulus ipsa quoque elementa

litterarum non noverat bene legis pre
cepta nesciebat / sed quia plenitudo legis
est caritas legem dei totam in dei et
proximi dilectione servavit / et quod foris
in cognitione non noverat intus vive
bat in amore et qui numquam fortasse
legerat quod de redemptore nostro Iohannes
apostolus dixit quoniam ille pro nobis animam suam
posuit / et nos debemus pro fratribus animas
ponere tam sublime apostolicum preceptum
faciendo magis quam sciendo noverat
Comparemus si placet eius hanc nostram in
doctam scientiam illius doctam ignoranciam
Ubi hec nostra iacet ubi illius disciplina
eminet Nos de virtutibus tantum loqui
mur et quasi iuxta fructifera arbusta
positi odoramus poma nec manducamus
Ille virtutum fructus carpere noverat
quamvis hos in verbis odorari nesciebat

Petrus Quid nam queso te esse
existimas quod boni quique subtrahuntur
optima / et qui vivere ad edificationem multorum
poterant aut penitus inveniri nequeunt
aut certe omnino rarescunt **Gregorius**

Malicia remanencium meretur ut hii
qui prodesse poterant festine subtrahantur
et cum mundi finis appropinquat electi tollan
tur ne deteriora videant Hinc etenim ait
propheta Iustus perit et nemo est qui re
cogitet in corde suo et viri misericordie col
liguntur / quia non est qui intelligat
~~recogitet in corde~~ suo intelligat Hinc
rursum scriptum est Aperite ut exeant
qui conculcent eam Tollite de via petras lapi
des Hinc salomon ait Tempus mittendi
lapides et tempus colligendi Quo igitur
finis mundi urget necesse est ut vivi lapi
des ad edificium celeste colligantur / quatenus
nostra Iherusalem ad sue constructionis
mensuram crescat Nec tamen ita electos omnes subtrahi
credimus ut soli in mundo perversi rema
neant Nam numquam peccatores ad lamen
ta penitencie redirent si nulla essent bonorum
exempla que eorum mentes traherent **Petrus**

Incassum subtrahi bonos conqueror
cum catervatim perire et malos video

Gregorius Capitulum 32

Non debere te nihil petre mireris nam
redemptus ferentine civitatis
episcopus vite venerabilis vir qui ante
hos fere annos septem ex hoc mundo migravit
dilectioni tue cognitus fuit / Hic michi adhuc
in monasterio posito familiariter valde iunge
batur / et hoc quod Iohannis iunioris
predecessoris mei tempore de mundi fine cogno
verat sicut longe lateque claruerat / a
me requisitus ore proprio narrabat Dicebat
namque quia quadam die dum parrochias
suas ex more circuiret pervenit ad ecclesiam
beati martiris Euticii ad vesperascentem vero
iam diem stratum sibi fieri iuxta sepul
crum martiris voluit atque ibi post laborem
quievit Cum nocte media ut asserebat
nec dormiebat nec perfecte vigilare pote
rat / sed depressus ut solet gravabatur quo
dam pondere anime vigilans / atque ante
eum idem beatus vir Euticius astitit
dicens Redempte vigilas Cui respondit
vigilo · Qui ait Finis ~~venit~~ universe
carnis · finis venit universe carnis
postquam trinam vocem visio martiris
que eius mentis oculis apparebat eva
nuit Tunc vir dei surrexit seque in
orationis lamentum dedit / mox enim illa ter
ribilia signa in celo secuta sunt ut haste
atque acies ignee ab aquilonis parte vide
rentur Mox effera Longobardorum gens
de vagina habitationis sue educta in nostram
cervicem grassata est / atque humanum genus
quod in hac terra pre multitudine nimia
quasi spisse segetis more surrexerat succi
sum aruit Nam depopulate urbes
eversa castra ecclesie concremata destru
cta sunt monasteria / virorum atque feminarum
desolata ab omnibus predia atque ab omni
cultore destituta in solitudine vacat
terra / occupant bestie loca que prius
multitudo hominum tenebat Et quid in aliis

Quare boni tolluntur de mundo malis re
manentibus et si omnes boni tolluntur

mundi partibus agatur ignoro. Nam in hac terra in qua nos vivimus finem suum mundus non iam nuntiat sed ostendit. Tanto ergo nobis necesse est instantius aeterna quaerere quanto a nobis cognoscimus velociter temporalia fugisse. Despiciendus a nobis hic mundus fuerat etsi blandiretur, si rebus prosperis demulceret animum. At postquam tot flagellis premitur, tanta adversitate fatigatur, tot nobis cotidie dolores ingeminat, quid nobis aliud quam ne diligatur clamat? Multa autem fuerant quae adhuc de electorum factis narrare debuissem, sed haec silentio praetereo quia ad alia festino.

Terrae mundus est despiciendus

Petrus Multos intra sanctae ecclesiae gremium constitutos de vita animae post mortem carnis perpendo dubitare. Quaeso ut debeas vel quae ex ratione suppetunt vel si qua animarum exempla animo occurrunt pro multorum aedificatione dicere, ut hi qui suspicantur discant cum carne animam non finiri.

Gregorius Laboriosum valde hoc opus est et maxime occupato animo atque ad alia tendenti. Sed si sunt quibus prodesse valeat, voluntatem meam procul dubio postpono utilitati proximorum, et inquantum Deo largiente valuero, animam post carnem vivere subsequenti hoc quarto volumine demonstrabo.

Vide registrum huius capituli in fine operis

De affligendo corde mox sacrificium misteria
et de mentis custodia post conpunctionem
De laxandis alienis culpis ut nobis
laxentur

Quartus dyalogorum

Postquam de paradisi gaudiis
culpa exigente expulsus
est primus humani generis
parens in huius exilii
atque cecitatis quam pati
mur erumpnam venit quia peccando
extra semetipsum fusus iam illa cele
stis patrie gaudia que prius conte
mplabatur videre non potuit. In paradiso
quippe homo assueverat verbis dei
perfrui bonorum angelorum spiritibus cor
dis mundicia et celsitudine visionis
interesse sed postquam huc cecidit ab
illo quo implebatur mentis lumine
recessit. Ex cuius videlicet carne
nos in huius exilii cecitate nati au
divimus quidem esse celestem patriam au
divimus eius cives angelos dei audivimus
eorundem angelorum socios spiritus
iustorum perfectorum sed carnales
quique quia illa invisibilia scire
non valent per experimentum dubitant
utrum ne sint que corporalibus oculis
non videntur. Que nimirum dubie
tas in primo parente nostro esse non potuit
quia et exclusus a paradisi gaudiis
hoc quod amiserat quia viderat
tamen recolebat. Hii autem sentire vel
recolere audita non possunt quia
eorum nullus sicut ille saltem de pre
terito experimento tenet. Ac
si enim pregnans mulier mittatur in car
cerem ibique puerum pariat qui
natus puer in carcere nutriatur et
crescat cui si fortasse mater que hunc
genuit solem lunam stellas montes
campos volantes aves currentes
equos nominet ille vero qui est in car
cere natus et nutritus nil aliud quam
tenebras carceris sciat et hec quidem
esse audiat sed quia per experimentum non
novit veraciter esse diffidit. Ita in hac
exilii sui cecitate nati homines dum esse
summa et invisibilia audiunt diffidunt
an vera sint quia sola hec infima in quibus
nati sunt visibilia noverunt. Unde factum
est ut ipse visibilium et invisibilium cre
ator ad humani generis redemptorem
unigenitus filius patris veniret et spiritum
sanctum ad corda nostra mitteret quatenus per eum
vivificati crederemus que adhuc scire
per experimentum non possumus. Quot ergo
hunc spiritum hereditatis accepimus
pignus de vita invisibilium non du
bitamus. Quisquis autem in hac credu
litate adhuc solidus non est debet
procul dubio maioribus predicamentis fidem
prebere eisque iam per spiritum sanctum invisi
bilium experimentum habentibus credere.
Nam stultus est puer si matrem ideo
estimat de luce mentiri quia ipse nil aliud
quam tenebras carceris agnovit. Petrus
Placet valde quod dicis sed qui
esse invisibilia non credit profecto
infidelis est. Qui vero infidelis est in eo quod
dubitat fidem non querit sed rationem. Gregorius
Audenter dico quia sine fide neque
infidelis vivit. Nam si eum infidelem
percunctari voluero quem patrem vel quam
matrem habuit protinus respondet illum atque
illam. Que si statim requiram utrum
noverit quando conceptus sit vel viderit
quando natus nil horum se vel nosse vel
vidisse fatebitur et tamen quod non vidit
credit. Nam illum patrem illam matrem habuisse
sine ambiguitate testatur.
Petrus Fateor quia nunc usque
nescivi quod et infidelis haberet fidem.
Gregorius Habent etiam infide
les fidem sed utinam in deum. Quam si
utique haberent infideles non essent. Sed
hinc in sua perfidia redarguendi sunt
hinc ad fidei gratiam provocandi quia
si de visibilibus suis corporeis credunt

quod in re viderunt, invisibilia non crediderunt, quae corporalia videre non possunt. Nam quia post mortem carnis vivat anima, patet ratio, sed fidei admixta. Tres quippe vitales spiritus creavit omnipotens Deus, unum qui in carne non tegitur; alium qui carne tegitur, sed non cum carne moritur; tertium qui carne tegitur et cum carne moritur. Spiritus namque est qui carne non tegitur angelorum; spiritus qui carne tegitur et cum carne non moritur hominum; spiritus qui carne tegitur et cum carne moritur iumentorum omniumque brutorum animalium. Homo itaque sicut in medio creatus est, ut esset inferior angelo, superior iumento, ita aliquid habet commune cum summo, aliquid quoque cum infimo: immortalitatem scilicet spiritus cum angelo, mortalitatem vero carnis cum iumento, quousque et ipsam mortalitatem carnis gloria resurrectionis absorbeat, et inhaerendo spiritui caro servetur in perpetuum, quia et ipse spiritus inhaerendo Deo servatur. Quae tamen caro nec in reprobis in supplicio perfecte deficit, quia semper deficiendo subsistit, ut qui spiritu et carne peccaverunt, essentialiter viventes et carne et spiritu sine fine moriantur.

Tres spiritus Deus creavit

Petrus. Audita fidelibus placent cuncta quae dicis. Sed quaeso te, spiritum hominis atque iumentorum tanta distinctione discernens, quid est quod Salomon ait: Dixi in corde meo de filiis hominum, ut probaret eos Deus et ostenderet eos similes esse bestiis. Idcirco unus interitus est hominis et iumentorum, et aequa utriusque conditio. Et ad haec cauti sententiam suam subtiliter subsequens adiunxit: Sicut moritur homo, sic et illa moriuntur; similiter spirant omnia, et nihil habet homo iumento amplius. Cuius videlicet generalem diffinitionem subinfert dicens: Cuncta subiacent vanitati, et omnia pergunt ad unum locum; de terra facta sunt, et in terram pariter revertuntur.

Gregorius. Salomonis liber in quo haec scripta sunt Ecclesiastes est appellatus. Ecclesiastes enim proprie concionator dicitur. In concione vero sententia promitur, per quam tumultuosae turbae seditio compescatur. Item multi diversa sentiunt, per concionantis rationem ad unam sententiam perducuntur. Hic ergo liber idcirco concionator dicitur, quia Salomon in eo quasi tumultuantis turbae suscepit sensum, ut ea per inquisitionem dicat, quae fortasse per temptationem imperiti mens sentiat. Nam quot sententias quasi per inquisitionem movet, quasi tot in se personas diversarum suscepit. Sed concionator verax velut extensa manu omnium tumultus sedat, eosque ad unam sententiam revocat, cum in eiusdem libri termino ait: Finem loquendi omnes pariter audiamus: Deum time, et mandata eius observa; hoc est enim omnis homo. Si enim in libro eodem per locutionem suam multorum personas non susciperet, cur ad audiendum loquendi finem secum pariter omnes admonebat? Qui igitur in fine libri dicit: Omnes audiamus, ipse sibi testis est, quia in se multorum personas suscipiens, quasi solus locutus non est. Unde et alia sunt quae in libro eodem per inquisitionem moventur, atque alia quae per rationem satisfaciunt; alia vero quae ex temptati profert animo, atque adhuc huius mundi delectationibus dediti; alia vero in quibus ea quae voluptatis sunt, atque animum a delectatione compescit. Ibi namque ait: Hoc itaque visum est bonum, ut comedat quis et bibat et fruatur laetitia ex labore suo. Et longe inferius subiungit: Melius est ire ad domum luctus quam ad domum convivii. Si enim bonum est manducare et bibere, melius fuisse videbatur ad domum convivii pergere quam ad domum luctus. Ex qua re ostenditur quia illud ex infirmantium persona intulit, hoc vero ex rationis diffinitione subiunxit. Nam ipsas primum

[...] sit ecclesiastes et quare concionator

rationis causas edisseruit, et de domo luctus que sit utilitas ostendit dicens: In illa enim finis cunctorum admonetur hominum, et vivens homo cogitat quid futurum sit. Rursum illic scriptum est: Letare juvenis in adolescentia tua, et paulo post subditur: Adolescentia enim et voluptas vana sunt. Qui dum hoc postmodum redarguit, vanum esse quod prius admonuisse videbatur, patenter indicat quod illa quasi ex carnali desiderio verba intulit, hoc vero ex judicio veritatis subjunxit. Sicut ergo delectationem prius carnalium exprimens, curis postpositis, denuntiat bonum esse manducare et bibere, quod tamen postmodum ex judicii ratione reprehendit, dum esse melius dicit ire ad domum luctus quam ad domum convivii; sicut letari debere juvenem in adolescentia sua quasi ex deliberatione carnalium posuit, et tamen post per diffinitionem sententie adolescentiam et voluptatem vana esse redarguit; ita etiam concionator noster velut ex mente infirmantium humane suspicionis sententiam proposuit, cum dicit: Unus est interitus hominis et jumentorum, et equa utriusque conditio: sicut moritur homo, sic et illa moriuntur; similiter spirant omnia, et nihil habet homo jumento amplius. Qui tamen ex diffinitione rationis suam postmodum sententiam profert dicens: Quid habet amplius sapiens stulto? Et quid pauper, nisi ut pergat illuc ubi est vita? Qui igitur dixit: Nihil habet homo jumento amplius, ipse rursum diffinivit quia habet aliquid sapiens non solum amplius a jumento, sed etiam ab homine stulto, videlicet ut pergat illuc ubi est vita. Quibus verbis primum indicat quia hic hominum vita non est, quam esse alibi testatur. Habet ergo hoc homo amplius jumentis, quod illa post mortem non vivunt, hic vero tunc vivere incipit cum hanc visibilem per mortem carnis vitam consummat. Qui etiam longe inferius dicit: Quodcumque potest manus tua facere, instanter operare, quia nec opus nec ratio nec sapientia erit apud inferos quo tu properas. Quomodo ergo unus interitus est hominis et jumentorum, et equa conditio utriusque, aut quomodo nihil habet homo jumento amplius, cum illa post mortem carnis non vivunt, hominum vero spiritus, qui pro malis suis operibus per mortem carnis ad inferos deducuntur, nec in ipsa morte moriantur? Sed in utraque tam dispari sententia demonstratur quia concionator verax et illud ex temptatione carnali intulit, et hoc postmodum ex spirituali diffinitione veritatis diffinivit.

Petrus. Libet me nescisse quod requisivi, dum quod tanta subtilitate cognovi discere quod nesciebam. Sed queso te ut me equanimiter feras, si ipse quoque apud te more discipulorum infirmantium in me personam suscepero, ut eisdem infirmantibus prodesse propinquius quasi per condescensionem questionis possim.

Gregorius. Cur condescendentem te infirmitati proximorum equanimiter non feram, dum Paulus dicat: Omnibus omnia factus sum, ut omnes facerem salvos? Unde ipse quoque dum ex condescensione caritatis egeris, in hac amplius venerandus es, in qua morem egregii predicatoris imitaris.

Petrus. Quodam fratre moriente presentem me fuisse contigit. Qui repente dum loqueretur, vitalem emisit flatum, et quem prius loquentem videbam, subito extinctum vidi. Sed ejus anima utrum egressa sit an non egressa, non vidi. Et valde durum videtur ut credatur res esse, quam nullus valet videre.

Gregorius. Cap. V.

Quid mirum, Petre, si egredientem animam non vidisti, quam et manentem in corpore non vides? Numquid nunc modo mecum loquens, quia videre in me non vales animam meam, idcirco esse me exanimem credis? Natura quippe anime invisibilis

Finis

potest

[illegible] potest videri in corpore sive extra corpus

est atque ita e corpore invisibiliter egreditur sicut in corpore invisibiliter manet. **Petrus.** Sed vitam in corpore anime manentis pensare possum ex ipsis motibus corporis, quia nisi corpori anima adesset eiusdem membra corporis non possent moveri (*marg.:* possent / moveri); vitam vero anime post carnem in quibus motibus quibusve operibus videam, ut ex rebus visis colligam quod videre non possum?

Gregorius. Capitulum VI

(marg.: Deus sibi implet omnia)

Non quidem simili sed dissimili modo dico, quia sicut vis anime vivificat et movet corpus, sic vis divina implet que creavit omnia, et alia aspirando vivificat, aliis tribuit ut vivant, aliis vero solummodo ut sint. Quia vero esse non dubitas creantem et regentem, implentem et circumplectentem, transcendentem et sustinentem, incircumscriptum atque invisibilem Deum, ita non dubitare debes hunc invisibilia obsequia habere. Debent quippe ea que ministrant ad eius similitudinem tendere, ut ea que invisibili serviunt esse invisibilia non dubitentur. Hec autem que esse credimus nisi sanctos angelos et spiritus iustorum? Sicut ergo motum considerans corporis vitam anime in corpore manentis perpendis ex minimo, ita vitam anime exeuntis e corpore perpendere debes a summo, quia per invisibilem vivere que adesse potest in obsequio invisibilis conditoris manet. **Petrus.** Recte dicitur, sed mens refugit credere quod corporeis oculis non valet videre.

Gregorius. Capitulum VII

(marg.: Visibilia videntur per invisibilia)

Cum Paulus dicat: Est enim fides sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium, hoc veraciter dicitur credi quod non valet videri. Nam credi iam non potest quod videri potest. Ut tamen te brevi reducam ad te, nulla visibilia nisi per invisibilia videntur. Ecce enim cuncta corporalia oculus tui corporis videt, nec tamen ipse corporeus oculus aliquid corporeum videret nisi hunc res incorporea ad videndum acueret. Nam tolle mentem que non videtur, et incassum patet oculus qui videbat. Subtrahe animam corpori, remanent procul dubio oculi in corpore aperti. Si igitur per se videbant, cur discedente anima nichil vident? Hinc ergo collige quia ipsa quoque visibilia non nisi per invisibilia videntur. Ponamus quoque ante oculos mentis edificari domum, immensas moles levari, pendere magnas in machinis columpnas. Quis, queso, hoc opus operatur? Corpus quod visibile illas moles corporis manibus trahit, an invisibilis anima que vivificat corpus? Tolle enim quod non videtur in corpore, et mox immobilia remanent cuncta que moveri videbantur visibilia corporis metalla. Pensandum ergo est quia in hoc quoque mundo visibili nichil nisi per creaturam invisibilem disponi potest. Nam sicut omnipotens Deus aspirando atque implendo ea que ratione subsistunt et vivificat et movet invisibilia, ita ipsa quoque invisibilia implendo manet atque sensificat carnalia corpora que videntur. **Petrus.** Istis fateor allegationibus libenter victus, nulla pene iam esse visibilia existimare compellor, qui prius in me infirmantium personas suscipiendo de invisibilibus dubitabam. Itaque placent cuncta que dicis, sed tamen sicut vitam anime in corpore manentis ex motu corporis agnosco, ita vitam anime post corpus quibusdam aptis rebus attestantibus agnoscere cupio. **Gregorius.** Hac in re si cor paratum tue dilectionis invenio, in allegatione minime laboro. Numquid non sancti apostoli et martyres Christi presentem vitam despicerent, in morte carnis animas ponerent, nisi certiorem vitam animarum subsequi scirent?

Tu vero ipse cum quieres quia vitam
anime in corpore manentis ex motibus
corporis agnoscis / et certe hii qui etiam
in corpore posuerunt / eius animarum vita(m)
post mortem carnis et crediderunt coti-
dianis miraculis coruscare / ad extinc-
ta namque eorum corpora venientes egri
veniunt / et sanantur periuri veniunt et libe-
rantur demonio vexantur demonia-
ci veniunt / et liberantur leprosi veniunt
et mundantur / deferuntur mortui et su-
scitantur / Pensa namque quales eorum
anime vivunt illic ubi vivunt quorum
et mortua corpora hic in tot miraculis
vivunt. Si igitur vitam anime manen-
tis in corpore deprehendis ex motu mem-
brorum / cur non perpendis vitam anime post
corpus etiam per ossa mortua in virtute
miraculorum. **Petrus.** Nulla
ut opinor huic allegationi obsistit
ratio in qua ex rebus visibilibus
cogimur credere quod non videmus.

Gregorius Cap octavum

Paulo superius questus es nunquam mo-
rientis cuiusdam egredientem
te animam non vidisse / sed hoc ipsum iam
culpe fuit quia corporeis oculis rem in-
corpoream videre quesisti. Nam multi
nostrorum mentis oculum fide pura et uberi
oratione mundantes egredientes e car-
ne animas frequenter viderunt. Unde nunc
mihi necesse est vel quales egredientes anime
vise sunt / vel quanta ipse dum egrederentur
viderint enarrare quatinus fluctuanti
animo / quod plene ratio non valet exem-
pla suadeant. In secundo siquidem huius operis
libro iam fatus sum / quod vir venerabilis
Benedictus sicut a fidelibus eius discipulis
agnovi / longe a Capuana urbe posi-
tus Germani eiusdem urbis episcopi animam in no-
cte media in globo igneo ad celum ferri
ab angelis aspexit. Quam cum eandem quoque
ascendentem animam intueretur mentis
laxato sinu / quasi sub uno solis radio
cunctum in sinu mundum collectum vidit.

Cap ix

Eiusdem quoque discipulis illius narranti-
bus didici quia duo nobiles viri atque
exterioribus studiis eruditi germani fratres
quorum unus Speciosus alter vero Gre-
gorius dicebatur eius se regule in sancta
conversione tradiderunt. Quos isdem ve-
nerabilis pater in monasterio quod iuxta
Terracinensem urbem construxerat fecit
habitare. Qui multas quidem pecunias
in hoc mundo possederant sed cuncta pau-
peribus pro animarum suarum redemptione
largiti sunt / et in eodem monasterio perma-
serunt. Quorum unus scilicet Speciosus dum
pro utilitate monasterii Capuanam
urbem missus fuisset die quadam frater
eius Gregorius cum fratribus ad mensam
sedens atque convescens per spiritum suble-
vatus aspexit / et vidit Speciosi germani
sui animam longe a se positi de corpore
exire. Quod mox fratribus indicavit et cucur-
rit iamque eum fratrem suum sepultum reperit
Que tamen hora qua viderat exisse
de corpore invenit.

Cap x

Adhuc in monasterio meo positus
cuiusdam venerabilis viri relatione
didici cognovi quod dico. Dicebat namque
venerabilis nomine Spes monasterium construxit
in loco cui vocabulum Cample est qui
sexto fere miliario intercedente spacio
a vetusta Nursie urbe distinguitur.
Hunc omnipotens et misericors deus ab eterno
verbere flagellando protexit / eique dispen-
sationis sue maxima serenitatem si-
gnavit / et gratiam quantaque eum prius fla-
gellando diligeret postmodum per se sanan-
do monstravit. Huius quoque oculos per xl
annorum spacium continue cecitatis tene-
bris pressit nullum ei lumine vel extreme
visionis aperiens. Sed quia nemo in
verbere illius gratia se destituente subsistit
et nisi idem misericors pater qui penam

de quodam presbitero et continentia sua

irrogat patientiam praestat / mox per impatientiam peccati nobis ipsa auget correctio peccatorum / fitque modo miserabili ut culpa crescat / unde sperare debuit terminum inde sumat augmentum. Conditor deus nostra infirma conspiciens flagellis suis custodiam praemisit / atque in percussione sua electis suis misericorditer iniustus est / ut sint quibus postea debeat iuste misereri / unde venerabilem senem diu exterioribus premens tenebris interna numquam luce deseruit / cum vero flagello fatigaretur corporis habebat per sanctum spiritum custodiam consolationis cordis. Cum vero iam annum quadragesimum fuisset in cecitate tempus exemptum, ei dominus lucem lumine dedit / vicinumque suum obitum denuntiavit / atque ut monasteria circumquaque constructis verbum vite predicaret admonuit / quatinus corporis recepto lumine visitatis in circuitu fratribus cordis lumen aperiret. Qui statim iussis obtemperans fratrum cenobia circuivit, mandata que vite agendo didicerat predicavit. Quinto decimo igitur die ad monasterium suum facta predicatione reversus est / ibique fratribus convocatis astantibus in medio sacramenta dominici corporis et sanguinis sumpsit / moxque cum eis mysticos psalmorum cantus exorsus est. Cumque illis psallentibus orationi intentus animam reddidit / omnes vero fratres qui aderant ex ore eius exisse columbam albam viderunt. Que mox aperto tecto oratorii egressa aspicientibus fratribus penetravit celum. Cuius idcirco animam in specie columbe apparuisse credendum est / ut omnipotens deus / ex hac ipsa specie ostenderet ei vir ille quam simplici corde servivisset.

Capitulum XI

Quidam religiosus vir atque fidelissimus adhuc mihi in monasterio posito narravit / quod aliquis difficile de Sicilie partibus navigio Romam petentes in medio positi cuiusdam servi dei / qui in Samnia fuerat inclusus ad celum ferri animam viderunt / qui descendentes ad terram causam / que agnita esset acta perscrutantes illo die invenerunt obiisse dei famulum / quo hunc ad regna celestia ascendisse cognoverunt.

Capitulum XII

Sed neque hoc sileam quod vir venerabilis abbas Stephanus nomine / qui non longe ante hoc tempus in hac urbe defunctus est / quem ipse etiam bene nosti in eadem provincia contigisse referebat. Dicebat enim quod illic presbiter quidam commissam sibi cum magno timore domini regebat ecclesiam. Qui ex tempore ordinis accepti presbiteram suam / ut sororem diligens sed quasi hostem cavens ad se proprius accedere nunquam sinebat. Eamque sibi metis appropinquare nulla occasione permittens ab ea sibi communionem funditus familiaritatis abscidit / habent quippe sancti viri hoc proprium ut ab illicitis longe sint a se plerumque etiam licita abscidant / unde idem vir ne per eam incurreret culpam / sibi etiam ministrari per illam recusabat necessaria / hic ergo venerabilis presbiter cum longam vitam implesset etatem vite anno quadragesimo ordinationis sue / ardenter grandi febre correptus / ad extrema deductus est. Quem cum eadem presbitera sua conspiceret salutis iam membris / quasi in morte distensum / si quid adhuc ei vitale spiramen inesset naribusque eius apposita curavit aure dignoscere. Quod ille sentiens cum tenuissimus inerat flatus quantulo ad vocem valuit / ut loqui potuisset. Cum fervescente spiritu collegit vocem atque erupit dicens / Recede a me mulier / adhuc igniculus vivit paleam tolle. Illa igitur recedente crescente virtute corporis cum magna cepit leticia clamare dicens. Bene veniant domini mei. Bene

ad tantillum virum simul estis digni
convenire? Venio, venio, gratias ago, gratias
ago. Cumque hoc iterato crebra voce
repeteret, qui hi essent quos diceret, noti sunt, qui
illic adstiterant, requirebant. Quibus
ille admirando respondit dicens: Numquid
convenisse huc sanctos apostolos non videtis?
Beatum Petrum et Paulum primos apostolorum
non aspicitis? Ad quos iterum conversus
dicebat: Ecce venio, ecce venio. Atque
inter hec verba reddidit spiritum. Et quia sanctos apo
stolos viderat, eos esse sequendo testatus
est. Quod plerumque contingit iustis, ut
in morte sua sanctorum precedencium visiones
aspiciant, ne ipsam mortis sue penam
pertimescant, sed dum eis internorum civium so
cietas ostenditur, a carnis sue copula
sine doloris formidinis fatigatione
solvantur. Capitulum xiii

Quod vero neque hoc sileam, quod pro
bus omnipotentis Dei famulus,
qui nunc in hac urbe monasterio preest
quod appellatur Renati, de probo patruo
suo Reatine civitatis episcopo narrare
consuevit dicens: quia propinquante vite
eius termino, eum gravissima depressit egri
tudo. Cuius pater nomine Maximus pueris
circumquaque transmissis colligere medicos
studuit, si fortasse eius molestie sub
venire potuisset. Sed congregati ex
vicinis locis undique medici ad tactum
vene denunciaverunt eius exitum citius
affuturum. Cum vero tempus iam refectionis
incumberet atque diei hora tardior esset,
iussit venerandus episcopus de illorum
potius quam de sua salute sollicitus eos
qui aderant ammonuit ut cum suo patre
in superiores episcopii sui partes ascenderent
seque post laborem reficiendo repararent.
Omnes igitur ascenderunt, domino vero
tunc ei relictus est parvulus puer, quem
nunc quoque presbyterum Probus asserit
superesse. Cum iuxta lectum iacentis assisteret,
subito aspexit intrantes ad virum Dei
quosdam viros stolis candidis amic
tos, qui eiusdem quoque candorem ve
stium vultuum suorum claritate vincebant.
Qui splendoris eorum claritate percus
sus, cum ad illos cerneret, emissa voce ce
pit clamare. Qua voce etiam episcopus commo
tus intrantes eos aspexit, agnovit,
atque eundem sacerdotem vagientem pue
rum consolari cepit dicens: Noli timere,
quia ad me sanctus Iuvenalis et sanctus
Eleutherius martyres venerunt. Ille autem tan
te visionis novitatem non ferens cursu
concito extra fores fugit, atque eos quos
viderat patri ac medicis nunciavit.
Qui mox concite descenderunt, sed egrum quem
reliquerant iam defunctum invenerunt,
quia illi eum secum tulerant, quorum visi
onem puer ferre non potuit, qui ibi remansit.

Interea neque hoc silendum Capitulum xiiii
arbitror, quod eum personarum gravium atque
fidelium est relatione compertum. Gotho
rum namque temporibus Galla huius urbis
nobilissima puella, Simachi consu
lis ac patricii filia, intra adolescentie tempora
marito tradita in unius anni spacio
eius est morte viduata. Que dum fer
vente mundo copia ad iterandum thalamum
et opes et etas invitarent, elegit magis
spiritualibus nuptiis copulari Deo, in
quibus a luctu incipitur, sed ad gaudia
eterna pervenitur, quam carnalibus
nuptiis subici, que a leticia semper
incipiunt et ad finem cum luctu tendunt.
Huic autem cum magna valde ignea
conspersio corporis inesset, ei ceperunt
medici dicere, quia nisi ad amplexus
viriles rediret, calore nimio contra naturam
barbas esset habitura. Quod itaque ei
post factum est. Sed sancta mulier nil exterio
deformitatis timuit, que interioris sponsi
speciem amabat. Nec verita est, si hoc in
illa fedaret quod a celesti sponso in ea
non amaretur. Mox ergo ut eius coniuge

Simakonijs

defuncto est abiecto seculari habitu ad servicium omnipotentis dei se se apud beati petri etiam in monasterio tradidit. Ubi multis annis simplicitate cordis orationi dedita larga indigentibus elemosinarum opera impendit. Cumque omnipotens deus perhennem iam mercedem reddere suis laboribus decrevisset, tanta ulcere in mamilla percussa est. Nocturno autem tempore ante lectum eius duo candelabra lucere consueverant. Quia videlicet amica lucis non solum spirituales sed etiam corporales tenebras odio habebat. Cumque nocte quadam eadem iaceret infirmitate fatigata, vidit beatum petrum apostolum inter utraque candelabra ante suum lectulum constitisse. Nec perterrita timuit sed ex amore sumpta audaciam exultavit atque dixit: Quid est domine meus? dimissa sunt peccata mea? Cui ille benignissimo ut est vultu inclinato capite annuit dicens: Dimissa sunt. Veni. Sed quia quandam sanctimonialem feminam in eodem monasterio pre ceteris diligebat, protinus Galla subiunxit: Rogo ut soror Benedicta mecum veniat. Cui ille respondit: Non. Sed illa tale veniat, tercia ista vero quam petis die xxx sequitur. His igitur expletis visio apostoli assistentis et colloquentis ablata est. At illa protinus cuncte congregationis matri quid viderit indicavit. Tercio autem die cum ea que missa fuerat sorore defuncta est. Illa vero quam ipsa poposcerat die xxx est subsecuta. Quod factum nunc usque in eodem monasterio manet memoriale. Atque hoc a precedentibus minoribus narratum illic traditum narrare illic solent in moribus que nunc sunt sanctimoniales virgines ac si illa in tempore quo tunc gestum est ipse affuissent.

Gregorius 17

Sed inter hec sciendum capitulum xv est quia sepe animabus exeuntibus electorum dulcedo solet laudis celestis erumpere ut dum illam libenter audiunt dissolutionem carnis ab anima sentire minime permittantur. Unde in omeliis quoque evangelii iam narrasse memini quod in ea porticu que euntibus ad ecclesiam beati Clementis est pervia fuit quidam Servulus nomine quem tu quoque non ambigo novisse, qui in rebus pauper meritis dives erat quem longa egritudo dissolverat. Nam ex quo illum scire potuimus usque ad finem vite paraliticus iacebat. Quid dicam quia stare non poterat? Qui numquam in lecto suo surgere vel ad sedendum valebat, numquam manum suam ad os ducere, numquam se potuit in latus aliud declinare. Huic ad serviendum mater cum fratre aderat, et quicquid ex elemosina potuisset accipere hoc eorum manibus pauperibus erogabat. Nequaquam litteras noverat, sed scripture sacre sibimet codices emerat, et religiosos quosque in hospitalitate suscipiens hos coram se legere studiose faciebat. Factumque est ut iuxta modum suum plene sacram scripturam disceret, cum sicut dixi litteras funditus ignoraret. Studebat in doloribus semper gracias agere, ympnis dei et laudibus diebus ac noctibus vacare. Sed cum iam tempus esset ut tanta eius paciencia remunerari debuisset, membrorum dolor ad vitalia rediit. Cumque se iam morti proximum sciret, peregrinos viros atque in hospitalitate susceptos admonuit ut surgerent et cum eo psalmos pro expectacione sui exitus decantarent. Cumque cum eis et ipse moriens psalleret, voces psallencium repente compescuit cum terrore magni clamoris dicens: Tacete tacete. Numquid non auditis quante resonant laudes in celo? Et dum ad easdem laudes quas intus audiebat aurem cordis intenderet, sancta illa anima carne soluta est.

Dimissa peccata

scilicet ex omni parte tanta illuc fragran-
cia odoris aspersa est / ut omnes illuc qui
aderant inestimabili suavitate re-
plerentur / ita ut per hoc patenter agnosce-
rent quia eam laudes in celo suscepissent.
Cuius ceci monachus noster monasterii fuit qui
nunc usque nunc cum magno fletu atte-
stari solet / quia quousque corpus eius
sepulture traderent ab eorum naribus
illius fragrancia non recessit. Capitulum XVI

In eisdem quoque omeliis rem
narrasse me recolo cum Speciosus
compresbiter meus qui hanc noverat
me narrante attestatus est. Eo namque
tempore quo monasterium petivi quedam
Redempta nomine in sanctimoniali ha-
bitu constituta in hac urbe / iuxta eccle-
siam beate Marie semper virginis manebat.
Hec illius Herundinis discipula fuerat
que magnis virtutibus pollens super
Prenestinos montes vitam heremiticam
duxisse ferebatur / Huic autem Redempte
due in eodem habitu discipule adherebant
una nomine Romula et altera que nunc
superest quam quidem facie scio sed nomine
nescio. Tres itaque hec in uno habitaculo
commanentes morum divitiis ple-
nam sed tamen rebus pauperem vitam
ducebant. Hec autem quam prefatus sum
Romula alias quam predixi condiscipulas
suas magnis vite meritis anteibat.
Erat quippe mire paciencie et summe
obediencie custos oris sui / ad
silendum silencium studiosa valde ad
continue orationis usum. Sed quia plerumque
hii quos iam perfectos homines estimant
/ adhuc in oculis summi opificis aliquid
imperfectionis habent / sicut sepe imperiti ho-
mines necdum perfecte sculpta sigilla
conspicimus / et iam quasi perfecta laudamus
/ que tamen adhuc artifex considerat et eli-
minat laudari iam audit et tun-
dere ea tamen meliorando non desinit. Hec
quam prediximus Romula / eam quam
greco vocabulo medici paralisim vocant
molestia corporali percussa est mul-
tisque annis in lectulo decubans pene
omni iacebat membrorum officio destituta
/ nec tamen hec eadem eius mente ad
impacienciam flagella perduxerunt per-
duxerat. Nam ipsa ei detrimenta me-
brorum facta fuerant incrementa virtutum
/ quia tanto sollicicius ad usum orationis
excreverat quanto et aliud quodlibet agere
nequaquam valebat. Nocte igitur quadam
eandem Redemptam quam prefatus sum
/ que utrasque discipulas suas filiarum
loco nutriebat vocavit dicens mater veni
mater veni. Que mox cum alia eius con-
discipula surrexit sicut utrisque referenti-
bus et multis res eadem claruit / et
ego quoque eodem tempore agnovi. Cum-
que noctis medio lectulo iacentis assiste-
rent subito celitus lux emissa omne
illius cellule spacium implevit
/ et splendor tante emicuit claritatis
ut corda assistentium inestimabili pa-
vore perstringeret / atque ut post ipse refere-
bant omne in eis corpus obriguisset
/ et in subito stupore remanerent. Cepit
namque quasi cuiusdam magne multi-
tudinis ingredientis sonitus audiri
ostium cellule concuti / ac si ingredientium
turba premeretur / atque ut dicebant in-
trancium multitudinem senciebant sed
nimietate timoris / et luminis videre non
poterant / quia earum oculos et pavor
depresserat / et ipsa tanti luminis claritas
reverberabat. Quam lucem protinus est
miri odoris fragrancia subsecuta / ita
/ ut earum animum quia lux emissa fuerat
odoris suavitate suavitas refoveret.
Sed cum vim claritatis illius ferre
non possent cepit eadem Romula

assistente / et te matrem redemptam pectoris
suorum morum ingressa blanda voce
consolari dicens Noli timere mater non mo
rior modo Cumque hec crebro diceret paula
tim que fuerat emissa lux subtracta est
Sed is qui subsecutus est odor rema
sit scilicet dies secundus et tercius transiit / ut
aspersa odoris fragrancia remaneret
Nocte igitur quarta eandem magistram
suam iterum vocavit Qua veniente via
ticum peciit et accepit Necdum vero eadem
redempta vel alia eius discipula
a lectulo iacentis abscesserant / et ecce
subito in platea ante eiusdem cellu
le ostium / duo chori psallencium constite
runt / et sicud ipse dicebant sexus ex vo
cibus discrevisse psalmodie cantus dice
bant viri / et femine respondebant Cumque
ante fores cellule exhiberentur celestes
exequie sancta illa anima soluta est
carne Que ad celum ducta quanto cho
ri psallencium altius ascendebat / tanto
cepit psalmodia lenius audiri quo
usque ad eiusdem psalmodie sonitus
/ et odoris suavissimi suavitas elon
gata finiretur /

Gregorius xvii

Non unquam vero in consolatione
egredientium animarum ipse apparere
solent auctor et retributor vite unde et
hoc quod de Tarsilla dixisse me in
omeliis evangelii recolo replicabo Que
inter duas alias sorores sanctimoniale
culmine orationis continuitate / vite / singulari
tate abstinentie ad culmine sanctitatis ex
creverat Huic per visionem felicis attavus
meus huius nomine romane ecclesie antis
tes apparuit / eique mansionem perpetue clari
tatis ostendit dicens Veni quia in
hanc lucis mansionem perpetue claritas
tis te suscipiam Que mox subsequente mox
febre correpta ad diem pervenit ex
tremum Et sicut nobilibus feminis viris
que morientibus multi conveniunt
qui eorum proximos consolentur
eadem hora ad exitum illius multi
viri / ac femine eius lectulum circumstete
runt Cum mater quoque mea
affuit Cum subito sursum illa aspi
ciens Ihesum venientem vidit et cum ma
gna animadversione cepit circumstantibus
clamare dicens Recedite recedite Ihesus
venit Cumque in eum tenderet quem
videbat illa sancta anima de corpore
egressa est Tanta que subito fragran
tia mira odoris aspersa est / ut ipsa
quoque suavitas cunctis ostenderet
illuc auctorem suavitatis venisse Cumque
corpus eius ex more mortuorum ad
lavandum esset nudatum longo orationis
usu in cubitis eius / et genibus came
lorum more inventa est obdurata cu
tis excrevisse / et quod vivens spiritus eius
semper egerit caro mortua testabatur

Gregorius Cap xviii

Sed neque hoc sileo quod predictus
probus dei famulus de sorore
sua Musa nomine puella parva nar
rare consueverat dicens / quod quadam no
cte ei per visionem sancta dei genitrix
virgo Maria apparuit / atque coevas
ei in albis vestibus puellas ostendit
Quibus cum illa admisceri appeteret
/ sed se eis iungere non auderet Beate
Marie semper virginis est voce requi
sita / an vellet cum eis esse atque in eius
obsequiis conversari Cui cum puella cum
diceret volo Ab ea mandatum accepit
protinus / ut nichil ultra leve et puellare
ageret a risu et iocis se abstineret / sciens
procul dubio quod inter easdem virgines quas
viderat die xxx° ad eius obsequium
veniret Quibus visis in cunctis suis
moribus puella mutata est / omnem
quoque a se levitatem puellaris vite
magna gravitate detersit Cumque /

Cumque eam pariter imitate esse nunciarentur, requisita rem retulit, quod sibi beata dei genitrix iussisset, vel quo die tricesimo futura esset ad obsequium eius in ditionem. Post vicesimum et quintum diem febre correpta est. Die autem tricesimo, cum hora exitus eius appropinquaret, eandem beatam genitricem dei cum puellis quas per visionem viderat ad se venire aspexit. Cui etiam se vocanti cepit respondere et depressis reverenter oculis aperta voce clamare: Ecce domina venio, ecce domina venio. In qua etiam voce spiritum reddidit, et ex virgineo corpore habitatura cum sanctis virginibus exivit.

Petrus. Cum humanum genus innumeris vitiis sit subditum, iherusalem celestem maxima parte ex parvulis et infantibus arbitror posse compleri.

Gregorius. Capitulum XVIIII.

Etsi omnes baptisatos infantes atque in eadem infantia morientes ingredi celeste regnum credendum est, nec tamen omnes parvulos qui iam loqui possunt regna celestia ingredi credendum non est, quia nonnullis parvulis eiusdem regni celestis aditus a parentibus clauditur, si male nutriantur. Nam quidam vir cunctis in hac urbe notissimus ante triennium habuit filium annorum, sicut arbitror, quinque, quem nimis carnaliter diligens remisse nutriebat, atque isdem parvulus, quod dictu grave est, mox ut eius animo aliquid obstitisset, maiestatem dei blasphemare consueverat. Qui in hac ante triennium fuerat mortalitate percussus, ad mortem venit. Cumque eum suus pater in sinu teneret, sicut hii testati sunt qui presentes fuerunt, malignos ad se spiritus venisse trementibus oculis puer aspiciens cepit clamare: Obsta pater, obsta pater. Qui clamans declinabat faciem, ut se ab eis in sinu patris absconderet. Quem cum ille trementem requireret quid videret, puer adiunxit dicens: Mauri homines venerunt qui me tollere volunt. Qui cum hoc dixisset, maiestatis nomen protinus blasphemavit et animam reddidit. Ut enim omnipotens deus ostenderet pro quo reatu talibus fuisset executoribus traditus, unde viventem pater suus noluit corrigere, hoc morientem permisit iterare, ut qui diu per divinitatis pacientiam blasphemus vixerat, quandoque per divinitatis iudicium blasphemans moreretur, quatinus reatum suum pater eius agnosceret, qui parvuli filii animam negligens non parvulum peccatorem gehenne ignibus nutrivit. Sed iam hoc tristibus depositis ad ea que narrare ceperam leti redeamus.

Capitulum XX.

Predicto etenim Probo aliisque religiosis viris narrantibus agnovi ea que in dicione [illegible] de [illegible] presbytero Stephano monacho [illegible] dudum fuit. Fuit etenim vir, sicut idem Probus et multi alii testantur, nichil in hoc mundo possidens, nichil querens, solam tantummodo paupertatem diligens, cuncta adversa semper patienter amplectens, conventa secularium fugiens, vacare semper orationi concupiscens. De quo unum virtutis bonum refero, ut ex hoc uno valeant omnia multa probari. Is namque cum quadam die messem quam sua manu seminaverat, secatam detersam in aream deduxisset, nil quippe aliud tunc dispositum suus ad totius anni stipendium haberet, quidam puer se voluntate vel antiqui hostis stimulis instigatus eandem messem igne supposito, ita ut erat in area, incendit. Quod factum dum alius inspiceret, eidem dei famulo occurrit et nunciavit. Quod postquam nunciavit, adiunxit dicens: Ve, ve, pater Stephane, quid tibi contigit! Cum statim vultu ac mente placita ille respondit:

De puero quinquennio blaspho

Malis si bene aliquis fecerit
malum reddunt pro bono.

Sic illi contigit qui hoc fecit in quid
contigit quibusdam ceteris ostendit
in quo virtutis culmine sedebat / qui
quoniam quoque in simplicitate mundo vivebat tam
securam pro perdebat mente. Magis quoque
illi dolebat qui peccatum commiserat quam
sibi qui per illius dampna tollera
bat. Nec pensabat quid ipse exterius
sed culpe reus quantum perdebat inte
rius. Cum itaque eius dies mortis egredi de
corpore urgeret convenerunt multi ut tan
te anime de hoc mundo recedenti suas
animas commendarent. Cumque lecto
illius hii qui convenerant omnes
assisterent, alii corporeis oculis ingre
dientes viderunt angelos, sed dicere
aliquid nullo modo potuerunt. Alii omnino
nichil viderunt / sed omnes qui ade
rant ita vehementissimus timor pres
sit / ut nullus egrediente illa sancta
anima illic stare potuisset. Et hii ergo
qui viderant / et hii qui omnino nichil
viderant uno omnes timore perculsi
et territi fugerunt. Nullus illic assi
stere illo moriente potuit ut palam da
retur intelligi / que vis esset que illam
animam egredientem susciperet cuius
egressum nullus mortalium ferre potu
isset. Sed inter hec sciendum est quia aliquando
anime meritum non ipso suo egressu ostenditur
post mortem vero miraculis declaratur.
Unde et sancti martyres ab infidelibus cru
delia multa perpessi sunt / qui tamen ut
prediximus ad ossa sua mortua signis
et miraculis quotidie clarescunt.

Vir vite Capitulum XXI
venerabilis Valentinus qui post
in hac urbe Romana sicut nosti
meo quoque monasterio prefuit prius in
Valeria provincia suum monasterium rexit.
In quo dum Longobardi semetipsos ve
nissent sicut eius narratione didici /
duos eius monachos in ramis unius
arboris suspenderunt. Qui suspensi eo
dem die defuncti sunt. Facto autem vespere
utrorumque eorum spiritus clara illic
apertaque vocibus psallere ceperunt /
ita ut ipsi quoque qui eos occiderant
nimium mirati terrerentur. Quas voces
captivi omnes / qui illic aderant /
audierunt. Itaque eorum ~~psalmodiam~~
psalmodie postmodum testes extite
runt. Sed has voces spirituum omnipotens
deus eorum pertingere voluit ad aures
corporum / ut viventes adhuc in carne di
scerent / quia si deo servire studeant post
carnem verius vivent. Capitulum XXII

Quibusdam quoque religiosis
viris attestantibus adductus
in monasterio positus agnovi / quia hic Longo
bardorum tempore iuxta Valeriam provinciam
que Busita nominatur quidam monasterii
pater vite venerabilis Suranus
nomine fuerat qui captivis advenien
tibus / atque Longobardorum depredatorum
fugientibus cuncta / que in monasterio
videbatur habere largitus est. Cumque
in elemosinis vestimenta sua atque fratrum
omnia et cellarium consumpsisset quicquid
habere in orto potuit expandit. Expensis
vero rebus omnibus Longobardi ad
eum subito venerunt eumque tenuerunt
et aurum repetere ceperunt. Quibus cum
ille diceret se omnino nil habere in vicino
monte ab eis ductus est in quo silva
immense magnitudinis stabat. Ibi
quoque captivus quidam fugiens in cava
arbore latebat / ubi unus ex Longo
bardis educto gladio predictum occi
dit venerabilem virum. Cuius corpore
in terra cadente mons omnis pariter
et silva concussa est / ac si se ferre non
posse pondus sanctitatis eius diceret
terra que tremuisset / Gregorius

Aliud quoque in Marsorum
provincia vite valde venerabilis
diaconus fuit quem invenientes Lon
gobardi tenuerunt. Unus eorum educto

vt sepe contingit a crudel(ibus) et iniq(uis) [illegible] signa fiunt

gladio caput eius amputavit. Sed
tamen corpus eius in terram cadere non permisit, quod
simul cum capite truncatum diu in sepulcro
repertus, ad pectus eius cohaesit, et quam inno-
cuus deo occiderit miraculo traditus ostendit.

Petrus. Quid est hoc, quaeso te,
quod omnipotens deus sic permittit interire, quos
tamen post mortem tantae sublimitatis fuerint
non patitur celari? **Gregorius.**

Cum scriptum sit: Iustus quacumque
morte praeventus fuerit, iustitia eius
non auferetur ab eo, electi qui procul
dubio ad perpetuam vitam tendunt,
quid eis obest si ad modicum dure mo-
riuntur? Et est fortasse nonnumquam eorum
culpa levis aliqua, quae in eadem debeat
morte resecari. Unde fit ut reprobi
potestatem quidem contra viventes accipi-
ant. Sed illis morientibus hoc deus
gravius vindicatur, quod contra bonos
potestatem suae crudelitatis acceperunt,
sicut isdem tortor qui eundem venera-
bilem diaconem viventem ferire est
permissus, sed gaudere super mortuum
permissus non est. Quod sacra quoque
testantur eloquia. Nam vir dei contra
Samariam missus, quia per inoboedien-
tiam in itinere comedit, hunc leo in
eodem itinere occidit. Sed statim illic
scriptum est: Quia astitit leo iuxta asinum
et non comedit leo de cadavere. Ex
qua re ostenditur quia peccatum inoboedien-
tiae in ipsa fuit morte laxatum. Nam
isdem leo qui viventem praesumpsit
occidere, contingere non praesumpsit occisum.
Cui enim occidendi ausus fuit concessus,
sed cadaveris comedendi licentiam non
accepit, quia is qui culpabilis in
vita fuerat, punita inoboedientia erat
iam iustus ex morte. Leo ergo qui prius
peccatoris vitam necaverat, custodivit
postmodum cadaver iusti. **Petrus.**

Placet quod dicis. Sed nosse ve-
lim si nunc ante restitutionem corporum
in caelo recipi valeant animae iustorum.

Gregorius. Capitulum XXVI

Hoc neque de omnibus iustis fateri
possumus, neque de omnibus negare.
Nam sunt quorundam animae iustorum quae
a caelesti regno quibusdam adhuc manssio-
nibus differuntur. In quo dilationis damno
quid aliud innuitur, nisi quia de perfecta
iustitia aliquid minus habuerunt? Et tamen
luce clarius constat quia perfectorum ius-
torum animae mox ut huius carnis claustra
exeunt, in caelestibus sedibus recipiuntur.
Quod et ipsa per se veritas atte-
statur dicens: Ubicumque fuerit cor-
pus, illic congregabuntur et aquilae,
quia ubi ipse redemptor noster est corpore,
illic procul dubio congregabuntur et
animae iustorum. Et Paulus dissolvi
desiderat et cum Christo esse. Qui ergo
Christum esse in caelo non dubitat, nec Pau-
li animam esse in caelo negat. Qui etiam de dis-
solutione sui corporis atque inhabitatione
caelestis patriae dicit: Scimus enim quoniam si terrestris
domus nostra huius habitationis dissolvatur,
quod aedificationem habemus ex deo, domum
non manufactam, sed aeternam in caelis.

Petrus. Si igitur in caelo nunc sunt
animae iustorum, quid est quod in die iudicii
pro iustitia sua retributionem accipiant?

Gregorius. Hoc eis nimirum crescit
in iudicio, quod nunc animarum sola, postmodum
vero etiam corporum beatitudine perfruuntur,
ut in ipsa quoque carne gaudeant in qua
dolores pro domino cruciatusque pertulerunt.
Pro hac quippe geminata eorum gloria scri-
ptum est: In terra sua duplicia possidebunt.
Hinc etiam ante resurrectionis diem de sanctorum
animabus scriptum est: Datae sunt illis
singulae stolae albae, et dictum est illis ut re-
quiescant tempus adhuc modicum, donec
impleatur numerus conservorum et fratrum eorum.
Qui itaque nunc singulas acceperunt, bi-

[illegible]
Quod perfectorum [illegible] in morte [illegible]

Quod post mortem [illegible]

Quod in iudicio [illegible] gloriam

Morientes multa predicunt

nas in indutos stolas habitu sint
quia modo amarius timor angit animas
simul et corpore in gloria letabuntur. Petrus
Dissensio sanctorum scire quomodo natura
agitur, quod plerumque morientes
multa predicunt. Gregorius Capitulum xxiiii

Ipsa aliquando animarum vis subtili-
tate sua aliquid previdet, aliquando
autem exiture de corpore anime per revelationem
futura cognoscunt, aliquando vero dum
iam in morte sint ut corpus deserant di-
vinitus afflate in secretis celestibus
incorporeo oculo mentis intuentur. Nam
quia vis anime aliquando subtilitate sua
ea que sunt ventura cognoscit, patet
ex eo quod Emilianus advocatus, qui in hac
urbe ante biduum lateris dolore defunctus
est. Sed ante paululum quam moreretur, vocavit
puerum, parari sibi vestimenta ad pro-
cedendum iussit. Cumque eum puer quasi
insanire crederet eiusque minime pre-
ceptis obediret, surrexit, vestimento
se induit et per viam Appiam ad beati
Sixti ecclesiam se esse processurum dixit. Cumque
post modicum in qua iacebat molestia
esset defunctus, deliberatum fuerat ut apud
beatum Ianuarium martyrem Furcisina
via eius corpus poni debuisset. Sed
quia longinquus hic locus his qui funus eius cura-
verant visum est, repente orto consilio
exeuntes, cum eius funere per viam Appiam
nescientes quid ille dixerat in ipsa
ecclesia quam predixerat posuerunt. Et cum
eundem virum curis secularibus obligatum
lucris quoque terrenis inhiantem fuisse noverim,
unde hoc predicere potuit nisi quia id quod
futurum erat eius corpori ipsa vis anime
ac subtilitas previdebat? Quod autem
sepe est revelationibus agitur ut animo-
rientes futura presciant, ex his colligere
possumus que apud nos gesta in mona-
sterio sunt. Nam in monasterio meo ante
quidam frater ante decennium Geron-
tius dicebatur. Qui cum gravi molestia
corporis fuisset depressus, visione no-
cturna albatos viros et clari omnino
habitus in hoc ipsum monasterium descen-
dere de superioribus aspexit. Qui cum dum
coram lecto iacentis assisterent, unus
eorum dixit: Ad hoc venimus ut de monasterio
Gregorii quosdam fratres in militiam mit-
tamus. Atque alteri precepit, ad me et
Scribe Marcellum, Valentinianum, Agnellum
atque alios quorum nunc recordor. Quibus
expletis addidit dicens: Scribe et hunc
ipsum qui nos aspicit. Ex qua visione
certus redditus predictus frater facto
mane denotavit fratribus, qui essent
de eadem cella morituri, quos se eis
denuntiavit esse secuturum. Alio die alio
predicti fratres mori ceperunt, atque sub eo-
dem ordine se in morte secuti sunt
quo fuerant in descriptione nominati.
Ad extremum vero et ipse obiit, qui eos-
dem fratres morituros previdit. In ea quoque
mortalitate que ante triennium hanc
urbem vehementissima clade vastavit,
in Portuensis civitatis monasterio Mel-
litus dictus est monachus adhuc iuveni-
libus annis constitutus. Sed
et mire simplicitatis atque humilitatis
vir. Qui cum appropinquante vocationis sue
die eadem clade percussus ad extrema
deductus est. Quod vir vite venerabilis
Felix eiusdem civitatis episcopus audiens,
cuius et hoc relatione cognovi, ad eum
accedere studuit et ne timere mortem debuis-
set verbis blandimentis persuasionis confortavit.
Quem cum de divina misericordia longiora adhuc
spatia vite polliceri cepit, sed ad hec
ille respondit cursum suum iam esse completum,
dicens apparuisse sibi iuvenem atque epistolas
detulisse dicentem: Aperi et lege. Quibus
apertis asseruit, quia se et omnes qui eo
tempore a predicto episcopo in paschali tempore fuerunt

baptizati scriptos in eisdem epistolis
aureis invenit. Unum quem dicebat
sibi nomine recepit ac deinde
omnes illo tempore baptizatorum. Una de se-
cretum tenuit, et se illos de hac luce
sub celeritate esse migraturos. Factum quoque
est ut die eadem ipse moreretur atque
post eum cuncti illi qui fuerant bapti-
zati, ita secuti sunt ut intra paucos
dies eorum nullus in hac vita re-
maneret. De quibus nimirum constat
quod eos predictus dei famulus idcirco aureis
scriptos viderat, quia eorum nomina apud
se fixa eterna claritas habebat. Sicut ita
quoque his revelationibus potuimus veritatem
cognoscere, ita eum inmissum egressure anime
plerumque celi misteria celestia non per sompn-
ium sed vigilando prelibare. Nam
monium etatis monasterii mei monachum
bene nosti, qui dum esset in seculari habitu
constitutus Valeriani huius urbis
advocati natalem filiam in coniugio
sortitus eius obsequiis sedule atque
incessanter adherebat, et que in
eius domo agebantur noverat. Qui
in monasterio meo positus narravit
quod in ea mortalitate que preteritis Narse
temporibus hanc urbem vehementer
afflixit, in domo predicti Valeriani
puer unus Armentarius fuit precipue
simplicitatis et humilitatis. Cum vero
eiusdem advocati domus eadem
clade vastaretur, idem puer percussus
est et usque ad extremum deductus. Qui
subito sublatus a presentibus rediit,
sibi quoque Valeriani dominum suum fecit. Cui ait:
Ego in celo fui, et qui de hac vita sunt
morituri agnovi. Ille et ille et ille mori-
turi sunt, tu vero non timeas quia hoc
tempore moriturus non es. Ut autem scias quod
me in celo fuisse fateor, ecce accepi
illic ut linguis omnibus loquar. Num-
quid incognitum tibi fuit grecam me
linguam omnino nescisse? Et tamen grece
loquor, ut cognoscas an verum
sit quod omnes linguas me accepisse te-
stificor. Cui tunc grece dominus suus
locutus est, atque ita ille eadem lingua
respondit ut cuncti qui aderant mirarentur.
In ea quoque domo predicti Narse
spatarius Vulgar manebat, qui festine
ad eum deductus vulgarica lingua
locutus est. Sed ita puer ille ac si esset
in ytalia natus et nutritus in eadem
barbara locutione respondit, ut mirati sunt
omnes qui audiebant, atque ex duarum lin-
guarum experimento quas eum ante nescis-
se noverant crediderunt de omnibus
quas probare minime valebant. Tunc
per biduum mors eius dilata est, sed die
tertio quo occulto iudicio nescitur ma-
nus ac brachia lacertos que suis denti-
bus laniavit, atque ita e corpore exiit.
Quo mortuo omnes illi quos predi-
xerat ex hac protinus luce subtracti
sunt, nullusque de illa domo defunctus
est eadem tempestate quem vox illius
denuntiatus non est. **Petrus**

Valde terribile est ut qui tale do-
num percipere meruit tali etiam post hoc
pena plectetur. **Gregorius**

Omnia occulta Cap. XXV
dei iudicia sunt. Ea que in divino
examine comprehendere non possumus, unde
magis timere debemus quam discutere.
Et autem de egredientibus animabus que
multa per nos sunt, ea que cepimus
exsequimur. Neque hoc silendum est quod de
Theophanio Centumcellensi urbis comi-
te in eadem urbe positus agnovi.
Fuit namque vir iure actionibus deditus,
bonis operibus intentus, hospitalitati
precipue studens. Exercendis quoque co-
missis curis occupatus agebat
quidem terrena et temporalia, sed ut post de fine
claruit, magis ex debito quam mente.

An anime possint puniri igne
incorporali corporeo

Nam cum appropinquante mortis eius tempore
grauissima aeris tempestas obsisteret,
ne ad sepeliendum duci potuisset, eum-
que uxor sua cum fletu vehementissimo
inquireret dicens: Quid facio, quomodo
ad sepeliendum te eiciam, quae ostium domus
quidem egredi pre nimia tempestate non possum?
Tunc ille respondit: Noli, mulier, flere, quia mox
ut defunctus fuero, eadem aeris serenitas
rediet. Cuius protinus vocem mors,
et mortem serenitas est secuta. Quod sig-
na alia sunt etiam signa comitata. Nam
manus eius ac pedes podagre humore
tumescentes versi in vulneribus fuerant
et profluenti saniei patebant. Sed dum
corpus eius ad lavandum fuisset nudatum,
ita manus pedesque eius sani in-
venti sunt, ac si nullius unquam vulneris macu-
lam habuissent. Ductus itaque est ac sepultus,
eiusque cognati consilium est ut quarto
die in sepulcro illius marmor quod
suppositum fuerat mutari debuisset. Sed
cum marmor corpori eius suppositum
dum fuisset ablatum, tanta ex corpore
ipsius odoris fragrantia emanavit, ac
si ei ex putrescente carne illius pro
vermibus ebullissent. Quod factum
dum narrante me in omeliis visum
quibusdam venisset in dubium, die
quodam sedente me cum conventu no-
bilium ipso artifice, qui in sepulcro illius
marmor mutaverat, affuerunt quidam
atque me de ipsa causa rogaverunt. Quos
ego de eodem miraculo coram clero no-
bilibus ac plebe requisivi, qui et ea-
dem se odoris fragrantia mirum modo se
repletos fuisse testati sunt, et quedam
alia in augmento miraculi, quae nunc
narrare longum existimo, mihi eius
sepulcro addiderunt. **Petrus**

Inquisitioni meae sufficienter video
satis factum, sed hoc est adhuc quod ex questione
animum pulsat, quia cum superius
dictum sit esse iam sanctorum animas in ce-
lo, restat procul dubio ut etiam iniquorum
quoque anime esse non nisi in inferno cre-
dantur, et quid hac de re habeat
veritas ignoro. Nam humana esti-
matio non valet peccatorum animas ante iu-
dicium posse cruciari. **Gregorius**

XXVI

Si esse sanctorum etc.

Si animas in celo sacri eloquii satis-
factione credidisti, oportet ut per omnia
et credas et iniquorum animas in inferno
esse, nam ex retributione interne iustitie
ex qua iam iusti glorificantur, necesse est ut
per omnia et iniusti crucientur.
Nam sicut electos beatitudo letificat,
ita credi necesse est quod a die exitus
sui ignis reprobos exurat. **Petrus**

Et qua ratione credendum est
quia rem incorpoream tenere ignis cor-
poreus possit? **Gregorius** Si viven-
tis hominis incorporeus spiritus tenetur
in corpore, cur non post mortem, cum
incorporeus sit spiritus, etiam corporeo igne
teneatur? **Petrus** In vivente
quolibet idcirco incorporeus spiritus tenetur
in corpore, quia vivificat corpus.
Gregorius Si incorporeus
spiritus, Petre, in hoc teneri potest quod vi-
vificat, quare non penaliter et ibi non teneatur
ubi mortificatur? Teneri autem per ignem
dicimus spiritum, ut in tormento ignis sit
videndo atque sentiendo. Ignem namque
eo ipso patitur quod videt, et quia cre-
mari se aspicit, aspiciens crematur,
sicque fit ut res corporea incorpoream
exurat, dum ex igne visibili ardor ac
dolor invisibilis trahitur, ut per ignem
corporeum mens incorporea etiam corporea
flamma crucietur. Quamvis colligere
de dictis evangelii possumus quia incendium

anima non solum cremando, sed etiam experiendo patiatur. Veritatis etenim voce dives mortuus et sepultus in inferno dicitur. Cuius anima quia in igne teneatur, insinuat vox divitis, qui Abraham deprecatur dicens: Mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. Dum ergo peccatorem divitem dampnatum Veritas ignibus perhibet, quis iam sapiens reproborum animas teneri ignibus neget? Petrus: Ecce ratione atque testimonio ad credulitatem flectitur animus, sed dimissus iterum ad rigorem redit. Quomodo enim res incorporea a re corporea teneri atque affligi possit ignoro. Gregorius: Dic, queso te, apostatas spiritus a celesti gloria deiectos esse corporeos an incorporeos suspicaris? Petrus: Quis sanum sapiens eos spiritus corporeos dixerit? Gregorius: Gehennalem ignem esse incorporeum an corporeum fateris? Petrus: Ignem gehenne corporeum esse non ambigo, in quo certum est corpora cruciari. Gregorius: Certe de reprobis Veritas in fine dictura est: Ite in ignem eternum, qui paratus est dyabolo et angelis eius. Si igitur dyabolus eiusque angeli, cum sint incorporei, corporeo sunt igne cruciandi, quid mirum si anime et antequam recipiant corpora possint corporea tormenta sentire? Petrus: Patet aperte ratio, nec debet animus de hac ulterius questione dubitare. Gregorius. C. XXVII

Postquam laboriose reddidisti, operepretium credo si ea que mihi a viris fidelibus sunt digesta narravero. Iulianus namque huius Romane ecclesie, cui Deo auctore deservio, secundus defensor, qui ante fere septem annos defunctus est, ad me adhuc in monasterio positum crebro veniebat, mecumque loqui de anime utilitate consueverat. Hic itaque mihi quadam die narravit dicens: Theodorici regis temporibus pater soceri mei in Siciliam exactionem canonis egerat, atque iam ad Ytaliam rediebat. Cuius navis appulsa est. Quia illic vir quidam solitarius magne virtutis habitabat, dum navis armamenta naute repararent, visum est predicto patri socero meo ad eundem virum Dei pergere seque eius orationibus commendare. Quos vir Domini ut vidit, eis inter alia colloquens dixit: Scitis quia rex Theodoricus mortuus est? Cui illi protinus responderunt: Absit. Nos eum vivum dimisimus, et nichil tale ad nos de eo nunc usque perlatum est. Quibus Dei famulus addidit dicens: Etiam mortuus est. Nam hesterno die hora nona inter Iohannem papam et Simachum patricium discinctus atque discalciatus et vinctis manibus deductus, in hac vicina Vulcani olla iactatus est. Quod illi audientes sollicite conscripserunt diem, atque in Ytaliam reversi eo die Theodoricum regem invenerunt fuisse mortuum, quo eius exitum atque supplicium Dei famulo fuerat ostensum. Et quia papam Iohannem affligendo in custodia occidit, Simachum quoque patricium ferro trucidavit, ab illis iuste in ignem mitti apparuit, quos in hac vita iniuste iudicavit. Gregorius.

Cap. XXVIII

Eodem quoque tempore quo primum remote vite desideriis anhelabam, quidam honestus senex Deusdedit nomine, valde huius urbis nobilibus amicus, mihi narravit dicens: Boethii tempore quidam vir spectabilis Reparatus nomine venit ad mortem. Cuius dum iam exstinctus ac frigidus

iacere cepisset funditus flatus vitalis exiret atque exanime remansit corpus. Quod multi qui convenerant et eius familia iam mortuum lugebat, subito rediit et circumstancium plangencium in stuporem vertit suarum lacrimas. Qui reversus ait: Currite ad ecclesiam beati Laurencii martiris que ex nomine conditoris Damasi vocatur, puerum mittite et quod de Tiburcio presbytero agatur videat et renunciare festinet. Quem videlicet Tiburcium carnalibus desideriis subiacere videbatur ferebatur. Cumque adhuc vite moribus quoque sceleratus nunc eius vite presbyter. memini. Qui vero puer pergeret, narravit idem Reparatus, qui eo se perductum fuerat, quia illuc ubi ductus fuerat agnovit ductus paratus fuerat quilibet agnovit ductus paratus fuerat rogus igneus. Deductus autem Tiburcius presbyter in eo est suppositus atque supposito igne concrematus. Alius autem parabatur rogus cuius altitudinem celum tangere videbatur. Cum emissa voce clamatum est: Cui esset huius redditus Reparatus defunctus est. Puer vero qui transmissus ad Tiburcium fuerat iam eum mortuum invenit. Cum videlicet Reparatus ductus ad loca penarum quod vidit rediit narravit et obiit. Ex parte monstratur quia nobis illa non sibi vidit. Temporibus dum adhuc concessum est vivere licet eum a malis operibus emendare. Rogum ergo coruscum Reparatus vidit non quia apud inferos ligna crederentur ut ignis fiat, sed quod narrantibus viventibus a lignis de medio penarum vidit exardescere monstravit apud viventes corporibus ignis, ut per hec assueta audientes discerent quod de incognitis timere debuissent.

Gregorius Capitulum XXIX

Scribitur quidam in Valerie provincia contigisse qui in urbe Romana maximinianus Siracusanus episcopus qui dum in hac urbe meo monasterio preesset narrare consuevit dicens. Quidam tunc valeriis illic sacratissimo paschali sabbato iuvenculam cuiusdam filiam in baptismate suscepit. Qui post ieiunium domum reversus, multo vino inebriatus, eandem filiam suam secum manere petiit, eam quam nocte illa quod dictum nephas est perdidit. Cumque mane facto surrexisset reus cogitare cepit ut ad balneum pergeret, ac si aqua balnei lavaret maculam peccati. Perrexit igitur et lavit. Caput trepidare cepit ingredi, sed si tanto die non iret ad ecclesiam erubescebat homines, si vero iret pertimescebat iudicium dei. Vicit itaque humana verecundia. Occludiatur perrexit ad ecclesiam sed tremebundus et pavens stare cepit atque per singula momenta suspectus quod hora immundo spiritui traderetur et coram omni populo vexaretur. Cumque vehementer timeret et in illa missarum sollempnitate ei adversi nichil contigit, laetus exiit et die altero ad ecclesiam iam securus intravit. Sicque factum est ut per septem continuos dies letus ac securus procederet, estimans quem eius scelus deus aut non vidisset aut misericorditer dimisisset. Die autem septima subitanea morte defunctus est. Cumque sepulture traditus fuisset per longum tempus cunctis videntibus de sepulchro eius flamma exiit et tamdiu ossa eius concremavit quousque omne sepulchrum consumeretur. Et terra que in tumulum collecta fuerat defossa videtur. Quod vero omnipotens deus faciens ostendit quid eius anima in occulto pertulit, cuius etiam corpus ante humanos oculos

flamma consumpsisset. Qua in re
nobis quoque hoc audientibus exemplum
formidinis dare dignatus est, quatenus
ex hac consideratione colligamus quid
amici Dei iuvenes ac senes pro reatu suo
patiantur, si tanto igne supplicio
etiam insensibilia ossa concremantur.

Petrus Nosse velim si vel boni
bonos in regno vel mali malos
in supplicio agnoscunt. **Gregorius**

Huius rei sententia in verbis est dominicis
quam iam superius protulimus liquide cla-
rius demonstrata, in quibus aperte
dictum est: Homo quidam erat
dives et induebatur purpura et bysso
et epulabatur quotidie splendide. Et
erat quidam mendicus nomine Laza-
rus, qui iacebat ad ianuam eius ul-
ceribus plenus cupiens saturari de
micis que cadebant de mensa divitis,
et nemo illi dabat sed et canes ve-
niebant et lingebant ulcera eius.
Subiunctum est quod mortuus Laza-
rus portatus est in sinum Abrahe,
et mortuus dives sepultus est
in inferno. Qui elevans oculos suos
cum esset in tormentis vidit Abraham
a longe et Lazarum in sinu eius. Et
ipse clamans: Pater Abraham, mise-
rere mei et mitte Lazarum ut intingat
extremum digiti sui in aquam ut re-
frigeret linguam meam. Cui per Abra-
ham dicitur: Fili, recordare quia recepisti
bona in vita tua et Lazarus similiter
mala. Dives autem iam de se spem
non habens salutis ad propinquorum
suorum salutem convertitur dicens:
Rogo te pater ut mittas eum in domum
patris mei. Habeo enim quinque fratres,
ut testetur illis ne et ipsi veniant
in locum hunc tormentorum. Quibus
verbis aperte declaratur quia et boni
bonos et mali cognoscunt malos.
Si igitur Abraham Lazarum minime
recognovisset, nequaquam ad divitem in
tormentis positum de transacta eius contritione
loqueretur dicens quia mala recepit in
vita sua. Et si mali malos non reco-
gnoscerent, nequaquam dives in tormentis
positus fratrum suorum esse absentium
meminisset. Quomodo enim presentes non posset
agnoscere qui etiam pro absentium memoria
curavit exorare. Qua in re illud
quoque ostenditur quod requisitum non est
quia et boni malos et mali cognoscunt
bonos. Nam et dives ab Abra-
ham cognoscitur cui dictum est: Recepisti
bona in vita tua. Et Lazarus electus
a reprobo divite cognitus quem nominatim
petitur et nomine dicens: Mitte Lazarum
ut intingat extremum digiti sui in aquam
ut refrigeret linguam meam. In qua
cognitione utriusque partis cumulus
retributionis excrescit, ut et boni am-
plius gaudeant quia secum eos letari
conspiciunt quos amaverunt, et mali dum
cum eis torquentur quos in hoc mundo
despecto Deo dilexerunt, eos non solum sua
sed etiam eorum pena consumat. Fit autem
in electis quiddam mirabilius, quia
non solum eos agnoscunt quos in hoc
mundo noverunt, sed velud visos ac cogni-
tos recognoscunt bonos quos nunquam
viderunt. Nam cum antiquos patres in
illa eterna hereditate viderint, eis
incogniti per visionem non erunt quos
in opere semper noverunt. Quia enim illic omnes
communi claritate Deum conspiciunt, quid est
quod ibi nesciunt ubi scientem omnia sciunt.

Gregorius Cap xxx

Nam quidam nostri religiosus
vir et vite valde laudabilis
ante quadriennium moriens, sicut religi-
osi alii qui presentes fuerunt testati sunt,
in hora sui exitus Ionam prophetam et
Ezechielem quoque et Danielem cept

aspicere, eos quoque domnos suos ex nomine clamare. Quos dum ad se venire conspiceret et depressis luminibus eis reverentie obsequium preberet, e carne eductus est. Qua in re aperte datur intelligi, que erit in incorruptibili vita notitia, si vir iste adhuc in carne corruptibili positus prophetas sanctos quos nimirum numquam viderat agnovit. Habet autem plerumque contingere, ut egressa anima eos recognoscat, cum quibus pro equalitate culparum vel etiam premiorum in una est mansione deputanda. **Gregorius**

Nam cum vir vite venerabilis Eleutherius senex, de quo precedenti libro multa narravi, in monasterio suo quendam fratrem Johannem nomine se habuisse perhibuit, qui ante dies xv suis fratribus exitum predixit. Cumque de terrestribus quotidie deputaret dies antecedentes, quam tolleretur e corpore, febre correptus est. Ad horam vero mortis veniens misterium dominici corporis et sanguinis accepit. Vocatisque fratribus coram se psallere precepit. Quibus tamen antiphonam per semetipsum imposuit dicens: Aperite mihi portas iustitie et ingressus in eas confitebor domino. Hec porta domini, iusti intrabunt in eam. Cumque coram eo assistentes fratres psallerent, emissa subito et producta voce clamavit dicens: Ecce venio. Quem mox ut dixit eductus e corpore mortalem vitam finivit. Mirati sunt fratres, quia hoc quod moriens se clamaverat ignorabant. Quo defuncto in monasterio facta est magna tristicia. Quarto autem die quibusdam fratribus necesse fuit ut ad monasterium aliud positum longe transmitterentur. Illuc igitur euntes fratres eius, eiusdem monasterii monachos tristes vehementer invenerunt. Quibus cum dicerent: Quid habetis, quia vos in tanto merore deprimitis? Responderunt dicentes: Hoc in hunc desolationem gemimus, quia frater qui modo nos in monasterio vita continebat, hodie quartus est dies quod de hac luce subtractus est. Cumque fratres qui venerant studiose requirerent qualiter defunctus fuisset, responderunt: Ursus. Cumque tempus eius diem et horam subtiliter inquirerent, ipso eum momento cognoverunt exisse de corpore, quo per Johannem qui apud eos defunctus est vocatus fuerat. Qua ex re colligitur quia utrorumque par fuit meritum, quibus datum est ut in una mansione socialiter viverent, quibus e corpore contigit socialiter exire. **Gregorius** 31

Sed neque hoc sileam, Cap 31 quod dum adhuc laicus viverem atque in domo mea, que mihi in hac urbe exire proveniebat, manerem, de quibusdam vicinis meis me contigit agnovisse quendam. Maque mea vidua Galla dicebatur. Hec Eumorphium nomine iuvenem filium habebat, a quo non longe Stephanus, qui inter minores fuit, optio dicebatur habitabat. Eidem Eumorphius ad extrema vite veniens vocavit puerum suum eique precepit dicens: Vade curris et dic Stephano optioni ut citius veniat, quia ecce navis parata est ut ad Siciliam duci debeamus. Cumque hunc puer insanire crederet et obedire recusaret, cepit ille vehementer imminere dicens: Vade et nuntia illi quod dico, quia non insanio. Egressus est puer ut ad Stephanum pergeret. Cumque in medium iter veniret, alius quidam obvius factus est, qui hunc requisivit dicens: Quo vadis? Cui

Qui aut videt tormenta et
scelus torquentium vel ... ...
et post redeunt ad corpora

rediit ad Stephanum optionem a domino
meo sum missus ad quem protinus
dixit. Ecce venio sed ante me hac ora
defunctus est. Reversus vero est puer
ad Eumorphium dominum suum sed ante
eum mortuum iam invenit. Sicque factum
est ut dum alter obviam venit et iam
e medio itinere puer est reversus
et mensura hospitii potuisset colli-
gi quod in uno momento utrique fu-
erant vocati. **Petrus.** Terribi-
le est valde quod dicitur sed queso
te cur egredienti anime navis appa-
ruit vel cur se duci ad Siciliam mo-
riturus predixit. **Gregorius.**
Anima vehiculo non eget
sed mirum non est si adhuc homini in
corpore posito illud apparuit quod per
corpus assueverat videre ut per hoc da-
retur intelligi quo eius anima spiritu-
aliter duci potuisset. Quod vero se ad Si-
ciliam duci testatus est quid aliud
sentiri potest nisi quod pre ceteris lo-
cis in eius terre insulas eructuan-
tes igne tormentorum olle patuerunt.
Que ut solent narrare qui noverunt
laxatis quottidie sinibus excrescunt
ut mundi termino propinquante quanto certum
est illuc amplius cremandos colligi
tanto et eadem tormentorum loca am-
plius videantur aperiri. Quod omnipotens deus
ad correptionem viventium in hoc mundo
voluit ostendere ut mentes infidelium
que tormenta inferni esse non credunt
tormentorum loca videant que audita
credere recusant. Quod vero sive electi
sive reprobi quorum communis causa
in opere fuerat ad loca etiam communia de-
ducuntur veritatis nobis verba satisfa-
cerent etsi exempla deessent. Ipse
autem per electos in Evangelio dicit.
In domo patris mei mansiones multe
sunt. Si enim dispar retributio in illa
beatitudine eterna non esset una
potius mansio quam multe essent. Mul-
te ergo mansiones sunt in quibus
et distincte bonorum ordines et propter
meritorum consortium communiter letantur
et tamen unum denarium omnes laborantes
accipiunt qui in multis mansionibus
distinguuntur quia et una est beatitudo
que illic percipitur et dispar retributionis
qualitas quam per opera diversa consequitur.
Cum vero in die iudicii sui diem
annuncians ait. Tunc dicam messo-
ribus colligite zizania et ligate ea
fasciculos ad comburendum. Messores
quippe angeli zizania ad comburendum
in fasciculos ligant cum pares paribus
in tormentis similibus sociant ut super-
bi cum superbis luxuriosi cum luxuriosis
avari cum avaris fallaces cum falla-
cibus invidi cum invidis infideles
cum infidelibus ardeant. Cum ergo similes
in culpa ad tormenta similia ducuntur
quia eos in locis penalibus angeli
deputant quasi zizaniorum fasciculos
ad comburendum ligant. **Petrus.**
Ad inquisitionem meam responsionis sa-
tisfactione patuit causa rationis. Sed
quid nam est queso te quod nonnulli quasi
per errorem educuntur de corpore ita ut
sicut exanimes redeant et eorum quisquam
audisse se dicat quia ipse non fuerat
qui erat iussus deduci. **Gregorius.**
Hoc cum fit Petre Capitulum xxxvii.
si bene perpenditur non error sed
admonitio est. Superna enim pietas et
magne munere sue largitatis disponit
ut nonnulli etiam post exitum repente
ad corpus redeant et tormenta inferi
que audita non crediderant saltem
visa pertimescant. Nam quidam Illyri-
cianus monachus qui in hac urbe
mecum in monasterio vivebat narrare
consueverat quod quodam tempore dum adhuc
in heremo moraretur agnovit

ex Petrus quidam monachus ex re-
gione Hiberie ortus, qui cum eo in loco va-
ste solitudinis que Evasa nominatur
nomine inhabitat, sicut ipso narrante
didiceram, postquam heremum peteret,
molestia corporis irruente defun-
ctus est. Sed protinus corpori restitutus,
inferni supplicia atque innumera loca
flammarum vidisse se testabatur. Qui
etiam quosdam etiam huius seculi pote-
ntes in eisdem flammis suspensos se
vidisse narravit. Qui cum iam dedu-
ctus esset ut et ipse mergeretur, subito
angelum coruscati habitus apparuisse te-
statur, qui eum in ignem mergi pro-
hibuit. Cui etiam dixit: Egredere, et qualiter
tibi post hec vivendum sit sollicite at-
tende. Post quam vocem paulatim
recalescentibus membris a eterne
mortis sompno evigilans cuncta
que circa illum gesta sunt narravit.
Tantisque se postmodum vigiliis ieiu-
niis constrinxit, ut infernum eum vidisse
et pertimuisse tormenta, etiam si taceret
lingua, conversatio loqueretur. Quem pie-
tas omnipotentis dei mira largitate
in morte auctor est ne mori debuisset.
Sed quia multiplicato corde humanum est
valde durum, ipsa quoque penarum oste-
nsio et que omnibus utilis non est. xxx

Capitulum xxxiii

Nam illustris vir Stephanus quem bene nosti
de semetipso narrare consueverat
quia in Constantinopolitana urbe
pro quadam causa demoratus molestia
corporis subveniente defunctus est.
Cumque medicus vel medicus atque pig-
mentarius ad aperiendum eum atque con-
diendum esset quesitus, et die eodem
minime inventus, subsequenti nocte
iacuit corpus inhumatum. Qui du-
ctus ad inferni loca vidit multa que
prius audita non crediderat. Sed cum presi-
denti illic iudici presentatus esset, ab eo
receptus non esse est, ita ut diceret: Non
hunc deduci, sed Stephanum ferrarium
iussi. Qui statim in corpore reductus
est, et Stephanus ferrarius qui iuxta
eum habitabat eadem hora defunctus
est. Sic quia probatum est vera fuisse verba
que audierat, dum hoc effectus mortis
Stephani demonstravit. xx

Capitulum xxxiiii

Ante triennium quoque in hac pe-
stilentia, que hanc urbem clade
vehementissima depopulavit, in qua etiam
corporali visu sagitte celitus venire
et singulos quosque ferire videbantur,
sicut nosti, Stephanus isdem defuncta
est. Quidam vero miles in hac eadem
nostra urbe percussus ad extrema pervenit.
Qui eductus e corpore exanimis iacuit,
sed citius rediit et que tunc eo fuerant
gesta narravit. Dicebat enim, sicut tunc
res eadem etiam multis innotuit, quia
pons erat sub quo niger atque caligi-
nosus fetoris intollerabilis nebulam
exalans fluvius decurrebat. Transacto
autem ponte amena erant prata atque vire-
ntia atque odoriferis herbarum floribus
exornata, in quibus albatorum hominum
conventicula esse videbantur. Tantusque
in loco eodem odor suavitatis fra-
grancia, ut ille deambulantes ha-
bitantesque satiaret. Ibi diversorum
mansiones singule magnitudine
lucis plene. Ibi quedam mire potentie
edificabatur domus, que aureis videbatur
laterculis construi, sed cuius esset non
potuit agnosci. Erant autem super ripam
predicti fluminis nonnulla habitacula,
sed exurgentis fetoris nebula tangebantur,
alia autem exurgens fetor a flumine mi-
nime tangebat. Hoc vero erat in predicto
ponte probacio, ut quisquis per eum
iniustorum vellet transire, in tenebroso
fetentique flumine laberetur; iusti vero
quibus culpa non obsisteret securo per eum

gressu ac libero per loca amena ~~perveniret~~ pervenirent. Ubi se etiam Petrum ecclesiastice familie maiorem qui ante quadriennium est defunctus deorsum positum in locis teterrimis magni ferri pondere ligatum ac depressum se invenisse testatus est confessus. Qui dum requireretur cur ita esset, ea se dixit audisse que nos qui eius in hac ecclesiastica domo novimus facta recolimus. Dictum namque est: Hoc ideo patitur quia si quid ei pro facienda ultione videbatur, ad inferendas plagas plus ex crudelitatis desiderio quam obedientie serviebat. Quod sic fuisse nullus qui eum novit ignorat. Ubi se etiam quendam peregrinum presbiterum vidisse fatebatur, qui ad predictum pontem perveniens tanta per eum auctoritate transiit quanta et hic sinceritate vixit. In eodem quoque ponte hunc quem predixi Stephanum se recognovisse testatus est. Qui dum transire voluisset, eius pes lapsus est et ex medio corpore iam extra pontem deiectus a quibusdam teterrimis viris ex flumine surgentibus per coxas deorsum atque a quibusdam albatis et speciosissimis viris cepit per brachia sursum trahi. Cumque hoc luctamen esset ut hunc boni spiritus sursum et mali deorsum traherent, ipse qui videbat ad corpus reversus est et quid de illo plenius gestum est minime cognovit. Qua in re de eiusdem Stephani vita datur intelligi quia in eo mala carnis cum elemosinarum operatione certabant. Nam qui per coxas deorsum, per brachia trahebatur sursum, patet nimirum quia et elemosinas amaverat et carnis vicia perfecte non restiterat que deorsum trahebant illum. Sed in occulto arbitrii examine quid in eo vicerit et nos et eum qui vidit et revocatus est latet. Constat tamen quia idem Stephanus postquam sicut superius narravi et inferni loca vidit et ad corpus rediit perfecte minime correxit vitam, qui post multos annos de corpore adhuc ad certamen vite et mortis exiit. Qua de re colligitur quia ipsa quoque inferni supplicia cum demonstrantur aliis hoc ad adiutorium, aliis vero ad testimonium fiat, ut isti videant mala que caveant, illi vero eo amplius puniantur quod inferni supplicia nec visa et cognita vitare noluerunt.

PETRUS Quid est hoc queso te quod in amenis locis cuiusdam domus laterculis aureis edificari videbatur? Ridiculum valde est si credimus quod in illa vita metallis adhuc talibus egeamus.

GREGORIUS Quis hoc si sanus sapit intelligat? Sed eo quod illic demonstratum est, quisquis ille est cui mansio ista construitur, aperte datur intelligi quid est hoc quod operatur. Nam qui premium lucis eterne elemosinarum largitate promerebitur, nimirum constat quia auro edificat mansionem suam. Quod enim superius memoriam fugit ut diceretur, idem miles qui hoc viderat narrabat quod eosdem laterculos aureos ad edificationem domus senes ac viri, iuvenes puelle ac pueri ferebant. Qua ex re colligitur quia hi quibus hic pietas facta est ipsi illic operatores esse videbantur. Iuxta etiam nos Deusdedit nomine religiosus habitabat qui calciamenta solebat operari. De quo alter per revelationem vidit quod eius domus edificabatur, sed eius constructores solo die sabbati videbantur operari. Qui eiusdem viri postmodum subtilius vitam requirens invenit quia ex his que diebus

Petrus

singulis laborabat quidquid ex victu atque vestitu superesse potuisset die sabbato ad petri beati etiam deferre consueverat atque indigentibus erogabat. Qua ex re perpende quia non inmerito domorum illius fabrica ex auro crescebat. **Petrus** Hac de re intellego donec eadem sanxistis sed quaeso te quid esse dicimus quod quorundam habitacula fetoris nebula tangebantur quorundam vero tangi non poterant vel quid est quod pontem quod fluvium se vidit. **Gregorius** Ex rerum picturis imaginibus perpensanda causa sunt. Per pontem quippe ad amena loca transire iustos aspexit quia angusta valde semita que ducit ad vitam et fetentem fluvium decurrentem viderit quia ad yma quottidie defluit carnalium vitiorum putredo et quorundam habitatula fetoris nebula tangebat quorundam vero ab ea tangi non poterant quia sunt plerique qui multa iam bona opera faciunt sed tamen adhuc carnalibus vitiis in cogitationis delectatione tanguntur. Et iustum valde est ut illic nebula fetoris obsideat quos hic adhuc carnalis fetor delectat. Unde et eandem carnis et beatus Iob in fetore conspiciens de luxurioso sic ait dulcedo illius vermes. Qui autem perfecte cor ab omni delectatione carnis liberant constat nimirum quia eorum habitatula fetoris nebula non tanguntur. Et notandum quod idem fetor et nebula sit quia nimirum carnalis delectatio mentem quam inficit obscurat ut veri luminis claritatem non videat sed unde delectatur inferius inde ab caligine ad superna pacatur. **Petrus** Putamusne hoc auctoritate

sacri eloquii posse monstrari ut tales pro carnalium fetoribus pena puniantur. **Gregorius** Potest Petre. Nam libro Genesis attestante didicimus quia super Sodomitas Dominus ignem et sulphurem pluit ut eos et ignis incenderet et fetor sulphuris necaret. Quia enim amore illicito corruptibilis carnis arserant simul incendio et fetore perierunt quatenus in pena sua cognoscerent quia eterne morti fetoris delectatione se tradidissent. **Petrus** Hec fateor in quibus dubius fui manifestat.

37 Capitulum xxv

Gregorius Sciendum quoque est quia nonnumquam anime adhuc in suis corporibus posite penale aliquid de spiritualibus videt quod tamen quibusdam contingere ad edificationem solet. Nam idem de quo in omeliis coram populo iam narrasse me memini inquietus valde Theodorus nomine puer fuit qui in nostro monasterio fratrem suum magis necessitate quam voluntate secutus est. Cui nimirum grave erat si quis ei pro sua salute aliquid loqueretur. Bona enim non solum facere sed etiam audire non poterat. Numquam se ad sancte conversationis habitum venire iurando irascendo deridendo testabatur. In hac autem pestilentia que nuper huius urbis populi magna ex parte consumpsit percussus in inguine est perductus ad mortem. Cumque extremum spiritum ageret convenerunt fratres ut egressum illius orando protegerent. Iam enim corpus eius ab extrema fuerat parte premortuum in solo tantummodo pectore vitalis adhuc calor anhelabat. Cuncti autem fratres tanto pro eo ceperunt enixius orare quanto eum iam videbant sub

celeritate redemptum descendere. Cum
repente cepit eisdem fratribus assistenti-
bus clamare atque cum magnis voci-
bus orationes eorum interrumpere dicens: Recedite
ecce draconi ad devorandum datus sum
qui propter vestram presentiam devorare me
non potest. Caput meum in suo ore absor-
buit. Date locum ne ut me amplius
cruciet, sed faciat quod facturus est. Si ei
ad devorandum datus sum, quare propter
vos moras patior? Tunc fratres
ceperunt dicere ei: Frater quid est quod loqueris?
Fac signum sancte crucis et imprime.
Respondebat ille cum magnis clamoribus
dicens: Volo me signare sed non possum,
quia squamis huius draconis premor.
Cumque hoc fratres audirent, prostrati in
terra cum lacrimis pro ereptione illius ve-
hementius ceperunt orare. Et ecce subito ce-
pit eger cum magnis vocibus clamare
dicens: Gratias deo, ecce draco qui me ad
devorandum acceperat fugit, orationibus
vestris expulsus est, stare non potuit.
Pro peccatis meis modo intercedite, quia
paratus sum converti et seculare vitam
funditus relinquere. Homo ergo qui
sicut iam dictum est ab extrema corporis
fuit parte premortuus, reservatus ad
vitam toto ad deum corde conversus
est. Postquam mutatus mente diu enim
est flagellis astrictus, tunc eius anima
carne soluta est. 36 Capitulum xxxvi

At contra Crisaurius, sicut probat
propinquus illius, cuius supra
memoriam feci, narrare consueverat.
Vir in hac valle dives fuit, sed
tantum plenus vitiis fuit quantum rebus:
superbia tumidus, carnis sue volu-
ptatibus subditus, ac in acquirendis
rebus avaritie facibus accensus.
Sed cum tot malis dominus finem ponere
decrevisset, corporali eum molestia percussit.
Qui cum ad extrema veniens, eadem hora
qua de corpore erat exiturus, apertis
oculis vidit teterrimos et nigerrimos
spiritus coram se assistere et vehementer
imminere, ut ad inferni claustra se
raperent. Cepit tremere, pallescere, su-
dare et magnis vocibus inducias
petere, filiumque suum nomine Maximum,
quem iam ipse monachus
monachum vidi, nimiis et turbatis
clamoribus vocare dicens: Maxime
curre, nihil tibi aliquid mali feci,
in fide tua me suscipe. Turbatus
mox Maximus affuit, lugens et per-
strepens familia convenit. Eos autem quos
ipse insistentes sibi graviter tolerabat
ipsos malignos spiritus videre non pote-
rant, sed eorum presentiam in confessione,
in pallore ac tremore illius qui traha-
hebatur videbant. Pavore autem ima-
ginis teterrime huc illucque versabatur in
lectulo. Iacebat in sinistro latere, aspe-
ctum eorum ferre non poterat, vertebatur
ad parietem, ibi aderant. Cumque constrictus
nimius relaxari se iam posse despera-
ret, cepit magnis vocibus clamare:
Inducias vel usque mane, inducias
vel usque mane. Sed cum hoc clamaret,
in ipsis vocibus de habitaculo carnis
evulsus est. De quo nimirum constat
quia pro nobis ista non pro se vidit, ut
eius visio nobis proficiat, quos adhuc
divina patientia longanimiter expectat.
Nam illos teterrimos spiritus vidisse ante mor-
tem et inducias petisse quid profuit,
quia easdem inducias quas petiit
non accepit? Est etiam apud nos Atha-
nasius Isaurie presbiter, qui diebus
suis Justiniani rem terribilem narrat
se cognovisse. Ibi namque, ut ait, quidam
nomine Stephanus cognatus dicit, in qua
quidam magne estimationis habebatur.
Homo quippe tenebatur moribus
atque in omni actione sua compositus

Sed sicut ex facto fine res patuit, longe aliud quam apparebat fuit. Nam cum se ieiunare ad fratribus demonstraret, occulte manducare consueverat; quod eius vitium omnes nescierunt. Sed corporis superveniente molestia ad extrema vitae perductus est. Qui cum esset in fine, fecit ad se omnes qui in monasterio erant congregari fratres. Et illi, ut putabant, tali monachi morientis magnum quid atque delectabile se ab eo audire crediderunt. Quibus ipse afflictus et tremens compulsus est dicere cui hosti traditus urgebatur, et ait: Quando me vobiscum ieiunare credebatis, occulte comedebam, et nunc ecce ad devorandum draconi traditus sum, qui cauda sua mea genua pedesque colligavit, caput vero suum intra os meum mittens, spiritum meum ebibens abstrahit. Quibus dictis statim defunctus est, atque ut paenitendo se liberare potuisset, draconem quem viderat percussus exspectatus non est. Quod nimirum constat, quia ad solam utilitatem audientium vidit, qui eum hostem cui traditus fuerat et innotuit et non evasit.

Petrus. Iste velim si post mortem purgatorius ignis esse credendus est.

Gre. C xxxvii

In evangelio dominus dicit: Ambulate dum lucem habetis. Per prophetam quoque ait: Tempore accepto exaudivi te, et in die salutis adiuvi te. Quod Paulus apostolus exponens dicit: Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. Salomon quoque ait: Quodcumque potest manus tua facere, instanter operare, quia nec opus nec ratio nec sapientia nec scientia erit apud inferos, quo tu properas. David quoque ait: Quoniam in saeculum misericordia eius. Ex quibus nimirum sententiis constat, quia qualis hinc quisque egreditur, talis in iudicio praesentatur. Sed tamen de quibusdam levibus culpis esse ante iudicium purgatorius ignis credendus est, pro eo quod Veritas dicit: Quia si quis in sancto spiritu blasphemiam dixerit, neque hic in saeculo remittetur ei neque in futuro. In qua sententia datur intellegi quasdam culpas in hoc saeculo, quasdam vero in futuro posse laxari. Quod enim de uno negatur, consequens intellectus patet quia de quibusdam conceditur. Sed tamen, ut praedixi, hoc de parvis minimisque peccatis fieri posse credendum est, sicut est assiduus otiosus sermo, immoderatus risus, vel peccatum curae rei familiaris, quae vix sine culpa vel ab ipsis agitur qui culpam qualiter declinare debeant sciunt, aut in non gravibus rebus error ignorantiae; quae cuncta etiam post mortem gravant, si adhuc in hac vita positis minime fuerint relaxata. Nam et Paulus dicit Christum esse fundamentum, atque subiungit: Si quis superaedificaverit super hoc fundamentum aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fenum, stipulam, uniuscuiusque opus quale sit ignis probabit. Si cuius opus manserit quod superaedificavit, mercedem accipiet; si cuius opus arserit, detrimentum patietur; ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem. Quod quamvis hoc de igne tribulationis in hac nobis vita adhibito possit intellegi, tamen si quis hoc de igne futurae purgationis accipiat, pensandum sollicite est, quia illum dixit per ignem posse salvari, non qui super hoc fundamentum ferrum, aes vel plumbum aedificat, id est peccata maiora et idcirco duriora atque tunc iam insolubilia, sed ligna, fenum, stipulam, id est peccata minima atque levissima, quae ignis facile consumat. Hoc tamen sciendum est, quia illic saltem de minimis nil quisque purgationis obtinebit, nisi bonis hoc actibus in hac adhuc

Quod peccata purgantur igne purgatorii

certa positus nisi illic poenam obtineat
~~in meatur. Nam cum adhuc essem iuvenculus~~
~~atque in laico habitu constitutus~~
~~narrare a maioribus atque scientibus~~
~~audivi~~ ep 38 Capitulum xxxviii

Nam cum adhuc essem iuvenculus
atque in laico habitu constitutus
narrare a maioribus atque scientibus
audivi quod Paschasius huius apostolice
sedis diaconus cuius apud nos rectis-
simi et luculentissimi de spiritu sancto
libri extant mire sanctitatis vir fuit
elemosinarum maxime operibus va-
cans et cultor pauperum et contemptor
sui. Sed hic in ea contentione que in-
ardescente zelo fidelium inter Symmachum
atque Laurentium facta est ad pontificatus
ordinem Laurentium elegit et omnium post
unanimitate superatus in sua tamen sententia
atque ad diem sui exitus perstitit illum
amando atque preferendo quem episcoporum
iudicio preesse sibi ecclesia refutavit. Cum
itaque hic temporibus Symmachi apostolice sedis
presulis esset defunctus eius dalma-
ticam feretro superpositam demoniacus
quidam tetigit statimque salvatus est.
Post multum vero temporis Germano Capua-
no episcopo cuius medici superius feci men-
tionem pro corporis salute dictaverant ut
in Angulanis thermis lavari debuisset.
Qui ingressus easdem thermas predictum
Paschasium diaconum stantem et obse-
quentem in caloribus invenit. Quo viso
vehementer extimuit et quid illic tan-
tus vir faceret inquisivit. Cui ille retulit:
Pro nulla alia causa in hunc penalem
locum depositus sum nisi quia in parte
Laurentii contra Symmachum sensi. Sed te
queso domine pro me deprecare atque in hoc
recognosces quod exauditus sis si huc
rediens me non inveneris. Qua de re
vir domini Germanus se in precibus
strinxit et post paucos dies rediens

iam predictum Paschasium in eodem loco
minime invenit. Quia enim non malitia
sed ignorantie errore peccaverat purgari
post mortem potuit a peccato. Quod tamen
credendum est quia ex illa elemosinarum
suarum largitate obtinuit ut tunc po-
tuisset promereri veniam cum nihil potuisset
operari. **Petrus** Quid hoc queso
est quod in his extremis temporibus tam
multa multa de animabus clarescunt
que ante latuerunt ita ut apertis visionibus
atque ostensionibus venturum seculum inferre
se nobis atque aperire videatur. **Gre-
gorius** Nam quanto presens seculum
propinquat ad finem tanto futurum
seculum ipsa iam quasi propinquitate tangitur
et signis manifestioribus aperitur.
Quia enim in hoc cogitationes nobis
invicem minime videmus in illa autem
nostra in alterutrum corda aspicimus ad
hoc seculum nisi noctem et quid futurum
nisi diem dixerim. Sed quemadmodum
cum incipit finiri nox et dies incipit ori-
ri ante solis ortum simul aliquo te-
nebre commixte sunt quousque descedenti-
bus noctis reliquie in luce diei
subsequentis perfecte vertantur ita
huius mundi iam finis cum futuri seculi
exordio permiscetur atque ipse reliquias
eius tenebre quorundam iam rerum
spiritualium permixtione translucent et que illius
mundi sunt multa iam cernimus. Sed nec-
dum perfecte cognoscimus quia ea quasi in quodam
mentis crepusculo hoc velut ante solem
videmus. **Petrus** Placet
quod dicis. Sed de tanto viro Paschasio
hoc animum ad questionem movet
quod post mortem ad penalem locum
ductus est cuius feretrum vestis tangi
potuit et malignos spiritus ab obses-
so homine fugare. **Gregorius**

Hac in re magna debet omnipotentis
Dei dispensatio et quam sit multiplex
agnosci cuius iudicio actum est ut hic
vir Paschasius et ipse minus aliquantulum
tempus reciperet quod peccasset tamen
ad humanos oculos mira per corpus
suum faceret que ad mortem eius quoque
cognoscentibus pia opera fecisset ut neque
hi qui bona eius viderant de elemo
sinarum illius estimatione fallerentur
neque ipse sine purgatione laxaretur cul
pa quam nec esse culpam credidit et dicto
clamavit fletibus non extinxit. **Petrus**

Perpendo quid dicis tu hoc valde
constrictus non solum que intelligo cogor
pertimescere. Sed queso te quia
paulo superius sermo de locis penali
bus inferni versabatur ubi esse
infernum putamus super hanc terram
an sub terra esse credendus est. **Gregorius**

Hac de re 39 Capitulum xxxix
temere diffinire nil audeo. Nonnulli
namque in quadam terrarum parte esse
putaverunt. Alii vero hunc sub terra
esse estimant. Sed tamen hoc animum pulsat
quia si idcirco infernum dicimus quod
inferius iacet quod ~~ad terram~~ a terra
ad celum est hoc esse infernus debet
ad terram. Unde et fortasse per psalmi
stam dicitur Liberasti animam meam
ex inferno inferiori ut infernus
superior in terra infernus vero inferior sub
terram esse videatur. Et Iohannes
in ea estimatione concordat qui cum
signatum librum septem sigillis vidisse
se dixerit quia nemo dignus inventus est
neque in celo neque in terra neque subtus
terram aperire librum et solvere signacula
eius adiunxit Et ego flebam multum. Quem
tamen postmodum librum per leonem de tribu
Iuda librum dicit aperiri. In quo videlicet
libro quid aliud quam sacra scriptura
signatur quam solus redemptor noster

De infernali loco et tormentis

aperuit. Qui homo factus moriendo
resurgendo ascendendo cuncta mys
teria que in ea fuerant clausa pate
fecit. Et nullus in celo quia neque ange
lus. Et nullus in terra quia neque homo
vivens in corpore. Et nullus sub tus
terram dignus inventus est quia
neque anime corpore exute aperire
nobis preter dominum sacra eloquii
secreta potuerunt. Cum ergo ad solvendum
librum nullus sub terra inventus
dignus dicitur quid obstet non video
ut sub terra esse infernus credatur.

Petrus Queso te unus ne ge
henne ignis credendus est an quanta
peccatorum diversitas fuit tanta quoque
estimanda sunt et ipsa incendia pre
parata. **Gregorius** Unus quidem
est gehenne ignis sed non omnes uno
cruciat peccatores. Uniuscuiusque etenim
quantum exigit culpa tantum illic sentitur pena.
Nam sicut in hoc mundo sub uno sole
consistunt multi nec tamen eiusdem ardorem
equaliter sentiunt quia alius plus es
tuat et alius minus ita illic in uno
igne non unus est modus incendii quia
quod hic diversitas corporum hoc illic agit
diversitas peccatorum ut et ignem non
dissimilem habeant et tamen eos singulos
dissimiliter exurat. **Petrus** Numquid
nam queso te dicemus eos qui semel
illic mersi fuerint semper arsuros.

Gregorius Constat nimis
et incunctanter verum est quia sicut
finis non erit gaudio bonorum
ita finis non erit tormento malorum.
Nam cum veritas dicat Ibunt impii
in supplicium eternum iusti autem in vitam
eternam quia verum est quod promisit
falsum procul dubio non erit quod mi
natus est Deus. **Petrus**

Quod si quis dicat: Idcirco pecca-
tibus eternam penam minatus est
ut eos ab iniquitate compesceret. Gregorius
Si falsum est quod minatus est
deus ut homines ab iniusticia corri-
geret, etiam falsa est pollicitus ut eos
ad iusticiam provocaret. Sed quis hoc
dicere vel insanus presumat? Et si mi-
natus est peccatoribus quod non erat
impleturus, dum asserere eum veracem
volumus, fallacem, quod dici nephas est,
predicare compellimur. Petrus
Scire velim quomodo iustum est ut culpa
que cum fine perpetrata est sine fine
puniatur. Gregorius
Hoc recte diceretur si districtus iudex
non corda hominum sed facta pensaret. In-
iqui enim ideo cum fine deliquerunt quia
cum fine vixerunt. Nam voluissent
utique si potuissent sine fine vivere
ut potuissent sine fine peccare. Ostendunt
enim quia in peccato vivere semper cupiunt
qui nunquam peccare desinunt dum vivunt.
Ad magnam ergo iusticiam iudicantis pertinet
ut nunquam careant supplicio qui in hac vi-
ta nunquam voluerunt carere peccato. Sed nullus
iustus crudelitate pascitur, et delinquens
servus a iusto domino idcirco cedi precipi-
tur ut nequicia corrigatur. Ad hoc ergo va-
pulat ut emendari debeat. Iniqui autem
gehenne ignibus traditi si ad correptionem
non perveniunt, quo fine semper ardebunt? Om-
nipotens deus quia pius est miserorum cruciatu
non pascitur. Quia autem iustus est ab
iniquorum ultione in perpetuum non sedatur.
Sed iniqui omnes eterno supplicio depu-
tati sua quidem iniquitate puniuntur,
et tamen ad aliquid ardebunt, scilicet ut
iusti omnes et ideo videant gaudia que
percipiunt, et in illis respiciant supplicia
que evaserunt, quatinus tanto magis
in eternum divine gratie debitores
se esse cognoscant quanto in eternum
mala puniri conspiciunt que eius
adiutorio vicerunt. Petrus
Et ubi est quod sancti sunt si pro inimi-
cis suis quos tunc ardere viderint non
orabunt, quibus utique dictum est: Pro
inimicis vestris orate. Gregorius
Orabant pro inimicis Capitulum xl
suis eo tempore quo possunt ad fru-
ctuosam penitentiam eorum corda convertere
atque ipsa conversione salvare. Quid
enim aliud pro inimicis orandum est nisi
hoc quod ait apostolus: ut det eis penitentiam
ad cognoscendam veritatem, et resipiscant
a diaboli laqueis a quo captivi tenen-
tur ad ipsius voluntatem. Et quomodo
pro illis tunc orabitur qui iam nullatenus
possunt ad iusticie opera ab iniqui-
tate commutari? Eadem itaque causa est
cur non oretur tunc pro hominibus eterno
igne damnatis que nunc etiam causa est
ut non oretur pro diabolo angelisque
eius eterno supplicio deputatis.
Que nunc etiam causa est ut non orent
sancti homines pro hominibus infidelibus
impiisque defunctis, quia de
eis utique quos deputatos eterno sup-
plicio iam noverunt ante illum iudicis
iusti conspectum orationis sue meritum cassari
refugiunt. Quod si nunc quoque viventes
iusti mortuis et damnatis iniustis
minime compatiuntur, quando adhuc aliquid
iudicabile de sua carne se perpeti
etiam ipsi noverunt, quanto districtius tunc
iniquorum tormenta respiciunt, quando ab
omnibus corruptionibus exuti ipsi
iam iusticie vicinius atque arctius
inherebunt. Sic quippe eorum mentes
per hoc quod iustissimo iudici inhe-
rent vis districtionis absorbet, ut omnino
eis non libeat quicquid ab illius
eterne regule subtilitate discordat.
Petrus Non est iam quod

respondere debeat racioni. Sed hec mihi
queso mentem mouet quomodo anima inmor
talis dicitur, dum constet quod in
perpetuo igne moriatur. **Gregorius** xl

Quid sit mortalis et inmortalis (margin)

Quia duobus modis
Quia vita dicitur duobus modis et mors
debet intelligi. Aliud est namque quo in
deum viuimus, aliud vero quod in hoc quod
conditi vel creati sumus. Id est aliud est
bene viuere, aliud essencialiter. Anima
itaque et mortalis esse intelligitur et inmor
talis. Mortalis quippe bene viuere
amittit, inmortalis quia essencialiter
viuere numquam desinit, et nature sue vitam
perdere non valet, eciam cum in perpetua fuerit
morte dampnata. Illic enim posita beate
esse perdit et esse non perdit. Ex qua re
semper cogitur, ut et mortem sine mor
te et defectum sine defectu et finem sine fine
paciatur, quatinus ei et mors inmor
talis sit et defectus indeficiens et finis
non finitus infinitus. **Petrus**

Quis bene tamen ex plurimis implacabilem
sentiam dampnacionis tingere sit operis
ad exitum veniens non pertimescat, quia et si
iam nouit quod egit, adhuc tamen
stricte illius quam subtiliter iudicetur
ignorat. **Gregorius** xlii

Ita assercio vera est sed plerumque de cul
pis minimis ipse solus pauor egre
dientes animas iustorum purgat, sicut
narrare de quodam sancto viro meum
frequenter audisti, quod ad mortem
veniens vehementer timuit, sed post
mortem discipulis in stola alba
apparuit, et quia preclare sit susceptus
indicauit. Non numquam vero omnipotens deus
trepidantium mentes quibusdam prius
reuelacionibus roborat, ut in morte
minime pertimescat. Nam quidam meorum
in monasterio frater Antinus nomine viuebat,
qui multis quotidianis lacrimis
ad gaudia celestis patrie anhelabat.
Cumque studiosissime et cum magno
feruore desiderii sacra eloquia medi
taretur, non in eius verba scientie sed fletus
compunctionis querebat, quibus per hoc mens
eius excitata inardesceret et yma dese
rens ad regnum celestis patrie per contem
placionem uolaret. Huic per noctur
nam visionem dictum est: Paratus esto,
quia te dominus iussit migrare. Cumque
ille non habere se sumptus ad migrandum diceret,
ei de peccatis tuis agitur, dimissa sunt.
Quod dum semel audisset et magno
adhuc metu trepidaret, nocte quoque alia
in eisdem verbis est ammonitus. Cum post quinque
dies febre correptus cunctis fratribus
flentibus orantibusque defunctus est.
Alius etiam frater in eodem monasterio Meru
lus dicebatur, vehementer lacrimis atque
elemosinis intentus. Psalmodie vero
ex ore illius pene nullo tempore cessare
consueuerat, excepto cum aut alimentum
corpori aut membra dedisset sopori.
Huic nocturna visione apparuit quod
ex albis floribus corona de celo in caput
eius descendebat. Qui mox molestia
corporis occupatus cum magna securi
tate animi atque hilaritate defunctus est.
Ad cuius sepulcrum dum Petrus, qui
nunc monasterio preest, sibi sepulturam
facere potest (?) post annos xiiii voluisset,
tanta, ut asserit, de eodem sepulcro
fragrancia suauitatis emanebat, ac si
illic florum omnium fuissent odoramenta
congregata. Ex qua re manifeste pa
tuit quia verum fuit quod per nocturnam
visionem vidit. Alius quoque in eodem
monasterio Iohannes dictus est, magne
indolis atque adolescens, qui etatem suam
intellectu et humilitate et dulcedine et
grauitate transiebat. Huic egritudine laterum
atque ad extremum deducto per nocturnam
visionem quidam senex apparuit

et leniter virga dei tetigit eique dixit
Surge ex hac enim molestia minime
morieris sed paratus esto quia non longo
tempore hic futurus eris Tunc idem iam
esset a medicis desperatus repente sa
natus est atque convaluit rem quam
viderat narravit seque per biennium
in dei servicio sicut predixi ultra etatis
sue annos exhibuit Cum hoc ante tren
nium quidam frater fuisset mortuus
atque in eiusdem monasterii cimiterio
a nobis sepultus cumque nobis
ab eodem cimiterio exeuntibus idem
Johannes sicut post modum pallens
et tremens indicavit illic nobis disce
dentibus ab eodem frater qui mortuus
fuerat de sepulcro vocatus est Cuius
vocem eius subsequentis finis edocuit Nam
post dies decem dura sub febribus
carne solutus est. **Petrus**

Noctu velim scire quod per noctur
nas visiones ostenditur an observandum
debeat. **Gre**[gorius] Cap. xlj

Sciendum petre est quia sex modis tangunt animam
ymagines sompniorum aliquando
namque sompnia ventris plenitu
dine vel inanitate aliquando vero illu
sione aliquando vero cogitatione simul
et revelatione generantur Sed duo que
in prioribus diximus omnes experimento
cognoscimus subiuncta autem quatuor
in sacre scripture pagina invenimus
Sompnia etenim nisi plerumque ab
occulto hoste per illusionem fierent ne
quaquam hoc vir sapiens indicaret
dicens Multos enim sompnia fecerunt
errare et exciderunt sperantes in illis
Vel certe non augurabimini nec observabitis
sompnia Quibus profecto verbis
cuius sint detestationis ostenditur que
auguriis coniunguntur Rursus ubi ali
quando sompnia ex cogitatione simul
et revelatione procederent nequaquam

Daniel propheta nabuchodonosor
visionem disserens a radice inicho
acionis cogitationis inchoasset dicens
Tu rex cogitare cepisti in stratu tuo
quid esset futurum post hec et qui re
velat misteria ostendit tibi que futura sunt
Et paulo post Videbas et ecce quasi
statua una grandis statua illa
magna et sublimis stabat contra
te et ad Daniel itaque dum sompnium
ad implendum venientis insinuat et
ex qua ortum sit cogitatione manife
stat patenter ostenditur quia hec
plerumque ex cogitatione et revela
tione generantur Sed nimirum cum sompnia
tot rerum qualitatibus alternantur tanto
eis credi difficilius debet quanto
ex quo impulsa veniant facilius
non elucet Sancti autem viri illusi
ones atque revelationes ipsas illusi
onum voces aut ymagines quodam
intimo sapore discernunt ut sciant vel
quid a bono spiritu bono percipiant
vel quid ab illusione paciantur Nam
si mens cauta non fuit per deceptionem
spiritum deceptorem multis se vanita
tibus immergit Qui nonnumquam solet
multa vera predicere ut ad extremum
vel valeant animam ex una qualibet
falsitate laqueare Sicut cuidam
nostrum nuper certum est contigisse qui dum
sompnia vehementer attenderet ei per
sompnium longa spatia huius vite
promissa sunt Cumque multas pecu
nias pro longioris vite stipendiis colle
gisset ita repente defunctus est ut in
tactas omnes relinqueret et ipse secum
nil ex bono opere portaret. **Petrus**

Quid sit illud memini si queso te ea
que cepimus exequimur putamusne
animabus aliquid prodesse si mortuorum
corpora in ecclesiis fuerint sepulta

de christianorum sepultura

Gregorius c. xliiii

Quorum gravia peccata non deprimunt, hoc prodest mortuis si in ecclesiis sepeliuntur, quod eorum proximi quotiens ad eadem sacra loca conveniunt, suorum quorum sepultura aspiciunt recordantur et pro eis domino preces fundunt. Nam quos peccata gravia deprimunt, non ad absolutionem sed potius ad maiorem dampnationis cumulum eorum corpora in ecclesiis ponuntur. Quod melius ostendimus, si ea que diebus nostris gesta sunt breviter enarramus. Vir namque vite venerabilis Felix Portuensis episcopus

Vir namque vite venerabilis c. xlv

Felix Portuensis episcopus in Savinensi provincia ortus atque nutritus est. Quandam sanctimonialem feminam in loco eodem fuisse testatur, que continentiam quidem carnis habuit, sed lingwe procacitatem atque stultiloquium non declinavit. Hec igitur defuncta atque in ecclesia sepulta est. Nocte autem eadem eiusdem ecclesie custos per revelationem vidit, quia deducta ante sacrum altare per medium secabatur, et pars illius igne cremabatur, pars vero altera intacta remanebat. Cumque surgens mane fratribus narrasset, et locum vellet ostendere in quo fuerat igne consumpta, ipsa flamme combustio ita ante altare in marmoribus apparuit, ac si illic eadem femina corporeo fuisset igne concremata. Ex qua re aperte datur intelligi quia hii quibus dimissa peccata non fuerint, ad evitandum iudicium sacra loca post mortem non valent adiuvare. c. xlvi

Iohannes quoque vir magnificus in hac urbe locum prefectorum servans, cuius veritatis atque gravitatis sit novimus. Qui mihi testatus est Valerianum patricium in civitate que Brixa dicitur fuisse defunctum. Cui eiusdem civitatis episcopus accepto pretio locum in ecclesia prebuit, in quo sepeliri debuisset. Cum vero Valerianus usque ad etatem decrepitam levis atque lubricus exstitit, modum quoque suis pravitatibus ponere contempsit. Eadem vero nocte qua sepultus est, beatus Faustinus martyr in cuius ecclesia corpus illius fuerat humatum, custodi suo apparuit dicens: Vade et dic episcopo ut proiciat has fetentes carnes quas hic posuit. Nam si ipse fecerit, die tricesimo ipse morietur. Quam visionem custos episcopo timuit confiteri et rursus admonitus declinavit. Die autem tricesimo eiusdem civitatis episcopus cum vespertina hora sanus atque incolumis ad lectum redisset, subita et inopinata morte defunctus est. c. xlvii

Adest quoque in presenti venerabilis frater Venantius Lunensis episcopus et magnificus Liberius vir nobilissimus atque veracissimus, qui se scire suosque homines interfuisse testantur rei quam narrant nuper in Genuensi urbe contigisse. Ibi namque, inquiunt, Valentinus nomine Mediolanensis ecclesie defensor defunctus est, vir valde lubricus et cunctis levitatibus occupatus. Cuius corpus in ecclesia beati martyris Syri sepultum est. Nocte autem media in eadem ecclesia facte sunt voces, quasi quis violenter expelleretur atque inde traheretur foras. Ad quas nimirum cucurrerunt custodes et viderunt terribiles spiritus, qui eiusdem Valentini pedes quadam ligatura constrictos erant, et eum ab ecclesia clamantem ac nimium vociferantem foras trahebant. Qui nimirum exterriti ad sua strata reversi sunt. Mane autem facto aperientes sepulcrum in quo idem Valentinus positus fuerat, eius corpus non invenerunt. Cumque extra ecclesiam

quererent ut proiectum esse invenirent
in sepulchro alio positum ligatis
adhuc pedibus sicut de ecclesia fuerat
abstractum. Ex qua re petre colligitur
quia hii quos peccata gravia depriment
si in sacro loco sepeliri se faciant re-
stat ut eciam de sua presumptione iudicentur
quatinus eos sacra loca non liberent
C 28 sed eciam culpa temeritatis accusent. Nam
quod quoque in hac urbe contigit cu-
ius multitudo qui hic habitant testa-
tur. Quidam artis coriarie primus ~~defunc~~
tum defunctus fuisset in ecclesia beati
Ianuarii martiris iuxta portam sancti
Laurencii a coniuge sua sepultus est. Se-
quenti autem nocte ex sepulchro cadaver
audiente custode eius cepit clamare
spiritus Ardeo ardeo. Cum vero has voces
diu emitteret custos hoc eius nunciavit
uxori. Uxor vero eius eos qui diligenter
inspicerent artis eiusdem viros trans-
misit ad ecclesiam volens cognoscere qua-
liter eius corpus esset in sepulchro de
quo talia clamaret. Qui aperientes
sepulchrum vestimenta quoque intacta
reppererunt que nunc usque in eadem ecclesia
pro eiusdem rei testimonio ser-
vantur. Corpus vero illius omnino
non invenerunt ac si in eodem sepulchro
positum non fuisset. Ex qua re colli-
gendum est qua ultione eius anima
dampnata sit cuius et caro est abiecta
e sepulchro. Si igitur sacra loca sepulture
prosunt quid hii qui indigni sunt ab eis-
dem sacris locis divinitus proiciuntur

Petrus. Quid nam ergo poterit
quod mortuorum valeat animabus
prodesse. **Gregorius.** Capitulum 29

Si post mortem culpe insolubiles
non sunt multum solet animas
eciam post mortem sacra oblacio hostie
salutaris adiuvare ita ut nonnumquam

hoc ipsum defunctorum anime videantur
petere. Nam predictus episcopus a quo
venerabilis vite presbiterum qui usque
ad biennium vixit et in diocesi centum-
cellensis urbis habitavit atque eccle-
sie beati Iohannis que in loco que Taurina
dicitur sita est preerat cognovisse
se asserit. Presbiter in eodem loco ubi
aque calide vapores nimios faciunt
quociens necessitas corporis exigebat la-
vari consueverat. Ubi dum die quadam
fuisset ingressus invenit quendam
incognitum virum ad suum obsequium
paratum qui sibi de pedibus calciamen-
ta abstraheret vestimenta susciperet et ex-
euntibus de caloribus sabana preberet
preberet atque omne ministerium cum ma-
gno famulatu preberet. Cumque hoc
sepius fieret idem presbiter die quadam
ad balnea iturus intra semetipsum
cogitans dixit Viro illi qui mihi sat-
tam devotissime ad lavandum obsequi
ingratus esse non debeo sed aliquid me
necesse est ei pro munere portare. Tunc
duas secum oblacionum coronas
detulit. Qui mox ut pervenit ad locum
hominem invenit atque ex more eius ob-
sequio in omnibus usus est. Lavit
itaque se et cum iam vestitus voluisset
egredi hoc quod secum detulerat obsequenti
sibi viro pro benedictione obtulit petens
ut benigne susciperet quod ei gratia cari-
tatis offerret. Cui ille merens afflictus-
que respondit Michi ista quare das pater? Iste
panis sanctus est ego hunc manducare non
possum. Me etenim quem vides aliquando lo-
ci huius dominus fui sed pro culpis
meis hic post mortem deputatus sum.
Si autem mihi beneficium prestare vis omnipo-
tenti deo pro me offer hunc panem
ut pro peccatis meis intervenias. Et tunc
exauditum te esse cognoscas cum
huc ad lavandum veneris me

Suffrag-
stione

invenerit. In quibus verbis disparuit et is qui homo esse videbatur evanescendo innotuit quod spiritus fuit. Idem vero presbiter ebdomadam totam se pro eo in lacrimis afflixit, salutarem hostiam quotidie obtulit, et reversus post ad balneum eum minime invenit. Ex qua re quantum prosit animabus immolatio sacre oblationis ostenditur, quando hanc et ipsi mortuorum spiritus a viventibus petunt et signa indicant quibus per eam absoluti videantur. Sed neque hoc sileam quod actum in meo monasterio ante hoc triennium reminiscor. Quidam namque monachus Iustus nomine medicine artis fuerat institutus, qui mihi in eodem monasterio constituto sedule obsequi atque in assiduis egritudinibus meis excubare consueverat. Hic itaque languore corporis preventus ad extrema deductus est. Cui in ipsa sua molestia frater germanus nomine Copiosus serviebat, qui nunc ipse quoque in hac urbe per eandem medicine artem temporalis vite stipendium sectatur. Sed predictus Iustus cum se ad extremum venire cognovisset, eidem fratri suo Copioso quia occultos tres aureos haberet innotuit. Quod nimirum fratribus non potuit celari, sed subtiliter indagantes atque illius omnia medicamenta perscrutantes eosdem aureos invenerunt in medicamine absconsos. Quod mox ut mihi nuntiatum est tantum malum de fratre qui nobiscum communiter vixerat equanimiter ferre non potui, quippe quia eiusdem nostri monasterii semper regula fuerat ut cuncti fratres ita communiter viverent quatinus eis singulis nulla habere propria liceret. Tunc nimio merore perculsus cogitare cepi vel quid ad purgationem morientis facerem vel quid in exemplo viventibus fratribus providerem. Pretioso igitur eiusdem monasterii preposito ad me accito dixi: Vade, et nullus ex

fratribus se ad eum morientem iungat, nec sermonem consolationis ex cuiusquam ore percipiat. Sed cum in morte constitutus fratres quesierit, ei suus frater carnalis dicat quia pro solidis quos occulte habuit a cunctis fratribus abhominatus sit, ut saltem in morte de culpa sua mentem illius amaritudo transverberet atque a peccato quod perpetravit purget. Cum vero mortuus fuerit, corpus illius cum fratrum corporibus non ponatur, sed quolibet fossam in sterquilinio facite, in ea corpus eius proicite, ibique super eum tres aureos quos reliquit iactate, simul omnes clamantes: Pecunia tua tecum sit in perditionem. Et sic eum terra operite. In quibus utrisque rebus unam morienti, alteram vero volui viventibus fratribus prodesse, ut et illum amaritudo mortis a culpa solubilem faceret, et istos avaritie tanta damnatio misceri in culpa prohiberet. Quod ita factum est. Nam cum idem monachus pervenisset ad mortem atque anxie quereret fratribus se commendare, nullusque e fratribus ei se applicare et loqui dignaretur, ei carnalis frater cur ab omnibus esset abhominatus indicavit. Qui protinus de reatu suo vehementer ingemuit atque in ipsa tristitia e corpore exivit. Qui ita est ut dixeram sepultus. Sed fratres omnes eadem sententia perturbati ceperunt singuli extrema quoque et vilia et que eis habere regulariter semper licuerat ad medium proferre, vehementer quoque formidare ne quid apud se esset unde reprehendi potuissent. Cum vero post mortem eius triginta iam essent dies evoluti, cepit animus meus defuncto fratri compati eiusque cum dolore gravia supplicia pensare et quid esset ereptionis remedium querere. Tunc evocato ante me eodem Pretioso monasterii nostri preposito tristis dixi: Diu est quod frater ille qui defunctus est in igne

cruciatur. Debemus ei aliquid caritatis
impendere et eum in quantum possumus
ut eripiatur adiuvare. Vade itaque et
ab hodierna die diebus triginta conti-
nuis offerre pro ea sacrificium stude
et nullus omnino pretermittatur dies quo pro
absolutione illius salutaris hostia non immole-
tur. Qui protinus abscessit et paruit. Nos
autem alia curantibus atque evolutos dies
non memorantibus idem frater qui defunctus
fuerat nocte quadam fratri suo germano
Copioso per visionem apparuit. Quem ille
cum vidisset inquisivit dicens: Quid
est frater, quomodo es? Cui ille respondit:
Nunc usque male fui, sed iam modo bene sum,
quia hodie communionem recepi. Quod idem
Copiosus pergens protinus in monasterio
fratribus indicavit. Fratres vero solliciti com-
putaverunt dies, et ipse dies tricesima extite-
rat quo pro eo oblatio fuerat tricesima
impleta. Cumque et Copiosus venisset
vidisset uno eodemque tempore dum cognoscit
ille isti quod egerant, atque isti cogno-
scunt iste quod viderat, concordante
simul visionem et sacrificium aperte
declaravit quia frater qui defunctus
fuerat per salutarem hostiam evasit
supplicium. **Petrus.** Mira sunt
valde que audio et non mediocriter leta.

Gregorius. Capitulum l.

Nobis ne indubium veniat verba
mortuorum, confirmant hec facta
vivencium. Nam vir venerabilis Cassius
Narniensis episcopus qui cottidianum
deo sacrificium offerre consueverat, se-
que in lacrimis inter ipsa sacrificiorum ar-
cana mactabat, mandatum domini
pro quadam sibi visione presbiteri
suscepit dicens: Age quod agis, operare
quod operaris, non cesset pes tuus, non cesset
manus tua. Natale apostolorum venies ad
me et retribuam tibi mercedem tuam.
Qui post annos septem ipso natali na-
talicio apostolorum die cum missarum
sollempnia peregeret et misteria sacre
communionis accepisset e corpore exivit.

Hoc quoque. Capitulum li.

quod audivimus quendam apud
hostes in captivitate positum et in vin-
culis ligatum fuisse, pro quo sua
coniux diebus certis sacrificium offerre
consueverat. Qui longo post tempore
ad coniugem reversus, quibus diebus
eius vincula solverentur innotuit,
eosque coniux illos fuisse dies quibus
pro eo offerebat sacrificium recognovit.
Et ex alia nobis re que ante annos vii
gesta est certissime confirmatur. Agatho
etenim Panormitanus episcopus, sicud fide-
les in religiosi viri multi testati sunt
atque testantur, cum bone memorie deces-
soris mei tempore iussus esset ut Romam ve-
niret, inde immane tempestatis pertu-
lit, ita ut se ex tanto undarum periculo
evadere posse diffideret. Capitulum lii.

Nauta vero illius Varaca nomine
qui nunc eiusdem ecclesie clericatus
officio fungitur, post navim carabo quem
regebat inter undarum cumulos repente
disparuit. Navis autem cum episcopo post
tandem post multa pericula ad Hosticam
insulam fluctibus quassata pervenit.
Cumque die tertio episcopus nautam qui ab
eo abreptus in carabo fuerat in nulla
parte maris videret apparere, vehementer
afflictus mortuum credidit. Sed obsequio
caritatis unum quod mortuo debuit
impendit, ut omnipotenti deo pro ab-
solucione eius anime offerre sacri-
ficium victime salutaris iuberet. Qua
oblata restaurata navi pergens
ad Ytaliam, cumque ad Romanum
portum venisset, illic nautam repperit
quem mortuum putavit. Tunc inopi-
nate exultacione gavisus est, eumque
qualiter tot diebus in illo tanto mari
periculo vivere potuisset indicavit. Qui
regebat sive regebat fuisse carabo
versatus qualiter cum illo undis ple-
no natatum erat, et quotiens eos a
superiori parte deorsum verso ipso

carnis eius supersederat ad ingressum.
Cumque diebus ac noctibus hic incessabi-
liter fieret iam quod eius virtus funditus de-
ficeret sine quo labore cecidisset quo cum
ordine misericordia dei divina servavit. Item
quod certum eius ut quidem testatur dicens: labo-
rantibus in fluctibus atque deficientibus subito
pondere sum levatus ita ut neque depressus
sompno essem neque vigilare me crederem.
Cumque ecce in eodem medio mari me posito
quidam apparuit qui mihi panem ad refectionem
detulit. Quem mox ut comedi vires recepi.
Nec longe pertransiens navis transiens affuit
que me ab illo undarum periculo suscepit
atque ad terram perduxit. Quod cum sepedictus episcopus audi-
ens requisivit diem atque illum fuisse
diem repperit quo pro eo presbyter in hostica
insula omnipotenti deo hostiam sacre
immolavit oblationis. **Petrus.** Ea
que narras ipse quoque in Sicilia positus
agnovi. **Gregorius** 73 C lm

Idcirco credo quia hoc tam aperte
cum viventibus ac scientibus vel
nescientibus agitur ut cunctis hec agen-
tibus vel nescientibus ostendatur quia
si insolubiles culpe non fuerint ad ab-
solutionem prodesse etiam mortuis victima
sacre oblationis possit. Sed sciendum est
quia sacra victima mortuis prosit qui
hic vivendo obtinuerunt ut eos etiam post mor-
tem bona adiuvent que hic pro ipsis ab
aliis fiunt. Inter hec autem pensandum est
quod tutior via sit ut bonum quod quisque
post mortem suam sperat agi per alios
agat dum vivit ipse per se. Beatius
quoque est liberum exire quam post vincula
libertatem querere. Debemus itaque presens
seculum vel quia iam conspicimus deflu-
xisse tota mente contempnere quotidiana
deo lacrimarum sacrificia quotidianas
carnis eius et sanguinis hostias immolare.
Hec namque singulariter ~~victima~~ victima ab eterno
interitu animas salvat que nobis
illam mortem unigeniti per misterium
reparat. Qui licet surgens a mor-
tuis iam non moritur et mors ei ultra
non dominabitur in semetipso immortaliter
atque incorruptibiliter vivens pro nobis
pro nobis iterum in hoc misterio sacre
oblationis immolatur. Eius quippe
ibi corpus sumitur, eius caro in sa-
lutem populi partitur, eius sanguis
non iam in infidelium manibus sed in
ora funditur. Hinc ergo pensemus
quale sit pro nobis hoc sacrificium
quod pro absolutione nostra passionem
unigeniti filii semper imitatur.
Quis enim fidelium habere dubium possit
in ipsa immolationis hora ad sacer-
dotis vocem celos aperiri, in illo Ihesu
Christi misterio angelorum choros adesse,
summis ima sociari, terrestria celestibus
iungi, unumque ex visibilibus atque
invisibilibus fieri. Sed necesse est ut cum
hoc agimus nosmetipsos deo in cor-
dis contricione mactemus, quia qui pas-
sionis dominice misteria celebramus
debemus imitari quod agimus. Tunc er-
go vere pro nobis vera hostia erit cum
nosmetipsos hostiam fecerit. Sed studendum
nobis est ut etiam post orationis ipsa inquan-
tum deo largiente possumus mentem in
suo pondere et vigore servemus ne post
cogitatio fluxa dissolvat, ne vana
mentis leticia subrepat et lucrum
compunctionis anima per incuriam
fluxe cogitationis perdat. Sic quippe
quod poposcerat Anna obtinere me-
ruit quia post se lacrimas in eodem
mentis vigore servavit. De qua
nimirum scriptum est: Vultus quoque eius
non sunt amplius in diversa muta-
ti. Que non est oblita quod petiit non
est privata quod poposcit. 74 C lx

Sed inter hec sciendum est quia ille
recte sibi veniam postulat deli-
cti qui prius hoc quod in ipso delinquitur
relaxat. Animus enim accipitur ut a

Anno domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo primo in
Stawyschyn per me Stanislaum

discordia ab animo repellatur dicente veritate: Si offers munus tuum ante altare, et ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid adversum te, relinque ibi munus tuum ante altare, et vade prius reconciliari fratri tuo, et tunc veniens offeres munus tuum. Qua in re pensandum est cum omnis culpa munere solvatur, quam gravis est culpa discordie, pro qua nec munus accipitur. Debemus itaque ad proximum quamvis longe positum longeque discussum mente venire, ei que animum subdere, et si licet conditor noster dum hec placitum mentis nostre aspexerit, a peccato nos solvit, quia munus pro culpa sumit. Veritatis autem voce attestante didicimus quia servus qui decem talenta debebat, cum penitentiam ageret, absolutionem debiti debitum non dimisisset, ex hoc est iussus exigi quod ei fuerat iam dimissum. Ex quibus videlicet dictis constat quia si hoc quod in nos delinquitur ex corde non dimittimus, et illud rursus exigimus quod nobis iam per penitentiam concessum fuisse gaudebamus. Igitur dum per indulgentie temporis spatium licet, dum iudex sustinet, dum conversationem nostram is qui culpam examinat expectat, conflemus in lacrimis duriciam mentis, formemus in proximis gratiam benignitatis, et confidenter dico quia salutari hostia post mortem non indigebimus, si ante mortem deo hostia ipsi fuerimus.

Capitulum liiii

Igitur vir dei Simeon patre Greco Antiochie orto, matre Calabrica, in Sicilia civitate Siracusana progenitus, a nobilissimis et claris parentibus christiane educatus. Cum vero bone indolis puer vii annorum esset, a patre qui militaturus erat Constantinopolim deductus, ibique eruditissimis viris sacris imbuendus litteris traditur, et in timore domini diligenter erudiebatur. Adultus itaque in incremento virtutum in dies cepit augmentari, videns quia quosdam ex omnibus partibus infatigabili cure (desiderio) ad sepeliendum pulcrum domini desiderabat et ipse pro nomine Christi peregrinari. Despectis ergo cunctis mundi vanitatibus, abiectis desideriis carnalibus, dimisit patriam, parentes queque relinquens, pauper pauperem Christum sequi cupiens, orationis gratia Ierosolimam venit, ubi desiderio quo venerat loca passionis resurrectionis atque ascensionis sepius frequentando aliquamdiu mansit. Post hec cum Hilario quodam sanctissimo viro, qui pro hoc negotio ibi habitabat, per septem annos ductor peregrinorum fuit. Iam enim totus in amore Christi stabilitus fundatus requisivit si in illis partibus aliquis inveniretur pro nomine Christi solitarius, cuius instrui moribus, cuiusque subdi valeret dogmatibus. Audivit quendam super ripam fluvii Iordanis in cuiusdam reclusione turris commorantem, virtutibus preclarum, sanctitate conspicuum. Illum ergo tota mentis intentione sitiens, illius alloquio atque consortio frui concupiscens, requisitum repperit, inventum dilexit, ei que tota devotione adhesit, et inquantum potuit devotissime ministravit. De illo Christi servo Simeon vir dei multa erat solitus narrare, et quod spiritu prophetie claruisset hiis verbis edicere: Cum quadam die in inferioribus eiusdem turris partibus habitarem, et mulierculas que camelos et cetera animalia in flumine adaquare venerant intuerer, et lascive per fenestram prospicerem, per spiritum quid vanitatis tunc in corde vir dei in superioribus manens et me omnino videre non valens cognovit, facto signo in loco quo verba illius loquentis possem audire evocavit, mihi que singula aperuit que egeram vel cogitaveram, et increpando retulit atque tali sermone dulciter corripuit: Carissime, quid tibi prodest

fili patria bona reliquisse simulque desi-
deria / et carnis illecebras in corde vis
retinere. Ergo cupis discipulus christi
fieri non debes deinceps vanitatibus
mundi implicari. Decet enim dei servum pre-
valida virtute esse circumspectum / ne ca-
lidus temptator decipiendi inveniat
aditum. Cumque michi hec et alias sermo-
cinaretur verecundie me rubore vidit
perfusum. Noli aut noli fili timere / bo-
nam spem per dei graciam habeo de te.
Tuum est enim contra hostem pugnare / dei
est auxilium prebere / ut possis evincere.
Credo enim in deo meo / quia maiora tibi
parantur certamina sed confide quia divina
protectionis aderit clemencia. Et michi cetera
deus retribuat tibi bene servicium / quod
michi per hos annos impendisti. Ego
vero frequentia populi aliquomodo amplius
non possum pati. Recedendum michi est alio
ubi secrecius possim vivere. Loco michi tur-
bas enim frequencium meum non valeo im-
plere propositum. Cumque multis lacri-
mis eum rogarem ut quocumque iret
sequi possem non assensit sed me ad
alia occupatum aufugit me quoque igno-
rante quo abiret occulte reliquit.

Igitur Symeon dei famulus tanto
patre viduatus cogitare cepit quod
ageret amplius quia verteretur (?) nec erat
qui mentem eius consolaretur / unde
magis magisque turbaretur / iam
tunc heremiticam et solitariam vitam
concupierat sed quod inciperet (?) perficere non
erat. Cum igitur vitas patrum frequenter
legens et relegens intellexerit nul-
lum in heremo posse sibi preesse nisi
in monasterio didicerit / subesse nec per-
fectum aliquem fore in contemplativa
qui exercitatus non fuit in activa vita.
Consolatus ergo bethleem nativitate
christi preclaram civitatem adiit / seque in
monasterio sancte marie monachum fieri
expetiit quod et obtinuit. In quo ergo
monasterii districtione probatus atque
diaconatus officio functus / post duos
annos ad aliud monasterium / quod est
situm ad radices montis Synai in eodem
scilicet loco ubi sanctus Moyses vidit ardentem
non ardere rubum secessit / ubi ab ab-
bate receptus / per aliquot annos
in servicio fratrum mansit. Resistente siquidem (?)
desiderio ab abbate humiliter rogavit
ut liceret ei in aliquo secreciori ma-
nere loco / et impetravit. Super igitur
ripam rubri maris parvulam sibi spe-
luncam in quadam rupe invenit ubi
per duos ~~ferme~~ solus habitavit
annos. De monasterio vero secundo nunc (?) dies
communis sibi annona committebatur / panem
aqua stillans de rupe sitienti haustum
prebebat. Hoc pastus est edulio in eo-
dem in quo mansit loco. Cum a naviga-
tibus vel ab aliis qui propter varios
casus sanctitatis (?) olerum colligebant / qui
de firma petra contra speluncam illius
fluebat / frequentari cepisset / fratrum
fructum quoque / qui sibi panem defe-
rebat frequentatione et longitudine
itineris fatigari vidisset sentiens quod
se homines amplius latere non posse
ad monasterium repedavit et contra viri castri (?)
habitacionem sitam cellam sibi adiunxit
Nunc fidei se totum commendans et magnum
eiusque labores adoptans illum re-
nebat (?) vivebat in primo (?) quippe qui
eum aliquando ab ordine lectione vel
ope vacantem patienter reprehendebat
et quasi novum conversum instanter
arguebat. In vertice autem montis Synai
co videlicet loco / quo Moyses gloriam domini
vidit / et legem in tabulis lapideis
scripsit aliud monasterium erat / quod propter
incursus arabitarum / qui per illud here-
mum semper vagantur omni habitatore
destitutum remanserat / ubi per hec que circa
servi dei Symeonis militatur (?) committitur

et ut ibi moretur precipitur. Implet quod iubetur, et nova machinamenta antiqui hostis perpetitur. Nocturnis horis missam ut celebret demon hortatur. Ipse non plene dormiens nec perfecte vigilans contradicit, non debere sine presbiterali ordine aliquem hoc ministerium implere. Contra inimicus cepit instare, dixit se legatum esse Christi, hoc velle, nec deesse statim totum ministerio tali divinitus primari. Consentientem illum et contradicentem admixto sibi consortio dyaboli alterius de lectulo educunt, ad altare etiam vigilantem statuunt, alba induunt, de stola utrique alligant, hostias more presbiteri Simeoni sacerdotium diaconi contendebant sibi imponi. Tandem dei famulus ad se reversus virtute orationis et signaculo crucis inimicum repellit, et se delusum ingemiscit. Post hec ad monasterium regreditur, suo magistro subicitur. Qui confitens perversas insidias diaboli districtione se continentie destruxit. Per aliquot ebdomadas in die dominico tantum cibum sumebat. Regula autem monasterii talis erat ut non professis prohibebatur quicunque ieiunare vellet. Dignum quoque dixi, sicut ergo adiunge quod suis temporibus in eodem monasterio michi retulit contigisse. Per totam Egiptum orta est fames valida, ita ut in sola civitate Babilonia mortuorum corpora invenirentur usque ad decem milia, cunctis desertis anno geminis ceteris quoque arena inventis morientibus pre inopia panis. Parvus effectus ergo monasterii hiis tempestate constructi ex toto corde deum invocant, ut qui filios Israel in eodem monasterio deserto paverat pane celesti, suis dignaretur misereri. Sic ergo facto consilio cum psalmis et orationibus ad modicum cumulum qui superfuerat frumenti accedunt, et quia ab abbate

in mandatis acceperant, ut unusquisque quo abire vellet licentiam haberet, unanimiter consolantur, ut quamdiu unum granum ibi invenire possent nullus recederet. Mira res, ab ipsa die usque ad novum fructum non defecit, cum frumentum illud quotidie sumeretur, et non solum conventui suo parce sumit, verum etiam Arabitis qui cum mulieribus et parvulis clausuram monasterii obsederant habundantissime distribuebatur. Sed ad propositum redeamus. Vir itaque dei Simeon omnes suos labores quasi ad nichilum ducens, et amore solitudinis intus ardens, de monasterio caute exiens heremum pervagatur, et ubi sine auxilio humano salus vivere possit, inquirit diligenter et speculatur. Vestigia itaque sua vestigia in molli sabulo impressa arte qua poterat destruebat, ne insequi vel ab aliquo posset inveniri. Panem quem portabat lassus sepe reiciebat, sed recogitans se diu non posse vivere sine eius sustentatione gaudens resumebat. Tandem de altissimis rupibus deorsum spectans pulcherrimam planitiem contuetur more heremi raro gramine virentem respicit, seque illuc non sine magno periculo deponit. Prope fontem reperit, deo gratias reddidit. Ibi quoque manere disponit. Delicie quas secum detulerat erant psalterium, secum evangelium, vas ad potandum, parvus semina caulium, preter pauca vestimenta nichil aliud possidebat. Sata semina post dies triginta fecunditatem suam ligne prebuere victum. Tunc temporis et alius heremi bestiolas ne sibi caules auferret, cum ad potandum veniret, frequentes habebat. Plures post multos ergo dies ab abbate requiritur, ubi super Simeon frater haberetur. Responsum est a fratre quodam in heremum illum esse, sciret se, sed ubi locorum nesciret. Ad requirendum fratres utrumque mittuntur

intimatur / et ut ad monasterium reuerta-
tur per inobedienciam mandatur dum requisitus
Cum post aliquos dies inuenitur / et
secundum abbatis preceptum ad monasterium re-
greditur Contra sic aliquam promittitantibus
eum in occidentalibus partibus derelic-
to inuenitur pecunia / pro qua sicut abierat
que de terra Ricardi / comitis norma-
nnie monasterio de beka / ab ipso fideliter
resignabatur / neque aliquis fidelius
sup committetur Stat / quam cum monasterio
deferret per legatos mandatur. Dominum
consilio ad hanc obedienciam famulus
dei Symeon destinatur / Ille prius venire
aliud sibi in animo dicens inesse multum
sibi obesse calamitatibus longiusculo de-
uertere sed propositum / quod retine-
bat in corde / ut licet impleret quibus
poterat verbis cepit simulare predicatum
Cum sacro predicare non suam voluntatem
sed propositum propositorum sequi debere
missionem assensum prebuit dicens / se per
visionem vidisse illud iter sibi inutile
fore multa se in via aduersa passurum
quod et contigit Nam cum patrum uis
que ad nauigandum necessaria essent ba-
bilomam venisset / a portariis tenetur
et quasi ignotus / et proditor delator cum
sua suppellectili ad pallacium ducitur
Scrutatur calumpniatur Expurgatus
igitur de quibus criminabatur liber
abire iubetur portarius qui eum
innocentem ad sedem adduxerat
imperiale tenditur colaphizatur
expellitur Igitur famulus dei Sy-
meon libertati donatus per aliquot
dies in ciuitate moratur Interea
nauis de venecia iam illuc cum mer-
cibus venerat habent compositis re-
bus nauigii quadam sic modo illo intrat
Cum igitur prosperetur prosperis vecte-
ra per in illud nauigatur forte abo
naues obuiat illis / et illas latrones

piratas ad predam predam congrega-
tos intuitans illorum gladios euadere
non posse / nisi per aliquod tempus dum
segregaretur libeat eis nauigationem
differre Summopere alie quam naues eadem
sequebantur / et nauta confisus in sua
virtute / et armis non attendit famulus
dei Symeon pro eius nomine dixit Si tibi
frater domine custus de celo angelicum
missus fuerit eius aspectum illius ferre
non posses Nunc autem quia hodie hec
in domus tercius non vnum sed plures le-
gatos misit tum consimiles legationes
dei non negligenter suscipere deberes Si de
consiliis meis / et vel per istos dies tres
expecta fortassis ab isto periculo libera-
bit nos miseratio diuina Quod si non
feceris et te et nos omnes perdis Ille
ergo non acquiescens sequenti die in la-
trones incidit A hora tercia diei / vsque
ad horam fere nonam vtrimque debellant
Sed cum latrones viderent / se pugnam
penale ad dolos conuertuntur ut in ma-
nu recipiantur pugnaturi aduersus
alios latrones simulant et possent Con-
tradicente Symeone famulo dei in ma-
num recipiuntur depositis armis / et
omnibus quasi / post labore quiescentibus
predones hij / qui aderant repente
insurgunt gladios impie stringunt
fortiter incidunt feriunt multa cedes geritur
Prodaquoque nauicleri per medium caput am-
putat ceteros crudeliter mactant omnes
pariter occidunt / et iugulant Solus Xristi
famulus in puppe stat illesus qui non
descendit flamme in se exorat Ab omnibus
declamatur ut inimicus consiliator per-
imatur ut caput ut amputet ferus
gladiator adest Ille reiecta veste
proicit se in flumine multa post illum
iacula iaciuntur sed non per eum quem
custodit vult saluare per fundum
graditur psalmus in corde ruminans
In mari via tua et semite tue in aquis

multis ergo per undas natando
per vias in fundo gradiendo in lit-
tore valde lassus tandem exponitur
nudus. Postea ad villam que proxima
erat tendit. Si homines illi christiani
an pagani essent scire non potuit.
De biduo itaque nudus mansit. Tercio
die quidam ex illis hominibus miseratus
vilissimum vestimentum illi proiecit. Quo
indutus per multas tribulationes
et angustias Anthiochiam venit. Ibi
a fidelibus viris caritative susceptus
induitur, amplexatur et honorifice
sustentatur. In brevi patriarche et
ipsis principibus habetur notissimus.
Omnes enim qui eum noverant quasi
dulcissimum patrem venerabantur et di-
ligebant. Ea tempestate contigit Richar-
dum abbatem virum perfecte vite
imitabilem pie devotionis gratia
sancta Ierosolime vellet invisere
loca. Dum ergo per Anthiochiam transisset
iter, ibique incertitudine itineris aliquan-
diu moraremur, famulus dei Sy-
meon iunctus est nobis. In amicitia
predictum abbatem Richardum adoptans
sibi in patrem. Cui cum exposuisset per
ordinem que sibi in vita essent vel
que contigisse et addidit multis peri-
culis vel angustiis se retineri posse
quam abbatis sui mandata impleret
proposse. Ymmo ergo et credimus eum qui
nobiscum venire paratum invenimus
Ideoque in comitatu nostro esse frequenter
minatus atque flagellatus pacien-
ter portavit. Pervenientes itaque ad ci-
vitatem Bellegradam que est in con-
finio Bulgarorum ac Ungariorum
a civitatis infelicissimo principe prohi-
bitus est nobiscum transire. Igitur
flens et deo gratias agens suis reddere
reliquit nos tristes atque flentes.
Ex multas ergo angustias et latro-
num insidias evaserit usque ad mare.

Quo transito prospere devenit in Ita-
liam. A quodam igitur sibi noto
comite Willhelmo benigne suscipitur
et apud eum aliquamdiu moratur. In illis er-
go partibus quidam monachus
Cosmas nomine vir sanctissimus, qui
de Anthiochia secum adduxerat mo-
ritur. Unde multum contristatus ad
recogitavit, quia nichil fit sine dispo-
sitione dei. Post multas lacrimas con-
solatur. Destitutus vero omni humano
auxilio totam spem suam ponens in
domino solus venit Rothomagum
que est civitas Normannorum nobilissima
sita. Audiens confessoris corpore et mi-
litis valde preclara preclara. Ubi ducem
Richardum comitem iam mortuum re-
perisset et de pecunia et censu qui de terra
illius pro elemosina suo monasterio debe-
batur nullus sibi responsa daret,
mestificatus aliquantulum non pro suo
labore, sed quod locus montis Sinai
frustratus esset tanta utilitate, con-
tristato corde ad domum quid ageret consilium
querere cepit. Occurrit autem omnis ut
suum patrem carissimum Richardum scilicet ab-
batem nostrum qui suos comites invise-
ret, quod et fecit. Per longum autem tempus
moratus est nobiscum. Et ut breviter
dicamus aliquamdiu apud nos mansit in
Virdunensibus ibi vixit. Interea domnus
archiepiscopus Poppo sancte Treverensis
ecclesie strenuus provisor audiens
de nocte peregrinationem de quod custodi-
tem. Et cum sepulcrum illius gloriosum
gratia orationis Ierosolimam iuit. Cum igitur
quia dei famulum eundem et credentem bo-
sensum comitatorem habuit utique per
reditum quamvis vellet in suo sepem
manere dei facultatem abstulit et
libentissime concessit. Hec renunciare
igitur dei presbiter sibi locum
idem famulus eius sibi solus

potuisset impetrare oracionem in turri que an-
tiqua civium porta vocabatur parvulum tugurium
expetiit ubi domnus presul presente
clero et populo in festivitate sancti Andree
illum reclusit et quasi mortuum ut vere
erat seculo devotissime sepelivit. Reclu-
sus igitur ut vere credimus vir sanctissimus
silencio et multis ieiuniis attenuat
corpus suum per rimas aliquando solo
pane aliquando vero refectus aqua infu-
so legumine. Vinum siquidem propter
infirmitatem stomachi positus est mo-
dica potione sumere. In illo eciam tempore non
defuerunt crebre temptatoris insidie. Per
noctes enim audiebat rugitus leonum
ululatus luporum stridores porcorum
ceterarumque diversas infestaciones bes-
tiarum que quasi impetum facientes
ut eum devorarent illud tugurium et
ut verius dicam sepulcrum in mediis
clamoribus replebant. Cumque siquidem
voces audiret et impetus sentiret in-
terne valebat. Expansis denique ma-
nibus stans in oracione eum se nec cla-
mare nec convertere audet nec eciam sompnum
capere posset fideli mente cuius a domino
oravit dicens: Domine si corpus meum
tibi traditum est bestiis feris ad devorandum
Credo tamen quia tu misereberis ani-
me quam redemisti tuo precioso san-
guine. ~~Confido tamen~~ Confide
ergo in te scio quia non me exterminant de-
monia de ista inclusione. Veruntamen
disposuisti de me fiat non secundum multi-
tudinem iudicii tue. Respectu ergo divine
clemencie liberatus ab hac tempestate
sensit sibi in proximo aliam adesse
videbatur enim sibi quod volucres corvi
aquile milvi et omnes volucres celi
congregate ad ipsum per fenestras irrumpe-
re vellent sed eum sepius facto impetu
nichil prevaleret ingenti clamore
ipsum locum replebant. Voces autem au-
diens nichil penitus videbat. Certus

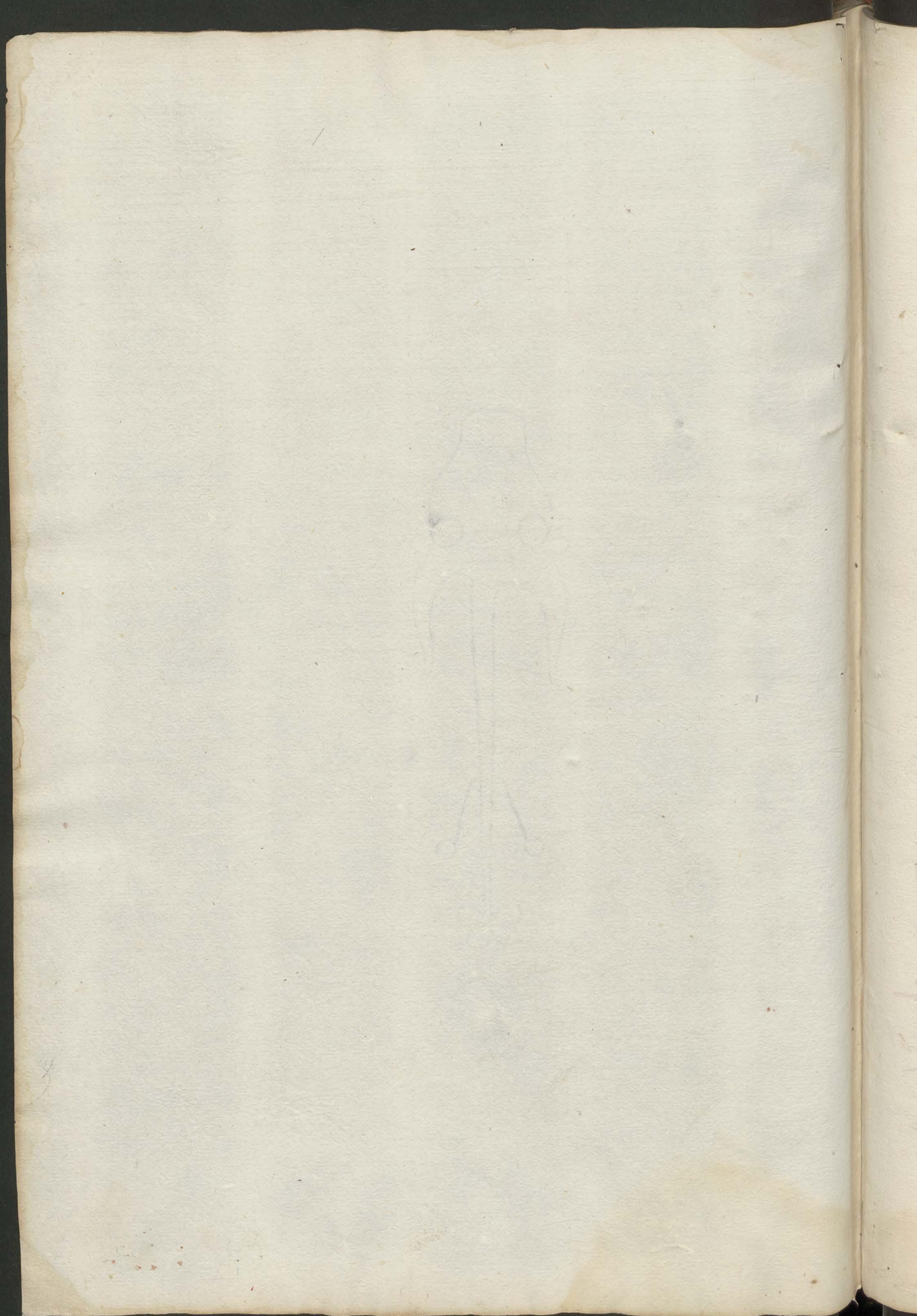
itaque quod diabolus hec monstra immitteret
ut terrorem sibi incuteret attencius
orabat et supra vires ieiunabat. Li-
beratus est ab hac tempestate. Quadam
nocte cum pervigil in oracione permaneret
sensit totam fabricam illius turris fun-
ditus dissolui et quasi facto terre mo-
tu in profundum mergi. Recognoscens vero
insidias diaboli fiducialiter tamen cepit
Si ascendero in celum tu illic es si descen-
dero ad infernum ades. Si sumpsero
pennas meas diluculo et habitavero
in extremis maris. Etenim illuc manus
tua deducet me et tenebit me dextera
mea tua. Et sic illa commocio quievit.
Alia autem nocte cum expergefactus oculos
aperuisset vidit cellulam ipsam immenso
lumine fulgere et primo miratus cum
recordatus esset apostolum dicentem: Quia
Sathanas transfigurat se in angelum lu-
cis: Domine istud caute ait non istius lu-
men quero in terris sed tuum quod est
inextinguibile in celis. Sic quod clausis
oculis in oracione usque ad diem mansit.
Corporalibus quidem oculis ipsum antiquum
hostem tetrimum et multiformem fre-
quenter aspiciebat atque semetipsum multis
modis argumentis oracione et sigillo
sancte crucis repellebat. Sed cum ipse nunquam
nullatenus per se valeret nocere insi-
dias adversus famulum dei per membra
sua conabatur movere excitare. Cum
siquidem temporis petivit provenientibus nimis
nimia aquarum inundacio invaluit
sceleris causa populi huius Symeoni impu-
tatur ab omnibus hunc maleficum esse propter
suis sceleribus hoc nimio malum inmine-
ut deponatur a pontifice populus ac-
clamat quottidie. Ex urbe tandem concursus
agitur ad cellulam viri dei. Irruperunt
saxa in alto perimunt tugurii fenestras
obruunt Symeonem lapidibus rotundis
vidimus fateor fenestras fractas sed
athleta Christi Symeon fundatus super
firmam petram immobilis persistebat

atque deo gratias reddens pro prefectu-
ribus gaudens orabat. Sanctitas, pre ca-
ritatis quantitas, in ibi passiones pertul-
erit quis nosse valeat, quis digne scribere
queat? Solus hec novit scrutator cor-
dium. Ipse enim sibi unice fuit. Et mori-
turum iuxta evolutis annis vite
resolutionem sui corporis prenovit. Denique
dominum episcopum Poponem rogat ut ei pre-
fabros et operarios qui sibi lectum componant
mittat. Ipse enim in parte sui diversorii
lectum sue sepulture parabat. Hec in-
quiens requies mea in seculum seculi, hic
habitabo quoniam elegi eam. Paucis post-
modum diebus interiectis ad ipsum ego
humilis advocatus, et cum pedum
illius osculo indignus retro ab eo
tum flectu rogatus quid non patefa-
cere audituris consedi. Ille vero plurimum
in primis multa de thesauris sacre
scripture, de orthodoxa fide, de salute
anime. Postremo revelante deo imminet
dissolutionem mei corporis in proximo
imminere cognovi. Peto humiliter te ut hoc
corpusculum meum hiis vestibus exu-
as, istis quoque quas indui per omnia
singulas ordinatim reinduas, et in
hoc loculo diligenter componas. Cui
cum obstupescens viderem. Tunc pater
si dominus presul ad domum sancti petri
vel ad aliud monasterium te volet sepeliri.
Respondit: Iudicium mihi ex nostra parte illi
ut pro Christi nomine hec peregrina membra
consentiat hic putrescere, et me permittat
hic diem domini expectare. Igitur cum
iterum interrogarem quid si prius non
fueris, ceteris inquit ceteris, sicut dispo-
sui de me ordinabis. Cumque valde
tremens attentius in illum intenderem,
sensi fateor odorem de corpore eius fra-
grantem omnibus aromatibus suavio-
rem. Miratus multum alia secreta
ex illius ore audivi que sub scribe-
re non licuit. Interpositis igitur decem
diebus in octavis Pentecostes infir-

matus Stephano qui ei serviebat
iniungit ut sibi per aliquot dies requiem
daret, quatinus plus solito contempla-
tioni vacare posset. Ille vero cum diem
expectaret in tercia feria ad confessionem sig-
num facit. Corbem cum pane ad fenestram sus-
pendit. Mane facto sicut dimiserat in-
tactum repperit. Mox ad antecessorem ascendit.
Interrogatus hoc solum respondit
d. n. g. h. a. ie. ut. a. k. a. a. o. t. Ille
tunc Tolerono clerico qui eo modo dei sa-
tis familiaris extitit per ordinem pandit
quod dominus Simeon valde infirmaretur
nec sibi sicut erat loqueretur. Clericus
in feria secunda illum visitat, famulus
dei nullum responsum dat, sed tamen de ma-
nu eius potum suscepit seque in lectum
collegit. In die octava domini reversus illum
valde debilem in extremis repperit. Ut quid
notum facit confratrum cuncti. Infirmus
toto corpore et maxime debilis pedum
in valitudine quasi famulus ostendi
sine dolore repperi adhuc viventem, et iam
solum spiritum trahentem. Exequias que
absolutioni anime debebantur cum solis
duobus fratribus quem secum venerat
prout potuimus impendimus. Sicque amantis-
simum hora tercia i. kl. Junii be-
nignissimo cui semper servierat reddidit
creatori. Subito fit concursus omnium mo-
nachi clerici deo sacrate vulgus promiscui
sexus quicumque audire poterat ad tanti
viri funus properabat. Igitur sicut ipse
disposuerat immo et predixerat cor-
pusculum more suo composuimus et cum
psalmis et laudibus dei in sepulchro
collocavimus. Duos apud dimittentes qui
vigiliis et obsequiis deservirent deputavimus.
In crastino tota civitas quasi vir unus
congregatur. Interior domus ornamentis
ecclesiasticis decoratur. Dum igitur exequie
concorditer celebrantur, sacrum viri corpus si-
cut solent homines in calidissimis bal-
neis sudare cepit. Cumque aliquando aliquis
aliquem sudorem extergebat, vinee eo
crescentes sed cum multimodis probatum

esset quia and de eius corpore illesu
dar procederet et hoc sine providencia
dei nō fieret visum est omnibus ut illud
tanti viri corpus nō negligent sed a
clericis per proximos qīnquaginta dies vicis
sim custodiretur temporibus deputatis
post horam nonam sepultura clauditur
laus deo omni salvatori secula per infinita

Registrum huius quarti libri
gregory dyalogorum

Postquam consumati sunt dies octo ut circumcideretur puer vocatum est nomen eius ihesus quod vocatum est ab angelo priusquam in utero conciperetur Luc 2o Wer genant wart sein name ihesus der ym benumet wart vom angel ee wen herenphangen wart ym leychnam In troductio 2m leonem papam in quodam simone sermonem dnice in carnacionis talis manifestare debuit quia utras divine et humane nature cognosceretur in xpo. a' aliqua propria diviti et alia propria humane. Hinc est quod in die natalis eius cantus angelicus auditum splendor claritatis nocturne tenebras et nova stella per que verus deus esse probatur Similiter quod pannis involutus in presepio reclinatus est per hoc sua humanitas declinat ... in qua non solum in die nativitatis utras assumpte carnis ostendi debuit Sed eciam in diebus et actibus sequentibus propter quod octava die sicut ceteri hebreorum infantes circumcidi voluit et nomen sibi prius divinitus impositum manifestari Et de hoc est presens evangelium In quo principaliter notantur tres cause celebritatis huius festi prima est octava nativitatis et tangitur ibi postquam consumati sunt dies octo Sicut ad alias sanctorum ut puta Stephani Iohannis etc octava pagimus ut pro nobis intercedant quod ad ipsius in octava generalis resurrectionis gaudeamus quanto magis illius qui est rex regum et dominus dominancium Apoc xix Cui sapiencia est prius pro ad cor 1o Qui est candor lucis eterne et speculum sine macula Sapie vii In quem angeli desiderant prospicere prima pet' Cuius visio est vita eterna Iuxta illud Io xvii Hec est vita eterna ut cognoscant te solum verum deum et quem misisti ihesum xpm Et quo ad hoc dicit Postquam consumati sunt dies octo sicut enim per septem dies intelligitur vita presens que septenario dierum in mundo comprehenditur Ita per octavam diem intelligitur vita eterna Consumacio ergo octo dierum a natura Xi usque ad eius circumcisionem significat xpm esse illud per quem electi ad eternam vitam transire debent quod hic per septem dies fuerat in quibus detenti ut igitur dei nostri unius sancti nativitatis octavam devote celebremus 2a est celebritatis quod in consumati sanguinis pro in nostram salute per circumcisionem effusio Unde Ro. vo In sanguine ipsius salvi facti ab ira per ipsum Et hebr ix Sine sanguinis effusione non fit remissio ~~Et dicitur~~ ut circumcideretur puer Qui septies legitur pro nobis fudisse sanguinem in remedium septem capitalium peccatorum Prima in circumcisione de hac effusione loquitur hic ewangelium et hoc contra luxuriam Nos enim propter se circumcisus

est scriptum nos ipse enim innocens ab omni peccato tam originali quam
actuali. Et in huius signum ecclesia cantat dicit hic. Dum circumcideretur pu-
er Ihesus ipse scriptus dicitur puer propter perfectam vite puritatem
quia peccatum non fecit nec dolus inventus est in ore eius. Prima pet. ii°
2 Secundo in oratione Luce xxii factus est sudor eius sicut gutte sanguinis
3 decurrentis in terram contra iram. Tercio in flagellatione Math. xxvii
Et hoc contra invidiam quia totum corpus infecit. Quarto in coronatione
4 Iohannis xix imposuerunt coronam spineam capiti eius et hoc
5 contra superbiam. Quinto in manuum perforatione Math. xxvii et hoc contra
6 avariciam. Sexto in pedum crucifixione et hoc contra acidiam. Se-
7 ptimo in lateris apertione iuxta illud Iohannis xix unus militum
lancea aperuit latus eius et hoc contra gulam. Et quia hec effusio hodie
facta est ideo celebrare debemus et congrue fiebat hec sanguinis ef-
fusio octava die. Prima Levitici xxii legitur quod bos ovis et capra
cum genita fuerint septem diebus sub uberibus matris erunt die
autem octavo et deinceps offerri poterant deo. Tercia quia puer ille
seipsum tamquam acceptabile sacrificium pro tota redemptione deo patri
debebat offerre. Ideo in octava die sue nativitatis hoc inchoare vo-
luit quod postmodum salubriter adimplevit. Rogemus quod sanguinis huius
effusio nos ad salutem perveniat. Hodie devote celebramus
3 Secundo est celebritatis salubrium atque gloriosi nominis Ihesu Christi
manifestatio de quo Bernardus super Cantica. Ihesus mel in ore, me-
los in aure, iubilus in corde. Et bene mel in ore quia devote
nominatum devotionem auget. Philippenses ii. In nomine Ihesu omne genu
flectatur celestium terrestrium etc. Melos in aure quia demonium
fugat. Luce ix. Vidimus quendam eicientem demonia in nomine tuo.
Iubilus in corde quia homines salvat. Actus iiii°. Non enim nomen aliud
datum est sub celo in quo oportet nos salvos fieri. Et quia hoc nomen
omnibus hodie manifestatum est ideo celebrare debemus. Et tanguntur ibi tria
circa nomen eius Ihesus quod est. Et dicto notatur manifestum nomen
impositum. Primo hoc enim nomen ab eterno sibi fuit preordinatum iuxta
illud Ysaie lxii° vocabitur tibi nomen novum quod os domini vocavit
Item ab angelo antequam conceptus in utero est expressum Luce i°
vocabis nomen eius Ihesum. Item in veteri testamento prefiguratum. Pro
quo sciendum in veteri testamento describuntur tres viros laudabi-
Iesus les et famosos hoc nomine Ihesus nominatos qui omnes nostrum Ihesum
figurabant. Primo describit Ihesum populi ductorem qui et Yosue di-
ctus de quo Ecclesiastici xlvi° fortis in bello Ihesus filius Nave
successor Moysi. Hic Ihesus principaliter terram fecit hic.

populum israel per iordanem sicco pede duxit Iosue iiij° Sic noster
ihesus omnes saluandos in limbo detentos in celum et nobis
ianuam vite aperuit vide actuum i° Secundo ihesus filius naue hostes celi
debellauit vt iosue x° xi° et xij Capitulo Sic noster ihesus dyabolum
vicit Math iiij° vade sathanas omnis qui potestatem ligauit
Col° ibidem Tercio terram promissionis xij tribubus diuisit Iosue xij
xiij et sequentibus capitulis Sic noster ihesus cuilibet fidelem eterna-
tam in xij articulis fundatam sed diuisit te primum diuisit in celo
mansiones parauit ... Iohannis xiiij in domo patris mei man-
siones multe sunt Secundo scribit scriptura ihesum auctorem scilicet ihesum
Syrach qui composuit Ecclesiasticum prout dicit ieronimus in prologo gale-
ato super librum regum hic ihesus similiter tria fecit per que actus
noster ihesus figuratur primo ad primam inuitat Ecclesiastici 2° in fine
Si vos primam egerimus incidemus in manus domini Similiter noster
ihesus suum sermonem a prima incepit dicens Primam agite
et appropinquabit vobis regnum celorum Math iiij Secundo a futuris pec-
catis docuit abstinere Ecclesiastici xxi° fili peccasti ne insideres
iterum sed de pristinis deprecare vt tibi dimittantur Et subdit
Quasi a facie colubri fuge peccata Sic noster ihesus Iohannis v°
et viij° vade et amplius noli peccare Tercio docuit caritatem
dei et proximi habere Ecclesiastici xiij O deo in omni vita tua dilige
deum Et infra de proximo dicit Omne animal diligit sibi simile sic
et omnis homo proximum suum Idem Math xix Sic docuit noster
ihesus Math xxij Cum quereretur ab eo quod esset mandatum magnum
in lege Respondit Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo
et ex tota anima tua et proximum tuum sicut teipsum Tercio describit
scriptura ihesum magnum sacerdotem Zacharie iij° Ostendit mihi
dominus sacerdotem magnum ihesum stantem coram angelo domini Iste
fuit auctor illius qui composuit Ecclesiasticum vt in prologo eiusdem
libri hic ihesus similiter tria fecit que concernunt pontificem
primo hostias pro populo obtulit hic petrum ad pontificem
Hebr v° Omnis pontifex ex hominibus sumptus pro hominibus
constituitur vt offerat dona et sacrificia pro peccatis Sic noster
ihesus semetipsum obtulit pro peccatis nostris Hebr ix in fine Cri-
stus semel oblatus est ad haurienda multorum peccata Secundo

solus in sancta sanctorum introivit. Hoc enim pertinebat ad pontificem
veteris testamenti ut Luce primo legitur cum Zacharias fuisset in
gressus templum domini populus erat foras orans ad horam incensi
quod fecit et in Christus. Hebreorum nono Christus assistens pontifex fu
turorum bonorum per amplius et perfectius tabernaculum non manu factum neque per sanguinem
hircorum aut vitulorum sed per proprium sanguinem introivit semel
in sancta id est in celum eterna redempcione inventa etc. Non solum ipse
introivit in celum sed et omnibus celum aperuit ut intrare pos
sent. Tercio pontifex id est populo oravit nam hoc ad pontificem pertinet
ut Numeri xvi. Cum populus murmurasset contra Moysen et Aaron
et deus plagasset eos deprecatus est Aaron pro eis et cessavit plaga.
Sic in Christus pro nobis orat. prima Iohannis secundo primo Si quis pec
caverit non desperet quia advocatum habemus apud deum patrem id est
Christum et ipse est propiciacio pro peccatis nostris. Quia ergo hec tria nobis
figurata dudum in lege promissa hodie in vite completa sunt ma
gis igitur propter hanc et alias duas raciones premissas tene
mur celebrare et tantum de primo
2m Secundum principale de novo anno propter quod sciendum sit quod hodie nobis
pro novo anno tria maxima dona dedit videlicet precium scilicet
spem eterne resurrectionis. iniciando effusionis sui san
guinis. et nomen vere salvacionis. Sic enim homines sibi
ipsis hodie novum annum dare consueverunt in signum di
leccionis. et mutue caritatis et concordie. Nam hic actio erat
et instituta secundum Augustinum in libro de doctrina christiana. Igitur
et ipsum sequendo similiter et novum annum dare intendo
et quod singulis statibus nomine speciali dare in unum esset lon
gum. Igitur omnes sub tribus gradibus comprehendendo coniu
gatis duo cingulum viduis monile et virginibus coronam.
Primo coniugatis cingulum. Nam cingulum corpus ligat et vestimenta
constringit et hominem ornat per quod significatur maturus
consensus et mutua complacencia. Iuxta illud prima Corinthiorum vii
Qui cum uxore est sollicitus est quomodo placeat uxori et que
nupta est sollicita est quomodo placeat viro. Et hoc significatur
per cingulum. Sicut enim cingulum ligat corpus sic ad mutuam com
placenciam coniugatos ligat copula sacramentalis. Et cum
sibi mutuam complacenciam permittunt. Contra hoc sunt qui peccant
suas uxores derelinquentes et hic inde vagantes tales
compelli debent ut commaneant. Extra ut litis

no gtl ca° 12m vlt. Item Secundo debent vivere in pace et
concordia in cuius figuram mulier de latere viri facta est Gen.
ij° Non de capite nec de pedibus quia non debet esse domina
nec ancilla sed socia. In cuius eciam figura matrimonium in para:
diso institutum est, ubi nulla est discordia Et bene signatur
per anulum Sicut enim anulus resoluta ad invicem constringit
sic talis concordia coniuges una carne efficit Matth. xix
Iam non sunt duo sed una caro Contra eos qui semper rixantur
et perturbant quibus ante infernus incipit in quo nullus ordo nulla
quies invenitur Prov. xxvij Tecta perstillantia
in die frigoris et litigiosa mulier comparantur Sic non quiescit qui
sub tecto perstillanti proprie si tempus frigidum sit sic non
quiescit vir cum uxore si inter eos litigium fuerit Non
enim quies sit mulier litigiosa unde philosophus dicens Aut
est penetrale refugium aut per femine tormentum Ideo debent
se mutuo amare Ephe. v° Viri diligite uxores ve:
stras sicut et Christus dilexit ecclesiam et seipsum tradidit pro ea Et
mitto quod mulier datur viro in solacium et adiutorium Gen.
ij Non est bonum hominem esse solum faciamus ei adiutorium simile
illi et bene signatur per anulum sicut anulus ornat hominem
sic talis amor coniuges deo et hominibus gratos reddit Eccli.
xxv In tribus beneplacitum est spiritui meo que sunt probata coram
deo et hominibus concordia fratrum amor proximorum Et vir
et mulier bene sibi consencientes et tantum de coniugali

Viduis Monile

Monile pectus ubi cor consistit ornat et significat quod talibus
debentur consolaciones eo quod multas adversitates habent Item quod
patet in quibusdam nominibus vidua vulgariter wittume core in rupt
in ve et timatur in ve quia bene indigent consolacionibus
Habent autem tria que sunt homini consolatoria scilicet honor compassio
et protectio Haec tria notantur in monili Unum pri:
mum debet esse aureum quia sic plus ornat et sic honore quem
viduis impendi debet iuxta illud Thim. v° Viduas
honora que vere sunt vidue Super quo verbo dicit glosa quod
honor dupliciter accipitur in scriptura Primo modo pro reverencie
exhibicione Alio modo pro necessariorum ministracione quia

vidue sunt in duplici statu. Quedam sunt divites et illis debetur
honor primo. Alie sunt pauperes quibus debetur honor
secundo dicto h[ic] s[upra]. Sic ergo eas debeamus honorare habent
honorem duplicem. Deus per se viduis exibuit primo venera-
bilem dum in Judith cui pre principibus et omnibus viris
honorem victorie quod holofernem occidit et per ipsam populum
suum a periculo liberavit Judith xvi. Similiter pauperem vidu-
am honore secundo dicto honoravit Reg. 3o regum xvii
legitur. Quod tempore maxime famis licet multi penuriam
paterentur tamen principaliter misit heliam prophetam vidua
in sareptam sidonie itaque idria farine sibi non defecit
nec lecitus olei diminutus est etc. pro primo. 2o illud mo-
nile dicit in se esse lapidem preciosum zaphiro quod illius
nature est quod discordantes reconciliat et venenum expellit pro
reconciliacionem discordantium. Sic 2m quod ipsis debetur
compassio. Unde de ipsis potest esse intelligi illud Eccli xii o
flete cum flentibus. Unde quod vident quod habent sibi compacien-
tes consolantur et reparant vires confortantur. Hoc ipsius filius
dei per se fecit Luce vii circa naym ubi dum unicus filius vi-
due mortuus efferebatur videns eam plena amaritudine
dixit noli flere et sequitur suscitavit filium eius ipsam consolando
et hoc quod zaphirus venenum expellit. Sequitur secundum quod ipsis debetur
scilicet protectio ab iniuriis et molestiis que eis inferuntur. Et
maxime viduis sunt quam venenum in oculis. Hec enim est petrum cla-
mans in celum unde Eccli xxxv Nonne lacrime vidue et
ad maxillam descendunt et clamacio eius super deducentem
eas. A maxilla ascendunt sicut lacrime usque ad celum. Et dominus
tamen exauditor est laudabilis ergo et benedictus zaphirus
qui hoc venenum ab ipsis expellit. Et dominus troyanum impera-
torem iustissimum prout scribit damascenus in quodam sermone
dudum gentiliter mortuum orante beato gregorio pro eo ideo
quod iusticiam cuidam vidue exibuit ab eterna morte liberavit
troianus Unde legitur in legenda beati gregorii quod cum troyanus imperator
romanorum habuit quendam filium qui dum troyanus desti-
naverat lascive in equo discurrendo per cuius filium cuiusdam
vidue interemit quod dum vidua troyano lacrimabiliter exponeret
ipse sententia motus de equo descendit pro tribunali descendit
sedit et filium suum qui hoc fecerat vidue loco filii sui de
funeri tradidit et ipsam magnifice dotavit. Et ideo de viduis

Virginibus coronula

Pro quo sciendum corona ornat caput quod continet omnia membra hominis
tolo et proximum. Pro quo sit quod ipse in statu suo deo sit proximo:
res summo illud Sapiencie vi Incorrupcio facit proximum esse deo. In
huius figuram xpus sibi matrem virginem appropinquare et ioseph puta-
tum virginem elegit ut dicit Ieronimus Super missus est. Corona ipsis
debetur coronula dicitur quia aurea corona in se continet tria scilicet aurum
margaritas et lapidem preciosum iaspidem. Per primum sit castitas
quam virgines debent habere non tamen corporis sed eciam mentis. Ieronimus
nichil prodest carnem habere virginem si mente quis nupserit. Item beda super castitas
tas per aurum sicut enim aurum alia metalla transcendit ita castitas virginum que
super humanam conditorem ponit. Vnde Ieronimus in carne preter carnem vivere non te-
rrena vita est sed celestis. Secundo per margaritas significatur humilitas qua sicut virgines
debent habere. Vnde Bernardus super missus est non mediocriter placeat deo illa ani-
ma in qua humilitas commendat virginitatem et virginitas exornat humilitatem.
Item Bernardus dicit Audio dico quod nec virginitas exornat humilitatem mare placu-
isset domino sine humilitate. Vnde et maria virginem se oblita de humilitate
gloriatur. hic ille. Item beda super per margaritas quia sicut margarita est prea
et tamen candida et virtuosa quia valet contra cordis passionem et ad spiritus confortationem
sic humilitas licet in se appareat parva tamen coram deo est valde candida
valet contra cordis passionem id est demonis temptationem et spiritus confortatorem
et observatrix custos quoniam omnium virtutum. Ieronimus super ait xxx. Tercio
per iaspidem lapidem preciosum extrema et viridis coloris et valet contra febres
contra ydropisim et in cantatoribus consistit significatur pudicicia.
Et apparet maxime in hoc quod sensus suos et precipue illos qui
remota ostendunt ut sunt visus et auditus sollicite custodiunt
et semper pavide existant ne quid agant quod ipsorum famam denigrare
possit. Consequens Solent virgines que vere virgines sunt semper esse
pavide et nichil secure. Et eciam sicut pudicicia per iaspidem
Sicut enim color viridis visui confortat sic tales vise ho-
mines de ipsis narrare bona excitant. Similiter tales febricitan-
tes per mala cogitationem. ydropisis per luxuriam et in nidas opa-
tionem et incantatores per inhonesta colloquia a se repellunt
vnde id est virginitatis licet magna sit. propter tales
coronulam in virgine conspicit ipsam semper honesta dimittit et huiusmodi

Cursoribus et trufatoribus

Tercio in nullo ornamento sunt noctua hoc est in manna tractu in expo-
sicionem thimeum super leviticum Capitulo xi de nocte circumvolat
et mures et vespertiliones venatur et comedit Item

Nocturno tempe libenter ita templa frequentat vt oleo
lampadarum saciet(ur). De die stercoribus et in indiciis pa:
scitur ceterisque volucribus odio habetur. Ex se avis stolidis:
sima e(st). Vn(de) Si q(uo)d addiscere d(ebe)t opp(ositu)m vt in caveam ponetur
q(ua)m mortua tamq(uam) in ea iacet. nec eius carnes comedunt(ur)
q(uam)m huiusq(ue) cursor actus desiit d(e) quibus p(ro)ph(e)ta noctem vertuit
in diem. Sic tales tempore nocturno sunt in quo solum mures
et vespertiliones i(d est) sibi similes querit. vn(de) sepe plura parant
propter infernum q(ua)m propter celum. Isti eciam solum ideo templa
et Ecclias frequentant vt oleo humani favoris sacientur. nichil
curant nemo nec scire volens deum d(e) quibus apostolus j° Cor
xiiij ignorans ignorabit. It(em) de die solum stercoribus et
in indiciis scilicet in verbis q(ua)m in ope vtuntur. Nichil ad sciens
in honorum famam vadit finaliter fama et honore perdens
Ecclesiastici x Qui fodit foveam incidet in eam. It(em) tales ceteris
hominibus sic noctua avibus odio habentur. proverbiorum xv°
abhominacio e(st) domino vita impii. tales cepe storiandi
sic asini. vn(de) ego in presencia honestorum virorum non audent
nec sciunt os aperire s(ed) subsannative dicit eis. Sic habes
monedula. It(em) mortuum s(cilicet) sedo q(uod) tunc fit q(uan)n m(u)lt(e) ampl(ius)
sunt p(er) q(uas) calige apparent rupte de calceis pedibus. tunc
tamq(uam) inutiles ab hominibus contempnuntur. vn(de) si noctua a volatu
cessare d(ebe)t opp(ositu)m q(uod) sibi plume valde madident. Sic tales
si quis cum vna amphora perfundent et diceret eis: tunc for:
te desisterent. Eciam si in caveam i(d est) carcerem quis poneret
tunc vexatio daret eis intellectum. Et forte se emendarent
Secundum enim fratres et primam egite et appropinquabit vobis
regnum celorum. Matth(ei) iiij° Hoc enim prolis fudit sanguinem suum
vt nos penitentes et nos omnes faciat salvos. Quod et facere
dignetur qui vivit et regnat amen. collectum anno xx viij° f(eria) ...
It(em) alia minima p(ro) nova anno 2m p(ro)ectos status
Conjugatorum annulum: vbi eius speciem virginibus chale:
...anulum sit concordia et mutua dilectio. Vn(de) licet hic ho:
mines omni tempore debent tamen precipue coniugati. Racio q(ui)a
non sunt duo s(ed) vna caro. Vn(de) salvator dixit Matth(ei) xix. pro:
pter hoc dimittet homo patrem et matrem et adherebit vxori
sue. Jam enim non sunt duo s(ed) vna caro. Vn(de) apostolus, Col(ossenses) iij°
dicit viri diligite vxores vestras et nolite amari esse ad il:
las. Et est racio quia mulier est viri et eiusdem. Sicut
ergo naturaliter quilibet diligit quod suum est. Sic in proposito
vnde prima Cor(inthios) vij° dicitur mulier non est p(otes)t(ate)m

corporis sui sz viri et equso Et bn signat .2. mutuo dil
ecto p anulum scdm wilhelmu in suma virtuti tractatu de
caritate ca° d'amore: Triui dz ee int' viru et mlierem
1 pmo qz digittu anulo nec excedit nec exceditur sz ei ade
quatur, p qd intlr. qz vxor dz hre vxore similem tanqm
socia et vxorem, ideo ets dominus forma⁹ mlierem d' costa
viri. no d' capite nc de pedibus. Gn ii. qz ipa no dz esse
2 domina viri, nc ancilla. sz soror et socia. 2° anulo aliud
digittu ci digitto in q° positus e cape no pt. sic vir glacam
tu vxore sua dilige no dzt, nc vxor amore suu alti comu:
nicare dzt mo° illd Ephs v° vnusquisqz vxore sua sicut
seipm diligat. vxor at timeat viru suu, timore. sz reue
renciali vnd applz nonter dt vxorem sua no vxores.
3 simlr viru no viros. 3° anulo po² in digitto illo: in q°
e vena. que vsqz ad cor pretendit, in sig'm qz giuges ex
corde debent se amare, et no solu signis exterioribus Juxo
1d Ephs v° viri diligite vxores vras. sic et xpus di
lexit ecliam et semetipm tradidit pea, et dz h' ee autor
spetuus: s' vsqz ad morte altius: et ocs bt qz anulo e circula
ris zc° viduis specilm, i. gsolacons zc verz paciam   vidua
so qz mltas qnt in pugnacons vbz exqunt nominis. Bn
2m lira sup pmo Thimothei v in prio° Jnt omnes paupes
maxime cpaciend e paupibus viduis, eo qz st om solacio
destitute. in cuiq ets figura lex statuit viduas et orpha:
nos tueri, qz deutronom x° et hetur in Can lxxx
vij° dee. liz. vbi dt Gelasius ppa liz ab omibus dnobs
sperantibus no debe9 patrociniu sccto possu9 negare tn
plz viduaru causas et impesius dum exequendas
gras tueri anobs et omibz diuina manifestat assercio Et bn
scat² iste gsolacons p specilm Sicut em in speculo quis se
intuetur. sic talis principalr in deo dz pone spem sua 2m 1d
pmi Thimo v° Que at vere vidua et desolata e speat
in deu, liz at q° specilm tres ptes in supiori debent
gtemplari dei prompti° que preciosas vult gsolar
Ffigunatur regu xvij° in elia et vidua sarcptena
ptz in simone predenti, nmo et xpus viduas psonalr
gsolatus e vtz luce vij° In vidua cuiq filius suscitauit
amartus Jn Cant iiij° in Cananea cuiq filiam a demo
liberauit In pte inca dent gtemplai dei sentitu ne re:
lem ipoziu in iuriias vindicare Ipe em simpliciter
audit preces paupm viduaru Eccli° xxxv° Non

Virginibus

lacrime vidue ad maxillam descendunt et exclamacio eius usque
ad celum et deus exauditor est unde psalmista quia dominus sepe punit
dominos temporales in terris et punitur Iob ysa . principes
tui infideles causa vidue non ingreditur ad eos psalmista quia consolabor
super hostibus eorum et vindicabor de inimicis meis in parte ultima
dent vide dei pro intencione quia precibus talium vult parvam et bona
opera approximare figura Luce xxi° In paupercula vidua que
misit era minuta in Gazophilacium et dominus dixit plus omnibus
misisse et tamen d 2°

Vnde virginibus conuale i pudicitia et prudencia
Vnde virgines plures querunt inquisitores 2m at Innocencius
que a pluribus queruntur difficilius custodiuntur vn et bernardus
Solent virgines que vere virgines sunt semper esse pavide et nunquam
secure et congrue signatur per conuale sicut conuale campum ornat sic
pudicitia et prudencia virgine valde glosam iddt Iob ecli xx
xvi° Mulier sensata et tacita non est mutacio in nil melius
dicit at quamquam conuale esse de corporibus floribus primus vero dicit esse viole
flaucei coloris quo ad voluntatem Vera etenim virgo dicitur habere
propositum firmum glorie dei et 2m Ieronimum nil prodest carne esse
virginem si mente quis nupserit et augustinus in libro de virginitate feli-
cior in vidua nupta mulier quam nuptura virgo habet enim iam
ista quod ista cupit propterea si non dicitur vel sponsa alicuius sit
ita viri studium placere cui data est et mulier in cura cui dada est
2° dent esse illa lilia albi coloris quo ad actum incorrupcio est
carnis prima requiritur in eis Iob wilhelmus in summa virtutum
tractatu de temperancia Capitulo de descripcione virginitatis dicit quod corrup-
cio carnis ex voluntate mentis proveniens sive cum culpa ut ext-
rinsecum sive in culpa ut in maior formatur anulo aureo in pecu-
niario sic vere est de sanctis virginibus que velari debent quibuscumque mo-
rum datorum non prohibetur Similiter talis corrupcio privat aure-
olam in futuro et dicit nota ex voluntate mentis proveniens
quod si fieret violenter preter voluntatem non privat aureolam vnde
dixit lucia Si invita me violaveris castitas mihi duplicabitur
ad coronam aufferet tamen insignia que dantur pro sponsalibus sponsis
christi in ecclesia militanti ut est anulus aureus Augustinus virgines
que corrupte sunt semel se non audeant sacris virginibus
adequare Leo papa famule dei que oppressione barbarica
integritate perdiderunt pudoris laudabiliores erunt si se
incontaminatis non audent virginibus comparare vero et in ecclesia
militante operam 2m ucdiciam quamvis quod est 2m illud quod
apparet in triumphante vera 2m deum deus at intuetur

cor 1° ro xvi° vn tu no apparcat qp in vita sit corrupta
no dantur sibi in signa virginalia 2° debent ee ibi rose
rubee que sunt pudicitias verecu q° pn dz ee in virginib
vn bernard dicit simo vgl prudes modesty et rarg hic tam
ab aloquitia p'cosius qui pudore Et 1ª cor xv° dt nolite
seduci corrupt em bonos mores colloquia mala vnde ibi
st' va impudica in dubie ibi et vita impudica ideo dt sca
a viis tpibus abstinendo via licen erat in pudicitia nulli vt
ug' ipe proles placere valeat pom posse mgis domis glib
2m suu statu nos visites et indubie regi celoru posside
bimg qp nob tenat etc Sequit' mina novi anni 2m singulos
status hom. Item. Primo principibus aquilam .i. suorum
tuitom et largitate. Pp'um em principis suos tueri et in
pace gsuare vn Ieroni sup iemias et hetm xxx in q v
ro dicit ppriu regu et pncipu e vi oppssos liberare In
cuius signiam portat an se gladium ro xiii° no sin
ca princeps portat gladiu dei em minster e vindex i ira
ei q' male facit tlis dignos principatu significatu 1° ro xiii°
Et tussitum ppelaium vn' a question 1ª dnus vbi d' om
q' vexabatur a saul fugebat et veniebat ad dad et libat
eos Et gruunt pnas aquila na sic aqla altis alubus
celsig volat sic tlis princeps dignus om honore vnde
Ieros sup iemias Et hetm xxxm° q vª ipos dt pria bg
et platibg exibeti dz reverentia qm qui eis no exibet
pna apd deu tpe no pt h ille Itf principes debent ee
largi sic docuit ari les allexandru vbi d' regimine pncipum
vbi dt o alexandr tuus largus e to na gla familie gla
et honor e principe subditorum paupes regl ignomina
qp et alles fert qp ghic mod sibi totu mdu subiugavit
vn q'p habuit vl tpe potuit suis militibg donavit.
vn legit' in hystoria ipsius qn iuit pug pugnaturg gtra
regem indorum sporis tuc plibg diebg mardore solis ibat
no hntes aqm tuc qd miles ex macedonibg noie zaphreg
in venit in vno canali lapide modica aqm que de roe
celi ibi fuit collta et ad imple't galea sua et obtulit
allexandro et allex' rex si hac aqm bibero gfortabor
qd' ist vos oms membra mea desiiciet Et miles pal dne
ho degg allex' : Crud m si solg vixero tu dolore vin
dens om vrm morte et misit aqm an ocls effudi
dicens qp no suficit m et vobis igo nec m nec vobis

qp videns omes valde confortati sunt et bene figuravit hec
largitas per aquilam quia secundum plinium: aquila illius nature est quod preda
capta omnibus avibus presentibus separatim dividitur sic et princeps quod suum
est largiter dividere debet Item sic aquila circa avibus solem di-
ligenciis intuetur: sic princeps sollicite debet respicere quantum temporibus
modis pollicita consumarentur si princeps bono quam inte dent
: ut sepcius pollicitor / sed hec oppositum fit nunc i de ysa. primo:
principes tui infideles socii furum omnes diligunt munera sequuntur
retribucione et causa vidue non ingreditur ad eos Ideo regnum tuum
decrevit et annichilant unde legitur de quodam rege cuius regnum an
tea stetit in summo flore et subito decrevit adeo ut ab
omnibus vilipenderetur qui ad vocans suos senes consiliarios
ait in causam tam subite mutacionis dixerunt capitibus suis na
tantum quod tamen de liberam dixerunt: Rex hec est causa desolacionis
regni bonum est malum superbia: hec enim largitas maniestas et
exponens sic dixerunt olim predecessores tui de bono statu
suorum subditorum plus et intatum sic de proprio bono attenti erant
et bonum fuit Bonum enim ipsius quam subditus Similiter olim
predecessores tui largi fuerunt in liberalibus suis et ideo eos
summe dilexerunt nunc autem ~~vestro~~ bonum est malum quia tuum bonum
propter est malum subditus eo quod per vim recipit similiter sup-
erbia adeo crevit quod quasi aquirens qui vix per ornatu sup-
fluo equorum et ancium rex sufficit igitur rex hec audiens
rex tales defectus immutavit et suum regnum in honore
ut prius crevit sic indubie si modum principes facerent quod
bene starent et hec de principe ////// 2o militibus et militaribus
gerardum et i. fortitudine sine audacia et felicitate hec militares in se habere deberent De primo ait sanctus thomas fortis
magis eligit mori quam peccare mortaliter si fortem quemadmodum
de ii° Seneca militem nomen amittit qui primi sui are fidem
non novit et convenit per gerardum quia secundum martinum in
exposicione timorum leviter. Capitulo xi Est avis regia et no
bilis valde animosa acutum pectore fortem unguibus et
plus laudat predam pectore quam rostro vel ungue Prima si
primo vel ii° impetu non accipit pro verecundia si silvestris
est illo die vix predam querit Si autem domestica prece
verecundia divagatur per acta et ad manum gestantis diffi
cultus reddi ideo quasi uno velata volat per plus vel ultra
miliaria vadavencio fuit ut quius vehementiam carnes
putridas tangeret sed paciens est quousque sibi predam

militibus
gerardum

animosa
animosa

gravidam invenit expectat Et ita militares dent esse fortes in aggrediendo : et maxime hereticos publice ze(lo) inicos Et dicere mihi domino quod dixerit kaleph et Josue sibi assistentes confortando Non timeatis populum huius quia sic panem sic possumus eos devorare unde qui non aggreditur dum aggredi deberet pusillanimis est et non vere nobilis Ideo talis vereri potest sicut herodius nulla enim distancia inter rusticum et militem unde Seneca libro v epistola xa Est quidam optimum in se generosi animi quod excitatur ad honesta Item nobilis non debet aggredi pauperum inermium sacerdotem orphanum sicut herodius non tangit cadaver vel carnes putridas Unde Seneca libro v epistolarum suarum vehementem excelsi ingenii virum humilia delectant et sordida Sed heu plures aggrediuntur cadavera ut sacerdotes et precipue monachos qui seculo sunt mortui peiores quam plures Item carnes putridas orphanos viduas et pauperes quam inimicos et hereticos sicut patet ad experienciam in hiis sunt nobiles putri et non veri Unde arg. libro 2o Ethicorum nobilitas morum est magis honoris amatorem esse nobilitas enim non vera abortui est comittenda Unde Boecius 3o de consolacione metro vi omne humanum genus in terris simili surgit abortu nobilitas vero generis laus est de meritis veniens parentum Sed proch dolor hec laus visa est in oppositum qualitatem quod deplangens pe. blesensis in quadam epistola dicit hoc humilitatis militaris disciplina quam beherteus plerique alii docuerit prorsus evanuit olim enim milites se vinculo iuramenti obligabant quod steterunt pro rei publice statu quod in acie non fugerent et quod vite proprie rei publice utilitatem preferrent Sed et nunc enses suos recipiunt de altari ut profiteantur se filios ecclesie atque ad honorem sacerdotii ad tuicionem pauperum ad vindictam malefactorum et patrie liberacionem gladium accepisse Porro in contrarium res versa est nam ex quo hodie militari cingulo decorantur statim insurgunt in christos domini et deseviunt in patrimonium crucifixi spoliant et depredantur subiectos sibi pauperes in miserere crudeliter effugiunt miseros ut in doloribus alienis illicitos appetitus et extraordinarias voluptates impleant voluptates quam illo Sunt magis proprie deffert nomen quam herodius Non tamen sic veri nobiles qui pro posse suas proseuntur conditiones quam conveniunt primum est de herodio et tamen de 2o

Tractatus consiliarium dominorum et consulibus Civitatum

Cuiusque per quem sit secretorum celatio : et iustitie consultatio
d(icitur) 1° proverbiorum v° xx° ca° Secretum tuum extraneo ne revel-
les aut ei qui extra consilium est. d(icitur) 2° thobie Consilia tua
in domo permaneant ... In .i. iusta ... in aliquo con-
silium quod deum et iustitiam Et congrue sunt hec per cignum. Cy-
Signum | gnus in mamatractu ubi super pluma est candidissima
carne nigram collum valde longum dulciter canit, sed raro
appropinquante tamen morte crebro canit. Per plumam valde
candidam et carnem [illegible] quod consiliarii debent diligenter
pensare honorem et bonam famam que per honesta con-
silia sequitur, similiter infamiam et peccatum que consequuntur d(icitur) p°
proverbiorum xxiiii° Salus ubi multa consilia qui ineunt pacis
consilia sequitur eos gaudium d(icitur) 2° ecclesiastici viii° xx Facienti con-
silium nequissimum super ipsum devolvetur. Est in pluma can-
dida et carne nigra sit quod tales debent memorari ho-
minem floridum in quo nunc sunt, et statum in quo post mortem
erunt tunc indubie consilia iusta dabunt. Unde ecclesiastici vii°
Memorare novissima tua et in eternum non peccabis. Item
in hoc quod collum est longum et dulciter canit significatur quod
debent premeditare dicta que exprimere volunt in consilio. Unde met-
ra premeditate loqui convenit sapienti. In hoc vero quod raro
canit significatur secretorum celatio hec enim vitant ob
consules et consiliarii unde qui revelat secreta non revelan-
da infamis et infidelis dicitur Ecclesiastici xxvii° qui denudat
archana amici fidem perdit Ideo proditor dicitur ut
in glosa xi q. iii. super verbo proditor In c. Nolite time-
re ubi dicitur proditor est qui secreta sibi commissa revel-
lat et quod plus est talis videtur esse desperatus et qui anime
salutis immemor Ecclesiastici xxvii° denudari amici my-
misteria desperatio est anime infelicis. In hoc vero quod dulciter
canit significatur quod nec iustitiam [illegible] odio amore timore
vel munere debent consulere. Nam oportet fieri [illegible] in Gregori[illegible]
[illegible] Gregorii Simoniacus aut consanguinitate vel amicitia
vel hostili odio vel in inimicis in iudicando [illegible]
iudicium Christi quod et iustitiam et fructum illius vertit in ama-
ritudinem et habetur xi° q. iii Simoniacus fructum iusti-
tie id est vite eterne consolationem vertit in amaritudinem vite et-
erne. [illegible] cignus in peccata consiliariorum bene figuratur. Tunc
dominos temporales et eorum subiecta in rebus temporalibus
quam etiam salute corporis et anime [illegible]

heri quia op[er]tet[ur] p[ro]pter veritatem, ideo om[n]ia deresc[u]nt. Vn[de] legit[ur] in mo-
ralib[us] Holkot, q[uod] quidam rex fuit au[dien]s regn[u]m in tantum
venit malum, q[uia] sic leges tanq[uam] infames ubiq[ue] de-
ciderent, sive q[uod] subiecti om[n]ib[us] denegarent, nunc tamen mini-
stris superiorib[us] vel senatorib[us] sub pena capitis quereret,
et nullus h[oc] b[e]n[e] diffinire posset, tandem puerulus ad quenda[m]
ph[ilosoph]um q[ui] dixit rex hui[us] ca[usa] est, q[uia] nobilitas e[st] consiliari[us]
et potentia e[st] iusticia et cu[m] h[oc] rex no[n] intelligeret, decla-
mat sic dicens, olim consiliarii solu[m] respexerunt deum
et rempublicam, et ideo honesta consilia dederunt p[er] q[uae] reg[num]
laudabilit[er] recta fuerit, iam v[er]o nichil consiliant[ur] nisi q[uod] vi-
dent suis omnib[us] placere, sive h[oc] sit honestum sive no[n], so-
lum ut cu[m] lingwa possent pecuniam tolle[re]. Et ideo qui h[ab]et
ad consilium eor[um] facies tamq[uam] ad infame declinet. Simili[ter]
olim iusticia ubiq[ue] patebat, nunc vero q[uia] potentior h[abe]t
iusticiam, et ille ut potentiam colligat sua consumit al-
terius ut potentia evadat, iniuria porrigit et ubiq[ue]
pecunia consumitur, et p[ro]pter om[n]ib[us] paupertas tunc inferetur.
Vos aut[em] no[n] sic, s[ed] p[ro]prietates digni p[ro]prietate gratiam et
gloriam p[ro] inde adeo cu[m] potestati accipietis et cetera

Secundo in altaribus

Primo i[n] vitalis amic[itiae] et ineffabilitas operis d[e] p[ro]ximo p[ro]ba-
to q[uod]m veritate venustior ad p[ro]xi[m]um sunt. De 2o p[rimo] testi-
m[oniu]m in negario invenitur p[ro]xi[mu]s sunt q[uod]m dei iudex e[st] d[e] stro-
cib[us]. Et qui re[...] sunt h[oc] p[ro]vocatione anq[ue] p[ro]p[ri]e tres p[ro]nt
in tres v[er]sib[us] Primo pedes fu[ri]is, ubi est sua deo-
r[um]. Pennas anglicas et cap[u]t anguis q[ui]a in h[oc] q[uod]
q[ui]a bonis gressu ad modu[m] furis sicut q[uod] mediatores
q[ui]rerit et silenter se in viam l[...]nt a[...] d[...]nt facto
Ex P[rimo] Secundum Gregori[u]m in mor[alibus] super eron 'o' ante s[e]m Simile
s[ed] regnu[m] celoru[m] thesauro deprecari desiderat, q[ui] the-
saurum in via publice portat. Et h[oc] vero q[uia] l[...] rorem
horribilem s[ed] q[uod] verax d[icit] e[ss]e in similiter et diligenter
cave p[ro]pter iniu[ri]a, h[oc] vox d[e]i a lo[quitur] valde horribilis e[st], q[uia] ipse in-
dex e[st] et p[ro]p[te]r su[u]s Augustinus in v[er]bis lege or[ibus] nam fuge-
re ad an[...] Iuv[en]o i[n] li[bro] d[e] amb[...] Et l[...] porr[...], q[uia] v[...] Cavete vbi
d[icitur] Cavete fr[atr]es mendaciu[m] q[ui]a om[n]is q[ui] amat mendaciu[m]
filii s[unt] d[iaboli] a li[bro] s[e] imitatione, p[ro]pterque tu mentores quos no[n]
tantu[m] l[aud]a[n]t in dicta, s[ed] maxime in hom[ini]bus t[em]p[or]alib[us] Ita fide
p[er]dita p[er]d[un]t sua[m] n[utri]mentu[m] v[er]o sacerdos q[ui] fidem p[er]dit nil
ultra p[er]dere p[otes]t. Item in h[oc] q[uia] l[...] pennas anglicas

sz, quod ipse honeste gubernat et curare sibi bonum nomen
quomodo venerit, quod melius est nomen bonum quam unguenta
preciosum. Ecclesiastes vij°. Item in hoc quod capit presentis sed sit
providencia que eis summe necessaria est. Ambrosius x. Estote ergo pru-
dentes sicut serpentes. Et stat in hoc quod sit laborans in temporalibus
non amittit eterna, quod enim prodest homini si enim universum
mundum lucretur, anime vero sue detrimentum paciatur. Mathei x-
vj°. Rursus hii in esse sunt valde laudabiles sunt ut patet per
Aristotelem in libro politicorum. Cuius racio est quod nulla terra
sibi ipsi sufficiens est. Et ergo oportet esse mercatores, sed
tamen oportet quod fit, quod lingua in qua apud nos communissima
est. Ideo ciues et re. ymmo et regna periclitantur et in moralibus
Policrati. Ubi quidem philosophus. Ideo dixit Senaca regi desiderare
quod unum est dicere et aliud unum erat unum quod enim omnes re dixerit esse
et opere ratificaverunt, sed hoc unum est duo. unum enim dicunt esse
et aliud faciunt opere. Item vos autem non sic, sed paucos namque
tenebat et mercedem adeo accipientes. Operarios et mechanicos.
mechanici Ciconia, unde ciconia est avis pulcra valde nutrimentum sumit
in lacubus et in aquis querens, rostrum longum habens
cuius carnes comeste valent contra paralisim. Per hanc signi-
ficacionem mechanicorum, que sunt prompti labores sed tedio, licet
omnis homo laborare debet. Job v° Avis ad volandum
homo nascitur ad laborandum, presertim enim isti qui ad hoc se
in tota inserunt, ut inde vivant. unde poeta Pamphilus pu-
dor et tribuit deus et labor omnia nobis. Et debet esse sine te-
dio cum delectacione. Roma ij. Aristoteles viij ethicorum. quod delectacio
conservat operantem in opere et operaciones meliores facit. et quia
per ciconiam non sic racio valde est pulcra sic illi mane
surgere debent. Ecclesiastes xj° Mane semina semen tuum
et vespere ne cesset manus tua. Ideo mane surgere debet ad
sapienciam summam, et bona de omni. xj° Deuteronomium. Item
Ciconia querit nutrimentum in aquis et lacubus. Sic illis
in sudore. Gen iij° In sudore vultus tui vesceris pane
tuo. Item longum habet rostrum, sic illis in labore debent habere
perseveranciam et non debent inde ad tabernas currere nec alie-
nare nec alienis negociis se immiscere si saltem in suis
artificiis volunt proficere. Item carnes ciconie valent contra
paralisim, sed sic labor talium contra multa vicia unde Jeronimus ad
Rusticum monachum. Dicit homo demon vacuum numquam. Semper aliquid
facito ne te diabolus inveniat ociosum. Multam enim ma-
liciam docuit ociositas. Ecclesiastici xxxiij. Illis sunt beati
per hos labores manuum tuarum manducabis beatus es et bene tibi

Viduus cum castitate maritale

Columba vnde columba est auis valde fecunda sine felle
circa educacionem pullorum valde sollicita per quod sunt conditores
coniugatorum et primo sunt mutuus amor et complacencia vnde licet
omnes homines se diligere debent Iohannis i° 1a Ioh iiii° karissimi diligamus
inuicem nam omnis qui diligit ex deo natus est tamen primo coniugati
quia sunt vna caro Genesis ii° propter quod relinquet homo patrem et matrem
et erunt duo in carne vna et debet esse mutua complacencia 1 Cor
vii qui cum vxore est sollicitus sit quid placeat vxori et e contra
que nupta est sollicita sit quid placeat viro suo tales valde pla-
cent deo Eccl xxv° In tribus beneplacitum est spiritui meo et cetera
Secundo per columbam nam sicut columba est valde fecunda sic matrimonium
primo causa prolis propter quod etiam deus instituit matrimonium etiam ante
peccatum Genesis ii° Crescite et multiplicamini Tertio columba est auis sim-
plex sic intencio talium debet esse recta scilicet vt educet pueros ad
laudem dei et non ad honorem mundi Iohannis i° psalmo venite fi-
lii audite me timorem domini docebo vos Quarto columba est sine
felle sic inter tales coniuges debet pax et nulla ira in huius figura
misit deus columbam vt supra Genesis viii° Quinto columba circa pullos valde
sollicita est sic tales circa pueros et doceat eos mores et hone-
states Eccl vii° Si filii tibi sunt erudi illos et cetera Viduus
Turturem et est auis siluestris in alto nidificans castitatis
amatrix libenter super aquas residens vt ex resplendencia vm-
bre insidias accipitris precaueat Per hanc condicionem viduarum
sunt que sunt primo parca et prudens vnde licet omnibus parcitas nece-
ssaria sit tamen illis tales parca nobilitatem vt voluntatem
dei facientes reportent remissionem Vnde si vidue tribulaciones
pacienter ferre deberent quia reparat eas deus consolatur quod patet
primo Eccl xxxv° vbi dicit scriptura nonne lacrime vidue
ad maxillam descendunt et dominus exauditor est Secundo patet experiencia
iii° Reg xvii° vbi tempore magne famis deus primo pauit vi-
duam per Heliam In Sarepta Sydoniorum ymmo per se dominus
vnicum filium vidue suscitat Luce vii° Tertio debet esse prudens non
conuersacione curare sicut maritata 1° Cor v° vnde non vidue non
sint verbose curiose discurrentes per domos alienas loquentes
que non oportet Et comparatur per turturem que est auis siluestris sic
tales debent vitam solitariam ducere figura in Iudith ca° viii°
de qua legitur quod in superioribus domus sue fecit sibi secretum cubiculum
in quo morabatur cum puellis suis Quarto si quis filios vel
parentes habet pro illis curare ymmo tenetur 1a Thim v° si qua vidua
filios vel aut nepotes habet discat domum suam regere et mutuam
vicem reddere parentibus hoc enim acceptum est coram deo Quinto Turtur
in alto nidificans sic tales in vigiliis orationibus et ieiuniis de-

spute. j^a thim v^o. Que vere vidua est instet obsecracionibus
et oracionibus die et nocte. Unde vivere debet ut alii per edificentur
Ut possit dicere illud. philipenses 1°. Mea consolacio est in celibatu. Mea
si indeclinabilis vivit mortua est. j^a thim v. Item Christus ca-
stitatem amat. Sic ethis figura in Anna phanuel que caste
permansit viginti in lxxx annos. Luce 2°. hec enim rerum si in tali sta-
tu manere voluerit. Unde si inveniamus esse in peccato potest provide
dicere. unde id j^a thim v. Volo iuvenculas viduas iuniores nubere
filios procreare matres familias esse nullam occasionem dare
adversario. Item libenter super omnes scripture residere placet a-
lens verbum dei audire. Nam per quod vina carnis cuitas. Ieron
imus ad Heliodorum de q de v virgini dicit. Ama scientiam scri-
pturarum et carnis vicia non amabis. Illos deo valde placent
lez zes. Regimine psitacum. Unde psitacus est avis
Indie colore viridis torquem puniceum gerens ita collo
linguam valde flexibilem habens. Sicut si eam non videas
ita articulate verba exprimit ut putes hominem loqui. Naturaliter enim
salutat et dicit ave, que est ave. Alia autem loquitur ex institu-
cione. Unde quidam in persona psitaci dixit. psitacus a nobis
aliorum nomina disco. hoc per me didici dicere Cesar ave. Per
hanc condicionem virginum figuratur et sic primum prudencia et industria
Unde licet omnibus competit. Luce xij^o. Sint lumbi vestri
precincti et lucerne ardentes in manibus vestris. Tu precipue v-
irginibus. Ro quod deo in statu suo sunt conformes. Sapie
vj^o. Incorruptio facit esse proximum deo. In quibus figura continet
virgine puerpore matrem et ioseph patrem putatiuum
ut dicit glossa super missus est. Et convenit per psitacum. Nam illi
quidem est avis Indie ubi sol oritur. Sic quod virginitas hominem prope
se regnum solem. m^a 1° d. Zacharias. In carne preter carnem
vivere non est terrena sed angelica vita. Item in colore viridi
quod est visui convenientissimus. Sic nobilitas virginitatis sancta ipsa
est in oratione ad instar odorifera balsamum que cadavera
incorrupta conservat. Corpus conservat incorruptum. Item in titulo
puniceo sive aureo. Sic virginitas condicio. Unde Ieronimus ad natalia
Eustochie dicit virginitas purpura est regalis. Quasi si quis indutus
fuerit audet eminere erit. Ipsa enim virginitas est aurea, vi-
duitas argentea, coniugatas ferrea. Item in lingua ad lo-
quendum apta sic virginum prudencia. Ro. Zacharias que a multis
quidem difficulter custodiri. Et sic illa avis abesse et in-
venitur tamen est decta scilicet in plumis et lingua. Sic virginitas
debet esse in corde et mente psitaci. unde id 1 deco vj^o virgo cogitat

q(uod) domini sit et sit corpore et mente s(an)c(t)a virgines deo sunt consecrate
et in eius signum quinque prudentes virgines intraverunt cum eo ad
nuptias Math. xxv° Item virginis
fenix unde legitur in hystoria alexandri magni quod fenix fenix
est avis unica habens cristam in capite circulum aureum
in collo in cauda habet pennas purpureas alias per totum est
nigra et sit conditionis talis que primum sit solitudo et singularitas
mentis. De primo id(est) Ezech iii° ingredere et includere in medio
domus tue et ibi loquar tecum. De 2° id(est) ad Hebr xii° pa-
cem sequimini cum omnibus et sanctimoniam sine qua nemo videbit
deum Et contrarie fiunt per fenicem viri sic fenix unitatis sic
tales tunc dat eis dominus contemplacionis signa Apoc i° et in singu-
laribus ubi Johannes sole existente in pathmos insula sub Apoc
est ei manifestatum Item fenix habet cristam in capite et sit quod
totum eorum operacio occupacio primum debet esse in celestibus in pre-
id(est) Coloss iii° que sursum sunt sapite non que super terram Item fe-
nix habet in collo circulum aureum et sit quod eorum colloquium sit
tantum de divinis i° Pet iiii° si quis loquitur quasi sermones dei
loquens Item fenix in cauda habet purpuream et sit quod amore
caritatis usque ad mortem debent fieri perfecta caritate ita quod
dicant et sentiant id(est) Rom viii° quis nos separabit a ca-
ritate christi quasi dicant nullus Item fenix tota est nigra et sit quod ipse
in se debent esse humiles et de quolibet bonum indicare; ita quod co-
ram conversacionem sancti edificent unusquisque id(est) consilium Pet i° pe ii°
Conversacionem vestram bonam habentes inter gentes ut ex bonis
operibus vos considerantes glorificent deum in die visitacionis etc.

De scolaribus

Czanx est avis que valde parva et pulchra Item valde disciplinabilis
Item in cantu dulcis Item inclusa valde sit canora et vel
habet plena cantu et sit actus scolarium qui sunt parvi et de-
bent propter primum scola ut se in puericia exerceant invenire et
acquirere possint Propter 2m virga si indisciplinati tunc
debent corrigere Et contrarie per cantus fiunt ita sit quod parva
amicula et pulcra sic scolares debent esse valde humiles unde
eis ipse dicit id(est) Eccli iii° humilia te in omnibus et invenies
gratiam coram deo et hominibus Item Czanx est valde disciplinabilis
sic scolares debent esse studiosi Eccli vi° fili etc. fili
in via domini et scientia et sequere eam veritatis pacis et iustitie
Item Czanx in cantu valde est dulcis sic tales in dei servicio
psalmos laudate pueri dominum laudate nomen domini Item Czanx
si in cavea ponitur non remurmurat sed canora redditur
Sic scolaris inclusus cum disciplinatoribus non debet murmu-
rando rebellisare sed valde constanter regratiare

Rna prouerbiorum xxix dicitur virga et correctio dant tribuunt sa-
piam. puer autem qui dimittitur voluntati sue confundit matrem suam
Et Arist. ixo Ethicorum, diis dominis et parentibus non potest reddi
equalens.

Sacerdotibus

Gallus enim gallus est auis domestica suo cantu tempora discernens muta-
bilitatem aure nuncians et cum cantare voluit se prius alis percu-
tit. Gallinas sibi obedientes diligenter nutrit. Et non obedientes vero
cum indignatione a se repellit. Et Gallina incogitatam valde
difficiliter ad notas. Ad mittit. Per hoc figuratur presbiter seu sacerdotium
et sit primo solicitudo et diligencia. De primo Regum viio
Qui preest in sollicitudine presit. Et ysaie lviiio Clama ne
cesses quasi tuba exalta vocem tuam. Prouerbiorum xxvii diligenter
agnosce vultum pecoris tui. Et ro assignatum Ezechielis
iii fili hominis speculatorem dedi te domui Israel etc. Sequitur
Sanguinem ipsorum de manu tua requiram. Et congrue per gallu-
narum sic gallus horas suo cantu excitat. et tempora distinguit
Sic sacerdos facere debet. Romanorum Gregorii xxvo Talo sui pastoralis
et habetur in Canone xlmo di. Sic rector dicit. presbiteri quippe
officium suscepit quisquis ad sacerdocium accedit. [illegible] sig-
num maioris propter Exodi xxviiio vt sacerdos tabernacu-
lum ingrediens tintinnabulum in fimbriis vestimenti habet
vt audiretur aliosquin morte moreretur. Item Gallus mutabilitatem
aure nunciat sic sacerdos primo pro populo proponere debet gratiam vite. vt
ad Mt xxvo venite benedicti patris mei. Item supplicium
inferni. vt Ysaie vlt. ignis eorum non extinguetur. vt
qui noluit agitari amore dei saltem compellantur timore. Hoc
fieri competit vt dicit beatus Augustinus et habetur in Canone xo 2o
23 q. Repetis et recipit prohibitionem parabolam Saluatoris
de Cena ad quam primo inuitauit. Deinde ad intrandum
compelle fecit. vt Luce xiiiio Item Gallus volens cantare
se primo percutit. sic sacerdos debet in se primo reprehendere si que
reprehendenda nouit. Deinde alios. iuxta illud Cathonem
Turpe est doctori cum culpa redarguit ipsum. quod si forte non
fecerit nichilominus audiri debet. vnde Ieronimus in Epistola ad Nepo-
tianum. sic licinium per emere cunduit fluens lauat et non la-
uatur. Ita doctrina per malum predicatorem animas credencium
lauat a sordibus peccatorum. Et saluator dixit Quecumque
dixerit vobis facite Mt 23. Item Gallinas obedientes
nutrit. inobedientes repellit. Sic sacerdos inobedientes ex co-
municare debet. Ieronimus 9. 1. 2. q. in fex. secunda dicit
Resecande sunt putride carnes et scabiosa ouis a caul

repellenda hec tota domus massa corporis et pectora ardeat
corruptam putrescat interear. Actum in allexandria
una scintilla fuit sed quia non statim oppressa est totum orbem eius
flamma populata est. Sic postquam deus fecit hominem in orbe ut adam de para-
diso eiceat. Item ignotos non debet admittere i. suspectos vel
hereticos Math. vii Attendite a falsis prophetis. Cursoribus
Noctuam. Noctua est avis valde depicta de nocte cibum suum vola-
do querens eius clamor avibus odiosus. Sepulcra et loca fetida
inhabitat. Orto sole eius visus ebetatur. Et mane videre potest
per hec sunt acta cursorum de nocte de quibus per tota nocte usque
in diem. Hii vagunt via mala. proverbiorum xvi Est via que
videtur homini recta et novissima eius ducunt ad interitum. Hii plura
paciuntur propter mundum quam boni propter deum. viii proverbiorum xv Iter
impiorum quasi sepes spinarum via iustorum absque offendiculo.
horum aut nocturna animo Et quare per noctua. quia tales volant
de nocte ... sue nequicie testes Johannis iii Omnis qui ma-
le agit odit lucem et non venit ad lucem ut non arguantur opera
eius. Item sicut clamor noctue avibus est odiosus sic tales deo
et hominibus proverbiorum xv Abhominatio est domino via impii Item sicut
noctua sepulcra et loca fetida inhabitat sic tales loca inho-
nesta Eccli. xiii Omne animal tam simile sibi amat. Non ... ta-
les salutandi essent ... iii Item sicut orto sole visus
noctue ebetatur sic tales in die iudicii ut nichil valent
tales finaliter male ... Mach. i proverbiorum xxviii Qui perturbat
iustos in via mala in interitu suo corruat et simplices
possidebunt bona eius. Reatum fratres et ... agite
hoc enim christus ideo fudit sanguinem suum ut nos salvos fa-
ciat quod nobis omnibus ipse prestare dignetur qui vivit et regnat deus
Amen.

De tribus regibus in die Epyphanie — Epiphania

Obtulerunt domino aurum thus et mirram etc. Math. ii. originali
legimus. Et sumuntur in Math. i. viii. De legimus quod magi
a nativitate natale christi gaudiose ... numquam nisi deo celesti exer-
citu gloriam ... Deo simili angelus ... testimonium
gaudium ... dicens pastoribus. Nunc vobis ...
magnum quod natus est nobis salvator mundi. Hec vere natus
non solum angelico testimonio contemplari voluit sed et testimonium
hominum sua nativitate voluit apparere quod a fetus est ... singulorum
Omnes ... est a pueris Johannis in utero matris ... a
virgine maria genitrice. ... ab elizabeth maritata ... ab
anna vidua ... a Simeone sacerdote ... a ... ab
pastoribus voluit et a gentibus non solum simplicibus ... nobi-
libus regibus qui in ipsum verum deum et hominem ... muneribus ...

sunt et de hoc est presens thema ita quod dicere intendo Obtulerunt ei
aurum thus et mirram Introductio Videmus quod dignitatibus personarum debitus
exhibetur honor utputa maior maioribus minor minoribus
et quia presens puer maximus quia rex regum et dominus dominancium Apocalipsis
xix igitur maximus honor sibi exhiberi debebat quod et fecerunt
in suorum munerum oblacione ut dicit hic ewangelista Obtulerunt
ei munera aurum thus et mirram Pro quo sciendum ex quo hii reges
potentes et valde sapientes fuerunt tunc certissime credendum est
eos maxima donaria obtulisse sed quod hec tria obtulerunt divina ordinacione
dispensatum est hec enim christo conveniebat propter quod eius tria ad
significandum misticam sunt propter nos ad sensum moralem Primo ad sensum ex
quo enim natus fuit pauper conveniebat sibi aurum ut inde inopiam
puerorum et suam relevaret Unde in persona christi dicit psalmista pauper sum
ego et in laboribus a iuventute mea Ipse vero per se per ea pau
pertatem confessus est Matthei viii vulpes foveas habent
et volucres celi nidos filius autem hominis non habet ubi
caput reclinet Item thus conveniebat sibi propter stabuli
fetiditatem positus enim fuit in presepio in quo significatur quod
in sua humanitate veniat spiritus et linoribus pecca nostra sanare
Iohannis i° nos vidimus eum non habentem speciem
neque decorem Item mirra conveniebat sibi propter membrorum
teneritatem Mirra enim membra debilia confortat et quia
subtilissima complexionis erat quia expurissimis sanguinibus
marie ut dicit Bernardus super missus est Et voluit in humanitate
omnes defectus preter peccatum sufferre igitur mirra bene indiguit
qua propter obtulerunt ei aurum thus et mirram Secundo conveniebat
sibi hanc quantum ad significacionem misticam Unde per aurum in auro
ostenditur regalis potencia Ipse enim potens erat in verbo
et opere coram deo et hominibus Luce ultimo Ideo iudei videntes
suam potenciam dixerunt qualis est hic quia venti et mare obedi
unt ei Matthei viii° Item in thure ostenditur divina cencia quia
sola est adoranda Matthei iiii° dominum deum tuum adorabis Unde
et magi dixerunt venimus adorare eum Matthei ii° Item in mirra
sua mortalitas Gregorius Ideo natus ut sua morte nos
redimeret Nichil enim nasci profuit si redimi non profuisset
Ex quo patet absque regibus orientalibus primo fides ge
ntium venit et congrue In oriente enim in quo paradisus
est sita est prima plantacio igitur congruum fuit ut ex illa inde
venerint prima gencium sanctificacio In eius crucifigatis
ut dicit damascenus christus in cruce dorsum vertit

ad orientem ad fm di / q culpam ibi ortam p dorsum posuerat
nec ipam ulterius ad inueniend respicere uolebat / Hic est q uet
q nos tam ob altaria in ecclia usq orientem collocamus Et
q h munera sc mistice gruebant xpo ideo obtulerunt
ei aurum thus et mirra / 2o q gruebant nos ad imitandum
vt ei p h sta offeramus tria quartus scripta sunt ad iuuam inferiorem
scripta sunt / Ro xv / Et insinuatur p btm Jeom in Can xv
q 2a Ela Epi / Unde primo debemus sibi offerre aurum ca
sine caritate nec saluari pt / vt j Cor xiii o apostolus dicat
Si linguis hom atque angelorum / p hanc satisfactionem si qd
ex rude tem q ix im feci mus id Sapie xi p que quis pec
cat p h eadem punietur / 2o thus deuocionis dicens cu pphe
ps dirigatur domine ad te oro mea sicut incensum in gspectu tuo
p hanc penitentiam quidque superbiendo contra deum delinquimus
Significa in publicano q humili orone dicens deus ppicius esto
michi peccatori veniam meruit Luc xviii o et insinuatur p Jeom
d p d / Impertina ibi multa inuenies de pena 3o mirra
castitatis Luc xii o Sint lumbi vri precincti et lucerne ardentes
in manibus vris p h penitentiam quia p immundiciam in nos ipos
peccauimus et hec dt primo rcl / Secundo principaliter magis
ostenditur specialiter quod secundum triplicem statum mundi h tria mu-
nera deo sunt offerenda pgo scdo q totum genus humanum
diuiditur in tres ptes unde quidam sunt superiores vt reges principes
rcl / Quidam medii vt milites militares simul mercatores et ciues
3i infimi vt rustici et laboratores / et capiantur isti tres status
in tres consideraciones hominis / ita q p capit superiores p ma-
nus mediocres / p pedes inferiores significantur / Primi debent
deo offerre aurum / 2i thus / 3i mirra / primo principes debent
offerre aurum .i. sapiam deo / vt sic sapienter ppto presint
na ve terre cuius rex puer e Eccl x / huius figuram Sa-
lomon cui q daretur opcio / vt peteret a deo quod vellet non di-
uicias nec longa tpa sed sapiam petiit 3 Re 3 / Et habetur
in Can 2 6 d 2 Elige et gruere / Ipa em sup omnes diui-
tias e Sapie vii diuicias nil ee dixi in gparatione illius
Et quia ad hanc multa requiruntur / tria pn consistit / 1o
que designatur in tribus ppetatibus auri / Unde aurum p largi-
tatem in splendore sic principes dent ee de suis largi de
h sup / d principii nouo anno in die circumcisionis / 2o aurum
e in pondere iustissimum sic principes dent ee magni iusticia
rij / ecce sup in bello cautissimo 3o aurum in decore uilissi-
sic principes p aliis cogitare / ecco cultus diuinus amplectent
unde ec tres in serenissimo electorum / appz principe decula

esse vel clerici digni omni laude. Unde et in signacionem harum
rerum aquilam defert. Est super ut patet. Sed hoc opus faciunt
prelati hoc omne nota circa capitulis ut l. In cuius signum omne
al du extorsari dz. semper maior labor est in capite. quia
alias in toto corpore. Propter quod secundo. per ipsa capita plus omnibus ceteris
errant. Qui non offerunt aurum. Sed scoria. quod conqueritur propheta
Ieremias. trenorum iiii c. quomodo obscuratum est aurum mutatus est
color optimus. Vos autem non sic. Sed offerte illi aurum ut decimas.
3 Secundo mercatores et ceteri divites debent offerre thus
confessionis compassionis et mirre ad pauperes. Unde illud Thobie
iiii b. Si multum tibi fuerit habundanter da. Si modicum tibi fue-
rit. et id impertire stude. Propter quod enim deus divitibus divi-
tias contulit ut dicit Crisostomus super Mattheum. Unde sic manus homi-
nis offitia propria exercent sic clerici per magis fratres primus manus
intermentum ei porrigit ut per in ceteris membris subveniatur. sicut clerici
sunt divites pauperes dicuntur pascere. Secundo manus si quis aliquod membrum hominis
vult ledere vel vulnerare pro illo membro se extendit. sic divites defendere
debent pauperes quantum possunt. Tertio manus si aliquod membrum corporis dolet illud
tractat. et sibi condolet. sic divites pauperibus compati deberent. clerici
bene thus offerunt. Unde thus mirre est. vel compassio. sic divites fortes in
defensione pauperum. Item thus est valde odoriferum. sic clerici misericor-
des. quia misericordia deo est valde odorifera. Item thus est fetoris extinctivum.
sic clerici removere debent fraudes false. Vide super dimicatoribus in die
conversionis. Sed aut unus tercius applica ad milites et ad militantes. si
sunt potentes quia clerici debent viduas et pauperes defendere. sic magis fecit
Dicit super dimilibus in die cruce vel. Et sic thus valde est compassivum sic clerici
fortes in aggrediendo inimicos. Thus est valde odoriferum sic clerici preciosi
per vitam se odoriferos in bono nomine facere debent. Item thus est fetoris ex-
tinctivum sic clerici neque cadaverum inde urbem sacerdotes et mortuos ledere
debent et tamen defendo. Tertio rustici et mechanici et ceteri laboratores debent
4 offerre mirram scilicet correctionis et obediencie suis superioribus. Dicit apostolus ephesios v
obiecti sitis in timore domini. Dicit secundo in thimo vi. Quicumque sunt sub iugo servi sunt
dominos suos omni honore dignos arbitrentur. Dicit secundo ephesios vi. Servi obe-
dite dominis carnalibus non ad oculum servientes quasi hominibus placentes sed in simp-
licitate cordis. Et vere honor est contra hoc ordinacio dei. ut quod sunt domini alii
servi. Unde Ro xiii. Omnis potestas a deo ordinata et itaque qui resistit po-
testati: dei ordinacioni resistit. Nec obstat superiorum vita mala. Unde quamvis
domini eam tollerare coram. tunc nihilominus quia contra deum non sit. sibi obediendum est

Juxta illud 1 pe(tri) 2o Servi obedite dominis vestris non tantum bonis et modestis sed et dis-
colis Aug(ustinus) Superiores quoque usque ab eterna tolerati fuerint eorum iudicium et potestatem sub-
terfugere noliti. Ut exemplum est in Saul David et Salomone, utrum in Saul in q. reg. Saul
post xv et post vidit Saul cum adiuvet et prohibitus populum dei inquietabat et
eius iudicium longius populus expectabat. Item 2o Re(gum) xi cum David esset adulter
et homicida interrogatus propheta. Similiter iudicium dixit quod omnem pauperi rapuit
de iudicium est mortis. Vide hic. Item 3o Re(gum) xi Salomon cum amore mulierum alie-
nigenarum tolerit tamen universa plebs israhelitarum adeius iudicium confugiebat
exemplis patet quod eis equaliter, eo quod adeo ordinati sunt ut obedient. Ut dicit hic
facere superiores hilariter paciens et sine murmuracione: Tunc sit pax totius corporis
fuerit. Nunc remurmurat quod et quod multos quod superioribus valde detrahunt. Hic valde
peccat quibus dicitur Numeri Num murmur vestrum non est contra me sed contra deum. Vos
at non sit. Sed offerte mirram fidelis servitutis. Quid enim mirra venenum expe-
llit, sic talis fidelis servitus sic est verum gwonflaz tollet. Superiores enim vide-
sit eorum fidelitatem eos diligent et quantum eos possent defendent. Et sic
multa mala mundo cessaret. Item mirra conservat. Sic talis fidelitas civi-
tates et terras potest facere, eo quod utique plures sunt mundo conservatur superiores quam
de aliis statibus. Ut si inferiores unione simul starent nemo se eis opponere audet. Item
mirra a putrefactione conservat. Sic talis fidelitas conservat a pena putrefactionis eterne.
Quod propheta contemnerent innumera mysteria celestia adoptionem regnum celorum. Unde Math.
xxv. Euge serve bone et fidelis quia in pauca fuisti fidelis et cetera.
Legenda regum huiusmodi excerpta de libro qui intitulatur de tribus regibus. legenda
Hii tres reges ortum habent ex propheta Balaam Numeri xxiiij Orietur stella
ex Jacob. Et sic accidit post egressum filiorum israhel de egypto per manum moysi
cum ipsi in via expugnassent Seon regem amorreorum et regem basan et
omnia regna canaan et quasi universas gentes que se eis opposuerant. Fuit fama
eorum bellicosa per universum usque ad partes orientales. Ipsorum adventum timentes
Indi in quodam monte altissimo vaus vocato custodes constituerunt ut si
filii israhel adversus eos veniret et apprehenderent de die fumum de nocte ignem
ipsius signum facientes docent ut hoc videntes se colligerent et pugnaturi
se eis opponerent. Itemque hec custodia diu continuaret. Et audientes verba Ba-
laam et ipso prophete ab ipso interrogaverunt quid hec custodia fuerit. Hoc
et xiiijor horis quorum rege indorum cum totius mundi fortiores, in quorum eorum ha-
bitaretur oriret stella exeuntes in alto fulgore suam ampliavit magestatem.
Et ad incolas orientales in suis libris annalibus conscripserunt. Et huius regis nativi-
tatem cum magno desiderio expectaverunt. Cum autem deus mundum sibi reconciliare
vellet, filium suum incarnari et nasci de virgine permisit, in eius nativitate
hec stella in parte orientali apparuit huius in se formam pueruli dicens
Natus est rex iudeorum. Erat autem ex india secunda in qua regnavit
rex melchior in quorum est dictione fuit arabia, nubia, sicion et

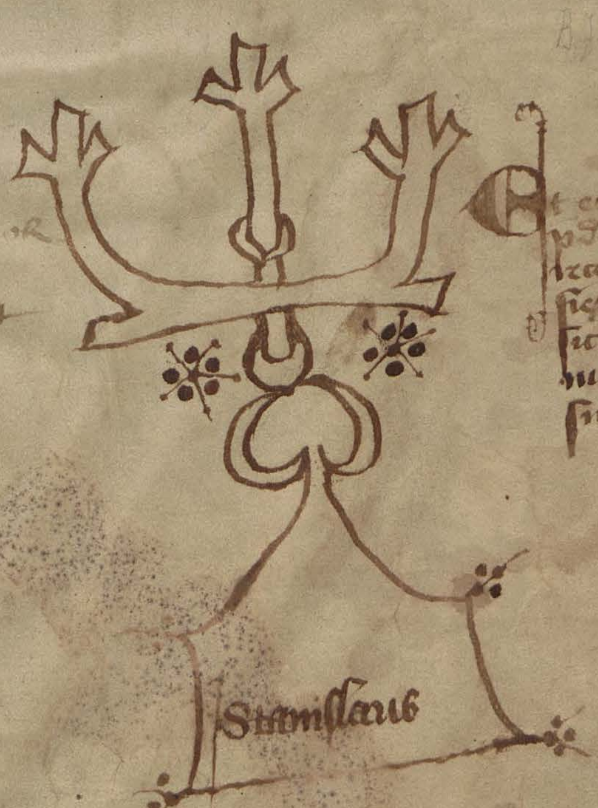
mare rubrum. 2a in qua regnavit rex Baltazar In cuius dicione erat
fuit regnum Saba ubi crescit balsamum et alia multa aromata
3a fuit India in qua regnavit rex Casp(ar) in qua sita est civitas in
in qua requiescit corpus beati Thome apostoli [illegible] et dicioni fuit regnum
Tharsis Hii tres reges visa stella et eius forma bene informati ire
ad inquirendum regem novum natum apprehenderunt quilibet tamen alio ignorante
eo quod eorum mansiones multis miliaribus ad invicem distarent et
et stella ita prope quemlibet precessit ac si soli illi ductatrix preberet
Et quia tunc in magna pace fuit totus mundus ideo omnes civitates
et castella steterant die nocteque aperta ita quod ipsi cum suis tute et libere
et sine impedimento pertransire potuerunt Et fuit hec stella tante cla-
ritatis ut noctem sicut sol diem illuminat Unde cum nocte aliqua loca
pertransierunt homines de tanta claritate mirantes et magnum exercitum
hominum velocissime equitare videntes mane [illegible] dromedariorum
vestigia invenerunt Ita quod ductu stelle per montes et valles sine
impedimento equitantes usque prope Jerusalem scilicet ad duo miliaria ve-
nerunt ubi stellam ~~stellam~~ perdiderunt Et tunc Malthiar nes-
ciens quod ultimus precedere deberet ad montem Calvarie pervenit et
ibi cum suis ad ortum solis pausare proposuit Baltizar circa montem
Oliveti descendit et cum nebula disparuit et sol ortus esset Caspar
in via media inter ambos usque Jerusalem equitavit Et mutuo quod se
videntes [illegible] incognitos se cognoverunt et unus cuiusque
quod regi [illegible] se invenisse [illegible] Valde autem sese [illegible]
[illegible] quod iam stella deperdita sit facti sunt qua in consilio in prin-
cipalioribus civitatem intraverunt et multos ex civitate et ubi sit qui
natus sit rex Judeorum [illegible] et diligenter inquirunt et de ama-
[illegible] informari [illegible] esse putaverunt [illegible] ad-
ventus exponunt dicentes Vidimus stellam eius in oriente et venimus
cum muneribus adorare eum Hic autem rumor de adventu regum ad
aures Herodis regis pervenit qui statim principes sacerdotum et se-
niores populi ad se vocavit et ubi Christus nasceretur interrogavit Cui per
prophetas videtur in Bethleem inde quod sic per Micheam prophetam dictum
prophetatum est Tunc audiens Herodes a magis [illegible] clam ad se vocavit
tres reges diligenter inquirens tempus stelle scilicet quando apparuit quamdiu fuit [illegible]
mansit Et [illegible] hora [illegible] mittens eos in Bethleem dixit
Ite interrogate diligenter de puero et cum ipsum inveneritis renunciate
mihi ut et ego veniens adorem eum Et cum audito rege abierunt et
cum de Jerusalem usque Bethleem procederent ecce stella quam prius viderant

itern se eis om̄t / eos continue ante se ducebat Pastores etiam ad quos
nocte natiuitatis xpi angelus venerat dicens Euangelizo vobis gau
dium magnum / et in eadem via greges custodiebant qui a magis de bethleem
interrogati / et si quid de puero scirent omnia eis nota per ipsos exposuerunt / et magna
pro reges tamen sunt gaudio magno / tum propter prophetiam quam a sacerdotibus
audierunt / tum propter relacionem pastorum quam ab ipsis audierunt / tum propter
stellam perditam quam reinvenerunt / ubi cum gaudio precedente ste
lla usque ad domum ubi puer cum matre erat peruenerunt / et ibi stella stetit
nec ultra processit / tunc reges se ornantes muneribus suis acceptis de
genu deuote intrauerunt / et stellam super caput pueri stare viderunt / Puerum
natum optime complexionatum inuenerunt et matrem in ueste purissima
humilem ac satis pulcram repererunt / ex quibus omnibus valde in deuotione et fide fu
erunt confirmati procidentes quoque adorauerunt eum / corde per veram fidem / ore plane
et gratulatorie / opere per humillimam genuum flexionem totas suos se prostrane
dos / Deinde surgentes obtulerunt ei aurum thus et mirram sicut quasi ob
lacionem adoracionem / et capta a matre benedictione in hospicia sua fuerunt
reversi / et in illo die pausantes et nocte dormientes receperunt responsum
a domino in sompnis ne ad herodem redirent / Et ideo mane pariter
viam in regiones suas ceperunt reuerti / Et post in duobus annis eque ad
montem vaus peruenerunt / Ubi quam in honorem noui regis nati capellam
construxerunt in qua sua arma depingi fecerunt cum pueri / matre sua
et stella / Deinde in sua quilibet est reuersus / Post ascensionem domini dimissis ap
ostolis / sanctus thomas in iudeam perueniens et in terra eorum sua opera sanctos
reges predictos de misteriis vite passionis resurreccionis et ascen
sionis xpi informauit / ac eos baptizauit / quilibet eorum
in terra sua ordinauit / Deinde instituit ut quolibet anno
quondam semel ad capellam in monte vaus / quam ante
apostolus consecrauit conuenirent / et ibi memoriam natalis xpi
et epiphanie celebrarent / quod et fecerunt / Cum quoque iam grandeue
cent etatis / et circa natalem domini ibidem conuenissent / post mo
dicum tempus / qui eorum erat senior in octaua natiuitatis domini / alii feliciter
ubi diem clausit extremum / Deinde in die epiphanie post solemnia missarum
obdormiuit / Demum mortuus
baltazar quod priori uterque modo sunt sepulcro / Demum mortuus
epiphanie Caspar et dum ad sepulturam duorum fuisset allatus in
tanquam viui domino fauente se alibi mouerunt / Et eorum fratres
in meo priori corpore permiserunt / De eorum translatione sic legitur
quod helena mater constantini fide recepta / et cruce sancta inuenta
audiens tunc regum corpora circa montem vaus quiescere in
sollempni comitatu / se collegit / et cum multis honoribus peruenit
illuc / et audiens prelatum in die Cum suis nobilibus ob
uiam venit / Et eam honorifice suscepit / et tandem precibus
et muneribus victus sibi sponte corpora cum honore dedit
que gratanter ea suscipiens constantinopolim / vi c capitulum

Grecie adduxit. Et ibi in ecclesia sancte Zophie honorifice collocavit. Ma-
tua Helena post multa tempora Constantinopolim Manuelo imperatori re-
bellat qui inter ceteros Mediolanum in auxilium recipiens urbem
devastat. Et trium regum corpora Mediolani id est petram prestit
pendiis pendis donat. Et Mediolani fuerunt. Successive
vero temporis Mediolani Frederico imperatori se opposuit. Qui
inter ceteros in sui presidium Reinoldum archiepiscopum Colonie vocat
et expugnata civitate sibi in recompensam sui longi itineris
Tria maximi et laboris, eadem corpora assignavit. Qui gratan-
ter recipiens Coloniam usque perduxit, ubi in summo honore
hoc requiescunt fidelibus Christi famulantibus apud Deum orantes
De quorum uno nobis patet qui vivit et regnat. Amen. Miracula
Refertur de sancto Edmundo rege Anglie quod cum patre in reg-
Miracula
successisset et in die Epiphanie in regem coronatus fuisset
votum vovit quod usque viveret se in dicto die oblacionem suam
multiplicare vellet. Unde consultus ergo devotus rex tres missas pre-
anno 1o vii 1o xx etc. pervenit multiplicando usque ad annum xxxm
in quo byzantios aureos offerre debebat. Contigit autem quod eodem anno
Normanni et Dani cum rege suo invaserunt et id est mete-
dyo: et rapinis crudeliter vastaverunt illic diu permanentes. In-
ter rex pro stipendiis omne aurum consumpsisset et festum taliter in-
staret. Dixit procuratori ut septuaginta milia marcarum auri procuraret
qui respondit se non plus in omni thesauro sub iii xxx marcas habere.
Anxius rex quod votum suum sanctis regibus adimplere non posset
in nocte vigilie Epiphanie in pallacio stetit et tum ad
celum inspexit et vidit ibi prefulgidam stellam non remo-
te a capella sui castri quam cum pre pulcritudine diutius inspe-
xisset et intra sibi in mente stella trium regum venisset. Ecce
subito celum pluviam tamquam foret cristallinum cum ingenti
fragore de stella exivit. Et tectum capelle perforans cor-
ruit inter altare super petram. Quo viso, rex statim
capellam ingreditur et celum literis aureis scriptum invenit
in hec verba: tolle, fode, possidere, temporaliter et in eternum. Ergo
rex sensum verborum non intelligeret quod veritas sancta sibi expo-
suit. Scilicet tolle lapidem, fode terram, possidere thesauros
temporales et in eternum spirituales. Quod et fecit et innumerabilem
thesaurum invenit. Quo mediante maximum exercitum colle-
git. De hostibus triumphavit. Et cum honore vixit di-
imperiis hic temporaliter et nunc in celis eternaliter regna-
turus cum tribus regibus

evidentia ppe quid ... Et ego Arnoldus de Seppil Clericus ...
nalit et rogat Et ego Arnoldus ... fierent et assent ... vnacu pnominat testib pns in
pmiss prepositum ... Comitem fierent et assent ... et nomine meis solitis et consuet
si publicaui et in hac publica forma redegi signoque et nomine meis solitis ... sigillu magnu in cordula
singulis pmissis Cuiusquid litt pruilegii auctentici sigillo magnu octogona ... figure me
quod Sigilli superficie intus sera erat quedam figura ... cum alijs cauda erat quedam
deorsum ... cauda protensa ... clipper due conche fuerat quasi affixe
mata ... aut duab ptibus eius clipper ... legebant Sigillu Pauli domini
capitalibus sculpte in capite aquile incipien legebant Sigillu Pauli do
fatum dnm Paulu domina Comite palatinu concessi iuxta forma in tenore
Petri de Rathbor Clericum volens in Thabellionat officiu et in Notariu publ
sufficien scriptura et ydoneitate Et quia eund Johannem persufficien examinat
sufficien scriptura et ydoneitate Et quia eund Johannem ... officium Thabellionat
littere ... modo et forma scribendi ac dictandi officium Thabellionat
iuxta forma pruilegij Auctentici pdict ad creandi ... Johannem in Notariu
descripta ab eodem recepto qd Jurauit Ego Johannes olim Petri de Ratibor Clericus
clementia Romanor Imperatori semp augusto et Bohemie Regi Illustri domino
ero in Consilio vbi ... Bonum et salute eorum promouebo ...
peten aut ab rasa si in membrana nuda et noua Testamenta Codicillos et quas
debeat aut mandato Judicis sunt ... exiget iustitia publicare Causas inser
no attendendo munera odiu uel amorem Sic me deus adiuuet et Sancta dei eu
assumpsi Imperiali aucte et dni Pauli domina Comitis palatini pfati eidem
carta in huiusmodi creacon solita ... que tuc in manibus meis tenui et ...
Aucte Imperiali prefata plena licentia et libera potestatem Instrumenta acta protoc
examinandi et recipiendi atque Codicillos conficiendi et ordinandi Appellationes
alia Instrumenta Scriptuas seu Contractus ... vltimor ... voluntatum qui
Nemo emancipare manum mitte et adoptare valetibus auctem ... et ut ad
et extendi que ad ... Tabellionat officiu quolibet spectare noscunt et ut ad
perm conficiendis Instrumentis stetur firmiter et credatur et plenaria fides ad hib
Notariu publicum infrascriptum conscribi feci et publicari Act et dat ...
Pontificatus Sanctissimi in ... et dni ... dni Martini diuina prouiden pape
Andrea Ostroszka ciui Cracouien et Johanne Rypka de Brzeg Studen Cracouien et

Terra ... tulere ...
... impro...
Noscere tue potens que fit
tibi fidus amoris

Et ego Stanislaus ...
pdictarum ... prim
receptioni creacon Con
fierent et augerentur ...
sic fieri vidi et audiui
me qz hunc manu ...
singulorum ...

Jesus Cristus Maria

Contra [illegible] p[ro] carnales concupiscentias [illegible]
[illegible] impedi[tur] ita plura patitur [illegible] refricatur
corpus [illegible] aliquas res medicinales [illegible]
delectatio receptasque comportato [illegible] usu et [illegible]
[illegible] carnalia desideria tollentibus poterunt [illegible]

Si desideria carnalia fuerint orta propter habundanciam materie
seminalis recipiatur folia salicis agni casti quod dicitur vitex vel
ei similis et [illegible] et folia solatri vel [illegible] et cum
ponat cum illis foliis [illegible] sub umbilico [illegible] ante et
retro [illegible] corpore et ita dormiat tota nocte vel [illegible]
[illegible] fiat pulvis et misceat cum butiro et ungat
loca predicta et sit tali butiro [illegible] fiat in die [illegible]
[illegible] super folio predicto et loco predicto apponendo

Valet etiam ista duabus vicibus [illegible] super dies festos ut [illegible]
[illegible] caste per dies festos facilius possent permanere

Item aliud ad idem semen lactuce et semen lilii seu [illegible]
[illegible] et in potu debili [illegible] prohibent pollucionem [illegible]

Item aliud ad idem fiat una parva [illegible] et tenuis de plumbo
que apponatur super dorsum super renes scilicet sub cingulo [illegible]
quia [illegible] carnales [illegible]
renes nimium infrigidant et [illegible] predicta

Item aliud ad idem fiat farina de glandibus seu pulvis et
sumat talis pulvis omni die quo carnalia movet
cum vino acerbo vel cum [illegible] acetosa [illegible]
[illegible] semine lactuce

Item comestio [illegible] salicis vel [illegible] populi vel [illegible]
[illegible] cum melle vel [illegible] cum modico aceto
[illegible] ad idem

Item [illegible] data in potu [illegible] carnales concupiscentias

Item lapis topazius [illegible] castitatem et [illegible] venerem

Item semen solatri vel [illegible] sumpta in cibo vel potu [illegible]

Si ipse est apotecarius recipiat res predictas [illegible] et [illegible] illis
[illegible] ideo plura posui ut si unum non inveniatur aliud
[illegible] et si [illegible] complexionem et [illegible]
[illegible] regula [illegible] qualis [illegible]
frigida ut acetum portulaca vel [illegible] lactuca [illegible]
[illegible] illorum in omni etate et complexione valet

Item [illegible] caste [illegible] comedere et
[illegible] ad idem

[illegible] castitatem [illegible] ista [illegible]
[illegible] castitatem [illegible] semine [illegible]
[illegible] semen agni casti coriandri et [illegible] et fiat [illegible] talis [illegible]
[illegible] pulvis [illegible] agni casti [illegible] portulace
[illegible] ana ʒ v [illegible]
[illegible] et sumatur [illegible] pulveris ʒ [illegible]
[illegible]

19 8 1 6 7 4 3 2 10

16 3108 [illegible]
48 067 [illegible]
67043 [illegible]

[illegible]
93930 [illegible]
101462 [illegible]
1732 [illegible]

2490 [illegible] 9120

[illegible] 2030

Eclipses solis

Numerus annorum domini		Puncta	Minuta	Hore	Numerus diei mensis
1424	Junius	1	7	3	26
1427	Novembris	1	13	20	10
1431	Februarius	1	11	1	13
1433	Junius	1	14	3	18
1436	Aprilis	0	41	7	11
14[illegible]	Aprilis	[illegible]	17	6	[illegible]
1438	Septembris	1	34	22	[illegible]
1439	Septembris	1	33	[illegible]	[illegible]
1440	Februarius	2	29	1	4
1448	Augustus	2	22	21	31
1470	Februarius	0	11	2	2
1472	Decembris	1	16	2	2
1480	Julius	2	42	29	[illegible]
1482	Novembris	0	21	22	[illegible]

[illegible]

